

Les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults a Catalunya

Imanol Larrea Mendizabal

TESI DOCTORAL UPF / 2016

DIRECTOR DE LA TESI

Dra. Mireia Trenchs Parera (Departament d'Humanitats)

DEPARTAMENT DE COMUNICACIÓ

Agraïments

El procés d'elaboració d'una tesi és tan llarg i tan intens que la llista d'involucrats és molt llarga i segur que m'oblido de donar les gràcies a algú. Abans que res, per tant, demano perdó a tots aquells que no esmento. Sens dubte, qui més ha viscut i ha patit tot el camí de la tesi és el Juanjo. A ell, li vull agrair el suport que m'ha ofert, les hores que li he robat i la felicitat de què he gaudit durant tots aquests anys de tesi, ingredients imprescindibles per assolir el gran repte que ha suposat aquest projecte d'investigació. Els segons damnificats per aquesta tesi han estat, també sense dubte, la família i els amics. A ells els voldria reconèixer totes les hores que m'han regalat per poder-me dedicar a escriure aquest treball.

Estic molt agraït a la meva tutora, la Mireia Trenchs i Parera, per la gran paciència i la dedicació a les tasques de tutoria des d'abans del començament fins els últims dies. També agraeixo al GREILI (Grup de Recerca en Espais Interculturals, Llengües i Identitats), grup de recerca finançat per la UPF que ella coordina, que m'hagi permès participar al seminaris del grup, on he rebut formació sobre els mètodes i els conceptes utilitzats als seus projectes de recerca finançats pel Ministeri d'Educació d'Espanya (*Projecte Translinguam*, FF2014-52663-P) i per l'Obra Social "la Caixa" (Recercaixa 2010ACUP 00344).

A l'IULA-UPF (Institut Universitari de Lingüística Aplicada), li agraeixo el suport financer mitjançant la beca predoctoral, que m'ha permès durant gran part del procés dedicar-me a la tesi. Dono les gràcies a tots els companys i membres de l'Institut, a la seva directora Janet DeCesaris i, sobretot, a la meva coordinadora, la Núria Bel, i al Jorge Vivaldi pel suport continu i l'ambient de treball intens de recerca que he tingut la sort de conèixer entre ells. Han estat especialment engrescadores les converses amb l'Anna Tudela sobre actituds lingüístiques i el suport que m'ha donat, especialment, durant els últims mesos.

Aquesta tesi no hauria estat possible, definitivament, sense la participació generosa de tots els entrevistats, tant panjabis com autòctons, que han permès que un desconegut

indagués durant una estona en les seves vides. Hi ha hagut un panjabi molt important en aquesta tesi, el Palwinder Singh, que en llargues converses i passejades de descobriment de la “Barcelona europea” m’ha introduït en el coneixement de la cultura panjabi.

També volia expressar el meu agraïment a tots els membres del CUSC-UB i, molt especialment, al seu director Xavier Vila perquè durant tota la meva estada a Barcelona han suposat una contínua font d’inspiració i d’aprenentatge sociolingüístic, i de coneixement i integració en la societat catalana. Molt del que he après en tot aquest llarg procés ha estat gràcies als seus seminaris.

Finalment, vull agrair als companys i la direcció de Soziolinguistika Klusterra la flexibilitat, el suport i la paciència que m’han mostrat durant aquest últim any.

Eskerrak guztioi.

Resum

Aquesta tesi explora les actituds, tant vers les llengües d'origen com vers el català, el castellà i l'anglès, dels immigrants panjabis adults a Catalunya. S'han entrevistat panjabis procedents de l'Índia i del Pakistan i autòctons, amb l'objectiu de conèixer tant les actituds dels immigrants com les percepcions que en té la societat d'arribada. Es complementa el coneixement de les actituds vers les llengües d'origen mitjançant una anàlisi de la premsa índia i pakistanesa. L'anàlisi identifica un continuïum d'actituds i en construeix unes tipologies. La variabilitat més gran es troba en les actituds vers el panjabi i el català, ja que les actituds vers les llengües dominants són positives en general. Quant a la relació entre les actituds vers les llengües d'origen i d'arribada, es conclou que no necessàriament existeix transposició d'actituds. La tesi acaba amb recomanacions per a l'acollida lingüística en relació amb el català i el panjabi.

Abstract

This thesis explores adult Panjabi immigrants' attitudes in Catalonia towards the languages of their countries of origin, as well as Catalan, Spanish and English. Panjabi immigrants of either Indian or Pakistani origin, as well as autochthonous people, were interviewed with the objective of knowing about the immigrants' attitudes and about the perceptions of the society of arrival. Data on the attitudes towards the languages from the immigrants' countries of origin were completed with an exploration of the Indian and Pakistani press. Through the analysis, a continuum of attitudes was identified, which allowed the construction of some typologies. The greatest variability was found in the attitudes towards the Panjabi and Catalan languages, since the attitudes towards dominant languages were positive in general. Regarding the relationship between the attitudes towards the languages of origin and the languages of arrival, it is concluded that there is not necessarily a transposition of attitudes. Finally, some measures to improve language reception related to the Catalan and Panjabi languages are suggested.

Índex

Llista de figures	xiii
Llista de taules	xv
1. INTRODUCCIÓ	1
2. CONTEXT DE L'ESTUDI	5
2.1. Panoràmica migratòria	5
2.1.1 El context migratori internacional.....	5
2.1.2 El context migratori català.....	8
2.1.2.1 Les primeres onades migratòries del segle xx.....	9
2.1.2.2 L'onada migratòria de finals del segle xx i començaments del xxi.....	11
2.1.3 Els moviments migratoris panjabis.....	22
2.1.3.1 Les migracions panjabis al món.....	22
2.1.3.2 La immigració panjabi a Catalunya	32
2.2 Llengua i migracions.....	48
2.2.1 Els moviments migratoris i les llengües.....	48
2.2.2 La immigració i la situació sociolingüística de Catalunya.....	53
2.2.2.1 Les competències lingüístiques.....	54
2.2.2.2 Els usos lingüístics	59
2.2.2.3 Les actituds lingüístiques i conceptes relacionats	61
2.3. Panjab: territori i llengua	64
2.3.1 El territori d'origen	65
2.3.1.1 Breu història del Panjab	67

2.3.1.2 El Panjab oriental (Índia)	72
2.3.1.3 El Panjab occidental (Pakistan).....	77
2.3.2 La situació sociolingüística del Panjab	81
2.3.2.1 Situació sociolingüística precolonial.....	84
2.3.2.2 Situació sociolingüística colonial.....	85
2.3.2.3 Situació sociolingüística post-independència	95
2.3.2.4 Situació sociolingüística actual	106
3. MARC TEÒRIC.....	115
3.1 Les actituds: definició, característiques i mesurament	115
3.1.1 Definicions del concepte d'actitud	117
3.1.2 Alguns conceptes de l'àmbit de les actituds	120
3.1.3 Mesurament de les actituds.....	126
3.2 Les actituds lingüístiques: definició, característiques i mesurament.....	129
3.2.1 Definició del concepte d'actitud lingüística.....	131
3.2.2 Algunes característiques de les actituds lingüístiques.....	133
3.2.3 Mesurament de les actituds lingüístiques	139
3.3 Altres conceptes relacionats	142
3.3.1 Ideologies lingüístiques	142
3.3.2 Representacions socials	146
3.3.3 Motivació.....	148
3.4 Les actituds lingüístiques i els mitjans de comunicació.....	149
4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ	153

4.1	Estudis sobre les actituds lingüístiques a Catalunya	153
4.1.1	L'estudi de les actituds lingüístiques a Catalunya: una panoràmica.....	154
4.1.2	Les actituds lingüístiques dels immigrants arribats les dècades de 1960 i 1970 a Catalunya i dels seus descendents.....	158
4.1.3	Les actituds lingüístiques dels immigrants arribats la dècada de 1990 i el segle xxi a Catalunya i dels seus descendents.....	165
4.2	Estudis sobre les actituds lingüístiques dels panjabis	172
4.2.1	Les actituds lingüístiques dels panjabis al Pakistan.....	173
4.2.2	Les actituds lingüístiques dels panjabis a l'Índia.....	175
4.2.3	Les actituds lingüístiques dels panjabis a la diàspora.....	177
4.2.4	Les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya	181
4.3	Objectius i preguntes de recerca.....	184
5.	METODOLOGIA.....	187
5.1	Participants.....	188
5.1.1	Panjabis comuns	190
5.1.2	Panjabis líders d'associacions pakistaneses i índies a Catalunya..	194
5.1.3	Autòctons de Catalunya	197
5.2	Recollida de dades	199
5.2.1	Les entrevistes a panjabis i a autòctons.....	199
5.2.2	Les notícies de premsa	206
5.3	Anàlisi de dades	210
5.3.1	Anàlisi qualitativa de les entrevistes i de les notícies: anàlisi de continguts	210

5.3.2 Anàlisi quantitativa de les notícies: lingüística de corpus.....	213
5.4 Limitacions de l'estudi	215
6. LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES A LA PREMSA ÍNDIA I PAKISTANESA.....	217
6.1 Anàlisi quantitativa del corpus de notícies de la premsa índia i pakistanesa	217
6.2 Anàlisi qualitativa de les notícies de la premsa índia.....	227
6.2.1 Tema 1: Ampliació dels àmbits d'ús del panjabi	228
6.2.2 Tema 2: Protestes per la discriminació contra el panjabi	230
6.2.3 Tema 3: Utilització de la llengua panjabi per atreure votants	232
6.2.4 Tema 4: Pràctiques lingüístiques del nou primer ministre.....	233
6.2.5 Tema 5: L'anglès com a llengua índia	237
6.3 Anàlisi qualitativa de les notícies de la premsa pakistanesa	241
6.3.1 Tema 1: Crítiques a la promoció de l'hindi a l'Índia.....	242
6.3.2 Tema 2: Reivindicació del panjabi.....	243
6.3.3 Tema 3: Defensa de l'urdú.....	246
6.3.4 Tema 4: Equivalència hindi-urdú	247
6.3.5 Tema 5: L'anglès com a llengua agressora o com a llengua necessària	249
6.4 Síntesi comparativa entre les notícies de la premsa índia i la premsa pakistanesa	252
7. LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DELS PANJABIS ENTREVISTATS A CATALUNYA.....	255
7.1 Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers les seves llengües d'origen	255

7.1.1	Una aproximació general a la jerarquia de les llengües d'origen i a l'estigmatització del panjabi	256
7.1.2	Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen	259
7.1.2.1	L'activisme propanjabi i antihindi	260
7.1.2.2	La defensa del panjabi.....	262
7.1.2.3	La indiferència vers el panjabi	275
7.1.2.4	El monolingüisme antipanjabi	282
7.1.3.	Resum de les actituds vers les llengües d'origen	290
7.2	Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers les llengües oficials de la societat d'arribada	295
7.2.1	Tipologia de les actituds dels immigrants panjabis vers les llengües oficials de la societat d'arribada	295
7.2.1.1	L'activisme procatalà	296
7.2.1.2	L'acceptació del català i el castellà	305
7.2.1.3	L'anticatalanisme	316
7.2.1.4	La indiferència vers el castellà i vers el català.....	321
7.2.2	Resum de les actituds vers les llengües oficials de la societat d'arribada.....	322
7.3	Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers l'anglès	326
7.4	Transposicions d'actituds lingüístiques en immigrants panjabis a Catalunya.....	334
8.	LES PERCEPCIONS DELS AUTÒCTONS EN RELACIÓ AMB LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DELS IMMIGRANTS PANJABIS A CATALUNYA.....	347
8.1	Coneixements dels autòctons sobre els panjabis.....	347

8.2 Les percepcions dels autòctons en relació amb les actituds dels immigrants panjabis vers les llengües d'origen.....	351
8.3 Les percepcions de les actituds vers les llengües d'arribada.....	355
8.4 Les percepcions de les actituds vers l'anglès	366
9. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS	371
9.1. Sobre les actituds vers les llengües d'origen, el panjabi i l'hindi-urdú	371
9.1.1 Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les llengües del Panjab, el panjabi i l'hindi-urdú?.....	371
9.1.2 Quines són les actituds públiques predominants a l'Índia i al Pakistan vers el panjabi i l'hindi-urdú, segons recull la premsa d'aquests països?.....	381
9.1.3 Fins a quin punt coincideixen les actituds públiques recollides a la premsa i les actituds dels immigrants panjabis que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú?.....	385
9.2 Sobre les actituds vers les llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà.....	386
9.2.1 Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults, tant de l'Índia com del Pakistan, que viuen a Catalunya vers les dues llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà?.....	387
9.2.2 Quines són les actituds vers el català i el castellà dels immigrants panjabis adults a Catalunya que perceben els autòctons?	397
9.3 Sobre la relació entre les actituds vers les llengües d'origen i les llengües de la societat d'arribada.....	399
9.3.1 Quina relació hi ha entre les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú, i les seves actituds vers el castellà i el català?.....	400

9.3.2 Quines són les actituds vers l'anglès dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya tant respecte a l'Índia i Pakistan com pel que fa a Catalunya?	402
9.4 Recomanacions per a futures recerques	405
9.5 Recomanacions per a la sociolingüística aplicada	407
9.6 Consideracions finals	410
BIBLIOGRAFIA	413
APÈNDIXS	439
Apèndix 1: Guió d'entrevistes a participants panjabis	439
Apèndix 2: Guió d'entrevista a autòctons	443
Apèndix 3: Codis utilitzats per a l'anàlisi	445
Apèndix 4: Selecció de notícies de la premsa de l'Índia analitzades qualitativament.....	447
Apèndix 5: Selecció de notícies de la premsa del Pakistan analitzades qualitativament.....	449

Llista de figures

Figura 1: Població mundial de migrants internacionals	7
Figura 2: Evolució de la població total a Catalunya i onades migratòries	8
Figura 3: Evolució de la població estrangera a Catalunya	11
Figura 4: Percentatge de població estrangera	12
Figura 5: Evolució dels principals orígens d'immigrants a Catalunya (Marroc, Equador i Romania) comparats amb la població immigrada pakistanesa i índia	13
Figura 6: Percentatge d'estrangers sobre el total de la població l'any 2014	14
Figura 7: Percentatge de població estrangera per seccions censals de Barcelona.....	15
Figura 8: Foto de capçalera de la pàgina web de l'Oficina d'Emigració i Ocupació a Ultramar del Govern pakistanès	24
Figura 9: Població migrant internacional originària de l'Índia i del Pakistan.....	25
Figura 10: Principals països receptors d'emigració pakistanesa a mitjans del 2013	26
Figura 11: Principals països receptors d'emigració índia a mitjans del 2013	27
Figura 12: Treballadors d'origen panjabi pakistanès inscrits per treballar a ultramar ...	29
Figura 13: Evolució de la població pakistanesa empadronada a Catalunya.....	36
Figura 14: Evolució de la població índia empadronada a Catalunya	37
Figura 15: Percentatge de població índia i pakistanesa empadronada a Catalunya respecte de la població total de cada nacionalitat empadronada a Espanya	38
Figura 16: Distribució dels pakistanesos a Barcelona, per seccions censals.....	41
Figura 17: Evolució del percentatge de dones entre els empadronats d'origen indi i pakistanès a Catalunya.....	42
Figura 18: Persones d'origen indi amb permís de residència i empadronades a Catalunya	43
Figura 19: Persones d'origen pakistanès amb permís de residència i empadronades a Catalunya	43
Figura 20: Coneixements de català el 2013 segons lloc de naixement	55
Figura 21: Coneixement de català dels nascuts a l'estranger. 2003-2013.....	56

Figura 22: Població de 15 anys i més que té altres llengües com a llengua inicial (en milers). 2013	57
Figura 23: Grups sociolingüístics a Catalunya. 2013	61
Figura 24: Evolució de la llengua inicial i la llengua d'identificació.....	62
Figura 25: Interès a aprendre o millorar els coneixements de català segons lloc de naixement. 2013	63
Figura 26: Panjab oriental i Panjab occidental	65
Figura 27: Mapa d'ubicació del Panjab a l'Índia	74
Figura 28: Mapa de les divisions administratives del Panjab indi	76
Figura 29: Divisions administratives del Pakistan	79
Figura 30: Períodes de recollida de notícies.....	208
Figura 31: Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen dels líders panjabis.....	293
Figura 32: Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen dels panjabis comuns	294
Figura 33: Tipologia d'actituds dels líders panjabis vers les llengües d'arribada.....	324
Figura 34: Tipologia d'actituds dels panjabis comuns vers les llengües d'arribada	325

Llista de taules

Taula 1: Principals països de destinació de l'emigració pakistanesa l'any 2015	26
Taula 2: Principals països de destinació de l'emigració índia l'any 2015.....	28
Taula 3: Població segons l'opinió de la llengua que li agradaria parlar en el futur per lloc de naixement.....	63
Taula 4: Dades bàsiques de Catalunya, Espanya, el Panjab pakistanès, el Pakistan, el Panjabi indi i l'Índia	66
Taula 5: Resum de les tècniques utilitzades per a la recollida i l'anàlisi de dades	188
Taula 6: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns en el moment de l'entrevista	192
Taula 7: Característiques sociodemogràfiques dels líders panjabis en el moment de l'entrevista	196
Taula 8: Resum de característiques dels autòctons entrevistats	198
Taula 9: Característiques de la mostra de notícies dels diaris indis i pakistanesos analitzats	209
Taula 10: Llistat de col·locacions positives del lema <i>language</i> al corpus de l'Índia...	218
Taula 11: Llistat de col·locacions negatives del lema <i>language</i> al corpus de l'Índia..	218
Taula 12: Llistat de col·locacions positives del lema <i>language</i> al corpus del Pakistan	219
Taula 13: Llistat de col·locacions negatives del lema <i>language</i> al corpus del Pakistan	220
Taula 14: Llistat de col·locacions positives del lema <i>language</i> al British National Corpus.....	221
Taula 15: Llistat de col·locacions negatives del lema <i>language</i> al British National Corpus.....	222
Taula 16: Freqüències de les col·locacions del lema <i>language</i> en els corpus utilitzats	222
Taula 17: Freqüències observades de les col·locacions del lema <i>language</i> als corpus de l'Índia i del Pakistan.....	223
Taula 18: Freqüències esperades de les col·locacions del lema <i>language</i> als corpus de l'Índia i del Pakistan.....	223

Taula 19: Freqüències observades dels corpus de l'Índia i del British National Corpus (BNC)	225
Taula 20: Freqüències esperades dels corpus de l'Índia i del British National Corpus (BNC)	225
Taula 21: Freqüències observades dels corpus del Pakistan i el British National Corpus (BNC)	226
Taula 22: Freqüències esperades dels corpus del Pakistan i el British National Corpus (BNC)	226
Taula 23: Resultats dels tests khi quadrat χ^2	227
Taula 24: Temes i subtemes principals en les notícies de la premsa índia.....	241
Taula 25: Temes i subtemes principals en les notícies de la premsa pakistanesa	251
Taula 26: Resum dels tipus d'actituds dels panjabis vers les llengües d'origen	260
Taula 27: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds de defensa del panjabi	263
Taula 28: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds de defensa del panjabi	263
Taula 29: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds d'indiferència vers el panjabi	275
Taula 30: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds d'indiferència vers el panjabi	275
Taula 31: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds de monolingüisme antipanjabi	282
Taula 32: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds de monolingüisme antipanjabi	283
Taula 33: Actituds dels panjabis vers les llengües d'arribada.....	296
Taula 34: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds d'activisme pro català.....	297
Taula 35: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds favorables al català i al castellà	306
Taula 36: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds contràries al català	317

Taula 37: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds contràries al català	317
Taula 38: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds d'indiferència cap al català i cap al castellà	322
Taula 39: Equivalència dels tipus d'actituds vers les llengües d'origen amb els tipus d'actituds vers les llengües d'arribada.....	337
Taula 40: Casos de transposició completa d'actituds.....	340
Taula 41: Equivalència de tipus d'actituds només vers les llengües minoritzades	341
Taula 42: Equivalències entre els tipus d'actituds només vers les llengües dominants	341
Taula 43: Equivalències entre els tipus d'actituds només vers les llengües dominants	342
Taula 44: Comparació de les actituds vers el català i el panjabi	344
Taula 45: Comparació de les actituds vers el castellà i l'hindi-urdú.....	345
Taula 46: Tipus d'actituds lingüístiques dels panjabis vers les llengües d'origen percebudes pels autòctons	369
Taula 47: Tipus d'actituds lingüístiques dels panjabis vers les llengües d'arribada percebudes pels autòctons	370
Taula 48: Llistat de notícies de l'Índia analitzades qualitativament	447
Taula 49: Llistat de notícies del Pakistan analitzades qualitativament	449

1. INTRODUCCIÓ

En aquesta tesi doctoral s'estudien les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults a Catalunya i la percepció que en tenen els autòctons, tant des del punt de vista de les llengües d'origen com de les llengües del país d'arribada. Precisament, amb l'objectiu de complementar el coneixement de les actituds vers les llengües d'origen s'analitzen la premsa índia i la premsa pakistanesa publicada en anglès.

El meu interès com a sociolingüista d'origen basc per una comunitat immigrant a Catalunya va néixer de l'experiència personal. De fet, la meua arribada des del País Basc a Catalunya el 2008 va coincidir amb el punt àlgid de l'assentament d'immigrants al territori procedents de multitud de països diferents. La magnitud del fenomen es feia visible als carrers de Barcelona, sobretot en comparació amb la situació que coneixia al País Basc. Això va despertar la meua curiositat i va provocar un interès en mi al voltant dels efectes sociolingüístics que pot tenir la immigració sobre una llengua minoritzada amb una ampla presència social, com és el cas del català.

Aviat vaig tenir l'oportunitat de desenvolupar la meua activitat professional en un barri de l'àrea metropolitana de Barcelona. Aquest període va coincidir amb el moment de l'elecció del tema específic de la tesi. Cada dia que passava coneixia millor i aconseguia més informació sobre els meus alumnes. Em va cridar l'atenció un grup especialment nombrós que, malgrat ser originari de dos països diferents, no tenia cap problema d'intercomprensió. Va ser així com vaig descobrir els panjabis i que el que per a mi eren dues nacionalitats diferenciades, en realitat es corresponia amb un grup que formava part de la mateixa cultura i que compartia llengua i molts segles d'història. En aprofundir en les qüestions sociolingüístiques dels panjabis vaig trobar que era un col·lectiu poc estudiat a Catalunya, però que resultava interessant perquè provenia de dos països on la mateixa llengua, el panjabi, gaudia d'estatus molt diferents. A més, vaig trobar entre els alumnes panjabis una gran varietat quant a preparació acadèmica, coneixement de llengües i motivacions per l'aprenentatge de les llengües: l'advocada pakistanesa de més de 50 anys,

el jove que sabia català però no podia parlar en castellà, el nouvingut que creia que al seu barri la llengua utilitzada majoritàriament era el català, l'home de 60 anys a l'atur que per fi tenia l'oportunitat d'anar a classe, la jove que només volia el certificat per poder fer els tràmits de regularització administrativa, etcètera. Tot això em va permetre entreveure una gran diversitat de comportaments entre els panjabis en relació a les llengües, una diversitat que encara no s'havia estudiat.

Com a conseqüència, vaig arribar a l'elecció dels panjabis com a col·lectiu objecte d'estudi per a la meua tesi. Alhora, gràcies a un estudi sobre qüestions sociolingüístiques dels amazics de Catalunya¹ on vaig participar, vaig tenir l'oportunitat de conèixer i entrevistar immigrants amazics amb una gran consciència de la necessitat de revitalització del català. Alguns d'ells manifestaven que, com a conseqüència, havien desenvolupat un grau de compromís elevat amb la seva llengua inicial, l'amazic, sovint estigmatitzada als països d'origen. Em vaig començar a preguntar fins quin punt devia reproduir-se aquest fenomen entre immigrants d'altres orígens amb llengües minoritzades, entre els quals es trobaven els panjabis, almenys els pakistanesos. Tots aquests elements, units a l'interès personal per les llengües minoritzades, per la diversitat cultural en general i per la diversitat lingüística en concret, van confluïr per donar vida a la motivació que va impulsar aquesta investigació.

Un altre tema que em preocupava era comprovar que la delicada situació de desequilibri social entre el castellà i el català, s'accentuava en favor del castellà amb l'arribada de gran quantitat de població estrangera, que en cap cas coneixia el català però que, en gran mesura, parlava castellà. Aquesta preocupació era compartida amb molts sociolingüistes i amb part de la societat catalana que mostraven, i mostren encara, un cert temor pel futur de la llengua catalana. Un dels aspectes que preocupaven era l'aparició d'actituds de rebuig que es creia que ja començaven a estar superades. De fet, la importància de les actituds en relació amb les polítiques lingüístiques és especialment rellevant en situacions com la catalana amb més d'una llengua oficial que té una presència social important. És

¹ "Les trajectòries lingüístiques dels joves d'origen marroquí a Catalunya". Investigació no publicada amb F. Xavier Vila com a IP en el marc de la convocatòria oberta per Resolució ASC/2728/2008, de 3 de setembre (DOGC núm. 5214, de 12 de setembre de 2008)

per això que es fa necessari l'estudi de les actituds lingüístiques dels immigrants a Catalunya.

Tanmateix, l'abast d'una tesi doctoral no pot proposar-se l'estudi d'un espectre ampli d'immigrants sinó que es fa palesa la necessitat de centrar-se en una determinada comunitat i dur-hi a terme una investigació més aprofundida. En aquest cas, s'ha triat el col·lectiu estudiat en funció de la llengua d'origen en lloc d'utilitzar el criteri més habitual de la nacionalitat, precisament perquè l'objecte d'estudi està relacionat amb la llengua i perquè la llengua panjabi abasta dos països diferents.

Des d'aquesta perspectiva s'ha desenvolupat aquesta tesi que s'ha organitzat en un total de nou capítols, on el primer capítol és aquesta introducció que presenta el tema d'estudi. En el segon capítol s'analitza el context de l'estudi. En primer lloc s'hi presenta la panoràmica migratòria internacional i catalana amb especial atenció als moviments migratoris dels panjabis. Seguidament, s'analitzen els efectes de les migracions sobre la situació sociolingüística i es descriu el context sociolingüístic català amb especial èmfasi en la influència de l'arribada d'immigrants dels últims anys. Finalment, es presenta el Panjab des d'un punt de vista històric i sociolingüístic.

En el tercer capítol s'estudien els principals conceptes teòrics que s'utilitzen en aquesta investigació. En primer lloc, es fa una revisió del concepte d'actitud en l'àmbit de la psicologia social. En segon lloc, la revisió se dedica, específicament, al concepte de les actituds lingüístiques. Seguidament, s'analitzen altres conceptes relacionats amb les actituds lingüístiques: les ideologies lingüístiques, les representacions socials i la motivació.

El quart capítol està dedicat a l'estat de la qüestió. En aquest capítol es revisen els principals estudis sobre les actituds lingüístiques realitzats a Catalunya juntament amb els estudis sobre les actituds lingüístiques dels panjabis, tant a l'Índia i al Pakistan com als països de la diàspora i a Catalunya. Es conclou el capítol amb la formulació dels objectius i les preguntes de recerca que guien aquesta investigació.

En el cinquè capítol es presenta amb detall la metodologia que s'ha utilitzat per tal de donar resposta a les preguntes formulades. En primer lloc, es presenten els participants. A continuació, es descriu la metodologia utilitzada per recollir les dades i per analitzar-les. Per finalitzar, es detallen les limitacions que presenta l'estudi.

En els tres capítols següents, el sisè, el setè i el vuitè, es presenten els resultats de la investigació. Per començar, es descriuen i s'interpreten els resultats de l'anàlisi de la premsa índia i pakistanesa publicada en anglès. A continuació es presenten les actituds que s'han detectat entre els panjabis de Catalunya entrevistats al llarg del treball de camp tant vers les llengües d'origen i vers les llengües d'arribada com vers l'anglès, de manera, que s'analitzen les relacions existents entre les actituds vers les llengües d'origen i les actituds vers les llengües d'arribada. Per acabar amb els resultats, s'analitzen les percepcions dels autòctons en relació amb les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya.

Per finalitzar la tesi, en el capítol novè es discuteixen els principals resultats obtinguts, de manera que es dona resposta a les preguntes formulades en aquesta investigació. A més, es fan propostes per a futures recerques i per a la sociolingüística aplicada. Com a colofó, es presenta una sèrie de consideracions finals.

2. CONTEXT DE L'ESTUDI

2.1. Panoràmica migratòria

En aquesta secció s'analitza, en primer lloc, el context migratori internacional general. A continuació, s'estudia el context migratori català amb una visió general dels moviments d'arribada de població del segle XX i amb una anàlisi més detallada de l'onada migratòria del segle XXI, que és sobre la que s'ocupa aquesta tesi. Finalment, s'estudien les migracions panjabis tant a nivell internacional com al territori de Catalunya.

2.1.1 El context migratori internacional

Les migracions han estat un aspecte normal de la vida social al llarg de la història. No obstant això, durant les últimes dècades els moviments migratoris internacionals s'han intensificat molt en un context de globalització accelerada (Castles 2010, 1567). Si bé no és fàcil definir un concepte tan àmpliament utilitzat com el de la globalització, hi ha alguns elements destacables del fenomen com ara la interrelació i la interconnexió de tots els aspectes de la societat (A. Jones 2006, 2), per sobre de les fronteres entre els països amb un flux de capital, béns, persones i discursos mitjançant les tecnologies de la informació (Castells 2000; citat a Blommaert 2010, 13). Alguns autors destaquen la relació del fenomen de la globalització amb el capitalisme. Així, es considera que els processos migratoris actuals s'emmarquen en un context de capitalisme tardà que implica un augment de circulació de mà d'obra internacional, a més del consegüent augment de circulació de mercaderies i de capitals (Valenzuela García 2010, 187).

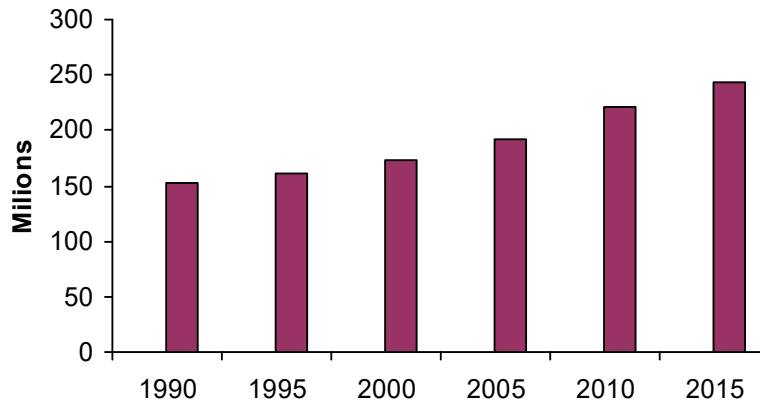
Per tant, la globalització, que va iniciar-se amb el capitalisme i el colonialisme, va començar a provocar moviments migratoris ja des del segle XIX (Blommaert 2010, 13). En aquest sentit, la globalització moderna va estar lligada a la colonització amb un flux unilateral de poder des dels països del centre cap a la perifèria (Canagarajah 2011, 394). En canvi, actualment vivim en una època de globalització postmoderna, marcada per

fluxos més multilaterals i fluids. A més, la globalització es caracteritza en l'actualitat per la intensitat i l'extensió del fenomen (Blommaert 2010, 1-4).

En aquest context, tot i la manca d'una teoria general de les migracions àmpliament acceptada, als estudis migratoris és habitual reconèixer la importància de les xarxes socials, de manera que s'accepta que les persones no migren de manera aïllada sinó que ho fan col·lectivament (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 7) o, almenys, en el marc de decisions col·lectives i aprofitant les xarxes de contactes amb les persones que han migrat prèviament. Des d'aquest punt de vista, s'utilitza habitualment el concepte de transnacionalisme, referit al fet que els migrants, malgrat la distància, segueixen mantenint vincles amb el país d'origen des del país de destinació (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 7) i també amb altres països on han migrat persones de la seva xarxa. Podem dir, doncs, que el transnacionalisme s'ha convertit en el nou paradigma dels estudis migratoris davant el paradigma de l'assimilacionisme, que defensa l'existència de processos d'integració per part dels migrants cap a la societat d'acollida (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 8). En efecte, des del punt de vista del transnacionalisme, s'estudien les migracions tant als punts d'arribada com als punts d'origen, de manera que la integració al país de destinació no es contradiu amb el fet de mantenir vincles amb el país d'origen. Per contra, des del punt de vista de l'assimilacionisme, els immigrants abandonen gradualment els vincles amb l'origen de manera que acaben adoptant de forma total i exclusiva els elements culturals de la societat d'acollida.

L'estimació de població migrant internacional a nivell mundial ha augmentat des dels 152,5 milions de persones del 1990 fins els 243,7 milions del 2015 (ONU 2015a), la qual cosa suposa un augment molt considerable del 59,7 % en aquests últims 25 anys amb una evolució ascendent contínua durant les últimes dècades (vegeu Figura 1). Els moviments migratoris estan fonamentalment dirigits cap als entorns urbans, amb preferència per les grans ciutats, i depenen de l'evolució de l'economia global (International Organization for Migration IOM 2015, 2).

Figura 1: Població mundial de migrants internacionals

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'ONU (2015a)

De totes maneres, malgrat l'augment del fenomen de les migracions, en termes relatius el percentatge de població que és migrant internacional respecte al total de 7.349 milions d'habitants del món és del 3,3 %. Això vol dir que es tracta d'un fenomen minoritari (ONU 2015b, 1).

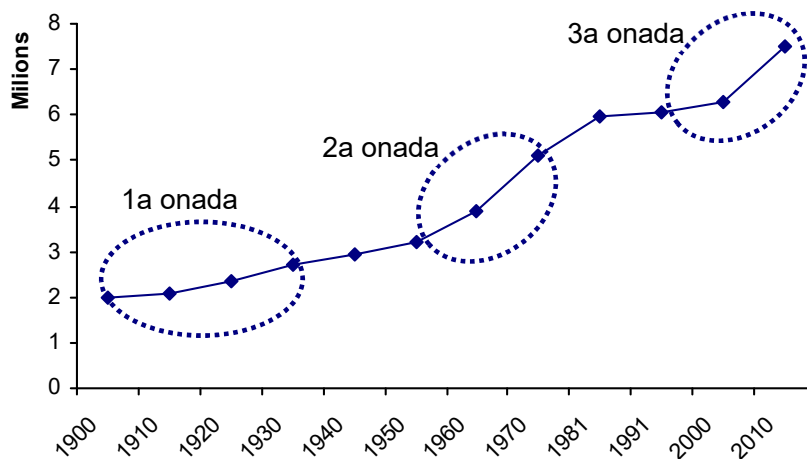
L'índex que indica el balanç migratori d'un país és la taxa neta de migració. Un valor positiu d'aquesta taxa indica que el país és un receptor net de migració. Per contra, un valor negatiu indica que es tracta d'un país d'on emigra més gent de la que hi arriba. Així doncs, entre els països amb una taxa neta de migració més alta es troben països del Golf Pèrsic com ara Qatar (40,62), els Emirats Àrabs Units (16,82) i Bahrain (14,74); països europeus com ara Luxemburg (17,16), Espanya (8,31), Noruega (7,25) i Bèlgica (5,87); seguits pels països de Nord-Amèrica, el Canadà (5,66) i els Estats Units d'Amèrica (3,86) (Central Intelligence Agency CIA 2015). Aquests serien, per tant, els països que acullen més immigració relativament. Entre els països que relativament envien més emigrants es troben Jordània (-33,42), Síria (-27,82), el Líban (-12,08) o Somàlia (-11,62), països que pateixen les conseqüències de greus conflictes bèl·lics. Espanya se situa en la tretzena posició dels països receptors de migració amb una taxa neta de migració de 8,31 estimada per al 2015 (Central Intelligence Agency CIA 2015), amb una taxa més elevada que altres països europeus com ara Bèlgica i Noruega, o que el Canadà i els EUA. Per tant, tot i que actualment als països d'Europa occidental i del nord d'Amèrica la immigració ha adquirit

un pes polític molt important, no són els països que més immigració reben en aquest context de creixement dels moviments migratoris.

2.1.2 El context migratori català

Durant el segle XX, però també abans, Catalunya ha estat terra de recepció de migrants. Tant que des de l'àmbit de la demografia es considera que la immigració ha estat el component principal del sistema català modern de reproducció. En efecte, es calcula que durant la dècada del 1990 més del 60 % dels habitants de Catalunya tenien relació directa o indirecta amb les migracions del segle XX, bé perquè havien nascut fora o bé perquè eren descendents d'immigrants (Cabré 1999, 174 i 211). Així doncs, la immigració s'ha convertit en un element central de l'evolució demogràfica de Catalunya (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 161). En vista de l'evolució de la població a Catalunya s'han determinat tres onades d'arribades d'immigrants durant el segle XX i començaments del segle XXI (vegeu figura 2).

Figura 2: Evolució de la població total a Catalunya i onades migratòries

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT (2016)

En aquesta secció, en primer lloc es revisen les dues primeres onades del segle XX. A continuació s'analitza amb més detall l'última onada, en la qual s'ubica l'objecte d'estudi d'aquesta investigació.

2.1.2.1 Les primeres onades migratòries del segle XX

Hi ha hagut dues onades immigratòries principals a Catalunya durant el segle XX. La primera va ser des d'inicis del segle XX fins els anys 30. Aquesta onada immigratòria va acabar per la crisi econòmica i la Guerra Civil (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 149). Els anys en què van arribar més immigrants van coincidir amb la construcció del metro, l'auge industrial i esdeveniments internacionals, com ara l'Exposició Internacional del 1929 a Barcelona. Els immigrants d'aquella època provenien sobretot de territoris adjacents, principalment el País Valencià i l'Aragó, i també de Múrcia i Andalusia Oriental, sobretot Almeria. També va ser important la immigració interior de les àrees rurals de Catalunya. La població immigrada es va concentrar a la ciutat de Barcelona, on es feia un ús intensiu de la llengua catalana, de manera que gran part dels que van arribar durant aquella primera onada van aprendre català i en van fer un ús habitual. De fet, la norma de convergència cap al castellà per la qual el català només es reserva per als usos endogrupsals mentre que el castellà és la llengua que s'utilitza en les interaccions intergrupals hauria esdevingut hegemònica durant el franquisme i no pas durant aquesta primera onada migratòria (Vila i Moreno i Galindo Solé 2012, 33).

La segona onada va ser conseqüència del desenvolupament industrial de les dècades dels anys cinquanta i seixanta, i de l'èxode rural que havia estat paralitzat a causa de la Guerra Civil. Aquesta segona onada migratòria va acabar amb la crisi econòmica del petroli dels anys 70 (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 149). En aquesta ocasió els immigrants procedien de més regions d'Espanya, no només de les més properes a Catalunya (Domingo 2013, 13). Així, va arribar un nombre important de gallecs, castellans, andalusos i extremenys. A diferència de l'onada anterior, la població no va concentrar-se només a Barcelona, sinó que va arribar a tota l'àrea metropolitana de Barcelona i a les àrees urbanes més importants del territori, i va ubicar-se en barris marginals de nova creació i que, per tant, mantenia poc contacte amb la població autòctona (Esteve Fabregat 1977, 91). Durant aquesta segona onada migratòria es van desenvolupar fenòmens urbans que mostren una elevada segregació residencial entre els immigrants i la població

autòctona com ara el barraquisme a la ciutat de Barcelona (Galeano i Bayona 2015, 104). Concretament, es van crear zones d'una alta densitat de població amb el castellà com a llengua inicial i com a única llengua d'ús habitual, separades de les zones on l'ús del català era habitual.

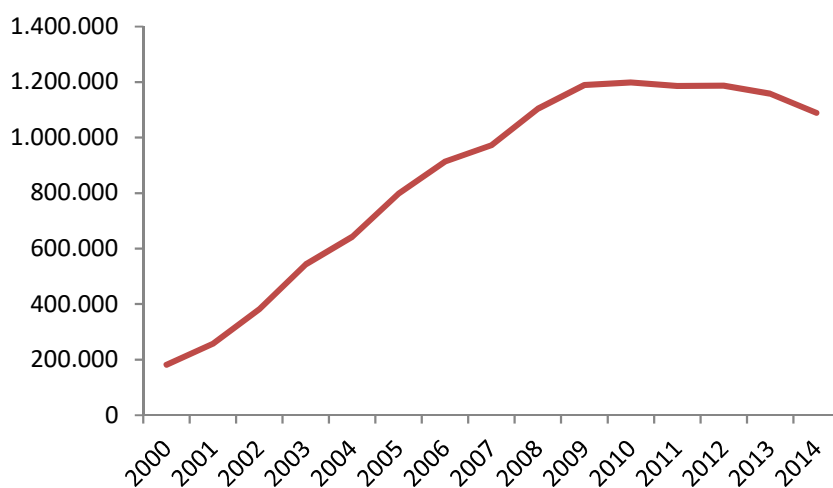
La dictadura franquista que estava en el poder a l'època era contrària a l'ús del català. L'absència d'aquesta llengua en l'ensenyament, pràcticament en tots els àmbits oficials i molts dels àmbits socials, mitjans de comunicació inclosos, juntament amb la separació residencial entre la població autòctona i la immigrada, van dificultar seriosament el contacte dels immigrants amb la llengua catalana i van obstaculitzar-ne l'aprenentatge (Saurí Saula 2015, 484). A més, la norma de convergència al castellà, és a dir, la norma social d'utilitzar el castellà amb totes aquelles persones amb el castellà com a llengua inicial va esdevenir hegemònica durant aquesta època, com s'ha dit més amunt (Vila i Moreno i Galindo Solé 2012, 33). Així, per a les onades migratòries del segle XX, originàries d'altres zones d'Espanya, el castellà va ser la llengua d'integració a la societat catalana, malgrat que el català va mantenir un nivell de prestigi i va ser símbol d'estatus i, fins i tot, de promoció social (Alarcón 2011, 74). L'estatus que ha mantingut el català ha estat un factor clau a l'hora d'atraure nous parlants entre els descendents dels immigrants d'aquella època (Saurí Saula 2015).

De totes maneres, des de l'oposició antifranquista, amb la contribució de persones amb ideologies tan diferents com ara Francisco Candel, immigrant d'esquerres, o Jordi Pujol, d'ideologia democristiana i procedent de la burgesia catalana, es va crear en aquella època un nou discurs al voltant de la immigració. Es va passar de tenir com a objectiu l'assimilació passiva a buscar la integració, que considerava els immigrants agents actius de la societat i que va conduir a la interiorització de la immigració en la definició nacional de Catalunya (Domingo 2013).

2.1.2.2 L'onada migratòria de finals del segle XX i començaments del XXI

La tercera onada migratòria va començar la dècada dels noranta del segle XX i va prolongar-se durant tota la primera dècada del segle XXI fins l'arribada de la crisi econòmica. Tenint en compte la quantitat de gent que ha arribat als territoris de parla catalana en general i a Catalunya en particular durant aquest període, el fenomen ha estat qualificat de boom migratori (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 152). Les característiques més importants d'aquesta tercera onada migratòria han estat el gran volum dels fluxos, la diversitat d'orígens i la dispersió per tot el territori català. Quant a la intensitat dels fluxos d'arribada, la població d'origen estranger ha augmentat amb una gran intensitat durant la primera dècada amb una fase d'estabilització des del 2009 fins al 2013 i una posterior davallada (vegeu Figura 3).

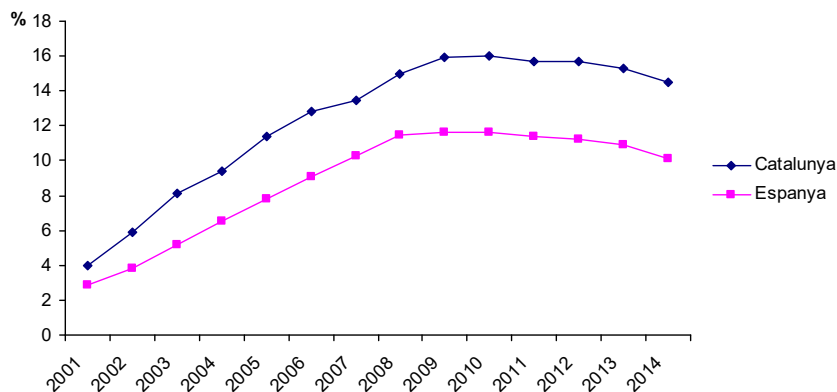
Figura 3: Evolució de la població estrangera a Catalunya

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT (2016)

El percentatge de població estrangera a Catalunya ha pujat des del 2,9 % del 2000 fins al màxim del 15,95 % assolit el 2010 segons dades de l'IDESCAT. Aquestes xifres estan molt per sobre del percentatge corresponent al conjunt d'Espanya (vegeu Figura 4).

Figura 4: Percentatge de població estrangera

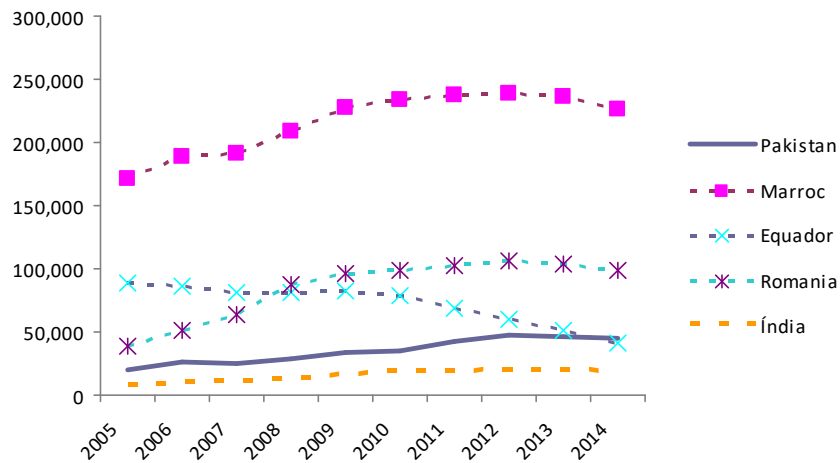

Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT (2016) i INE (2016)

Una altra de les característiques de la immigració d'aquesta època és la diversitat d'origens, amb un predomini inicial dels marroquins i posteriorment dels llatinoamericans i dels originaris dels països de l'est d'Europa, principalment de Romania, juntament amb població d'origen asiàtic, especialment xinesa i pakistanesa (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 152-54). La diversitat d'origens ha comportat una gran diversitat de llengües, estudiada per entitats com ara el GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amençades) que ha arribat a localitzar parlants d'unes 300 llengües a Catalunya.² No obstant això, la crisi econòmica ha provocat una gran davallada d'efectius entre les nacionalitats més nombroses, especialment entre els equatorians (vegeu figura 5), a l'igual que ha passat amb altres nacionalitats llatinoamericanes.

² <http://www.gela.cat> últim accés el setembre del 2016

Figura 5: Evolució dels principals orígens d'immigrants a Catalunya (Marroc, Equador i Romania) comparats amb la població immigrada pakistanesa i Índia

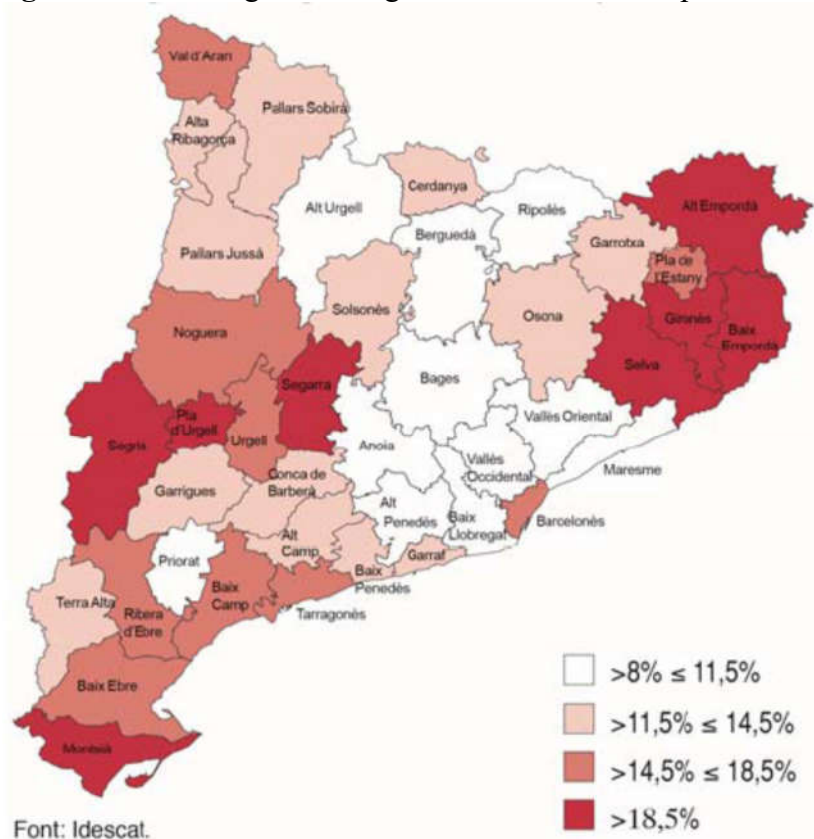
Font: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT (2016)

La gran quantitat de persones arribades d'origen llatinoamericà té com a conseqüència que hagi augmentat el nombre d'habitants amb el castellà com a llengua inicial. Una part dels llatinoamericans són parlants de llengües ameríndies, però sovint passen desapercibuts, ja que procedeixen de societats amb ideologies monolingüistes on les llengües diferents del castellà són considerades com a varietats de poc prestigi i, per això, tendeixen a ocultar les seves llengües i a transmetre el castellà a les noves generacions (Comellas 2009, 425).

Una tercera característica d'aquesta darrera onada migratòria és que la població migrada s'ha dispersat en tot el territori, tant en les àrees urbanes com en les rurals, contràriament a les onades anteriors que es concentraven a les ciutats, ja que trobaven feina en ocupacions urbanes (Galeano i Bayona 2015, 95). En canvi, durant aquesta tercera onada, a més de les ocupacions urbanes, els immigrants també s'han ocupat en feines agrícoles pròpies de les zones rurals. De totes maneres, la distribució territorial dels immigrants segueix sense ser uniforme ja que està marcada pel mercat laboral i per la disponibilitat d'habitatge en bones condicions econòmiques (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 160). Com a conseqüència, hi ha diferències importants quant a la distribució de la població immigrada per comarques (vegeu Figura 6). En les àrees urbanes els immigrants d'aquesta tercera onada s'han ubicat generalment en els barris on vivia la immigració de la segona onada. El fenomen pel qual els nous immigrants ocupen àrees residencials on

vivien onades anteriors d'immigrants és comú també en altres països (Blommaert 2010, 7). Per tant, un gran nombre d'immigrants han arribat a residir a zones on l'ús social de la llengua castellana és predominant i la presència del català és força residual.

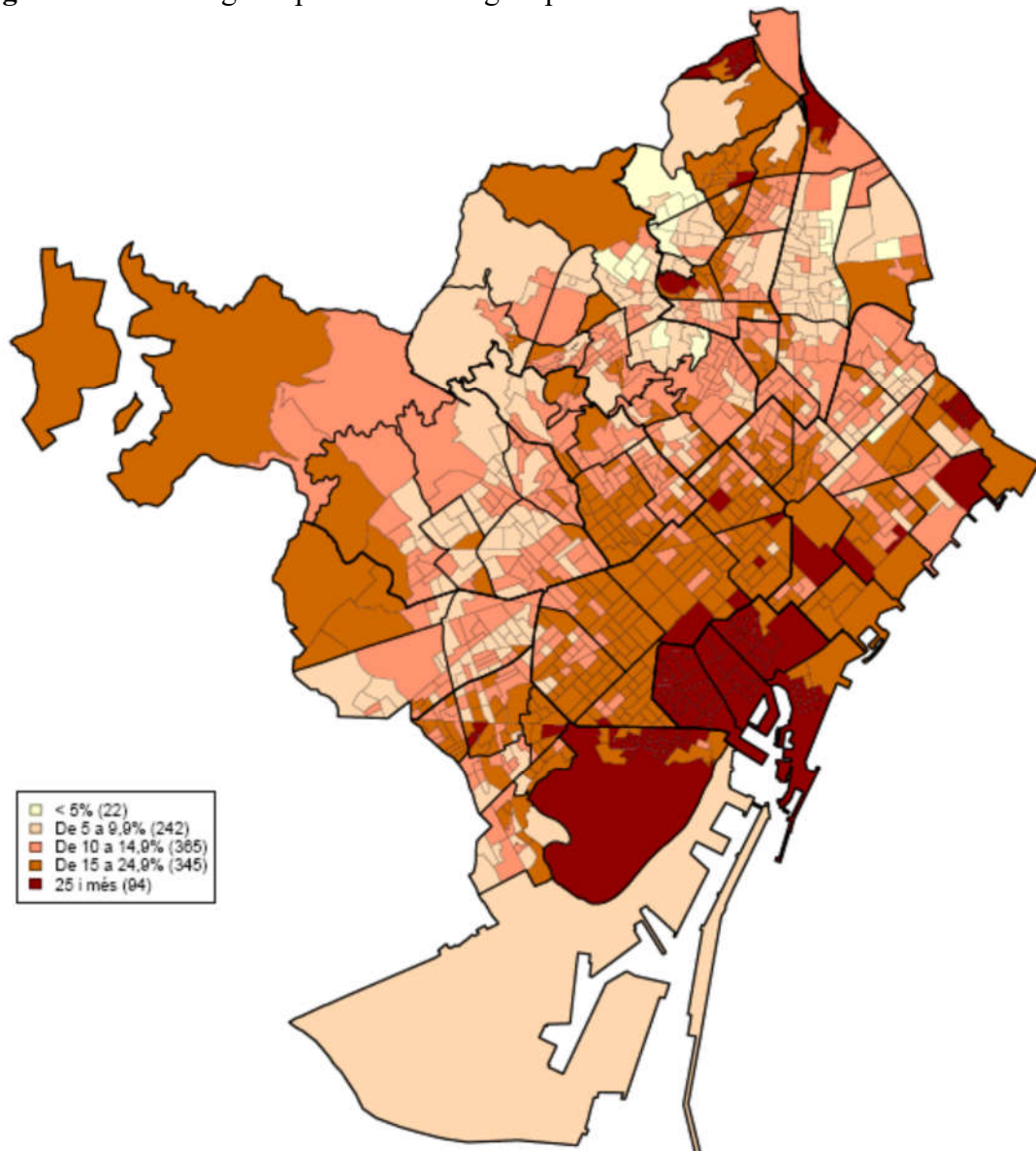
Figura 6: Percentatge d'estrangers sobre el total de la població l'any 2014 per comarques

Font: Idescat (2015)

En referència a la distribució de la població d'origen estranger a la ciutat de Barcelona es combinen, per una banda, la dispersió per gairebé tota la ciutat i, per l'altra, una concentració en alguns districtes com ara Ciutat Vella i Sants-Montjuïc (vegeu Figura 7).

Figura 7: Percentatge de població estrangera per seccions censals de Barcelona

Font: (Ajuntament de Barcelona 2015, 23)

Hi ha una gran diferència quant a la política lingüística practicada durant aquesta època i la que es van trobar els immigrants de l'onada anterior. El restabliment de la Generalitat de Catalunya després del franquisme i el desplegament de polítiques lingüístiques favorables al català va fer que als anys 90 el català estigués fortament implantat en diversos àmbits. Per exemple, a l'ensenyament, el model de conjunció en català té com a conseqüència que el català sigui la llengua vehicular en tot l'ensenyament públic. Malgrat això, hi ha informacions que indiquen un fort ús del castellà especialment, però no de forma exclusiva, en les zones més castellanoparlants dintre de classe entre els docents i

els alumnes, sobretot en l'ensenyament secundari (Bretxa i Vila i Moreno 2014, 120). També a l'administració pública municipal i a l'autonòmica el català és la llengua d'ús principal i en els mitjans de comunicació, tant de titularitat autonòmica com en els privats d'àmbit català, la llengua catalana està fortament implantada (Departament de Cultura 2015, 29 i 30; Observatori de la Llengua Catalana 2015). Això vol dir que els últims immigrants s'han trobat amb una presència més normalitzada del català en molts dels àmbits públics en comparació amb la situació que es van trobar els immigrants de les onades anteriors. No obstant això, gràcies a la globalització i l'expansió de les comunicacions, hi ha tecnologies disponibles, com ara internet i la televisió per satèl·lit que faciliten molt el contacte amb els països d'origen i poden provocar una manca de coneixement de l'entorn del país d'arribada. Així, sobretot per a la població no escolaritzada a Catalunya, pot ser fàcil no tenir gaire contacte amb la llengua catalana, sovint limitada als tractes amb l'administració pública municipal o autonòmica, ja que l'administració espanyola present a Catalunya funciona majoritàriament en castellà.

Un altre canvi important respecte de les onades migratòries anteriors resulta del marc normatiu i la implementació de mesures destinades a l'acollida de la població nouvinguda. Les competències legislatives relatives a immigració corresponen al Govern d'Espanya, tot i que recentment s'han transferit a la Generalitat de Catalunya algunes competències relacionades amb l'àmbit laboral i amb la preparació dels informes necessaris per a la regularització dels immigrants per raons d'arrelament, que és el mecanisme més habitual de regularització a l'Estat espanyol. La legislació espanyola recull l'aprenentatge de les llengües oficials, juntament amb altres elements com ara l'accés al treball i la incorporació al sistema educatiu com a factors essencials d'integració a l'article 2 *ter* de la llei d'estrangeria (Jefatura del Estado 2000). La norma superior en matèria d'estrangeria a l'Estat espanyol és la Llei Orgànica 4/2000, desenvolupada pel Real Decret 557/2011 que recull el Reglament de la Llei d'estrangeria. L'article 51.6 del reglament de la llei d'estrangeria estableix que es valorarà l'aprenentatge de les llengües oficials del lloc de residència a l'hora de renovar la residència temporal (article 51.6, article 71.6 i article 109.6) i per al procés de reagrupament familiar (article 61.7) (Ministerio de la Presidencia 2011).

A més, durant els últims anys hi ha hagut un desenvolupament important de la normativa autonòmica sobre immigració a Catalunya. És sobretot aquesta legislació autonòmica la que té en compte la valoració de la llengua catalana. Per exemple, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya conté diversos articles relacionats amb el tema de la immigració. En aquest sentit, estableix en l'article 42.6 que cal un règim d'acollida dels immigrants; l'article 42.7 regula que s'han de fomentar les relacions interculturals, i l'article 84.2 reconeix a l'administració local les competències per al foment de les polítiques d'acollida dels immigrants, tot i que en l'article 138.1 declara que correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de primera acollida dels immigrants (Jefatura del Estado 2010). En l'àmbit migratori, les normes pròpies principals de Catalunya són la llei 10/2010 d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya, i el Decret 150/2014 dels serveis d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya, que desenvolupa el reglament de la llei d'acollida. Així, la llei d'acollida, a l'article 9, estableix que durant el servei d'acollida s'ha d'assolir un nivell bàsic tant de català com de castellà. Atès el caràcter de llengua pròpia del català es fixa aquesta llengua com a llengua vehicular de la formació i com a primera llengua en el procés d'acollida, de manera que la formació de castellà sigui posterior a la de català (Departament de la Presidència 2010). A més, el reglament de la llei d'acollida, el Decret 150/2014, regula als articles 11 i 12, respectivament, la formació lingüística que han de rebre els nouvinguts amb cursos d'un mínim de 90 hores, tant de català com de castellà en nivells A1 o A2 del Marc Europeu de Referència (Departament de Benestar Social i Família 2014, 6754:6).

Ara bé, tot i que hi ha algunes competències transferides a la Generalitat de Catalunya en aquest tema, no deixa de ser un àmbit controvertit tal com demostren les més de 25 sentències per recursos interposats per la Generalitat contra el Govern d'Espanya per no respectar les competències transferides en temes socials, entre d'altres relacionats amb la integració dels immigrants. Totes les sentències han donat la raó a la Generalitat de Catalunya (Generalitat de Catalunya 2015).

Per tal de promoure la integració de la població nouvinguda d'aquesta darrera onada s'han posat en marxa diverses mesures, inexistents durant les onades anteriors, després de la sorpresa inicial tant per part de les administracions públiques com de la societat en general

pel volum dels fluxos d'arribada. Moltes d'aquestes iniciatives han donat una gran importància a la llengua catalana. Des de la Generalitat de Catalunya s'han impulsat diversos plans entorn de la immigració: el primer des del 1993 fins el 2000, el segon del 2001 al 2004, el tercer del 2005 al 2008, el quart del 2009 al 2012 i l'actual del 2013 al 2016 (Direcció General per a la Immigració 2014, 16-18). A més, l'any 2008 els principals grups del Parlament, els representants del moviment associatiu català, i agents econòmics i socials del país van signar el Pacte Nacional per a la Immigració el Govern. Aquest pacte es va renovar el 2012 i va servir com a base per als successius plans d'immigració per tot Catalunya, amb la proliferació també de plans municipals d'immigració en molts dels municipis de la geografia catalana. Des de l'inici, la llengua catalana ha estat considerada un dels eixos per aconseguir la integració de la immigració, de manera que la majoria dels plans d'immigració han tingut un component cultural important i han contemplat la llengua catalana.

Així doncs, les polítiques migratòries de Catalunya han donat una importància cada vegada més gran i han recollit més explícitament el paper central de la llengua catalana en la integració de la població immigrada, tal com es pot observar als successius plans d'immigració subscrits a Catalunya com a base de la *via catalana d'integració* (Climent-Ferrando i Triviño 2015, 179). Climent-Ferrando (2016, 174) identifica tres elements discursius en la prioritització de la llengua catalana: primer, l'element identitari i simbòlic de la llengua, és a dir el català com a llengua pròpia; segon, un compromís compartit per la llengua, o sigui el català com a llengua comuna; tercer, una representació positiva de la llengua mitjançant l'atribució d'un alt valor social i la presentació del català com a llengua de cohesió social i igualtat d'oportunitats. D'aquesta manera, s'ha impulsat un discurs al voltant de la llengua catalana com a llengua oberta als nouvinguts, davant del discurs antic que considerava la immigració com a amenaça principal per a la llengua (Trenchs-Parera i Newman 2015).

Els objectius ambiciosos que s'ha marcat la Generalitat quant a la llengua catalana en l'àmbit de la immigració, propis d'un estat, contrasten amb els recursos limitats, tant legals com econòmics, de l'administració autònoma de Catalunya. Això ha provocat uns resultats molt limitats en l'adquisició de competències lingüístiques en català dels

immigrants, com a conseqüència del nombre reduït de cursos oferts, la qualitat limitada de l'ensenyament i el plantejament general de l'ensenyament del català per als immigrants adults (Branchadell 2015, 91).

A més de les mesures legals i institucionals, s'han posat en marxa iniciatives molt diverses centrades en la llengua des d'organismes públics i des de la societat civil amb una incidència molt variada. Així, en el sistema obligatori d'ensenyament es van crear les aules d'acollida el 2004, fruit del Pla per a la llengua i la cohesió social, per tal d'atendre les necessitats dels alumnes nouvinguts (Trenchs-Parera i Patiño-Santos 2013, 53). Gran part de l'atenció de les aules d'acollida s'ha centrat en el suport per a l'aprenentatge del català, ja que és la principal llengua vehicular del sistema educatiu. De fet, les aules d'acollida tenen com a objectiu donar suport a la integració lingüística, social i educativa dels alumnes nouvinguts. A més, en el si de les experiències dutes a terme des de les escoles s'ha aconseguit, en alguns casos, implicar els pares dels alumnes nouvinguts en l'aprenentatge i la promoció del català, la qual cosa ha afectat positivament la cohesió social (C. W. Edwards 2015, 13).

Quant a l'ensenyament de llengua als adults, gran part de l'activitat del Consorci per a la Normalització Lingüística, principal entitat d'ensenyament del català a adults, s'ha centrat en l'ensenyament del català als nouvinguts. També hi ha hagut experiències de dinamització i promoció de la llengua amb una ampla incidència arreu del territori, com ara el programa de Voluntariat per la llengua,³ que posa en contacte aprenents del català amb parlants de la llengua i que el 2015 va arribar a les 100.000 parelles lingüístiques. Des de la societat civil s'han dut a terme multitud d'iniciatives com ara les de la Plataforma per la Llengua que, en col·laboració amb les associacions d'immigrants, han organitzat diverses activitats i han publicat nombroses publicacions en les llengües d'origen destinades a apropar el català als nouvinguts. De totes maneres, moltes de les entitats que s'han dedicat a l'acollida i el suport dels immigrants s'han centrat en l'ensenyament del castellà, ja que sovint consideraven que les necessitats d'ensenyament del català estaven cobertes pels organismes públics com el Consorci per a la Normalització Lingüística. A banda d'això, la qualitat de l'ensenyament d'algunes de les

³ <http://www.vxl.cat/> últim accés el setembre del 2016

iniciatives no ha estat l'adequada, sobretot perquè molts dels cursos han estat impartits per voluntaris amb insuficient preparació i experiència docent (Codó i Garrido 2014, 6). Aquest factor no és exclusiu de Catalunya, ja que també ha estat assenyalat als EUA amb els cursos d'anglès per a immigrants (Potowski 2013b, 39). A més, la crisi ha colpejat durament els recursos econòmics de les ONG dedicades a l'acollida dels immigrants, tot i que, almenys en alguns casos, ha augmentat la importància que donen aquestes entitats a l'aprenentatge del català com a via d'integració i millora econòmica (Codó i Garrido 2014, 4).

Una dificultat per a l'aprenentatge del català, fins i tot als centres d'ensenyament del català, pot arribar a ser la contradicció que es crea entre els discursos dels autòctons i l'ús del català amb els estrangers. Així, s'ha trobat que fins i tot els professors de català han de fer un esforç per parlar en català als aprenents immigrants i no sempre mantenen l'ús de la llengua catalana amb els alumnes estrangers fora de les aules, ja que a la societat domina el costum de parlar en castellà als immigrants (Pujolar 2009, 97), fent servir la norma de convergència al castellà (vegeu secció 2.1.2.1). De totes maneres, també s'ha trobat que entre els joves agafa força la idea de la necessitat d'acomodar-se a les preferències lingüístiques de l'altre grup amb el bilingüisme actiu com a eina per a l'harmonia social dintre de la ideologia del cosmopolitisme lingüístic (Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 286).

Malgrat les iniciatives posades en marxa, la situació d'irregularitat administrativa per part dels immigrants probablement ha provocat que molts d'ells es mantinguessin aliens a aquest tipus d'iniciatives de promoció de la llengua. A més, molt sovint el lligam d'algunes mesures relacionades amb la llengua amb els processos de regularització resulten dubtosos. Per exemple, la valoració dels cursos de català a l'hora d'obtenir la regularització per arrelament ha fet que la motivació principal de molts estudiants dels nivells inicials de català hagi estat aconseguir el certificat d'assistència. Això no ha contribuït positivament al procés d'aprenentatge de la llengua en tots els casos, segons l'experiència personal de l'autor d'aquesta tesi doctoral com a professor de nivells inicials de català i segons alguns estudis publicats al respecte (Merino Jular 2012, 333). Això no obstant, en un estudi dut a terme a l'àrea de Barcelona amb estudiants de català, s'ha

trobat que només un 4 % dels participants manifesten que estudien el català per tal d'aconseguir el certificat del curs per al procés de regularització per arrelament (Estors Sastre 2014, 167). S'ha de tenir en compte, de totes maneres, que els resultats esmentats s'han obtingut mitjançant les entrevistes fetes per una professora de català a estudiants d'aquesta llengua, per la qual cosa és probable que part dels participants poguessin ser reticents a manifestar opinions que l'entrevistadora pogués considerar no desitjables. També és possible que hi hagi una variació segons el tipus de cursos, ja que l'autor d'aquesta tesi doctoral treballava en cursos molt breus de nivells inicials que poden ser els més atractius per als immigrants que necessiten el certificat d'assistència pel procés de regularització per arrelament.

També altres característiques de la població immigrada probablement n'han obstaculitzat la participació en moltes de les iniciatives destinades a la promoció del català. La mobilitat real o esperada de la població migrada, la prioritat absoluta donada a la millora econòmica pels immigrants i el baix nivell d'estudis, entre d'altres, són factors que poden afectar negativament l'aprenentatge de llengües per part dels immigrants adults a Catalunya. A més, la divergència entre els discursos institucionals provinents de les institucions catalanes a favor del català i els discursos de les institucions centrals espanyoles, que prioritzen el castellà, no ajuda gens a que els immigrants prioritzin l'aprenentatge del català.

En resum, el nou mil·lenni ha suposat l'arribada d'una onada molt intensa de migració a Catalunya, molt més elevada, en percentatge, que al conjunt de l'Estat espanyol. Les tres característiques principals d'aquesta darrera onada han estat el gran volum del fluxos de població, la diversitat d'origens dels nousvinguts i la dispersió pel territori català. A diferència de les onades anteriors del segle XX, tant des de la societat civil com des de l'administració pública s'han posat en marxa diverses mesures per tal de promocionar la llengua catalana entre els immigrants, la qual cosa ha permès esmoreir, en certa mesura, l'efecte sobre la situació sociolingüística del català, malgrat l'arribada de centenars de milers de persones no catalanoparlants. La gran diversitat de l'últim període migratori fa que sigui necessari ocupar-se en profunditat de l'anàlisi dels col·lectius arribats en funció

del seu origen. És per això que en aquesta tesi s'ha optat per analitzar-ne un en concret, el col·lectiu panjabi.

2.1.3 Els moviments migratoris panjabis

En aquesta secció s'analitzen els moviments migratoris panjabis. En primer lloc, es dona una perspectiva global del fenomen i, a continuació, es presenten les dades relatives a l'arribada de panjabis a Catalunya.

2.1.3.1 Les migracions panjabis al món

La migració panjabi és tan nombrosa al món que el fenomen es veu reflectit en la cultura panjabi i, per exemple, hi ha diverses dites que hi estan relacionades. Així, els panjabis diuen que hi ha dues coses que es troben per tot arreu, les patates i els panjabis (Farjas i Bonet 2006, 69), o que fins i tot que quan el primer astronauta va arribar a la lluna s'hi va trobar un panjabi llaurant la terra (Kaur 2012, 131).

La tradició migratòria panjabi contemporània va començar amb l'annexió del Panjab pels britànics l'any 1849, ja que els panjabis van començar a treballar a l'estranger, en colònies britàniques, com a soldats o policies imperials (Lum 2010, 33) després que els sikhs es consideressin oficialment com a "raça marcial" amb preferència per formar part dels cossos armats de l'Imperi Britànic. A més, l'any 1833 la corona britànica, seguida per diverses potències colonials, va abolir l'esclavitud, la qual cosa va provocar una ingent necessitat de mà d'obra als territoris colonitzats (Naujoks 2009). Com a conseqüència, va començar a haver-hi presència panjabi en països de diversos continents. Més tard, els panjabis van ser els protagonistes de la que es considera l'experiència migratòria més gran del segle XX. Al final del període colonial, els moviments de població entre l'Índia i Pakistan originats arran de la partició de l'Índia el 1947 van arribar a afectar fins a 12 milions de persones, principalment panjabis, ja que el Panjab va ser una de les principals regions que travessava la nova frontera (Ballesteros Peiró 2013, 308; Naujoks 2009). La

sortida de sikhs, sobretot de casta jat, des del Panjab indi es va accelerar especialment després d'aquell esdeveniment històric i va tenir com a destinació per damunt de tot el Regne Unit, el Canadà, els Estats Units d'Amèrica i Austràlia (Taylor 2014, 280).

Actualment, l'emigració és un fenomen social i econòmic molt important al Panjab, tant per la banda pakistanesa com per la banda índia. Un dels senyals d'aquesta importància és l'existència d'organismes públics encarregats de la diàspora en els governs de l'àrea. Així, el Govern pakistanès compta amb l'Oficina d'Emigració i Ocupació a Ultramar (*Bureau of Emigration and Overseas Employment*⁴), que, per cert, a la capçalera de la seva pàgina web presenta una fotografia on són fàcilment recognoscibles les torres del temple de la Sagrada Família de Barcelona (vegeu Figura 8). Les dades que ofereix aquesta entitat, lògicament, corresponen als fluxos migratoris i econòmics legals. De totes maneres, ja en la mateixa pàgina web adverteixen sobre els perills de l'emigració irregular, la qual cosa dóna una idea de la importància d'un fenomen que, en general, no queda registrat en les dades de les entitats governamentals (N. M. Shah 2005, 92).

També el Govern del Panjab pakistanès ha creat un òrgan per als emigrants panjabis, la Comissió Panjabi dels Pakistanesos d'Ultramar (*Punjab Overseas Pakistanis Commission*⁵). Igualment, el Govern indi ha creat la Secretaria d'Assumptes d'Ultramar (*Overseas Indian Affairs Additional Secretary*⁶) ubicada al Ministeri d'Assumptes Exteriors i encarregada de la diàspora índia, l'ocupació laboral a l'estranger i els serveis d'emigració. Per últim, el Govern del Panjab indi també té una secció dedicada als emigrants panjabis: el Departament d'Assumptes dels Indis No Residents (*NRI Affairs Department*⁷). A l'Índia s'utilitzen diferents sigles per designar els indis emigrants. D'una banda, les sigles NRI (*Non-Resident Indian*) s'usen per referir-se a les persones amb passaport indi que resideixen fora de l'Índia (Naujoks 2009). De l'altra, les sigles PIO (*Person of Indian Origin*) fan referència a les persones d'origen indi residents a l'estranger, fins la quarta generació (López-Sala 2013, 2; Naujoks 2009). Finalment, el Govern del Panjab indi fa servir el concepte NRP (*Non-Resident Punjabi*) per referir-se

⁴ <http://beoe.gov.pk> últim accés el setembre del 2016

⁵ <http://opc.punjab.gov.pk/> últim accés el setembre del 2016

⁶ <http://www.mea.gov.in/overseas-indian-affairs.htm> últim accés el setembre del 2016

⁷ <http://www.nripunjab.gov.in> últim accés el setembre del 2016

a les persones d'origen panjabi que resideixen en un altre país. Un dels objectius d'aquestes oficines governamentals és promoure que els emigrats continuïn mantenint relacions amb els països d'origen i, així, assegurar l'arribada dels enviaments de diners dels expatriats (Feixas Vihe 2009, 5), que tenen un pes important en l'economia dels països d'origen. De fet, l'Índia és el país del món que rep més remeses provinents dels emigrants des del 2003 (Naujoks 2009).

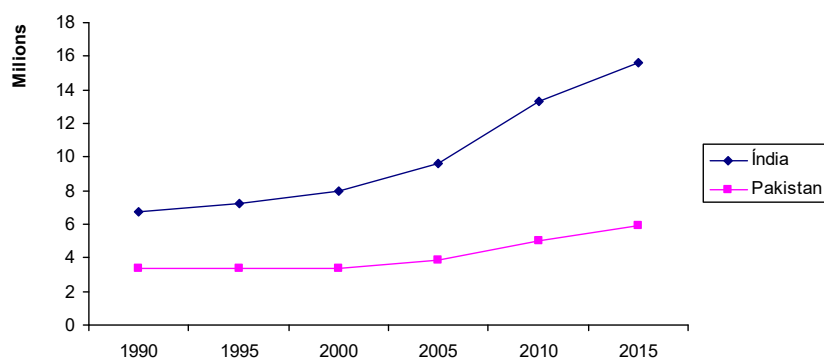
Figura 8: Foto de capçalera de la pàgina web de l'Oficina d'Emigració i Ocupació a Ultramar del Govern pakistanès

Font: Govern de Pakistan (<http://beoe.gov.pk/>)

Tot i que el nombre total de migrants internacionals ha augmentat tant a l'Índia com al Pakistan, durant l'última dècada l'increment ha estat molt més intens a l'Índia (vegeu Figura 9), segons les estimacions de l'ONU (2015a). De totes maneres, s'ha de tenir en compte que la població del Pakistan era de 132.352.000 segons l'últim cens del 1998 i de 199.085.847 segons estimacions del 2015, amb una taxa neta de migració de -1,54 migrants per cada mil persones i es trobava a la posició 157 en el rànquing mundial de taxa de migració (Central Intelligence Agency CIA 2015). L'Índia, en canvi, té una població estimada de 1.251.695.584 habitants el 2015, una taxa neta de migració molt més baixa, de -0,04 per cada mil habitants, molt propera a zero, i ocupa la posició 112 en el rànquing mundial de taxa de migració (Central Intelligence Agency CIA 2015). Per tant, relativament, el Pakistan té una taxa d'emigració més elevada que l'Índia si bé en xifres absolutes és molt més elevada l'emigració de l'Índia a causa de la gran diferència de població entre els dos països.

Figura 9: Població migrant internacional originària de l'Índia i del Pakistan

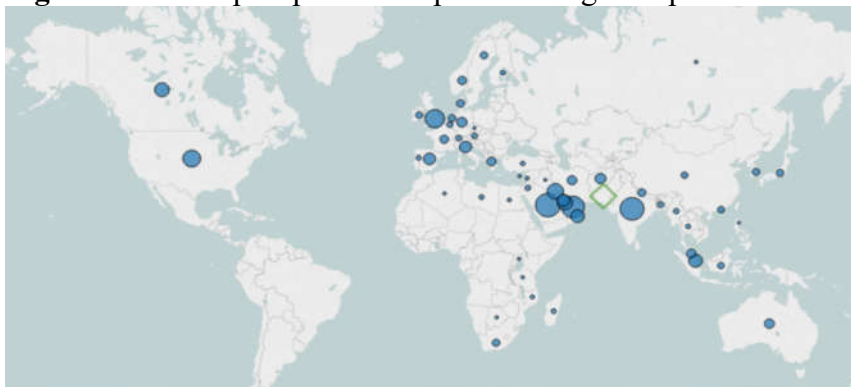

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'ONU (2015a)

Els països preferits per a l'emigració pakistanesa i índia han estat els països del Golf Pèrsic i els membres més rics de l'antic Imperi Britànic, és a dir la Gran Bretanya, els Estats Units d'Amèrica, el Canadà, Austràlia i Nova Zelanda. Les restriccions en la recepció d'immigrants en aquests països van fer que es comencessin a explorar altres destinacions possibles (N. M. Shah 2005), sobretot en altres països d'Europa, com Itàlia i Espanya, on en principi van arribar gràcies a les expectatives de possibles regularitzacions (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 57; Lum 2010, 33) i com a via d'entrada a altres països europeus. Així, els països d'Europa tret del Regne Unit han començat a convertir-se en una destinació atractiva en els últims anys, tot i que encara globalment acullen només un percentatge molt petit de l'emigració índia i pakistanesa. També hi ha diferències quant al nivell acadèmic dels migrants indis i pakistanesos que arriben a cada país. Així, països com ara els Estats Units, el Canadà o Austràlia absorbeixen prioritàriament mà d'obra amb qualificació mitjana i elevada (Artal, Pascual, i Solana 2006, 18).

Actualment, doncs, hi ha quatre focus principals receptors d'emigració pakistanesa. El més important és el dels països del Golf Pèrsic, seguit del de l'Índia, el de Nord d'Amèrica i el del Regne Unit com a destinació europea (vegeu Figura 10 i Taula 1). La resta de països d'Europa reben relativament molt pocs pakistanesos (ONU 2015a).

Figura 10: Principals països receptors d'emigració pakistanesa a mitjans del 2013

Font: Migrant Policy Institute (MPI: <http://www.migrationpolicy.org>)

Precisament, entre els països de la Taula 1 es troben alguns dels que més immigrants reben al món, com ara Qatar, que és el primer al rànquing mundial del 2015; Bahrain, que és el sisè, o els Emirats Àrabs Units, que són el setè (Central Intelligence Agency CIA 2015). En canvi, Espanya resulta una de les destinacions marginals dels migrants pakistanesos.

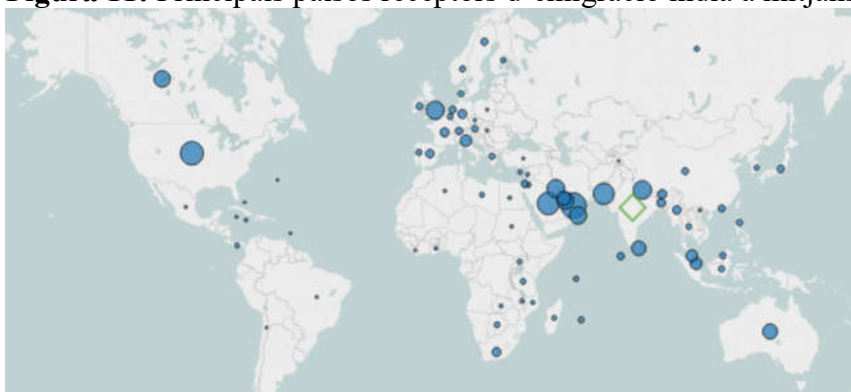
Taula 1: Principals països de destinació de l'emigració pakistanesa l'any 2015

Països de destinació	Nombre de migrants
Àrabia Saudita	1.123.260
Índia	1.106.212
Emirats Àrabs Units	863.858
Regne Unit	540.495
Afganistan	348.369
Estats Units d'Amèrica	325.419
Kuwait	312.434
Oman	284.460
Canadà	175.204
Qatar	133.212
Singapur	129.253
Itàlia	84.792
Bahrain	74.710
Espanya	56.116
Alemanya	50.174

Font: ONU (2015a)

Quant a les zones més habituals de destinació dels emigrants indis, en gran part coincideixen amb les zones de destinació dels pakistanesos (vegeu Figura 11 i Taula 2). Així, també en el cas dels indis la zona més habitual és la dels països del Golf Pèrsic i Pakistan, seguits pel Nord d'Amèrica i el Regne Unit. L'arribada d'indis a Espanya és encara més baixa que en el cas dels pakistanesos, fins i tot en termes absoluts, la qual cosa palesa la reduïda importància d'Espanya com a destinació per als migrants indis en general.

Figura 11: Principals països receptors d'emigració índia a mitjans del 2013

Font: Migrant Policy Institute (MPI: <http://www.migrationpolicy.org>)

Una diferència important entre les quantitats de persones que emigren de cadascun dels països és que pel que fa a l'Índia el nombre absolut d'emigrants que arriben als països de destinació és molt més gran que en el cas del Pakistan (vegeu Taula 1 i Taula 2), com ja s'ha esmentat abans, per causa del nombre molt més elevat de població total amb què compta l'Índia.

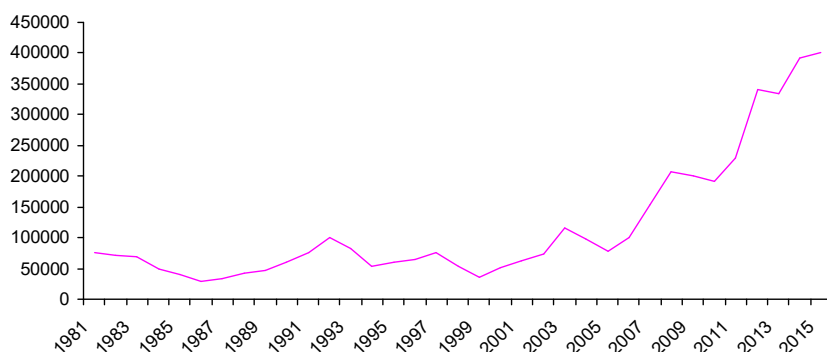
Taula 2: Principals països de destinació de l'emigració índia l'any 2015

Països de destinació	Nombre de migrants
Emirats Àrabs Units	3.499.337
Pakistan	2.000.908
Estats Units d'Amèrica	1.969.286
Aràbia Saudita	1.894.380
Kuwait	1.061.758
Oman	777.632
Regne Unit	776.603
Qatar	645.577
Canadà	621.469
Nepal	446.491
Austràlia	389.992
Bahrain	302.635
Singapur	150.082
Itàlia	136.403
Malàisia	132.699
Espanya	33.483

Font: ONU (2015a)

Tot i que no hi ha dades exactes sobre la quantitat real de panjabis migrants, hi ha indicis que donen idea de la magnitud del fenomen. Així, en el cas del Pakistan hi ha dades relatives al nombre de treballadors originaris de la província del Panjab inscrits al Govern pakistanès per treballar a ultramar (vegeu Figura 12), on s'observa un augment important durant l'última dècada. De totes maneres, el percentatge de panjabis respecte al total de treballadors pakistanesos inscrits en aquest registre es manté any rere any al voltant del 50 %. S'ha de tenir en compte, però, que en aquestes dades oficials no es recullen els migrants que migren utilitzant vies no oficials, i que, per conseqüent, les xifres oficials, en general, subestimen la quantitat real de migrants.

Figura 12: Treballadors d'origen panjabi pakistanès inscrits per treballar a ultramar

Font: Govern del Pakistan (2015)⁸

Durant tot el segle XX l'emigració panjabi ha estat una de les fonts més importants de migrants sud-asiàtics al Regne Unit, especialment els sikhs de la casta jat originaris de la regió de Doaba (Taylor 2014, 277). Els panjabis sikhs van començar a establir-se al Regne Unit després de la Segona Guerra Mundial (Ballantyne 2012, 7) i han arribat a tenir-hi una gran importància numèrica. Concretament, a Anglaterra i Gal·les hi havia 428.158 sikhs d'origen asiàtic segons el cens del 2011 i 1.028.459 musulmans d'origen pakistanès, dels quals la majoria eren panjabis (Gucciardi 2014, 40). Tatla (1999, 11; citat a Shani 2002, 14) xifra en un milió els sikhs panjabis a la diàspora, d'un total de 16 milions de sikhs, la qual cosa suposaria un percentatge del 6,25 % de panjabis sikhs fora del Panjab indi, que és el territori d'origen.

Un altre senyal de la importància de la migració panjabi podria ser la presència de càrrecs electes als països d'arribada. Així, per exemple, al Canadà el 2008, van ser elegides al Parlament vuit persones d'origen indi i la totalitat eren sikhs, és a dir, d'origen panjabi (Naujoks 2009).

A més, també la presència de la llengua pot ajudar a donar una idea de la quantitat de panjabis emigrants, suplint la manca de dades directes sobre la regió d'origen. Així, per exemple, la llengua panjabi és la sisena llengua amb més parlants del Canadà, on els panjabis sikhs estan molt establerts, especialment en la zona de Vancouver, on compten

⁸ <http://beoe.gov.pk/migrationstatistics/1971-2015%20%28upto%20Feb%29/Province-wise-1981-2015.pdf> últim accés el setembre del 2016

amb diverses institucions culturals i religioses molt consolidades (Smythe i Toohey 2009, 42).

La magnitud del fenomen migratori panjabi ha fet que s'hagi investigat sobre les causes. Les raons dels panjabis per emigrar són diverses, tot i que predominen les raons econòmiques. Per exemple, pel que fa als panjabis indis, s'han assenyalat l'endeutament rural, les pressions demogràfiques, els desastres naturals o els problemes polítics (Farjas i Bonet 2006, 69 i 157; Kaur 2012, 138). Entre els panjabis pakistanesos s'han indicat la pobresa del país, agreujada per la manca de democràcia i la corrupció, juntament amb la manca de sistemes de seguretat social i la importància de les remeses o enviaments de diners dels migrants per a l'economia del país (Qureshi 2009, 46). També s'ha posat en relleu que un dels objectius dels moviments migratoris posteriors a la partició de l'Índia des del Panjab indi al Regne Unit, el Canadà, els EUA i Austràlia era augmentar l'honor familiar mitjançant la compra de terres per a l'agricultura al Panjab, la qual cosa feia mantenir una gran intensitat de contactes amb el país d'origen (Taylor 2014, 280 i 283). Segons aquest autor, actualment, la compra de terres agrícoles s'ha canviat per la construcció de grans cases a les àrees d'origen, sobretot entre la primera generació d'emigrats.

L'expansió de l'emigració al Pakistan ha provocat el sorgiment des de fa unes dècades del fenomen de la cultura de l'emigració, de manera que una gran part de la població jove considera desitjable el fet d'emigrar (Shah 2005, 91). És molt probable que al Panjab indi també s'hagi difós la cultura de l'emigració, tenint en compte l'efecte que poden tenir el consum ostentós i les cases sumptuoses construïdes als pobles d'origen pels panjabis residents a l'estranger (Taylor 2014) i les dècades de tradició migratòria del territori. Així, doncs, l'existència de la cultura de l'emigració al territori panjabi seria una altra de les causes de la sortida de població panjabi a l'estranger.

Com a conseqüència dels intensos fluxos migratoris panjabis s'han establert nombroses comunitats panjabis en diversos països, si bé en la literatura científica el concepte de diàspora s'aplica sobretot al col·lectiu sikh. En general, no s'ha desenvolupat una identitat panjabi comuna entre els panjabis d'origen indi i pakistanès, sinó que s'han mantingut

comunitats separades i sovint enfrontades en funció de la religió, en el cas dels pakistanesos és sobretot musulmana i entre els indis, sikh. Així, hi ha informacions sobre la creixent conflictivitat entre les comunitats asiàtiques musulmana i sikh al Regne Unit (Sian 2011, 119), les arrels de la qual es troben en el traumàtic procés de partició de l'Índia (Ballantyne 2012, 17). Tenint en compte la gran presència panjabi, tant pakistanesa com índia, al Regne Unit, l'existència d'aquests conflictes entre sikhs i musulmans fa pensar que gran part de la hostilitat, en realitat, té lloc entre panjabis pakistanesos i panjabis indis.

De fet, els sikhs del Regne Unit han fet molts esforços per diferenciar-se dels musulmans (Sian 2013, 39 i 42). Segons aquesta autora, els sikhs han estat considerats al Regne Unit com una comunitat model d'integració, que malgrat els seus trets diferencials està feliç d'incorporar-se a la societat britànica, en comparació amb els musulmans envers els quals s'ha creat la imatge contrària: la de no voler la integració. Així, alguns sikhs de la Gran Bretanya han arribat a fer seva la islamofòbia relacionada amb la guerra contra el terrorisme islamista, però al mateix temps n'han estat víctimes, ja que la majoria de la població identifica els sikhs com a musulmans (Sian 2013, 44). Això es deu, bàsicament, al fet que comparteixen les característiques fenotípiques dels pakistanesos i pel costum d'alguns sikhs de portar turbant, la qual cosa a l'imaginari popular molt sovint està lligada als musulmans. Alguns sikhs han arribat a alinear-se amb el BNP (*British National Party*), un partit polític britànic centrat en el discurs antimusulmà i contrari a la immigració (Ballantyne 2012, 16-17).

Els sikhs britànics, doncs, consideren que la principal amenaça a la identitat sikh són els musulmans a causa de la transferència de representacions socials que fan des del país d'origen, tot i que el context del país d'arribada sigui totalment diferent (Jaspal 2012, 12). Això fa que els panjabis sikhs intentin distingir-se dels panjabis musulmans. Un dels elements que els panjabis sikhs i indis poden fer servir per tal de fer palesa la distinció entre els panjabis musulmans i pakistanesos d'una banda, o hindús i indis de l'altra és precisament la llengua panjabi, tot i que aquesta llengua és la llengua inicial també de gran part dels pakistanesos. Aquesta voluntat de diferenciació dels panjabis en funció de

la religió obstaculitzaria la relació entre els panjabis pakistanesos i els indis perquè la gran majoria són de religions diferents.

Resumint, la nombrosa migració panjabi ha tingut com a destinació diversos països del món, entre els quals, a Europa, el Regne Unit és el més rellevant quantitativament. Aquestes migracions han tingut efectes importants a les zones d'origen, tant econòmics com culturals. Com a conseqüència de la gran tradició migratòria, s'han creat col·lectius importants de panjabis a l'estranger, marcats en alguns casos per la conflictivitat entre els sikhs i els musulmans, de manera que alguns sikhs han assimilat la ideologia antimusulmana. Aquest fet, juntament amb la conflictivitat que va acompanyar la creació del Pakistan a mitjans del segle XX obstaculitzen encara actualment les relacions entre els panjabis de la diàspora amb religions diferents.

2.1.3.2 La immigració panjabi a Catalunya

En general, hi ha poques recerques sobre les comunitats asiàtiques a Espanya i a Catalunya, i destaca la manca d'estudis específics sobre la població d'origen pakistanès i indi (Beltrán Antolín 2007, 898). Una de les causes en podria ser la baixa importància numèrica relativa dels col·lectius indi i pakistanès, tant a Espanya com a Catalunya. A més, amb la crisi econòmica s'han limitat de manera important els fons de finançament per a temes relacionats amb la immigració en general i, per tant, per a la recerca migratòria en particular, entre altres raons per la desaparició total del pressupost estatal per a la integració dels immigrants a partir del 2012 (Climent-Ferrando 2016, 192).

A més, són escasses les recerques que s'ocupen dels panjabis en conjunt i com a objecte d'estudi específic, és a dir, tenint en compte els panjabis indis i els panjabis pakistanesos, tant a Catalunya com a la literatura internacional. Alguns estudis s'ocupen només dels panjabis d'un dels països d'origen, com ara l'estudi sobre els panjabis indis d'Olot (Farjas i Bonet 2006), que és el primer estudi d'Espanya sobre els indis panjabis de religió sikh (Beltrán Antolín 2007, 896). Altres investigacions s'ocupen dels panjabis, però prenen com a referència el país d'origen, i conseqüentment s'estudien els panjabis juntament amb

la resta dels originaris del mateix país, com ara en l'estudi dels pakistanesos al barri del Raval de Barcelona (Tolsanas Pagès 2007). Són més nombrosos els estudis dedicats als pakistanesos de Catalunya (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008; Beltrán Antolín 2010; García Mateos i Ilyas 2007; Llompart Esbert 2013; Merino Jular 2012; Qureshi 2009; Riol Carvajal 2003; Solé Aubia i Rodríguez Roca 2005; Valenzuela García 2010) que no pas els dedicats als indis residents a Catalunya (López-Sala 2013; Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009), probablement per la superioritat numèrica del col·lectiu pakistanès. Un altre eix definitori utilitzat en els estudis que comprenen població panjabi és el de la religió. Així, hi ha estudis sobre els musulmans pakistanesos (Moreras 2005) o sobre els sikhs residents a Barcelona (Lum 2010; Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009; Santos Fraile 2013).

Per tant, aquesta pràctica també ha estat comuna a l'hora d'estudiar els panjabis residents a Catalunya, de manera que sovint no s'ha tingut en compte que la majoria de la població sud-asiàtica que viu a Catalunya prové de la regió del Panjab. Així, per exemple, Solé Aubia i Rodríguez Roca (2005, 116) arriben a detectar la relació més freqüent entre els pakistanesos, majoritàriament panjabis, i altres asiàtics que els autors identifiquen com a hindús. Aquests autors, doncs, sembla que no tenen en compte que tant gran part dels pakistanesos com la resta dels asiàtics meridionals són panjabis i que, per tant, comparteixen la mateixa llengua inicial, la qual cosa els permet comunicar-se més fàcilment entre ells.

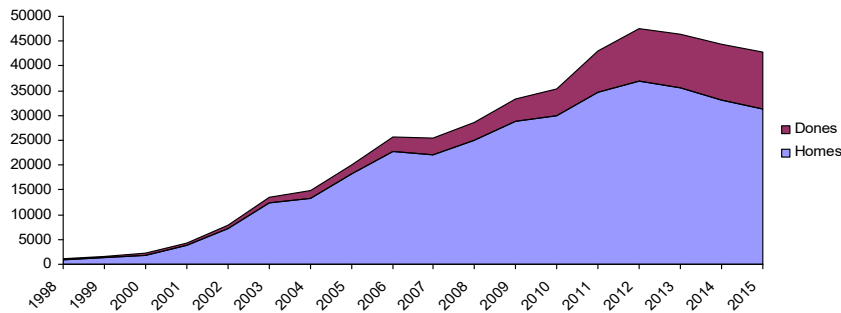
De fet, el principal problema a l'hora de quantificar la presència panjabi a Catalunya, com es menciona en altres apartats d'aquesta tesi, és que les dades disponibles fan referència només a la nacionalitat dels immigrants. Per tant, les dades sobre la població immigrada es refereixen en general al país d'origen però no pas a la regió d'origen. És per això que només es disposa de dades oficials sobre la quantitat de pakistanesos i d'indis residents o empadronats a Catalunya, però no sobre la quantitat de panjabis. Així doncs, les dades que es presenten en aquest capítol es refereixen a indis i pakistanesos en general i no específicament a panjabis. De totes maneres, a manca d'una quantificació exhaustiva, es compta amb diversos estudis (Artal, Pascual, i Solana 2006, 18; Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 407; Farjas i Bonet 2006, 81; Feixas Vihe 2009, 4; García Mateos i Ilyas

2007, 457; López-Sala 2013, 2; Valenzuela García 2010, 87) que assenyalen la predominança dels panjabis entre els immigrants indis i pakistanesos residents a Catalunya. A més, es troben algunes temptatives de quantificació de la població panjabi en estudis realitzats entre la població d'origen indi o pakistanès en territori català. Per exemple, Lum (2010, 34) ofereix un càlcul de 10.000 panjabis indis residents a Catalunya, la qual cosa suposaria més de la meitat de la població índia empadronada a Catalunya l'època en què es va dur a terme l'estudi, però no es donen detalls sobre la manera en què s'ha efectuat el càlcul. Santos (2013, 251) estima que a Espanya hi ha 10.000 sikhs, és a dir panjabis indis, dels quals la meitat viuen a Catalunya. Qureshi (2009, 44) calcula que un 80 % dels pakistanesos residents a Espanya són panjabis, però tampoc dona detalls sobre els fonaments de l'estimació. En un estudi quantitatiu sobre pakistanesos realitzat per Solé Aubia i Rodríguez Roca (2005, 108) a la ciutat de Barcelona, el 90,7 % dels enquestats provenien del Panjab, la qual cosa donaria una idea sobre la quantitat de persones amb aquest origen. Així mateix, Ballesteros (2013, 319) analitza les dades sobre els visats concedits a pakistanesos durant els anys 2006, 2007 i 2008 i troba que dels 5.953 visats concedits, 5.309 eren per a persones procedents del Panjab, és a dir un 89 %. Per tant, es pot assegurar que una gran proporció dels indis i dels pakistanesos residents a Catalunya són d'origen panjabi, de manera que les dades generals sobre indis i pakistanesos resulten una bona aproximació per l'estudi de la població panjabi.

La immigració panjabi a Catalunya va començar ja en la dècada del 1970, tot i que d'una manera molt minoritària, amb els primers pakistanesos que arribaven buscant destinacions alternatives al Regne Unit, com a conseqüència de l'enduriment de les polítiques d'immigració britàniques (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 407; Farjas i Bonet 2006, 82; Santos Fraile 2013, 256). Des de l'inici, Barcelona va constituir una destinació prioritària dels pakistanesos a l'Estat espanyol, tot i que també n'hi va haver que van emigrar a altres províncies com ara Lleó, Jaén o Terol, principalment els pakistanesos dedicats a la mineria (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 407; Qureshi 2009, 46). De fet, la majoria dels miners al Bierzo lleonès eren del districte de Gujrat, al Panjab pakistanès i això va ser decisiu per a l'arribada posterior de panjabis a Espanya (Ballesteros Peiró 2013, 317).

L'arribada de pakistanesos, però, va ser més nombrosa al llarg de la primera dècada del segle XXI. Es va produir un augment continu i intens fins al 2012, quan es va arribar a un màxim de 47.490 persones segons l'IDESCAT, i des del 2013 va començar una davallada (vegeu Figura 13). L'augment de la primera dècada s'ha relacionat amb les regularitzacions dels anys 2001 i 2005, al voltant de les quals va augmentar fortament el nombre de pakistanesos residents a Catalunya (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 408; Feixas Vihe 2009, 2; García Mateos i Ilyas 2007, 457). A més de les raons que tenen en general els panjabis per emigrar del Panjab (vegeu secció 2.1.3.1), també s'han assenyalat com a causes de migració dels pakistanesos a Catalunya la inseguretat que pateix el Pakistan, la protecció social que esperen obtenir a Catalunya (Artal, Pascual, i Solana 2006, 18) i la tolerància cap a la immigració amb què es troben en territori català en comparació amb altres països (Valenzuela García 2010, 188). Entre les causes de la immigració panjabi índia cap a Catalunya s'ha destacat, principalment, el desig de millora socioeconòmica, però també el prestigi associat a la migració o la dissidència religiosa i política (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 58). La davallada dels fluxos migratoris panjabis dels últims anys es relaciona amb la crisi econòmica, tot i que en molts col·lectius d'altres nacionalitats la davallada ha començat més aviat i ha estat més marcada que no pas en el cas dels pakistanesos. De fet, s'han distingit tres fases en la immigració pakistanesa a Catalunya: durant la primera fase, en les dècades dels 70 i els 80, van arribar sobretot homes procedents d'altres països europeus; durant la segona fase, fins mitjans dels 90, va assentar-se la població pakistanesa, es va feminitzar i van aparèixer els primers comerços i les primeres associacions; finalment, durant la tercera fase, fins la segona dècada del segle XXI, van tornar a arribar molts homes sols (Morera 2005, 121). A aquestes tres etapes, s'hi hauria d'afegir la fase actual marcada per la crisi econòmica i la davallada del nombre total de població panjabi, però amb un augment constant de població femenina, la qual cosa la faria similar a la segona fase.

Figura 13: Evolució de la població pakistanesa empadronada a Catalunya

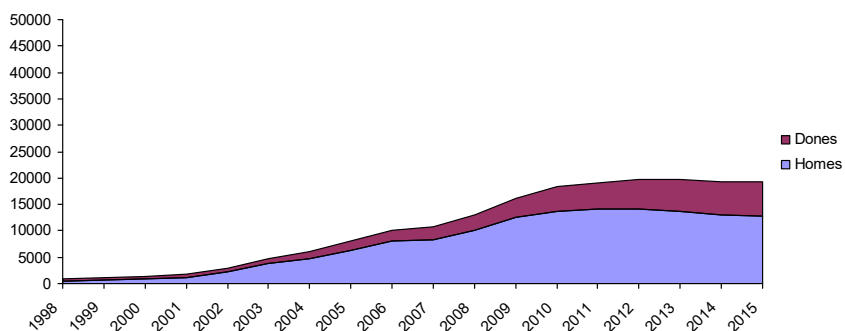

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat (Padró)

Quant als panjabis indis, també van començar a arribar a partir de finals dels anys 70 i sobretot els anys 80, la qual cosa va canviar molt el perfil d'immigració índia existent a Espanya anteriorment, ja que fins aleshores es tractava predominantment de comerciants sindhis (López-Sala 2013, 2; Santos Fraile 2013, 256). Els comerciants procedents de la regió del Sindh havien anat arribant sobretot a les Illes Canàries i a ports comercials com ara Ceuta o Melilla des del segle XIX i havien arribat a formar una petita comunitat homogènia. Es van expandir cap a Catalunya, també durant els anys 80, a causa dels canvis econòmics produïts arran de l'entrada d'Espanya a la Unió Europea (Beltrán Antolín 2010, 20; López-Sala 2013, 2).

A l'igual que la població pakistanesa, la població índia empadronada a Catalunya també va créixer fins el 2012, tot i que amb una intensitat molt més baixa que la població pakistanesa, i també ha anat minvant des de l'any 2013 (vegeu Figura 14). De fet la població índia empadronada a Catalunya va arribar a un màxim de 19.631 persones el 2013 i des d'aleshores ha disminuït lleugerament, però sense baixar dels 19.000 empadronats, segons dades de l'IDESCAT.

Figura 14: Evolució de la població índia empadronada a Catalunya

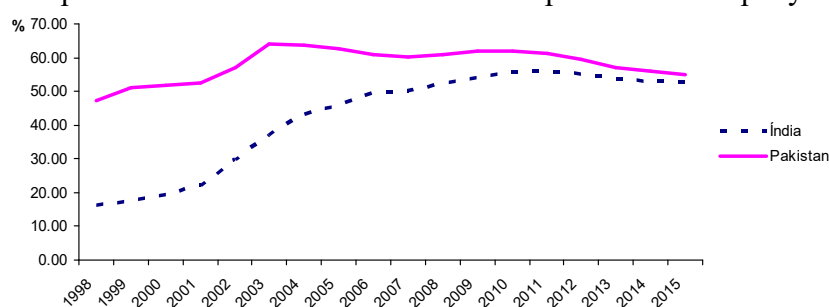
Font: Elaboració pròpia amb dades de l'Idescat (Padró)

Avui en dia, més de la meitat de la població índia i pakistanesa empadronada a l'Estat espanyol es concentra a Catalunya, amb un 52,43 % en el cas dels indis i un 55,07 % en el cas dels pakistanesos, segons dades del Padró Municipal recaptats per l'INE (vegeu Figura 15). Els pakistanesos empadronats a Catalunya han representat més de la meitat de tots els pakistanesos empadronats a Espanya des de l'any 1998, amb un màxim del 64,11 % l'any 2003. En canvi, els indis empadronats a Catalunya només suposaven un 16,16 % el 1998 i han experimentat un creixement relatiu continu fins arribar als nivells actuals.

La concentració en territori català probablement és conseqüència de la importància de les xarxes familiars i de coneguts a l'hora d'establir-se, la qual cosa provoca la concentració dels originaris de les mateixes zones dins d'una àrea. També s'ha destacat l'existència d'una competència més gran pels llocs de treball a Madrid que a Barcelona, segons els llatinoamericans i els marroquins, tot i que aquest argument no sembla gaire lògic si tenim en compte la gran quantitat de llatinoamericans i de marroquins residents a Catalunya (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 410; Farjas i Bonet 2006, 157; Feixas Vihe 2009, 4; Lum 2010, 33). A més, la proximitat amb França, que és considerada una destinació millor i seria fàcilment accessible des de territori català també podria explicar la concentració de població panjabi a Catalunya (García Mateos i Ilyas 2007, 459). Un altre factor que ha pogut potenciar la presència de panjabis a Catalunya és la mobilització dels tancaments de l'església del Pi de Barcelona el 2001 en demanda de la regularització dels immigrants. El ressò mediàtic d'aquests tancaments seria responsable d'un possible efecte crida sobre molt pakistanesos que aleshores es trobaven en situació irregular en

altres països d'Europa i van decidir de traslladar-se a Barcelona. De fet, els pakistanesos van tenir un gran protagonisme en aquelles mobilitzacions (Solé Aubia i Rodríguez Roca 2005, 98 i 108) i Espanya apareixia com l'únic país europeu on encara era possible regularitzar la situació administrativa i "aconseguir papers", la qual cosa explica que molts dels panjabis que viuen a Catalunya hagin residit en diversos països abans d'arribar-hi (Artal, Pascual, i Solana 2006, 38 i 85; Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 410; Farjas i Bonet 2006, 158).

Figura 15: Percentatge de població índia i pakistanesa empadronada a Catalunya respecte de la població total de cada nacionalitat empadronada a Espanya

Font: Elaboració pròpia amb dades de l'INE (dades del Padró Municipal)

Dintre del territori català, també s'observa una concentració territorial, sobretot en el cas dels pakistanesos, ja que aproximadament tres quarts dels pakistanesos de Catalunya resideixen al Barcelonès amb percentatges que han arribat a un màxim del 80,47 % en el 2009. Els únics municipis on hi havia empadronats més de mil pakistanesos el 2014 pertanyen al Barcelonès, i són, per ordre, Barcelona, Badalona, l'Hospitalet de Llobregat i Santa Coloma de Gramenet. També hi ha una certa concentració de població índia al Barcelonès, però molt menys intensa, ja que hi resideix al voltant de la meitat dels ciutadans d'origen indi. Així, el 2014, d'acord amb les dades del Padró municipal, els municipis amb més de mil empadronats d'origen indi eren, per ordre, Barcelona, L'Hospitalet de Llobregat, Lloret de Mar, Olot, Santa Coloma de Gramenet i Badalona. Per tant, els indis estan més dispersats al territori català que els pakistanesos, tot i que amb l'excepció de Lloret de Mar i d'Olot, les localitats de més concentració de pakistanesos i indis són les mateixes.

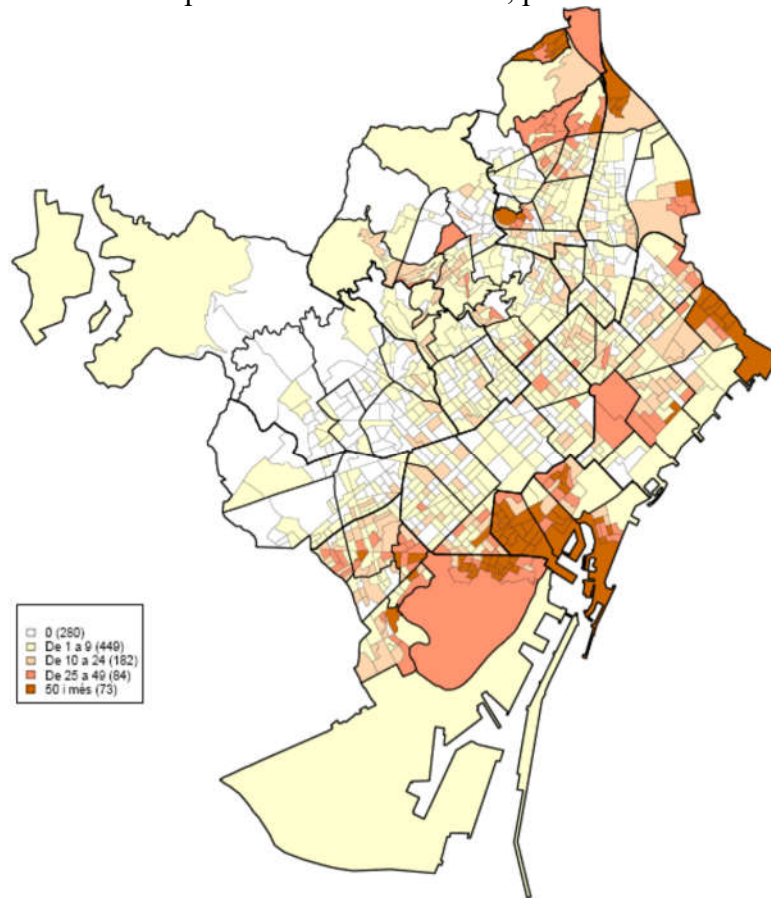
Un indicador clar de la presència de població panjabi índia als municipis és l'existència de *gurdwaras* o temples sikhs, ja que, com ja hem dit, els panjabis indis residents a Catalunya són majoritàriament de religió sikh. Quatre dels deu temples sikhs o *gurdwaras* es troben al Barcelonès, concretament a Barcelona (barri del Raval), L'Hospitalet de Llobregat, Santa Coloma de Gramenet i Badalona. La resta dels *gurdwaras* s'ubiquen a Lloret de Mar, Olot, Salt, Santa Coloma de Farners, Vic i Reus (ISOR 2015, 114). Per contra, no es pot utilitzar l'existència d'oratoris musulmans com a indicador de la presència de pakistanesos, ja que hi ha molts col·lectius, fins i tot molt més nombrosos, com ara els marroquins, que comparteixen religió. Hi ha un total de 256 oratoris en territori català, dels quals un 4 % correspon a centres amb majoria de pakistanesos (ISOR 2015, 13 i 53). Concretament, tres dels oratoris del barri del Raval de Barcelona estaven gestionats per pakistanesos a inicis de la primera dècada del segle XXI (Moreras 2005, 120).

La concentració residencial, especialment del pakistanesos, al Barcelonès es fa palesa sobretot en alguns barris de Barcelona i de l'àrea metropolitana. La població pakistanesa ha estat el col·lectiu estranger més nombrós a la ciutat durant alguns anys i, malgrat la davallada d'efectius de l'últim any, encara continuava sent una de les més nombroses el 2015, ja que ocupava el segon lloc al rànquing de nacionalitats d'estrangers residents a la ciutat, amb 19.414 persones inscrites al padró. La població d'origen indi se situava en la posició dinovena, amb 5.105 inscrits a la ciutat de Barcelona, però amb un modest increment d'efectius malgrat la crisi i contràriament al que succeeix amb la resta de comunitats (Ajuntament de Barcelona 2015, 12). A més de la importància de les xarxes familiars migratòries, s'han assenyalat diversos factors que provocarien la concentració residencial, com ara el baix preu de l'habitatge o les característiques socioeconòmiques dels migrants on els ingressos determinen el lloc de residència (Galeano i Bayona 2015, 101). És per això que la majoria dels immigrants es concentren en àrees de baixa qualitat residencial, de la mateixa manera que va passar amb les onades migratòries anteriors (Galeano i Bayona 2015, 116), ja que almenys durant el primer període després de l'arribada ocupen llocs de treball de baixa remuneració. La concentració residencial dels immigrants també és un fenomen comú a Gal·les i Anglaterra, i s'ha relacionat amb la

pobresa, tot i que s'ha reconegut també que pot donar protecció, com ara en el cas d'aquells amb competències limitades en la llengua d'arribada (Clark i Drinkwater 2002).

El districte barceloní amb efectius més alts de pakistanesos és Ciutat Vella, amb aproximadament un terç del total dels pakistanesos de la ciutat durant els últims anys (vegeu Figura 16) (Ajuntament de Barcelona 2015, 36). De fet, el Raval ha estat el barri de més població pakistanesa des de l'inici de la seva arribada (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 411). El segueixen Sant Martí i Sants-Montjuïc, que són juntament amb l'Eixample els districtes amb més població estrangera de la ciutat de Barcelona (Ajuntament de Barcelona 2015, 50). La distribució residencial dels pakistanesos a Barcelona s'ha relacionat amb el preu de l'habitatge disponible en cada barri. Així, l'extensió de la població pakistanesa des del barri del Raval als barris de Sant Antoni, Poble Sec i el Besòs a la ciutat de Barcelona s'explica per la millora de la situació socioeconòmica d'alguns dels immigrants que poden accedir a habitatges de millor qualitat (Riol Carvajal 2003, 8). Aquest procés de centrifugació des de barris centrals marginals a la perifèria de la ciutat, també s'ha produït entre el col·lectiu pakistanès d'altres països, com ara al Regne Unit (Valenzuela García 2010, 198).

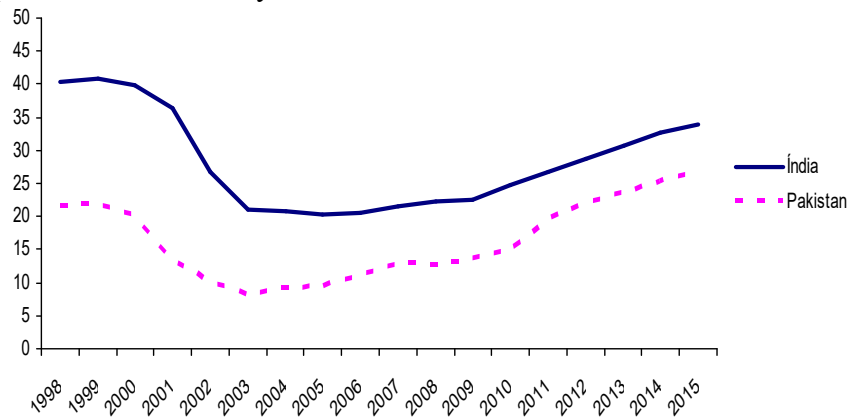
Figura 16: Distribució dels pakistanesos a Barcelona, per seccions censals

Font: Ajuntament de Barcelona (2015, 37)

Tant la població pakistanesa com l'índia mostren un gran desequilibri de sexes amb una presència majoritària d'homes, més accentuada entre els pakistanesos (vegeu Figura 17). En les dues nacionalitats s'observa una davallada del percentatge de dones des dels primers anys del segle XXI, que coincideix amb el màxim creixement de les poblacions amb aquest origen. Aquest fenomen mostra que els primers en arribar són els homes i que, posteriorment, vénen les dones, en general mitjançant el reagrupament familiar. Com a conseqüència, el col·lectiu pakistanès és el més actiu quant a sol·licituds de reagrupament familiar a la ciutat de Barcelona des del 2010 (Ajuntament de Barcelona 2015, 121). El 2015 aproximadament un terç de la població índia empadronada a Catalunya eren dones (34,03 %) mentre que entre la població pakistanesa les dones representaven, aproximadament, un quart del total (26,69 %). En xifres absolutes, però, la quantitat de dones tant pakistaneses com índies no ha deixat d'augmentar des del 1998 fins al 2015, segons dades del Padró Municipal.

Figura 17: Evolució del percentatge de dones entre els empadronats d'origen indi i pakistanès a Catalunya

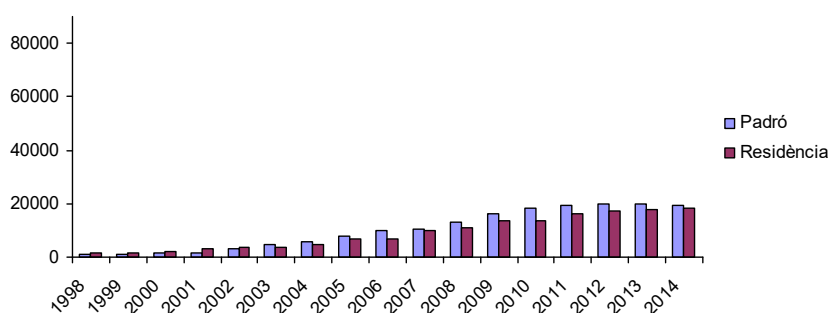
Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró Municipal (IDESCAT 2016)

Una altra característica dels pakistanesos i indis a Catalunya és que es tracten de poblacions majoritàriament joves (Direcció General per a la Immigració 2015), per exemple amb una mitjana d'edat de 30 anys aproximadament entre els pakistanesos de Barcelona (Ajuntament de Barcelona 2015, 36). Aquesta característica és pròpia de les migracions econòmiques, ja que migren els membres joves i amb bona salut per poder desenvolupar una activitat laboral (Domingo, Vidal-Coso, i Serra 2012, 155). En general, s'ha comprovat que l'arribada tardana de les dones fa que els homes que ja feia temps que residien a Catalunya tornin a portar una vida semblant a aquella que tenien al país d'origen (García Mateos i Ilyas 2007, 461; Farjas i Bonet 2006). Quant al nivell d'estudis, entre els pakistanesos el grup més nombrós té estudis primaris, aproximadament un 60 %, seguit pel grup amb estudis secundaris, al voltant d'un 20 % (Ajuntament de Barcelona 2015, 36).

Resulta difícil arribar a quantificar el nombre total d'immigrants de qualsevol origen que realment resideixen a Catalunya, ja que n'hi ha una part que es troba en situació irregular i, conseqüentment, no estan registrats a les estadístiques oficials. Una via d'aproximar-se a la quantitat d'immigrants en situació irregular és comparant la quantitat de permisos de residència, que recull la dada sobre la població amb una situació administrativa regularitzada, amb la quantitat d'empadronats, ja que entre aquests darrers es poden trobar, també, els immigrants en situació administrativa irregular (vegeu figura 19 i figura

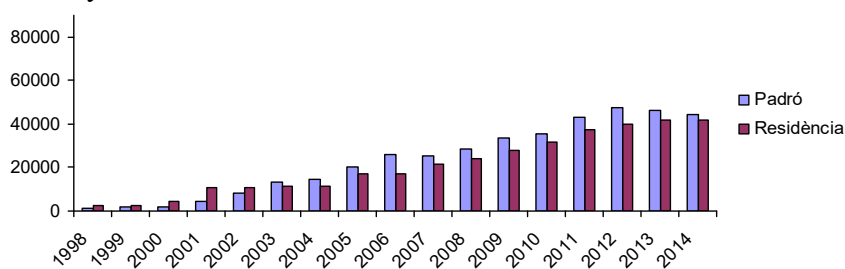
20). A partir del 2003 el nombre d'empadronats supera cada any el nombre de permisos de residència, tant entre els indis com entre els pakistanesos. Valenzuela García (2010, 188) arriba a xifrar en 70.000 el total de pakistanesos residents a Espanya, molt per sobre dels 50.000 empadronats en el moment en què du a terme l'estudi. De totes maneres, durant els últims anys la diferència entre els empadronats i els permisos de residència ha minvat de manera important, la qual cosa indicaria que hi ha cada vegada menys persones d'origen pakistanès i indi en situació irregular.

Figura 18: Persones d'origen indi amb permís de residència i empadronades a Catalunya

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró d'INE (2016) i del Ministerio de Empleo y Seguridad Social (2016) per a les dades sobre els permisos de residència

Figura 19: Persones d'origen pakistanès amb permís de residència i empadronades a Catalunya

Font: Elaboració pròpia amb dades del Padró d'INE (2016) i del Ministerio de Empleo y Seguridad Social (2016) per a les dades sobre els permisos de residència

Quant a les ocupacions laborals, tant la immigració panjabi índia com la pakistanesa han estat classificades com a “transnacionalisme des d'avall” (Portes 1997; citat a Beltrán Antolín 2010, 28), ja que es corresponen amb la mobilitat de treballadors assalariats no qualificats o de treballadors qualificats però que majoritàriament es dediquen a ocupacions que no requereixen qualificació. Així, els primers pakistanesos que van arribar a Espanya van treballar en activitats com ara la mineria, com s'ha dit abans, i més

tard les ocupacions es van diversificar amb la construcció, l'agricultura o la indústria de la confecció i, en el cas dels panjabis de l'Índia, amb l'agricultura i la indústria, sobretot la indústria càrnia (Beltrán Antolín 2010, 18; López-Sala 2013, 14), tal com es fa palès per la concentració de panjabis indis a Olot o a Vic. També han ocupat moltes activitats marginals, com ara la venda de bombones de butà i la venda als carrers de flor tallada o de llaunes de begudes, que van arribar a ser les ocupacions majoritàries els anys 90 abans del revifament de la construcció, on van trobar feina molts panjabis (Qureshi 2009, 47).

Per tant, hi ha una diversitat d'ocupacions i, consegüentment, d'estatus socioeconòmic important entre els panjabis residents a Catalunya (Santos Fraile 2013, 257). Aquesta tipologia d'immigració asiàtica anomenada transnacionalisme des d'avall es complementa amb dos grups més a Espanya. Per una banda, s'ha identificat el transnacionalisme de les comunitats amb una tradició diaspòrica comercial, com ara els sindhis de l'Índia, que van constituir la primera colònia índia a Espanya. I, per una altra banda, el grup constituït pel personal d'elit de companyies multinacionals originari del Japó o de Corea del Sud (Beltrán Antolín 2010).

Tot i que la majoria dels panjabis són assalariats, amb el temps molts d'ells aspiren a establir un negoci propi majoritàriament orientat al mercat general. De totes maneres, l'augment de residents del mateix origen i la concentració en determinades àrees provoca que molts dels negocis creats per panjabis es desenvolupin com a negocis ètnics (Beltrán Antolín 2010, 33), és a dir regentats i freqüentats per persones del mateix origen ètnic. De fet, els comerços majoritaris d'immigrants als barris de Ciutat Vella de Barcelona són els regentats per pakistanesos (Serra del Pozo 2006, 144). El desenvolupament de negocis ètnics té influència en les competències lingüístiques ja que en aquest tipus d'establiment en general les llengües del país d'acollida són prescindibles i és suficient saber la llengua o llengües del país d'origen per la manca de contacte amb població local o d'altres orígens.

En concordança amb el seu caràcter econòmic, la immigració panjabi índia i pakistanesa ha arribat molt sovint amb una filosofia que prioritza, sobretot, l'activitat laboral. Això es considera incompatible amb qualsevol altra activitat sense productivitat immediata,

com ara l'aprenentatge de llengües, si més no fins aconseguir l'estabilitat econòmica (Artal, Pascual, i Solana 2006, 116; Farjas i Bonet 2006, 100; García Mateos i Ilyas 2007, 463; Merino Jular 2012, 340). Aquesta prioritat absoluta de l'activitat laboral ha pogut representar un obstacle important a l'hora d'iniciar-se en l'estudi tant del castellà com del català. S'ha observat el mateix fenomen entre els indis i pakistanesos que van emigrar al Regne Unit després de la partició de l'Índia (Jaspal i Coyle 2009, 4). També s'ha identificat aquest fet entre els immigrants que van arribar a Catalunya des d'altres regions de l'Estat espanyol durant la segona onada migratòria del segle XX, al voltant dels anys 60 (Saurí Saula 2015, 493). De fet, segons Feixas Vihe (2009, 8) és probable que els pakistanesos residents a Catalunya només s'integrin en l'àmbit econòmic i no pas en la resta d'àmbits del país d'acollida, basant-se en l'experiència d'altres països que han rebut migració pakistanesa. En efecte, un indicador d'això seria el fet que el pakistanès és l'excepció entre els col·lectius d'immigrants, ja que presenta un elevat grau de segregació residencial, la qual cosa vol dir que presenta patrons residencials de concentració més elevada que comunitats d'altres orígens (Galeano i Bayona 2015, 106).

La concentració residencial està també lligada a la gran importància en la vida social i econòmica dels panjabis a la diàspora que té la comunitat. Hi ha diverses institucions socials que mostren la força de la comunitat com ara el *biradari* o grup d'homes descendents del mateix avantpassat, l'*idjat* o honor familiar, i el *kameti* o sistema d'estalvi i crèdit comunitari, tots ells presents tant entre els panjabis pakistanesos com entre els indis (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 411-12; Farjas i Bonet 2006, 51 i 109). Amb l'augment del nombre de panjabis i la concentració residencial s'ha observat que augmenten les pressions de la comunitat sobre els individus perquè no es desviïn de la norma i també que disminueixen les relacions amb la població autòctona o amb immigrants d'altres orígens (Farjas i Bonet 2006, 112; García Mateos i Ilyas 2007, 461), tal com ha passat en altres països amb població panjabi emigrada (Gibson 1988, 123; Hall 1995, 255). Al mateix temps, però, l'augment de membres amb el mateix origen afavoreix la cohesió de la comunitat (Santos Fraile 2013, 261) i la construcció de la identitat pròpia (Tolsanas Pagès 2007, 46). Després d'una primera fase on els homes viuen sols i de vegades s'allunyen de les formes de vida més tradicionals, el reagrupament amb les dones freqüentment fa que es torni a una forma de vida tradicional, semblant a la que podrien

viure al país d'origen (Santos Fraile 2009, 8), com ha passat al Regne Unit (Ballantyne 2012, 7). Entre els sikhs residents a Barcelona, panjabis d'origen indi, s'ha trobat que mantenen xarxes molt fortes amb el país d'origen en comparació amb altres col·lectius d'immigrants i que els contactes amb immigrants d'altres orígens no són gaire freqüents (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 30), la qual cosa faria sospitar que tampoc no hi ha gaires contactes entre els panjabis indis i els pakistanesos. També hi ha indicis que els pakistanesos construeixen les seves xarxes basades en la identitat ètnica i en la diferenciació, entre altres col·lectius, dels indis (Tolsanas Pagès 2007, 51). Això també induiria a pensar que hi ha pocs contactes entre els panjabis de diferent nacionalitat i es podria relacionar amb la conflictivitat existent en altres països entre els dos col·lectius, com s'ha assenyalat més amunt (vegeu secció 2.1.3.1).

La vida social dels panjabis a Catalunya es desenvolupa, en gran part, al voltant dels locals de culte religiós, principalment musulmans o sikhs, i, per tant, separats per a panjabis indis i pakistanesos. Malgrat això, existeixen associacions seculares i activitats esportives com ara el criquet o el *kabaddi* (esport propi del Panjab), les quals apleguen panjabis indis i pakistanesos (Beltrán Antolín i Sáiz López 2008, 414). A més, Moreras (2005, 124) posa en dubte la centralitat de la religió entre els pakistanesos davant l'existència de referències de tipus ètnic, social o polític molt actives entre ells, és a dir que si bé l'islam és un element definidor dels pakistanesos a Catalunya, no és l'únic a l'hora de comprendre'n les expressions col·lectives i de sociabilitat. Malgrat el pes de la religió entre els panjabis, també s'han detectat senyals de pràctiques d'hibridació religiosa, per exemple persones que malgrat ser de religió hindú, assisteixen als temples sikhs o pisos on conviuen panjabis sikhs i musulmans que tenen petits altars amb elements de diverses religions. De fet, els *gurdwaras* sikhs són espais d'acollida importants en els casos en què no es compta amb xarxes de coneguts o familiars al país d'arribada (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 33; Santos Fraile 2013, 269) i estan oberts a practicants de totes les religions. No obstant això, segons les anàlisis fetes sobre les xarxes socials dels sikhs a Barcelona, s'ha trobat que en comparació amb els col·lectius xinès i filipí els sikhs necessiten més atenció a causa de la vulnerabilitat ocupacional que pateixen i la seva manca de recursos lingüístics (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 101).

En el si de la comunitat, la família constitueix un dels pilars fonamentals pels panjabis. Les relacions familiars es mantenen malgrat la distància, tant amb els parents al país d'origen com amb aquells membres de la família que han emigrat a altres països, i es creen xarxes transnacionals que participen en molts assumptes essencials com ara l'organització dels matrimonis (Farjas i Bonet 2006, 110 i 150). De fet, la família constitueix el centre de l'organització social i moltes de les decisions són preses a nivell familiar i no individualment (Santos Fraile 2013, 259). També es mantenen forts lligams amb la societat d'origen o amb connacionals residents a països diferents per altres mitjans, com ara les afinitats polítiques; les visites de personalitats culturals, polítiques i religioses, o l'enviament d'importants quantitats de diners sobretot als familiars (Moreras 2005, 131), tal com succeeix amb els panjabis residents a altres països com ara al Canadà (Smythe i Toohey 2009, 46). Tant internet com la televisió via satèl·lit són també eines molt importants per al manteniment dels lligams transnacionals (Santos Fraile 2013, 260).

Així doncs, el col·lectiu panjabi a Catalunya és molt poc homogeni. Hi ha més d'un factor de diversitat, com hem vist. D'una banda, el país d'origen marca una diferència important entre els pakistanesos i els indis. De l'altra, en general, el país d'origen està relacionat amb la religió, ja que la majoria dels panjabis pakistanesos són musulmans i els indis són sikhs, tot i que també hi ha panjabis pakistanesos cristians i panjabis indis musulmans o hindús. De totes maneres, tampoc la pertinença a una religió garanteix l'homogeneïtat ja que per exemple entre els sikhs és notòria la diferència entre castes, tant que freqüentment cada *gurdwara* o temple sikh està relacionat amb una casta predominant (Lum 2010, 34) i s'han produït conflictes greus entre panjabis sikhs de castes diferents. A més, entre els panjabis existeixen les diferències socioeconòmiques i culturals que afecten la majoria de grups humans, concretament el nivell acadèmic, el sexe, l'edat, l'origen rural o urbà, el nivell econòmic, la ideologia política, etcètera.

En resum, per manca de dades referents a les regions d'origen dels immigrants residents a Catalunya, ens hem de basar en les dades referents als països d'origen dels panjabis, és a dir l'Índia i el Pakistan, encara que hi ha indicis per afirmar que la majoria dels pakistanesos i indis residents a Catalunya provenen del Panjab. Tot i que les poblacions índia i pakistanesa no tenen una rellevància quantitativa en relació amb el total

d'immigrants de Catalunya, en determinades àrees, com ara Barcelona, especialment els pakistanesos es converteixen en una de les nacionalitats d'estrangers més nombrosa present a la ciutat, on es concentren en alguns barris com ara el Raval. En general, tant els pakistanesos com els indis són una població arribada, sobretot, a principis del segle XXI, molt masculinitzada, jove, amb un nivell d'estudis força baix i ocupada principalment en els serveis, com ara l'hostaleria, i la construcció, sobretot abans de la crisi econòmica de finals de la primera dècada del segle XXI, tot i que també és considerable el nombre d'autònoms, que es dediquen preferentment a l'activitat comercial. De totes maneres, les poblacions panjabis han estat molt poc estudiades a Catalunya.

2.2 Llengua i migracions

En aquest apartat es presenten, en primer, lloc diversos conceptes i enfocaments que s'apliquen en l'actualitat sobre l'estudi de les llengües i les migracions. En la segona part, es descriu el context sociolingüístic actual de Catalunya, amb especial èmfasi en els efectes de l'arribada d'immigració sobre la situació de les llengües.

2.2.1 Els moviments migratoris i les llengües

Els moviments migratoris provoquen diversos canvis socials tant a la societat d'origen com a la societat d'arribada. Molt sovint les migracions són considerades com a amenaces per les societats d'acollida. Entre els canvis que es poden provocar hi ha les possibles transformacions en la situació sociolingüística. Precisament en relació amb aquest aspecte els moviments migratoris, també, han estat considerats amenaces pels països d'acollida. Així, la immigració es veu com una amenaça per a la llengua fins i tot als Estats Units d'Amèrica respecte a l'anglès (Potowski 2013b, 33), malgrat la vitalitat que indubtablement té la llengua anglesa tant als EUA com a nivell internacional. No és d'estranyar, doncs, que en el cas d'una llengua que es troba en una situació molt més delicada, com és el cas del català, la immigració tingui un pes molt important per a la

salut de la llengua com es presenta més endavant en l'anàlisi de la situació sociolingüística catalana (vegeu secció 2.2.2).

La intensitat dels moviments migratoris i el gran efecte que estan tenint sobre situacions sociolingüístiques han generat la necessitat d'un nou paradigma emergent conegut com a sociolingüística de la mobilitat, en què es consideren diversos marcs espaciotemporals que interactuen entre si a l'hora d'estudiar aspectes sociolingüístics actuals (Blommaert 2010, 1-5). Aquest autor defensa la necessitat de transformar la sociolingüística en una sociolingüística dels recursos mòbils que deixi de considerar la llengua com un element lligat a un territori i, per contra, estudiï els usos de la llengua des d'un punt de vista translocal o desterritorialitzat. Blommaert (2010, 32) utilitza el concepte d'escala per reflectir la mobilitat que caracteritza la sociolingüística actual. D'aquesta manera, els dos extrems de les escales serien la local, o micro, i l'escala global, o macro, entre les quals es trobarien tot un seguit d'escales intermèdies. L'autor també subratlla la necessitat de tenir en compte els efectes sociolingüístics de la globalització des d'un punt de vista local, per tal de poder considerar adequadament les diferències entre les diverses localitzacions. Així, defensa la perspectiva de la globalització vernacla (Blommaert 2010, 196).

Com a conseqüència dels moviments migratoris, almenys parcialment, es viu una situació sociolingüística paradoxal a nivell mundial. Per una banda, la diversitat lingüística global està minvant a causa de la desaparició de moltes llengües (Potowski 2013a, 335). Per una altra banda, tanmateix, la diversitat lingüística local ha augmentat en moltes àrees receptores d'immigració donant lloc a situacions de multilingüisme accentuat que s'han qualificat com a "superdiversitat" (Vertovec 2006). El concepte de superdiversitat va ser creat per descriure la situació de la ciutat de Londres com a conseqüència de l'arribada d'immigració durant els primers anys del nou mil·lenni i pretén recollir l'augment de la diversitat de moltes de les característiques dels nouvinguts, com ara el país d'origen, l'etnicitat, la llengua, la identificació regional, la religió, el canal migratori, les qüestions de gènere, l'estatus legal, el capital humà, l'accés al món laboral, les condicions materials i el caràcter transnacional, entre d'altres (Vertovec 2007, 1049).

Altrament, també es detecten senyals de la disminució de la diversitat lingüística, ja que un dels efectes lligats a la globalització és la difusió de l'anglès. Com a conseqüència de la globalització, en l'actualitat, la llengua anglesa ha resultat desterritorialitzada perquè ha perdut el lligam amb qualsevol identitat nacional determinada (Blommaert 2010, 4). Aquest fenomen ha provocat el sorgiment de conceptes com ara l'“imperialisme lingüístic” (Canagarajah 2011, 388; Phillipson 2000, 91), per referir-se a la imposició d'una llengua, però molt freqüentment referida a la dominància de l'anglès. L'enfocament de l'imperialisme lingüístic subratlla que la difusió de l'anglès està lligada als interessos econòmics de les grans empreses transnacionals i s'emmarca en la *McDonalització* de l'economia mundial (Phillipson 2000, 90), que fa referència al procés d'homogeneització cultural i econòmic liderat per les empreses multinacionals sovint originades als Estats Units d'Amèrica. A més, des de l'imperialisme lingüístic s'insisteix en la denúncia de la desigualtat lingüística que comporta la preponderància de l'anglès i en la defensa del dret dels grups humans a comunicar-se lliurement; a més, s'identifica l'anglès com una amenaça per a la resta de les llengües (Phillipson 2006, 348). Es considera l'anglès com a màxima expressió de l'imperialisme lingüístic, ja que l'expansió de l'anglès ha ocorregut de manera simultània amb el procés de l'augment de la concentració del poder tant polític com econòmic a nivell mundial (Phillipson 2000, 90).

A més, la ideologia monolingüista que pot comportar la globalització amb una difusió desmesurada de l'anglès té com a conseqüència l'aparició d'ideologies com ara la del moviment English only dels EUA o la necessitat d'emular el colonitzador mitjançant la promoció de l'educació en anglès als països que van ser colònies britàniques (Canagarajah 2011, 392). De totes maneres, aquest autor critica la perspectiva de l'imperialisme lingüístic perquè al seu parer resulta determinista i considera els parlants com elements passius sense capacitat de decisió. Per contra, Canagarajah (2011, 393) defensa que els individus i els pobles, malgrat adoptar l'anglès, tenen la capacitat d'utilitzar la llengua en benefici propi i com a forma de resistència contra els grans poders polítics i econòmics de la globalització.

També hi ha diversos enfocaments quant al procés d'incorporació lingüística dels nousvinguts al país d'arribada. Així, un dels països amb més tradició de recepció

migratòria i d'estudis migratoris són els Estats Units d'Amèrica. L'esquema tradicional d'incorporació dels immigrants a la societat d'acollida en aquell país ha estat el de l'abandonament de la llengua d'origen per tal d'incorporar-se a la societat mitjançant l'anglès. Aquest punt de vista ha estat hegemònic, de manera que també, avui dia, tots els grups immigrants amb una llengua diferent de l'anglès estan aprenent la llengua majoritària (Potowski 2013b, 31 i 36). Així doncs, en dues o tres generacions les famílies d'origen immigrant passen des del monolingüisme en la llengua d'origen fins el monolingüisme en la llengua d'arribada, amb una fase transitòria de bilingüisme en què almenys part del col·lectiu pot parlar tant la llengua d'origen com la d'arribada (Blas Arroyo 2005, 455; J. Edwards 2010, 21). De fet, molts castellanoparlants als EUA abandonen el castellà convençuts que constitueix un obstacle per al progrés personal (Blas Arroyo 2005, 464). Entre els factors que impulsen els immigrants a perdre la llengua d'origen s'han trobat la pressió dels companys, la manca d'ocasions d'utilitzar la llengua, o el temor que la llengua pròpia interfereixi i obstaculitzi l'aprenentatge de la llengua d'arribada (Potowski 2013a, 323). Segons aquesta autora, la pèrdua de la llengua d'origen pot provocar conseqüències negatives com ara la inseguretats lingüística i la pèrdua d'identitat, a més de la impossibilitat de comunicar-se entre les generacions de la mateixa família que parlen llengües diferents.

Tot i que és molt difícil que es mantingui la llengua d'origen amb el pas de les generacions, hi ha alguns factors que en faciliten el manteniment. Entre els factors que poden fer que no es perdi una llengua entre comunitats immigrades hi ha l'ús de la llengua a la llar, juntament amb l'existència d'un entorn amb parlants de la mateixa llengua (Blas Arroyo 2005, 454), és a dir, la concentració residencial dels parlants i també l'arribada continuada de parlants de la llengua o el matrimoni amb persones monolingües del país d'origen (Potowski 2013a, 328), la qual cosa exigeix una relació continuada amb el país d'origen.

Per tant, els immigrants es troben en una situació sociolingüística amb dues dimensions molt diferents. Per una banda, estan molt lligats al context local, sobretot al barri; però, per una altra banda, tal com es postula des de l'enfocament transnacionalista explicat abans, segueixen lligats a una realitat i una xarxa de contactes translocal global on

interaccionen freqüentment amb connacionals que es troben tant al país d'origen com a altres països on han emigrat (Blommaert 2010, 9). Això marca una gran diferència amb els moviments migratoris que s'havien conegut fins ara gràcies al desenvolupament i l'abaratiment dels viatges, i de les comunicacions telefòniques o via internet.

Un altre dels diversos enfocaments per abordar el tema de la immigració i la llengua ha estat el del capital humà. Aquest concepte es va crear als anys 60 i es va desenvolupar durant els anys 80 sobretot als Estats Units d'Amèrica, aplicant una visió econòmica sobre el tema (Chiswick 2008). La teoria del capital humà considera que els coneixements de cada persona, entre d'altres els coneixements lingüístics, afecten les rendes que es perceben per una determinada activitat laboral, de manera que en el mercat laboral el fet de tenir més coneixements lingüístics es recompensa econòmicament (Alarcón 2011, 75). Així, els estudis que es duen a terme sota l'enfocament del capital humà se centren en els efectes econòmics de les competències lingüístiques en les poblacions migrades, aplicant així a la llengua una vessant estrictament instrumental.

Davant del paradigma imperant als Estats Units d'Amèrica, es va crear un altre enfocament que també s'ha fet servir per estudiar la immigració i la llengua a Catalunya. Es tracta de la teoria de l'assimilació segmentada (Portes i Zhou 1993), que treballa principalment sobre les opcions dels immigrants per adaptar-se a la societat d'arribada i postula que hi ha diverses opcions per als immigrants a més d'adoptar la llengua i la cultura dominants.

Com a recapitulació d'aquest apartat, s'ha de subratllar que la sociolingüística que tracta temes relacionats amb la immigració està evolucionant des d'un punt de vista lligat a un territori cap a un punt de vista transnacional i de la mobilitat, que tingui en compte els desplaçaments de les persones i que actualment es mantenen els lligams amb les comunitats d'origen i amb altres comunitats migrades malgrat les distàncies. A més, cada vegada som més conscients que les vies d'integració a la societat d'arribada ofereixen un ventall d'opcions més variat que la visió tradicional de l'abandonament de la llengua pròpia i l'adopció total de la llengua d'arribada. Això provoca el desenvolupament d'enfocaments diversos envers l'estudi de les migracions i la llengua.

2.2.2 La immigració i la situació sociolingüística de Catalunya

La situació sociolingüística de Catalunya resulta especial des del punt de vista de l'arribada de població migrant per la presència de dues llengües oficials principals. En societats, com ara la catalana, amb més d'una llengua local resulta interessant investigar a quina de les llengües s'assimilen els immigrants (Alarcón 2011, 73). Així, alguns grups d'immigrants que no tenen com a llengua inicial ni el castellà ni el català es troben en una situació triglòssica complexa amb la presència de tres llengües, o més, tenint en compte les seves llengües d'origen, amb una marcada jerarquització funcional entre elles (Blas Arroyo 2005, 411). En altres indrets amb diverses llengües, com ara Gal·les, s'ha trobat que els immigrants majoritàriament adopten la llengua de més poder, és a dir l'anglès, i no pas la llengua gal·lesa (Drinkwater i O'Leary 1997, 585), la qual cosa també està succeint a Catalunya, a la vista de les dades sociolingüístiques que es presenten més endavant.

En situacions com la catalana, on el coneixement d'una de les llengües, en aquest cas el castellà, garanteix la comunicació amb la societat d'acollida, el fet de triar l'altra llengua, és a dir el català, pot estar més lligat amb qüestions simbòliques i relacionades amb les actituds lingüístiques que no pas amb qüestions merament comunicatives (Alarcón 2011, 77). Per tant, el coneixement i ús del català s'associa més amb una opció que amb una necessitat (Di Paolo i Raymond 2010, 24).

Una qüestió que es planteja sovint és el grau de similitud entre el procés d'incorporació que seguiran els darrers immigrants i el seguit pels immigrants de l'anterior onada del segle XX. En general, s'espera que les pautes que seguiran els immigrants arribats en l'onada migratòria dels últims anys seran força diferents de les trajectòries que van seguir els immigrants d'origen espanyol de les dècades anteriors perquè hi ha diverses característiques que els diferencien, com ara el fet que els pares tinguin una altra nacionalitat, les diferències fenotípiques respecte de la població autòctona, la precarietat

laboral o la distribució residencial (Alarcón 2011, 89), a més de les diferències de context quant a condicions socials, econòmiques i legals.

A continuació, es presenten les dades sobre la situació sociolingüística de Catalunya en aquest context de migració basades en l'Enquesta d'usos lingüístics de la població, EULP, (Idescat 2015), que és la font de dades demolingüístiques més recent a Catalunya i es refereix a la població de més de 15 anys d'edat. En aquesta presentació se subratllen aquelles dades relacionades amb l'arribada d'immigrants. De fet, una de les principals conclusions de l'anàlisi de l'EULP és que un dels factors clau de la actual situació sociolingüística catalana és la immigració arribada en els últims anys (Solé Camardons i Torrijos López 2015, 102).

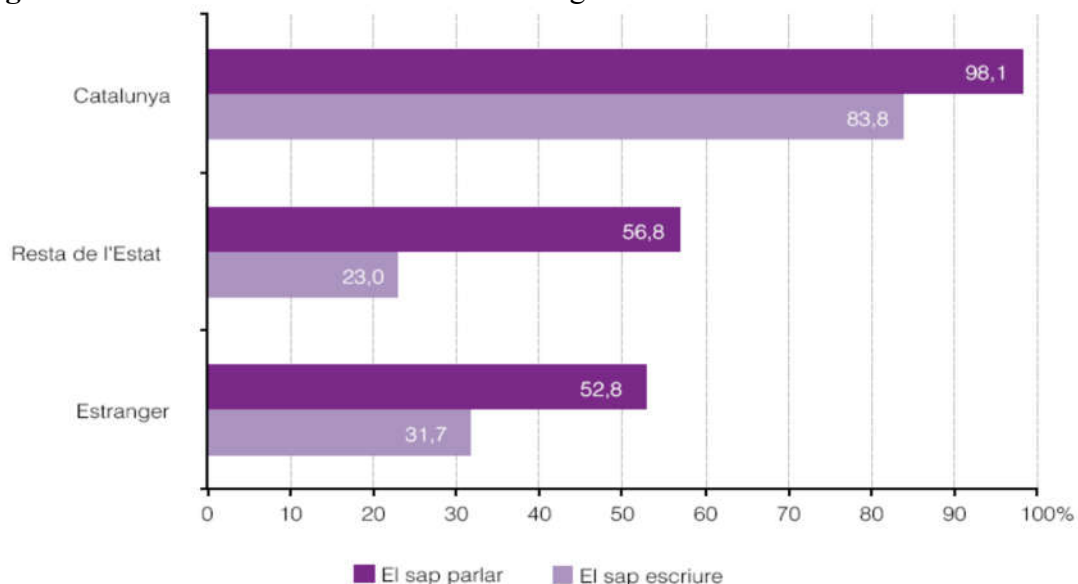
2.2.2.1 Les competències lingüístiques

Malgrat l'arribada massiva de persones no catalanoparlants, el percentatge de població que és capaç d'entendre i de parlar el català s'ha mantingut gairebé estable entre el 2003 i el 2013, de manera que aproximadament un 95 % de la població declara entendre el català i al voltant del 80 % diu que sap parlar-lo (Idescat 2015). Tot i que són xifres elevades, es tracta d'un coneixement de la llengua catalana incomplet, per sota del coneixement pràcticament generalitzat del castellà. Altrament, hi ha una part important de la població que té mancances almenys en alguna de les competències lingüístiques, ja que el 34,4 % de la població no sap parlar bé el català i un 51,3 % de la població considera que no el sap escriure bé, de manera que menys de la meitat de la població, un 48,1 %, té un bon nivell de català en totes les habilitats lingüístiques (Direcció General de Política Lingüística 2015, 10-11). Per contra, la situació del castellà és completament diferent, ja que només un 8,2 % té algun tipus de mancances de coneixements lingüístics.

El grup de població on s'assoleixen els nivells més alts de competència lingüística en català, superior al 90 %, és el dels més joves de 24 anys (Idescat 2015, 31). En canvi, el grup amb nivells més baixos de coneixement del català és el dels nascuts fora de Catalunya. De totes maneres, malgrat que els nascuts a l'estranger han arribat en general

molt més recentment que la població nascuda a altres indrets d'Espanya, el nivell de coneixement del català és molt similar o fins i tot superior al nivell que presenten els nascuts a altres zones de l'Estat espanyol (vegeu Figura 20).

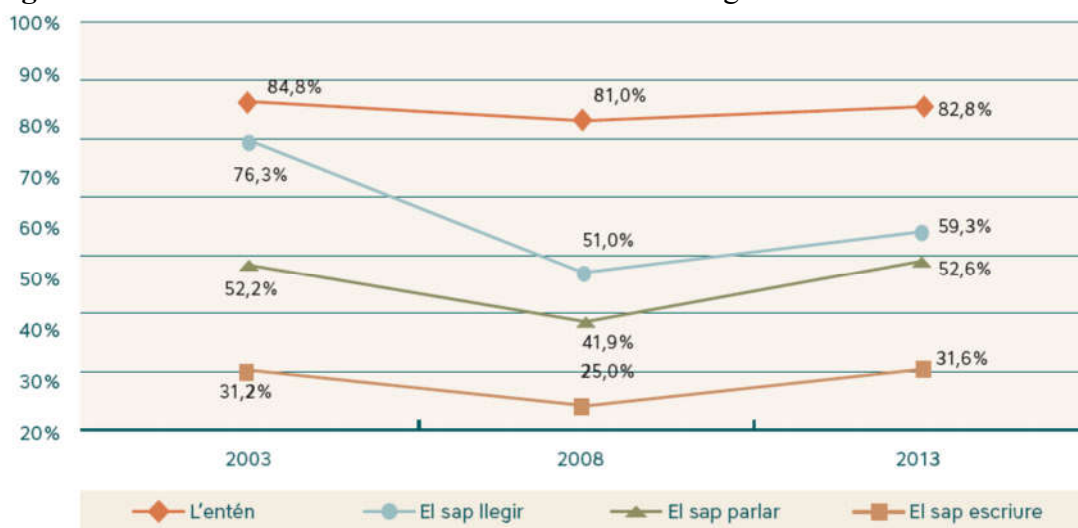
Figura 20: Coneixements de català el 2013 segons lloc de naixement

Font: EULP 2013 (Idescat 2015, 32)

Entre els estrangers només un 17,3 % diu tenir un nivell alt de català, xifra molt més reduïda que en el conjunt de la població (Direcció General de Política Lingüística 2015, 67). Entre la població nascuda a l'estranger, el 2008 es va detectar una davallada important del coneixement de català en totes les competències respecte al 2003 (vegeu Figura 21). Tanmateix, de cara al 2013 s'observa una recuperació en el percentatge de la població nascuda a l'estranger amb competències en català, que en alguns casos arriba als nivells de 2003. Probablement això es deu a la disminució dels fluxos d'arribada de població estrangera i a l'augment del temps de residència que, en general, fan que augmentin les competències lingüístiques.

Figura 21: Coneixement de català dels nascuts a l'estranger. 2003-2013

Font: EULP (Direcció General de Política Lingüística 2015, 12)

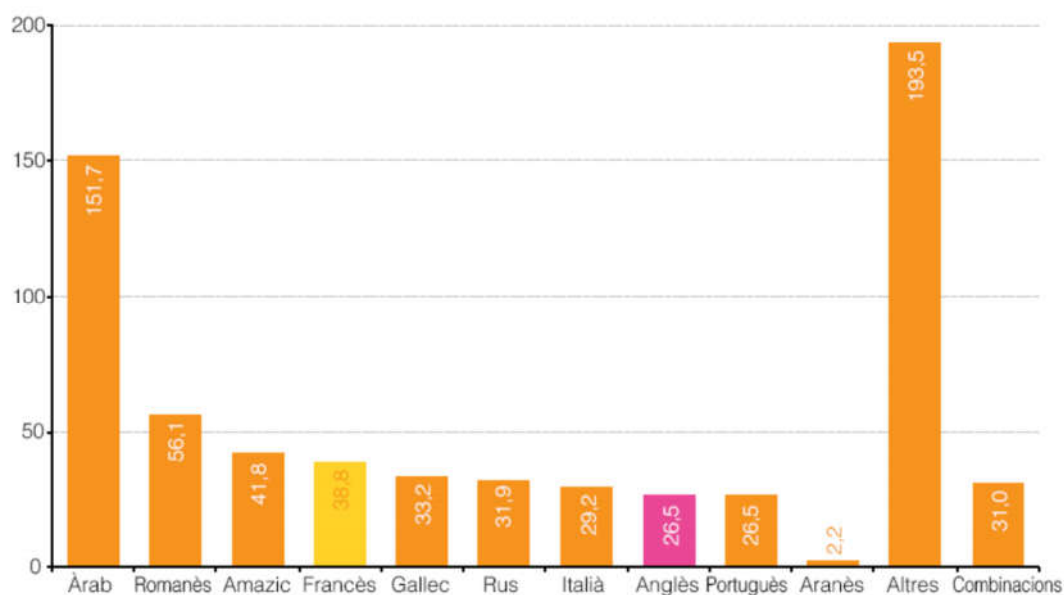
A més, el percentatge de població que té el català com a llengua inicial va patir una davallada important: del 40,4 % del 2003 al 31,7 % del 2008 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 16). S'ha mantingut pràcticament estable des de llavors, ja que el 2013 era d'un 31,3 % (Direcció General de Política Lingüística 2015, 16). Quant al percentatge de població amb el castellà com a llengua inicial, no ha variat gaire, amb un 53,5 % el 2003 i un 55,6 % el 2013, mentre que ha augmentat notablement la població amb una llengua inicial diferent del castellà i del català: del 3,3 % de la població del 2003 fins al 10,7 % del 2013. Una vegada més, aquestes dades mostren els efectes de l'augment de la població immigrada durant la primera dècada del segle XXI.

Les generacions més joves compten amb menys persones amb el català com a llengua inicial, tot i que entre la població arrelada, és a dir nascuda a Catalunya o que fa més de 15 anys que hi viu, el grup amb més efectius amb llengua inicial català és, precisament, el grup dels joves, que és el grup d'edat on més ha crescut el català com a llengua inicial (Direcció General de Política Lingüística 2015, 33 i 37). En canvi, en el grup de més edat és on més disminueix el coneixement de català, ja que estan arribant a aquest grup d'edat els migrants de les dècades de 1950 i 1960 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 37), o sigui de la segona onada migratòria del segle XX (vegeu secció 2.1.2.2).

Per tant, s'assenyala el pes demogràfic de la població nascuda fora de Catalunya com a factor clau de la situació relativa del castellà i el català, ja que els immigrants tenen un coneixement gairebé generalitzat del castellà, com la resta de la població, però, per contra, un coneixement limitat del català, molt més baix que en la població restant (Direcció General de Política Lingüística 2015, 13). Això té com a conseqüència diferències sociolingüístiques importants entre els territoris de Catalunya. Així, Barcelona i l'àrea metropolitana, on precisament s'ubica aquesta tesi doctoral, és on més baixa és la presència del català i on més destaca el castellà, tant en relació amb la llengua inicial com amb l'ús de les llengües (Direcció General de Política Lingüística 2015, 60). Per conseqüent, el percentatge de població amb el català com a llengua inicial és més alt en els territoris més rurals (Direcció General de Política Lingüística 2015, 61).

El pes de la població immigrada s'observa, per una altra part, en el 10,6 % de persones que tenen com a llengua inicial una llengua que no és ni el català ni el castellà. Les llengües més freqüents són l'àrab, el romanès i l'amazic (vegeu Figura 22). Aquesta dada està en coherència amb el fet que les nacionalitats marroquina i romanesa siguin les més nombroses entre els immigrants, tret dels llatinoamericans (vegeu secció 2.1.2.2).

Figura 22: Població de 15 anys i més que té altres llengües com a llengua inicial (en milers). 2013

Font: Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013 (Idescat 2015, 30)

Les dades demostren que el coneixement del català s'ha relacionat amb l'ocupació laboral. Així, durant els anys de crisi econòmica, el coneixement del català entre els ocupats ha augmentat del 66,6 % el 2008 al 71,4 % el 2013 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 43). Existeix el fenomen de l'etnoestratificació del mercat de treball, ja que l'atur ha afectat sobretot els grups minoritaris que no parlen castellà o que parlen altres llengües com ara el romanès, l'amazig o l'àrab (Direcció General de Política Lingüística 2015, 44). Entre els treballadors manuals, el coneixement complet del català és del 49,3 % i en canvi en el grup dels directius, professionals i científics arriba al 85,5 %; o sigui que la tendència és que el coneixement del català augmenta entre les ocupacions més qualificades, mentre que disminueix entre les menys qualificades (Direcció General de Política Lingüística 2015, 46). Precisament les ocupacions menys qualificades són les més freqüents entre la població immigrada.

En aquest sentit, el coneixement del català té una recompensa econòmica en el mercat laboral i, per tant, està associat a una mobilitat socioeconòmica ascendent (Alarcón 2011, 73). Per tant, el coneixement del català està lligat a uns ingressos més elevats, però només per als nivells d'instrucció més alts (Di Paolo i Raymond 2010), la qual cosa deixaria fora una gran quantitat d'immigrants poc qualificats. No obstant això, Alarcón (2011, 89) ha arribat a la conclusió que són els processos de mobilitat social els que tenen influència sobre el coneixement i l'ús del català; és a dir, que els immigrants que més mobilitat social ascendent han aconseguit són els que més lligams manifesten amb al català i no a l'inrevés. Podríem dir, doncs, que no és el fet de saber la llengua catalana el que provoca la mobilitat social ascendent, almenys en els casos estudiats per l'autor.

En resum, a Catalunya s'ha intensificat el desequilibri quant a les competències lingüístiques, ja que el coneixement del castellà és generalitzat però, en canvi, el del català és limitat. És entre la població immigrada on més limitades són les competències de català, tot i que s'ha produït una certa recuperació després de la davallada intensa que es va observar entre el 2003 i el 2008. Amb la crisi econòmica s'ha intensificat la diferència de competències de català entre les ocupacions més qualificades i les d'un nivell més baix de qualificació.

2.2.2.2 Els usos lingüístics

Les llengües més utilitzades per la població de Catalunya són el castellà i el català, però les dades mostren que no es tracta de dues comunitats separades perquè una part important de la població fa servir les dues llengües. Tot i això, un percentatge elevat de la població, un 19,4 % dels més grans de 15 anys, no fa servir mai el català (Direcció General de Política Lingüística 2015, 22). Com que les dues llengües es fan servir en tots els àmbits d'ús, no es tracta d'una situació diglòssica, si bé els usos no són homogenis en tots els àmbits (Direcció General de Política Lingüística 2015, 23). Així, es considera que Catalunya no és una societat polaritzada per raó de llengua per l'alt percentatge de persones amb usos bilingües a les relacions interpersonals, tot i que els usos bilingües són més freqüents entre els usuaris del català, ja que entre els usuaris del castellà hi ha un grup molt més nombrós de parlants que només utilitzen el castellà (Direcció General de Política Lingüística 2015, 24-25).

En general, l'ús del català ha minvat durant l'últim decenni, del 48 % del 2003 fins el 41 % del 2013, i, per contra, el del castellà ha augmentat, del 48 % del 2003 fins el 53 % del 2013 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 25). Per tant, ha augmentat el desequilibri entre les dues llengües pel que fa als usos lingüístics. L'àrea metropolitana de Barcelona, on s'ubica aquesta tesi, és l'àmbit territorial on l'ús del català com a llengua habitual és més baix, amb un percentatge de població del 27,8 % que utilitza habitualment el català (Idescat 2015, 33).

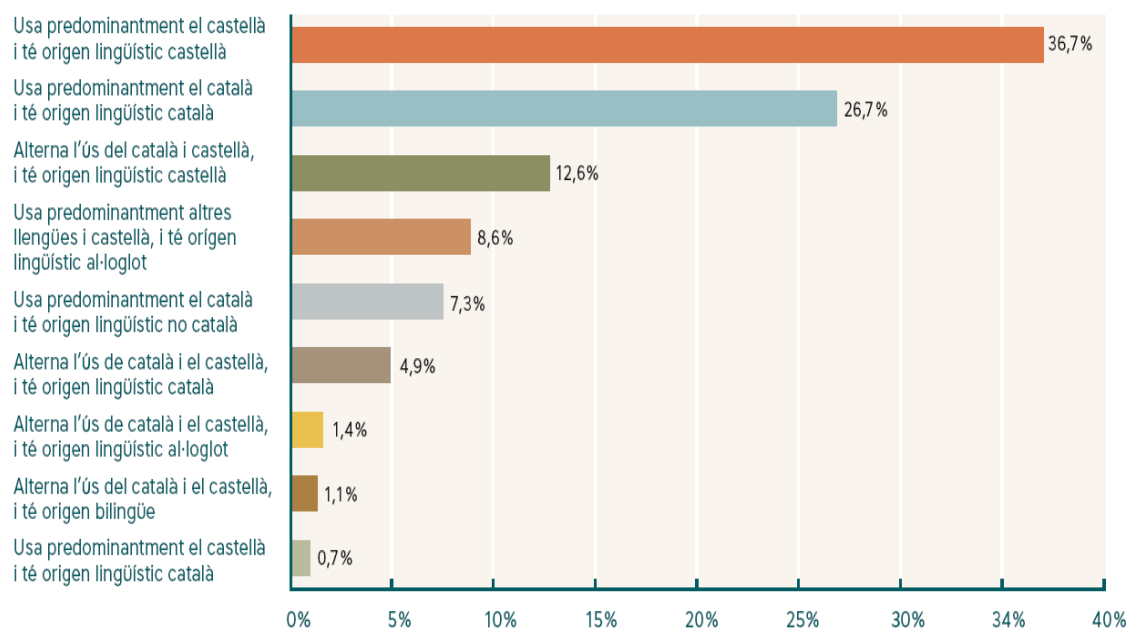
Dels nascuts a l'estranger només el 5,6 % tenen com a llengua habitual el català, mentre que el 62,1 % diuen que el castellà és la seva llengua habitual. A això cal sumar-hi un alt percentatge, el 23,7 % de persones, que tenen una altra llengua habitual (Idescat 2015, 32). Quant als usos familiars, el percentatge de parlants més grans de 15 anys que usen una llengua que no sigui ni el català ni el castellà amb els pares ha augmentat del 5,2 % al 10,7 % entre el 2003 i el 2013. La mateixa variable referida als usos amb els fills també ha augmentat, del 3,8 % al 7,7 % en el mateix període (Direcció General de Política Lingüística 2015, 20).

Durant la tercera onada d'arribada d'immigrants, provinents principalment de fora d'Espanya, a la societat catalana s'ha utilitzat la norma de convergència al castellà tant amb els nouvinguts castellanoparlants com amb els parlants d'altres llengües, de manera que la incorporació a la societat d'aquesta nova població ha accentuat la castellanització de Catalunya (Direcció General de Política Lingüística 2015, 26). Per explicar la disminució de l'ús del català, s'han assenyalat, entre d'altres, els següents factors relacionats amb la immigració: l'arribada de població immigrant durant els primers anys del segle XXI, els usos més febles del català entre els fills de la segona onada migratòria del segle XX i la utilització del castellà per part dels autòctons amb els nouvinguts (Direcció General de Política Lingüística 2015, 27).

Quant als usos lingüístics en funció de l'edat, les generacions més joves tenen un índex d'ús del català més baix que no pas les generacions de més edat (Direcció General de Política Lingüística 2015, 33). En canvi, entre les generacions més grans de llengua inicial castellà, sembla haver disminuït l'ús del català per canvis vitals com ara la retirada de la vida laboral activa amb la jubilació (Direcció General de Política Lingüística 2015, 33). De totes maneres, tal com s'ha mencionat abans, cada vegada és més alt el percentatge de població que alterna entre el català i el castellà, sense que predomini cap de les dues llengües (Direcció General de Política Lingüística 2015, 64).

A la Figura 23 s'observen els grups sociolingüístics principals presents a Catalunya segons l'enquesta EULP del 2013 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 31). El grup més nombrós és clarament aquell que usa sobretot el castellà. De totes maneres, si s'apleguen tots els grups que fan ús del català, o sigui el percentatge de població que fa algun ús del català, ja sigui de manera predominant o alternant-la amb una altra llengua, arriben a un 54 %.

Figura 23: Grups sociolingüístics a Catalunya. 2013

Font: EULP 2013 (Direcció General de Política Lingüística 2015, 31)

En resum, com era d'esperar, la situació de desequilibri observada per les competències lingüístiques es reflecteix en els usos lingüístics. Per consegüent, l'ús del català és molt més limitat que el del castellà i ha minvat durant els últims anys, fins arribar a ser una llengua clarament minoritària en algunes zones, com ara l'àrea metropolitana de Barcelona o en alguns grups de població com ara la població immigrada on la presència del català com a llengua d'ús habitual és residual. S'ha de tenir en compte que les dades disponibles són obtingudes mitjançant enquestes i que, per tant, es tracta de dades relatives a usos declarats i no de dades obtingudes mitjançant observació directa.

2.2.2.3 Les actituds lingüístiques i conceptes relacionats

Gran part de la població, el 47,8 %, té com a llengua d'identificació el castellà. De totes maneres, el percentatge dels que tenen el català com a llengua d'identificació, un 36,6 %, és més alt que el percentatge dels que tenen el català com a llengua inicial, un 31,3 %, i molt similar al percentatge dels que el tenen com a llengua habitual, 36,3 % (Direcció General de Política Lingüística 2015, 15). Aquesta dada provoca la lectura positiva que el català té un poder d'atracció important sobretot en els parlants inicials de castellà. Ha

disminuït, però, el percentatge dels que declaren el català com a llengua d'identificació, del 48,8 % el 2003 (vegeu Figura 24), com a conseqüència de l'augment de la població immigrada (Direcció General de Política Lingüística 2015, 16). De fet, el percentatge de parlants d'altres llengües que consideren el català com a llengua seva és molt baix.

Figura 24: Evolució de la llengua inicial i la llengua d'identificació

Gràfic 7. Llengua inicial. 2003-2013

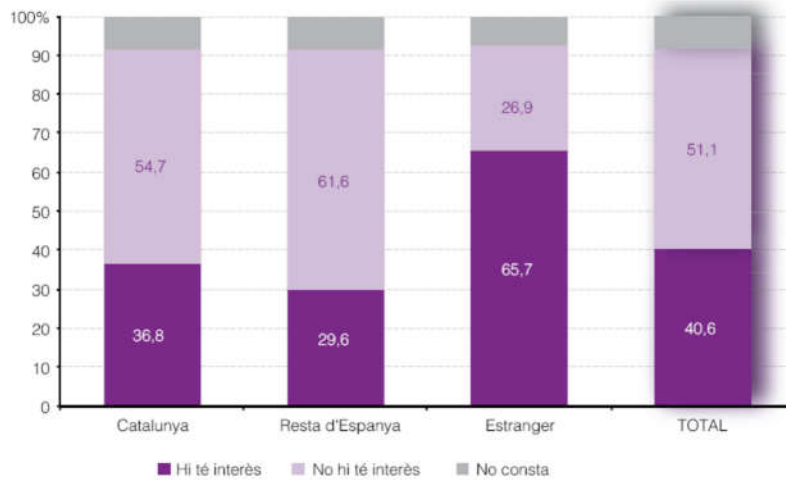
Gràfic 8. Llengua d'identificació. 2003-2013

Font: EULP (Direcció General de Política Lingüística 2015, 16)

Entre els nascuts a l'estranger de més de 15 anys l'interès a aprendre català és molt alt, ja que el 74,3 % dels originaris de països on es parla castellà i el 68,3 % dels originaris de països on no es parla castellà estan interessats a aprendre el català. Tot i això, la xifra dels que fan realment cursos és molt més baixa, 30,9 % per als originaris de països castellanòfons i 28,2 % per a la resta (Direcció General de Política Lingüística 2015, 56). Pel que fa a la població general, un 40,6 % diu que té interès a aprendre català. Les motivacions per fer-ho són diverses: el 37 % vol aprendre català per perfeccionar-ne els coneixements, un 33,9 % per utilitat o per motius laborals, un 20 % per les relacions personals i un 8,4 % per ajudar els fills (Direcció General de Política Lingüística 2015, 67). Tenint en compte els percentatges de persones que volen fer cursos de català, es calcula que hi ha unes 750.000 persones que hi estan interessades (Direcció General de Política Lingüística 2015, 67). Aquest interès es detecta en un percentatge més gran entre la població nascuda a l'estranger (vegeu Figura 25).

Figura 25: Interès a aprendre o millorar els coneixements de català segons lloc de naixement. 2013

Font: Enquesta d'usos lingüístics de la població EULP 2013 (Idescat 2015, 37)

Quant a les preferències sobre la llengua que es parlarà en el futur, els nascuts a l'estranger se situen entre els dos extrems dels nascuts a Catalunya, que prefereixen el català o ambdues llengües, i els nascuts a la resta d'Espanya, que prefereixen el castellà o la conjunció del castellà i el català. De totes maneres, els estrangers es troben més propers als nascuts a la resta d'Espanya, ja que manifesten la preferència per les dues llengües alhora o pel castellà (Idescat 2015, 146). En general, però, observem que les preferències d'ús majoritàries entre la població són aquelles que defensen l'ús de més d'una llengua. En conseqüència, a la societat catalana hi ha una visió positiva del bilingüisme i el multilingüisme (Direcció General de Política Lingüística 2015, 36)

Taula 3: Població segons l'opinió de la llengua que li agradaria parlar en el futur per lloc de naixement

	Més català			Més castellà		Només en altres llengües			Altres combinacions de llengües	No consta	Total
	Només català	que castellà	Ambdues	que català	castellà	Català i altres llengües	Castellà i altres llengües	Altres llengües			
Catalunya	26,5	22,7	33,1	3,5	3,9	0,2	1,3	..	6,6	1,8	100,0
Resta d'Espanya	4,1	7,0	40,9	9,9	28,8	3,7	5,1	100,0
Estranger	6,2	7,2	43,4	6,2	12,7	4,8	13,3	4,2	100,0
Total	17,7	16,3	36,7	5,5	11,1	0,2	1,1	1,2	7,2	3,0	100,0

.. Dades no significatives per al càlcul

Font: Enquesta d'usos lingüístics de la població EULP 2013 (Idescat 2015, 146)

La percepció sobre si l'ús del català és alt, normal o baix està relacionada amb el context i l'exposició al català, que condiciona l'experiència individual (Direcció General de Política Lingüística 2015, 35). La percepció sobre la salut del català ha millorat entre la població autòctona, sobretot entre els joves, ja que el 2003 un 54 % manifestava que el català tenia bona salut i, en canvi, el 2013 el percentatge puja fins al 66,4 % (Direcció General de Política Lingüística 2015, 41). De totes maneres, és també entre els joves on es concentra el percentatge més elevat dels que pensen que el català està amenaçat o és marginal (Direcció General de Política Lingüística 2015, 42).

Així, doncs, des del punt de vista de les actituds, hi ha algunes dades que fan pensar que es podria revertir el desequilibri lingüístic descrit en les seccions anteriors. Per una banda, el català exerceix un important poder d'atracció com a llengua d'identificació per a part de la població que no la té com a llengua inicial. A més, hi ha un percentatge molt important de la població que es manifesta interessat per aprendre català. Així mateix, el català és present entre les preferències d'ús majoritàries, tot i que en la majoria dels casos juntament amb el castellà.

2.3. Panjab: territori i llengua

En aquest apartat es presenta el Panjab tant pakistanès com indi. S'assenyalen les principals característiques del territori i de la societat panjabi tant en l'actualitat com, breument, al llarg de la història. A continuació, es presenta amb més profunditat la situació sociolingüística actual i diacrònica del Panjab i del subcontinent indi amb especial referència a la llengua panjabi. L'objectiu d'aquesta secció és proporcionar elements que ajudin a entendre la complexa situació sociolingüística del territori d'origen del col·lectiu objecte d'estudi d'aquesta recerca, els panjabis.

2.3.1 El territori d'origen

El Panjab és un territori de l'Àsia Meridional amb una llarga història. La regió es troba al nord-oest del subcontinent indi. Actualment, des del 1947, any de la independència de l'Índia i creació del Pakistan, el Panjab està dividit en aquests dos països. El Panjab oriental es troba sota jurisdicció índia amb categoria d'estat, mentre que la part occidental pertany al Pakistan com a província. Si bé a l'Índia el Panjab és un territori perifèric des del punt de vista demogràfic, polític i econòmic, el Panjab del Pakistan, en aquest sentit, és un territori central (Wright 1991, 308). De totes maneres, els dos territoris tenen una gran influència sobre els seus respectius països, més del que proporcionalment els correspondria (Ayres 2006, 67).

El nom Panjab prové del persa i significa “regió dels cinc rius” (*panj* پنج, que significa *cinc*, i *ab* آب, que significa *aigua*) en referència als cinc rius principals de la regió (Jhelum, Chenab, Ravi, Sutlej i Beas), que desemboquen al riu Indus. També els grecs van utilitzar el mateix topònim en grec per a la regió; és a dir Pentapotàmia, quan Alexandre el Gran i les seves tropes van arribar-hi.

Figura 26: Panjab oriental i Panjab occidental

Font: BBC⁹, amb algunes modificacions

La delimitació geogràfica de les unitats administratives reconegudes com a Panjab ha canviat molt en extensió i en territoris inclosos al llarg del temps (Mir 2010, 27).

⁹ http://newsimg.bbc.co.uk/media/images/41932000/gif/_41932036_pakistan_punjab2_map203.gif últim accés el setembre del 2016

Actualment no coincideix exactament amb les àrees de parla panjabi, ja que hi ha algunes zones panjabiparlants fora del Panjab a l'Índia (Preet 1998, 95; Van Dyke 2009, 977) i el Panjab pakistanès engloba àrees on no es parla panjabi, sinó saraiki, tot i que hi ha controvèrsia sobre si el saraiki es pot considerar com a variant del panjabi o com a llengua diferenciada (Ayres 2009, 56).

Es tracta d'una regió tradicionalment agrícola, amb una gran producció de cereals, la qual cosa, justament amb la seva situació geoestratègica d'entrada al subcontinent indi des de la part occidental, ha fet que sigui un territori ambicionat per molts pobles. Per això, el Panjab ha estat envaït i conquerit al llarg de la història, tal com es veurà més endavant en la presentació històrica de la regió. Durant l'època colonial, els britànics van impulsar un sistema d'irrigació que va augmentar la producció agrícola i va fer que bategessin el Panjab com el “graner de l'Índia” (Pániker 2007, 149; Smythe i Toohey 2009, 42).

A la Taula 4 es resumeixen dades sobre la superfície, la població i l'alfabetització del Panjab pakistanès i el Panjab indi, juntament amb les dades generals del Pakistan i l'Índia. A més, s'inclouen els mateixos indicadors corresponents a Catalunya i a Espanya, de manera que es pugui tenir una visió comparada dels territoris presentats en els següents apartats.

Taula 4: Dades bàsiques de Catalunya, Espanya, el Panjab pakistanès, el Pakistan, el Panjabi indi i l'Índia

	Catalunya	Espanya	Panjab pakistanès	Pakistan	Panjab indi	Índia
Superfície (milers km ²)	32,1	506,0	205,3	796,1	50,4	3.287,5
Població (milions)	7,5	46,4	73,6	132,3	27,7	1.210,8
Taxa d'alfabetització (%)	98,3	98,1	46,6	43,9	75,8	73,0

Fonts: Elaboració pròpia amb dades d'IDESCAT (Catalunya), INE (Espanya) i diverses fonts consignades al text per a la resta.

2.3.1.1 Breu història del Panjab

El territori que actualment ocupen l'estat del Panjab a l'Índia i la província del Panjab al Pakistan ha format part de diverses estructures administratives al llarg de la història. Les èpoques històriques més rellevants són les de l'Imperi Mogol (1526-1739), l'Imperi Sikh (1799-1849), l'Imperi Britànic (1757-1858 sota el domini de la Companyia de les Índies Orientals i 1858-1947 sota el domini de la Corona Britànica) i el període posterior a la independència de l'Índia i la Partició, que va donar origen al Pakistan el 1947. Si bé en aquest text es fa referència a l'Índia, s'ha de tenir en compte que els territoris de l'Índia no van formar part mai d'una entitat política unificada fins l'època de l'Imperi Britànic (Tambiah 1967, 215).

Els mogols, de religió musulmana, van governar principalment el nord i centre de l'Índia, inclòs el Panjab, entre 1526 i 1739 després de la caiguda del Sultanat de Delhi (1206-1526) (Pániker 2007, 19), encara que els contactes dels musulmans amb l'Índia van començar ja al segle VII amb els comerciants que arribaven a la regió (R. D. King 2001, 46) i abans de l'Imperi Mogol ja hi havia hagut a l'Índia governs musulmans en diversos territoris i èpoques. L'Imperi Mogol va ser molt important perquè gairebé va arribar a dominar la totalitat del subcontinent indi, mitjançant un sistema de govern centralitzat, però amb gran tolerància sobre les religions, les llengües i les cultures de cada territori (Chand 2013, 589). Durant l'Imperi Mogol, el Panjab va viure un període de riquesa i Lahore va esdevenir una de les ciutats més riques de l'Índia (Pániker 2007, 24).

Va ser precisament entre la caiguda del Sultanat de Delhi i l'arribada al poder dels mogols, quan Guru Nanak (1469-1539) va establir les bases del sikhisme i ho va fer al Panjab (Pániker 2007, 19). El sikhisme és una religió monoteïsta amb deu gurus i que actualment venera el llibre sagrat *Adi Granth*. Guru Nanak va criticar tant els musulmans com els hindús de l'època, però la seva crítica social va ser força més suau que el que normalment li atribueixen, ja que va ser més aviat un líder espiritual i no un reformador social (Pániker 2007, 39). Per tant, segons aquest autor, Guru Nanak no va ser tan crític ni amb la societat de castes, ni amb la marginació de la dona com es diu sovint.

Després de dècades de declivi mogol, el 1799, Ranjit Singh, de religió sikh, va conquerir Lahore i va crear el regne sikh, que més tard va ser reconegut pels britànics (Pániker 2007, 130), tot i que finalment va ser annexionat als territoris de l'Imperi Britànic. Segons aquest autor, es calcula que aproximadament la meitat dels càrrecs de l'administració i de l'exèrcit estava ocupat per sikhs, de manera que la resta estaven ocupats per persones d'altres religions. Això no era un fet estrany en aquella època, ja que no existia un enfrontament basat en les religions i també era comú que els hindús treballessin en l'administració de governs musulmans.

Al llarg del període colonial, els primers cent anys el poder va estar en mans d'una empresa privada, l'East India Company, amb el vistiplau de la corona britànica i amb un cos armat propi. El Panjab, que en aquella època formava part de l'Imperi Sikh, va ser incorporat de forma tardana a l'Imperi Britànic, després de les guerres anglosikhs de 1845-1846 i 1848-1849 (Pániker 2007, 133). De fet, el Panjab va ser l'últim dels territoris annexionats pels britànics (Roofi i Alqama 2013, 156). El 1857 va haver-hi una important rebel·lió contra el domini britànic en territori indi, però els sikhs hi van actuar com a aliats dels britànics per tal d'evitar que els mogols tornessin al poder. Una vegada controlada la rebel·lió, la Corona Britànica va assumir directament el poder sobre tot el territori indi de mans de l'East India Company. Els sikhs van ser premiats per la seva col·laboració amb el poder colonial i van ser reconeguts pels britànics dins la categoria de races i castes marcial, la qual cosa els permetia l'entrada a l'exèrcit i explica que els sikhs tinguessin una gran representació en l'armada britànica (Pániker 2007, 144; Sian 2013, 45). Aquest fet va tenir posteriorment conseqüències importants en l'expansió migratòria dels panjabis sikhs (vegeu secció 2.1.3).

Durant l'època colonial, els britànics van insistir en la necessitat de categoritzar i diferenciar la població en funció de la religió. De fet, fins la meitat del segle XIX els límits de separació entre les religions havien estat molt difusos i moltes de les pràctiques populars eren comunes a les diverses religions (Ayres 2006, 65; Pániker 2007, 11 i 137). Aquesta insistència en la diferenciació va provocar la creació de comunitats identitàries diferents, basades en la religió, i un gran distanciament entre elles, de manera que es va arribar a plantejar la teoria de les dues nacions. Aquesta teoria va gaudir d'una gran

influència en les dècades anteriors a la independència. Defensava que a l'Índia existien dues grans nacions definides en funció de la religió: la hindú i la musulmana. Com que la nació musulmana era minoritària, es considerava que es trobava marginada pels hindús i que, consegüentment, necessitava un territori propi, el Pakistan. D'aquesta manera, la reivindicació del Pakistan com a país per als musulmans va quedar formalitzada en la declaració de Lahore del 1940 (Ballesteros Peiró 2009, 33) i va donar lloc, finalment, a la Partició de l'Índia el 1947.

Una altre aspecte de la influència britànica sobre la definició dels grups religiosos va ser la reforma del sikhisme, que es va separar definitivament de l'hinduisme, malgrat que històricament havien estat religions molt properes, i es va definir i impulsar l'ortodòxia sikh. La influència de l'exèrcit britànic en aquesta qüestió va ser decisiva, ja que exigien observar de manera estricta l'ortodòxia recentment definida al gran contingent sikh que reclutaven, amb una gran importància dels signes externs, com ara el turbant o els cabells i les barbes sense tallar. Això va fer augmentar sensiblement la població sikh que seguia aquestes pràctiques religioses (Ballantyne 2012, 4 i 5; Pániker 2007, 144).

Quant a l'afiliació política de la població, abans de la Partició, el Panjab estava governat pel Partit Unionista, contrari a la independència. Tanmateix, diversos fets, com la participació del Regne Unit a la Segona Guerra Mundial i el consegüent reclutament de panjabis per a l'exèrcit britànic, van provocar que la Lliga Musulmana, favorable a la creació del Pakistan, guanyés les eleccions al Panjab (Pániker 2007, 189; Roofi i Alqama 2013, 157). Es va crear, així, el context polític favorable a la divisió del país. L'arribada a la independència, doncs, va ser molt traumàtica, especialment per al Panjab, que va quedar dividit en dos països enfrontats. La Partició va provocar el moviment de més d'onze milions de persones i la mort de més d'un milió de persones, moltes d'elles panjabis (Ayres 2006, 64; Shani 2002, 16; Van Dyke 2009, 983). Com a conseqüència, les dues parts del Panjab no han tingut cap contacte durant les dècades posteriors a la independència. Així, doncs, els panjabis indis i pakistanesos han viscut sense cap contacte entre si i en un clima d'enfrontament indopakistanès constant amb diverses escalades bèl·liques. Davant d'aquests esdeveniments, l'aïllament i l'ambient conflictiu, s'ha

assenyalat que els lligams lingüístics i culturals dels panjabis no van ser suficientment forts per fer front a la divisió provocada a causa de la religió (Mir 2010, 184).

Els partidaris de la creació de Pakistan pensaven que, gràcies a la independència, les diferències ètniques del territori que ocuparia el nou país quedarien diluïdes per la identitat religiosa comuna (Wright 1991, 299). No obstant això, la discriminació lingüística aplicada sobre tots els territoris va provocar que les llengües formessin la base de les reivindicacions ètniques i nacionalistes als territoris que conformaven el Pakistan (Ballesteros Peiró 2009, 36).

Ja durant el procés anterior a la independència alguns grups panjabis, sobretot sikhs, van demanar la creació d'un Panjab independent, però no van aconseguir el seu objectiu (Van Dyke 2009, 978). Després de la independència, els sikhs van tornar a demanar la creació d'un estat propi a l'Índia, però tampoc no ho van aconseguir. El 1948 es va crear l'estat PEPSU (Patiala and East Punjab States Union), on els sikhs representaven gairebé la meitat de la població. Com que la tensió entre els sikhs i el govern indi per aquest motiu va continuar, el 1956 van crear un nou PEPSU dividit en una zona panjabiparlant i una altra hindiparlant. Finalment, el 1966 Indira Gandhi va acceptar la creació de l'estat del Panjab amb criteris lingüístics, de la mateixa manera que s'havia fet amb la resta dels estats de l'Índia. Així va ser com els sikhs van arribar a ser majoria per primera vegada a la història a l'estat del Panjab (Pániker 2007, 194-97).

Des del 1980 fins al 1990, el moviment independentista del Panjab indi, que reclamava la creació del *Khalistan*, un país per als sikhs (Jaspal 2012, 4), va tenir molta força i repercussió internacional. Aquest moviment va desembocar en un conflicte armat amb episodis que van tenir gran ressò, com ara la matança del Temple d'Or a Amritsar el 1984 en l'operació Blue Star, que va provocar milers de morts a més de multitud de violacions i tortures (Pániker 2007, 204; Shani 2002, 16; Van Dyke 2009, 986). Es calcula que el total de morts va ser aproximadament de 25.000, la majoria sikhs, al llarg de tots els anys del conflicte (Van Dyke 2009, 975).

La diàspora sikh va tenir un paper rellevant en la mobilització independentista dels anys 80 (Jaspal 2012, 4; Pániker 2007, 204; Van Dyke 2009, 976), tot i que hi ha autors que afirmen que el suport al nacionalisme sikh va ser minoritari entre els sikhs de Gran Bretanya i que va crear conflictes dintre de la comunitat per la diversitat de criteris respecte del tema (Ballantyne 2012, 11 i 15). La divisió experimentada entre els sikhs durant els últims períodes del conflicte i el reforç del federalisme a l'Índia, juntament amb l'èxit al Panjab del partit polític de l'actual primer ministre indi —el Bharatiya Janata Party (Partit del Poble de l'Índia)—, fan que sigui molt poc probable un retorn d'una intensa mobilització nacionalista panjabi a l'Índia, tot i que molts dels factors que van desencadenar-la fa dècades continuen sense resoldre's (Van Dyke 2009, 977).

Tenint en compte el conflicte de la Partició i l'augment de la reivindicació de la identitat panjabi, hi ha hagut molt debat sobre si és possible una identitat panjabi transfronterera, anomenada *punjabiyat* (que seria equivalent a *panjabitat* en català), que transcendiria la identitat religiosa i podria substituir-la, malgrat el trauma de la Partició (Van Dyke 2009, 984). De fet, durant els últims anys, sembla que el sentiment de panjabitat s'està enfortint als dos costats de la frontera. La diferència és que actualment agafa com a base la reivindicació de la llengua panjabi com a element cultural comú (Mir 2010, 193). El moviment del *punjabiyat* ha estat qualificat com a antinacional al Pakistan, però els seus defensors no manifesten reivindicacions territorials, sinó que se centren bàsicament en reivindicacions culturals i lingüístiques relacionades amb la llengua panjabi (Ayres 2009, 74, 78 i 87). Segons l'anàlisi d'aquesta autora, al Pakistan, aquest moviment canvia la visió amplament acceptada dels panjabis com a grup dominant del Pakistan, ja que els representa desproveïts del seu bagatge cultural i demostra el lligam afectiu per la llengua que encara es manté viu al Panjab pakistanès.

Així doncs, la història del Panjab ha estat condicionada per forces externes. La regió va estar marcada per la diversitat religiosa fins que, al segle XX, la diferenciació entre les religions va provocar un escenari extremament violent. Com a conseqüència, el Panjab s'ha vist directament involucrat en un conflicte que ha provocat milions de víctimes i la divisió del territori en dos països. Així és que els panjabis de cada costat de la frontera han viscut separats i fins i tot enfrontats durant les últimes dècades malgrat

l'homogeneïtat cultural i lingüística. La recuperació i promoció d'aquesta unitat cultural i lingüística entre els panjabis de religions diferents podria obrir les portes de la reconciliació.

2.3.1.2 El Panjab oriental (Índia)

Els límits geogràfics de l'actual estat del Panjab a l'Índia van ser fixats el 1966 amb criteris lingüístics, com s'ha dit abans. Es va separar l'estat de Haryana, amb població preferentment de religió hindú i hindiparlant, del Panjab, que va quedar com a estat de majoria panjabiparlant (Poggeschi 2013, 184). Això es va produir després de greus conflictes violents entre col·lectius sikhs, favorables a la separació, i grups hindús, contraris a la separació (Tambiah 1967, 233). Els sikhs en els anys anteriors i posteriors a la independència de l'Índia van reclamar un estat propi fonamentant-se en les reivindicacions religioses, però les demandes no van materialitzar-se, a diferència dels musulmans, que van aconseguir la creació del Pakistan. És per això que més tard, davant la manca de legitimitat dels arguments basats en la religió com a conseqüència dels traumàtics esdeveniments durant la Partició, van canviar d'estratègia i van esgrimir les reivindicacions lingüístiques com a argument principal per obtenir el reconeixement territorial, de manera que l'adhesió a la llengua va ser secundària a l'objectiu polític (Mir 2010, 186). De fet, va ser una novetat històrica que els panjabis utilitzessin reivindicacions basades en la llengua. La delimitació en funció de la llengua ja s'havia utilitzat com a criteri per a la configuració de la majoria d'estats del territori indi després de la independència. En realitat, el 1956 es va aprovar la llei de reorganització dels estats, en què s'aplicaven criteris lingüístics per redefinir els límits geogràfics dels estats de l'Índia, però que no contemplava el Panjab. De totes maneres, s'aconseguia en gran mesura apaigavar el conflicte lingüístic en territori indi (Poggeschi 2013, 180 i 181).

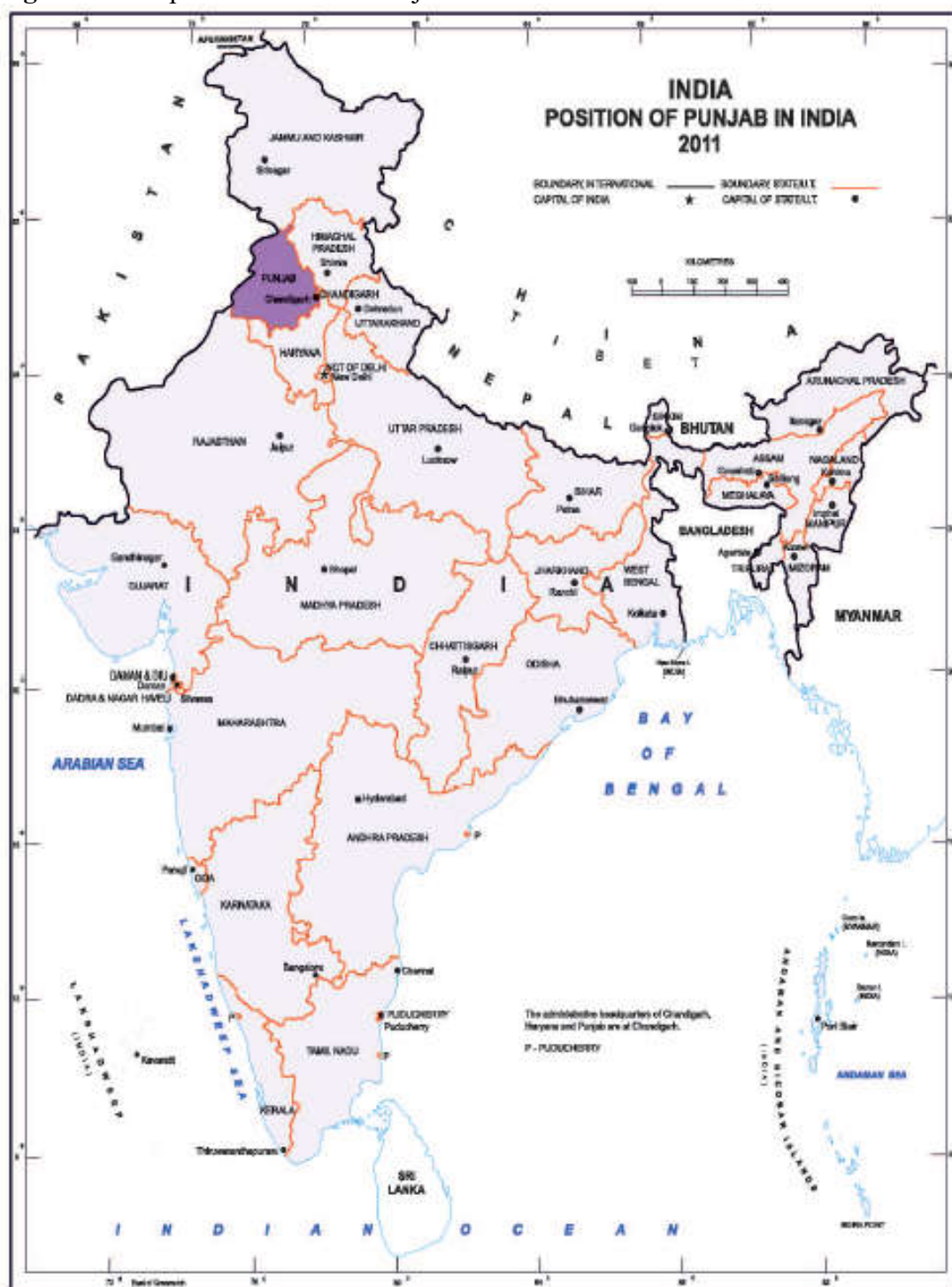
La reconfiguració de l'estat del Panjab duta a terme el 1966 va donar als sikhs la majoria en el territori per primera vegada (Van Dyke 2009, 978 i 983). No s'havia considerat el tema abans perquè les demandes d'un estat basat en els territoris lingüístics no tenia força al Panjab; a més, la defensa que feia el principal partit sikh del caràcter interreligiós de la

llengua panjabi no va guanyar credibilitat a causa de les dècades d'esforç per identificar el panjabi amb la religió sikh (Mir 2010, 186 i 187). La delimitació dels estats indis en funció de la llengua havia estat considerada prioritària des del 1920, quan el principal partit polític indi, el Congrés Nacional Indi, va establir-ho com a objectiu polític prioritari (Tambiah 1967, 234).

L'estat del Panjab indi té una extensió de 50.362 kilòmetres quadrats («Govern de Panjab, Índia» 2015), aproximadament 1,5 vegades més que Catalunya. Representa, per tant, una petita part de tot el país, ja que ocupa un 1,5 % de la superfície total de l'Índia («Census of India 2011» 2015)¹⁰. La major part de l'estat constitueix una planícia, tot i que hi ha un àrea desèrtica al sud i un àrea muntanyosa al nord. La majoria de la superfície és àrea rural, ja que l'àrea urbana ocupa 2.097 kilòmetres quadrats, és a dir un 4 % de la superfície total, aproximadament. El Panjab oriental es presenta com una petita regió, eminentment rural, de l'Índia (Taylor 2014, 277).

¹⁰ <http://www.censusindia.gov.in/pca/default.aspx> últim accés el setembre del 2016

Figura 27: Mapa d'ubicació del Panjab a l'Índia

Font: Govern de l'Índia (2015)

Segons el cens indi del 2011, la població del Panjab és de 27.743.338 persones, de les quals la majoria, un 62,5 %, és població rural («Census of India 2011» 2015). Comparat amb Catalunya, segons dades de l'Idescat (2015), el Panjab indi té una població 3,7

vegades més nombrosa. Quant al total de l'Índia, la població del Panjab en representa només un 2,3 % dels habitants.

Al Panjab oriental, la taxa d'alfabetisme en persones més grans de 7 anys és del 75,84 %. Entre les dones és més baixa que la mitjana, 70,73 %, com també ho és en les àrees rurals, 71,42 % davant el 83,18 % de les àrees urbanes («Census of India 2011» 2015). Segons aquest mateix cens del 2011, l'alfabetisme a tot l'Índia és del 72,99 % i, per tant, una mica inferior que al Panjab.

Quant a l'estructura administrativa, la capital de l'estat és Chandigarh, que també és la capital de l'estat veí de Haryana, una situació atípica que ha provocat protestes dels panjabis. Aquesta capitalitat compartida amb un altre estat té l'origen a l'època en què Haryana i Panjab formaven part del mateix estat i tenien Chandigarh com a capital. L'estat del Panjab consta de 20 districtes i 77 subdistrictes, que al seu torn estan organitzats en unitats administratives més petites anomenades *tahsil* (Govern de l'Índia 2015).

Figura 28: Mapa de les divisions administratives del Panjab indi

Font: Govern de l'Índia (2015)

El Govern del Panjab exerceix el poder executiu, mentre que el legislatiu està en mans de l'Assemblea Legislativa de Panjab (Punjab Vidhan Sabha). Aquestes dues institucions formen part de l'organització federal de l'Índia, amb un govern federal i un parlament nacional bicameral amb poders sobre la totalitat del territori i amb seu a Nova Deli.

La religió majoritària del Panjab indi és la sikh (16.004.754 persones), seguida de l'hinduisme (10.678.138 persones), l'islam (535.489 persones) i el cristianisme (348.230 persones) («Census of India 2011» 2015)¹¹. Del total de sikhs a l'Índia, la gran majoria, un 75,9 %, viuen al Panjab. Els batejats a la religió sikh, que no són tots els sikhs ja que

¹¹ http://www.censusindia.gov.in/2011census/Religion_PCA.html últim accés el setembre del 2016

el bateig no és obligatori, han de portar cinc símbols, les Cinc Ks¹² (Pániker 2007, 104-9). El fet de portar aquests símbols fa dels sikhs una comunitat molt diferenciada a simple vista i molt fàcil de reconèixer, la qual cosa es considera necessària per a la continuïtat del grup, sobretot, a la diàspora (Jaspal 2012, 3 i 10). Hi ha tres tipus de sikhs segons el grau de pràctica de l'ortodòxia: els *amritdhari*, que han rebut el bateig; els *kesdhari*, que no estan batejats però que respecten les normes, i els *sahajdhari*, que prefereixen l'espontaneïtat. Fins als inicis del segle XIX, probablement la majoria dels sikhs no practicaven l'ortodòxia, és a dir que eren *sahajdhari* (Pániker 2007, 6).

2.3.1.3 El Panjab occidental (Pakistan)

El Panjab pakistanès, a diferència de l'indi, té una gran rellevància quantitativa en el país. Segons el Govern del Panjab pakistanès, aquest territori té 205.345 kilòmetres quadrats. És, per tant, aproximadament 6,4 vegades més gran que Catalunya i ocupa un 25,79 % de la superfície total del Pakistan. Segons l'últim cens del 1998, el Panjab té 73.621 milions d'habitants, és a dir un 55,62 % de la població del Pakistan, el que representa que té 9,8 vegades més habitants que Catalunya (Government of Pakistan 2015). En comparació amb el Panjab oriental, el Panjab pakistanès ocupa una superfície unes 4 vegades més gran i té una població que és 2,6 vegades més nombrosa.

A més de la rellevància quantitativa, també té un gran valor simbòlic ja que el nom de Pakistan es va crear el 1933 com a acrònim dels noms de les principals regions del nou país (Panjab, Afghania, Kashmir, Sind i BaluchisTAN). Això vol dir que la lletra "P" del nom del país prové de la inicial de Panjab (Ayres 2009, 25).

La taxa d'alfabetisme del Panjab occidental és del 46,56 %, un 35,10 % entre les dones, mentre que la del Pakistan és d'un 43,92 %, i només d'un 32,02 % entre les dones (Government of Pakistan 2015). Les taxes d'alfabetisme són força més baixes en les àrees rurals que en les urbanes i, en general, són molt inferiors a les del Panjab oriental i l'Índia,

¹² S'anomenen així perquè en panjabi els noms de tots aquests símbols comencen per k: *kesh* o cabells amb turbant sense tallar, *kangha* o pinta, *kachera* o calçotets, *kara* o braçalet i *kirpan* o punyal.

encara que la taxa d'alfabetisme és una mica superior que les xifres d'alfabetisme de tot el Pakistan. Tot i així, el percentatge de població alfabetitzada del Panjab occidental no arriba a la meitat de la taxa aproximada del 98 % de Catalunya i d'Espanya.

El Panjab és una de les quatre províncies de la República Federal del Pakistan, on també hi ha alguns territoris que no tenen la categoria de província, segons la Constitució de Pakistan establerta després de la independència del Pakistan oriental amb el nom de Bangla Desh (*The Constitution of Pakistan* 1973). Les províncies estan dividides en districtes i la següent unitat administrativa és el tehsil, amb una organització administrativa molt similar a l'Índia, ja que va ser heretada de l'època colonial britànica. Hi ha un govern provincial del Panjab i una Assemblea Provincial del Panjab, que ostenten respectivament el poder executiu i legislatiu a nivell provincial. A més, hi ha el govern federal, el senat i l'assemblea nacional amb seu a Islamabad des del 1960, ja que abans tenien la seu a Karachi.

Figura 29: Divisions administratives del Pakistan

Font: Central Intelligence Agency, CIA (2015)

A més de la importància quantitativa, els panjabis al Pakistan tenen una gran presència als centres de tot tipus de poder: al govern; a l'exèrcit, que a Pakistan té una gran rellevància política i econòmica, i entre les elits econòmiques (Mir 2010, 192). Per exemple, es calcula que el 80 % del personal de l'exèrcit és panjabi. De fet, inclús s'ha arribat a fer referència al país com a *Punjabistan* per tal de subratllar i denunciar el domini del Panjab sobre el Pakistan (Ayres 2009, 71). De totes maneres, els panjabis no van ser

el grup dominant des de la fase inicial del país, ja que la creació del Pakistan va estar dominada pels mohajir, de llengua urdú i gujarati, i originaris del nord de l'Índia, que gradualment van passar de ser el grup dominant a estar subordinats (Wright 1991, 299 i 300). El domini panjabi es va fer més visible a partir de la separació de Bangla Desh del Pakistan, l'any 1971, ja que abans el bengali era el grup majoritari tant demogràficament com lingüística (Ballesteros Peiró 2011, 117). Actualment, com a mostra de la seva importància al país, el Panjab pakistanès presenta uns nivells econòmics, tecnològics, productius i educatius superiors als de la resta de les províncies del Pakistan (Ayres 2009, 71).

Recentment ha augmentat la intensitat de la demanda de divisió de la província del Panjab pakistanès ja que els contraris al gran poder dels panjabis al Pakistan, sobretot els defensors de la llengua saraiki que fins al 1981 va ser considerada oficialment com a dialecte del panjabi, consideren que la província hauria de ser redissenjada en base a criteris lingüístics (Roofi i Alqama 2013, 156 i 158), tal com va succeir a l'Índia. Fins la dècada del 1960, el saraiki s'anomenava multani, bhawalpuri o lahnda, i es considerava un dialecte del panjabi. Va ser després de la creació del Pakistan, a causa de la sensació de discriminació respecte dels panjabis, que es va crear un moviment nacionalista, que entre altres coses va promoure el nom de saraiki (Ayres 2009, 56).

La religió majoritària és l'islam, tant al Panjab pakistanès, un 97,21 % de la població, com al Pakistan, un 96,28 %, segons el cens del Pakistan del 1998. Aquesta dada contrasta amb la diversitat religiosa consignada abans per l'Índia, la qual cosa no és d'estranyar tenint en compte que la principal raó de la creació del Pakistan va ser la de construir un país per als musulmans de l'Índia.

Pel que fa a la distribució de la societat, tant el Panjab occidental com l'oriental, està molt estratificada i les castes encara tenen una gran importància en totes les religions, sobretot en àrees rurals (Farjas i Bonet 2006, 50). Això es reflecteix, per exemple, en els estereotips expressats en llengua panjabi, almenys al Panjab pakistanès (Hassan et al. 2015, 625). De fet, encara que les castes siguin a totes dues regions, entre els musulmans tenen un impacte menor que entre els hindús (Ballesteros Peiró 2009, 34). Al Panjab indi,

la majoria de les castes panjabis existeixen tant dins la religió hindú com dins la religió sikh, tot i que oficialment la religió sikh no reconeix les castes (Pániker 2007, 173 i 306).

En resum, els dos territoris que conformen actualment el Panjab presenten característiques força diferents. Mentre que el Panjab indi és un estat petit de l'Índia amb escassa importància relativa, el Panjab pakistanès és la província dominant del país, tant econòmicament com quant a les quotes de poder, de manera que el domini panjabi al Pakistan ha provocat protestes de la resta de les ètnies del país.

2.3.2 La situació sociolingüística del Panjab

El Panjab està ubicat en un context històricament multilingüe. Avui dia, a més del panjabi hi són presents l'hindi i l'urdú, l'anglès i algunes llengües més, ja que els límits geogràfics del Panjab no coincideixen amb els del panjabi. Cal sumar-hi, també, els fenòmens migratoris interns que augmenten la diversitat lingüística. De fet els països de què forma part el Panjab, tant l'Índia com el Pakistan, són multilingües. Al Pakistan, a part de l'urdú, que és la llengua nacional, hi ha cinc llengües majors (el panjabi, el paixtu, el sindi, el saraiki i el balutxi) i 55 llengües més, algunes de les quals estan en perill d'extinció (T. Rahman 2010, 20). A l'Índia, la diversitat lingüística és una de les característiques del país, amb 114 llengües recollides al cens del 1991, que agrupen moltes varietats lingüístiques, i amb deu sistemes d'escriptura diferents, a més de 1.796 idiomes que no són considerades al cens amb menys de 10.000 parlants (Annamalai 2006, 610 i 611). Les principals llengües índies s'agrupen en dues famílies lingüístiques: al nord del país, les llengües indoàries, i al sud, les llengües dravídiques. De totes maneres, s'ha de tenir en compte que no hi ha acord sobre les dades referents a les llengües, ni tan sols en el nombre, ja que varien molt entre els diversos censos que s'han dut a terme després de la independència (Mahapatra 1990, 1; Poggeschi 2013, 183).

El context lingüístic, i en especial el multilingüisme del subcontinent indi, s'ha caracteritzat per quatre elements segons Schiffman (2010, 466). En primer lloc, l'antiguitat, perquè el criteri de purisme aplicat a les llengües és molt antic a la zona; en segon lloc, la ubiqüitat, ja que la visió jeràrquica de les llengües i la diglòssia està

generalitzada i profundament arrelada; en tercer lloc, l'oralitat, perquè la transmissió cultural ha estat garantida en gran mesura via oral, i finalment la diversitat, ja que la gran diversitat lingüística de la regió no es viu com un obstacle. No obstant això, s'hauria de matisar almenys aquest darrer element sobretot per al Pakistan, però també per a l'Índia, ja que com es veurà més endavant la qüestió lingüística ha provocat molts conflictes en la regió.

El panjabi, l'hindi i l'urdú són llengües indoeuropees de la família indoària del subgrup de les llengües indoiranianes. Són llengües molt properes entre si, tant que hi ha autors que les consideren tres variants de la mateixa llengua (Pattanayak 1986, i). Després de la independència de l'Índia, com a mostra de la similitud entre les llengües, es van arribar a agrupar en una sola categoria els parlants d'hindi, d'urdú i de panjabi en el cens del 1951 (Romaine 1995, 28). No obstant això, tot i que el panjabi és una llengua molt semblant a l'hindi-urdú, es manté com a llengua separada perquè els seus partidaris hi han insistit molt (Poggeschi 2013, 184).

El panjabi, a l'igual que l'hindi i l'urdú, prové del sànscrit, té una llarga tradició literària que es remunta fins al segle XI i es diferencia de la resta de llengües indoàries modernes perquè es tracta de l'única llengua tonal d'aquesta família (Bhatia 2006, 291). Actualment, es pot escriure amb diversos sistemes d'escriptura. D'una banda, a l'Índia es fa servir sobretot l'escriptura *gurmukhi*, tot i que també es pot escriure en escriptura *devanagari*, igual que l'hindi. De l'altra banda, al Pakistan s'utilitza el sistema *shahmukhi*, igual que l'escriptura utilitzada en urdú (Ayres 2009, 23). El panjabi és una llengua tonal, l'única d'aquest tipus del grup indoiranianic, des del punt de vista sintàctic segueix l'estructura SOV, és una llengua amb cas, on els noms es declinen, a més de ser ergativa. Quant al sistema vocàlic i al consonàntic, el panjabi diferencia més vocals i més consonants que el català. Per tant, els parlants de panjabi no tenen dificultats especials a l'hora de pronunciar el català, excepte en el cas de la lateral palatal en paraules com *llet* o *ocell* i les fricatives postalveolars en paraules com *caixa* o *llegir* (Contreras i Fullana 2006, 3-9).

Tant l'urdú com l'hindi tenen l'origen a la variant khari boli, branca de l'hindi occidental, parlada a la regió de Haryana on s'ubica la capital Delhi (Aneesh 2010, 94; R. D. King

2001, 45). Fins el final del segle XVIII, es feia servir el glotònim *hindi* per designar l'ancestre, tant de l'urdú com de l'hindi modern i els britànics, durant el període colonial, van utilitzar per a totes dues llengües el terme *hindustani* o hindustànic en català. Avui encara s'utilitza per referir-se a les varietats orals del nord de l'Índia i del Pakistan, que els colonitzadors van considerar com a *lingua franca* de tot Índia (T. Rahman 2011, 1, 3-55). Es considerava que tant l'hindi com l'urdú eren la mateixa llengua, l'hindustànic, que podia escriure's en dos sistemes d'escriptura. De fet, el glotònim urdú no es va utilitzar per a la llengua fins el segle XVIII (R. D. King 2001, 46), de manera que seria falsa la creença, que està molt estesa, que atribueix a la paraula "urdú" el significat de llengua dels campaments militars i el presenta com a idioma sorgit de la barreja de diverses llengües amb l'objectiu que els soldats musulmans s'entenguessin entre ells.

De fet, les diferències entre l'hindi i l'urdú moderns estandarditzats es limiten bàsicament al lèxic dels registres cultes i al sistema d'escriptura, ja que en urdú es va decidir utilitzar lèxic provinent del persa i de l'àrab, mentre que en hindi es va optar fer-ho des del sànscrit en un procés que s'analitzarà més endavant. La diferència més tangible entre les dues llengües és el sistema d'escriptura, ja que l'urdú s'escriu amb el sistema àrab-persa o *shahmukhi* i per a l'hindi actual es fa servir el sistema d'escriptura *devanagari* originari del sànscrit (Aneesh 2010, 100). És per tot això que en aquesta tesi es fa servir el terme hindi-urdú quan es vol fer referència indistintament a l'hindi o a l'urdú o quan es vol fer referència a la varietat oral comuna tant a l'hindi com a l'urdú.

Les tres llengües principals del Panjab, el panjabi, l'hindi i l'urdú, se situen entre les llengües més grans del món per nombre de parlants. La posició varia segons els criteris utilitzats en cada rànquing, però aquí ens fixarem en les dades de l'Ethnologue¹³, que indiquen que l'hindi és la cinquena llengua amb més parlants del món, amb 260 milions de parlants; el panjabi es trobaria en la desena posició, amb més de 100 milions, i l'urdú ocupa la divuitena posició, amb 68,6 milions (vegeu secció 2.3.2.4).

En aquest apartat s'analitza amb més detall l'evolució sociolingüística del Panjab al llarg de la història fins arribar a la descripció de la situació actual. Es presenten quatre fases

¹³ <http://www.ethnologue.com/statistics/size> últim accés el setembre del 2016.

històriques: la precolonial, la colonial, el període posterior a la independència, per acabar, finalment, amb la situació actual.

2.3.2.1 Situació sociolingüística precolonial

A la vall de l'Indus, àrea on es va desenvolupar la civilització prehistòrica més important de la zona, el sànscrit va ser la llengua de l'elit de la casta dels bramans. A més, va unificar sota la mateixa llengua les elits de territoris amb una gran diversitat lingüística, ja que el sànscrit es va utilitzar com a llengua de la religió i de l'estat des de l'any 1000 aC fins el segle XII (Chaklader 1990, 51-54). Així, doncs, el sànscrit va ser la llengua principal durant el període clàssic, després de l'arribada dels indoaris segles abans (R. D. King 2001, 45). La tradició bramànica vehiculada mitjançant el sànscrit va donar unitat religiosa i social al vast territori on es va difondre, però al mateix temps, també es va mantenir la diversitat lingüística del territori per la manca d'unitat política estable (Tambiah 1967, 219 i 220). La diversitat lingüística, però, no comportava igualtat d'estatus entre les llengües ja que, segons Rahman (1999, 42), ja des d'aquella època es va marcar la diferència d'estatus entre el sànscrit estandarditzat i les parles de la població general, considerades com a vulgars i de menys categoria tot i que els budistes van triar precisament utilitzar les llengües d'ús col·loquial entre la població com a estratègia per difondre el budisme (Chaklader 1990, 51; Schiffman 2010, 459). La diversitat lingüística va augmentar amb els grecs, que van arribar a la regió amb Alexandre el Gran l'any 327 aC, de manera que la llengua grega va tenir una certa presència, per exemple, en les monedes (T. Rahman 1999, 5). Per consegüent, la llengua vehicular de l'educació a l'Índia precolonial anterior a l'Imperi Mogol era el sànscrit per als sacerdots bramans o el pali per als monjos budistes a més d'alguna llengua local per a la resta dels oficis (Annamalai 2005, 20).

El segle XII, amb l'arribada dels musulmans, sobretot turcs, afgans i iranians des del nord, es van provocar canvis sociolingüístics importants deguts a la introducció del sistema d'escriptura persoàrab (Abbi, Hasnain, i Kidwai 2004, 1) i l'establiment de la llengua persa com a llengua del poder (Chaklader 1990, 51-54). Durant el segle XV la cultura

persa va gaudir d'un gran prestigi a la regió, comparable al que va tenir la cultura francesa a Europa durant el regnat de Lluís XIV (R. D. King 2001, 47). L'ús oficial i el prestigi de la llengua persa va intensificar-se amb l'Imperi Mogol a partir del segle XVI, ja que va convertir-se en la llengua oficial de l'administració, tot i que a la cort de Delhi i Lucknow, per exemple, era freqüent utilitzar l'urdú (R. D. King 2001, 46). De totes maneres, aquesta època també coincideix amb el desenvolupament de les riques tradicions literàries de moltes de les llengües índies (Tambiah 1967, 220), la qual cosa suposa una mostra més de la tradició de multilingüisme de la regió.

Per tant, al Panjab precolonial hi havia una situació de multilingüisme en què cada llengua predominava a certs àmbits d'ús. Existia un ús majoritari del panjabi entre la població; el persa era la llengua de les elits, ja que havia estat la llengua oficial de la cort i, per tant, de l'administració pública des de molt abans del domini mogol i la llengua en què s'havien educat les elits, i el sànscrit i l'àrab s'utilitzaven en els àmbits religiosos. També cal subratllar que hi havia una gran tradició literària en panjabi des del segle XI (Mir 2010, 35 i 36). Durant el regne sikh d'inici del segle XIX, la llengua de la cort va continuar sent el persa (Preet 1998, 94). Així, doncs, malgrat l'absència del panjabi als usos oficials, hi ha nombroses evidències que indiquen que el panjabi era la llengua d'ús majoritari entre la població abans de l'arribada dels britànics.

2.3.2.2 Situació sociolingüística colonial

En la primera època de la colònia, des del 1757 fins al 1784, la política lingüística de l'East India Company, que era qui governava la colònia, era tolerant amb les llengües índies i els seguidors de la corrent orientalista, favorables a la utilització de les llengües pròpies. De fet, els orientalistes ocupaven llocs de poder, fins al punt que la Universitat d'Oxford va crear una secció dedicada als estudis perses, ja que el persa era la llengua oficial de l'Imperi Mogol, i no era estrany que oficials de la companyia es casessin amb dones índies i, fins i tot, canviessin de religió (Durrani 2012, 30 i 31). Però en fer-se càrrec la Corona Britànica de l'East India Company el 1784, es va produir un canvi cap a una política més anglicista, favorable a l'ús predominant de l'anglès (Durrani 2012, 31).

Tanmateix, diverses institucions educatives creades pels britànics, com ara el Fort William College, fundat el 1800 a Calcuta, i el Government College, fundat al Panjab, a Lahore, el 1864, donaven formació a funcionaris colonials en diverses llengües clàssiques i contemporànies de l'Índia, com ara el persa, l'àrab, el sànscrit, el bengali i l'hindustànic (Ayres 2009, 154).

Durant la colònia, els britànics van mantenir l'ús del persa en l'administració local com a llengua oficial fins la dècada del 1830 juntament amb l'anglès, que des de l'inici va ser l'única llengua utilitzada en els nivells superiors de l'administració (R. D. King 2001, 47). Més tard, el 1837, quan el Panjab encara no era part de l'Imperi Britànic, es va decretar que en lloc del persa s'utilitzessin les llengües índies en els nivells inferiors de l'administració pública per tal que poguessin comunicar-se en una llengua que coneguessin els indis, ja que el persa era només la llengua d'una elit minoritària, i, alhora, es va mantenir l'anglès en els nivells més alts de l'administració (Mir 2010, 40). Segons aquesta autora, després de l'annexió del Panjab pels britànics, el 1849, es va decidir declarar llengua oficial el persa en la zona occidental i l'urdú en la zona oriental, tot i que el 1854 es va tornar a canviar, de manera que va ser l'urdú la llengua oficial en les dues parts. Aquest últim canvi no va realitzar-se atenent a raons del coneixement de llengües dels administrats sinó perquè molts dels oficials que treballaven a la zona occidental no dominaven el persa, però sí l'urdú. Després de la rebel·lió del 1857 contra el domini colonial i el traspàs del govern de l'Índia de l'East India Company directament a la Corona Britànica el 1858, els britànics van ratificar l'urdú com a llengua de l'administració, ja que havien decidit que l'hindustànic escrit en el sistema persoàrab, és a dir l'urdú, havia d'esdevenir la llengua franca almenys al nord del territori indi (R. D. King 2001, 55). En tot moment, però, la llengua dels nivells superiors de l'administració pública, de la comunicació interprovincial, de l'administració superior de justícia i de l'educació universitària va ser l'anglès (Tambiah 1967, 215). La resolució sobre l'oficialitat de l'urdú va aplicar-se, també, al Panjab, malgrat que la majoria de la població no sabia urdú, la qual cosa era un fenomen comú, ja que històricament la llengua de la administració al Panjab —que havia estat el sànscrit, el persa i l'anglès, depenent de l'època— no havia coincidit mai amb la llengua que parlava el poble.

Diversos factors van influir en l'adopció de l'urdú com a llengua de l'administració colonial al Panjab. Com que va ser l'últim territori annexionat pels britànics a l'Índia, quan ho van aconseguir el 1849, ja tenien funcionaris formats en la llengua urdú, que feien servir en l'administració d'altres territoris del nord de l'Índia i, a més, el fet d'implantar la mateixa llengua podia contribuir a integrar el territori acabat de conquerir amb la resta dels territoris de la regió que també funcionaven en urdú (Mir 2010, 51). A més, el panjabi era considerat pels britànics una mena de *patois* vulgar del qual l'urdú era la forma refinada, per la qual cosa no el consideraven digne de cap reconeixement oficial (T. Rahman 2007, 27-30). Finalment, la identificació del panjabi amb la religió sikh per part del poder colonial també va contribuir perquè s'establís l'urdú com a llengua oficial al Panjab, per por que el reconeixement del panjabi donés més força a les demandes polítiques dels sikhs (Mir 2010, 50).

La substitució del persa a l'administració va fer disminuir-ne la presència a la literatura i a moltes regions aquest espai va ser ocupat per les llengües locals. Això no va passar al Panjab, on va ser l'urdú qui va destacar en l'àmbit literari malgrat que la majoria de la població utilitzava el panjabi (Mir 2010, 39). Segons aquesta autora, aquest fenomen va ser conseqüència, en part, de l'abolició del sistema de mecenatge a Delhi i a Lucknow per part del poder colonial com a resposta sancionadora per la rebel·lió del 1857. Així, molts escriptors que hi treballaven en urdú es van traslladar al Panjab, on encara estava vigent el sistema del mecenatge com a sistema de finançament dels escriptors. Com a conseqüència, en un període de temps molt breu va augmentar la quantitat d'escriptors en llengua urdú del Panjab.

Quant a l'educació, durant l'època colonial van aplicar-se diverses polítiques lingüístiques, a causa de la diversitat d'enfocaments respecte de la llengua vehicular que calia utilitzar en l'ensenyament (Annamalai 2005, 21-23; Krishnamurti 1990, 16 i 17). El punt de vista orientalista defensava que les elits s'havien d'educar mitjançant les llengües clàssiques, és a dir el sànscrit i el persa, amb continguts clàssics orientals, i que el coneixement s'havia de fer arribar a les masses mitjançant les llengües vernacles. Durant el segle XVII, els orientalistes van descobrir amb gran sorpresa que el sànscrit era una llengua relacionada genèticament amb les llengües europees, la qual cosa els va fer sentir

més propers a aquesta llengua (Schiffman 2010, 460). Com a mostra de l'aplicació del punt de vista orientalista la normativa de 1813 contemplava una dotació econòmica per a l'educació en sànscrit, persa i àrab, que eren les llengües de prestigi (Bapuji 1994, 57). La posició anglicista, arribada més tard, en canvi, propugnava que s'havia d'utilitzar l'anglès per tal d'educar les elits i després difondre el coneixement europeu entre el poble en les llengües locals. La tercera posició, la vernaclista, defensava que calia fer servir les llengües índies en tots els nivells de l'educació i per a tots els grups de població.

Finalment, va ser el plantejament anglicista que va esdevenir la política oficial el 1835 mitjançant la doctrina Macaulay, de manera que tots els fons d'educació van destinar-se a l'ensenyament en anglès. Més tard, el 1854, es va reconèixer oficialment la importància de les llengües índies per a la difusió del coneixement europeu, de manera que es van crear tres tipus d'escoles: les vernacles, en llengua local; les escoles dels missioners, en anglès, i les escoles del govern en anglès i en llengües índies (Bapuji 1994, 58). Efectivament, la política d'utilitzar l'urdú com a llengua de l'administració pública colonial feia lògica la introducció d'aquesta llengua com a llengua vernacla a l'educació del Panjab, la qual cosa va fer augmentar la producció de materials impresos en urdú per ser utilitzats a les escoles d'aquesta regió, malgrat que l'urdú seguia sense ser parlat per la majoria de la població (Mir 2010, 53 i 56). De totes maneres, es van produir moltes contradiccions entre la doctrina i la pràctica, de manera que va ser l'educació en anglès la que va rebre més atenció per part de l'administració pública i la que va oferir més avantatges als estudiants, pel requeriment de l'anglès per ocupar llocs de treball públics. Com a conseqüència de la manca d'aplicació en la pràctica de les recomanacions al voltant de l'ensenyament en llengües índies, el 1882 més del 60 % de les escoles primàries tenien l'anglès com a llengua vehicular, però una resolució del 1913 va tornar a establir l'ensenyament en llengües locals juntament amb la restricció de l'educació en anglès (Krishnamurti 1990, 16-18). Així, abans de la independència es va assolir una situació de relativa estabilitat referent a la llengua en l'educació des del 1920, de manera que la llengua índia pròpia de cada regió era la llengua vehicular en la majoria dels casos en l'ensenyament primari i secundari, mentre que a la universitat la llengua principal continuava sent l'anglès. Es va establir, doncs, un sistema educatiu dual, amb l'objectiu de formar una elit en anglès que treballés en els nivells mitjans i superiors de

l'administració pública en els centres urbans, mentre que les masses, que quedaven fora d'aquest àmbit laboral, eren instruïdes en les llengües índies (Tambiah 1967, 226).

Durant l'època colonial, igual que es va promoure la diferenciació dels col·lectius en funció de la religió, també es va promoure la identificació de cada col·lectiu amb una llengua i viceversa. Aquest fenomen va ser el resultat de la modernitat introduïda pels britànics i la idea que la quantificació dels fenòmens socials és políticament rellevant, la qual cosa va comportar, per exemple, la introducció del cens per primera vegada en l'Índia colonial (T. Rahman 2011, 11). El cens obligava la població a autodefinir-se en funció de la religió i la llengua, de manera que la quantificació que se'n feia podia tenir conseqüències polítiques. Així, fruit de l'anomenada controvèrsia urdú-hindi, l'islam va identificar-se amb l'urdú, com a reacció es va identificar l'hinduisme amb l'hindi, i finalment el sikhisme, amb el panjabi.

El procés d'islamització de l'urdú es va dur a terme durant els segles XVIII i XIX, i va ser seguit pel procés d'hinduització de l'hindi durant el segle XIX (T. Rahman 2011, 98). Arran del procés, en urdú es va decidir utilitzar lèxic provinent del persa i de l'àrab, mentre que en hindi es va decidir fer-ho des del sànscrit, com a reflex de la voluntat d'islamitzar l'urdú i com a reacció d'hinduitzar l'hindi, reclamant la puresa de la llengua anterior a l'arribada dels musulmans, i, d'aquesta manera, es va intensificar la diferenciació social en base a la religió (Aneesh 2010, 94; R. D. King 2001, 43; T. Rahman 2011, 4 i 98). El moviment d'estandardització de l'urdú va ser més un moviment de classe que un de religions, ja que van ser les classes altes les que el van promoure. Amb l'arribada dels britànics i la substitució del persa com a llengua de l'administració, l'elit musulmana, que dominava el persa, va perdre poder i va intentar recuperar-lo mitjançant la promoció de l'urdú persianitzat (Brass 2004, 355; T. Rahman 1999, 9). L'estandardització de l'hindi basant-se en el sànscrit, al seu torn, va resultar més aviat una reacció política davant del protagonisme que adquirien els musulmans (T. Rahman 2011, 113). La similitud estètica de l'escriptura shahmuqi utilitzada per a l'urdú amb l'escriptura utilitzada a l'Alcorà va facilitar la identificació entre l'urdú i la religió musulmana (Durrani 2012, 35), mentre que l'origen sànscrit de l'escriptura *devanagari* utilitzada per a l'hindi va facilitar-ne la identificació amb l'hinduisme.

La identificació entre la religió sikh i la llengua panjabi havia arrelat ja el 1830, probablement pel fet que quan els britànics van arribar-hi el Panjab estava governat pels sikhs; a més, s'identificava la llengua panjabi amb el sistema d'escriptura *gurmukhi*, perquè era el tipus d'escriptura utilitzat en els textos sagrats sikhs, tot i que tradicionalment el panjabi s'havia escrit en tots els sistemes d'escriptura de la zona, és a dir tant en *gurmukhi* com en *devanagari* o en *shahmuqi* (Ayres 2009, 23; Mir 2010, 42 i 43). Com a conseqüència de la identificació entre llengua i religió els missioners publicaven tots els textos en panjabi només en escriptura *gurmukhi*. Arran de la politització de les llengües, també els sikhs van defensar el panjabi en alfabet *gurmukhi* per tal de diferenciar-se de la resta de religions (Pániker 2007, 175).

Així doncs, la identificació de cada llengua amb una religió tenia fonaments falsos, ja que ni l'urdú apareixia en els textos sagrats de l'Islam, ni l'hindi complia cap funció en els textos hinduistes i, a més, existia una gran diversitat lingüística entre hindús i musulmans (Ayres 2009, 18). També mancaven fonaments a la identificació de la llengua panjabi amb la religió sikh, ja que el llibre sagrat de la religió sikh, *Adi Granth*, està escrit en el sistema d'escriptura *gurmukhi*, però no està redactat només en panjabi sinó que hi ha fragments en més llengües del nord de l'Índia (Mir 2010, 46; Pániker 2007, 226). A banda d'això, entre la població panjabiparlant es trobaven persones de totes les religions, a l'igual que en l'actualitat.

De totes maneres, la identificació de les llengües amb la religió va ser reeixida, ja que al segle XX es van fer molt populars els eslògans "Hindi, Hindu, Hindustan" i "Urdu, Muslim, Pakistan", que identificaven clarament cada llengua amb una religió (Aneesh 2010, 101). Actualment encara es fa servir una variant del primer lema, "Hindi, Hindu, Hindutva", entre els partits hindús d'extrema dreta en activitats antimusulmanes (Schiffman 2010, 465), on *Hindutva* es refereix al nacionalisme de base cultural hindú (Sonntag 2000, 132). De fet, el procés de diferenciació de l'hindi i l'urdú va intensificar-se amb la independència de l'Índia i la creació del Pakistan (Aneesh 2010, 86 i 94).

Una de les conseqüències de la identificació de cada religió amb una llengua va ser que al Panjab cada col·lectiu va reclamar que a l'educació s'utilitzés la seva llengua com a llengua vehicular, si bé tots eren panjabis i parlaven panjabi (T. Rahman 2007, 32). Així, segons aquest autor, els musulmans educats van preferir l'ús de l'urdú per sobre del panjabi, i l'urdú va ser la llengua que van utilitzar la premsa i els intel·lectuals de l'època per escriure. Tot i ser la llengua majoritària dels panjabis, només es van inscriure a les escoles amb el panjabi com a llengua vehicular els sikhs quan finalment els britànics van permetre l'ensenyament en panjabi, probablement també perquè el mercat laboral relacionat amb els àmbits de poder funcionaven en urdú i en anglès i, conseqüentment, era l'educació rebuda en aquestes llengües la que permetia l'accés a les millors ocupacions (T. Rahman 2007, 33). Per tant, ja abans de la independència entre els intel·lectuals musulmans panjabis existia una certa indiferència cap la llengua panjabi i una clara preferència per l'urdú, que era la llengua que utilitzaven per llegir i escriure (T. Rahman 1999, 274).

El desenvolupament d'aquestes identitats s'ha relacionat amb l'estratègia de dividir per vèncer utilitzada pels britànics i aplicada sobre la població de la colònia índia, sobretot, després de la rebel·lió del 1857 (Aneesh 2010, 104). El conflicte va ser tan intens que va arribar a morir gent en defensa de l'escriptura *devanagari* de l'hindi o del sistema àrab-persa de l'urdú (R. D. King 2001, 44).

Uns agents influents en la situació sociolingüística de l'època van ser els missioners cristians, arribats a partir de 1813, ja que anteriorment no els estava permès. Els missioners van actuar com a aliats del govern per tal de 'civilitzar' els nadius (Sharma 2013, 1). En aquesta tasca es van dedicar, per una part, a l'ensenyament de l'anglès, mentre que, per una altra part, a l'estudi de les llengües, de manera que, com a conseqüència, durant el segle XIX va haver-hi una gran producció de treballs relacionats amb les llengües índies publicats pels missioners (Schiffman 2010, 461). També van portar la impremta al Panjab al començament del segle XIX per tal d'utilitzar-la com a eina d'evangelització (Mir 2010, 32). Arran de la utilització de l'urdú com a llengua oficial durant la colònia, la majoria dels llibres i de la premsa impresa al Panjab es trobava en urdú malgrat que el panjabi era la llengua habitual de la majoria de la població, al

contrari del que passava amb altres llengües índies en altres províncies del territori; tot i així, el percentatge de llibres publicats en panjabi era superior al de les publicacions periòdiques (Mir 2010, 31).

Malgrat l'absència de reconeixement oficial i la competència d'altres llengües promoguda pel govern durant l'època colonial, la llengua panjabi va ser reportada com a llengua majoritària de la població panjabi indiferentment de la religió en diverses fonts. Així ho recollien els informes redactats el 1873 en molts dels districtes del Panjab; el primer cens, realitzat el 1881, a l'igual que l'estudi més important fet a l'època sobre les llengües índies, el *Linguistic Survey of India*, de George Grierson, realitzat entre el 1903 i el 1928 (Mir 2010, 47).

En les dècades prèvies a la independència, va intensificar-se la reclamació de l'urdú com a llengua del col·lectiu musulmà. Junt amb l'enfortiment de la reivindicació d'un país separat pels musulmans, es va fer cada vegada més sòlida la idea que la llengua del nou país musulmà havia de ser l'urdú. També el creixent moviment nacionalista hindú va promoure la proposta de l'hindi com a llengua per a tot el territori. Això, de totes maneres, va causar grans discrepàncies en el si del partit majoritari National Congress Party, liderat per Gandhi i pel que més tard va ser el primer ministre de l'Índia independent, Nehru (Poggeschi 2013, 171).

Així, la sanscritització de l'hindi va generar controvèrsia perquè alguns líders independentistes van seguir Gandhi en la voluntat de mantenir la llengua sense allunyar-la del que parlava la gent. De fet, Gandhi, tot i tenir el gujarati de llengua inicial, i posteriorment Nehru, proposava fer servir la denominació d'hindustànic per designar la llengua nacional com a terme neutre, en lloc d'utilitzar els glotònims hindi i urdú amb l'esperit d'evitar la separació entre les comunitats religioses (Aneesh 2010, 98; R. D. King 2001, 56).

No obstant això, des del 1937 i 1938 va haver-hi protestes en els estats del sud de l'Índia contra la possible declaració de l'hindi com a llengua de tot Índia, una opció que cada vegada semblava més possible (Aneesh 2010, 100; Poggeschi 2013, 172). Els principals

moviments polítics reivindicatius amb base lingüística de l'Índia han estat el moviment tàmil i el telugu, tots dos del sud de l'Índia. Al Panjab, en canvi, no es va reaccionar amb la creació d'un moviment de defensa del panjabi, ja que la situació sociolingüística ha estat diferent de la dels estats del sud perquè històricament el panjabi ha funcionat juntament amb altres llengües al seu territori i no ha desenvolupat funcions de llengua d'estat (Mir 2010, 185). Brass (2004, 356 i 360) explica les reivindicacions lingüístiques del territori indi en funció de la competència de poder entre els diversos grups. Així, en general al nord de l'Índia la competència es trobava entre les elits musulmanes i les elits hindús en procés de desenvolupament, per la qual cosa la religió es va convertir en el símbol primari de la identitat política. En canvi, al sud la lluita es desenvolupava entre l'elit de castes superiors hindús, que defensava el sànscrit, i les castes mitjanes, que en desafiaven el poder mitjançant les llengües vernacles. Per aquesta raó la llengua va ser l'element on es va materialitzar el conflicte existent.

Al final del període colonial van tenir lloc alguns esdeveniments que van ser crucials per a la situació sociolingüística posterior (Dua 1996, 558 i 559). En primer lloc, l'ús i la promoció de l'hindustànic, la forma col·loquial promoguda per Gandhi per tal de superar la rivalitat entre l'hindi i l'urdú, va ser acceptada pel partit del Congrés Nacional Indi. En segon lloc, fruit de l'auge de l'hindustànic se'n va introduir l'ensenyament com a segona llengua obligatòria als estats del sud de l'Índia, al mateix temps que es creaven alguns moviments de promoció de l'hindustànic en aquells estats. En tercer lloc, el partit del Congrés Nacional Indi va acceptar el 1920 promoure la redistribució lingüística de les províncies en cas que el partit arribés al poder. Finalment, es va produir un debat intens sobre el paper que havia de complir l'anglès. Si bé tots els líders nacionalistes es van posicionar a favor de la substitució de l'anglès per les llengües índies, la pràctica va anar acompanyada d'ambigüitat i indecisió. De fet, va ser la llengua anglesa la que va permetre que els integrants del moviment independentista indi accedissin al discurs de la democràcia liberal, és a dir que va ser la pròpia educació britànica la que va donar les eines necessàries per desafiar el domini britànic (Durrani 2012, 34; Sonntag 2000, 134).

Durrani (2012, 32) identifica dues ideologies lingüístiques originades en l'època colonial i que han tingut una gran influència en la situació sociolingüística actual de la regió. La

primera, divideix els indis en dues classes definides en funció de la llengua: per una banda, els angloparlants de l'elit, que actuarien com a intermediaris entre els britànics i els nadius, i, per una altra banda, la resta de la població, que no parla anglès. La segona ideologia assumeix que si els indis aprenen anglès, es comportaran més com si fossin britànics i actuaran a favor de la corona britànica. De fet, aquesta premissa va ser la base de la posició anglicista. Aquest va ser l'origen del sistema educatiu dual colonial, que va perdurar tant al Pakistan com a l'Índia després de la independència.

Durant l'època colonial, per tant, la política lingüística britànica al Panjab no va estar dictada per la ignorància de la situació sociolingüística, sinó per la confluència de diversos interessos. La institució de l'urdú com a llengua oficial a l'administració pública tenia com a objectiu modificar les pràctiques lingüístiques de la població (Mir 2010, 58-60). Segons aquesta autora, la política lingüística va tenir èxit quant a la gran quantitat de publicacions en urdú; no obstant això, va fracassar perquè el panjabi va continuar sent la llengua col·loquial principal de la població. A la pràctica, de totes maneres, sobre el terreny l'administració pública utilitzava molt el panjabi quan era necessària la comunicació amb la població local.

Així doncs, durant el període colonial es va perfilar la situació sociolingüística del Panjab. L'anglès va ser utilitzat pels nivells superiors de l'administració i de l'educació, i es va convertir en la llengua de les elits que van promoure l'ús de l'anglès per a l'educació dels seus descendents. L'urdú era la llengua dels nivells mitjans de l'administració i la llengua preferida de les elits musulmanes, que també la van promocionar com a llengua de l'educació de manera que va ser la llengua amb més publicacions literàries al temps que es va reforçar la identificació de l'urdú amb l'islam. L'hindi va comptar amb el suport, sobretot, dels col·lectius hindús i que el va proposar com a llengua comuna de la futura Índia independent. Finalment, el panjabi va continuar sent la llengua majoritàriament parlada per la població panjabi i usada en els nivells inferiors de l'administració pública, malgrat la manca de reconeixement oficial. El panjabi es va introduir en l'educació i es va reforçar la identificació entre la llengua panjabi, la religió sikh i l'escriptura *gurmukhi*.

2.3.2.3 Situació sociolingüística post-independència

El 1947 es van crear dos nous països, l'Índia i el Pakistan, amb una situació sociolingüística complexa i enfrontats a la necessitat de prendre decisions complicades sobre les polítiques lingüístiques que s'havien de seguir. Algunes de les decisions tenien un component simbòlic important, com ara quina havia de ser la llengua oficial o nacional per a tota la federació, però també quina o quines havien de ser les llengües reconegudes a l'àmbit estatal o provincial. Estava en joc el paper que havien de jugar les llengües pròpies i l'anglès. Tot això, òbviament, comportava unes conseqüències pràctiques, ja que estava en dubte quina havia de ser la llengua de molts dels àmbits socials, com cada nivell de l'administració pública, la justícia, els mitjans de comunicació i l'educació. Hi havia moltes decisions per prendre, però s'ha de tenir en compte que, en realitat, en molts aspectes la independència va suposar la continuació de moltes de les estructures polítiques, administratives i educatives colonials (Annamalai 2005, 28) i que, per tant, les polítiques lingüístiques hi estaven condicionades. A l'Índia, durant el segle XX, el tema de la llengua es va convertir en un problema ja que bàsicament el país s'enfrontava al repte de trobar una llengua que respongués a les aspiracions nacionalistes i que fos capaç d'unificar la totalitat de les comunitats lingüístiques i religioses sense ofendre els abundants nacionalismes lingüístics (Aneesh 2010, 93). El repte era molt semblant al Pakistan, ja que havien creat un país nou al qual calia dotar d'una identitat pròpia i on la llengua era un element important.

La tria de la que seria la llengua nacional va crear controvèrsies en els dos casos, tant abans com després de la independència. Per una banda, a l'Índia, el partit polític al poder, l'Indian National Congress, havia decidit, com s'ha dit abans, promocionar l'hindi com a llengua per a tota la unió. L'hindi presentava algunes característiques que el feien candidat per convertir-se en la llengua principal del país (Tambiah 1967, 230 i 231). Per exemple, era la llengua amb més parlants de l'Índia i era força similar a moltes llengües del nord del país. No obstant això, pel fet de ser una llengua indoària era una llengua molt diferent de les llengües dravídiques parlades al sud i no estava més preparada per als àmbits tècnics ni científics que la resta de llengües índies. A més, hi havia en joc un assumpte econòmic, ja que l'administració pública era la principal proveïdora de llocs de

treball del país i el fet de declarar com a única llengua oficial l'hindi exclouïa de les ocupacions els habitants dels estats del sud, que no tenien les competències lingüístiques necessàries (Tambiah 1967, 232). S'ha de tenir en compte, també, que malgrat el gran nombre de parlants d'hindi, més de la meitat de la població índia no el parlava.

Així, sobretot als estats del sud, on no parlen hindi i les llengües que s'hi parlen no són indoeuropees sinó dravídiques, va haver-hi una gran oposició contra la declaració de l'hindi com a llengua nacional. Es van produir fortes protestes i conflictes violents ja el 1938, abans de la independència, i el 1965 quan, com s'analitzarà més endavant, l'hindi havia de substituir l'anglès totalment en els usos oficials, segons ordenava la Constitució del país (Aneesh 2010, 100), fins al punt que va haver-hi suïcidis per la qüestió lingüística en la zona de Chennai, l'antiga Madras (Tambiah 1967, 231).

Per contra, al Pakistan els promotors inicials de la Lliga Musulmana, que va defensar la creació del país, parlaven urdú perquè eren originaris del nord de l'Índia. Així mateix, com ja s'ha dit, com a conseqüència de l'anomenada controvèrsia hindi-urdú de la segona meitat del segle XIX, també en el nord de l'Índia, els musulmans van establir la protecció de l'urdú com a objectiu polític (Ayres 2009, 17 i 18) i van promocionar la identificació de l'urdú com a llengua dels musulmans. Tot i això, l'urdú no tenia parlants nadius al territori del Pakistan i era la llengua inicial només de la minoria mohajir, que va arribar de l'Índia després de la Partició. Per tant, només un 3,3 % de la població tenia l'urdú com a llengua inicial en el primer cens realitzat el 1951, poc després de la creació del país, de manera que la impossibilitat d'utilitzar l'argument demogràfic per a l'urdú com a llengua del nou país va fer que s'utilitzés l'argument de la història de l'urdú com a llengua de l'administració, de l'alta cultura i de la literatura (Ayres 2009, 32).

Una altra de les qüestions de política lingüística en joc en els dos països nous era el tractament de l'anglès, que abans de la independència era la llengua principal dels nivells superiors de l'administració pública. En el moment de la independència va haver-hi tres posicionaments relatius a l'estatus de l'anglès a l'Índia combinats amb diversos punts de vista respecte de les llengües índies, tots ells presents al partit del Congrés Nacional Indi: el gandhià, el de Nehru i el tradicionalista hindú (Sonntag 2000, 136). Tant per a Gandhi

com per als tradicionalistes hindús, l'anglès suposava una amenaça per a la identitat índia i era una eina al servei de l'hegemonia britànica, de manera que les llengües índies simbolitzaven l'anticolonialisme. No obstant això, quant a la visió de l'hindi, Gandhi coincidia amb Nehru, ja que van promoure l'ús de l'hindi col·loquial, mentre que els tradicionalistes advocaven per l'ús de l'hindi sanscrititzat. Nehru, però, considerava que l'anglès a més de ser necessari per construir un estat modern també ho era per aconseguir la unitat nacional.

En el debat sobre el futur de l'anglès es va utilitzar una gran diversitat d'arguments (Tambiah 1967, 224 i 225). A favor de l'anglès es van esgrimir les següents raons: el seu caràcter internacional; el fet de ser una llengua neutral perquè no s'identifica amb cap dels estats indis i, per tant, la possibilitat de funcionar com a llengua franca; el sentit d'unitat que donava a tot el territori indi, i el fet que s'utilitzés abans de la independència en la mateixa estructura administrativa que no va ser reestructurada malgrat el procés d'independència. Els arguments contraris a l'anglès van ser els següents: l'accés restringit al seu aprenentatge, contrari a la democràcia perquè estava limitat a certes elits; el fet que l'ús de l'anglès allunyaria els dirigents polítics del poble, i el lligam de la llengua anglesa amb el poder colonial.

Finalment, la Constitució de l'Índia, publicada per primera vegada el 1950 amb una gran quantitat d'articles dedicats a la qüestió lingüística, va establir que l'hindi seria la llengua oficial i que l'anglès s'utilitzaria, també, per als usos oficials, però només durant els següents quinze anys. Després, hauria de substituir-se.

343. (1) The official language of the Union shall be Hindi in Devanagari script. (...)

(2) (...) for a period of fifteen years from the commencement of this Constitution, the English language shall continue to be used for all the official purposes of the Union (...)

Font: Constitució de l'Índia (*The Constitution of India* 2007)

Respecte a les llengües per als usos oficials dels estats, la Constitució estableix que cada estat podrà declarar les seves llengües com a oficials, a més de l'hindi i de l'anglès.

345. (...) a State may by law adopt any one or more of the languages in use in the State or Hindi as the language or languages to be used for all or any of the official purposes of that State.

Font: Constitució de l'Índia (*The Constitution of India* 2007)

A més, la Constitució de l'Índia va recollir en la vuitena disposició addicional les llengües principals de l'Índia, catorze en un inici i vint-i-dues en l'actualitat, entre les quals hi havia el panjabi. Aquestes llengües serien utilitzades com a referent a l'hora de declarar les llengües oficials dels estats. De totes maneres, la Constitució també reconeix el dret de conservar qualsevol llengua o sistema d'escriptura, sense limitar-se a la llista de la vuitena disposició addicional.

29. (1) Any section of the citizens (...) having a distinct language, script or culture of its own shall have the right to conserve the same

Font: Constitució de l'Índia (*The Constitution of India* 2007)

La Constitució del Pakistan, després de la pèrdua de Bangla Desh el 1971, va declarar l'urdú com a llengua nacional i, igual que la Constitució de l'Índia, va permetre durant quinze anys l'anglès per als usos oficials. La Constitució deixa en mans dels govern provincials l'ús i la promoció de les que anomenen llengües provincials, sense que en cap altre lloc de la llei s'esmenti quines poden ser aquestes llengües.

251. (1) The National language of Pakistan is Urdu, and arrangements shall be made for its being used for official and other purposes within fifteen years from the commencing day.

(2) (...) The English language may be used for official purposes until arrangements are made for its replacement by Urdu.

(3) (...) a provincial Assembly may by law prescribe measures for the teaching, promotion and use of a provincial language in addition to the national language.

Font: Constitució de Pakistan (*The Constitution of Pakistan* 1973)

També es reconeix el dret a conservar i promoure qualsevol altra llengua o sistema d'escriptura.

28. (...) any section of citizens having a distinct language, script or culture shall have the right to preserve and promote the same (...)

Font: Constitució de Pakistan (*The Constitution of Pakistan 1973*)

Així doncs, les polítiques lingüístiques del Pakistan i de l'Índia han tingut diversos punts en comú. Per exemple, les constitucions dels dos països declaren com a llengua nacional, en el cas de Pakistan, i llengua oficial, en el d'Índia, una llengua autòctona, l'urdú i l'hindi respectivament, que en realitat podrien ser considerades la mateixa llengua amb sistemes d'escriptura diferents, i accepten l'ús temporal de l'anglès, declarant en els dos casos un període de transició de quinze anys abans d'abandonar definitivament el seu ús (*The Constitution of Pakistan 1973; The Constitution of India 2007*). En tots dos països les decisions preses van ser font de conflicte. També les constitucions dels dos països estableixen que és competència de les institucions estatals o provincials el reconeixement de les llengües que tindran caràcter oficial en aquests àmbits.

De totes maneres, hi ha una gran diferència entre les bases de la política lingüística pakistanesa i l'Índia, ja que a l'Índia hi ha una aposta a la pràctica pel multilingüisme, que es basa en el reconeixement explícit d'algunes llengües índies a la vuitena disposició addicional de la Constitució, mentre que al Pakistan des del 1947, es va declarar l'urdú com a única llengua nacional de tot el país (Khokhlova 2014, 30), tot i deixar oberta la porta del reconeixement provincial de les llengües. Tal com era habitual en molts moviments anticolonials, el Pakistan va ser creat amb el model d'un estat, una llengua i un poble, que va donar lloc a un país fortament centralitzat (Kalra i Butt 2013, 1), malgrat el reconeixement formal de drets relacionats amb les llengües a la Constitució. De fet, la llengua urdú va ser un dels tres pilars identitaris del nou país, juntament amb l'islam i la unitat del país. Amb aquesta base, totes les reivindicacions lingüístiques s'han qualificat d'antipakistaneses i s'han eliminat amb especial rigor durant els freqüents règims dictatorials que ha patit el país al llarg de molts anys (Khokhlova 2014, 33; T. Rahman 1996, 77 i 79), de manera que qualsevol intent d'identificar una altra llengua amb el país

era considerat com una traïció (Ayres 2009, 28; Durrani 2012, 35). La tria de l'urdú va provocar conflictes, alguns d'ells violents. Diverses ètnies com els sindis, els balutxis, els paixtus, els saraikis i sobretot els bengalís (T. Rahman 2010, 21 i 22), van protestar, com és el cas de les mobilitzacions a favor de la incorporació de la llengua sindi a l'escola els anys 70 (Ballesteros Peiró 2011, 96 i 113). Precisament, el conflicte lingüístic més greu va ser el que va conduir a la independència del Pakistan oriental, amb la creació de l'actual Bangla Desh, després d'una guerra civil on la manca del reconeixement de la llengua bengalí va ser un dels factors claus, almenys a nivell simbòlic. Va ser tan important la força simbòlica dels esdeveniments que, el 1999 l'ONU va declarar el 21 de febrer el dia internacional de la llengua materna arran de la mort de quatre estudiants universitaris en protestes a favor de la llengua bengalí aquest mateix dia del 1952 (Poggeschi 2013, 188). El 1956, la constitució del Pakistan va afegir el bengalí com a llengua nacional, a més de l'urdú, però a la pràctica l'estat pakistanès va seguir funcionant en urdú i prenent mesures contra el bengalí (Poggeschi 2013, 188), fins que el 1971 va declarar-se la independència de Bangla Desh.

En canvi, a l'Índia, les llengües recollides en la vuitena disposició addicional de la Constitució han obtingut a la pràctica el reconeixement oficial dels estats on es parlen. Com a conseqüència d'aquesta política de multilingüisme, el sistema d'educació a l'Índia és trilingüe, ja que en cada estat s'han de cursar tres llengües: l'hindi, l'anglès i la llengua oficial de l'estat i en el cas dels estats amb l'hindi com a llengua oficial, una altra llengua índia (Annamalai 2006, 611 i 612; Bapuji 1994, 59). La fórmula trilingüe per a l'educació es va establir en la dècada del 1960 (LaDousa 2005, 460), com a contrapès a la difusió de l'hindi a tot el territori (Schiffman 2010, 464).

De totes maneres, la independència no va plantejar cap modificació substancial del sistema educatiu ni a l'Índia ni al Pakistan per tres raons (Dua 1996, 568 i 569). Primer, perquè no es va produir cap ruptura del sistema educatiu colonial i es va continuar amb el sistema dual i elitista; segon, perquè els líders es mostraven indecisos quant a la política educativa; tercer, perquè el sistema educatiu continuava reflectint les desigualtats socials i l'estratificació de la societat índia. Dels cinc tipus d'escoles de l'Índia (públiques, centrals, governamentals, privades i Navodaya), l'anglès era hegemònic en tots, tret de

les escoles governamentals, on s'utilitzaven les llengües índies com a llengües vehiculars. A més, la llengua vehicular de les universitats, excepte en algunes assignatures de ciències socials i humanitats era l'anglès (Dua 1996, 570).

Gran part de les protestes contra les polítiques lingüístiques posteriors a la independència han estat vehiculades per moviments nacionalistes de base lingüística. Durant el període colonial els grups religiosos van tenir un gran protagonisme polític i, com a conseqüència, els moviments lingüístics van quedar en un segon pla. Després de la independència, però, els moviments lingüístics es van enfortir a l'Índia, ja que es considerava tabú expressar les demandes col·lectives fonamentades en la religió a causa dels efectes que van tenir: la divisió del país, i una gran quantitat de víctimes i de desplaçats (Brass 2004, 354). Per aquesta raó, als anys 50 va haver-hi una gran activitat política al voltant de les llengües a l'Índia (Dua 1996, 563-67). Una de les principals mesures de política lingüística va posar-se en marxa el 1953 amb la redefinició de l'estructura dels estats indis amb criteris lingüístics, la qual cosa va augmentar la consciència dels grups contraris a l'expansió de l'hindi. També al Pakistan els moviments de reivindicació lingüística van ser nombrosos i forts.

No obstant això, el moviment de defensa de la llengua panjabi no ha arribat mai a ser gaire popular al Pakistan, malgrat ser l'única llengua regional que no ha assolit l'oficialitat al seu territori (Mir 2010, 192), tot i la revifada dels anys 80. El moviment ha estat liderat per intel·lectuals, més aviat d'esquerres, preocupats per la manca d'estima dels panjabis per la seva llengua, com es veurà més endavant (T. Rahman 1999, 274; T. Rahman 1996, 76-84). Per això, aquest moviment ha estat fortament reprimat des del govern. Recentment, s'han tornat a detectar alguns moviments a favor del reconeixement oficial del panjabi al Panjab pakistanès (Mir 2010, 192). A diferència d'altres moviments del Pakistan on les reivindicacions lingüístiques van associades a la denúncia del centralisme, el moviment de defensa del panjabi no pot reclamar això per la posició de domini del Panjab al Pakistan (Ayres 2009, 69).

Quant a l'anglès, en cap dels dos països s'ha respectat el termini de quinze anys establert per les constitucions per a la substitució de l'anglès i s'ha continuat fent-ne ús en els

nivells superiors de l'administració pública (Aneesh 2010, 97; Ayres 2009, 38; T. Rahman 1997, 194). Una de les causes de la continuïtat de l'anglès ha estat l'existència d'un cos de funcionaris acostumat a treballar en anglès a l'administració colonial (T. Rahman 2010, 24). A més, pràcticament totes les elits que van lluitar per la independència estaven educades en anglès, com va passar en molts dels processos d'independència de l'Imperi Britànic, de manera que en molts casos van considerar l'anglès com a llengua neutral (Canagarajah 2000, 125). De fet, l'anglès va funcionar com a llengua franca entre aquestes elits nacionalistes quan van començar els moviments partidaris de la independència (Sharma 2013, 1). Amb tot, després de la independència va augmentar la difusió de l'anglès, més encara per la situació de conflicte lingüístic que s'hi va crear, perquè el termini de quinze anys prescrit per a la substitució de l'anglès per l'hindi o per l'urdú no sembla haver estat realista (Dua 1996, 557 i 560) i perquè no s'hi van dedicar els mitjans necessaris per fer la transició. A més, aquest mateix autor (Dua 1996, 578 i 579) considera que un dels elements que ha afectat l'increment de la presència de l'anglès han estat les tasques de promoció dutes a terme pel British Council i també pels Estats Units d'Amèrica.

Les posicions divergents sobre l'anglès es van reflectir en els diversos moviments amb posicionaments contraposats. Per una banda, va haver-hi moviments contraris a l'anglès, com ara el liderat en els anys posteriors a la independència pel socialista Ram Manohar Lohia, que va crear el moviment per la prohibició de l'anglès (Banish English Movement) ja que el considerava com a un obstacle contrari a la igualtat de classe. Per l'altra banda, també va haver-hi moviments que van demanar la introducció de l'anglès entre les llengües de la vuitena disposició addicional perquè el consideraven una llengua més de l'Índia (Dua 1996, 563-67). Finalment, davant les protestes, sobretot dels estats del sud, en contra de la difusió de l'hindi i la substitució de l'anglès, el 1963 es va publicar la llei sobre les llengües oficials, que suspenia el termini fixat per la Constitució per a la substitució total de l'anglès en l'administració pública.

3. Continuance of English language for official purposes of the Union and for use in Parliament.
(1) Notwithstanding the expiration of the period of fifteen years from the commencement of the Constitution the English language may, as from the appointed day, continue to be used, in addition to Hindi:

(a) for all official purposes of the Union for which it was being used immediately before that day

Font: (*The official languages act (Act No. 19) 1963*)

Tot i així, els partidaris de la difusió de l'hindi encara van intentar substituir l'anglès el 1965, la qual cosa va tornar a originar manifestacions i episodis violents. Finalment, una esmena a la llei de llengües oficials publicada el 1967 va ratificar l'anul·lació definitiva del termini per substituir l'anglès a l'Índia. Al Pakistan tampoc s'ha complert el termini per reemplaçar l'anglès, però tampoc s'ha pres cap mesura legal al respecte (Poggeschi 2013, 190). Per tant, en els dos països l'anglès va continuar estant molt present en els usos oficials.

L'altre front lingüístic és el de la resta de les llengües, si més no les reconegudes per la vuitena disposició addicional de la Constitució. Tot i que la legislació estableix l'oficialitat de diverses llengües índies, en molts casos no s'han complert les necessitats de desenvolupar-les per tal d'adequar-les als nous usos conseqüència de l'oficialitat. Així, a la majoria dels estats l'entusiasme inicial va ser substituït per la indiferència i es va produir una implementació molt deficitària de l'oficialitat de la llengua local, ja que s'hi ha dedicat poc personal i pocs mitjans, no hi ha formació ni coordinació suficient i no hi estan involucrats altres organismes com ara associacions favorables a la llengua o universitats (Jayaram i Rajyashree 1998, 260-64). També s'ha assenyalat la manca de compromís polític a l'hora de promocionar l'ús de les llengües índies a l'àmbit educatiu (Pattanayak 1998, 26). Aquesta situació és encara més greu en el cas del Pakistan, ja que el govern ha obstaculitzat contínuament el desenvolupament de les llengües tret de l'urdú.

Com s'ha dit més amunt, els panjabis són el grup principal i més poderós del Pakistan. No obstant això, la seva llengua, el panjabi, que encara és majoritària entre la població del Panjab, no té cap estatus d'oficialitat. Aquesta situació paradoxal ha estat explicada com una concessió dels panjabis, que han renunciat a la seva llengua a canvi de mantenir la unitat del país i, conseqüentment, el poder, per la qual cosa han utilitzat la promoció de l'urdú (Zaidi 2014, 12). En canvi, Kalra i Butt (2013, 2) fan l'anàlisi des del punt de vista de la lluita de classes a l'hora de revisar el suport donat per l'esquerra durant els anys 60 i 70 a l'ús actiu del panjabi, ja que es considerava la llengua dels treballadors i

dels pagesos sense educació, que són els grups que pretenia afavorir l'esquerra. A causa d'aquesta situació, després de la independència, els àmbits d'ús del panjabi s'han restringit als usos informals —a l'ús familiar, local i col·loquial— i no està present en àmbits més formals, com ara l'educació, les feines més qualificades o als mitjans de comunicació, on té una presència mínima (Ayres 2009, 92).

El panjabi no havia tingut cap reconeixement oficial al llarg de la història, fins que va ser declarat llengua oficial, escrita en alfabet *gurmukhi*, del nou estat del Panjab el 1967 a l'Índia, tot i que aquesta llei deixa obertes les portes a l'ús de l'anglès i a la promoció de l'hindi (*The Punjab Official Language Act (Punjab Act No. 5) 1967*). Abans d'aquesta data, el panjabi havia gaudit d'un cert estatus oficial al principat de Patiala, el 1911, i en l'estat anomenat PEPSU (Patiala and East Punjab States Union), on el Panjab va estar integrat juntament amb zones hindiparlants després de la independència el 1948 (Khokhlova 2014, 27).

2. In this Act, unless the context otherwise requires,
 - (a) "Punjabi" means Punjabi in Gurmukhi script;
3. The official language of the State of Punjab shall be Punjabi.

Font: (*The Punjab Official Language Act (Punjab Act No. 5) 1967*)

Així, a l'Índia des de la independència, el panjabi ha estat entre les llengües reconegudes per la Constitució. Avui a l'estat del Panjab, la llengua panjabi és oficial i és la llengua vehicular a l'escola, almenys en el sistema públic, ja que a l'educació privada generalment la llengua vehicular és l'anglès (Farjas i Bonet 2006, 54). El panjabi té una gran presència als mitjans de comunicació de tot tipus al Panjab indi. De totes maneres, al llarg dels últims censos s'ha comprovat que el lligam identitari de part de la població panjabi amb la llengua panjabi és més feble que no pas amb la religió. Així, els hindús del Panjab indi van informar falsament que la seva llengua inicial era l'hindi amb el fi d'evitar la reorganització lingüística de l'estat del Panjab i d'obstaculitzar que els sikhs es convertissin en la religió majoritària de l'estat, com finalment va ocórrer (Khokhlova 2009, 7; Preet 1998, 94; Van Dyke 2009, 983). Aquest fenomen va ser el resultat de l'estratègia reeixida dissenyada pel grup hindú Arya Samaj, que va fer campanya d'aquest

tema entre els hindús del territori. Aquest grup ja portava treballant-hi des del 1880, de manera que per primera vegada des que es van començar a recollir la informació per als censos al Panjab la llengua majoritària va ser l'hindi i no pas el panjabi. Això s'interpreta com a manca de lligam afectiu de gran part de la població panjabiparlant també a l'Índia, tot i que la vitalitat del panjabi entre grans efectius de població hindú fa pensar el contrari (Mir 2010, 188 i 191). S'ha detectat un fenomen similar entre els musulmans de l'Índia, que declaren ser parlants d'urdú, malgrat tenir-ne competències molt limitades com a mostra de la identificació entre llengua i religió (Poggeschi 2013, 170). També hi ha crítiques sobre la fiabilitat del cens pakistanès perquè es considera que el nombre de parlants de panjabi hauria de ser més elevat; per una banda, perquè molts panjabiparlants no es reconeixen a si mateixos com a tals i, per una altra, perquè no s'accepta que el saraiki sigui considerat com a llengua diferent del panjabi (Zaidi 2010, 29).

El període postcolonial, per tant, ha estat molt dinàmic quant a les polítiques lingüístiques amb episodis francament conflictius i violents. S'han enfrontat, per una banda, la voluntat de ruptura amb el poder colonial i de renovació i, per una altra banda, la inèrcia d'èpoques passades i la resistència al canvi. Com a conseqüència, s'han mantingut moltes de les estructures procedents de la colònia i alhora s'han introduït elements nous. Així, s'han declarat com a llengua nacional o oficial l'urdú al Pakistan i l'hindi a l'Índia. Això ha comportat l'augment de la importància d'aquestes llengües, però l'anglès ha continuat al cim de la jerarquia lingüística, ocupant els àmbits superiors del món educatiu i laboral als dos països. Al Panjab, mentrestant, sociolingüísticament s'han diferenciat en gran mesura la part sota jurisdicció índia i la part sota jurisdicció pakistanesa, de manera que l'oficialitat del panjabi a l'Índia ha ajudat a obtenir un grau important de desenvolupament de la llengua, mentre que la manca de reconeixement a la part pakistanesa avoca la llengua a una situació de marginalitat que es fa cada vegada més palesa actualment.

2.3.2.4 Situació sociolingüística actual

En aquest apartat es consideren únicament els aspectes sociolingüístics generals de la situació actual del Panjab, ja que els aspectes relacionats directament amb les actituds lingüístiques es tracten a la secció específica de l'estat de la qüestió (vegeu secció 4.2).

El panjabi ocupa un lloc destacat en els rànquings de les llengües del món per nombre de parlants, tot i que no és fàcil arribar a una dada exacta sobre el nombre de parlants totals d'aquesta llengua a causa de la divisió administrativa i dels moviments migratoris que afecten amb gran intensitat la regió. D'acord amb les últimes dades oficials disponibles, hi ha 29.102.477 parlants de panjabi en tot Índia, segons el cens de 2001, és a dir un 2,83 % dels 1.028,7 milions d'habitants totals del país en aquell cens. Aquestes dades indiquen que el panjabi és una llengua petita comparada amb d'altres de l'Índia, com ara l'hindi, amb més de 260 milions de parlants; el bengalí, amb 83 milions; el telegu, amb 74, o el tàmil, amb 72 milions («Census of India 2011» 2015). Segons l'últim cens pakistanès del 1998 (Government of Pakistan 2015), un 44,15 % de la població total té com a llengua inicial el panjabi. Aquesta dada, en canvi, fa que el panjabi sigui una llengua molt més gran que la llengua nacional del Pakistan, l'urdú, els parlants nadius de la qual conformen un 7,57 % de la població total del país. Al Panjab pakistanès la gran majoria, el 75,23 % de la població, té el panjabi com a llengua inicial, mentre que hi ha un 4,51 % que tenen l'urdú i un 17,36 %, el saraiki. Per tant, al Pakistan hi hauria un total de 58.433.408 parlants nadius de panjabi, la qual cosa la converteix en la llengua amb més parlants nadius del país, seguida a gran distància pel paixtu, els parlants nadius del qual suposen un 15,42 % de la població total del Pakistan.

Tot i que les categories proporcionades pel cens de l'Índia (nombre de parlants de panjabi) i pel cens del Pakistan (nombre de persones amb el panjabi com a llengua inicial) no coincideixen i no són dades gens actuals, si tenim en compte que l'últim cens del Pakistan és del 1998 i el de l'Índia amb dades demolingüístiques és del 2001, les podem considerar com una bona aproximació al nombre total de parlants de la llengua panjabi. Per tant, podem dir que entre l'Índia i el Pakistan, els parlants de panjabi sumen més de 87,5 milions. A aquesta xifra li hauríem d'afegir els pakistanesos que parlen panjabi malgrat no tenir-lo com a llengua inicial i els parlants de panjabi a la diàspora. Malgrat no disposar

de dades exactes, doncs, es pot assenyalar que el nombre de parlants de panjabi podria estar al voltant dels 100 milions, que coincideix amb la xifra que en dona l'Ethnologue.¹⁴

Tot i la gran quantitat de parlants, la situació sociolingüística actual del panjabi és molt diferent al Panjab indi i al Panjab pakistanès, fruit de les polítiques contraposades que s'han dut a terme als dos costats de la frontera indopakistanesa, tal com s'ha analitzat en la secció anterior (vegeu secció 2.3.2.3). Així, la llengua panjabi continua sense tenir reconeguda cap oficialitat al Pakistan (*The Constitution of Pakistan* 1973). Aproximadament la meitat de la breu història del Pakistan ha estat presidida per governs militars dictatorials, la qual cosa ha marcat una política lingüística fortament centralista i homogeneïtzadora del Panjab occidental. Al Panjab pakistanès, el panjabi és gairebé absent del tot al sistema educatiu, ja que només és cursa com a assignatura optativa a l'ensenyament secundari en alguns centres. Com a conseqüència, la majoria de la població no sap escriure la llengua i queda marginada dels àmbits més cultes i dels mitjans de comunicació, de manera que el panjabi ha quedat relegat a la perifèria de la societat panjabi pakistanesa, malgrat ser la llengua amb més parlants del Pakistan (Ayres 2009, 65 i 92). Hi ha estudis que mostren la situació de risc del panjabi reflectida en el trencament de la transmissió familiar a favor de l'urdú i en la seva feble vitalitat etnolingüística (Gillani i Mahmood 2014; Nazir, Aftab, i Saeed 2012; S. K. Shah i Anwar 2015; Zaidi 2014; Zaidi 2011; Zaidi 2010). La manca de prestigi de la llengua es manifesta, també, en el fet que en molts centres d'ensenyament hi ha polítiques expressives de prohibició de parlar el panjabi als estudiants (T. Rahman 2010, 27). No obstant això, encara gaudeix d'una gran vitalitat en les zones rurals, la qual cosa es reflecteix en el seu poder d'atracció sobre els col·lectius immigrants amb altres llengües, com ara els parlants de pahari (Shahbaz, Azam, i Rahim 2015, 18). Rahman (2010, 28) afirma que el panjabi té garantida la pervivència gràcies al gran pes demogràfic i al fet que segueix ocupant els àmbits d'ús més privats i íntims, tot i que reconeix que molts pares educats han trencat la transmissió intergeneracional i parlen en urdú als seus fills.

¹⁴ <http://www.ethnologue.com/statistics/size> últim accés el setembre del 2016.

Al Pakistan coexisteixen dos sistemes diglòssics: per una part l'urdú és la varietat alta respecte a les llengües del país, com ara el panjabi; però per una altra part, l'urdú està subordinat a l'anglès (Din, Khan, i Iqbal 2011, 16). Per tant, hi ha una clara estructura jeràrquica entre les llengües del Pakistan amb l'anglès al cim, seguit de l'urdú i amb la resta de les llengües a continuació (T. Rahman 2010, 27). La subordinació de l'urdú a l'anglès es manifesta en la freqüent alternança de codi urdú-anglès com a senyal de modernitat i superioritat social (Riaz i Khan 2013, 55). La jerarquia lingüística del Pakistan ha estat qüestionada per les demandes de les llengües en el estrat inferior (Shackle 2006, 128), però no han tingut gaire força en el cas del panjabi. En aquest sistema jeràrquic, doncs, malgrat que el panjabi és la llengua amb més parlants del país, queda doblement marginalitzat per l'oficialitat de l'urdú, i per l'hegemonia de l'anglès en l'àmbit empresarial i en els nivells superiors de l'administració pública, de manera que es considera sorprenent que encara sigui una llengua viva (Ayres 2009, 73).

El sistema educatiu dual amb arrels a l'època colonial ha perpetuat, al Pakistan, la divisió entre educació amb l'anglès com a llengua vehicular i l'educació amb l'urdú com a llengua vehicular (Durrani 2012, 37). Així, les elits pakistaneses s'eduquen en col·legis i universitats privades en anglès, mentre que les classes treballadores assisteixen a escoles i universitats públiques en urdú, i els més pobres, especialment, a les àrees rurals van a les madrasses on reben educació en urdú o en anglès.

Actualment, a l'Índia el bilingüisme està força estès entre la població, però es poden distingir dos nivells molt diferenciats (Brass 2004, 360). Per una banda, les masses parlen la seva llengua i una de més estesa, com ara l'hindi, tot i que molt sovint no es tracta de la varietat estandarditzada. Per una altra banda, les elits sovint són trilingües, ja que parlen la varietat estàndard d'una llengua regional a més de l'anglès i l'hindi. Tradicionalment s'ha considerat que el bilingüisme a l'Índia, assolit mitjançant l'escola o la socialització, és un fenomen estable ja que l'adquisició d'una llengua no ha tingut com a conseqüència la pèrdua de la llengua inicial (Annamalai 1990, 25). De totes maneres, també hi ha qui avisa de la situació delicada de moltes llengües amenaçades per les llengües més importants de l'Índia. Així, al sud, el tàmil, el telugu, el kanarès i el malaiàlam dominen sobre la resta; passa el mateix a l'est amb el bengalí i l'assamès, i a la part central i

occidental, amb el marathi i el gujarati, sense que sembli que s'estigui creant cap moviment de resistència en contra d'aquesta pèrdua i, a més, la situació es veu afectada per la intensa migració des de zones rurals a les grans ciutats que està ocorrent al país (Das 2014). No obstant això, les dades sobre el bilingüisme recollides al cens són força baixes ja que per exemple el 1971 només un 13 % de la població es declarava bilingüe (Mahapatra 1990, 5).

Quant a l'anglès a l'Índia va tenir lloc una pressió popular a favor de la presència d'aquesta llengua a l'educació. S'ha assenyalat que la demanda de l'anglès ha traspassat des de les classes urbanes mitjanes i superiors fins la treballadora urbana i la rural, ja que els membres d'aquesta classe prenen la classe mitjana com a model d'èxit (Annamalai 2005, 25 i 26), fins al punt que s'ha qualificat de veritable obsessió. Això ha provocat la proliferació de centres d'ensenyament amb l'anglès com a llengua vehicular, tant a l'Índia (Sharma 2013, 2) com al Pakistan (Ayres 2009, 39). De fet, la gran demanda d'ensenyament en anglès de la dècada del 1990 va provocar que el govern indi creés escoles públiques amb l'anglès com a llengua vehicular com a mesura de justícia social de redistribució del capital lingüístic perquè, així, obria les portes de l'anglès a les classes més desfavorides de les àrees urbanes (Vaish 2008, 199). El gran prestigi de l'anglès a l'Índia i al Panjab fa que l'alternança de codi també estigui molt present a l'Índia, la qual cosa preocupa alguns investigadors perquè contínuament augmenta l'alternança amb l'anglès, de manera que veuen aquest fenomen com un símptoma del fracàs de la planificació lingüística duta a terme des de la independència (Dua 1998, 224). De fet, el hinglish està molt estès entre la població com a manera habitual de parlar alternant l'hindi i l'anglès, amb una difusió molt àmplia en els mitjans de comunicació i especialment en les produccions filmogràfiques de Bollywood, com a conseqüència, segons alguns, de l'abandonament de l'aprenentatge de les llengües pròpies i la competència incompleta de l'anglès (Sharma 2013, 3; Vaish 2008, 198). L'alternança de codis també té l'equivalent pakistanès en l'urlish, en què s'alternen l'urdú i l'anglès (Durrani 2012, 44).

Tant al Pakistan com a l'Índia, gran part de l'administració pública funciona en anglès, sobretot a nivell federal, així com al món de les grans empreses. Mentre que els llocs de treball de l'administració són accessibles amb un nivell d'anglès mitjà, les feines millor

remunerades, corresponents a ONG, escoles privades i grans multinacionals, n'exigeixen un nivell de competència molt alt (T. Rahman 2010, 51). La gran i ràpida implantació de l'anglès dels últims anys podria fer pensar en un canvi lingüístic cap a aquesta llengua, però almenys en el Panjab indi no serà gaire probable pel suport del govern estatal al panjabi (Singh 2006, 37).

Entre les escoles que ofereixen educació en anglès al Pakistan, només les escoles privades elitistes aconseguen uns bons resultats. En les escoles privades no elitistes, l'alumnat no assolix un bon nivell d'anglès, ja que aquesta llengua es considera només un tema d'examen i la competència lingüística del professorat és força baixa (Coleman 2010, 16 i 24; T. Rahman 2010, 51). Aquesta constatació és vàlida també per a l'Índia, on han proliferat les escoles amb l'anglès com a llengua vehicular (Annamalai 2005, 27; Krishnamurti 1990, 19) i la metodologia emprada no facilita l'adquisició d'habilitats comunicatives (Sharma 2013, 2). A més, es creu que resulta discriminatori l'èmfasi en l'ús de l'anglès tenint en compte que només una minoria és capaç de parlar aquesta llengua adequadament, de manera que serveix per engrandir la bretxa existent entre les classes rurals i les urbanes, les d'alta educació i les de baixa educació, les elits i les masses (Pattanayak 1998, 29). A més, a les àrees rurals, el contacte amb l'anglès és tan limitat fora de l'escola que això condiciona també la varietat d'anglès apresada, amb la qual cosa, lluny de fomentar la igualtat mitjançant l'aprenentatge de l'anglès, es reproduïxen les desigualtats socials, ja que les classes més populars aprenen una varietat d'anglès amb poc prestigi social (Annamalai 2005, 35).

També als mitjans de comunicació l'anglès té molta importància, malgrat el baix percentatge de població angloparlant. Al Pakistan, la majoria dels diaris es publiquen en urdú, però els mitjans en anglès també són quantitativament importants, a més de la gran influència que tenen en la societat, amb un caràcter, en general, més liberal i progressista que la resta de la premsa del país, però també més aïllada de la vida de la majoria dels pakistanesos (T. Rahman 2010, 56). A l'Índia la varietat de llengües presents als mitjans de comunicació és molt gran, però també hi té una gran presència l'anglès (Borah 2008, 385).

La gran difusió actual de l'anglès es deu al fet que amb la independència de l'Índia s'ha donat continuïtat al sistema educatiu, a les institucions i a les relacions socioeconòmiques del sistema colonial (Dua 1996, 584). La continuació del sistema educatiu va fer que se seguís optant per l'anglès al sistema universitari i malgrat la introducció d'algunes llengües índies en les universitats, avui dia s'estan suprimint totalment, sobretot en les carreres científiques i comercials (Annamalai 2005, 31). També al Pakistan l'hegemonia de l'anglès és total en les universitats privades i cada vegada més gran en les universitats públiques, basant-se en la creença que el sistema educatiu ha de donar resposta a les necessitats del mercat global on l'anglès és prioritari, de manera que la política educativa nacional establerta el 2009 considera l'anglès com la llengua internacional necessària per competir en un món globalitzat, mentre que l'urdú és el símbol de la cohesió nacional (Durrani 2012, 39 i 41). En l'àmbit tècnic no s'han introduït mai les llengües índies, ni les pakistaneses, ja que ha estat un àmbit que s'ha reservat en exclusiva per a l'anglès, a diferència d'altres països de la regió, com ara Indonèsia, que ha introduït l'indonesi també en les qüestions tecnològiques (Ayres 2009, 184).

En general, la situació de calma actual entorn la qüestió lingüística a l'Índia fa que alguns autors subratllin l'èxit de les polítiques lingüístiques aplicades al país, sobretot si es compara amb altres països de la zona (Poggeschi 2013, 186). Mesures com ara la definició dels estats per criteris lingüístics i la retenció de l'anglès per a usos oficials han estat assenyalades entre les mesures reeixides que han conduït a la pau lingüística de l'Índia (Brass 2004, 370). Però també hi ha elements que fan pensar en el fracàs de les polítiques lingüístiques índies. Per exemple, Annamalai (1998a, 281; 1998b, 10) insisteix en la manca de desenvolupament de les llengües índies per la insistència desmesurada en els criteris de puresa lingüística, que deixen de banda la funcionalitat de les llengües i no tenen en compte els criteris de simplicitat necessaris per als usuaris de la llengua. S'ha subratllat que a l'Índia no s'ha aconseguit un dels principals objectius de la política lingüística establerta a la constitució, és a dir la substitució de l'anglès per l'hindi als usos oficials, com a símptoma addicional del fracàs de les polítiques lingüístiques índies (Schiffman 2010, 464). També s'ha criticat que les polítiques lingüístiques formulades a l'Índia no han estat conseqüència de recerques sociolingüístiques, la qual cosa ha causat l'esclat de greus conflictes socials i polítics (Bapuji 1994, 64). Igualment, Dua (1998,

224) considera que la planificació lingüística ha fracassat a l'Índia i proporciona els següents símptomes: l'alternança de codi basada en l'estatus superior assignat a l'anglès, que es podria interpretar com a possible senyal d'un bilingüisme transitori; les publicacions periòdiques en llengües índies, que malgrat ser nombroses, es considera que són de baixa qualitat i amb manca de presència en alguns àmbits com ara el científic, i la baixa presència de les llengües índies a la universitat. El mateix autor (Dua 1996, 562) esmenta les següents limitacions per a la política lingüística de l'Índia recollida a la Constitució: l'oficialitat de les llengües en l'àmbit estatal queda en mà dels estats; no es recull la necessitat de desenvolupar les llengües índies, tret de l'hindi; en la llista de llengües de la vuitena disposició addicional no s'inclou l'anglès, i no s'estableix cap lligam entre la política lingüística i la política educativa. A més, l'ensenyament amplament difós en anglès s'ha identificat com un dels factors que influeixen en l'abandonament precoç de l'escola per la manca de competència lingüística de l'alumnat (Pattanayak 1998, 25). La falta d'assoliment dels objectius de la fórmula de l'educació trilingüe també es considera una mostra del fracàs de la planificació lingüística a l'Índia (Vijayalakshmi i Babu 2014, 3). L'objectiu d'aquesta política d'educació és la integració nacional, però la consecució ha estat limitada, ja que la competència lingüística assolida, almenys per a la tercera llengua, que és la que s'ensenya menys hores, és més aviat reduïda i normalment es perd totalment un cop acabats els estudis (Annamalai 2005, 30). A més, com que els estudiants de zones hindiparlants no tenen cap motivació instrumental per aprendre una altra llengua índia, generalment opten per estudiar sànscrit, una llengua clàssica de l'Índia que no s'utilitza des de fa molts segles a la vida diària, ja que va quedar relegada als usos religiosos i de la cultura d'elit (R. D. King 2001, 45). Per exemple, en un estudi fet a les escoles de la ciutat hindiparlant de Benarés no se n'ha trobat cap que ensenyi alguna llengua dravídica del sud de l'Índia, entre altres causes perquè és difícil trobar professorat competent disposat a desplaçar-se a altres estats (LaDousa 2005, 464). De fet, a l'Índia s'ha instal·lat una dicotomia entre la convinença de promoure les llengües índies per tal de cobrir les necessitats emocionals i culturals, i la promoció de l'anglès per tal de cobrir les necessitats materials, intel·lectuals i científiques (Annamalai 1998a, 279).

En resum, ens trobem davant d'una situació sociolingüística complexa als dos Panjabs, marcada per la diversitat de llengües i de sistemes d'escriptura organitzades en una

estructura jeràrquica amb l'anglès al cim i amb una política lingüística bàsica molt diferenciada entre el Pakistan i l'Índia. Històricament, el panjabi ha estat apartat dels cercles de poder tot i ser la llengua de pràcticament tota la població. A l'Índia s'ha revertit la tendència a la marginació del panjabi, però al Pakistan s'ha intensificat i, sobretot en àrees urbanes, està perdent presència en molts àmbits com a conseqüència de les actituds dels parlants, que s'estudiaran més endavant (vegeu secció 7.1), i de la manca de suport institucional en el marc de polítiques centralistes on es considera negativament el bilingüisme. Un dels factors claus de la situació actual és la identificació de cada una de les llengües presents al Panjab amb una religió, en un context conflictiu on s'ha fet de la religió el principal element identitari, la qual cosa pot anar en detriment de la llengua panjabi.

3. MARC TEÒRIC

Una de les mancances que s'han assenyalat sobre els estudis de les actituds lingüístiques és que no tenen en compte els desenvolupaments aconseguits en l'àmbit d'estudi de les actituds en general (C. Baker 1992, 1). No obstant això, aquesta situació també succeeix en altres àmbits que treballen amb les actituds, no només als estudis sobre actituds lingüístiques. Així, per exemple a la sociologia s'han estudiat molt les actituds, tot i que la definició teòrica no ha preocupat gaire segons Voas (2014, par. 8.1). En aquesta tesi es considera fonamental considerar les bases i els avanços de l'àmbit de les actituds desenvolupats, sobretot, en el camp on s'ha creat el concepte i on més s'han estudiat: a la psicologia social. És per això que es comença aquesta secció amb una revisió bibliogràfica sobre les actituds en general, en especial al voltant de la definició del concepte, les principals característiques recollides a la bibliografia i les formes de mesurament. A continuació, es revisa la literatura referida en concret a les actituds lingüístiques, centre d'aquesta tesi doctoral. Finalment, s'analitzen alguns conceptes propers a les actituds lingüístiques utilitzats als estudis sociolingüístics.

3.1 Les actituds: definició, característiques i mesurament

L'estudi de les actituds té una llarga tradició en la psicologia social, on han estat considerades durant molt de temps com a terme central de la disciplina (Banaji i Heiphetz 2010, 348; Fazio i Petty 2007, 1; Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 4; Petty, Briñol, i DeMarree [2007] 2012, 126). Ja durant el primer terç del segle XX, el concepte d'actitud es considerava el principal concepte d'aquest àmbit (Allport 1935). En l'època de la publicació d'Allport, la importància de les actituds raïa sobretot en la capacitat que se'ls atribuïa de predir el comportament. Més tard, en la dècada del 1950 i 1960, acabada la Segona Guerra Mundial, es va viure una gran activitat investigadora al voltant de les actituds, atorgant una gran importància a temes com ara el canvi actitudinal i la relació bidireccional de les actituds amb el comportament (Banaji i Heiphetz 2010, 350). Després d'algunes dècades ocupant un lloc preferent en la recerca, a mitjans del segle XX va arribar una època de decadència marcada pels estudis que posaven en dubte la relació entre

actitud i comportament i, que, per tant, en qüestionaven el valor predictiu i la justificació del seu estudi. No obstant això, actualment la investigació sobre les actituds ha tornat a guanyar presència, amb una producció científica abundant segons Banaji i Heiphetz (2010, 354), tan abundant que alguns autors pensen que el concepte d'actitud continua sent el concepte més important de la psicologia social encara actualment (Eiser 2014, 70).

Les actituds són constructes hipotètics introduïts pels psicòlegs per tal d'explicar fenòmens d'interès (Schwarz [2007] 2012, 153). Les actituds fan referència a un element que s'anomena objecte d'actitud. Per exemple, la present investigació se centra en les actituds lingüístiques, per la qual cosa l'objecte d'actitud en general és la llengua, tot i que com es veurà més endavant aquest concepte és molt ample. En les ciències socials s'han estudiat una gran varietat d'objectes d'actitud, que afecten diversos àmbits. Per exemple, als Estats Units en períodes diferents les recerques s'han interessat per qüestions tan diverses com l'estudi de la ideologia i la propaganda política, el comportament dels consumidors i també les relacions intergrupals des del punt de vista de les actituds (Banaji i Heiphetz 2010, 349). De fet, les actituds es consideren la principal causa i conseqüència d'importants problemes socials i és per això que quan es planteja solucionar-los una de les possibles opcions és intentar canviar les actituds, de manera que els processos de persuasió han aixecat un gran interès en l'àmbit de la psicologia social (Maio i Haddock 2007, 565).

S'han assenyalat algunes raons que justifiquen que les actituds siguin una variable explicativa central en diverses disciplines (C. Baker 1992, 9). En primer lloc, es tracta d'un terme d'ús comú, conegut, no especialitzat. A més, es considera que les actituds donen idea dels pensaments, creences, preferències i desitjos d'una comunitat, per la qual cosa resulten un objecte d'estudi quan es vol conèixer millor una determinada comunitat. Les actituds han resultat molt útils especialment en educació i psicologia, i s'han utilitzat en diferents disciplines per estudiar multitud de temes com ara la religió, la raça, l'esport, el sexe etc. Per últim, es considera que les actituds són susceptibles de canvi, tal com s'analitzarà més endavant.

3.1.1 Definicions del concepte d'actitud

Hi ha una gran varietat de definicions del concepte d'actitud, que difereixen en funció de l'enfocament de l'autor, tot i que la dimensió avaluativa de les actituds hi apareix la majoria de les vegades (Albarracín et al. 2005, 4; Petty, Briñol, i DeMarree [2007] 2012, 126). És a dir que molt sovint les definicions tenen en consideració que mitjançant les actituds es du a terme l'avaluació d'un determinat objecte.

La definició més clàssica va ser proposada a principis del segle XX i és la d'Allport (1935, 810), que defineix l'actitud com a:

A mental and neural state of readiness, organized through experience, exerting a directive and dynamic influence upon the individual's response to all objects with which it is related¹⁵.

Tot i que aquesta definició ha estat àmpliament utilitzada, avui ja no es considera vigent i actualment es tendeix a fer servir definicions més simples (Fazio i Petty 2007, 1 i 3).

Una definició força estesa va ser la proposada per Ajzen (1988, 4):

A disposition to respond favourably or unfavourably to an object, person, institution, or event¹⁶.

Una altra definició que es fa servir molt sovint actualment perquè és senzilla i intuïtiva segons Banaji i Heiphetz (2010, 351) és la següent:

A psychological tendency that is expressed by evaluating a particular entity with some degree of favor or disfavor¹⁷ (Eagly i Chaiken 1993, 1).

En aquesta definició, les autores destaquen els següents elements: l'avaluació, l'objecte de l'actitud i la tendència psicològica. De forma més senzilla, es pot dir que una actitud

¹⁵ Estat de disponibilitat mental i neuronal, organitzat a partir de l'experiència, que exerceix una influència direccional i dinàmica sobre les respostes dels individus a tots aquells objectes amb què està relacionat. (Traducció pròpia)

¹⁶ Disposició a respondre de manera favorable o desfavorable cap a un objecte, una persona, una institució o un esdeveniment. (Traducció pròpia)

¹⁷ Tendència psicològica que s'expressa mitjançant l'avaluació d'una determinada entitat amb algun grau de caràcter favorable o desfavorable. (Traducció pròpia)

és “a person’s evaluation of an object —favorability or unfavorability toward the object—”,¹⁸ segons Fazio i Petty (2007, 3).

Moltes d’aquestes definicions ubiquen les actituds en la ment dels individus (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 24), si bé hi ha autors que defensen que una actitud no existeix, necessàriament, com a entitat aïllada en la ment (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 6). Aquest enfocament es correspon al punt de vista mentalista, que és el més estès en l’estudi de les actituds, en contraposició de les idees construccionistes (Coronel-Molina 2014, 28). L’enfocament construccionista defineix les actituds com a respostes enfront de situacions socials, mentre que segons l’enfocament mentalista, en canvi, una actitud seria una situació o tendència mental interna de les persones. Així, des del paradigma mentalista, les actituds s’han de diferenciar de les seves expressions, ja que l’actitud és la tendència interna, que no té perquè coincidir totalment amb les manifestacions externes (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 26). Precisament, el fet de no distingir adequadament ambdós conceptes, segons aquests autors, fa que les actituds es considerin més inestables del que són en realitat, tal com succeeix amb les crítiques dels construccionistes, que s’analitzaran més endavant. Una conseqüència del fet que les actituds puguin no coincidir amb les manifestacions externes és que les actituds no serien directament observables (C. Baker 1992, 11), el que planteja dificultats metodològiques.

El construccionisme critica la cerca per part del paradigma mentalista de l’actitud “real”, ubicada, suposadament, a la ment dels individus. Conseqüentment, el construccionisme defensa que les actituds es formen o es construeixen en cada interacció i que, per tant, depenen en gran mesura del context social (Eagly i Chaiken 2005, 747). Tot això voldria dir, segons els construccionistes, que les actituds no s’emmagatzemen en la ment dels individus, sinó que es formen en el moment que són necessàries (Schwarz i Bohner 2001). Aquest argument ha estat contradit per l’evidència que algunes actituds es manifesten de la mateixa forma al llarg del temps, malgrat el context, i perquè no queda clar que, si altres aspectes del funcionament mental s’expliquen per l’emmagatzematge en la memòria, no pugui passar el mateix en el cas de les actituds (Banaji i Heiphetz 2010, 352). De totes maneres, també els autors partidaris del paradigma mentalista actualment

¹⁸ L’avaluació, favorable o desfavorable, d’un objecte. (Traducció pròpia)

reconeixen la importància del context en les actituds (Eagly i Chaiken 2005, 747). De fet, s'ha relacionat l'emmagatzematge d'una actitud a la memòria amb la intensitat que estableix cada individu entre l'actitud en qüestió i l'objecte avaluat. Així, hi hauria individus que en un context determinat i davant un objecte sí que emmagatzemarien l'actitud corresponent. D'altres, en canvi, depenent del context i l'actitud, podrien no desar-la, de manera que si s'enfrontessin a l'objecte en una altra ocasió haurien de construir l'actitud de nou (Fabrigar, McDonald, i Wegener 2005, 81). Així, doncs, s'arribaria a un plantejament mixt entre el paradigma mentalista i el construccionista, que és el que es considera més adient com a fonament d'aquesta tesi doctoral.

Totes les actituds són socials ja que estan inserides en un context social i reflecteixen idees compartides sobre un objecte, almenys per una part de la societat (Eiser 2014, 57; Prislín i Wood 2005, 672). De fet, des de la sociologia s'ha reivindicat la definició de les actituds com a judicis prescriptius, normatius o avaluatius, en lloc de considerar-les com a predisposicions individuals o preferències personals, la qual cosa permetria un mesurament directe, ja que no es tractaria de constructes latents (Voas 2014, par. 2.3 i 3.1). Amb aquesta finalitat, l'autor reclama una sociologia de les actituds per contrast a la psicologia social, que remarcaria el protagonisme de l'individu. Proposa que s'hauria de distingir entre les preferències individuals, estudiades per la psicologia social, i les actituds socials, que serien els judicis diaris, la visió normativa sobre una qüestió concreta. Les actituds socials representarien, doncs, avaluacions normatives i prescriptives, de manera que definirien el que és bo o dolent, correcte o incorrecte, el que s'ha de fer o no s'ha de fer. D'aquesta manera, des de la sociologia de les actituds, s'hauria de diferenciar entre les preferències subjectives i les normes col·lectives. Així, per tant, les actituds socials sí que es podrien mesurar directament. És més, la identificació de les actituds amb els judicis, en el si de la sociologia de les actituds, simplificaria l'estudi de les actituds. Des d'aquest punt de vista, les actituds serien opinions, però no qualsevol opinió seria equiparable a la categoria d'actitud, com ara les opinions relacionades amb els gustos individuals o les qüestions empíriques. La sociologia de les actituds s'interessa per la relació entre les actituds i el comportament, però considera que es tracta d'una qüestió empírica.

Segons aquest plantejament, les actituds poden detectar-se directament mitjançant entrevistes o qüestionaris. De fet, les preguntes sobre actituds socials són molt freqüents en gran part dels estudis socials i de política, tant nacionals com internacionals (Cheng et al. 2011, 2). Per tant, tot i que els judicis siguin personals, les actituds estan formades i relacionades amb el context social; estan influenciades per la família, la feina, la religió, els amics o l'educació, de manera que les persones tenen tendència a ajustar les seves actituds perquè coincideixin amb les del grup social al qual pertanyen (Lasagabaster 2006, 294).

3.1.2 Alguns conceptes de l'àmbit de les actituds

Al llarg de la història de la recerca sobre actituds, s'han estudiat diversos conceptes, sovint controvertits, que ajuden a entendre la investigació massiva sobre les actituds per tal de trobar-ne les característiques principals. A continuació es tractaran els conceptes més importants que s'analitzen a la bibliografia sobre el tema, com ara la dicotomia entre actituds implícites i explícites o el caràcter dual de les actituds, l'estabilitat, la relació entre actitud i comportament, l'estructura interna, la fortalesa, la coherència, la influència del context, la funcionalitat, les fases del procés avaluatiu i l'origen de les actituds.

L'aproximació clàssica es basa en el model d'actitud simple, que proposa que les actituds es conceptualitzen millor com un lligam localitzat a la memòria entre l'objecte i l'avaluació (Petty, Briñol, i DeMarree [2007] 2012, 126). Recentment (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 32) alguns autors defensen el model d'actituds dual, és a dir, que es poden tenir actituds duals sobre el mateix objecte: una d'implícita, que seria inconscient i automàtica, i una altra d'explícita, que seria conscient i fàcil de canviar. L'individu manifesta aquella actitud que li resulta més accessible, ja que no hi hauria cap tipus de conflicte entre els dos tipus d'actituds (Wilson, Lindsey, i Schooler [2000] 2012, 73).

Les actituds poden presentar un grau de consciència variat ja que poden ser des de totalment inconscients fins absolutament conscients, característica que està acceptada àmpliament en l'actualitat (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 26 i 33). Segons aquestes

autores, però, també les actituds implícites, és a dir, les que no es reconeixen conscientment, poden ser activades automàticament per l'objecte de l'actitud. No obstant això, també s'ha comprovat que la gent pot tenir simultàniament actituds incompatibles entre si sobre el mateix objecte. Aquestes discrepàncies internes provoquen una sensació negativa en els individus, que sovint les intenten resoldre per tal d'assolir la coherència (Briñol, Petty, i Wheeler [2006] 2012, 3).

Una altra característica de les actituds que ha generat discussió és la de l'estabilitat. Aquest punt és important, ja que, com s'ha dit abans, un dels focus d'interès dels estudis sobre les actituds és la possibilitat de modificar-les (Eiser 2014, 60). Així, si les actituds fossin molt estables, significaria que són difícils de modificar; en canvi, si les actituds fossin inestables, serien més fàcils de canviar. Se sap que les actituds sovint poden canviar segons el context (Wilson, Lindsey, i Schooler [2000] 2012, 71), tot i que també hi ha evidències sobre l'estabilitat a llarg termini de moltes actituds (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 28). Els models previs al model d'actitud dual, analitzat més amunt, havien exagerat sobre la facilitat de modificar les actituds, ja que encara que canviï l'actitud explícita, l'actitud prèvia pot romandre implícitament. Tot i així, una actitud nova pot convertir-se en habitual si es "practica" amb freqüència i, fins i tot, pot arribar a substituir, també, implícitament l'actitud més antiga (Wilson, Lindsey, i Schooler [2000] 2012, 113). Un punt d'atenció molt important de la recerca sobre el tema ha estat històricament com provocar el canvi d'actituds mitjançant la persuasió. És cert, però, que des de la dècada del 1960, l'interès pel tema va minvar com a conseqüència de la millora dels coneixements sobre la relació entre les actituds i la conducta, tal com es presentarà a continuació (Banaji i Heiphetz 2010, 350). De totes maneres, s'ha comprovat que les comunicacions persuasives poden arribar a canviar les actituds (Lord et al. 2012, 360).

Una altra característica molt relacionada amb l'estabilitat és la fortalesa, que també pot variar en les actituds. Algunes actituds són persistents i fortes, però d'altres són més efímeres i febles. Són quatre els atributs que diferencien les actituds fortes de les actituds més febles: la resistència al canvi, l'estabilitat al llarg del temps, el gran impacte sobre el pensament i el gran impacte sobre el comportament (Visser, Bizer, i Krosnick [2006] 2012, 153 i 154). Són precisament les actituds més fortes i persistents les que més costa

de canviar (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 26). A més, hi ha evidències que fan pensar que també l'edat influeix a canviar d'actitud, de manera que és elevada durant l'inici de l'edat adulta i minva de manera important a una edat més avançada (Visser i Krosnick [1998] 2012, 397), la qual cosa vol dir que és més fàcil canviar d'actitud durant la joventut.

Efectivament, un dels punts centrals en l'estudi de les actituds ha estat la relació que tenen amb el comportament, ja que si aquesta relació fos real i directa, la detecció d'actituds permetria predir la direcció del comportament futur. Així doncs, en les primeres definicions de les actituds se suposava que les actituds tenien efectes directes sobre el comportament, o sigui que tenien una bona capacitat de predicció, però en les definicions més recents es reconeix que no existeix aquesta correspondència directa entre l'actitud vers un objecte i el comportament entorn de l'objecte (Fazio et al. 2012, 395). Tal com s'ha dit abans, els efectes del context són molt importants en el comportament i les actituds són només un dels factors que hi influeixen (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 28). Per tant, la relació entre actituds i comportament no és directa, i no sembla plausible que les avaluacions que comporten les actituds motivin directament el comportament (Fazio i Petty 2007, 3). En aquest sentit, s'ha assenyalat que les actituds servirien per predir el comportament només en el cas que la resta de condicionants fossin iguals (Eiser 2014, 62). De fet, ja des de l'inici de la disciplina, en la dècada del 1930, es va discutir sobre la relació entre actituds i comportament, ja que un dels primers estudis a posar-la en dubte va ser el de LaPiere (1934). En el seu estudi pioner i clàssic, l'autor va demostrar que, si bé els hotelers dels EUA manifestaven actituds contràries a la presència de xinesos als seus establiments, la parella de xinesos de l'experiment de LaPiere no va tenir cap problema per aconseguir habitació en cap dels hotels on van demanar d'allotjar-se.

Una fita important va resultar l'article de revisió de Wicker (1969), en què va repassar 42 estudis i va trobar que la correlació entre les actituds i els comportaments observats era molt baixa. Aquest article va desencadenar una gran crisi en l'àmbit de la psicologia social, ja que quedava palesa una gran inconsistència entre les actituds i el comportament (Ajzen i Fishbein 2005, 175; Banaji i Heiphetz 2010, 350). La crisi va superar-se quan va quedar clara que la relació entre actituds i comportaments depèn de diversos factors. Així,

perquè es pugui observar una relació entre les actituds i el comportament, ambdós han de presentar el mateix nivell de concreció, de manera que, per exemple, l'actitud sobre la religió podria no servir per predir l'assistència a missa, ja que s'estaria intentant relacionar una actitud sobre un fenomen general, la religió, amb un comportament sobre un aspecte específic de la religió, l'assistència a missa (Ajzen i Fishbein 2005, 208). Segons els mateixos autors, una altra manera de detectar la capacitat de predicció seria relacionar les actituds cap els comportaments i els comportaments en qüestió en lloc d'intentar relacionar les actituds generals sobre un objecte amb un comportament específic. Per tant, la relació entre actitud i comportament existeix, però depèn de la persona, la situació, l'actitud estudiada i l'adequació del mesurament entre l'actitud i el comportament, és a dir, de si, com s'ha explicat abans, l'actitud i el comportament estudiats tenen el mateix nivell de concreció (Banaji i Heiphetz 2010, 350).

Un altre punt que ha centrat la recerca sobre les actituds és el referent a l'estructura. La metàfora clàssica que s'ha fet servir per entendre les actituds ha estat la del model tripartit o model ABC d'actituds (Katz i Stotland 1959), que defensa que les actituds tenen components de tres tipus: cognitius, afectius i comportamentals. Els components cognitius serien les creences; els afectius serien els sentiments o emocions, i els comportamentals, aquells relacionats amb les accions. No obstant això, es considera que, avui dia, aquest punt de vista està desfasat (Banaji i Heiphetz 2010, 350; Eagly i Chaiken [2007] 2012, 29; Fazio i Petty 2007, 2). De totes maneres, actualment encara es fa servir una anàlisi tripartita o neotripartita, que continua considerant la cognició, l'afecte i el comportament, ara, però, les té en compte com a tres tipus de respostes avaluatives (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 31) i no pas com a tipus de components que conformen l'estructura de les actituds. Alguns autors consideren que el que ocorre en realitat és que els fonaments de les actituds poden variar, que poden basar-se en creences, en comportaments del passat, en reaccions emocionals que evoqui l'objecte o en una combinació de diversos d'aquests elements (Fazio i Petty 2007, 133). Així, els elements afectius, cognitius i comportamentals interactuen amb les actituds, de manera que la formació de les actituds estaria influenciada pels afectes, creences i comportaments, i viceversa (Albarracín et al. 2005, 5).

Cada vegada està més present en la investigació que les actituds depenen del context, com s'ha destacat anteriorment, ja que almenys la seva expressió externa es pot manifestar de manera diferent segons la influència de factors contextuais diversos (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 37). Quan no existeix una associació avaluativa simple envers un objecte, les actituds variaran amb el context, tot i que l'actitud subjacent sigui la mateixa, interpretació oposada a la dels construccionistes, com s'ha explicat més amunt (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 6-7 i 12). Així, segons aquests autors una persona pot no reportar la mateixa actitud quan se li pregunta sobre un objecte, però això no vol dir que aquesta persona no tingui una actitud o que l'hagi canviat. El model de procés de les actituds, igual que els construccionistes, sosté que les avaluacions no es guarden a la memòria, sinó que es formen a mesura que es necessiten i, per tant, en funció del context del moment (Petty, Briñol, i DeMarree [2007] 2012, 128).

Amb l'objectiu de resoldre l'interrogant de per què la gent té actituds, Katz (1960; citat a Banaji i Heiphetz 2010, 351; i a Fazio i Petty 2007, 215-17) va proposar un model de quatre funcions primàries de les actituds. En primer lloc, la funció instrumental o utilitària fa que els objectes que estan relacionats amb la satisfacció d'una necessitat provoquin actituds positives, mentre que aquells que estan relacionats amb càstig o dolor provoquen actituds negatives. En segon lloc, les actituds poden complir la funció d'expressió de valors, com a mitjà per assenyalar el grup social amb què s'identifica un individu, de manera que les actituds servien per connectar un individu amb un determinat grup social. La tercera funció de les actituds seria la defensa de l'ego; així, el desenvolupament d'actituds més positives cap als membres del mateix grup pot servir per a millorar l'autoestima i pot ocórrer el mateix mitjançant el rebuig dels que són diferents a un mateix. Finalment, les actituds poden complir la funció de coneixement, ja que desenvolupar una actitud negativa o positiva envers un objecte ajuda a conèixer l'objecte i a reaccionar en conseqüència més automàticament cada vegada que ens hi enfrontem, amb el conseqüent estalvi d'energia.

S'han descrit diverses fases en el procés avaluatiu (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 8-11). Hi ha una fase d'activació automàtica, que es du a terme sense cap esforç i fins i tot sense que es tingui consciència ni de la presència de l'objecte ni de l'activació

de l'actitud. L'activació automàtica ocorre més aviat en el cas de les actituds fortes, en aquelles actituds on l'associació amb l'objecte és molt intensa. Quan hi ha ocasió i motivació suficient, també pot haver-hi una fase de deliberació, ja que comporta un cert esforç en la cerca d'informació a la memòria sobre les actituds que s'hi emmagatzemen. L'aparició d'aquesta fase depèn del context i de la personalitat de l'individu. Finalment, en la fase de resposta es produeix la resposta visible, si bé la influència de l'actitud generada sobre la resposta final pot ser explícita o implícita.

Un altre aspecte que ha centrat la tasca dels investigadors de la disciplina ha estat l'origen de les actituds. Inicialment, com s'ha dit més amunt, es prioritzava l'enfocament tripartit de les actituds; és a dir, es considerava que les actituds s'originaven per factors afectius, cognitius o comportamentals, però més recentment s'ha comprovat que l'origen es troba més aviat en la combinació de diversos factors, incloent-hi els factors genètics (Olson i Kendrick 2008, 122 i 124). Sembla ser que un gran ventall d'actituds tenen un fort component genètic, com ara les actituds cap a la pena de mort, la música jazz, la censura o el divorci. Segons aquests autors, l'explicació de la importància del factor genètic podria trobar-se en la relació de les actituds amb altres variables físiques o de personalitat que tenen un conegut component genètic (per exemple, la intel·ligència). Aquesta explicació permetria defugir del risc de determinisme genètic en l'origen de les actituds (Banaji i Heiphetz 2010, 367). De totes maneres, actualment s'accepta que la majoria de les actituds no són innates sinó apreses i que tenen un origen social, que pot ser molt variat: els pares, els companys o els mitjans de comunicació, per exemple (Banaji i Heiphetz 2010, 366; De V. Cluver 2000, 79; Lasagabaster 2006, 394). Hi ha algunes actituds innates entre els nadons, com seria el cas de les actituds relatives a la reacció a les cares de les persones, amb una notòria preferència per les cares dels cuidadors primaris, o les actituds vers els sons escoltats prèviament a l'úter, que no necessiten d'aprenentatge perquè estan presents al naixement (Banaji i Heiphetz 2010, 368 i 369). Per contra, segons els mateixos autors, hi ha d'altres actituds que s'aprenen amb pocs mesos d'edat, com ara la preferència per les cares o els sons familiars. De totes maneres, la teoria de l'aprenentatge social (Bandura 1977; citat a Banaji i Heiphetz 2010, 369) continua sent l'explicació dominant sobre com els nens adquireixen les actituds. Segons aquesta teoria, l'aprenentatge és un procés cognitiu que pot ocórrer mitjançant l'observació, la qual cosa

fa que el context social sigui essencial. Quant a aquests factors del context social que afecten les actituds lingüístiques, per exemple, Pedersen (2010) analitza la demografia, el grau d'industrialització, els canvis en l'agricultura, les condicions polítiques i els factors educatius, amb especial èmfasi en el sistema d'alfabetització.

Per tant, com s'ha comprovat en aquesta secció, les actituds poden tenir característiques força variables, que han constituït la motivació de molts dels estudis sobre la qüestió. A més, les característiques de les actituds influeixen sobre les possibilitats i les tècniques de mesurament, tal com s'analitzarà en l'apartat següent.

3.1.3 Mesurament de les actituds

En el camp de les actituds ha estat central l'estudi del mesurament, que va ser el centre d'atenció durant el segon terç del segle XX (Eiser 2014, 66; Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 3). Aquest aspecte és primordial, ja que instruments de mesura diferents poden originar estimacions que difereixin de les actituds (Eagly i Chaiken [2007] 2012, 35). De fet, actualment es fan servir diverses aproximacions al mesurament de les actituds, la qual cosa suggereix que no hi ha una única manera òptima de mesurar-les (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 4 i 6). Segons aquests autors, des del punt de vista mentalista, un aspecte fonamental que afecta les actituds és que són latents, a l'igual que la resta de constructes psicològics, i, per tant, no les podem ni observar ni mesurar directament. Com a conseqüència, les manifestacions de les actituds no serien el mateix que la pròpia actitud i el mesurament en seria sempre imperfecte.

S'han desenvolupat dos tipus bàsics de tècniques de mesurament de les actituds: directes i indirectes. Els mesuraments directes es duen a terme preguntant als individus directament sobre les actituds mitjançant qüestionaris i entrevistes individuals o grupals i també mitjançant l'observació directa. Amb aquests mètodes hi ha dificultats per mesurar les actituds implícites, ja que molt sovint l'individu no n'és conscient i, per tant, no es reflecteixen a les dades recollides amb aquests mètodes. Les tècniques clàssiques d'*auto-report* directes, com ara l'escala Likert, que proposa una sèrie d'afirmacions sobre

les quals l'enquestat s'ha de posicionar respecte al grau d'acord amb l'afirmació, van ser desenvolupades en el primer terç del segle passat per Thurstone (1928) i, més tard, van ser simplificades per Likert (1932), amb tant d'èxit que encara s'utilitzen molt sovint. Aquests autors pioners suposaven que les actituds es podien mesurar de forma exacta amb una sèrie de preguntes (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 3). Una altra tècnica de mesurament d'actituds encara força popular és la tècnica del diferencial semàntic (Osgood, Suci, i Tannenbaum 1957), que consisteix en una escala que presenta adjectius contraposats on l'individu investigat s'ha de posicionar sobre l'objecte avaluat.

En aquests mesuraments directes és molt important que l'entrevistador creï una atmosfera de confiança a fi d'evitar al màxim el biaix provocat per la desitjabilitat social en les respostes (Banaji i Heiphetz 2010, 357). El fenomen de la desitjabilitat social prové de l'objectiu de construir una imatge favorable als ulls d'altres persones, així com als ulls de si mateix i pot provocar un biaix important en les respostes sobre actituds (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 44; Garrett 2010, 43-45). Però aquesta no és l'única dificultat del mesurament directe, perquè la manca d'habilitat introspectiva que pot fer que la persona no sigui capaç d'informar de les pròpies actituds (Banaji i Heiphetz 2010, 357).

De fet, les tècniques de mesurament indirecte de les actituds tenen com a objectiu evitar la desitjabilitat social en les respostes (Fazio i Petty 2007, 35). Hi ha diversos tipus de tècniques de mesurament indirectes: per exemple, l'observació no obtrusiva del comportament, les mesures de la latència de resposta, les mesures fisiològiques i les anàlisis lingüístiques.

L'observació directa del comportament no és gaire exacta, ja que el comportament depèn de diversos factors, no només de l'actitud (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 47) i, a més, com s'ha tractat més amunt, la relació entre actituds i comportament no és gaire senzilla. Entre les mesures de la latència de resposta, la tècnica predominant actualment és l'IAT (*implicit association test*) que té com a objectiu evitar el fenomen de la desitjabilitat social en les respostes i, així, arribar a mesurar les actituds verdaderes. Mitjançant l'IAT es mesura la rapidesa de resposta a parells d'estímuls i es relaciona la

velocitat de la resposta amb l'actitud de l'individu, de manera que es demana als participants de classificar dos grups d'elements en funció de dos criteris de valoració (Eiser 2014, 67; Fazio i Petty 2007, 37; Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 53). En les mesures fisiològiques, en canvi, s'utilitza el mesurament de variables fisiològiques relacionades amb la resposta avaluativa, com ara l'activitat electromiogràfica dels músculs facials o l'activitat cerebral (Banaji i Heiphetz 2010, 363), per tal de no haver de dependre de la resposta directa dels individus estudiats (Fazio i Petty 2007, 35). Com que l'individu no té accés a aquest tipus de respostes involuntàries, es considera que són un bon reflex de les actituds que hi ha al darrere (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 56).

Per últim, també s'utilitzen les anàlisis lingüístiques com a tècniques de mesurament indirectes (Banaji i Heiphetz 2010, 362). L'anàlisi de la manera en què s'utilitza la llengua pot resultar una aproximació adequada a les actituds dels parlants. Les actituds són un constructe psicològic que depèn molt de la llengua i de l'ús que se'n faci. Com que són inobservables directament, una de les maneres més freqüent que tenen de manifestar-se és mitjançant l'expressió lingüística (Eiser 2014, 58-59); la manera d'expressar-les pot ser molt significativa. El caràcter verbal de les actituds fa que es puguin considerar com a exercicis de comunicació (Fazio i Petty 2007, 35). Des d'aquest punt de vista, tant l'anàlisi del discurs (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009; Schiffrin, Tannen, i Hamilton 2013) com l'anàlisi crítica del discurs (Van Dijk 2013) estarien incloses en aquest grup de tècniques, ja que podrien fer-se servir per al mesurament de les actituds que fonamenten un discurs.

Malgrat que durant els últims anys s'ha generat una gran quantitat de literatura científica al voltant de les mesures indirectes de les actituds, també aquestes tècniques tenen limitacions. Igual que la resta de tècniques de mesurament, encara hi ha molts dubtes sobre l'efectivitat a l'hora de predir el comportament associat a cada actitud (Krosnick, Judd, i Wittenbrink [2005] 2012, 60).

En resum, el concepte d'actitud ha estat central durant el segle XX a la psicologia social, que és la disciplina que més s'hi ha dedicat. Hi ha dos paradigmes enfrontats: el

mentalista, que considera que les actituds són tendències psicològiques que s'emmagatzemen en la memòria, i el construccionista, que promulga que les actituds es creen en cada interacció. El paradigma mentalista és el majoritari, però cada vegada es té més en consideració la influència del context. El concepte d'actitud també s'ha utilitzat en camps com la sociologia, on es destaca el caràcter normatiu i prescriptiu de les actituds, influenciades pel context social per sobre de les preferències individuals. En l'àmbit de la sociologia no hi ha hagut gaire interès per definir el concepte d'actitud i s'ha optat per simplificar-ne l'estudi, de manera que es considera que les actituds són mesurables directament. En aquesta tesi es tenen en compte els elements dels diversos plantejaments, ja que es considera la dimensió avaluativa de les actituds, es planteja el mesurament directe mitjançant entrevistes, i es té en compte el context i el caràcter social de les actituds.

3.2 Les actituds lingüístiques: definició, característiques i mesurament

La investigació en actituds lingüístiques va sorgir els anys 60 del segle XX i es va desenvolupar, sobretot, a Europa i Amèrica del Nord, principalment en àrees de contacte de llengües (Garrett 2010, 1, 11 i 15; Lasagabaster 2003, 194) i en relació amb l'aprenentatge de segones llengües. Com diu Garrett (2010), en el cas de llengües minoritàries o minoritzades, l'existència d'actituds contràries pot ser fonamental per a la seva supervivència i desenvolupament, ja que poden afectar el comportament de la societat al voltant de les llengües, la qual cosa en justifica l'estudi. Com a senyal de la importància dels estudis sobre actituds en àrees de contacte de llengües, es destaca que la primera referència coneguda és una investigació realitzada a Gal·les per Jones (1949); que un dels estudis que es consideren fundacionals de la disciplina és va dur a terme al Quebec pel grup de Lambert (Lambert et al. 1960), i que hi ha una gran tradició d'estudi de les actituds lingüístiques en zones de contacte de llengües com ara Gal·les, Irlanda i Escòcia (C. Baker 1992, 48), el Canadà i el País Basc (Lasagabaster 2005) o Galícia (Loredo Gutiérrez et al. 2007, 48). La gran tradició d'estudis sobre les actituds a territoris de parla catalana s'analitzarà amb més detall més endavant (vegeu secció 4.1). També en

els treballs pioners de Labov (1966) sobre la sociolingüística de la variació es dedicava una part de l'entrevista a les actituds lingüístiques (Labov 2006, 94).

La importància d'estudiar les actituds lingüístiques rau, sobretot, en els contextos de contacte de llengües, en el fet que la implementació de polítiques lingüístiques i els processos de manteniment de llengües estan immersos en xarxes d'ideologies, expectacions i actituds (Hiss 2013, 194). És per això que l'èxit de les mesures de planificació lingüística depèn de les actituds de la comunitat, la qual cosa en fa imprescindible l'estudi (C. Baker 1992, 21; Bell 2013, 399; Lasagabaster 2006, 404). Per a la supervivència d'una llengua en situació de contacte amb una altra o amb més llengües, resulta molt important que la societat desenvolupi actituds positives envers la llengua minoritzada, ja que la mesura de les actituds lingüístiques pot indicar la salut que gaudeix en la societat (C. Baker 1992, 30, 97).

En situacions de contacte lingüístic ha pres gran importància l'estudi de les actituds lingüístiques dels immigrants. Atesa la influència que poden tenir sobre les llengües de la societat d'acollida, l'anàlisi de les actituds lingüístiques dels immigrants pot resultar de gran utilitat ja que pot contribuir a la prevenció de problemes de convivència entre grups (Lasagabaster 2003, 75 i 404). La socialització, que en el cas dels adults immigrants es du a terme principalment en l'àmbit laboral i en el cas dels joves en l'àmbit escolar, és molt important per tal que els immigrants aprenguin les normes d'ús que envolten les llengües en la societat d'acollida (Corona, Nussbaum, i Unamuno 2013, 4). A més, segons aquests autors, es produeixen processos de resocialització quan una mateixa llengua està present tant a la societat d'origen com a la societat d'acollida, com és el cas del castellà per als immigrants llatinoamericans que han arribat a Catalunya. Precisament, la manera en què s'organitzi l'acollida dels immigrants pot afectar la socialització lingüística i, conseqüentment, les actituds lingüístiques dels nousvinguts (Newman, Patiño-Santos, i Trenchs-Parera 2013, 207; Trenchs-Parera i Patiño-Santos 2013, 50). S'hauria de tenir en compte, a més, que el procés de socialització lingüística és bidireccional, de manera que els autòctons socialitzen els immigrants, però també hi incideixen els contactes entre els diversos col·lectius d'immigrants entre si (Baquedano-López i Mangual Figueroa 2012, 555). De fet, com que les actituds poden estar lligades a una determinada comunitat

ètnica, social o professional (Garrett 2010, 16), poden sorgir diferències d'actituds entre els grups i crear-se conflictes. De fet, les interaccions entre diverses comunitats configuren les actituds lingüístiques, juntament amb la localització geogràfica (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 217).

En aquest apartat dedicat a les actituds lingüístiques es repeteix l'estructura de l'apartat anterior, on es tracta de les actituds en general. En primer lloc, es defineix el concepte d'actitud lingüística; a continuació, es presenten les principals característiques de les actituds lingüístiques segons la literatura científica, i finalment, s'analitzen les diverses maneres de mesurar-les.

3.2.1 Definició del concepte d'actitud lingüística

En una revisió bibliogràfica sobre el concepte d'actitud lingüística, Coronel-Molina (2014, 25) esmenta com a principal dificultat a l'hora de definir el concepte el fet que molts dels autors que hi treballen no aporten cap definició. El mateix autor assenyala que tampoc no hi ha consens en la definició de les actituds lingüístiques. És per això que, a continuació, s'analitzen diverses definicions d'actituds per acabar amb una proposta pròpia.

En general, les definicions d'actituds lingüístiques tenen dos components: la part que defineix què és una actitud i la que defineix l'objecte de l'actitud. Per al primer element de la definició de les actituds lingüístiques, com es veurà més endavant, hi ha autors que tornen a utilitzar el mateix terme d'actitud com a part de la definició (J. C. Richards, Platt, i Platt 1997, 6), mentre que d'altres defineixen les actituds com a postures crítiques i valoratives (Blas Arroyo 2005, 322), com a sentiments (Crystal 1997, 215) o com a creences i sentiments, segons recull Coronel-Molina (2014, 35). Quant a la segona part de la definició, és a dir la referida a l'objecte de les actituds lingüístiques, s'assenyalen les llengües o les varietats lingüístiques pròpies o alienes, ja sigui en relació amb fenòmens específics o amb la llengua en general (Blas Arroyo 2005, 322; J. C. Richards, Platt, i Platt 1997, 6). També s'indiquen els parlants de les llengües com a objecte de les

actituds lingüístiques (Omdal 1995, 86) i pot ampliar-se per incloure-hi qualsevol aspecte que hi estigui relacionat, com ara la planificació i les polítiques lingüístiques o els esforços per conservar la llengua (Fasold 1984, 147-48). Per tant, quan s'estudien les actituds lingüístiques s'hi inclouen aspectes molt variats com ara les preferències de llengua, els sentiments cap a les llengües, els atributs que es relacionen amb cada llengua, els atributs relacionats amb els parlants de diverses llengües, la definició de llengua correcta, l'alternança de codi, l'ensenyament de llengües, el bilingüisme, l'ús de llengües o la relació entre identitat i llengua (Coronel-Molina 2014, 59-64), així com l'accent, la diversitat de lèxic, la variació dialectal, la pronunciació o les estructures gramaticals (Cargile et al. 1994, 212).

Tenint en compte tots els elements relacionats amb les actituds lingüístiques no és d'estranyar la gran varietat d'objectes d'estudi en aquest tipus d'investigacions. Lasagabaster (2003, 76) distingeix els següents a la literatura científica: a) les actituds cap a grups racials o minoritaris i les seves llengües; b) les actituds cap a les llengües estrangeres i l'impacte sobre el seu procés d'aprenentatge; c) les actituds cap a l'anglès com a llengua franca; d) les actituds cap a les llengües veïnes i com afecten als manlleus lingüístics; e) les actituds cap a determinades classes socials i les varietats lingüístiques que fan servir.

Així doncs, la definició més bàsica de les actituds lingüístiques és que són actituds cap a les llengües o les varietats lingüístiques, però aquest tipus de definició presenta el problema d'utilitzar a la definició part del concepte definit, com per exemple en la següent definició:

Las actitudes que los hablantes de lenguas diferentes o de variedades lingüísticas diferentes tienen respecto a las lenguas de los otros o hacia las lenguas propias (J. C. Richards, Platt, i Platt 1997, 6).

Blas Arroyo (2005, 322) soluciona aquest problema, ja que defineix les actituds lingüístiques com a:

Posturas críticas y valorativas que los hablantes realizan sobre fenómenos específicos de una lengua, o sobre variedades y lenguas concebidas como un todo.

També Crystal (1997, 215) segueix un camí semblant, tot i que identifica actituds i sentiments, quan defineix les actituds així:

The feelings people have about their own language or the languages of others.¹⁹

Tenint en compte la diversitat de definicions, i la definició que s'ha donat per al concepte general d'actitud en la secció anterior, es proposa una definició pròpia des d'un punt de vista poc restrictiu. Així, en aquesta tesi es considera que una actitud lingüística és l'avaluació favorable o desfavorable de les varietats lingüístiques i de qualsevol aspecte relacionat amb les llengües, com ara els parlants o les polítiques lingüístiques.

3.2.2 Algunes característiques de les actituds lingüístiques

Es considera que les actituds lingüístiques són més perdurables i persistents que altres tipus d'actituds, ja que s'adquireixen de molt joves, a l'igual que la llengua (J. Edwards 2011, 324; Garrett 2010, 30). La resistència al canvi de les actituds lingüístiques s'ha relacionat amb la seva història, de manera que les actituds lingüístiques que porten més temps serien les més arrelades, la qual cosa fa necessària la introducció de la perspectiva històrica en l'estudi de les actituds lingüístiques (De V. Cluver 2000, 77). Aquesta característica de la persistència de les actituds lingüístiques, com s'ha dit més amunt (vegeu secció 3.1.2), tindria com a conseqüència que serien molt difícils de modificar, tot i que molt sovint les polítiques de revitalització de les llengües tenen com a objectiu canviar-les. De fet, hi ha autors que consideren que les actituds lingüístiques no són estàtiques (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 217), sinó que poden variar, influenciades per les persones, les experiències i els contextos (Lasagabaster 2006, 396) i, fins i tot, poden reflectir actituds socials, polítiques i econòmiques més generals (De V. Cluver

¹⁹ Els sentiments que la gent té envers la seva pròpia llengua o les llengües d'uns altres. (Traducció pròpia)

2000, 79), de la mateixa manera que succeeix amb la resta de les actituds tal com s'ha presentat a l'inici d'aquest capítol.

Freqüentment, els grups en el poder manipulen les actituds lingüístiques, o almenys ho intenten, mitjançant la persuasió discreta o l'adoctrinament intens, de manera que les actituds poden canviar com a conseqüència del pensament intern, però més sovint ho fan per exposició a la influència social (C. Baker 1992, 97). A l'igual que la majoria de la resta d'actituds, es considera que les actituds lingüístiques són apreses (Lasagabaster i Huguet-Canalís 2007, 1) i que tant la família com l'escola són molt importants per formar-les mitjançant el procés de socialització (Huguet-Canalís i Lasagabaster 2007, 246). Precisament, la majoria de les polítiques lingüístiques, explícitament o implícita, actuen sobre la base que les actituds poden modificar-se (C. Baker 1992, 97).

L'interès per la modificació de les actituds rau en la suposició que les actituds estan lligades al comportament lingüístic (Lasagabaster 2003, 75), tot i que, tal com succeeix en l'estudi de les actituds en general, també hi ha dubtes sobre el grau de relació existent entre les actituds i el comportament lingüístic. Precisament per això, si bé els estudis pioners buscaven relacions simples entre les actituds lingüístiques i els comportaments, en l'actualitat es reconeix la influència d'altres factors i es contemplen relacions més complexes entre les actituds i els comportaments (C. Baker 1992, 19). Aplicant a l'àmbit de les actituds lingüístiques el coneixement de la psicologia social sobre les actituds en general, s'ha de recordar que el lligam és més estret quan tant l'actitud com el comportament es refereixen al mateix objecte i presenten el mateix nivell de concreció (vegeu secció 3.1.2).

Edwards (2011, 324-26) analitza les tres possibles causes darrere les actituds lingüístiques, és a dir les diverses avaluacions de les varietats lingüístiques. Segons l'autor, en primer lloc, es podria tractar de diferències intrínseques entre les varietats. Una segona causa podria ser l'existència de diferències estètiques entre les varietats. En tercer lloc, la percepció social podria ser la causa de les actituds cap a les diverses varietats. Com que les dues primeres no resulten reals, l'autor conclou que és la diversitat de

percepcions socials la que provoca la diversitat d'actituds cap a les varietats lingüístiques i no pas les inexistent diferències intrínseques o estètiques entre les varietats.

S'han assenyalat diversos factors que afecten les actituds lingüístiques. Així, Baker (1992, 42-45) troba que les variables que influeixen en les actituds en el cas del gal·lès són: a) l'edat, ja que l'actitud cap al gal·lès és pitjor quant més avançada és l'edat; b) el gènere, ja que les noies tenen millors actituds cap al gal·lès que els nois; c) el tipus d'escola; d) l'habilitat lingüística, ja que quant més elevada és la competència lingüística, en general, més favorable és l'actitud vers la llengua en qüestió, tot i que la relació causal no està gaire clara; e) l'historial lingüístic, entès com els usos lingüístics de l'entorn familiar i de les amistats; f) el context cultural, ja que estar involucrat en una comunitat parlant de gal·lès és important per tal de mantenir-hi una actitud favorable i, finalment, g) els mitjans de comunicació, tot i que en el cas de Gal·les influeixen menys del que s'esperava.

A més, també s'ha trobat que la llengua inicial influeix en les actituds lingüístiques, ja que tant en el cas del català (Huguet-Canalís 2007, 28) com en el del basc (Lasagabaster 2003; Lasagabaster 2007, 86) els parlants de llengua inicial català o basc tenen actituds més positives cap a la llengua pròpia. Aquests mateixos autors conclouen que el context sociolingüístic també hi influeix, ja que per exemple quant més es parla la llengua pròpia en un municipi, millor actitud tenen els informants que hi viuen, tant al País Basc (Lasagabaster 2003; Lasagabaster 2007, 86) com també a Catalunya (Huguet-Canalís 2007, 34). Així mateix, segons Garrett (2010, 21), el context és important ja que les actituds lingüístiques estan relacionades amb les normes socioculturals de l'entorn de l'individu. Per tant, les actituds lingüístiques influïrien no només en les reaccions envers els altres parlants, sinó que també ajudarien a anticipar les respostes dels altres als nostres usos lingüístics, amb la qual cosa podrien influir en la pròpia tria lingüística. Així doncs, l'efecte de les actituds lingüístiques seria bidireccional. Finalment, un altre dels factors que influeix en les actituds és el gènere. En general, els estudis apunten que les dones valoren més positivament les varietats estàndards, de manera que prefereixen les formes més educades i correctes (J. Edwards 2006, 330).

Per a aquesta tesi interessa especialment la qüestió de les actituds lingüístiques dels immigrants. Quant a les actituds dels immigrants cap a les llengües del país d'acollida, podrien ser dos els factors principals que les expliquessin: les actituds lingüístiques prèvies a l'arribada i la socialització després de l'arribada, sobretot a l'escola per als més joves i a l'àmbit laboral per als adults, a més de la socialització dintre de la pròpia comunitat. Atesa la influència que poden tenir sobre les llengües de la societat d'acollida, l'anàlisi de les actituds lingüístiques dels immigrants pot resultar de gran utilitat per prevenir problemes de convivència entre grups (Lasagabaster 2003, 75 i 404).

Com que les actituds poden estar lligades a una determinada comunitat ètnica, social o professional (Garrett 2010, 16), pot haver-hi diferències d'actituds entre els grups, que podrien ocasionar conflictes intergrupals. De fet, certes actituds contràries a grups lingüístics minoritzats es creen com a eina per justificar i perpetuar la dominació en forma d'estigmatització lingüística, bé espontània o bé intencional (De V. Cluver 2000, 80). Així, molt sovint les varietats lingüístiques de classe baixa, de minories o "provincianes" provoquen actituds positives quant a l'eix de l'atractiu, per exemple perquè s'associen a l'humor, però els parlants d'aquestes varietats són qualificats com a menys intel·ligents i menys competents que els parlants de varietats majoritàries o de més prestigi (J. Edwards 1999, 103). No obstant això, les actituds lingüístiques també poden ser útils per disminuir els conflictes entre els col·lectius, ja que també poden induir el fenomen d'acomodació lingüística, de manera que un grup pot convergir a la llengua de l'altre grup (J. Edwards 2006, 330; Preston 2013, 157-58), cosa que ha ocorregut molt sovint a Catalunya, tal com s'analitzarà més endavant (vegeu secció 4.1).

S'ha observat entre immigrants arribats a Catalunya que utilitzen les actituds vers les llengües d'origen prèvies a l'arribada per tal d'interpretar la situació sociolingüística de Catalunya. Aquest fenomen ha estat descrit com a *projecció de representacions lingüístiques*, referida a l'avaluació d'una situació sociolingüística nova segons l'esquema après a l'origen (Junyent i Figueras et al. 2011, 97). Així, segons aquestes autores, els parlants de països amb ideologies monolingüistes tendrien a establir l'equivalència entre el català i les llengües minoritzades i estigmatitzades del lloc d'origen. Conseqüentment, valorarien negativament el català, igual que valoren

negativament les llengües minoritzades del país d'origen. També es podria manifestar el fenomen contrari, és a dir, que parlants amb actituds molt positives cap a la seva llengua minoritzada establissin una relació afectiva intensa amb el català. En aquesta tesi s'utilitza el terme *transposició d'actituds* per referir-se a aquest concepte. Per tant, s'entén per transposició d'actituds la interpretació de la situació sociolingüística del país d'arribada mitjançant les actituds lingüístiques del país d'origen.

A més, la transposició d'actituds també podria tenir com a conseqüència una reinpretació de la situació d'origen arran d'haver conegut la situació sociolingüística catalana. Això ocorreria en els casos que partint d'actituds negatives cap a la llengua subordinada d'origen aquestes actituds s'han transformat en actituds positives després de conèixer la situació sociolingüística catalana i el procés de revitalització del català. Aquest procés s'ha anomenat *efecte mirall* (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 10-11) i s'explica amb més detall més endavant (vegeu secció 7.4).

Els plantejaments relatius a les actituds presentats fins ara han rebut crítiques creixents des del punt de vista del construccionisme, ja que es considera que corresponen al paradigma positivista, majoritari en l'estudi de les actituds lingüístiques (Soukup 2012, 213). Es critica l'enfocament positivista sobretot per la definició mentalista de les actituds, com s'ha vist més amunt (Hyrkstedt i Kalaja 1998, 346). El paradigma del construccionisme social en lloc de veure la llengua com a reflex directe del que succeeix en la ment de la persona, la veu com a un mitjà per construir el món social en el curs de les interaccions quotidianes i, per tant, les actituds es consideren propietats del discurs que es creen mitjançant la interacció i s'expressen en funció del context (Hyrkstedt i Kalaja 1998, 347; Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 217). Per tant, des d'aquest punt de vista no es tractaria de descobrir les "verdaderes" actituds lingüístiques d'una persona o d'un grup, com a entitats estables localitzades en les seves ments, sinó que el focus hauria de ser com es construeixen les actituds en les interaccions lingüístiques (Hyrkstedt i Kalaja 1998, 347; Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 205; Reid-Collins 2013, 368). En aquest enfocament es considera que les actituds lingüístiques són molt dependents del context i canvien d'un moment a un altre en el mateix parlant segons les interaccions (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 201). De totes maneres, des d'aquesta corrent crítica es

reconeix que l'estudi de les actituds lingüístiques ha tingut més en compte el context que no pas la resta d'àmbits d'estudi de les actituds des de la psicologia social (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 217).

Tradicionalment s'ha distingit entre actituds integradores i instrumentals (Gardner i Lambert 1972, 14), tal com es veurà més endavant en la secció dedicada a la motivació. Les actituds integradores serien aquelles d'orientació social i interpersonal, mentre que les instrumentals estarien guiades per raons pragmàtiques o utilitàries. Tot i que aquests conceptes han estat utilitzats àmpliament, sembla que aquesta distinció és més adient en contextos d'aprenentatge escolar o universitari i, per tant, no seria adequada per a altres contextos com l'aprenentatge de llengües per part dels immigrants (Lasagabaster 2003, 90). A aquesta taxonomia, que ha rebut moltes crítiques (C. Baker 1992, 32), entre d'altres per estàtica, s'hi afegeix la distinció més recent entre orientació intrínseca i orientació extrínseca (Dörnyei 2003a, 8; Lasagabaster 2003, 93). L'orientació intrínseca està relacionada amb l'interès intern o personal, mentre que l'orientació extrínseca ho està amb el desig d'assolir una recompensa o evitar un càstig.

Quant a les llengües minoritzades, s'han distingit tres tipus d'actituds (Ada i Baker 2001, 182): l'evolucionisme, que defensa que només les llengües més fortes sobreviuen; el conservativisme, que propugna que certes llengües haurien de ser protegides en certs territoris, i el preservacionisme, que s'interessa per mantenir l'estatus de cada llengua. Alguns autors han criticat els parlants de la llengua minoritària ja que també serien els encarregats d'originar la imatge negativa d'algunes llengües (De V. Cluver 2000). De totes maneres, resulta difícil de creure que aquesta autoimatge negativa sigui espontània i que no estigui relacionada amb el context social dels parlants. Així, Hoare (2000) distingeix dos tipus d'actituds cap a una llengua minoritària, el bretó, entre els estudiants de primària i secundària: les actituds actives, ja que hi ha molta gent que manifesta actituds positives cap a la llengua bretona, i les actituds passives, ja que tot i les actituds positives, la gent no es compromet amb l'assoliment de l'objectiu de la supervivència del bretó.

Els diversos plantejaments existents sobre les actituds lingüístiques provoquen, també, una diversitat metodològica i tècnica respecte del mesurament, tal com s'analitzarà a continuació.

3.2.3 Mesurament de les actituds lingüístiques

Tal com s'ha presentat per a les actituds en general, també hi ha diversos enfocaments per mesurar les actituds lingüístiques. A part dels dos mètodes presentats per a l'estudi de les actituds en general, els mètodes directes i indirectes, diversos autors afegeixen un tercer grup de tècniques per al mesurament específic de les actituds lingüístiques, anomenades tècniques societals (Cargile et al. 1994, 212; Garrett 2010, 37; Hyrkstedt i Kalaja 1998, 346; Soukup 2012, 214).

En primer lloc, com a tècniques de mesurament directe, es troben els qüestionaris i les entrevistes amb preguntes explícites sobre les actituds lingüístiques. Aquest és l'enfocament que més sovint s'ha fet servir en l'estudi de les actituds lingüístiques, sobretot mitjançant la utilització de qüestionaris amb un plantejament quantitatiu, tant en l'àmbit català (vegeu secció 4.1) com en l'àmbit internacional (C. Baker 1992, 17; Bourhis i Sachdev 1984; Garrett 2010, 159; Lawson i Sachdev 2004; Lynch i Klee 2005; Thornburn 2005; Schoel et al. 2013; Sniderman et al. 1989). No obstant això, en l'estudi de les actituds lingüístiques també s'han fet servir les entrevistes en profunditat, amb un enfocament qualitatiu (Amorrortu et al. 2009; Bullock i Toribio 2014; Dailey-O'Cain i Liebscher 2011) o una combinació de qüestionaris i entrevistes (Hoare 2000; Lasagabaster 2008; M. Rahman i Gautam 2011).

En segon lloc, tenim el mesurament indirecte. La tècnica més utilitzada és la de l'aparellament de veus disfressades (*matched guise test*), que Lambert *et al.* (1960) va començar a utilitzar al Quebec com a manera de donar resposta a l'escepticisme entre els investigadors sobre la validesa de les actituds expressades per la gent quan se'ls preguntava directament sobre el tema (Garrett 2010, 42). La prova consisteix a fer escoltar uns enregistraments de veus en diverses llengües i després fer omplir un qüestionari als

jutges o participants en la recerca per tal de valorar trets de personalitat dels parlants (Solís Obiols 2002). Tot i que els jutges no en són conscients, els parlants que escolten són les mateixes persones utilitzant varietats lingüístiques diferents, de manera que l'únic factor que justificaria la varietat de valoracions dels jutges seria la varietat lingüística utilitzada. Aquesta tècnica ha estat amplament utilitzada tant en l'àmbit català (vegeu secció 4.1) com en l'àmbit internacional (Abrams i Hogg 1987; Dragojevic, Giles, i Watson 2013; Kircher 2014; Loureiro-Rodriguez, Boggess, i Goldsmith 2013; Obeid 2015). No obstant això, la tècnica de l'aparellament de veus disfressades també ha rebut crítiques, sobretot des del punt de vista construccionista. Consideren que aquesta tècnica té poca fiabilitat i validesa, ja que els resultats són difícils de generalitzar tenint en compte el caràcter experimental, la manca de sensibilitat cap a les persones estudiades i la tendència a eliminar la variabilitat en les respostes segons els crítics (Hyrkstedt i Kalaja 1998, 346; Soukup 2012, 213). S'han desenvolupat algunes tècniques alternatives com ara les escales de diferencial semàntic utilitzades també en altres àmbits (Garrett 2010, 78) o la mesura de l'etnovitalitat lingüística (Giles, Bourhis, i Taylor 1977).

El tercer grup de tècniques de mesurament es refereix a l'anàlisi de documents diversos, com ara les publicacions dels mitjans de comunicació i els documents que recullen les polítiques lingüístiques, així com l'observació o l'estudi del paisatge lingüístic (Cargile et al. 1994, 212; Garrett 2010, 142). La característica bàsica d'aquest grup de tècniques és que no fan preguntes directament als informants (Omdal 1995, 87). Segons Garrett (2010, 51) aquest tipus d'estudis passa desapercebut a la majoria de les revisions contemporànies sobre actituds lingüístiques i molts autors la consideren com a tècnica informal, sobretot aquells que treballen des de la tradició de la psicologia social, perquè, segons ells, escapa al rigor de l'anàlisi estadística. Tanmateix, des del punt de vista construccionista s'ha donat una gran importància al mesurament d'aquest tipus. Així, han desenvolupat especialment tres tipus d'enfocaments basats en el discurs per estudiar les actituds lingüístiques (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 197-200). En primer lloc, els enfocaments basats en continguts, utilitzats per analitzar actituds lingüístiques expressades directament tal com apareixen dins el discurs, tractats quantitativament o qualitativa. En segon lloc, les aproximacions semàntiques i pragmàtiques analitzen les característiques lingüístiques de les expressions de les actituds lingüístiques. Finalment,

els enfocaments interaccionals es basen en la sociolingüística interaccional i en l'anàlisi conversacional i tenen en compte elements que van més enllà dels torns individuals (per exemple, riures, interrupcions, pauses, etc.).

També es pot diferenciar entre enfocaments quantitativs i qualitativs quant al mesurament de les actituds lingüístiques. Les tècniques quantitatives són les més utilitzades, sobretot els qüestionaris i l'aparellament de veus disfressades, com s'ha explicat més amunt. No obstant això, també s'han introduït les tècniques qualitatives, com ara l'anàlisi de continguts aplicada a la informació recollida, principalment, mitjançant entrevistes en profunditat o bé a la informació recopilada en diversos tipus de documents. Ha estat durant les dues últimes dècades quan la metodologia qualitativa s'ha introduït en l'estudi de les actituds lingüístiques (Liebscher i Dailey-O'Cain 2009, 195 i 219). Aquestes autores defensen la validesa d'aquesta metodologia enfront de la merament quantitativa o de la consideració de la metodologia qualitativa només com a complement de les anàlisis quantitatives, a l'igual que ho han fet més autors, tal com es veurà amb més detall en la secció dedicada als estudis realitzats a Catalunya (vegeu secció 4.1). De fet, tot i que en general en les ciències socials la introducció de la metodologia qualitativa va generar un debat intens, aquesta qüestió està cada vegada més superada i es considera que els dos tipus de metodologies són vàlides depenent dels objectius de l'investigador (della Porta i Keating 2008, 33).

En resum, l'estudi de les actituds lingüístiques té una gran tradició especialment en zones de contacte lingüístic amb una diversitat d'objectes d'estudi i de plantejaments epistemològics i metodològics. En aquesta investigació s'han prioritzat els plantejaments amplis, tant entorn la definició de les actituds lingüístiques com quant al plantejament epistemològic, ja que s'accepta l'enfocament mentalista però amb la presa en consideració de la influència del context.

3.3 Altres conceptes relacionats

En la recerca sociolingüística s'utilitzen conceptes molt propers a les actituds lingüístiques, tan propers que sovint s'han considerat fins i tot sinònims. A continuació es presenten els conceptes relacionats amb les actituds lingüístiques més utilitzats: les ideologies lingüístiques, les representacions socials i la motivació.

3.3.1 Ideologies lingüístiques

En l'actualitat, probablement, el concepte d'ideologia lingüística resulta el terme relacionat amb les actituds lingüístiques que més s'utilitza en la sociolingüística. Aquest concepte s'ha desenvolupat principalment en l'antropologia lingüística (Garrett 2010, 34) i ha estat estudiat àmpliament en situacions de contacte de llengües (Riley 2012, 509; Woolard 1998, 16), a l'igual que les actituds lingüístiques, per la seva probable influència sobre el comportament lingüístic. Així, es considera que a Catalunya la tria de llengua pot dependre en gran part de la ideologia lingüística del parlant (Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 283).

Com a concepte general, les ideologies han estat molt estudiades en les ciències socials i han estat definides per diversos autors. Així, Garrett (2010, 34) destaca l'associació de les ideologies amb un grup i el fet que estiguin naturalitzades.

Ideology comprises a patterned but naturalised set of assumptions and values about how the world works, a set which is associated with a particular social or cultural group.²⁰

També s'han definit les ideologies subratllant el fet que es consideren de sentit comú i s'identifiquen amb actituds (Blommaert i Verschueren 1998, 25).

²⁰ La ideologia compren un conjunt d'assumpcions i valors en forma de models però que ja estan naturalitzats sobre el funcionament del món. S'associa freqüentment a un determinat grup social o cultural. (Traducció pròpia)

Any constellation of fundamental or commonsensical, and often normative, ideas and attitudes related to some aspect(s) of social 'reality'.²¹

El fet que les ideologies formin part del sentit comú fa que no es qüestionin i que, en general, s'expressin de manera implícita. Segons l'anàlisi crítica del discurs, les ideologies poden ser utilitzades per alguns grups com a mitjà de dominació mentre que d'altres les poden utilitzar com a eina de resistència (Van Dijk 2011).

Moltes de les definicions de les ideologies lingüístiques també en subratllen el caràcter social (Van Dijk 2001, 35; Woolard 1998, 4). Així, Woolard (1998, 3), a la seva definició d'ideologies lingüístiques, a més de definir-les pel caràcter social, les identifica amb representacions i en destaca la possibilitat que siguin explícites o implícites, característica consignada també per altres autors (Riley 2012, 509).

Representations, whether explicit or implicit, that construe the intersection of language and human beings in a social world²² (Woolard 1998, 3).

Rumsey (1990, 346), per la seva banda, en subratlla el caràcter compartit i de sentit comú.

Shared bodies of commonsense notions about the nature of language in the world.²³

Mentre que Irvine (1989, 255) les relaciona amb els interessos polítics i morals.

The cultural system of ideas about social and linguistic relationships, together with their loading of moral and political interests.²⁴

²¹ Qualsevol constel·lació d'idees i actituds fonamentals o de sentit comú, i sovint normatives, relacionades amb algun(s) aspecte(s) de la 'realitat' social. (Traducció pròpia)

²² Representacions explícites o implícites que construeixen la intersecció de la llengua i els éssers humans en un món social. (Traducció pròpia)

²³ Conjunt compartit de nocions de sentit comú sobre la naturalesa de les llengües al món. (Traducció pròpia)

²⁴ Sistema cultural d'idees sobre les relacions socials i lingüístiques, juntament amb la seva càrrega d'interessos morals i polítics. (Traducció pròpia)

En una altra definició de la mateixa autora, juntament amb Gal, (Irvine i Gal 2009, 402) també es posa èmfasi en el caràcter social:

Ideas with which participants and observers frame their understanding of linguistic varieties and map those understandings onto people, events, and activities that are significant to them.²⁵

Kroskrity (2004, 498) defineix les ideologies lingüístiques com a creences o sentiments sobre diversos aspectes de la llengua, com ara la superioritat o la inferioritat de les varietats lingüístiques, l'adquisició de les llengües, el contacte de llengües o el multilingüisme. Ho observem a la definició següent:

Beliefs, or feelings, about languages as used in their social worlds.²⁶

Després d'analitzar diverses definicions d'ideologia lingüística, s'hi han trobat alguns elements comuns ja que s'hi detecten mencions a la cultura i les idees compartides que estan relacionades amb la llengua en la societat.

Entre les actituds i les ideologies lingüístiques hi ha una proximitat molt intensa, de manera que sovint no acaba de quedar clara la distinció entre els dos conceptes. Així, es considera que les ideologies estan conformades per actituds (Van Dijk 2011, 35; Woolard 1998, 4). Segons Garrett (2010, 35), alguns autors consideren l'estudi de les actituds lingüístiques com una opció metodològica per a l'estudi de les ideologies lingüístiques. En opinió de Hiss (2013, 180), les ideologies configuren un sistema coherent de creences on es basen les actituds de la gent. En efecte, per exemple, Woolard, una autora clau d'aquest camp a Catalunya (vegeu secció 4.1), va començar els seus estudis utilitzant el concepte d'actituds lingüístiques (Woolard 1984) per abordar més tard els seus estudis utilitzant el concepte d'ideologies lingüístiques (Woolard i Schieffelin 1994), a l'igual que altres autors de l'àmbit català (Newman, Trenchs-Parera, i Ng 2008; Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 2).

²⁵ Idees mitjançant les quals els participants i observadors creen el marc on localitzen la seva forma d'entendre les varietats lingüístiques i la relacionen amb gent, esdeveniments i activitats que són importants per ells. (Traducció pròpia)

²⁶ Creences o sentiments sobre les llengües, utilitzades en els seus mons socials. (Traducció pròpia)

Una distinció important entre els conceptes d'actituds i d'ideologia seria la tradició acadèmica de què provenen, ja que l'estudi de les actituds, com s'ha explicat més amunt, ha estat lligat sobretot a la psicologia social, mentre que les ideologies lingüístiques s'han estudiat principalment des de l'àmbit de l'antropologia. Aquesta diferència d'origen d'ambdós conceptes ha influït, també, en els enfocaments utilitzats per mesurar-les; s'ha optat per un enfocament principalment quantitatiu en el cas de les actituds i qualitatiu en el cas de les ideologies lingüístiques.

Les ideologies lingüístiques estan lligades al context i es construeixen a partir de l'experiència sociocultural del parlant (Kroskrity 2004, 496 i 501). Aquest autor analitza cinc dimensions del concepte d'ideologia lingüística, que segons ell, ha passat de la marginalitat a ser central. La primera dimensió és que les ideologies lingüístiques representen la percepció de llengua construïda en benefici d'un determinat grup social, lligat, per tant, a interessos polítics i econòmics. La segona dimensió és el caràcter múltiple de les ideologies lingüístiques, a causa de la pluralitat de divisions socials en els grups en funció de la classe, l'edat, el gènere, el clan, etcètera. Segons la tercera dimensió, els membres d'un grup presenten diversos graus de consciència entorn les ideologies lingüístiques del territori. Quant a la quarta dimensió, la ideologia lingüística dels individus fa de pont entre les estructures socials i les formes de parla. Finalment, d'acord amb la cinquena dimensió, les ideologies lingüístiques s'utilitzen en la creació d'identitats socials i culturals, ja que molt sovint les llengües han servit per tal de marcar els límits dels grups socials i ètnics.

Riley (2012) assenyala la influència bidireccional entre les ideologies lingüístiques i la socialització lingüística, de manera que les ideologies influeixen en la socialització i formen part dels valors socialitzats, però també la socialització incideix en la conformació de les ideologies relacionades amb la llengua. Segons aquesta autora, en molts dels contextos estudiats existeixen ideologies sobre la superioritat inherent d'algunes varietats lingüístiques i la conseqüent superioritat dels parlants de les varietats dominants, la qual cosa està comunament correlacionada amb el poder socioeconòmic de cada grup. D'aquesta manera, les ideologies dominants poden arribar a denigrar les llengües de les

minories i també els seus parlants. La transmissió de les ideologies, sempre segons aquesta autora, es pot realitzar mitjançant polítiques determinades però també mitjançant pràctiques culturals i interaccions socialitzadores. De totes maneres, cada vegada s'insisteix més en el canvi de visió de les llengües i les identitats com a unitàries i lligades, per tendir cap a visions de naturalesa híbrida, fluida i múltiple (Woolard i Frekko 2012).

3.3.2 Representacions socials

Aquest concepte va néixer a la sociologia francesa de la dècada del 1960 (Moscovici 1976). Segons aquest autor, les creences del grup social determinen les creences dels individus i serveixen per facilitar la comunicació intragrupal. Es tracta, per tant, d'un concepte de tradició europea, sobretot francòfona, relacionat amb el contruccionisme. A diferència de la concepció mentalista de les actituds, les representacions socials no són entitats mentals, sinó que es construeixen en el discurs entre actors socials durant la interacció, de manera que no es tractaria de constructes estables (Reid-Collins 2013, 367). Des d'aquest punt de vista, l'anàlisi del discurs seria una bona eina per estudiar les representacions socials.

Les representacions socials són visions del món col·lectives construïdes mitjançant la socialització i serveixen com a eina d'interpretació de la vida col·lectiva (Comellas 2005, 69). Segons Reid-Collins (2013, 368), les representacions socials són formes de coneixement elaborat socialment i compartit que els individus i els grups utilitzen per interpretar, organitzar i co-construir la seva realitat compartida en les interaccions contextualitzades. Les representacions socials, per tant, formen part de la història dels individus i dels grups però es reformulen a cada interacció verbal (Petitjean 2009). Des d'aquest punt de vista, doncs, les representacions socials donen resposta a l'enfocament construccionista que critica la visió positivista practicada molt sovint des de la psicologia social amb la utilització del concepte d'actitud (Comellas 2005, 68).

Les representacions socials són estructures cognitives que serveixen per processar la informació del món social i per planificar les conductes dels individus i dels grups als que

pertanyen. Es desenvolupen, adquireixen i canvien dins dels grups socials, comunitats o cultures, i formen el coneixement, normes, valors i ideologies (Van Dijk 2004). Segons Van Dijk (Van Dijk 2006, 116) (2006: 116), les representacions socials constitueixen el fonament de les ideologies, ja que estan estretament relacionades amb la identitat social del grup.

Aquest concepte també està molt relacionat amb la resta dels conceptes presentats en aquesta secció. O sigui que les representacions socials es poden presentar com a sinònims de les ideologies o de les actituds lingüístiques per referir-se a concepcions o racionalitzacions que els parlants tenen sobre l'ús i l'estructura de les llengües (Boix-Fuster 2004, 1). Comellas (2009, 417) reconeix que la relació entre representacions i actituds és complexa, però insisteix que aquesta relació hi és i que els dos conceptes es modelen mútuament. També d'acord amb aquest autor, les representacions lingüístiques són les idees, percepcions, teories, observacions, valors i prejudicis que tenen a veure amb el llenguatge.

Gueunier (2003, 42) assenyala dues característiques que diferencien les representacions de les actituds: la discursivitat i la figurativitat. Les representacions es manifesten només en el discurs, bé mitjançant entrevistes o bé en converses espontànies. És per això que la discursivitat és la característica diferenciadora. La figurativitat té a veure amb l'estudi de les representacions socials des d'un punt de vista qualitatiu, mentre que en el cas de les actituds també es poden mesurar quantitativament. Segons aquest autor (Gueunier 2003, 47), la representació és una forma de coneixement, que produeix interpretacions de la realitat, és col·lectiva, depenent de les ideologies locals o lligades a la identitat i pot ser incompleta.

En el concepte de les representacions socials, per tant, hi ha punts de coincidència importants amb la resta de conceptes relacionats. En tot cas, se'n subratlla el caràcter social i compartit, igual que la importància de les interaccions en la seva creació.

3.3.3 Motivació

El concepte de motivació s'utilitza sobretot en l'estudi de l'adquisició de segones llengües, àmbit en el qual ha aconseguit un gran desenvolupament teòric durant les últimes dècades. S'hi van dedicar, principalment, investigadors del Canadà, per la coexistència de dues comunitats lingüístiques, l'anglòfona i la francòfona, de gran importància internacional (Dörnyei 2003a, 4 i 26).

Els autors pioners van ser Gardner i Lambert (1972) amb un estudi sobre les actituds i la motivació en l'aprenentatge de llengües, de manera que des de l'inici el concepte de motivació ha estat lligat al concepte d'actitud. Gardner (1985, 10), en el seu model socioeducatiu, va definir la motivació com la combinació de tres elements: l'esforç, el desig d'assolir l'objectiu d'arribar a aprendre la llengua i les actituds favorables cap a l'aprenentatge de la llengua. Per tant, considera que les actituds formen part de la motivació. El model socioeducatiu diferencia entre dos conceptes que han estat difosos àmpliament: la motivació integradora i la motivació instrumental. La motivació integradora està relacionada amb l'interès per relacionar-se amb els parlants de la llengua en procés d'aprenentatge, mentre que la motivació instrumental fa referència als avantatges materials derivats d'aprendre la llengua. El concepte de motivació integradora va ser molt important sobretot en el cas de l'aprenentatge de segones llengües al Canadà, però no tant en altres contextos on l'estudi de la llengua no va lligat al desig d'integrar-se en una altra comunitat que no sigui la pròpia, per exemple en el cas dels estudiants d'anglès a la Xina (Dörnyei 2003a, 6). Més tard, s'ha afegit el context com a factor d'influència en la motivació i, conseqüentment, s'ha tornat a relacionar el concepte de motivació amb les actituds, ja que la motivació pot estar influenciada per les actituds cap al context d'aprenentatge (Masgoret i Gardner 2003, 205).

Si bé aquest punt de vista sobre la motivació relacionat amb la psicologia social ha estat el principal durant anys, posteriorment han esdevingut cada vegada més importants les propostes teòriques de l'àmbit de la psicologia motivacional i educativa, tot i mantenint alguns elements del paradigma de Gardner (Trenchs-Parera i Juan-Garau 2014, 260). Actualment, es considera que la motivació és un concepte dinàmic i que depèn del context

gràcies a les aportacions de Dörnyey (2003b), que proposa un enfocament de procés, ja que l'aprenent de llengües travessa diverses fases on la situació motivacional varia. Aquest autor opina que el paradigma de Gardner no va aconseguir integrar-se en el camp de l'adquisició de segones llengües, entre d'altres raons, perquè utilitzava un enfocament macro, incompatible amb l'enfocament micro de la lingüística aplicada.

3.4 Les actituds lingüístiques i els mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació reflecteixen la societat i, al mateix temps, serveixen com a punt de creació i de difusió de diversos elements socials com ara les actituds o les ideologies. Els mitjans de comunicació ensenyen als membres d'una cultura a comprendre el món que els envolta, juntament amb altres institucions de la societat, ja que ajuden a construir el coneixement sociocultural compartit d'una societat (Van Dijk 2009, 8 i 149). Per això, la premsa ha estat molt sovint un dels materials d'estudi de disciplines com ara l'anàlisi crítica del discurs (Van Dijk 2013, 23). Molt sovint s'han estudiat els mitjans de comunicació, per exemple, en àrees com els estudis migratoris, per la importància que tenen en la creació i difusió de certes actituds sobre els immigrants (Bañón i Forneles 2008; Giró 2006; Igartua i Muñiz 2007; Tristán-Jiménez 2015).

També les controvèrsies sobre la llengua afloren en els mitjans de comunicació i són, alhora, un reflex i una font d'influència sobre les actituds lingüístiques (Carricondo Esquivel 2014; Garrett 2010, 22), ja que la premsa pot servir com a fòrum de debat públic i visible per a aquestes qüestions (Leppänen i Pahta 2012, 142). Així, per exemple, en un estudi sociolingüístic clàssic van centrar-se en el tractament de la llengua juntament amb l'etnicitat i altres qüestions culturals dels immigrants de Puerto Rico en els diaris en anglès publicats a Nova York i ho van comparar amb el tractament donat al mateix tema en els diaris publicats en castellà a la mateixa ciutat (Fishman, Cooper, i Ma 1971).

Es presenten a continuació alguns treballs relacionats amb les actituds lingüístiques o conceptes propers en la premsa de diversos entorns. Per exemple, Schmied (1991, 168) va analitzar les actituds cap a l'anglès a l'Àfrica mitjançant les cartes al director

publicades en diaris africans i va trobar-hi cinc categories principals d'arguments: comunicativa, nacional, personal, educativa i cognitiva. Els arguments comunicatius utilitzen la difusió mundial de l'anglès o la capacitat superior d'aquesta llengua per expressar conceptes complexos. Els arguments nacionals s'ubiquen en el marc dels estats nació contemporanis i manifesten la necessitat de reforçar la nació, considerant l'anglès com a enemic de la nació, tot i que també pot creure's que és una eina de construcció nacional en els casos en que funciona com a llengua franca. Els arguments personals s'agrupen en instrumentals i integratius, segons l'individu en qüestió. Els arguments relatius a l'educació ocasionen els debats més intensos, ja que abans es considerava que l'ensenyament en llengües africanes podria rebaixar el nivell educatiu. Finalment, els arguments cognitius estan relacionats amb les actituds sobre el coneixement i l'aprenentatge de llengües.

També Hiss (2013) estudia les actituds i les ideologies lingüístiques mitjançant l'anàlisi de textos publicats en diaris locals sobre l'intens debat creat arran del reconeixement de la llengua sami a una localitat de Noruega. Tot i que el punt de partida era en aquell cas una determinada mesura de política lingüística, el debat es va ampliar amb qüestions sobre identitat ètnica i cultural influenciades per les posicions ideològiques sobre la diversitat cultural i lingüística, l'etnicitat i la pertinença local. En aquest cas les actituds s'han analitzat des d'un punt de vista construccionista en tres eixos: afecte, judici i apreciació. En el treball d'investigació es detecta que la lluita pel poder i l'autoritat formen part substancial dels arrels del debat.

En un altre estudi, les actituds lingüístiques cap a l'anglès a Finlàndia s'han estudiat des d'un punt de vista construccionista, tenint com a base les respostes no publicades a cartes al director publicades en la premsa (Hyrkstedt i Kalaja 1998). Les autores creen set grups amb les actituds recollides en els textos. Les actituds positives són l'empíricista, la nacionalista i la utilitària, mentre que els grups d'actituds negatives inclouen la segregacionista, la nacional romanticista, la fatalista i la realista. Altres autors del mateix país han fet atenció al mateix tema, en un estudi de les ideologies sobre l'anglès a la premsa de Finlàndia, on s'han detectat ideologies contràries a la llengua anglesa (Leppänen i Pahta 2012, 162). En l'anàlisi d'articles editorials i cartes al director, l'anglès

es considera perillós per a la llengua, la cultura i la identitat nacional, la societat i altres països nòrdics. Les causes esgrimides per qualificar l'anglès com a perillós són que és intrús, destructiu, violent, un mal moral, contaminat i excessiu. De totes maneres, els autors assenyalen que l'anàlisi de la premsa no coincideix amb les actituds dels finlandesos recollits en un estudi nacional on es comprova que la majoria de la població té actituds favorables cap a l'anglès.

Per tant, la premsa escrita ha estat una font de textos a analitzar important, tot i que no han estat gaires els estudis que s'han trobat a la literatura específicament sobre el reflex de les actituds lingüístiques en la premsa.

4. ESTAT DE LA QÜESTIÓ

En aquest capítol s'aborden aspectes relacionats amb les actituds lingüístiques i els immigrants a Catalunya. En la primera part es tracten els estudis sobre les actituds lingüístiques i conceptes relacionats que s'han realitzat a Catalunya, en especial a l'àrea metropolitana de Barcelona, ja que és en aquesta zona on s'ubica aquest estudi. Es presenta una panoràmica general amb especial referència als estudis més recents realitzats sobre població nouvinguda. En la segona part, es revisen les recerques publicades específicament sobre les actituds lingüístiques dels panjabis i més en general sobre els col·lectius indopakistanesos, dutes a terme tant als països d'origen com a les comunitats de la diàspora, entre les quals es troba Catalunya.

4.1 Estudis sobre les actituds lingüístiques a Catalunya

Com s'ha dit abans, aquesta revisió se centra en els estudis sobre les actituds lingüístiques, però també en aquells conceptes que puguin aportar informació sobre la nostra definició d'actituds com a avaluació d'un objecte, que en el cas d'aquesta recerca és la llengua. Així doncs, a més dels estudis que han utilitzat el concepte d'actitud, es tenen en compte estudis que treballen amb altres conceptes com ara les representacions i les ideologies lingüístiques, o la motivació.

En aquest apartat es recullen, en primer lloc, els principals estudis que s'han realitzat sobre les actituds lingüístiques als territoris de parla catalana, especialment a Catalunya. A continuació, es revisen amb més profunditat els estudis sobre les actituds lingüístiques dels immigrants arribats d'altres territoris de l'Estat espanyol durant els anys 60 del segle XX. Per últim, es presenten les recerques fetes sobre les actituds lingüístiques dels immigrants arribats de tots els continents a Catalunya durant els anys 90 i els inicis del segle XXI.

4.1.1 L'estudi de les actituds lingüístiques a Catalunya: una panoràmica

La sociolingüística catalana s'ha dividit en tres etapes històriques: el període presociolingüístic, el període antifranquista i el període autonòmic (Boix i Vila i Moreno 1998, 34-37). Durant totes les etapes, l'arribada de població no catalanoparlant ha estat un dels centres d'interès dels estudis sociolingüístics. Ja en el període presociolingüístic preocupaven els efectes de l'arribada de la primera onada migratòria del segle XX sobre la situació sociolingüística. En el segon període, durant els anys 60 es va començar a desenvolupar, a València i a Barcelona, la sociolingüística catalana, que en aquella època era de tipus més aviat especulativa per la manca de recursos destinats a la investigació empírica. També en aquesta època, un dels temes d'interès va ser l'arribada d'una gran quantitat d'immigrants castellanoparlants. En efecte, juntament amb Barcelona, València ha estat un dels centres de producció més important de la sociolingüística dels territoris de parla catalana. De fet, es considera que l'iniciador de la sociolingüística catalana és el valencià Lluís Aracil (Newman i Trenchs-Parera 2015, 286). La important aportació valenciana a la sociolingüística s'ha relacionat amb la reacció a la situació conflictiva de la llengua al País Valencià (Bierbach 1988, 176).

Un dels treballs empírics pioners de la sociolingüística catalana data d'aquest segon període. Es tracta de l'ingent treball desenvolupat per Badia i Margarit (1969) que va investigar la llengua dels barcelonins. L'autor va utilitzar la tècnica de l'enquesta amb l'objectiu de determinar quina era la posició dels catalans en relació amb el català; és a dir, quines eren les seves actituds lingüístiques, amb un interès explícit per la influència de l'arribada d'immigrants i preocupat per la manca de contacte de molts dels immigrants amb la llengua catalana (Badia i Margarit 1969, 29-30). El qüestionari utilitzat contenia 14 preguntes relacionades amb les actituds lingüístiques, però en el primer i únic volum que es va publicar de l'estudi dels dos volums previstos, no s'analitzen els resultats de les preguntes relacionades amb les actituds. Aquest treball ha estat criticat per la metodologia que utilitza en la recollida de les dades, ja que els enquestats havien de tornar per correu els qüestionaris omplerts (Torres i Pla 1977, 138). També és d'aquesta època la recerca de Reixach i Pla (1975, 20), realitzada a la comarca d'Osona. L'estudi, realitzat

mitjançant enquesta, té entre els seus objectius el de “conèixer trets i estats d'ànims col·lectius” relacionats amb la llengua i compta amb un capítol dedicat a la immigració.

En el tercer període, corresponent a la creació i desenvolupament de les comunitats autònomes, s'ha fet palès un augment de recursos destinats a la planificació lingüística (Boix i Vila i Moreno 1998, 39) i, com a conseqüència, ha augmentat la quantitat d'investigacions sociolingüístiques, com observa Torres i Pla (1977; 1988; 2003). Ha estat en aquest període que s'han començat a realitzar els primers treballs dedicats exclusivament a la recerca de les actituds lingüístiques o amb les actituds com a component d'estudis més amplis. Com que la present tesi doctoral s'ubica en aquest període, en les properes seccions s'analitzaran amb més deteniment les recerques relatives a les actituds dels immigrants, especialment les realitzades al tercer període.

Quant a la metodologia emprada per investigar les actituds lingüístiques vers el català, s'ha fet servir tant la metodologia quantitativa com la qualitativa. En la metodologia quantitativa són dues les tècniques principals emprades (vegeu secció 3.2.3). Per una banda, s'ha fet servir l'enquesta, tant en el marc d'estudis amplis encarregats per les institucions públiques, com ara l'Enquesta d'Usos Lingüístics de la Població EULP (Bretxa 2011; Direcció General de Política Lingüística 2015), com en estudis més localitzats (Bastardas 1985). Per una altra banda, s'ha fet servir la tècnica del *matched guise test* o aparellament de veus disfressades (Solís Obiols 2002), explicada més amunt (vegeu secció 3.2.3). Aquesta tècnica va ser utilitzada, per exemple, en els influents treballs pioners de Woolard (1991), replicats més tard amb la mateixa tècnica per Newman, Trenchs-Parera i Ng (2008) i també en d'altres recerques recents (Tudela Isanta 2015). També s'han utilitzat variants d'aquesta tècnica, com ara la tècnica del diàleg segmentat (Boix 1993), que feia servir diàlegs en lloc de monòlegs, o la utilitzada per Casesnoves Ferrer (2011), que compta amb sis locutors diferents.

En els estudis sobre les actituds lingüístiques a Catalunya també s'ha fet servir la metodologia qualitativa, cada vegada amb més freqüència. La tècnica més utilitzada ha estat l'entrevista en profunditat des dels treballs pioners de Bierbach (1983; 1989). En aquells treballs pioners des del punt de vista metodològic, es dedicava un espai

considerable a la justificació de la metodologia, ja que suposava una novetat en aquell moment. Actualment, la metodologia qualitativa s'utilitza freqüentment, tant en l'estudi de les actituds com en l'estudi d'altres conceptes que hi estan relacionats, com són les ideologies i les representacions lingüístiques (Comellas 2009; Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016; Estors Sastre 2014; Saurí Saula 2015; Trenchs-Parera i Newman 2009; Trenchs Parera et al. 2013), entre d'altres. També hi ha estudis que combinen els dos tipus de metodologies, és a dir, que utilitzen, per exemple, la tècnica de l'aparellament de veus disfressades combinada amb entrevistes en profunditat o les enquestes combinades amb entrevistes (Casals i Miró 2010, 80; Newman 2011; Tudela Isanta 2015; Woolard 1992). A vegades, es fan servir les entrevistes en profunditat com a eina per a entendre millor els resultats quantitatius d'estudis previs, com en el cas de l'estudi sobre actituds lingüístiques dels estudiants immigrants de secundària a Lleida i a Osona (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008).

Una altra característica dels treballs sobre actituds lingüístiques és la diversitat d'àmbits territorials estudiats en el context dels territoris de parla catalana. Tot i que la majoria es refereixen a Catalunya, especialment a l'àrea metropolitana, que és on es concentra gran part de la població i on han arribat més immigrants (Badia i Margarit 1969; Estors Sastre 2014; Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014), també s'han estudiat les actituds a altres indrets de Catalunya (Huguet-Canalís et al. 2005; Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008; Reixach i Pla 1975). Així mateix, s'han dut a terme investigacions sobre les actituds al País Valencià (Blas Arroyo 1996; Casesnoves Ferrer 2010; Ciscar Ramírez, González Martínez, i Pérez Ledo 2002; Safont Jordà 2007, 97), a les Balears (Melià i Mestre 2007; Ibáñez Ferreté 2014; Querol 2002) o a la Franja (González Martínez 2009), on el català es qualificava de rústic i poc refinat (O'Donnell 1991; citat a Blas Arroyo 2005, 480). També s'han tingut en compte les actituds lingüístiques a la Catalunya Nord (Leprêtre 1998). En alguns estudis s'han comparat diversos territoris de parla catalana o, fins i tot, territoris amb llengües diferents (González Riaño i Huguet 2002; Huguet-Canalís 2005; Tudela Isanta 2015; Ubalde 2014).

Hi ha dos grups de població que s'han estudiat més freqüentment que la resta. En primer lloc, trobem els joves (Boix 1993; Boix-Fuster 1997; Pujolar 2014; Pujolar et al. 2010),

sobretot els adolescents, amb la idea que és en aquest període quan s'estableixen tant les competències lingüístiques com les normes d'ús i que d'aquest grup de població depèn el futur de la llengua (Pujolar i Puigdevall 2015, 169). En segon lloc, hi ha els immigrants, com a població nova que pot condicionar el futur del català per la seva dimensió demogràfica. Els dos grups s'han investigat, sobretot, en l'àmbit educatiu, principalment des de tres punts de vista, segons Codó i Patiño-Santos (2014, 53): les ideologies lingüístiques, les identitats socials i institucionals, i el procés d'aprenentatge del català.

L'àmbit de l'ensenyament és dels més estudiats per l'interès que ha suscitat la implementació del sistema educatiu de conjunció a Catalunya i probablement, també, per la facilitat d'accés als informants dels centres d'ensenyament per part dels investigadors. Els estudis s'han realitzat en tots els nivells educatius, però sobretot a secundària (Bastardas 1985; Comellas 2005; Huguet i Suïls 1997; Janés-Carulla 2006b; Trenchs-Parera i Patiño-Santos 2013; Woolard 2009) i a la universitat (Casals i Miró 2010; De Rosselló i Boix-Fuster 2003; Huguet-Canalís 2007; Tudela Isanta 2015). De totes maneres també s'han estudiat les actituds en altres àmbits, com ara el món laboral (Codó i Garrido 2010; Turell 1982), tot i que d'una manera molt limitada.

Un altre camp on s'han estudiat les actituds lingüístiques és en l'adquisició del català com a segona llengua per part dels adults (Estors Sastre 2014; Frekko 2012) i també dels joves en edat escolar (Bernaus, Moore, i Cordeiro Acevedo 2007; Janés-Carulla 2006a; Serra 2008). De totes maneres, en aquest àmbit s'ha fet servir més aviat el concepte de motivació (Bernadó, Comajoan, i Bastons 2008; Peña i Bello 2008), tot i que sovint s'ha combinat l'estudi de les actituds amb el de la motivació per l'aprenentatge de segones llengües (Dörnyei 2003a; Huguet-Canalís 2006; Masgoret i Gardner 2003).

Durant els anys recents, segons els resultats dels estudis realitzats sobre les actituds lingüístiques a Catalunya, en general són molt més abundants les actituds favorables vers el català, el castellà i l'anglès que no pas les actituds lingüístiques neutres i desfavorables (vegeu secció 2.2.2.3). Les actituds més positives són les relatives al català, en comparació amb les altres llengües (Huguet-Canalís 2007, 34-35). A més, s'ha desmentit una de les grans preocupacions dels defensors del català, és a dir el mite sobre la manca

de popularitat de la llengua catalana entre els joves, ja que segons els resultats d'un estudi realitzat per Pujolar *et al.* (2010), és notori el compromís dels joves de tots els orígens amb el català. Així doncs, el fet que les actituds cap al català de la majoria de la població siguin positives fa relativament més palesa l'aparició d'actituds negatives entre alguns col·lectius de nousvinguts, ja que resulta un fenomen força inusual.

Tot i que es detecten actituds negatives contra el català entre alguns immigrants (vegeu secció 2.2.2.3), també s'informa sobre una progressiva desetnificació del català, ja que la diversitat creixent dels parlants fa que cada vegada sigui més difícil identificar el fet de parlar en català amb la pertinença a un determinat grup ètnic (Pujolar i González 2013). Així, el català està esdevenint una llengua cada vegada més anònima i s'està allunyant del paradigma de l'autenticitat (Pujolar i González 2013; Woolard 2008). Aquest fenomen de la desetnificació del català ha estat identificat gràcies als estudis longitudinals amb joves en zones amb un ús social majoritari del castellà fets el 1980 i repetits el 1987 (Woolard i Gahng 1990; Woolard 1992), i també en l'estudi fet durant el curs 2006-2007 en un grup d'ensenyament secundari en un centre que ja havia estat investigat el 1987 (Woolard 2009).

A continuació, s'analitzen amb més detall les recerques sobre les actituds lingüístiques dels immigrants arribats en les darreres dues onades migratòries i dels seus descendents.

4.1.2 Les actituds lingüístiques dels immigrants arribats les dècades de 1960 i 1970 a Catalunya i dels seus descendents

Tal com s'ha comentat més amunt, el tema dels immigrants ha estat un punt d'interès important en la sociolingüística catalana en general i en els estudis relacionats amb les actituds lingüístiques en particular. Els estudis pioners dedicaven l'atenció a l'estudi de les actituds dels fills dels immigrants arribats a la dècada dels 60 i els 70 del segle XX. Per exemple, Esteva (1977) estudia l'aculturació dels immigrants a Barcelona i considera cabdals alguns factors relacionats amb les actituds, com ara les actituds dels immigrants vers el català però també les actituds dels catalans en relació amb els immigrants i el

prestigi del català. En aquest estudi, l'autor detecta que la immigració d'aquella època tendia a concentrar-se en àrees de residència en funció de l'origen, a l'igual que ocorre entre els immigrants més recents.

Com s'ha dit abans, un dels primers estudis empírics es va dur a terme a Osona i hi ha un capítol dedicat als immigrants (Reixach i Pla 1975, 141-56). Aquest estudi mostra una preocupació especial per les actituds vers l'ensenyament en català, ja que en aquells anys finals del franquisme la llengua vehicular del sistema educatiu encara era el castellà. L'autor detecta una voluntat general dels participants en l'estudi que els fills rebin una educació que els permeti d'aprendre català, amb un percentatge favorable que arriba al 93,8 % entre els participants d'origen immigrant. Tot i que les actituds negatives o indiferents vers el català són molt minoritàries, són més elevades entre els immigrants. Ja en aquella època es feien servir arguments que han estat vigents durant l'última onada migratòria. Així, per una banda, entre els arguments favorables a la introducció del català a l'escola figura, entre d'altres, que facilitaria la integració de la població immigrada. Per una altra banda, entre els contraris al català a l'escola consideren que això suposaria un obstacle afegit per als no castellanoparlants arribats feia poc.

Entre els treballs pioners més influents es troben els de Kathryn Woolard (Woolard i Gahng 1990; Woolard 1992), com ja s'ha dit més amunt. L'autora va treballar a l'àrea metropolitana de Barcelona el 1979-80, poc després del franquisme. A més, va replicar parcialment la investigació el 1987, pocs anys després de l'aprovació de la Llei de Normalització Lingüística del 1983. La publicació dels estudis en anglès i la feina continuada fins l'actualitat han fet de l'autora un referent internacional de la sociolingüística del català.

Woolard utilitza tècniques diverses tant qualitatives com quantitatives. Per a la part qualitativa, utilitza l'observació directa, l'anàlisi dels mitjans de comunicació i les entrevistes. Per a la part quantitativa, la tècnica utilitzada és l'aparellament de veus disfressades. Treballa amb joves estudiants de secundària, molts dels quals fills d'immigrants castellanoparlants. Quant als resultats (Woolard i Gahng 1990, 80-87), en l'estudi del 1980 l'autora detecta que es penalitzen l'accent castellà quan es parla català

o l'accent català quan es parla castellà, al mateix temps que es considera el català com a llengua ètnica. Això n'obstaculitza l'ús per part dels participants originaris de famílies castellanoparlants. En canvi, en l'estudi del 1987, la diferència de prestigi superior assignat al català ha augmentat. Tot i que cada grup valora millor els parlants de la seva comunitat, ha minvat la intensitat del lligam entre el català i la identitat etnolingüística catalana, de manera que ni els catalanoparlants ni els castellanoparlants no penalitzen tant els parlants de català amb accent castellà. L'autora conclou que s'ha produït una disminució del lligam entre el català i la identitat etnolingüística catalana nativa, ja que ha augmentat l'acceptació dels castellanoparlants que parlen català i el fet de parlar català ja no s'entén com un acte d'afirmació identitària. Per tant, subratlla un canvi ràpid d'actituds lligat als canvis polítics del país, de manera que el català s'ha convertit en una llengua més estesa, també en les varietats no nadiues, i més pública, tot i que encara s'assenyala la manca d'oportunitats dels joves castellanoparlants d'interactuar amb catalanoparlants (Woolard 1992, 239-42).

Un altre dels investigadors pioners en els estudis de les actituds dels immigrants, Albert Bastardas (1985), té com a objectiu, entre d'altres, estudiar les actituds dels joves de 15 a 18 anys d'edat, fills d'immigrants a Vilafranca del Penedès. No troba actituds negatives envers el català i la majoria dels informants són favorables a considerar el català com a llengua predominant al Principat en el futur, si bé consideren que és possible un sentiment de pertinença a Catalunya sense necessitat de saber parlar català. L'autor troba una correlació positiva entre el nivell de competència en català i les actituds positives cap a la llengua. Segons aquest estudi el context residencial és el factor decisiu perquè els individus arribin a una competència i un ús alt de la llengua catalana. És a dir, que el fet de comptar amb un entorn catalanoparlant, influeix en la competència i, per tant, també en les actituds. L'autor subratlla l'obstacle que suposa la norma de convergència al castellà per a la integració lingüística dels immigrants. Precisament la concentració residencial dels immigrants és considerada com un obstacle per a la integració i l'aprenentatge del català també per altres autors (Bierbach 1983, 93).

En un estudi realitzat sobre els joves de Barcelona, Boix (1993, 205-10) arriba a la conclusió que, tant per als joves d'origen catalanoparlant com per als d'origen

castellanoparlant, la llengua no és una qüestió conflictiva. De fet, tot i ser conscients de pertànyer a grups etnolingüístics diferents, el fet de seleccionar una llengua o l'altra en funció de la situació no els suposa cap problema. Com a conseqüència, triar la llengua de l'altre grup no significaria traïr el grup propi. Així doncs, la llengua perdria valor diferencial com a senyal de pertinença a un grup determinat. No obstant això, la llengua habitual majoritària dels joves participants en l'estudi era el castellà. L'autor detecta una incoherència entre les actituds i els comportaments lingüístics dels joves. Per una banda, la tradicional norma de convergència al castellà, que dicta que la llengua en les relacions interètniques sigui exclusivament el castellà, sembla haver donat pas a una nova norma d'ús que fa acceptable, també, la tria del català per a les converses interètniques. Per una altra banda, a la pràctica, la norma de convergència al castellà continua com a norma més generalitzada, si bé l'autor troba que ho és una mica menys entre els joves que entre els adults. Per tant, Boix observa que entre els joves existeix una certa tendència a acomodar-se a la llengua de l'altre grup, tot i que el grup castellanoparlant és encara el més nombrós en l'àrea metropolitana de Barcelona i les identitats etnolingüístiques en funció de la llengua inicial de cada parlant continuen totalment vigents.

També van en aquesta línia els estudis realitzats per Newman i per Trenchs (Newman, Trenchs-Parera, i Ng 2008; Trenchs-Parera i Newman 2009) amb joves de llengua inicial castellana, descendents d'immigrants arribats de l'Estat espanyol. Els autors repliquen els estudis pioners realitzats per Woolard amb la tècnica de l'aparellament de veus disfressades a Catalunya (Woolard 1984; Woolard i Gahng 1990) i troben que des d'aleshores han disminuït les diferències quant a actituds lingüístiques entre els joves de llengua inicial castellana i els de llengua inicial catalana. El canvi detectat s'observa, sobretot, entre els joves de llengua inicial castellana. Cada vegada es valora més el bilingüisme i creix el cosmopolitisme lingüístic, que es correspon a la ideologia lingüística intermèdia entre el localisme catalanista i el localisme espanyolista. El cosmopolitisme lingüístic supera les fronteres etnolingüístiques i mostra predisposició a acomodar-se a les preferències lingüístiques del grup que no és el propi, de manera que el bilingüisme actiu es percep com una eina per a la cohesió social (Newman, Trenchs-Parera, i Ng 2008, 328). Totes aquestes ideologies constitueixen un ventall unidimensional coherent amb una sèrie d'actituds i creences. Són sis els tipus

d'ideologies que distingeixen entre els joves originaris de la segona onada migratòria de la segona meitat del segle passat (Trenchs-Parera i Newman 2009, 512-15): el catalanista, activista de la llengua i proper a l'independentisme; el català mixt, que combina un ideal català amb una realitat espanyola; el cosmopolita català, procedent de famílies bilingües, amb identitat dual i que valora el multilingüisme i la diversitat cultural com a riquesa personal i social; el cosmopolita espanyol, també valora la diversitat, però rebutja les etiquetes identitàries i s'identifica com a espanyol o català indistintament; el mixt espanyol, aprova el suport al català, però considera que la seva llengua és el castellà, i finalment l'espanyolista, que aposta pel monolingüisme espanyol. A més, els autors informen sobre la percepció del català com a llengua amb menys masculinitat que el castellà, la qual cosa podria inhibir-ne l'ús d'alguns joves (Newman, Trenchs-Parera, i Ng 2008, 329; Pujolar i Cos 1997).

Alguns estudis qualitius han treballat amb estudis de cas. Per exemple, Bierbach (1989) analitza la informació obtinguda de dues persones amb qui tenia una relació personal, en dos moments diferents, l'any 1981 i el 1986. L'autora troba que la parella estudiada, amb part de la família immigrada, si bé en el primer estudi es mostra força hostil envers la promoció del català, amb el temps havien desdramatitzat la qüestió dels efectes de la política de normalització lingüística i havien suavitzat les actituds negatives vers la normalització lingüística. Aquella parella utilitzava el català, però diferenciava entre l'ús personal de la llengua i la qüestió de la política lingüística, i es veien personalment perjudicats per la introducció del català en l'ensenyament, quan ells ja estaven a punt d'acabar l'educació secundària, amb la qual cosa no havien estat capaços d'assolir una alfabetització completa. L'autora, a més, torna a entrevistar tres mestres de l'escola del barri. Entre els mestres troba un estat de pessimisme des del punt de vista de la promoció del català davant les dificultats de modificar els usos lingüístics dels alumnes en un ambient on predomina el castellà.

L'estudi qualitatiu dut a terme per Saurí Saula (2015) es basa en la recollida d'informació mitjançant entrevista amb un nombre elevat de participants adults immigrants o descendents d'immigrants de la segona onada migratòria del segle XX. Aquest autor (Saurí Saula 2015, 483-93) identifica nou factors que afecten el procés d'incorporació

lingüística: 1) el context històric i polític de la segona meitat del segle; 2) la densitat lingüística, ja que el contacte amb el català és clau; 3) les xarxes socials, ja que la participació en l'entramat associatiu augmenta la probabilitat d'apropar-se al català; 4) els canvis generacionals, per la incidència de l'escolarització en català en les generacions més joves; 5) la composició familiar, ja que la presència de catalanoparlants en la família augmenta l'aproximació al català; 6) l'estatus, de manera que entre aquells que s'apropen menys al català hi ha més gent d'estatus baix; 7) el contacte amb la cultura espanyola resistent; 8) la lògica del pragmatisme de la quotidianitat, ja que si el català no està present en la vida diària no es considera que sigui necessari l'aprenentatge en una lògica dominada per la prioritat de la feina i les activitats productives, sobretot, en les generacions d'edat més elevada, i 9) la identificació amb Catalunya, ja que la catalanitat confereix un valor afectiu a la llengua a més del valor instrumental.

Amb les respostes obtingudes elabora una tipologia weberiana de cinc models d'aproximació a la llengua catalana (Saurí Saula 2015, 495-506). En el model d'alta aproximació, el català presenta una dimensió afectiva, a més de la dimensió instrumental, i hi ha una actitud proactiva cap al català. El model de centralitat es caracteritza per usos lingüístics bilingües, en funció de la situació, i identitats mixtes. Les persones del model d'aproximació fallida han intentat apropar-se al català però no han assolit la competència necessària per poder expressar-se en aquesta llengua sense entrebancs importants. En aquest model perceben de manera molt accentuada la necessitat d'aprendre català i consideren el català com a llengua d'apoderament, simbòlicament determinant per a una bona trajectòria personal. En el model d'aproximació puntual, el català té un valor simbòlic molt feble i l'aproximació al català té lloc segons el moment vital de l'individu. Finalment, el model d'alt distanciament lingüístic és el més allunyat del català, amb una identificació molt intensa amb la cultura espanyola i un entorn completament castellanoparlant. Les persones d'aquest model consideren la promoció del català com una amenaça i mantenen lligams estrets amb el poble d'origen.

Des de l'inici dels estudis sociolingüístics a Catalunya hi ha hagut estudis que han relacionat les actituds cap a la llengua amb la classe social. Woolard (2003) analitza les connotacions ètniques i de classe del català entre els fills dels immigrants andalusos a la

perifèria de Barcelona, i descobreix que molts joves descendents de famílies castellanoparlants de classe treballadora rebutgen parlar en català al pati de l'escola però no descarten parlar-lo més endavant. De fet, l'autora entrevista cinc persones descendents d'immigrants espanyols de classe treballadora que havien participat en el seu estudi vint anys abans i troba que quatre d'ells han modificat les seves actituds vers el català de manera molt favorable i han afegit l'ús del català als seus hàbits lingüístics (Woolard 2012). Hi ha alguns autors que han trobat relació entre les actituds lingüístiques i el discurs de classe social (Bierbach 1983, 116). Així, s'ha trobat que les classes baixes d'immigrants castellanoparlants als anys setanta eren més propenses a la incorporació del català que les classes altes (Esteva Fabregat 1977, 115). Més recentment s'associa el català a la classe mitjana i el castellà a la classe obrera, procedent de la immigració dels territoris espanyols, i també a una classe alta castellanitzada (Pujolar 2009, 95).

El concepte de mudes lingüístiques s'ha aplicat en l'estudi de l'adopció del català per part dels castellanoparlants, sobretot descendents dels arribats a Catalunya en la segona meitat del segle XX (Pujolar i Puigdevall 2015). Els autors identifiquen i estudien cinc moments on es poden produir les mudes lingüístiques: en entrar a l'escola primària, a l'ensenyament secundari, a la universitat, en el mercat de treball, en el moment de creació d'una nova família i en el moment de tenir fills. En aquests esdeveniments demogràfics poden produir-se modificacions en els usos lingüístics que poden augmentar l'ús del català per part d'alguns individus.

Per tant, les actituds cap al català de la segona onada d'immigrants i dels seus descendents s'han fet més favorables progressivament. En general, les actituds són positives, tot i que no tant com entre la població d'origen autòcton. El canvi d'actituds entre la població d'origen immigrant de la segona meitat del segle XX ha provocat una desetnificació de la llengua, de manera que cada vegada s'associa menys el fet de parlar en català amb la defensa d'una certa identitat etnolingüística i passa a considerar-se com un fet neutre o anònim. Al mateix temps, es considera cada vegada més normal el fet d'utilitzar el català en l'àmbit públic i tant les persones d'origen catalanoparlant com els d'origen castellanoparlant accepten que parlin en català els descendents d'immigrants amb el castellà com a llengua inicial.

4.1.3 Les actituds lingüístiques dels immigrants arribats la dècada de 1990 i el segle XXI a Catalunya i dels seus descendents

Un dels focus d'atenció de la sociolingüística catalana durant les dues últimes dècades ha estat la gran quantitat de població arribada de tots els continents des de la dècada dels anys 90. Les actituds de la població immigrada respecte les llengües, sobretot respecte al català, constitueixen un centre d'atenció per la preocupació que generen els possibles efectes d'aquesta onada migratòria sobre el futur del català, més encara tenint en compte que gran part dels nouvinguts són castellanoparlants.

Els estudis acostumen a centrar-se en col·lectius específics en funció del seu origen. Sovint el conjunt dels llatinoamericans ha estat considerat com un únic col·lectiu en estudis sobre actituds lingüístiques o conceptes relacionats (Corona i Unamuno 2008; Newman 2011; Trenchs Parera et al. 2013; Trenchs-Parera i Newman 2009), tot i que també hi ha estudis sobre nacionalitats específiques de Llatinoamèrica, per exemple, sobre els equatorians (Corona i Bermell 2008). Així mateix, s'han estudiat les actituds lingüístiques d'altres col·lectius, com els marroquins (Pàmies Rovira 2008; Sagaama 2009; Vila i Moreno, Sorolla Vidal, i Larrea Mendizabal 2013) o els xinesos (Trenchs Parera 2013; Trenchs Parera et al. 2013; Trenchs Parera i Tristán Jiménez 2014; Vargas Urpi 2014). Tot i que molt sovint quan es parla d'immigració es fa referència a les persones que marxen dels seus països per motius econòmics, també hi ha estudis relatius als expatriats o immigrants procedents de països rics, amb unes característiques socioeconòmiques i culturals molt diferents. S'han publicat, per exemple, estudis sobre la llengua i els alemanys (Cutillas Romero 2014), els italians (Torrens Guerrini 2004) o els japonesos a Catalunya (Fukuda 2005; Fukuda 2014).

Encara no hi ha suficients evidències empíriques sobre si el país d'origen afecta les actituds lingüístiques. D'una banda, hi ha autors que han trobat que les actituds lingüístiques no depenen del país d'origen propi o dels pares (Alarcón Alarcón i Parella Rubio 2013, 125; Bernaus, Moore, i Cordeiro Acevedo 2007, 235; Estors Sastre 2014,

169). En canvi, de l'altra, altres autors han considerat que el país d'origen sí que afecta les actituds lingüístiques. Així, en el cas dels estudiants de secundària de les comarques de Lleida i Osona, s'ha evidenciat que l'alumnat llatinoamericà, juntament amb una gran part del d'origen marroquí, mostra actituds més negatives envers el català que altres col·lectius, com ara els de països de l'Est d'Europa o de l'Àfrica subsahariana. Tot i això, els autors consideren que, per sobre d'aquesta variable, la més important per a les actituds vers el català és el grau d'acceptació que perceben els immigrants per part de la població autòctona (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 145-50). En aquest sentit, també s'ha trobat que la relació afectiva entre el professorat i l'alumnat nouvingut de les aules d'acollida influeix en les actituds lingüístiques dels joves d'origen immigrant (Newman 2011, 46; Trenchs-Parera i Patiño-Santos 2013, 68; Trenchs Parera et al. 2013, 24).

Alguns autors consideren que la variable del país d'origen exerceix influència sobre les actituds lingüístiques dels immigrants com a conseqüència de la ideologia lingüística que domina al país d'origen en qüestió. Així, s'ha observat que les persones que provenen de països on domina una ideologia lingüística que identifica una sola llengua amb cada país, tot i provenir de països plurilingües, identifiquen el castellà com a llengua superior al català: per a ells la llengua catalana correspondria només a una part de la població de tot el país (Estors Sastre 2014, 164) i no mereixeria el mateix estatus que el castellà. Aquest seria el cas dels països llatinoamericans, per exemple, on domina la ideologia lingüística minoritzadora, que estigmatitza les llengües ameríndies (Comellas 2009). Passa el mateix amb col·lectius procedents d'entorns amb forta presència del monolingüisme, com ara el Japó, s'estimen més aprendre el castellà perquè consideren el català una llengua limitada geogràficament (Fukuda 2005, 222). Per tant, s'assenyala que molts immigrants arriben a Catalunya amb les ideologies del país d'origen que o bé identifiquen fortament l'estat-nació amb una sola llengua, és a dir que "a Espanya es parla espanyol", o bé identifiquen el bilingüisme com a fenomen relacionat exclusivament amb l'aprenentatge de llengües internacionals i, en general, sense consciència sobre la importància social del català, de manera que quan s'enfronten a la decisió de quina llengua estudiar, no li troben sentit al fet d'estudiar una llengua que no és internacional (Codó i Patiño-Santos 2014, 54-55).

Arran de tots aquests estudis, s'han assenyalat certes zones d'origen com a especialment poc receptives al català. Per exemple, s'han trobat actituds negatives cap el català entre la població d'origen llatinoamericana, com ja hem dit. Els alumnes de secundària d'un barri perifèric de Barcelona fan servir majoritàriament el castellà a l'escola entre d'altres factors pel baix valor que atorguen al català i pel rebuig que manifesta sobretot l'alumnat llatinoamericà cap a l'ús del català (Codó i Patiño-Santos 2014, 61-62). També entre els adolescents llatinoamericans s'ha identificat el discurs de la manca de necessitat d'aprendre català perquè ja parlen una de les llengües oficials de Catalunya, el castellà (Vila i Mendiburu, Sigués, i Oller 2009, 119). En un estudi fet en instituts públics de Barcelona de barris amb percentatges alts de població recentment immigrada (Comellas 2009) s'ha detectat resistència cap al català per part dels alumnes que tenen com a llengua inicial el castellà, de manera que els hispanoamericans estableixen una jerarquia segons la qual el català seria considerat com a dialecte en comparació amb el castellà, que tindria la consideració de llengua.

Alarcón (2011) troba que els descendents de pares marroquins són més neutres respecte al català que els descendents d'hispanoamericans, que valoren més el castellà com a llengua internacional mentre que consideren el català llengua local. Per tant, els hispanoamericans són percebuts com a monolingües i monolingüistes pel professorat d'instituts d'educació secundària, que dividiria l'alumnat en monolingüistes (i monolingües) i plurilingüistes (i plurilingües) (Comellas 2009, 425). Segons aquest autor, el professorat creu que el fet de pertànyer a un d'aquests grups afecta la representació de la situació sociolingüística catalana, tot i que el mateix autor comprova que entre els alumnes estudiats el fet de ser monolingüe o plurilingüe no en determina la ideologia lingüística. Sí que hi influencia, però, el fet que la cultura lingüística del país d'origen sigui monolingüista o plurilingüista, la qual cosa significaria que s'utilitzen els esquemes del país d'origen a l'hora d'interpretar la situació sociolingüística catalana. No obstant això, la situació contrària és poc freqüent, ja que el mateix Comellas (2009) subratlla que entre els immigrants rarament s'utilitza la situació sociolingüística catalana per tal de reinterpretar la realitat del país d'origen, sinó que és més freqüent el fenomen contrari, és a dir la utilització de la situació sociolingüística del país d'origen per tal d'interpretar la realitat catalana.

Les ideologies lingüístiques identificades entre joves d'origen llatinoamericà es manifesten com a difuses en comparació als joves de famílies d'origen espanyol i estan marcades per la preocupació de mantenir-se lliures de la influència del castellà peninsular, de manera que el català no necessàriament entra en conflicte amb les seves ideologies i manté par a ells una importància relativa (Trenchs-Parera i Newman 2009, 516 i 521-522). Per tant, els autors troben que els joves llatinoamericans, tot i manifestar sovint actituds contràries al català, no s'assemblen als joves descendents dels immigrants espanyols amb actituds negatives vers el català. Les actituds negatives dels llatinoamericans no estan associades a símbols culturals i van acompanyades sovint d'actituds positives cap a la llengua (Newman 2011, 44). Així, consideren el català bàsicament com un obstacle per a l'èxit acadèmic i manifesten frustració per la manca de competència (Newman, Patiño-Santos, i Trenchs-Parera 2013, 201). Per això, com més elevat és el domini de la llengua, més positives són les actituds que s'hi manifesten. El punt de vista dels joves llatinoamericans a vegades està basat en les característiques d'universalitat, supraètnicitat i anonimats que atorguen al castellà (Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 289).

Un altre factor que influeix les actituds lingüístiques dels immigrants és la classe social i l'estatus socioeconòmic. És el cas de la preferència pel català entre els descendents d'immigrants, que s'ha descobert que depèn de l'estatus socioeconòmic (Alarcón Alarcón i Parella Rubio 2013). Segons Alarcón (2011, 88) en un estudi fet sobre mobilitat social amb immigrants argentins, colombians i marroquins, i els seus descendents no és el fet de saber català que incideix sobre la mobilitat social, sinó que és a l'inrevés: la mobilitat social ascendent és el factor explicatiu de l'adhesió al català, que depèn sobretot del fet que els pares hagin millorat l'estatus residencial. Aquest fet palesa la segregació percebuda entre barris castellanoparlants i barris catalanoparlants, ja que els barris d'estatus més baix es relacionen amb el castellà, mentre que els barris d'estatus més elevat es relacionen amb el català. L'autor també demostra que, tot i el baix ús del català entre els descendents de famílies d'origen immigrant, perceben el català com a llengua necessària per a les feines més qualificades. En un centre d'ESO amb molt alumnat d'origen immigrant, s'ha vist que existeix, també, una relació entre el català i la classe

social, ja que la majoria del professorat del centre estudiat ha renunciat, segons les autores, a l'objectiu que els alumnes aprenguin el català per les baixes expectatives acadèmiques dels professors sobre els alumnes i la consideració que pertanyen a la classe obrera (Codó i Patiño-Santos 2014, 61-62).

Un altre dels focus d'interès sociolingüístic ha estat el de l'aprenentatge de català per part dels adults. En general, les actituds que s'han detectat entre els immigrants adults estudiants de català són positives per a la gran majoria, tot i que també es detecten alguns casos d'actituds negatives, que consideren el català com a imposició (Estors Sastre 2014, 164-66). Quant a les motivacions de l'alumnat d'origen immigrant per estudiar el català, sembla que no hi ha una separació clara entre la motivació instrumental i la motivació integradora, sinó que les motivacions són molt diverses i es troben diferències depenent de l'edat, i el lloc i el temps de residència dels aprenents (Bernadó, Comajoan, i Bastons 2008, 82; Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 137). També Estors Sastre (2014, 170) assenyala que les motivacions són molt diverses entre els immigrants que estan aprenent català, tot i que el grup més nombrós mostra una motivació integrativa (Estors Sastre 2014, 165).

Un dels obstacles que es troben els aprenents adults de català és la norma de convergència al castellà (vegeu secció 2.1.2.1) per part dels catalanoparlants, ja que provoca que els catalanoparlants parlin en castellà amb aquelles persones que són identificades com a forasteres (Estors Sastre 2014, 169). Alguns immigrants pensen que aquest hàbit lingüístic és discriminatori perquè obstaculitza la seva integració a la comunitat mitjançant l'aprenentatge de la llengua pròpia del país d'acollida (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 8). Tot i això, els immigrants també perceben que els autòctons catalanoparlants valoren molt positivament que les persones procedents d'altres països parlin català (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 138; Trenchs Parera 2013, 33).

Quant al castellà, hi ha diversos factors que determinen que s'hagi dedicat poca atenció a les actituds envers el castellà en la sociolingüística catalana en general i també en els estudis sobre les actituds lingüístiques dels immigrants. En primer lloc, el principal focus

d'atenció dels investigadors ha estat la situació i el futur de la llengua catalana, que és la llengua considerada en situació de perill. En segon lloc, les dues onades migratòries del segle XX, la del voltant dels anys 20 i la del voltant dels anys 60, estaven formades majoritàriament per castellanoparlants monolingües espanyols. També entre els immigrants dels voltants de la primera dècada del segle XXI hi ha hagut una gran quantitat de castellanoparlants, tot i que n'ha augmentat la diversitat d'origens i la gran majoria ja no procedeixen d'altres zones d'Espanya. Per últim, a la societat no hi ha gaire preocupació per la salut del castellà ni per les possibles actituds negatives cap a aquesta llengua. En general entre els immigrants no es detecten actituds contràries al castellà (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 145). A més, hi ha un grup important, el dels llatinoamericans, gran part del qual considera que el castellà n'és la llengua pròpia i vehiculen la identitat a través de la llengua (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 145; Trenchs Parera et al. 2013, 22). No obstant això, com s'ha dit abans, s'han trobat algunes actituds negatives per part dels llatinoamericans en relació amb les variants peninsulars del castellà, ja que es perceben com una amenaça vers les variants d'origen, de manera que la identitat lingüística llatina es basa en l'oposició al castellà peninsular (Newman 2011, 48; Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 289).

De totes maneres, seguint la teoria de l'assimilació segmentada (Portes i Zhou 1993) s'ha observat que a Catalunya hi ha diversitat d'itineraris d'integració entre els descendents dels immigrants (Alarcón Alarcón i Parella Rubio 2013, 124). Aquests autors van trobar preferències molt marcades pel castellà entre els adolescents d'origen immigrant, davant només un 5,3 % que preferia el català. A més, els mateixos autors van veure que els factors que determinen la preferència pel català són els socioeconòmics i el fet de tenir un dels progenitors nascut a Espanya. Aquests factors són diferents dels que determinen les competències lingüístiques en català, ja que per exemple l'origen nacional afecta les competències, però no la preferència pel català (Alarcón Alarcón i Parella Rubio 2013, 111 i 125).

En aquesta tesi s'estudia, també, com perceben els autòctons les actituds lingüístiques dels panjabis, però són molt pocs els estudis que s'han dedicat a Catalunya, en general, a

l'estudi de la percepció de les actituds dels immigrants segons els autòctons. De fet, als estudis migratoris són molt freqüents les recerques sobre les actituds vers la immigració per part dels autòctons, però el que no és gens freqüent és que aquests estudis facin referència a les qüestions sociolingüístiques. Alguns treballs de recerca relacionats amb la immigració i les actituds lingüístiques destaquen la importància que té l'actitud dels autòctons cap als immigrants en les actituds que desenvolupen els immigrants vers les llengües d'acollida. Així, com s'ha esmentat més amunt, s'ha trobat que les actituds positives envers el català entre els estudiants de secundària a Lleida i a Osona estan determinades, sobretot, per la valoració positiva trobada entre els autòctons cap a les cultures dels nousvinguts (Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008). No obstant això, no s'ha trobat cap publicació científica relativa al tema de la percepció dels autòctons sobre les actituds dels immigrants, per la qual cosa no es tracta la qüestió en aquesta secció.

Un altre dels temes que s'estudien en aquesta tesi és la relació entre les actituds vers les llengües d'origen i les actituds vers les llengües d'arribada, mitjançant el concepte de transposició d'actituds, terme que no s'ha trobat que hagi estat utilitzat per altres autors. Aquesta relació ha estat estudiada sobretot pel GELA (Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades) com a canvis de representacions lingüístiques per contacte amb la situació lingüística catalana (Junyent i Figueras et al. 2011) o com a canvis d'actituds lingüístiques (Cortès-Colomé, Barriera, i Comellas 2016). Els autors troben que immigrants de molts diversos orígens canvien les actituds que tenien vers les llengües minoritzades del seu país d'origen arran del contacte amb la situació sociolingüística del català. Així, si bé en una fase inicial els immigrants estudiats consideren el català un obstacle, més tard arriben a assolir-ne una bona competència i estableixen un lligam identitari i afectiu molt fort amb la llengua catalana fins al punt de participar en l'activisme lingüístic. El català passa, per tant, de considerar-se un obstacle a element enriquidor. Arran d'aquest lligam amb el català, s'ha vist que modifiquen les actituds que tenien prèviament sobre les llengües del país d'origen, perquè s'adonen de les possibilitats que pot tenir una llengua minoritzada com el català amb funcions pròpies de llengües hegemòniques, més enllà de la situació d'estigmatització i de subordinació que tenen moltes de les llengües als països d'origen dels immigrants. Així, milloren ostensiblement les actituds vers les llengües minoritzades

i la valoració sobre la diversitat lingüística en general es fa cada vegada més positiva. Cortès-Colomé, Barrieras i Comellas (2016, 10) han anomenat *efecte mirall* a aquest fenomen.

En resum, l'arribada d'efectius importants d'immigrants durant les dècades de final i d'inici de segle ha revifat la preocupació pel futur de la llengua catalana i ha provocat la proliferació d'estudis dedicats al tema de la immigració i la llengua, en general, i les actituds lingüístiques en particular. Malgrat el volum d'estudis realitzats, encara no hi ha acord sobre alguns temes fonamentals, com ara els efectes del país d'origen sobre les actituds lingüístiques dels immigrants. Tot i així, sovint s'assenyala que els provinents d'algunes zones, com ara els llatinoamericans, manifesten actituds contràries al català, si bé entre immigrants amb altres orígens també s'han detectat reticències vers el català. Les actituds contràries envers el català podrien estar influenciades per la ideologia dominant respecte a les llengües al país d'origen. Així, els provinents de països amb ideologies monolingüistes tindrien més propensió a desenvolupar actituds negatives vers el català. De totes maneres, també es troben actituds positives vers el català entre els immigrants. Com a conseqüència d'haver conegut la situació sociolingüística catalana, aquestes actituds positives vers una llengua minoritzada, el català, poden provocar que es millorin les actituds prèvies vers les llengües minoritzades dels països d'origen i les actituds vers la diversitat lingüística en general.

4.2 Estudis sobre les actituds lingüístiques dels panjabis

No són freqüents els estudis sobre les actituds lingüístiques dels panjabis ni als països d'origen, ni als països de destinació dels panjabis migrants. Tanmateix, tot i l'escassetat general d'estudis, són més freqüents els estudis relatius al Panjab pakistanès. Probablement, són diverses les causes que expliquen l'estudi més freqüent de la situació sociolingüística del Panjab pakistanès: a) el treball d'un acadèmic molt prolífic i freqüentment citat en aquesta tesi, Tariq Rahman; b) el fet que el Panjab sigui la província principal del Pakistan; c) la situació de conflicte polític al Pakistan, la qual cosa atreu l'atenció d'acadèmics estrangers, com ara Alyssa Ayres (2009), i d) la percepció de

situació de perill per la llengua panjabi i la manca d'oficialitat en territori pakistanès. En canvi, la importància secundària de l'estat del Panjab en el conjunt de l'Índia i la situació d'oficialitat de la llengua i de relativa estabilitat sociolingüística del panjabi probablement influencien en la petita quantitat d'estudis publicats pel que fa a la situació sociolingüística en general i a les actituds lingüístiques en particular en territori panjabi indi. De fet, s'ha denunciat la manca d'estudis sistemàtics sobre les actituds lingüístiques a l'Índia (Vaish 2008, 201).

La situació sociolingüística general del panjabi s'ha analitzat en el capítol 2 (vegeu secció 2.3.2), de manera que en aquesta secció es presenta la informació actual específicament relacionada amb les actituds lingüístiques dels panjabis organitzada en quatre blocs, en primer i segon lloc cadascun dels països d'origen, el Pakistan i l'Índia, a continuació la diàspora i finalment Catalunya.

4.2.1 Les actituds lingüístiques dels panjabis al Pakistan

Al Panjab pakistanès, el panjabi es considera com a llengua pròpia de gent de baix nivell educatiu, poc refinada i de l'àmbit rural, a més de llengua indecent i plena de renecs, en contraposició a l'urdú que és representada com a llengua de prestigi (Gucciardi 2014, 48; Zaidi 2001, 3), juntament amb l'anglès. Aquesta imatge negativa de la llengua va acompanyada d'una manca d'interès pel panjabi i la substitució per l'urdú entre els joves panjabis pakistanesos (Gillani i Mahmood 2014; Nazir, Aftab, i Saeed 2012; S. K. Shah i Anwar 2015; Zaidi 2014; Zaidi 2011; Zaidi 2010). S'ha de tenir en compte que en la societat pakistanesa la moralitat musulmana té un gran pes; per tant, l'adjectiu d'"indecent" suposa un obstacle de gran transcendència per al desenvolupament normal de la llengua.

S'ha observat, també, que fins i tot aquells pakistanesos que mostren interès i preocupació per l'estat de la llengua panjabi, sobretot per l'absència del panjabi a l'escola, consideren que el futur de la llengua està assegurat amb la transmissió oral i arriben a afirmar que mai enviarien els seus fills a una escola amb el panjabi com a llengua vehicular

(Khokhlova 2014, 35 i 36). De manera que, al Panjab pakistanès, la manca de voluntat general d'educar els fills en panjabi és notòria (Buglio 2014, 50).

Un altre aspecte relacionat amb les actituds cap al panjabi al Panjab pakistanès és que entre les dones joves s'ha detectat que el canvi lingüístic cap a l'urdú és més intens que entre els homes (Nazir, Aftab, i Saeed 2012, 392). A més, i com a mostra del panorama poc esperançador que envolta la llengua, és comú trobar actituds negatives dels pares panjabiparlants respecte al fet que els seus fills parlin panjabi (S. K. Shah i Anwar 2015, 26).

Així, la situació de rebuig cap al panjabi al Pakistan està tan estesa que ha estat qualificada de *diasporització* per Zaidi (2014). L'autor considera que els mateixos parlants estan desplaçant o exiliant el panjabi de molts àmbits de la societat com a conseqüència de les actituds contràries que tenen cap a la seva llengua. Així, doncs, malgrat ser una llengua majoritària des del punt de vista demogràfic, es podria considerar com a llengua minoritària tenint en compte la situació de risc en què es troba (Zaidi 2011, 20 i 23) o també com a llengua minoritzada. Aquesta situació podria accelerar un procés de substitució lingüística que portés a la desaparició total del panjabi en diverses àrees i àmbits d'ús, i provocar que es relegués definitivament als sectors més marginals de la societat panjabi pakistanesa.

Quant a l'anglès, tal com s'apunta a la secció sobre la situació sociolingüística del Panjab (vegeu secció 2.3.2), resulta ser la llengua de més prestigi i està situada al cim de la jerarquia lingüística pakistanesa. Tot i així, al Panjab pakistanès també s'han trobat algunes actituds negatives cap a l'estudi de l'anglès entre estudiants de secundària perquè no són conscients de la importància d'aquesta llengua a la seva vida diària i perquè la consideren una mera assignatura obligatòria més del seu currículum (Munir i Rehman 2015, 644).

Per tant, al Panjab pakistanès el panjabi es troba en situació de perill amb actituds negatives comunes a part de la població, tot i que demogràficament continua sent la llengua majoritària.

4.2.2 Les actituds lingüístiques dels panjabis a l'Índia

L'escassetat d'estudis sobre les actituds lingüístiques dels panjabis s'accentua en referència al territori indi, probablement perquè al Panjab indi la situació sociolingüística quant al panjabi és ben diferent de la del Panjab pakistanès (vegeu secció 2.3.2). A més, en general, se sap que en països de gran diversitat lingüística, com ara l'Índia, no s'han fet gaires estudis sobre les actituds (Lasagabaster 2003, 277). Les actituds són positives cap a la llengua panjabi i és la llengua preferida per l'ensenyament primari per als estudiants, tot i que l'anglès és la llengua principal en l'educació universitària, de manera que les actituds són majoritàriament positives cap a les tres llengües amb estatus d'oficialitat del Panjab indi, és a dir, el panjabi, l'hindi i l'anglès (Singh 2006, 32 i 38). Aquest mateix autor també ha investigat el tipus de motivació amb què es relaciona cada llengua. Ha pogut veure que s'estudia en anglès a la universitat per una motivació instrumental, ja que aquesta llengua es percep com la llengua més poderosa; no obstant això, el panjabi i l'hindi també compten amb el component instrumental, tot i que més baix que el de l'anglès, i a més tenen un component integratiu i de millora de l'estatus socioeconòmic (Singh 2006, 35).

A l'Índia, igual que al Pakistan, la llengua de prestigi econòmic és l'anglès, que es troba al cim de la jerarquia lingüística, i existeix una certa visió negativa cap a les llengües vernacles, que es va establir ja a l'època colonial (Durrani 2012, 33). L'anglès rep el suport de les elits dominants dels dos països, l'Índia i el Pakistan, com a mitjà per mantenir el poder. Mentrestant, les mateixes elits defensen de forma més aviat simbòlica i retòrica les llengües vernacles i l'hindi o urdú, com a llengua nacional o oficial, tant a l'Índia com al Pakistan. Això es palesa pel fet que les elits envien els seus fills als centres d'ensenyament privats on la llengua vehicular és l'anglès, llengua de què estarien privant les masses dels seus països, segons Rahman (2010, 13 i 14; 1997, 181-84). De totes maneres, hi ha una gran demanda per aprendre la llengua anglesa al Panjab, la qual cosa es tradueix en una forta implantació de centres d'ensenyament privats amb l'anglès com a llengua vehicular (Ballesteros Peiró 2011, 202).

Tanmateix, en àrees rurals del Panjab indi s'informa sobre la manca d'importància que donen tant els estudiants com els pares al coneixement de l'anglès i el baix nivell de competència que s'assoleix en l'ensenyament secundari (Rawlley 2014, 3). L'anglès a l'Índia ha passat d'identificar-se amb l'opressió durant l'època colonial a associar-se amb la llibertat de la pobresa en el període postcolonial per a gran part de la població, mentre que per les classes mitjanes i altes també té un component simbòlic i identitari (Annamalai 2005, 31 i 32). Així, a l'igual que en altres indrets, l'anglès ha representat ideologies lingüístiques diverses segons el context històric (Canagarajah 2000, 130). Històricament ha passat d'haver-hi moviments a favor de la prohibició de l'anglès durant els anys posteriors a la independència (vegeu secció 2.3.2.3), a actituds actuals cap a l'anglès positives en general (Dua 1996, 576). De totes maneres, actualment a l'Índia, amb la proliferació d'escoles amb l'anglès com a llengua vehicular per a les elits, comença a adquirir importància el tipus d'anglès que ofereix el centre escolar més que no pas el simple fet d'utilitzar l'anglès com a llengua vehicular, ja que es valora l'habilitat de parlar en anglès sense la influència de llengües índies (LaDousa 2005, 460). Actualment, l'anglès es considera una llengua neutra ja que no s'associa a cap regió índia en particular sinó amb la classe superior educada i urbana (LaDousa 2005, 462). De fet, parlar anglès correctament s'associa amb característiques com ser intel·ligent, ser de bona família, disposar d'un elevat poder adquisitiu, tenir una bona educació i un futur brillant (Sharma 2013, 2; Vijayalakshmi i Babu 2014, 1). Així, a l'Índia l'anglès està relacionat amb l'àmbit laboral, mentre que l'hindi ho està amb la identitat i la tradició religiosa i cultural, de manera que es considera essencial que els estudis universitaris siguin cursats en anglès per tal de poder progressar en l'escala social (Vaish 2008, 204).

Per tant, tot i que la situació sociolingüística del panjabi és més saludable al Panjab indi, la manca d'estudis sobre les actituds lingüístiques fa que no es compti amb gaires detalls sobre el tema. Pel que fa a l'anglès, dels estudis analitzats es conclou que, a l'igual que succeeix al Panjab pakistanès, es tracta de la llengua al cim de la jerarquia lingüística.

4.2.3 Les actituds lingüístiques dels panjabis a la diàspora

Com a conseqüència de la gran tradició migratòria i del volum de l'emigració panjabi al món (vegeu dades a la secció 2.1.3), hi ha nombrosos estudis sobre la diàspora panjabi, sobretot als països anglòfons, on les migracions panjabis han estat més nombroses. De totes maneres, generalment es consideren per separat els col·lectius de panjabis pakistanesos i els de panjabis indis. Molts dels estudis sobre els panjabis indis estan dedicats específicament a la comunitat sikh, ja que aquesta religió és originària del Panjab (Ballantyne 2012; Farjas i Bonet 2006; Gibson 1988; Jaspal 2012; Sian 2013; Taylor 2013). Malgrat l'abundància d'estudis sobre la diàspora panjabi, però, són molt poques les recerques que se centren en l'element lingüístic (Hall 2002; Romaine 1995; Smythe i Toohey 2009). Així, dels centenars de referències recollides en quatre informes sobre la bibliografia relativa a la diàspora sikh per Myrvold (2008a; 2008b; 2008c; 2008d), en total, no són més d'una dotzena els títols que tenen relació directa amb la llengua.

La majoria dels estudis que tracten temes sociolingüístics de la diàspora panjabi reporten una actitud positiva dels panjabis indis envers la llengua panjabi, ja que es considera un element fonamental de la pròpia identitat (Beynon et al. 2003, 20; Jaspal 2012, 7). Per exemple, els pares d'aquest col·lectiu (Beynon et al. 2003, 20) empenyen els fills a parlar panjabi i a valorar les identitats bilingües i multilingües amb l'ajut dels avis (Gibson 1988, 135; Smythe i Toohey 2009, 50). De fet, la presència dels avis a la família millora notablement les competències lingüístiques dels nens en panjabi (Smythe i Toohey 2009, 52). Així, Beynon *et al.* (2003, 20) troben que, al Canadà, els professors d'ascendència panjabi índia tenen una bona competència en panjabi gràcies a la insistència dels pares perquè els fills parlin panjabi a casa i perquè el fan servir en les relacions familiars i per relacionar-se amb els pares d'alumnes d'origen panjabi, ja que es troben còmodes amb la seva identitat lingüística i religiosa.

Tot i així, hi ha una preocupació entre els adults, especialment els pares (Romaine 1995, 305) i els avis (Smythe i Toohey 2009, 50), per la manca de competència en panjabi dels joves criats a la diàspora. De fet, el coneixement de la llengua d'origen pot arribar a ser molt limitada entre els joves d'origen panjabi (Hall 1995, 251 i 255). En general, les

competències de panjabi escrit es desenvolupen poc, tot i que en algunes zones, com ara a la Colúmbia Britànica del Canadà s'ofereixen cursos de panjabi (Smythe i Toohey 2009, 50) i també a la Gran Bretanya hi ha classes de panjabi en escriptura *gurmukhi* pròpia de l'Índia, però no en *shahmukhi*, propi del Pakistan (vegeu secció 2.3.2), (Gucciardi 2014, 47). De fet, mestres d'origen panjabi al Canadà defineixen la competència necessària del panjabi en referència a l'oralitat a diferència d'altres col·lectius al·lòctons com ara els d'origen xinès, que consideren el domini escrit de la llengua d'origen com a bàsic (Beynon et al. 2003, 20).

Hi ha autors (Ballard 1994; citat a Jaspal i Coyle 2009, 4) que consideren que, al Regne Unit, la segona generació d'origen pakistanès i indi continua utilitzant les llengües d'origen gràcies a diversos factors, com ara l'establiment de comunitats amb xarxes socials estretes, les freqüents visites al país d'origen, la promoció de la llengua als centres religiosos i la força de l'economia ètnica. De totes maneres, tot i que els joves parlen panjabi amb els adults, entre ells parlen en anglès i prefereixen l'anglès al panjabi si han estat criats als EUA o al Canadà, tot i que continuen mantenint-se fidels als valors panjabis (Gibson 1988, 138; Smythe i Toohey 2009, 52). De manera que hi ha autors que informen que l'ús del panjabi cada vegada és més marginal a la diàspora (Paolillo 1996, 15), tot i que segueix present entre els joves en diversos àmbits específics, com ara la família (Beynon et al. 2003, 20; Gibson 1988, 135 i 137), la religió, la comunitat i les relacions amb el país d'origen (Hall 2002, 112). En les relacions familiars l'ús del panjabi és especialment important amb la mare, ja que sovint no sap parlar cap altra llengua (Hall 1995, 251 i 255).

Sembla ser que entre els panjabis indis es mantenen amb més vitalitat la llengua i la cultura panjabis. De fet, en general, els panjabis indis es reconeixen fàcilment perquè on han emigrat no han perdut els seus trets identitaris i no s'han deixat absorbir pel grup majoritari en indrets tan diferents com la Gran Bretanya, l'Àfrica de l'Est, o el Canadà i els Estats Units. Tot i això, sí que s'han acomodats a les societats receptores, ja que han acceptat i adquirit alguns dels valors culturals i socials de la societat receptora, però sense deixar de banda valors de la societat d'origen (Gibson 1988, 23). Com a part del manteniment de la identitat, s'identifica la llengua panjabi com un dels elements que els

panjabis sikhs utilitzen per tal de diferenciar-se dels panjabis musulmans i pakistanesos, o hindús i indis (Jaspal 2012, 12), malgrat ser la llengua inicial per igual de tots els col·lectius panjabis indistintament de la nacionalitat i la religió d'origen. Per això, els *gurdwaras* o temples sikhs són molt sovint, també, centres d'ensenyament del panjabi tant oral com escrit per als nens de famílies d'origen panjabi indi (Smythe i Toohey 2009, 50) a diferència dels temples d'altres religions dels panjabis que no atorguen aquesta importància a la llengua, tot i ser la llengua inicial de la majoria dels panjabis. De fet, la religió sikh actualment continua molt lligada a la llengua panjabi també a la diàspora i la possibilitat d'utilitzar les llengües dels països d'acollida en lloc del panjabi a les celebracions religioses crea molt rebuig (Paolillo 1996, 15).

Com a mostra del suport de la diàspora sikh a la llengua panjabi, hi ha hagut casos en què la comunitat sikh s'ha mobilitzat a favor de l'ensenyament de la llengua panjabi en horari escolar a la Gran Bretanya, però no hi ha hagut unanimitat sobre la conveniència d'aquest tipus d'iniciativa, ni entre els pares ni entre els estudiants panjabis (Hall 2002, 99 i 109-110). En altres indrets, per exemple a Califòrnia, els pares sikhs preferien que no s'ensenyés panjabi a l'escola, per tal de prioritzar l'aprenentatge de l'anglès i limitar l'aprenentatge del panjabi a casa i a les classes del temple sikh (Gibson 1988, 194). Els pares panjabis prioritzen l'aprenentatge de l'anglès, ja que l'èxit acadèmic dels fills és una de les prioritats per a molts d'ells (Gucciardi 2014, 43; Hall 1995, 251) i és precisament la manca de competència en llengua anglesa una de les limitacions que consideren més importants per a l'èxit acadèmic (Gibson 1988, 142 i 191).

En canvi, entre els panjabis pakistanesos a l'estranger hi ha diversos indicis d'actituds negatives cap a la llengua panjabi. Per exemple, al cens britànic alguns panjabis pakistanesos oculten que parlen panjabi i, per contra, subratllen que parlen urdú, reproduint comportaments del país d'origen (vegeu secció 2.3.2) (Gucciardi 2014, 48), de manera que, almenys al Regne Unit, no seria estrany que una persona de família d'origen pakistanès declarés l'urdú com a llengua inicial per qüestions d'identitat, malgrat no ser competent en aquesta llengua (Jaspal i Coyle 2009, 7). La preferència per l'urdú dels panjabis pakistanesos també es reflecteix en les baixes taxes de matriculació en cursos de panjabi comparats amb els cursos d'urdú, al contrari del que es podria esperar

tenint en compte les elevades xifres de panjabis residents al Regne Unit. A més, hi ha una demanda activa de les famílies pakistaneses perquè s'ensenyi l'urdú a les escoles britàniques i no pas el panjabi (Gucciardi 2014, 11, 40 i 44). Els pares apunten els fills en aquestes classes perquè no perdin la llengua familiar o la llengua que la família considera que té més prestigi al país d'origen.

Aquests, doncs, serien alguns dels fenòmens que porten a pensar que s'està produint un procés de substitució del panjabi per l'urdú també entre els panjabis pakistanesos a la diàspora (Zaidi 2001, 2). A més, els parlants de panjabi del Regne Unit tenen de mitjana una edat més elevada que els parlants d'urdú (Gucciardi 2014, 58), la qual cosa també significa probablement que s'està produint un trencament de la transmissió familiar del panjabi en favor de l'urdú.

En un altre sentit, la situació sociolingüística en les comunitats de la diàspora, tant entre els panjabis indis com entre els pakistanesos, pot veure's afectada pels costums al voltant del matrimoni, ja que molt sovint tant uns com d'altres prefereixen casar els seus fills amb panjabis del país d'origen (Gibson 1988, 126). Això, sense dubte, augmentaria i renovaria constantment la presència i la força de les llengües d'origen en els col·lectius panjabis a l'estranger i també la vitalitat i la pervivència de les actituds lingüístiques del país d'origen entre els panjabis de la diàspora. En efecte, el matrimoni amb persones del país d'origen necessita del contacte continu i estret, tant abans com després del matrimoni, entre les famílies de la diàspora i famílies que resideixen al Panjab, i provoca l'arribada contínua de joves nascuts i educats al Panjab.

En resum, les actituds dels panjabis indis de la diàspora cap a la llengua panjabi són positives. Això es reflecteix en la insistència dels pares perquè els fills parlin panjabi i en l'organització de cursos de panjabi en els centres religiosos sikhs. De totes maneres, els joves en molts casos tenen competències limitades en aquesta llengua i no hi ha unanimitat sobre la conveniència d'ensenyar-la a les escoles, ja que en general es considera que l'escola ha d'ensenyar l'anglès i que el panjabi s'aprèn a casa. En canvi, entre els panjabis pakistanesos són més freqüents les actituds negatives envers el panjabi. Així, hi ha senyals de trencament de la transmissió familiar de la llengua en favor de

l'urdú, que és la llengua preferida quan hi ha opció d'estudiar-la a l'escola. Així mateix, els migrants panjabis, tant sikhs com musulmans, donen continuïtat a les actituds lingüístiques dels països d'origen sobretot pel que fa a l'educació dels fills, tot i que el context polític de la diàspora és totalment diferent al dels països d'origen (Gucciardi 2014, 46 i 48).

4.2.4 Les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya

La qüestió de les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya pràcticament no s'ha estudiat. De totes maneres, en algunes investigacions s'esmenten informacions d'interès sobre el tema. Així, els panjabis coincideixen en la facilitat de l'aprenentatge del castellà respecte d'altres llengües (Artal, Pascual, i Solana 2006, 117; Farjas i Bonet 2006, 101) relacionat amb la facilitat en la pronunciació. Insisteixen que a les seves llengües compten amb tots els sons necessaris per parlar en castellà i que la proximitat entre l'escriptura i la pronunciació en facilita l'aprenentatge, tot i que hi ha molts panjabis que, malgrat portar anys residint a l'Estat espanyol, tenen una competència del castellà força limitada i que la distància lingüística és considerable entre l'hindi/urdú i el panjabi com a llengües indo-àries, per una banda, i el castellà com a llengua llatina, per una altra. Juntament amb la facilitat del castellà manifesten la idea de la dificultat del català (Merino Jular 2012, 340), fins i tot entre gent que no n'ha fet mai cap curs i malgrat la proximitat lingüística entre el català i el castellà, i les semblances evidents entre ambdues.

La manca d'informació prèvia sobre el país d'arribada provoca que l'existència del català hagi suposat una sorpresa per a molts panjabis arribats a Catalunya (Artal, Pascual, i Solana 2006, 186), a l'igual que ocorre en col·lectius d'altres procedències. S'han trobat resistències cap a la llengua catalana, ja que a vegades consideren el català com a llengua que se'ls imposa (Artal, Pascual, i Solana 2006, 190). Aquesta percepció d'imposició de la llengua, en canvi, no la tenen respecte al castellà, probablement perquè és la llengua que esperaven trobar a causa de la identificació majoritària del castellà com a única llengua d'Espanya. Per contra, consideren que el castellà és la llengua més útil a l'hora de viure a Catalunya (Farjas i Bonet 2006, 101). A més, en alguns casos, alguns panjabis

pakistanesos poden arribar a considerar el català, llengua percebuda com a secundària, com a dialecte, quan fan el paral·lelisme amb el panjabi com a llengua pròpia (Merino Jular 2012, 334) en el sentit de varietat lingüística de menys categoria en contraposició al castellà i a l'urdú, que serien les llengües principals, tenint en compte que l'urdú és l'única llengua nacional del Pakistan.

Probablement, aquestes actituds respecte al català disminueixen l'interès dels panjabis per aprendre la llengua. Fins i tot en indrets amb una forta presència del català, com ara Olot, s'ha detectat poc interès entre els panjabis per aprendre el català perquè li troben poca utilitat i consideren una pèrdua de temps anar a classes d'idiomes en general (Farjas i Bonet 2006, 100). No obstant això, Estors Sastre (2014) ha investigat les actituds d'estudiants adults de català amb el xinès, l'àrab, el castellà, o l'urdú i el panjabi com a llengua inicial. Tot i que l'autora no troba diferències d'actituds en funció de l'origen dels participants, assenyala que els panjabis, a l'igual que la gran majoria dels entrevistats (un 96 %) presenten una actitud positiva i reivindicativa cap al català i s'hi identifiquen simbòlicament, però, a més, donen un alt valor instrumental al català (Estors Sastre 2014, 164 i 167). Aquestes actituds tan positives podrien estar relacionades amb el fet que es tracta de persones que ja estan estudiant el català i probablement també amb el fet que sigui una professora de català qui els entrevista. En altres estudis s'han trobat motivacions per les quals els panjabis assisteixen a cursos de llengua associades sobretot a raons instrumentals: la necessitat d'un certificat d'assistència per aconseguir la regularització de la seva situació administrativa, la necessitat de comunicar-se a la feina i l'objectiu d'assolir una promoció social que associen necessàriament amb el coneixement del català com a llengua d'estatus elevat (Merino Jular 2012, 343). Així, les dones pakistaneses associen el català a l'escola i a l'èxit laboral, però reconeixen que el castellà és la llengua franca del barri (Llompart Esbert 2013, 55 i 59), de la mateixa manera que és el castellà la llengua franca entre les persones de diversos orígens que es troben als oratoris musulmans del barri del Raval de Barcelona (Moreras 2005, 127). De totes maneres, s'han trobat algunes limitacions per a l'aprenentatge de llengües entre els panjabis, com ara la manca d'hàbit d'estudi relacionat amb el curt recorregut escolar previ o qüestions ideològiques relacionades amb la religió, a causa de la qual es considera reprovable el contacte amb persones amb una religió diferent de la pròpia (Merino Jular 2012, 404).

Precisament, s'ha descrit una mena d'aïllament ideològic, cultural i social almenys entre els pakistanesos, que fa que es relacionin poc amb els autòctons i amb la cultura del país d'acollida (Qureshi 2009, 48-49), la qual cosa obstaculitza l'aprenentatge de les llengües. A més, aquest aïllament va lligat a les xarxes que es creen al barri entre els pakistanesos, que fan que el contacte amb la resta de les comunitats sigui gairebé inexistent i que persones que porten més de cinc anys a Catalunya siguin totalment alienes i desconexades dels elements culturals i lingüístics del país d'arribada, fins i tot els més bàsics (Valenzuela García 2010, 199).

Quant a les llengües d'origen, entre els panjabis sikhs, es considera molt important conservar el panjabi, perquè està estretament relacionat amb la transmissió de la religió i de la cultura pròpia (Farjas i Bonet 2006, 138). És per això que s'intenta reforçar la identitat mitjançant la promoció de la llengua panjabi entre els joves, ja que aquells que porten més temps tendeixen a utilitzar-la menys (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 69). En canvi, entre els joves pakistanesos s'ha trobat que a casa utilitzen panjabi o urdú segons la voluntat dels pares (Llompart Esbert 2013, 55), a diferència dels joves panjabis indis que parlarien panjabi a casa.

A més, entre els panjabis es manifesta un desig per l'augment de l'ús de l'anglès a Catalunya (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 70). S'ha de tenir en compte que provenen d'una societat amb un passat colonial força recent, període en el qual l'anglès era la llengua de poder, i que aquesta situació s'ha mantingut i, fins i tot, s'ha reforçat en el període postcolonial fins l'actualitat (vegeu secció 2.3.2.4). Probablement també hi influeix el fet que la diàspora panjabi, a part de la situada als països del Golf Pèrsic, tingui com a destinació preferent els països de parla anglesa, amb els quals mantenen contactes freqüents (vegeu secció 2.1.3.1).

En resum, per manca d'estudis relatius a les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya, el coneixement que se'n té és molt limitat. En general, els panjabis consideren fàcil i útil el castellà, de manera que hi ha certa resistència cap al català. No obstant això, també s'han trobat actituds molt positives cap al català entre els panjabis. L'actitud cap

al panjabi és positiva entre els panjabis indis, mentre que entre els pakistanesos es troba certa preferència per l'urdú. Finalment, s'han trobat actituds positives cap a l'anglès entre tots els panjabis.

4.3 Objectius i preguntes de recerca

Segons l'estat de la qüestió presentat en les seccions precedents, les actituds lingüístiques dels panjabis estan molt poc estudiades, tant en l'àmbit general com entre els panjabis immigrants a Catalunya. Tampoc no hi ha investigacions sobre la relació que puguin tenir aquestes actituds amb les actituds lingüístiques als països d'origen. A més, no s'han trobat estudis sobre les percepcions dels autòctons vers les actituds lingüístiques dels panjabis. És per això que en aquesta recerca s'han plantejat els objectius que es presenten a continuació.

L'objectiu general d'aquesta tesi és conèixer quines són les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya i, en concret, a l'àrea metropolitana de Barcelona. Per tal d'assolir-lo, el present estudi s'ha proposat d'investigar tres objectius més específics.

Objectiu 1: Investigar les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les llengües del Panjab, el panjabi i l'hindi-urdú.

Aquest primer objectiu específic s'adreça mitjançant la investigació de les següents preguntes:

1. Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les llengües del Panjab, el panjabi i l'hindi-urdú?
2. Quines són les actituds públiques predominants a l'Índia i al Pakistan vers el panjabi i l'hindi-urdú, segons recull la premsa d'aquests països?

3. Fins a quin punt coincideixen les actituds lingüístiques recollides a la premsa de l'Índia i el Pakistan, i les actituds dels immigrants panjabis que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú?

Objectiu 2: Investigar les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les dues llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà.

Aquest segon objectiu específic s'adreça mitjançant la investigació de les següents preguntes:

4. Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults, tant de l'Índia com del Pakistan, que viuen a Catalunya vers les dues llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà?
5. Quines són les actituds vers el català i el castellà dels immigrants panjabis adults a Catalunya que perceben els autòctons?

Objectiu 3: Investigar la relació entre les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les llengües del país d'origen i les seves actituds vers les llengües de la societat d'arribada.

Aquest tercer objectiu específic s'assoleix mitjançant la investigació de les següents preguntes:

6. Quina relació hi ha entre les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú, i les seves actituds vers el castellà i el català?

7. Quines són les actituds vers l'anglès dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya, tant respecte la situació d'aquesta llengua a l'Índia i el Pakistan com pel que fa a Catalunya?

5. METODOLOGIA

Per tal d'arribar a respondre les preguntes de recerca d'aquesta tesi (vegeu secció 4.3), s'han utilitzat diverses tècniques sobretot de metodologia qualitativa, tot i que també de quantitativa, amb l'objectiu de fer possible la triangulació de les dades (L. Richards 2009, 20), ja que el mesurament de les actituds mitjançant una sola tècnica directa no resulta prou complet, tal com s'ha indicat en la secció corresponent (vegeu secció 3.2.3).

Es considera que la metodologia qualitativa és adequada per a aquesta recerca perquè el que es busca és arribar a entendre els significats que construeixen un grup de subjectes (Cornejo, Besoain, i Mendoza 2011). Així, s'han entrevistat panjabis adults residents a Catalunya amb l'objectiu d'estudiar-ne les actituds lingüístiques. Entre els panjabis entrevistats s'han diferenciat aquells que són líders d'algun tipus d'entitat associativa respecte de la resta dels panjabis que anomenem "comuns". També s'han realitzat entrevistes a autòctons que tenen relació amb panjabis per tal d'esbrinar com es perceben les actituds lingüístiques dels panjabis entre els autòctons. Per últim, s'han recollit notícies relacionades amb les llengües de la premsa en anglès publicada a l'Índia i al Pakistan. L'objectiu, en aquest cas, és identificar les actituds lingüístiques que s'hi manifesten; per una banda, per comparar-les amb les actituds detectades entre els panjabis residents a Catalunya i, per una altra banda, per esbrinar si hi ha diferències entre la premsa pakistanesa i la premsa índia. Es pretén, d'aquesta manera, arribar a comprendre millor el context en el país d'origen de les actituds lingüístiques dels panjabis.

A la Taula 5 es resumeixen les tècniques utilitzades per a la recollida i l'anàlisi de dades així com la quantitat de corpus recollit amb cada tècnica.

Taula 5: Resum de les tècniques utilitzades per a la recollida i l'anàlisi de dades

Objectiu	Tècnica de recollida	Quantitat		Tècnica d'anàlisi
Actituds lingüístiques dels panjabis comuns	Entrevistes a panjabis: -panjabis comuns	Pak. Índ.		Anàlisi qualitativa de continguts
		dones	4 3	
		homes	9 6	
		Total: 22		
Actituds lingüístiques dels líders panjabis	-panjabis líders	Pak. Índ.		
		dones	0 1	
		homes	8 1	
		Total: 10		
Percepcions dels autòctons sobre les actituds lingüístiques dels panjabis	Entrevistes a autòctons	dones	14	Anàlisi qualitativa de continguts
		homes	3	
		Total: 17		
Actituds lingüístiques en la premsa índia i pakistanesa	Cerca a FACTIVA	Nombre de notícies		Anàlisi de notícies: -anàlisi quantitativa (lingüística de corpus)
		-503 de l'Índia (200.000 paraules)		
		-240 del Pakistan (153.000 paraules)		
		Total: 743		-anàlisi qualitativa de continguts
		-50 de l'Índia		
		-50 del Pakistan		
Total: 100				

Pak.: Pakistan; Índ.: Índia

A continuació es presenten els participants en aquesta investigació. També es detallarà la metodologia utilitzada en la recollida de dades i, per últim, com s'ha analitzat la informació recollida.

5.1 Participants

Amb l'objectiu de comptar amb el testimoni de panjabis residents a Catalunya, s'ha entrevistat un total de 32 persones d'origen panjabi, 8 dones i 24 homes (veure resum a la Taula 5). Del total d'entrevistats, 11 són d'origen indi i 21 d'origen pakistanès. Tal com s'ha indicat abans, els panjabis entrevistats s'han dividit en dos grups, panjabis comuns i panjabis líders, on els líders són membres destacats d'alguna associació, per la influència social que puguin tenir, tant sobre la comunitat dels panjabis com sobre la resta de la societat. A més, s'han entrevistat 17 persones autòctones per conèixer com perceben

les actituds lingüístiques dels panjabis. Més endavant es descriuen amb detall les característiques de tots els entrevistats.

Totes les entrevistes s'han realitzat entre l'any 2012 i el 2015 en diverses onades iteratives, ja que s'han complementat amb la revisió de bibliografia i l'anàlisi de la informació recollida, de manera que després de cada onada d'entrevistes s'ha planificat la següent. Aquesta forma d'actuar es considera desitjable en la metodologia qualitativa (Coffey i Atkinson 2003, 7). Així, les primeres entrevistes s'han realitzat a panjabis comuns, aprofitant l'activitat de l'autor d'aquesta tesi com a professor de castellà i de català per a nousvinguts, molts dels quals eren panjabis. Amb la informació resultant de la primera anàlisi de les entrevistes i la revisió simultània de bibliografia, es va decidir entrevistar els líders de les diverses organitzacions que apleguen panjabis a Catalunya i, en especial, a Barcelona. Des de les primeres entrevistes es va comprovar que hi havia diferències importants quant al grau d'elaboració del discurs entre els dirigents de les associacions i la resta dels panjabis entrevistats. Més tard, i coincidint amb un curs d'urdú i un altre d'hindi on va participar l'autor com a alumne, es van entrevistar alguns dels autòctons que tenien relació amb els panjabis. Finalment, es va dur a terme una última tongada d'entrevistes, amb l'objectiu de completar les dades obtingudes, tant entre els panjabis com entre els autòctons. S'ha deixat de fer entrevistes quan s'ha considerat que s'ha assolit la saturació d'informació; és a dir, quan s'ha comprovat que el fet de fer més entrevistes no aporta més variabilitat als resultats (Bauer i Aarts 2000, 34; Gaskell 2000, 43). També s'ha valorat l'esforç necessari per afegir-hi i analitzar entrevistes addicionals donada la limitació de temps dels estudis de doctorat.

L'estratègia que s'ha seguit a l'hora de seleccionar els participants és la de buscar la màxima variabilitat en els entrevistats, estratègia que es practica de forma habitual en els estudis qualitatius. L'objectiu és identificar el màxim de variabilitat respecte al fenomen estudiat, de manera que s'han d'evitar les conclusions sobre la distribució dels tipus identificats en la població general, ja que no es disposa d'una mostra representativa (Bauer i Aarts 2000, 33).

S'han combinat diversos mètodes de selecció de participants (Bernard i Ryan 2010, 361). En primer lloc s'ha utilitzat la selecció deliberada de participants, perquè s'ha anat a buscar certes persones, per exemple en el cas d'alguns líders panjabis. En segon lloc hi ha hagut una selecció de conveniència, és a dir que s'han seleccionat els informants que es trobaven disponibles, per exemple quan s'han seleccionat els participants entre els alumnes de l'investigador o s'han entrevistat els companys de classe de l'investigador. Finalment, també s'ha fet servir la selecció de xarxa, com ara la tècnica de la bola de neu, perquè en alguns casos s'han usat les xarxes d'alguns entrevistats per localitzar possibles entrevistats addicionals.

Al llarg de la recerca, s'ha comptat amb la col·laboració de molts panjabis o persones relacionades, però sobretot han estat clau dos dels panjabis entrevistats. Aquestes dues persones tenen perfils molt diferents; ja que un és indi i l'altre pakistanès; un té estudis universitaris i l'altre no; també respecte del temps de residència a Catalunya, ja que un acabava d'arribar i l'altre hi portava ja uns anys. Un d'ells ha introduït l'investigador a la cultura panjabi en múltiples trobades durant els anys que ha durat la recerca; l'altre, s'ha encarregat de contactar i de facilitar la relació amb molts dels líders entrevistats. L'investigador ha considerat convenient conèixer de primera mà les xarxes de socialització dels panjabis a Catalunya. És per això que s'ha donat importància al coneixement del context cultural dels panjabis a Barcelona assistint a diversos actes, com ara celebracions religioses o festes, i esdeveniments esportius, llegint literatura índia i pakistanesa, i visionant pel·lícules dels països d'origen.

5.1.1 Panjabis comuns

Per tal de distingir-los dels panjabis líders, membres destacats d'associacions, s'han anomenat "comuns" aquells panjabis que no tenen un càrrec o un paper distingit en cap de les associacions que treballen a Catalunya. Tots els panjabis entrevistats són nascuts al Panjab, bé a l'Índia o bé al Pakistan. Tots són adults, més grans de 20 anys i residents a l'àrea metropolitana de Barcelona. No han passat pel sistema educatiu obligatori català

i presenten perfils variats quant a l'edat, el sexe, l'àrea d'origen —si té caràcter rural o urbà—, el nivell educatiu i l'ocupació (vegeu Taula 6).

S'ha buscat l'homogeneïtat en dues de les característiques bàsiques: l'àrea de residència i la no-participació en el sistema d'ensenyament reglat català. De fet, aquests dos factors poden determinar en gran mesura les actituds lingüístiques dels immigrants, tal com s'analitza en la secció sobre l'estat de la qüestió (vegeu capítol 4). Per una part, el fet de residir a l'àrea metropolitana determina en gran part l'entorn sociolingüístic i, per tant, el contacte amb la llengua catalana. És per això que no s'han entrevistat panjabis residents en altres comarques amb més presència social del català com ara Osona o la Garrotxa. Per una altra part, la participació en el sistema d'ensenyament obligatori català resulta un dels principals vehicles de contacte i d'aprenentatge de la llengua catalana. No obstant això, no s'ha volgut introduir més característiques comunes, com ara el fet de ser estudiant de català o de castellà, perquè el que interessava no eren les actituds d'una part específica dels adults panjabis. De manera que quant a la resta de les característiques s'ha buscat la màxima heterogeneïtat per poder recollir el màxim possible de tipus d'actituds lingüístiques. Així, s'ha reclutat conscientment la màxima diversitat possible quant a sexe, edat, nivell educatiu, ocupació, zona d'origen i país d'origen (vegeu Taula 6). Aquesta estratègia resulta molt comú a l'hora de seleccionar els participants en la metodologia qualitativa (N. King i Horrocks 2010, 29).

L'edat mitjana dels panjabis comuns entrevistats és de 33 anys (des dels 20 el més jove fins als 56 anys el més gran). Hi ha deu persones d'entre 20 i 29 anys, set d'entre 30 i 39, tres d'entre 40 i 49 anys i dos més grans de 50. El temps de residència mitjà en el moment de l'entrevista és de sis anys: sis persones porten menys de dos anys, dotze fa entre dos i deu anys que resideixen a Catalunya i quatre, més de deu anys. Gairebé la meitat dels entrevistats, onze persones, estan casades o viuen en parella. Quant al nivell educatiu, vuit dels entrevistats tenen estudis universitaris, vuit secundaris, cinc primaris i una no ha estat escolaritzada. Per acabar, pel que fa a la zona d'origen, set són originaris de zones urbanes i la resta, quinze, de zones rurals.

L'ocupació més freqüent entre les dones és la de mestressa de casa (n'hi ha quatre). De la resta, una està a l'atur, una altra és medidora i l'altra és estudiant de batxillerat. Entre els homes, sis estan a l'atur, dos són mediadors, dos són cambrers i n'hi ha un de cadascuna d'aquestes ocupacions: estudiant, operari de la construcció, propietari d'un comerç, ajudant de botiga i treballador d'un locutori. Per tant, hi ha una gran varietat d'ocupacions.

Taula 6: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns en el moment de l'entrevista

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural/urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Ankur	home	27	Índia	4	rural	secundària	atur
Anwar	home	38	Pakistan	13	urbà	universitat	mediador
Gulfaam	home	39	Pakistan	16	rural	universitat	mediador
Harif	home	35	Pakistan	8	rural	primària	empresari comerç
Hamimah	dona	20	Pakistan	4	urbà	secundària	estudiant batxillerat
Harprit	home	27	Índia	0	urbà	universitat	atur
Iqrar	home	27	Pakistan	1	rural	universitat	estudiant universitat
Manda	home	27	Índia	4	rural	secundària	atur
Maruf	home	40	Pakistan	10	urbà	secundària	atur
Misri	home	34	Índia	10	rural	primària	operari construcció
Muqtadir	home	22	Pakistan	0	rural	secundària	atur
Mutaal	home	25	Pakistan	2	urbà	primària	atur
Parmit	home	30	Índia	1	rural	secundària	ajudant botiga
Qadir	home	31	Pakistan	8	rural	universitat	cambrer
Rakesh	home	27	Índia	0	rural	secundària	cambrer
Serena	dona	30	Índia	16	rural	universitat	medidora
Shahmir	home	27	Pakistan	0	urbà	universitat	locutori
Shazfa	dona	46	Pakistan	4	rural	sense escolartitzar	mestressa de casa
Tania	dona	56	Pakistan	4	rural	universitat	atur
Tatbir	dona	40	Índia	8	rural	primària	mestressa de casa
Virendri	dona	51	Índia	18	urbà	primària	mestressa de casa
Zarnish	dona	21	Pakistan	4	rural	secundària	mestressa de casa

Per contactar els entrevistats s'han fet servir contactes directes de l'investigador o contactes dels propis entrevistats, panjabis o autòctons, com s'ha dit abans, mitjançant la tècnica de la bola de neu. Aquesta tècnica consisteix a demanar suggeriments i contactes per a futures entrevistes als entrevistats (N. King i Horrocks 2010, 34). Alguns d'ells eren alumnes de nivells inicials de català o de castellà en les classes que impartia l'investigador en un barri amb gran presència immigrant de l'àrea metropolitana de Barcelona.

S'han utilitzat, preferentment, diversos informants com a origen dels contactes per tal d'evitar l'augment de l'homogeneïtat entre els entrevistats i, d'aquesta manera, evitar la proliferació d'alguns perfils que els entrevistats consideraven idonis per ser entrevistats, però que no eren els més buscats per l'investigador. Així, molt sovint els entrevistats proposaven com a possibles participants persones que parlessin molt bé el català, que coneguessin molt bé Catalunya o que tinguessin un nivell alt d'estudis, ja que eren persones que ells consideraven que tenien alguna cosa a dir i que parlaven bé; sovint no acabaven d'entendre l'interès de l'investigador per entrevistar també panjabis d'altres perfils. Tot i que altres estudis informen de dificultats abundants per aconseguir els contactes i poder entrevistar membres del col·lectiu pakistanès (Artal, Pascual, i Solana 2006, 12), en general, en aquesta tesi doctoral ha estat força senzill contactar amb els homes participants; de fet, s'han fet totes les entrevistes que estaven programades, probablement, gràcies als contactes personals previs amb membres del col·lectiu i a la col·laboració d'alguns participants que no han dubtat a posar els seus contactes personals al servei de l'estudi.

En aquest darrer estudi esmentat (Artal, Pascual, i Solana 2006, 12), els investigadors no van entrevistar cap dona pakistanesa perquè aleshores encara n'hi havia poques a Catalunya. Per a la present tesi també ha estat especialment difícil contactar amb dones que estiguessin disposades a participar en les entrevistes, a causa de les diferències de socialització dels panjabis en funció del gènere. Per una part, no és fàcil trobar dones panjabis que freqüentin àmbits mixtos, on participin tant homes com dones. Per una altra part, el fet de participar en aquest projecte comporta per a les dones panjabis una cita amb un home desconegut, l'entrevistador, i passar aproximadament una hora a soles amb ell per a l'entrevista. Tot això, que entre els homes panjabis no ha creat gaires problemes, en el cas de les dones suposa un gran obstacle.

És per això que per poder entrevistar més dones s'ha adaptat la metodologia, tal com s'indica en l'apartat sobre la recollida d'informació. També s'han entrevistat una dona que ha cursat els estudis secundaris sencers a Catalunya i una altra que en el moment de l'entrevista estava estudiant batxillerat, si bé feia molt pocs mesos que havia començat. Aquestes dues dones s'han entrevistat, com a excepció, en contra dels criteris fixats a la

tria dels entrevistats, per tal de poder recollir el testimoni de més dones i reduir el desequilibri entre els informants dels dos sexes, tenint en compte la influència probable del gènere en les actituds lingüístiques (vegeu secció 3.2.2).

5.1.2 Panjabis líders d'associacions pakistaneses i índies a Catalunya

Les associacions d'immigrants a Catalunya han tingut un paper important en les polítiques catalanes d'immigració, ja que han estat el resultat de polítiques per impulsar la participació política i social dels immigrants més enllà del dret a vot (Climent-Ferrando i Triviño 2015, 166-70). De fet, molts immigrants no poden exercir el dret a vot, bé per la situació d'irregularitat administrativa en què viuen, o bé per les diverses fases de regularització per les quals han de passar abans d'obtenir el dret a vot. Les associacions d'immigrants han servit com a òrgans consultius de les polítiques migratòries de la Generalitat de Catalunya. Segons aquests autors, entre les vuit associacions més importants de Catalunya es troba l'Associació de Treballadors Pakistanesos, amb una presència important de panjabis.

Per a la present investigació, s'han contactat panjabis que tenen un paper de dirigents en diversos tipus d'entitats, com ara centres religiosos, associacions, mitjans de comunicació i moviments polítics (vegeu Taula 7). En total, s'han entrevistat 10 persones, entre elles només una dona, a causa de la molt escassa presència de les dones panjabis entre els càrrecs de les xarxes associatives, religioses i culturals. Entre els entrevistats hi ha tres representants de mitjans de comunicació, que treballen a la premsa escrita i a la ràdio. La premsa escrita s'adreça als pakistanesos, ja que està redactada principalment en urdú. En canvi, la ràdio està dirigida als immigrants de diverses nacionalitats de l'Àsia meridional, ja que fan servir sobretot l'urdú/hindi, que oralment és comprensible per a la majoria i, a més, també utilitzen altres llengües, com ara el panjabi. Tot i que els darrers anys s'han desenvolupat amb gran intensitat les xarxes socials d'internet i gran part de la informació circula actualment per aquests mitjans, encara avui, els mitjans de comunicació tradicionals ostenten un grau de poder important. Les persones que els dirigeixen tenen

un gran coneixement tant del país d'origen com del d'arribada, a més d'uns cercles de contactes molt amples que els fan donen molta informació i influència sobre la comunitat.

Un altre tipus d'organització on s'han buscat participants per a l'estudi són els centres religiosos musulmans i sikhs, ja que els oratoris són, en general, un punt de referència important per als panjabis de cada religió. Així, els centres religiosos són lloc de trobada on, a més de l'activitat religiosa, es desenvolupen activitats socials importants, com ara la cerca de feina, d'habitatge i l'intercanvi d'informació sobre el país d'origen o els tràmits necessaris al país d'arribada. A més, també són freqüents les activitats de formació en diverses matèries, però especialment en llengües, tant del país d'origen, per als més petits i els joves, com en llengües del país d'arribada. Els *gurdwaras* o temples sikhs donen, també, menjar a tothom i fins i tot habitatge temporal per a qui ho necessiti. Per tant, els líders religiosos són persones amb molta influència sobre la població panjabi immigrada. Per tot això, s'han entrevistat dues persones representants de centres musulmans i una d'un temple sikh.

També s'han entrevistat tres persones que lideren associacions culturals o de caràcter general. Una d'elles representa una associació índia i les altres dues persones dirigeixen una associació pakistanesa. Totes les associacions dels entrevistats treballen, sobretot, amb persones d'origen panjabi, tant índies com pakistaneses. Les activitats de les associacions són força diverses, però en totes les associacions dels entrevistats s'organitzen cursos de llengua. Una d'elles organitza cursos de català, mentre que l'altra ho fa de castellà, segons les preferències dels dirigents. Com que entre les nombroses entitats existents n'hi ha una gran part pràcticament inactives, per al present estudi s'han seleccionat aquelles que han tingut més activitat durant els últims anys i que són més conegudes entre els panjabis. Aquestes associacions s'han pogut detectar mitjançant la primera tongada d'entrevistes fetes als panjabis comuns i als autòctons.

Finalment, s'ha entrevistat una persona d'un moviment polític pakistanès amb presència en la diàspora. Aquest moviment ha fet campanya electoral activa entre els pakistanesos residents a Catalunya per tal de guanyar suport per al candidat, que va resultar vencedor en les eleccions presidencials pakistaneses del 2013. Totes les persones entrevistades

tenen també en comú que mantenen moltes relacions amb les autoritats de diversos àmbits de Catalunya, amb la resta del moviment associatiu en general i els grups d'immigrants en particular, i amb la part de la comunitat panjabi que representen.

Taula 7: Característiques sociodemogràfiques dels líders panjabis en el moment de l'entrevista

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Nivell educatiu	Entitat
Gatnam	home	31	Índia	6	urbà	universitat	centre religiós
Hamim	home	30	Pakistan	8	urbà	universitat	mitjà de comunicació
Iqteza	home	44	Pakistan	22	rural	universitat	centre religiós
Jalil	home	55	Pakistan	16	urbà	universitat	mitjà comunicació
Jamaal	home	60	Pakistan	20	urbà	universitat	associació
Muqtadir	home	57	Pakistan	13	urbà	secundària	partit polític
Najat	home	26	Pakistan	4	urbà	universitat	associació
Rajvir	dona	40	Índia	16	urbà	universitat	associació
Raqim	home	54	Pakistan	38	rural	primària	mitjà de comunicació
Usam	home	28	Pakistan	10	urbà	universitat	centre religiós

La mitjana d'edat dels líders entrevistats és de 42 anys. El temps de residència mitjà a Catalunya és de 15 anys, amb només tres persones que hi porten menys de 10 anys. Són majoria els que provenen de ciutats en el país d'origen i tots tenen educació universitària, excepte dos. Totes aquestes característiques marquen un perfil de més edat, nivell educatiu més elevat i més anys de residència a Catalunya que el grup dels panjabis comuns entrevistats.

Per identificar els principals líders panjabis de Catalunya s'ha tret informació de les entrevistes realitzades amb els panjabis comuns, amb els primers líders entrevistats, així com amb els autòctons. Els líders panjabis han estat contactats directament mitjançant les entitats a què pertanyen o indirectament per coneguts comuns. Com a conseqüència de la seva activitat pública, la majoria ha estat molt fàcil de localitzar. De totes maneres, sempre que ha estat possible s'ha fet servir com a referència alguna persona, autòctona o panjabi, coneguda del líder que es volia entrevistar per tal de crear un clima de confiança i aconseguir-ne la participació, factor que és bàsic en el procés de qualsevol entrevista (Gaskell 2000, 45). Ha resultat de gran ajuda la voluntat de col·laboració d'alguns dels entrevistats que han proporcionat els contactes a l'investigador. En tots els casos s'ha

insistit que el tema d'interès eren les llengües, tant al país d'origen com a Catalunya. Aquest tema resulta menys compromès per als participants, a diferència de les qüestions religioses o polítiques, i facilita que accedeixin a ser entrevistats.

També entre els líders s'ha fet una excepció amb l'Usam pel que fa al requeriment de no haver cursat els estudis obligatoris a Catalunya, ja que va estudiar la secundària a Catalunya, després d'haver arribat del Panjab. Aquesta excepcionalitat es deu a la gran rellevància d'aquesta persona segons diversos panjabis entrevistats i pels suggeriments de diversos dels autòctons participants a la recerca.

5.1.3 Autòctons de Catalunya

Amb l'objectiu d'analitzar com perceben el autòctons les actituds lingüístiques dels panjabis, s'han entrevistat 17 persones que han tingut relació amb panjabis adults per qüestions personals o professionals. La gran majoria dels entrevistats, 13, són dones (vegeu Taula 8), per diversos motius: 1) per la major presència de dones en els àmbits educatius i d'intervenció social; 2) per la freqüència més alta de parelles mixtes entre dona catalana i home panjabi que no pas a l'inrevés, i 3) per la participació més alta de dones autòctones en activitats artístiques relacionades amb el Panjab, com ara les danses.

Efectivament, els lligams que tenen els autòctons entrevistats amb els panjabis estan relacionats amb motius professionals, relacions de parella, activitats artístiques o culturals i participació en associacions d'immigrants. En molts dels casos, es troba una combinació d'aquests àmbits de relació. Entre els professionals hi ha persones que es dediquen a la llengua, és a dir, a l'ensenyament del català i el castellà, o a la promoció del català entre els immigrants. Entre els professionals també hi ha tres treballadors socials amb feina en barris on hi ha una gran població de panjabis i sis investigadors socials que han estudiat els panjabis. Alguns treballen exclusivament amb panjabis o amb persones d'origen indi o pakistanès, però d'altres treballen amb gent de diverses nacionalitats, que també inclouen panjabis. Entre les activitats artístiques que han fet que alguns autòctons entrevistats hagin entrat en contacte amb la població panjabi destaquen diverses danses,

amb què van tenir contacte per primera vegada amb motiu del Fòrum de les cultures celebrat a Barcelona el 2004. Entre aquestes danses, algunes són originàries del Panjab, com ara el *bhangra*, i altres són originàries del Pakistan i l'Índia en general, com ara la dansa *Bollywood*, el *kathak* o altres danses tradicionals. A més, tres entrevistats participen en associacions amb gran presència de panjabis. Un ho fa en un mitjà de comunicació i en un grup esportiu, un altre en una associació de dones i un tercer en un grup religiós. Les tres entrevistades amb relacions de parella amb els panjabis ja tenien amb anterioritat contactes amb col·lectius panjabis i és precisament mitjançant aquests contactes que van sorgir les relacions de parella en tots els casos.

Taula 8: Resum de les característiques dels autòctons entrevistats

Nom fictici	Relació amb panjabis
Aida	Col·laboradora d'associació pakistanesa. Parella mixta amb un panjabi pakistanès.
Agnès	Participa en grups de danses índies i panjabis. Parella mixta amb un panjabi pakistanès.
Alicia	Investigadora social. Ha participat en recerques sobre panjabis a Catalunya. Professora d'institut en una zona amb molts panjabis.
Eduard	Professor de català en una zona amb molts panjabis.
Elena	Responsable de promoció del català entre les associacions d'immigrants.
Eli	Alguns membres de la seva família són panjabis pakistanesos.
Elvira	Ha estat professora de llengua en escola d'adults en una zona amb molts panjabis. Parella mixta amb un panjabi pakistanès.
Ester	Investigadora social. Ha participat en projectes de recerca amb panjabis. Col·laboradora de mitjans de comunicació pakistanesos i medidora intercultural majoritàriament amb població panjabi.
Laura	Investigadora social. Col·labora amb una associació pakistanesa. Ha participat en projectes de recerca sobre pakistanesos.
Maria	Professora de castellà del grup de dones pakistaneses en un centre religiós pakistanès.
Martina	Col·laboradora de mitjans de comunicació pakistanesos, i d'associacions índies i pakistaneses.
Mireia	Investigadora social. Ha participat en projectes de recerca sobre panjabis i en programes de desenvolupament en una zona amb molts panjabis.
Montserrat	Investigadora lingüista. Ha treballat en projectes de recerca sobre la llengua panjabi i en diversos projectes sobre llengua i immigració.
Pau	Responsable de l'administració pública en temes relacionats amb l'ensenyament de les llengües de la immigració.
Pol	Educador i treballador social. Ha treballat en zones amb molts panjabis.
Raül	Investigador social i assessor en temes d'integració i immigració. Ha treballat en zones amb molts panjabis.
Vanessa	Participa en grups de danses del Pakistan i l'Índia.

Els autòctons entrevistats han estat contactats per diversos mitjans. Alguns d'ells han estat companys de l'autor d'aquesta tesi en cursos d'urdú i d'hindi; d'altres ja eren coneguts de l'autor de la tesi en els àmbits de la sociolingüística i la immigració. Finalment, en alguns casos també s'han utilitzat els contactes dels entrevistats per localitzar més persones per entrevistar i, també, contactes proporcionats pels panjabis entrevistats. Tots els entrevistats resideixen a l'àrea metropolitana de Barcelona, tret de dues persones que treballen en una comarca on viuen molts panjabis. Tot i no complir el requisit de l'àrea geogràfica, es va decidir d'entrevistar-los pel seu profund coneixement dels panjabis i l'ampla experiència laboral i personal en el tema. Per finalitzar, s'ha de destacar que, en general, ha estat molt fàcil l'accés als entrevistats per la complicitat immediata que ha creat en la majoria dels casos l'interès comú pels panjabis entre l'investigador i els participants.

5.2 Recollida de dades

S'han recollit dades mitjançant entrevistes amb els participants que s'han descrit en l'anterior secció 5.1 i mitjançant la selecció de notícies de premsa. Les entrevistes en profunditat a panjabis residents a Catalunya serviran per detectar les actituds lingüístiques d'aquest col·lectiu a Catalunya. També s'han entrevistat autòctons que han tingut algun tipus de relació amb els panjabis, tal com s'ha explicat en la secció anterior, amb l'objectiu d'estudiar com perceben els autòctons les actituds lingüístiques dels panjabis. Finalment, s'han seleccionat notícies de la premsa escrita publicada en anglès al Pakistan i a l'Índia amb l'objectiu de conèixer millor les actituds lingüístiques del context d'origen.

5.2.1 Les entrevistes a panjabis i a autòctons

La tècnica principal utilitzada per a la recollida de dades, tant amb els panjabis com amb els autòctons, ha estat l'entrevista, que és la tècnica més freqüentment utilitzada en la investigació qualitativa (N. King i Horrocks 2010, 1). S'entén l'entrevista no com un simple procés de recollida d'informació sinó com un procés d'instigació per part de

l'investigador que provoca les reflexions dels participants (Cornejo, Besoáin, i Mendoza 2011). En aquest estudi s'han fet entrevistes semiestructurades o en profunditat (Bernard i Ryan 2010, 29) amb una sèrie de temes comuns per als entrevistats però amb un ordre de les preguntes i una formulació flexible segons el transcurs de l'entrevista. Aquest tipus d'entrevistes es diferencia, per una banda, dels qüestionaris tancats de les enquestes, altament estructurats, on es pregunten una sèrie de qüestions predeterminades, i, per una altra banda, de les converses poc estructurades d'alguns estudis etnogràfics (Gaskell 2000, 38). Aquest mateix autor considera, precisament, que l'entrevista resulta una eina útil per arribar a comprendre les actituds dels entrevistats.

Tant a l'hora de concertar l'entrevista amb els autòctons com amb els panjabis, s'ha presentat com a tema general de les entrevistes les llengües del Panjab i les de Catalunya, sense especificar res més sobre els interessos de l'investigador, precisament per tal de mantenir-los-en al marge i poder accedir de la millor manera possible a la realitat dels entrevistats. Cada participant ha triat l'idioma de l'entrevista entre l'anglès, el castellà i el català, tot i que en algun cas també s'han utilitzat el panjabi i l'urdú. L'investigador ha tingut el català com llengua preferent a l'hora de contactar amb els participants i, de totes maneres, s'ha adaptat a la llengua utilitzada pel participant. Totes les entrevistes han estat individuals, amb l'excepció de dues realitzades a dones panjabis, tal com s'especifica a continuació en aquesta mateixa secció. Durant les entrevistes l'investigador ha tingut la voluntat de mantenir-se el més neutre possible i no ha manifestat cap opinió sobre els temes tractats per tal de no interferir amb les manifestacions dels entrevistats.

També s'ha intentat minimitzar el problema del "desequilibri de poder" entre l'entrevistat i l'entrevistador descrit per King i Horrocks (2010, 2). El simple fet de ser europeu, identificat com a català tot i no ser-ho, provenir d'una universitat o ser el professor d'alguns entrevistats podria provocar una percepció de "desequilibri de poder" per part dels entrevistats. Per tal de disminuir aquesta percepció, s'ha extremat el respecte durant les entrevistes i s'ha insistit des de l'inici en la importància que té el punt de vista de l'entrevistat.

Abans de les entrevistes s'ha explicat als participants que l'objectiu era recollir informació que seria després utilitzada per a l'elaboració de la present tesi doctoral. En alguns casos, especialment amb alguns panjabis comuns, ha estat força difícil fer entendre en què consisteix una tesi doctoral o un treball de recerca social. En totes les entrevistes s'ha demanat l'autorització dels entrevistats. En les primeres entrevistes s'ha demanat l'autorització oral, que ha estat gravada, però en les últimes ja s'ha demanat l'autorització per escrit, ja que cada vegada té més importància el tema del consentiment dels participants en les investigacions. En els tres casos que les entrevistes s'han fet amb la col·laboració d'un traductor perquè els entrevistats no parlaven ni castellà, ni català, ni anglès, s'ha encarregat al traductor d'explicar en què consistia el projecte i les conseqüències de participar-hi. A tots els entrevistats se'ls ha informat que se'ls garantirà l'anonimat. És per això que sempre es fan servir pseudònims i que no s'esmenten les associacions que representen els entrevistats, ni els noms de les ciutats i barris de residència. A l'hora d'atribuir els noms ficticis, s'ha tingut en compte l'origen del nom real. Així els noms musulmans s'han substituït amb noms musulmans i els noms sikhs amb noms sikhs. S'ha seguit el mateix procediment amb els noms dels autòctons, on s'ha respectat que el nom sigui inequívocament català, inequívocament castellà o neutre (és a dir, igual en totes dues llengües). També s'ha tingut cura de no proporcionar dades personals que, aïllades o en combinació, permetessin identificar els entrevistats. A més de les raons habituals per garantir l'anonimat, en el cas d'alguns participants hi ha la situació administrativa irregular en què es troben, la qual cosa fa augmentar la necessitat d'evitar qualsevol tipus d'informació personal.

Quant al lloc de l'entrevista, s'ha deixat triar als participants el lloc on preferien ser entrevistats. En alguns casos s'han dut a terme a l'aula on es feien les classes de llengua. Molt sovint s'han utilitzat llocs públics com ara bars, cafeteries o parcs, tot i que també s'han utilitzat alguns llocs privats com ara l'oficina de l'entrevistat o fins i tot el seu domicili privat, si així ho preferia. En el cas de les dones panjabis, s'ha tingut especialment en compte el tema de la localització de les entrevistes per tal de resoldre impediments culturals al fet que una dona pogués ser vista en un lloc públic a soles amb un home, tot i que una de les participants va proposar fer l'entrevista en una cafeteria.

Així, una entrevista es va realitzar en un aula, una altra en un centre cívic i l'entrevista col·lectiva es va fer a casa d'una de les entrevistades, tal com s'explica més endavant.

Durant les entrevistes s'ha gravat l'àudio amb una gravadora digital, la qual cosa ha permès gestionar fàcilment els arxius sonors resultants. La majoria de les entrevistes s'han fet al voltant d'una taula, el que ha permès de deixar-hi a sobre la gravadora i, així, després de rebre l'autorització per gravar l'entrevista, desviar l'atenció des de l'aparell cap els temes de l'entrevista. Així, s'ha aconseguit que els participants no estiguessin pendents de la gravació, sinó de l'entrevista. Des de l'inici s'ha deixat de banda la possibilitat de gravar en vídeo les entrevistes per l'intrusisme que suposaria i per les reticències que podria suscitar, especialment entre les dones i entre els entrevistats que es troben en situació administrativa irregular.

La majoria de les entrevistes han tingut una duració de més d'una hora, si bé algunes han resultat més breus per qüestions d'agenda o problemes de comunicació. De fet, la llengua ha estat un dels problemes principals en algunes entrevistes, per manca d'una llengua compartida amb un nivell suficient de competència entre l'entrevistador i alguns entrevistats. Aquestes entrevistes s'han dut a terme bé en castellà o en anglès, segons el cas. Com a conseqüència, en les entrevistes en què hi havia aquest problema s'ha pogut aprofundir menys en els temes tractats, malgrat que en totes les entrevistes s'ha arribat a una intercomprensió bàsica gràcies a la selecció prèvia dels participants.

L'entrevistador ha insistit en el fet de ser ell mateix nouvingut a Catalunya, per tal d'intentar crear un punt de connexió i d'identificació amb els participants. L'objectiu era aconseguir que els entrevistats manifestessin les respostes que han cregut més convenientes sense la influència d'haver d'enfrontar-se a un autòcton que podria no estar-hi d'acord o sentir-se ofès amb algunes informacions sorgides en el transcurs de les entrevistes. S'han evitat les preguntes dirigides a obtenir una resposta concreta i s'han fet preguntes senzilles i directes defugint emetre cap judici sobre les respostes, i demostrant escolta i interès cap als entrevistats (N. King i Horrocks 2010, 51).

Per entrevistar els panjabis es va valorar la possibilitat d'organitzar grups de discussió, com a tècnica freqüentment utilitzada en aquests tipus d'estudis. Finalment, però, es va optar preferentment per les entrevistes individuals després d'haver observat que els panjabis, en general, utilitzen entre ells el panjabi o l'hindi/urdú, tot i la presència d'una persona que no conegui la llengua. Això va fer preveure que, en cas d'organitzar grups de discussió, acabarien desenvolupant-se en una llengua que l'investigador no entendria i que, per consegüent, n'impossibilitaria la seva participació. Es va fer una excepció a les entrevistes individuals en el cas d'un grup de dones, tal com es comentarà a continuació.

El principal obstacle respecte a les entrevistes amb els panjabis comuns ha estat la dificultat per trobar dones panjabis disposades a participar-hi. Això ha obligat a adaptar la metodologia de les entrevistes i a organitzar una entrevista col·lectiva a quatre dones, a diferència de la resta, que han estat individuals. En aquesta entrevista col·lectiva s'ha comptat amb la col·laboració d'un amic panjabi de l'investigador que ha fet la traducció del panjabi al castellà. Aquest col·laborador havia participat abans com a entrevistat i havia estat instruït en la necessitat de traduir fidelment les intervencions de les entrevistades sense afegir-hi les pròpies interpretacions i opinions. Una altra dificultat que ja s'ha apuntat ha estat la llengua en què s'han entrevistat els informants. Hi hagut un cas, el de la Hamimah, pakistanesa de 20 anys i amb competències limitades de català i d'anglès i pràcticament inexistent de castellà, on la participant ha vingut amb una amiga perquè l'acompanyés i que li fes de traductora de l'urdú al català. En aquest cas, la traductora també ha interactuat en l'entrevista i sovint ha donat la seva opinió sobre alguns temes. Així, doncs, en total, s'ha fet servir l'anglès en vuit entrevistes, el castellà en vuit més, el català en una, el català juntament amb l'urdú i el castellà juntament amb el panjabi en una més i el panjabi en l'entrevista col·lectiva realitzada al grup de quatre dones. Tant l'urdú com el panjabi s'han utilitzat en entrevistes fetes a persones, sobretot dones, que no tenien competències suficients per mantenir una conversa en cap llengua coneguda per l'investigador, tal com s'ha explicat abans.

Per a les entrevistes s'ha pres com a base un guió d'entrevista (vegeu Apèndix 1) amb els següents blocs temàtics: a) informació sociodemogràfica i context de migració, b) llengües pròpies (competències, usos i actituds) i de l'entorn familiar i social tant al país

d'origen com a Catalunya, c) educació i d) xarxes socials. El guió d'entrevista està basat en Vila i Moreno et al. (2013), que l'han utilitzat, juntament amb l'autor d'aquesta tesi per a un projecte d'investigació de les trajectòries lingüístiques de joves d'origen nord-africà. L'experiència de l'entrevistador i la revisió bibliogràfica han servit per completar el guió (N. King i Horrocks 2010, 35-36). El guió s'ha fet servir com a guia per a l'entrevistador de manera flexible en les entrevistes segons la persona entrevistada (Gaskell 2000, 40). Les preguntes han estat relacionades amb les experiències personals de l'entrevistat, tot i que en algunes entrevistes també s'ha preguntat sobre la generalitat dels panjabis de l'entorn de cada participant.

Les entrevistes han anat evolucionant al llarg del procés de recerca, tal com és desitjable (N. King i Horrocks 2010, 37). Si bé s'han mantingut els blocs temàtics del guió, en les primeres entrevistes es recollia més informació sobre les característiques sociodemogràfiques, com ara dades de la família, la trajectòria migratòria i les competències lingüístiques pròpies de l'entrevistat i del seu entorn. A mesura que s'han fet més entrevistes, s'ha anat fent més breu aquest apartat, ja que es repetia molta informació i s'ha intentat aprofundir més en els temes relacionats directament amb les actituds per tal d'aclarir alguns punts que havien sorgit en entrevistes anteriors, com ara la relació entre el gènere i les actituds lingüístiques. A més, així s'ha aconseguit poder fer més breus les entrevistes, de manera que s'exigia menys temps de col·laboració als participants.

En el cas dels panjabis líders, totes les entrevistes han estat individuals llevat d'una que es va fer en presència d'una mena de secretari-traductor de l'entrevistat ja que aquest gairebé no podia parlar en castellà i tenia dificultats, també, en anglès. De fet, aquesta entrevista es va fer en presència de més homes pakistanesos, majoritàriament panjabis, que pertanyen al grup polític de l'entrevistat i es trobaven en el local del grup on es va fer l'entrevista. De la resta de les entrevistes als líders, una s'ha fet en anglès, dues en castellà i sis en català. S'ha utilitzat el mateix guió d'entrevista per als líders que per als panjabis comuns, però també s'ha recollit informació sobre les activitats de l'entitat en què participa l'entrevistat, i sobre els usos i les actituds lingüístiques de la comunitat.

Quant als participants autòctons, amb tots s'han fet entrevistes individuals. El guió bàsic de les entrevistes (vegeu apèndix 2) consta de tres blocs temàtics sobre el tipus de contacte amb els panjabis, el context social dels panjabis i els aspectes lingüístics relacionats amb les competències, els usos i les actituds lingüístiques que l'entrevistat percep entre els panjabis.

En primer lloc, s'ha preguntat sobre el tipus de contacte de l'entrevistat amb els panjabis. Per començar amb l'entrevista l'investigador s'ha referit exclusivament als països d'origen, l'Índia i el Pakistan i no pas al Panjab, ja que es volia saber si l'entrevistat era conscient que els indis o els pakistanesos amb qui tenia contacte eren panjabis. Aquesta qüestió s'ha obviat entre els investigadors socials que han publicat treballs sobre els panjabis. S'ha intentat, així, obtenir informació sobre la duració del contacte, la intensitat, l'àrea geogràfica on s'ha desenvolupat la relació, l'àmbit temàtic i les causes que han originat el contacte.

En el segon bloc s'ha tractat d'esbrinar el grau de coneixement general sobre diversos aspectes dels panjabis, com ara les característiques de la zona d'origen; aspectes relacionats amb les trajectòries migratòries i la situació administrativa; característiques sociodemogràfiques de la població panjabi amb qui ha tingut contacte, i altres aspectes socials relacionats amb el grau d'integració percebut entre els panjabis, la importància de la religió, les ideologies polítiques i la possible presència d'ideologies independentistes panjabis, la pervivència de les castes o les xarxes socials identificades. Amb aquestes preguntes no es buscava aprofundir en aquests temes ni obtenir informació sobre els panjabis, sinó identificar el grau de coneixement de diversos aspectes dels panjabis per part de la població autòctona que hi està en contacte.

En el tercer bloc s'ha preguntat sobre els temes directament lligats amb la investigació en curs, és a dir, les llengües. Així, s'ha tractat sobre els coneixements, els usos i les actituds dels panjabis cap a les llengües d'origen i les llengües d'arribada, a més de l'anglès. També s'ha parlat sobre el coneixement que tenen els panjabis de la realitat sociolingüística catalana. En aquest bloc s'ha pretès identificar les percepcions que tenen

els autòctons sobre les qüestions dels panjabis relacionades amb les llengües, en especial sobre les actituds lingüístiques dels panjabis.

En el darrer bloc de preguntes també s'han tractat aspectes més específics relacionats amb l'activitat laboral de l'entrevistat en relació amb els panjabis. Per exemple, amb els investigadors i els treballadors socials s'han tractat temes relacionats amb la integració social dels panjabis, com ara la participació en organismes del barri, la relació amb altres col·lectius, les ocupacions laborals, qüestions de gènere, etcètera. En canvi, amb les persones dedicades a l'educació d'adults s'han abordat més aviat temes relacionats estrictament amb la llengua. Finalment, amb aquells que es dediquen a activitats culturals s'han analitzat temes relacionats amb la música, la dansa o el cinema i la seva expansió a la societat catalana.

5.2.2 Les notícies de premsa

La lingüística de corpus és l'enfocament més utilitzat en lingüística aplicada per realitzar anàlisis lingüístiques (Laurence 2013, 141). Es tracta de col·leccions de textos reals seleccionats amb un objectiu concret. En el present cas, s'ha optat per seleccionar textos periodístics amb l'objectiu d'estudiar com es reflecteixen les actituds lingüístiques en la premsa dels països d'origen dels panjabis, tal i com s'ha fet en estudis anteriors (veure secció 3.4). Òbviament, seria ideal poder haver recollit informació directament als països d'origen mitjançant entrevistes realitzades a l'Índia i al Pakistan, però el límit de temps, finançament i recursos humans d'aquesta tesi doctoral ho va fer impossible, de manera s'ha considerat que l'anàlisi de la premsa resulta una alternativa adequada.

La fase del disseny és fonamental a l'hora de construir un corpus (Biber 1993, 243). És per això que cal definir amb detall els criteris que serviran per seleccionar la mostra dels textos. Per tal de construir el corpus de premsa índia i pakistanesa, s'han utilitzat criteris lingüístics, temàtics i temporals. En el cas de l'Índia, també s'han restringit els diaris que s'han utilitzat com a font de les notícies, però no s'ha actuat de la mateixa manera amb la premsa pakistanesa perquè el nombre de notícies trobades ha estat molt més petit. Així,

s'han seleccionat notícies de diaris publicats en anglès, que són força nombrosos i compten amb una gran tradició i un públic ampli, tant a l'Índia com al Pakistan, des de l'època colonial britànica. S'han descartat les publicacions en panjabi o hindi/urdú per la manca de competències lingüístiques de l'investigador en aquestes llengües. Per tal d'aconseguir una quantitat adequada de notícies per analitzar, rebutjant-ne el mínim possible, s'ha construït l'estratègia de cerca que es descriu a continuació, basada en la delimitació dels criteris temàtics i els criteris temporals.

Les cerques de notícies s'han dut a terme mitjançant la base de dades de premsa FACTIVA,²⁷ que dona accés a 32.000 mitjans de comunicació de tot el món en 28 llengües, permet fer cerques de paraules clau tant al títol com al cos de les notícies, amb la possibilitat de definir el país, un determinat període de temps i els mitjans utilitzats com a font, entre d'altres característiques. Mitjançant aquesta eina, s'accedeix directament a les notícies i se'n pot descarregar el text íntegre.

D'una part, per tal de limitar al màxim el tema de les notícies en les cerques automàtiques s'han buscat notícies amb els lemes *language, Hindi, Urdu, Panjabi o English* només en el títol i no en el cos, perquè l'aparició de la paraula al títol és l'indicatiu més proper del contingut. Així, s'ha volgut restringir al màxim les cerques per tal d'obtenir el major percentatge de notícies directament relacionades amb el tema que s'analitza.

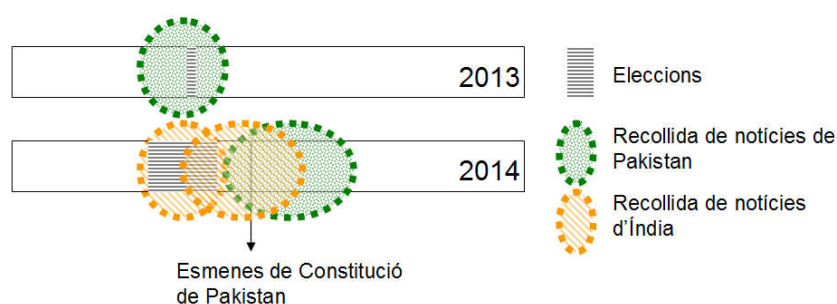
D'una altra part, per a cadascun del països s'han seleccionat els períodes temporals de cerca, de manera que en el període pel qual es fa la cerca ha tingut lloc un esdeveniment que hagi pogut provocar l'augment de notícies sobre les llengües. Així doncs, s'han limitat les cerques de cada país a dos períodes equivalents però no coincidents en el temps i relacionats amb un esdeveniment d'importància general pel país, com ara les eleccions generals, i amb esdeveniments directament relacionats amb les llengües ocorreguts durant el 2014 en els dos països i que tenen a veure amb el govern de cada país.

Les eleccions generals es van realitzar l'11 de maig del 2013 al Pakistan i entre el 7 d'abril i el 12 de maig del 2014 a l'Índia, país amb un prolongat període electoral a causa de la

²⁷ <https://global.factiva.com> últim accés el setembre del 2016.

gran dimensió del cens electoral i del territori involucrat. Per tant, es va seleccionar un interval de dos mesos al voltant de les eleccions a cadascun dels països, és a dir, l'abril i el maig del 2013 per al Pakistan i els mateixos mesos de l'any següent, abril i maig del 2014 per a l'Índia. A part, han ocorregut esdeveniments relacionats amb les llengües i amb el govern als dos països durant el 2014, tot i que de naturalesa diferent. Al Pakistan el juliol del 2014 es van presentar dues esmenes a l'article 251 de la Constitució, que declara l'urdú llengua nacional i atorga funcions oficials a l'anglès fins que sigui substituït per l'urdú. L'objectiu de les esmenes era que més llengües, entre d'altres el panjabi, fossin considerades llengües nacionals juntament amb l'urdú. Les dues propostes d'esmena van ser rebutjades per l'Assemblea Nacional, màxim òrgan legislatiu del país. El període seleccionat per al Pakistan va ser juny, juliol i agost del 2014. A l'Índia, les pràctiques lingüístiques del nou primer ministre Narendra Modi, que usa l'hindi també en l'àmbit internacional, i la promoció de la llengua hindi a nivell nacional van provocar un canvi important i reaccions als mitjans de comunicació poc després de les eleccions, ja que fins aleshores el govern indi feia servir principalment l'anglès, en especial a les relacions internacionals. Per aquest motiu, s'han seleccionat les notícies del més de l'elecció del nou president i els dos mesos següents, és a dir, el maig, el juny i el juliol del 2014 per a l'Índia (vegeu Figura 30). La Taula 9 resumeix les característiques de la mostra.

Figura 30: Períodes de recollida de notícies

De l'Índia s'han seleccionat els diaris *Times of India*, *Hindustan Times* i *The Hindu*, tres publicacions en anglès amb ampla difusió (Borah 2008, 385; Narayana i Kapur 2011, 155). En canvi, del Pakistan s'han seleccionat les notícies procedents de totes les fonts disponibles a la base de dades consultada, per tal d'equilibrar els dos corpus quant al

nombre de notícies i al de *tokens*.²⁸ En un primer intent amb tres diaris d' ampla difusió, la quantitat de notícies que complien els criteris fixats era massa reduïda, i es va comprovar que calien més diaris.

Així, s'han obtingut dos subcorpus de notícies: un amb 503 notícies publicades en diaris de l'Índia, amb un total de 200.899 tokens, i un altre amb 240 notícies publicades a la premsa pakistanesa, amb 153.032 tokens (vegeu Taula 9). Tot i que hi ha una gran diferència en el nombre de notícies dels dos corpus construïts, el nombre de tokens de cada corpus està més equilibrat, la qual cosa fa més factible la comparació entre ambdós corpus. És per això que s'ha decidit no introduir cap més criteri per limitar el corpus de l'Índia i acceptar la variabilitat entre els dos corpus. El corpus total resultant té una quantitat considerable tant de notícies, 743, com de tokens, 353.931. S'ha de tenir en compte que la dimensió d'un corpus, mesurada en nombre de paraules o de tokens, n'és una característica molt important i que un corpus és millor com més gran és, tot i que, depenent de l'objectiu, també poden utilitzar-se corpus petits (Laurence 2013, 146).

Taula 9: Característiques de la mostra de notícies dels diaris indis i pakistanesos analitzats

	Períodes d'anàlisi	Diaris anglòfons analitzats	Notícies	Tokens
Índia	-Eleccions presidencials (abril i maig del 2014)	- <i>Times of India</i>	184	74.661
		- <i>Hindustan Times</i>	173	70.920
		- <i>The Hindu</i>	146	55.318
	-Acció del nou govern: noves pràctiques lingüístiques del primer ministre (juny i juliol del 2014)	TOTAL	503	200.899
Pakistan	-Eleccions presidencials (abril i maig del 2013)	Tots els disponibles a la base de dades consultada (total 92 mitjans)	142	104.010
		-Acció del nou govern: proposta de reforma de l'article sobre llengües a la Constitució (juny a agost del 2014)	98	49.018
		TOTAL	240	153.032
		TOTAL	743	353.931

²⁸ Per *token* s'entén el nombre d'ocurrències de qualsevol forma d'una paraula, segons el glossari de lingüística de corpus de la Kent State University (<https://www.kent.edu/appling/corpus-linguistics-glossary> últim accés el setembre del 2016.), o el nombre de paraules però comptant també les repeticions.

L'anàlisi quantitativa s'ha realitzat sobre totes les notícies trobades a la base de dades. Pel contrari, per a l'anàlisi qualitativa s'ha realitzat un mostreig intencional sobre el corpus creat per a cadascun dels països. S'han revisat els títols de totes les notícies i, de cada país s'han seleccionat 30 notícies segons el tema i l'àmbit geogràfic. S'ha prioritzat la diversitat d'enfocaments sobre el tema de les llengües, per tal d'arribar a detectar el màxim de posicionaments, a l'igual que s'ha fet en el cas de les entrevistes. Quant a l'àmbit geogràfic, s'han prioritzat aquelles notícies relacionades directament amb el Panjab o procedents del Panjab. De totes maneres, també s'han inclòs algunes notícies publicades a la capital del país, però que, pel seu caràcter general, afecten igualment el Panjab. S'han descartat aquelles notícies referides exclusivament a zones que no fossin el Panjab, tot i que temàticament fossin adequades. Si bé les actituds es reflecteixen més clarament en els articles d'opinió, en la mostra analitzada s'han inclòs articles de tots tipus, ja que la quantitat d'articles d'opinió que complien tots els criteris de selecció eren massa pocs.

5.3 Anàlisi de dades

S'han combinat l'anàlisi qualitativa i quantitativa de les dades recollides. La informació obtinguda mitjançant entrevistes ha estat sotmesa a anàlisis qualitatives, a l'igual que una part de les notícies captades, mentre que s'han aplicat anàlisis quantitatives als corpus creats amb totes les notícies recollides. Per tant, l'enfocament predominant en aquesta tesi és el qualitatiu.

5.3.1 Anàlisi qualitativa de les entrevistes i de les notícies: anàlisi de continguts

Tant per analitzar la totalitat de les entrevistes com una part de les notícies, s'ha utilitzat l'anàlisi qualitativa de continguts (Schreier 2012). Cal destacar que en aquesta investigació s'utilitzen dos tipus de textos on es pot aplicar l'anàlisi de continguts: les transcripcions de les entrevistes, que són textos creats en el procés de la investigació, i les

notícies dels diaris, que són textos que ja estaven creats amb un altre objectiu (Bauer 2000, 136).

Quant a les entrevistes, després d'escoltar diverses vegades les gravacions completes s'han identificat els blocs temàtics presents i s'han marcat els fragments interessants per analitzar, ja que part de les entrevistes tractaven de temes no relacionats amb els objectius de la tesi i destinats a guanyar confiança amb l'entrevistat. A continuació, s'ha dut a terme la transcripció parcial de les entrevistes; és a dir, s'han transcrit només els fragments identificats com a rellevants. Això ha permès estalviar temps i esforços en la transcripció de passatges que després no s'utilitzarien en l'anàlisi. S'ha fet la transcripció literal dels continguts, sense atendre a aspectes lingüístics o paralingüístics (Gaskell 2000, 53) perquè s'ha prioritzat l'estudi dels continguts. Així, doncs, a les transcripcions no s'ha fet cap correcció de les errades lingüístiques comeses pels entrevistats.

Per a l'anàlisi qualitativa, tant per a les entrevistes com la selecció de notícies, s'ha utilitzat l'eina d'anàlisi de dades qualitatives ATLAS.ti²⁹ en la versió 7 (Friese 2014). Pel que fa a les entrevistes, mitjançant aquesta eina s'han associat els fragments transcrits amb els passatges d'àudio corresponents, de manera que es pot recuperar ràpidament la informació original i s'evita la descontextualització de les cites, que és un dels perills de l'anàlisi de continguts (Bauer 2000, 148). Aquest software d'anàlisi de dades qualitatives simplifica la gestió, l'emmagatzematge, el tractament i la recuperació de la informació, i facilita la codificació dels textos de qualsevol tipus, tant escrits com audiovisuals.

En aquest projecte s'ha optat per codificar sobre els textos corresponents a les transcripcions. Es consideren codis els constructes generats per l'investigador que atribueixen valor interpretatiu a les dades qualitatives amb l'objectiu d'utilitzar-les després per a la detecció de regularitats, i la creació de categories o tipologies (Saldaña 2013, 4). Els primers codis s'han definit en funció del guió de les entrevistes i de la revisió de la bibliografia i, després, s'han anat completant en un procés iteratiu d'escolta i anàlisi de les entrevistes (Bauer 2000, 139), de manera que s'ha combinat un punt de vista deductiu, procedent de la bibliografia, amb un d'inductiu, procedent de les entrevistes.

²⁹ <http://atlasti.com/> últim accés el setembre del 2016.

Als fragments que s'han considerat rellevants se'ls han assignat codis de tipus descriptiu, que resumeixen el contingut del fragment en relació amb el tema estudiat (Miles, Huberman, i Saldaña 2014, 74). El total de codis utilitzats (vegeu apèndix 3) s'han agrupat en cinc grups, un per a cada llengua analitzada: català, castellà, panjabi, hindi/urdú i anglès.

S'han creat informes amb totes les cites assignades a cada codi per tal de poder analitzar de manera aïllada la informació recollida en les entrevistes per a cada codi, amb el fi d'identificar els principals temes i subtemes que han sorgit en les entrevistes (Bernard i Ryan 2010, 54). Els temes fan referència als elements recurrents i diferenciadors dels relats dels participants i que resulten rellevants a l'hora de respondre les preguntes de recerca (N. King i Horrocks 2010, 150). Els temes principals s'han relacionat amb els fragments de les entrevistes corresponents i alguns d'ells s'utilitzen per il·lustrar els resultats, als capítols 7 i 8. A més, s'han fet cerques específiques com ara una combinació de codis per país d'origen, per sexe o només entre els líders amb el fi de matisar els resultats.

Posteriorment, s'ha construït una matriu on s'han recollit de manera sintètica les principals característiques i les respostes de tots els participants com a forma d'obtenir una visió global i sistemàtica de la informació obtinguda (Gaskell 2000, 54; N. King i Horrocks 2010, 169). Gràcies a aquesta matriu, juntament amb la codificació i les cerques de l'ATLAS.ti, s'han elaborat les tipologies que es presenten en l'apartat de resultats. La creació de tipologies és un mecanisme freqüent en els estudis qualitius com a mitjà d'organitzar els resultats (L. Richards 2009, 142, 181-82). El que s'ha pretès, tant amb la construcció de la matriu com amb l'aplicació dels codis a les transcripcions, és la reducció de les dades per tal que fossin més manejables (Bernard i Ryan 2010, 86). Per tant, la reducció o condensació de les dades seria la primera fase de l'anàlisi de les dades, en què s'organitza la informació per continuar, amb una segona fase, de mostra de les dades, per finalitzar amb una tercera fase que és l'extracció de conclusions (Miles, Huberman, i Saldaña 2014, 12). En aquesta última fase s'ha evitat donar referències quantitatives respecte del total, ja que la selecció dels entrevistats no permet inferir conclusions quantitatives sobre el total de la població panjabi (Gaskell 2000, 40-41).

Quant a l'anàlisi qualitativa de la selecció de notícies, en primer lloc s'han codificat les notícies amb un marc basat en els codis utilitzats per analitzar les entrevistes realitzades als panjabis i als autòctons. Posteriorment, s'han agrupat les notícies segons els temes tractats, tal com es mostra a l'apartat de resultats (vegeu capítol 6), separats pel país d'origen.

5.3.2 Anàlisi quantitativa de les notícies: lingüística de corpus

Les notícies recollides mitjançant la base de dades FACTIVA (vegeu secció 5.2.2) han servit per crear un corpus de premsa índia i un altre de premsa pakistanesa mitjançant l'eina SketchEngine³⁰ (Kilgarriff et al. 2014). SketchEngine és una eina molt potent que serveix tant per crear i consultar corpus propis, com per consultar corpus lingüístics de referència (P. Baker, Gabrielatos, i McEnery 2013, 31).

Mitjançant l'anàlisi quantitativa dels corpus creats s'ha efectuat una primera aproximació als corpus de premsa per donar pas a continuació a una anàlisi qualitativa més detallada, tal com s'ha explicat en la secció anterior. La hipòtesi de treball per a l'anàlisi quantitativa és que als mitjans analitzats de l'Índia el tractament de les llengües és més positiu que no pas als mitjans pakistanesos analitzats, a causa de la legislació més positiva cap a la diversitat lingüística que ha tingut l'Índia durant les dècades posteriors a la independència en comparació a les polítiques més restrictives del Pakistan (vegeu secció 2.3.2).

En aquesta anàlisi quantitativa, s'ha utilitzat la lingüística de corpus, que fa servir eines informàtiques amb l'objectiu de descobrir patrons lingüístics en grans quantitats de text (P. Baker, Gabrielatos, i McEnery 2013, 3). En primer lloc, s'han detectat les col·locacions amb una freqüència mínima de tres en un rang de cinc paraules tant a l'esquerra com a la dreta del lema *language*. Tot i que no hi ha un rang estàndard en la lingüística de corpus, molt sovint es fa servir el rang de cinc tant a la dreta com a l'esquerra (P. Baker, Gabrielatos, i McEnery 2013, 36). A continuació, s'han classificat

³⁰ <http://www.sketchengine.co.uk/> últim accés el setembre del 2016.

les col·locacions segons la polaritat; és a dir, s'han separat les paraules positives de les negatives, per la qual cosa s'ha utilitzat el diccionari de l'eina d'anàlisi de continguts per a les ciències socials *General Inquirer* de la Universitat de Harvard (Stone 1966), en la versió 1.02 del 2000 i en el format *General Inquirer Augmented Spreadsheet*,³¹ basat en el diccionari Harvard IV (Feldman 2013, 89; Neuendorf 2002, 231; Schreier 2012, 243). La detecció de la polaritat dels textos pretén diferenciar si són positius o negatius, i és la base de l'anàlisi de sentiments, coneguda també com a mineria d'opinions (Cambria et al. 2013, 16; Feldman 2013, 84), molt utilitzat avui al camp de la lingüística aplicada (Feldman 2013, 89).

Amb aquesta informació, s'han calculat els totals de les freqüències de les col·locacions del lema *language* amb polaritat negativa i també amb polaritat positiva per al corpus de l'Índia i el del Pakistan. A més, s'ha aplicat el mateix procediment per a les col·locacions del lema *language* al British National Corpus, que s'ha utilitzat com a corpus de referència de la llengua anglesa. Així, doncs, s'ha calculat la polaritat positiva i la polaritat negativa de cadascun dels corpus, tot i que d'acord amb el requeriment d'objectivitat que s'aplica en general a la premsa s'espera que en els textos periodístics la polaritat, tant positiva com negativa, estigui més atenuada que en els textos subjectius, on més sovint s'aplica l'anàlisi de sentiments (Balahur et al. 2013, 2216). Si bé normalment es calcula la polaritat a nivells inferiors al corpus, com ara el document o la frase (Feldman 2013, 83), en aquest cas s'ha decidit aplicar-ho al corpus sencer perquè s'ha prioritzat la visió del conjunt, en lloc de la visió més detallada de cadascuna de les notícies analitzades.

A continuació, s'ha utilitzat el test de khi quadrat χ^2 , que és el test que s'aplica més àmpliament en aquest tipus d'anàlisi (Herrera Soler, Martínez Arias, i Amengual Pizarro 2011, 173-93) per esbrinar si hi ha diferències significatives entre variables categòriques. En aquest cas, les variables estudiades són la polaritat entorn al lema *language* i el país dels mitjans d'on provenen les notícies del corpus. Primerament, s'ha aplicat el test per comparar el corpus indi i el pakistanès entre si. La prova khi quadrat consisteix en la comparació entre les freqüències observades i les freqüències esperades per tal de comprovar si es compleix l'anomenada hipòtesi nul·la, H_0 . La hipòtesi nul·la afirma que

³¹ <http://www.wjh.harvard.edu/~inquirer/> últim accés el setembre del 2016.

les variables estudiades són independents i que, per tant, el valor d'una variable no està relacionada amb el valor de l'altra. En el nostre cas, significaria que la polaritat del tractament de les llengües a la premsa no varia amb el país d'origen.

Després d'aquesta primera anàlisi, s'han comparat els corpus creats amb notícies de l'Índia i del Pakistan amb un corpus de referència per a la llengua anglesa, el British National Corpus (BNC),³² edició del 2007, que conté 100 milions de paraules recollides el segle XX de diverses fonts, entre d'altres la premsa escrita. L'objectiu d'aquesta anàlisi és estudiar si la polaritat de la premsa índia i la premsa pakistanesa respecte a la llengua és diferent de l'ús que és fa en la llengua anglesa en general. En primer lloc, s'ha comparat el corpus indi amb el BNC i a continuació s'ha comparat el corpus de la premsa pakistanesa amb el BNC. S'ha repetit el mateix procediment que en el test anterior, de manera que s'han recollit les freqüències observades, tal com s'explica a la secció de resultats.

5.4 Limitacions de l'estudi

A continuació s'esmenten algunes limitacions del present estudi, algunes de les quals ja s'han apuntat al llarg del capítol. En primer lloc, destaca la manca de competència de l'investigador en panjabi i hindi/urdú, tant oral com escrita, la qual cosa ha dificultat la comunicació amb alguns dels entrevistats i ha impossibilitat, per exemple, l'organització d'entrevistes en grup sense l'ajut d'un traductor. A més, tampoc s'ha pogut accedir als continguts de la premsa en urdú publicada a Catalunya ni a la premsa no anglòfona publicada al Panjab. En resum, la manca de competència en les llengües d'origen ha limitat el coneixement dels panjabis residents a Catalunya i de la realitat del Panjab en general. Per solventar aquesta limitació, s'ha hagut de recórrer a l'ajut de tres persones que han fet de traductors en tres entrevistes.

En segon lloc, el coneixement de la realitat de la regió d'origen ha quedat limitat, també, per la impossibilitat de fer-hi una estada de recerca per manca de temps i de mitjans

³² <http://www.natcorp.ox.ac.uk/> últim accés el setembre del 2016.

econòmics, tot i que estava planificada en les primeres fases de l'estudi. Per tant, no ha estat possible aplicar la visió transnacional ni respecte a la regió d'origen ni respecte a altres zones de diàspora panjabi i no hi ha hagut la possibilitat de fer entrevistes fora de Catalunya.

En tercer lloc, una altra limitació es deriva de l'escassa presència de dones entre els panjabis entrevistats, malgrat els esforços fets perquè formessin part de l'estudi. La col·laboració d'una dona com a investigadora en projectes d'aquest tipus podria ajudar a resoldre el problema. La participació de les dones en projectes com aquest és especialment important pel rol tan rellevant que tenen, per exemple, en la transmissió familiar de les llengües.

En quart lloc, com que la investigació s'ha centrat en un àrea amb determinades característiques sociolingüístiques, l'àrea metropolitana de Barcelona, no s'han realitzat entrevistes en altres àrees geogràfiques dels territoris de parla catalana amb situacions sociolingüístiques diferents. L'ampliació a altres àrees sociolingüístiques probablement augmentaria la diversitat d'actituds lingüístiques detectades.

Finalment, una altra restricció de cara a l'aplicació pràctica de les conclusions d'aquesta tesi és que des de l'inici aquest projecte s'ha dissenyat com un treball individual de l'investigador sense que hi hagin participat les entitats interessades pel tema de la promoció i l'ensenyament del català, o per la integració dels immigrants més que com a mers proveïdors d'informació i a títol individual. Això fa que sigui més difícil l'aplicació pràctica dels resultats en els àmbits esmentats. De totes maneres, s'ha considerat difondre els resultats d'aquesta investigació almenys entre els participants.

6. LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES A LA PREMSA ÍNDIA I PAKISTANESA

Hi ha una relació complexa entre la societat i els mitjans de comunicació, de manera que la societat influeix en la premsa, però, alhora, la premsa influeix en la societat (P. Baker, Gabrielatos, i McEnery 2013, 6). Els mitjans seleccionen les notícies que publiquen i també l'enfocament que rep l'esdeveniment, de manera que, segons els autors esmentats, els mitjans de comunicació ofereixen una representació dels esdeveniments filtrada pel posicionament del periodista o la línia editorial, i que es veu afectada per la ideologia del públic a qui es dirigeixen. Per tant, l'anàlisi de la premsa ens pot apropar al coneixement d'algunes realitats socials, com ara les actituds lingüístiques.

En aquesta secció es presenten els resultats de l'anàlisi de les actituds lingüístiques en la premsa índia i pakistanesa. En primer lloc, es presenta l'anàlisi quantitativa del corpus sencer creat amb notícies recollides i, a continuació, es mostra l'anàlisi qualitativa d'una part del corpus per a cada país (vegeu secció 6.2). A l'appendix 4 es poden trobar la Taula 48 i la Taula 49, que recullen la informació sobre els articles de premsa seleccionats per a l'anàlisi qualitativa.

6.1 Anàlisi quantitativa del corpus de notícies de la premsa índia i pakistanesa

Tal com s'ha assenyalat a l'apartat de la metodologia (vegeu secció 5.3.2), per tal d'analitzar quantitativament les notícies seleccionades amb criteris temporals i temàtics als diaris en anglès de l'Índia i del Pakistan, s'han estudiat les col·locacions del lema *language*. És a dir, s'han detectat totes les paraules que acompanyen les variants del lema *language* en un rang de cinc posicions, tant abans com després. Entre les col·locacions que apareixen almenys tres vegades, s'han separat aquelles amb polaritat positiva d'aquelles que tenen polaritat negativa, segons s'ha explicat al capítol de metodologia, i se n'ha comptat la freqüència d'aparició. En resum, s'han separat les paraules amb un caràcter positiu d'aquelles amb caràcter negatiu.

D'una banda, a la Taula 10, es poden veure quines són les col·locacions positives que acompanyen *language* a les notícies recollides de la premsa índia.³³ D'un total de 281 col·locacions del lema *language*, 21 tenen un caràcter positiu amb una freqüència total de 104, és a dir que apareixen totes 104 vegades en el conjunt dels textos de les notícies recollides de la premsa índia (vegeu Taula 10).

Taula 10: Llistat de col·locacions positives del lema *language* al corpus de l'Índia

Col·locació	Freqüència	Col·locació	Freqüència
skills	19	easily	4
important	6	good	4
special	6	helps	4
understand	6	improving	4
comprehension	5	interest	4
experts	5	appreciate	3
importance	5	easy	3
improve	5	education	3
allow	4	interested	3
beautiful	4	preference	3
better	4		
Freqüència total de les col·locacions positives			104

D'altra banda, tal com es pot veure a la Taula 11, s'han trobat 6 col·locacions negatives del lema *language* al corpus de la premsa índia, amb una freqüència total de 31.

Taula 11: Llistat de col·locacions negatives del lema *language* al corpus de l'Índia

Col·locació	Freqüència
against	10
barrier	6
imposing	5
imposed	4
difficult	3
problem	3
Freqüència total de col·locacions negatives	31

³³ Recordem que el corpus de l'Índia està format per 289 notícies i 200.899 tokens.

A continuació, s'ha analitzat de la mateixa manera el corpus de notícies de la premsa pakistanesa, format per un total de 240 notícies i 153.032 tokens. Al corpus del Pakistan, de 496 col·locacions del lema *language*, 35 són positives, i en total tenen una freqüència de 244 (vegeu Taula 12).

Taula 12: Llistat de col·locacions positives del lema *language* al corpus del Pakistan

Col·locació	Freqüència	Col·locació	Freqüència
education	22	create	5
motivation	18	enjoy	5
skill	17	free	5
authority	13	importance	5
help	9	understand	5
peace	9	collaboration	4
special	9	discuss	4
support	9	expert	4
authentic	8	offer	4
authenticity	8	achieve	3
good	8	appreciate	3
improve	8	educational	3
solution	8	expertise	3
important	7	love	3
motivational	7	perfect	3
rich	7	positive	3
great	6	understanding	3
intellectual	6		
Freqüència total de les col·locacions positives		244	

S'ha seguit el mateix procediment amb les col·locacions de polaritat negativa de la premsa pakistanesa recollides a la Taula 13. Així, al corpus del Pakistan s'han trobat 18 col·locacions negatives amb una freqüència total de 97.

Taula 13: Llistat de col·locacions negatives del lema *language* al corpus del Pakistan

Col·locació	Freqüència	Col·locació	Freqüència
against	26	protest	4
abusive	10	barrier	3
avoid	6	complex	3
derogatory	5	criticize	3
impose	5	damage	3
problem	5	enforce	3
concern	4	imposition	3
indecent	4	opponent	3
lose	4	oppose	3
Freqüència total de les col·locacions negatives			97

Per últim, s'ha repetit el procediment amb un corpus de referència de la llengua anglesa, el *British National Corpus* (BNC) (vegeu secció 5.3.2). Entre les col·locacions més freqüents del lema *language* al British National Corpus, s'han detectat 71 col·locacions positives amb una freqüència total de 3.589 (vegeu Taula 14).

Taula 14: Llistat de col·locacions positives del lema *language* al British National Corpus

Col·locació	Freqüència	Col·locació	Freqüència
community	233	popular	35
understand	230	encourage	34
skill	180	tradition	33
important	131	share	32
understanding	116	correct	31
help	114	free	30
ability	106	relevant	30
support	99	accept	29
good	88	respect	29
communicate	80	rich	29
offer	74	logical	27
able	71	mastery	27
love	71	necessarily	27
create	69	educational	26
allow	62	effective	26
interest	61	fluent	26
special	61	significant	26
awareness	60	aware	25
clear	60	progress	24
importance	60	advantage	23
comprehension	52	capable	23
discuss	52	intelligence	23
best	50	interested	23
enable	50	effectively	22
essential	49	capability	20
competence	48	expert	20
normal	48	interesting	20
award	45	adequate	19
traditional	44	contribute	19
better	43	precise	19
poetic	41	naturally	18
achieve	38	creative	17
opportunity	38	meaningful	17
useful	36	authentic	15
communicative	35	purity	15
familiar	35		
Freqüència total de les col·locacions positives		3.589	

Les col·locacions negatives del lema *language* identificades al BNC són 21, amb una freqüència total de 1.230 (vegeu Taula 15).

Taula 15: Llistat de col·locacions negatives del lema *language* al British National Corpus

Col·locació	Freqüència	Col·locació	Freqüència
need	241	stress	36
problem	169	differ	34
difficulty	120	artificial	33
concerned	80	avoid	29
bad	69	fail	29
difficult	59	complexity	27
complex	53	divide	20
lack	49	violence	20
barrier	48	constraint	16
disorder	43	unfamiliar	15
concern	40		
Freqüència total de les col·locacions negatives			1.230

D'aquesta manera, s'arriba a la Taula 16, que recull les freqüències de les col·locacions amb polaritat positiva i amb polaritat negativa en cadascun dels corpus objecte d'anàlisi.

Taula 16: Freqüències de les col·locacions del lema *language* en els corpus utilitzats

	Freqüència de col·locacions amb polaritat positiva	Freqüència de col·locacions amb polaritat negativa
Corpus de premsa índia	104	31
Corpus de premsa pakistanesa	244	97
British National Corpus	3.589	1.230

Si bé a primera vista les freqüències dels corpus varien força, cal utilitzar una prova estadística per tal d'esbrinar si les diferències entre els corpus són significatives. En aquest cas, s'ha aplicat el test de khi quadrat χ^2 (vegeu secció 5.3.2) per estudiar les diferències entre les variables analitzades, és a dir, la polaritat de les col·locacions entorn al lema *language* i el país d'origen dels diaris on s'han recollit les notícies. Primerament, s'ha aplicat el test per comparar el corpus indi i el pakistanès. Després, s'ha repetit el procediment entre cadascun d'aquests corpus i el corpus general de referència de la llengua anglesa, el British National Corpus.

La prova khi quadrat consisteix en la comparació entre les freqüències observades i les freqüències esperades si es complís l'anomenada hipòtesi nul·la, H_0 . La hipòtesi nul·la afirma que les variables estudiades són independents i que, per tant, el valor d'una variable no està relacionat amb el valor de l'altra. En aquest cas, la hipòtesi nul·la significaria que la polaritat del tractament de les llengües a la premsa no depèn del país d'origen.

S'ha construït la taula de les freqüències observades per a les col·locacions positives i negatives del lema *language* a les notícies de la premsa índia i pakistanesa (vegeu Taula 17).

Taula 17: Freqüències observades de les col·locacions del lema *language* als corpus de l'Índia i del Pakistan

	Índia	Pakistan	Total
Col·locacions positives	104	244	348
Col·locacions negatives	31	97	128
Total	135	341	476

A continuació, s'ha calculat la taula de freqüències esperades si es complís la hipòtesi nul·la d'independència entre les variables (vegeu Taula 18). Per calcular les freqüències esperades, s'ha de multiplicar el total de la columna pel total de la fila i s'ha de dividir pel total de la taula (vegeu secció 5.3.2).

Taula 18: Freqüències esperades de les col·locacions del lema *language* als corpus de l'Índia i del Pakistan

	Índia	Pakistan	Total
Col·locacions positives	98,70	249,30	348
Col·locacions negatives	36,30	91,70	128
Total	135	341	476

S'ha calculat el valor de khi quadrat χ^2 com a sumatori del quadrat de les diferències entre els valors observats i els esperats dividit pel valor esperat ($\chi^2 = \sum (O - E)^2/E$; on O són els valors observats i E són els valors esperats). El valor obtingut amb la khi quadrat s'ha comparat amb el valor crític corresponent als graus de llibertat³⁴ del cas en estudi, valor que es recull a les taules de la distribució χ^2 . En aquest cas el nombre de graus de llibertat és 1.

El resultat de la prova khi quadrat per a les mostres d'Índia i Pakistan és 1,48. Com que aquest valor és menor que el valor crític per a un nivell de significació del 0,05 i un grau de llibertat, que és 3,84, s'ha de concloure que no hi ha evidències empíriques suficients per rebutjar la hipòtesi nul·la.

Conseqüentment, els resultats ens indiquen que **no hi ha diferències significatives de polaritat de les col·locacions del lema *language* entre la mostra de premsa índia i la mostra de premsa pakistanesa**. Això significa que el tema de la llengua es tracta amb el mateix grau de positivitat o de negativitat en les mostres estudiades de premsa publicada en anglès a l'Índia i al Pakistan.

El pas següent de l'anàlisi ha estat comparar cada corpus amb el British National Corpus (BNC). Com ja hem explicat, això servirà per estudiar si la polaritat de la premsa índia i la premsa pakistanesa respecte al tema de la llengua és diferent de l'ús que se'n fa en la llengua anglesa en general. En primer lloc s'ha comparat el corpus indi amb el BNC. S'ha repetit el mateix procediment que en el test anterior, de manera que s'han recollit les freqüències observades (vegeu Taula 19).

³⁴ El valor dels graus de llibertat es calcula pel producte de la diferència entre el nombre de files menys u i el de columnes menys u de la taula, sense tenir en compte les files i les columnes dels totals (graus de llibertat = (columnes - 1) (files - 1)).

Taula 19: Freqüències observades dels corpus de l'Índia i del British National Corpus (BNC)

	Índia	BNC	Total
Col·locacions positives	104	3.589	3.693
Col·locacions negatives	31	1.230	1.261
Total	135	4.819	4.954

A continuació, s'han calculat les freqüències esperades per al corpus indi i per al BNC (vegeu Taula 20).

Taula 20: Freqüències esperades dels corpus de l'Índia i del British National Corpus (BNC)

	Índia	BNC	Total
Col·locacions positives	100,64	3.592,36	3.693
Col·locacions negatives	34,36	1.226,64	1.261
Total	135	4.819	4.954

El valor de χ^2 per al corpus indi i el BNC és de 0,45. El valor crític de χ^2 per a un grau de llibertat i un nivell de significació de 0,05 torna a ser 3,84. Com que el valor de χ^2 a les taules és més gran que el valor obtingut, en aquest cas tampoc hi ha evidències empíriques suficients per rebutjar la hipòtesi nul·la. Per tant, **no s'han trobat diferències significatives entre la polaritat de les col·locacions del lema *language* al corpus de la premsa índia i al corpus de referència de la llengua anglesa BNC.**

S'ha repetit la mateixa anàlisi amb el corpus de premsa pakistanesa i el British National Corpus (BNC). S'han recollit les dades sobre les freqüències observades als dos corpus (vegeu Taula 21).

Taula 21: Freqüències observades dels corpus del Pakistan i el British National Corpus (BNC)

	Pakistan	BNC	Total
Col·locacions positives	244	3.589	3.833
Col·locacions negatives	97	1.230	1.327
Total	341	4.819	5.160

A continuació, s'han calculat les freqüències esperades, pel procediment descrit abans (vegeu Taula 22).

Taula 22: Freqüències esperades dels corpus del Pakistan i el British National Corpus (BNC)

	Pakistan	BNC	Total
Col·locacions positives	253,30	3.579,70	3.833
Col·locacions negatives	87,70	1.239,30	1.327
Total	341	4.819	5.160

El valor de χ^2 obtingut per als corpus del Pakistan i el BNC és 1,42, menor que el valor crític, que és 3,84 per a un grau de llibertat i un nivell de significació de 0,05, com s'ha dit més amunt. Per tant, tampoc en aquest cas s'han trobat evidències empíriques suficients que permetin rebutjar la hipòtesi nul·la, per la qual cosa es conclou que **tampoc hi ha diferències significatives de polaritat de les col·locacions del lema *language* entre el corpus de premsa pakistanesa i el BNC.**

Taula 23: Resultats dels tests khi quadrat χ^2

Corpus comparats	Valor obtingut per a χ^2	Valor teòric de χ^2 ($p < 0,05$)	Nivell de significativitat ($p < 0,05$)
Corpus de premsa índia i corpus de premsa pakistanesa	1,48	3,84	No significatiu
Corpus de premsa índia i British National Corpus	0,45	3,84	No significatiu
Corpus de premsa pakistanesa i British National Corpus	1,42	3,84	No significatiu

En resum, dels resultats de l'anàlisi quantitativa realitzada (vegeu Taula 23) es conclou que no hi ha diferències significatives entre la polaritat de les col·locacions del lema *language* als corpus analitzats. És a dir, que no s'ha trobat que el tractament de les llengües sigui ni més positiu ni més negatiu en el corpus de premsa índia ni en el corpus de premsa pakistanesa en comparar-los entre si.

A més, tampoc hi ha cap diferència significativa entre els corpus indi i pakistanès, i el corpus de referència de la llengua anglesa, el British National Corpus, quant a la polaritat de les col·locacions del lema *language*. Per tant, tampoc s'han detectat diferències estadísticament significatives respecte a la positivitat o la negativitat del tractament del tema de la llengua a les mostres de premsa índia i pakistanesa analitzades en comparació al tractament que aquest tema rep a la llengua anglesa en general.

6.2 Anàlisi qualitativa de les notícies de la premsa índia

Després de l'anàlisi quantitativa presentada, s'ha realitzat una anàlisi qualitativa més aprofundida amb 30 notícies seleccionades mitjançant un mostreig intencionat al corpus de l'Índia i 30 més al corpus del Pakistan, amb l'objectiu de localitzar el màxim tipus d'actituds cap a les llengües (vegeu secció 5.3.1). Aquest apartat se centra en els resultats de la premsa índia i, el següent, en els de la premsa pakistanesa.

Els cinc temes principals que s'han detectat en les notícies de l'Índia són els següents:

1. Ampliació dels àmbits d'ús del panjabi
2. Protestes per la discriminació contra el panjabi, sovint conjuntament amb la denúncia, també, per la discriminació de l'hindi
3. Utilització de la llengua panjabi per atreure votants a les eleccions
4. Pràctiques lingüístiques del nou primer ministre Narendra Modi, mitjançant les quals s'amplia l'ús de l'hindi
5. L'anglès com a llengua índia

A continuació, es presenta l'anàlisi detallada de les notícies que tracten cada tema.

6.2.1 Tema 1: Ampliació dels àmbits d'ús del panjabi

Un primer tema que aborden les notícies seleccionades de la premsa índia és l'ampliació dels àmbits d'ús del panjabi. En aquestes notícies s'informa sobre l'ampliació de l'ús del panjabi en diversos àmbits, com ara la universitat, l'administració pública, les tecnologies de la informació o els mitjans de comunicació. El panjabi s'ha introduït en alguns estudis de doctorat de lletres a la Panjab University i s'ha reiniciat un màster en aquesta llengua, que havia estat suspès per manca de demanda. Aquestes notícies sobre la universitat, de totes maneres, es refereixen a poques titulacions i a àmbits molt limitats que, a més, econòmicament són força marginals. Això es podria relacionar amb la feble presència del panjabi en els estudis universitaris, almenys en els de postgrau. Fins i tot s'estableix una relació entre la llengua panjabi i els àmbits rurals ja que es presenta la mesura com afavoridora dels estudiants universitaris de zones rurals.

In a bid to encourage students from diverse language backgrounds and rural areas, Panjab University (PU) is now allowing entrance test for PhD at the departments of music and Indian theatre in Hindi and Punjabi medium. (P3 TOI 02 Punjabi PhD)³⁵

³⁵ Cada notícia de la premsa índia s'ha identificat amb aquest sistema (vegeu secció 5.2.2): P3 correspon al número correlatiu de cada notícia; TOI indica el diari d'origen (en aquest cas *Times of India*); 02 fa referència al paquet de notícies d'origen; *Punjabi PhD* resumeix el títol de la notícia.

The Guru Nanak Dev University has decided to re-start the MA (Punjabi) course at the regional campus that was stopped last year due to the lukewarm response from students. (P57 HT 01 Punjabi course)

En segon lloc, s'informa sobre l'ampliació dels àmbits d'ús a l'administració pública a la ciutat de Chandigarh, que és una ciutat amb un estatus força peculiar, ja que és la capital de dos estats. Per una banda, és la capital de l'estat del Panjab i, per una altra banda, també és la capital de l'estat de Haryana, on l'hindi és la llengua majoritària. No obstant això, la ciutat de Chandigarh no pertany a cap estat, sinó que es troba sota administració federal, és a dir que està administrada directament pel govern federal de l'Índia. L'estatus especial de la ciutat de Chandigarh podria explicar que sigui notícia l'augment de l'ús del panjabi en àmbits tan bàsics com ara la retolació dels edificis públics. Fins l'any 2013 no havia estat autoritzada i un any més tard encara no s'havia aplicat, tot i tractar-se de la capital del Panjab, estat on el panjabi és llengua oficial.

Un altre àmbit d'ampliació de l'ús del panjabi a Chandigarh és el dels exàmens per al carnet de conduir, quan ja s'estaven fent en altres llengües com en gujarati, telugu i kannada, a més d'hindi i anglès. En les dues notícies sobre el panjabi a Chandigarh s'assenyala que les mesures que han col·laborat en l'augment d'àmbits d'ús del panjabi han estat conseqüència de la demanda de la ciutadania i d'organitzacions que ho consideren una qüestió política.

For the convenience of visitors from Punjab coming to Chandigarh, the administration has started putting up signages outside important government offices in the city on Thursday. The move comes in the wake of consistent demand for signages in Punjabi, besides English and Hindi. (...) It is also a political issue for certain organizations. The administration had given its consent to use Punjabi on signboards last year. (P2: TOI 02 Punjabi signboards)

The Registering and Licensing Authority, RLA, has decided to launch a computer-based driving licence learner's test in Punjabi from Friday. This was a longstanding demand of city residents. (P4: TOI 02 Punjabi driving license)

Quant a l'ús del panjabi a les tecnologies de la informació, les notícies destaquen una organització religiosa sikh que farà servir les noves tecnologies per apropar la llengua

panjabi als nens, tant del Panjab com de la diàspora. En aquest article es mostra preocupació pel fet que el panjabi a l'ensenyament es limita a la classe de llengua panjabi, la qual cosa succeeix, probablement, a les escoles on el panjabi no és la llengua vehicular. En aquesta notícia el portaveu de l'organització sikh es refereix al panjabi amb el pronom possessiu de la primera persona del plural i com a llengua materna (*our mother tongue*).

“Even back home, the situation is not entirely satisfactory, with our mother tongue remaining limited to the Punjabi class in school,” he added. (P61: HT 02 Punjabi promotion)

L'expansió del panjabi als mitjans de comunicació, tant impresos com digitals, es considera satisfactòria en un seminari sobre els reptes de la llengua panjabi.

Director of the college Dr Shardev Singh Gill welcomed the guests and expressed satisfaction over expansion of Punjabi language through electronic and print media. (P64: HT 02 Challenges Punjabi)

6.2.2 Tema 2: Protestes per la discriminació contra el panjabi

Un segon tema que apareix en les notícies seleccionades són les protestes en defensa del panjabi en diversos estaments públics, com ara la universitat, l'administració pública d'estats amb població panjabiparlant adjacents al Panjab i les proves d'accés a la funció pública. Així, els estudiants i un dirigent d'una entitat religiosa sikh acusen la Panjab University de discriminar el panjabi perquè fa els exàmens d'entrada als estudis de postgrau només en anglès. Això suposaria un entrebanc per als estudiants que no hagin tingut l'anglès com a llengua vehicular.

The issue of discontinuing entrance tests in Hindi and Punjabi haunted Panjab University (PU) campus on Monday, with students protesting against the university for not allowing PhD and MPhil entrance tests in these languages. (P1: TOI 02 Punjabi tests)

“All this has exposed the dual policy of Panjab University, which, now, seems least interested in the growth of Punjabi language,” Makkar [dirigent d'organització sikh] claimed. (P66: HT 02 Anti Punjabi bias)

El tractament de les llengües a la universitat provoca reaccions divergents dels partits polítics que governen en coalició al Panjab. Per una banda, el SAD (Shiromani Akali Dal), partit d'àmbit panjabi, protesta pel tractament discriminatori del panjabi. Per l'altra, el BJP, el Partit del Poble Indi (les sigles es corresponen a Bharatiya Janata Party), que és el partit al govern central de l'Índia, reclama més atenció per l'hindi i el sànscrit.

The Shiromani Akali Dal (SAD) and the Bharatiya Janata Party (BJP) are coalition partners, but their language preferences are distinct. SAD (...) has expressed strong resentment over what he termed as attempts by Panjab University (PU), (...) to downgrade the status of Punjabi. (...) On the other hand, BJP (...) has lambasted the state government for ignoring Sanskrit and Hindi. (P68 HT 01 Language barrier)

El periodistes també informen sobre protestes per la manca de reconeixement i ús oficial del panjabi en estats veïns amb població panjabiparlant, com ara Haryana, un estat amb majoria hindiparlant que comparteix la capital, Chandigarh, amb l'estat del Panjab. Les demandes, que provenen d'una associació juvenil, consisteixen en la publicació de les notificacions oficials també en panjabi.

The Yuva Bolega Manch [associació juvenil] on Monday submitted a memorandum (...) requesting the administration to recognise Punjabi as one of the official languages in the state [Haryana]. Volunteers of the Manch (...) demanded that official notifications displayed on notice boards in public places and government departments be written in Punjabi and Hindi. (P67: HT 01 Punjabi official)

Una altra qüestió que provoca protestes en relació amb temes lingüístics són les proves d'accés a la funció pública, que inclouen algunes preguntes destinades a saber el nivell d'anglès dels candidats. Els estudiants denuncien el tracte de favor que reben aquells que han estudiat en centres amb l'anglès com a llengua vehicular, ja que tenen avantatge a l'hora de respondre a les preguntes relacionades amb l'anglès, mentre que representa una dificultat per als que han estudiat en hindi o en alguna altra llengua de l'Índia, com ara el panjabi, lligat, segons la notícia, a àrees rurals, una vegada més.

Aspirants are demanding scrapping of CSAT-II (Civil Services Aptitude Test) arguing that it is biased against Hindi and vernacular medium students and those coming from a rural background.

Students say the questions relating to English language comprehension skills are difficult for a Hindi-medium aspirant. (P6: TOI 01 Anti-hindi bias)

Com s'ha pogut observar, s'identifiquen quatre tipus d'agents en les demandes a favor del panjabi en les notícies que han estat comentades: els ciutadans afectats directament, els partits polítics, les associacions de la societat civil i les entitats religioses sikhs. Només a tall informatiu, cal dir que part de les demandes plantejades han reeixit i han aconseguit els seu objectiu d'augmentar la presència del panjabi, si bé no es té notícia sobre cap mesura legal al respecte.

6.2.3 Tema 3: Utilització de la llengua panjabi per atreure votants

Un tercer tema que es tracta a les notícies de la premsa índia és la utilització de promeses relacionades amb la millora de l'estatus de la llengua panjabi durant la campanya presidencial per tal d'atreure vots. En efecte, el partit que va resultar guanyador a l'Índia, el BJP (Bharatiya Janata Party, el Partit del Poble Indi), es va comprometre en qüestions relacionades amb la promoció del panjabi en àrees veïnes al Panjab, com ara Nova Delhi, guanyar votants panjabiparlants. Això fa veure la importància de la llengua panjabi per als seus parlants, fins i tot fora de l'estat del Panjab. A la notícia s'identifica l'origen panjabi amb la religió sikh.

In a bid to woo Punjabi/Sikh voters, the Bharatiya Janata Party (BJP) has promised implementation of Punjabi as second language, jobs for Punjabi teachers and a Punjabi university apart from setting up a Supreme Court monitored special investigation team into the 1984 Sikh riots. (P65: HT 02 BJP Punjabi)

Aquest tema s'ha identificat en una única notícia de les seleccionades de la premsa índia. Tot i això, s'ha decidit incorporar-la com a tema diferenciat de la resta per la rellevància de la qüestió tractada.

6.2.4 Tema 4: Pràctiques lingüístiques del nou primer ministre

Un quart tema que ha interessat a la premsa índia és el de les pràctiques lingüístiques del nou primer ministre, Narendra Modi, membre del BJP (Bharatiya Janata Party, Partit del Poble Indi), un partit conservador lligat al nacionalisme hindú. El centre de les notícies és la promoció de l'ús de l'hindi pel nou govern tant en les relacions internacionals com en el funcionament del govern i de l'administració pública. S'assenyala que l'increment en l'ús de l'hindi és un primer símptoma dels canvis promesos pel governant.

The ascent of Hindi at Raisina Hill —which houses the Prime Minister's Office and powerful ministries— (...) is one of the first perceptible signs of change promised by Narendra Modi. (P62: HT 02 Modi Hindi)

With Prime Minister Narendra Modi setting the trend by choosing to speak only in Hindi in his meetings, India's official language seems to be back in favour in the corridors of power. (P54: HT 01 Hindi Modi)

Some ministries including external affairs have already started using Hindi and English in their official. But soon all central government ministries/departments will be expected to use Hindi along with English. (P54: HT 01 Hindi Modi)

Prime Minister Narendra Modi is likely to choose Hindi over English when he speaks to world leaders over the next few months. (P60: HT 01 Modi Hindi)

Be it the cabinet or Congress core group meetings, English was the dominant language in the UPA's top echelons. But Modi —who can speak English— is more comfortable in Hindi, unapologetically so. And the impact is visible. During his meeting with secretaries last week, he spoke only in Hindi. (P62: HT 02 Modi Hindi)

Crida l'atenció que el govern no hagi fet gairebé cap pronunciament explícit en aquest sentit, ja que, pel que relaten els diaris, només hi ha algunes circulars internes i la pràctica en algunes reunions que ha començat a celebrar el nou gabinet. De fet, les declaracions del govern més aviat neguen que la seva intenció sigui promoure l'hindi o atenuen l'abast de les mesures preses, ja que les limiten als estats hindiparlants i subratllen la defensa del pluralisme lingüístic de l'Índia. Les fonts oficials neguen que hi hagi cap finalitat política darrere l'ús de les llengües per part dels membres del govern.

No formal orders have been issued as yet. (...) “It is not an official order but just a soft reminder to the central government ministries to start using Hindi along with English for official work as mandated under the law,” said a home ministry official. (P54: HT 01 Hindi Modi)

When praised for giving his official speech in Hindi, Modi replied, “Why does the media think this is a story? There is no political statement in my use of Hindi. I speak Hindi and English, sometimes I use one, sometimes I use the other. Don't read too much into it.” (P15: TH 01 Hindi accent)

(...) Union home minister Rajnath Singh taking to Twitter to clarify that all Indian languages were important. “The ministry is committed to promote all languages of the country”. (P7: TOI 01 Promotion of Hindi)

Minister of state for home (...) while announcing the new government’s resolve to promote use of Hindi in all departments and public life, clarified that the promotion of Hindi language should not be seen as “undermining” other languages. (P7: TOI 01 Promotion of Hindi)

The MHA hastily clarified on Friday that the directive was only a follow-up circular and applied only to Hindi-speaking states. (P55: HT 01 Chestnut Hindi national)

La manca d’informació, segons la premsa, provoca l’aparició de rumors entre els funcionaris, especialment els del sud del país, ja que temen que la mesura els perjudiqui. A més, també es plantegen interrogants sobre els objectius del govern en matèria de política lingüística.

The rise of Hindi has led to murmurs among bureaucrats, particularly those from south India, that this approach will put the non-Hindi speaking officials at a disadvantage. But a minister, who did not want to be named, rejected this perception. (P62: HT 02 Modi Hindi)

Did the Union home ministry pass an advisory asking all government departments to use Hindi as the medium of communication while using social media platforms? Is the government, after objections were raised from the South, backtracking on its order? Is the Centre now trying to ease the tension by saying that both English and Hindi will be used on official social media platforms? (P70: HT 01 Hindi debate)

A més, alguns informants interpreten l’ús de l’hindi del nou govern com una tàctica del govern per tal d’analitzar les reaccions davant un tema força controvertit, que en dècades

anterior ha provocat conflictes molt greus (vegeu secció 2.3.2). Es justifica que el primer ministre triï parlar en hindi més que no pas en anglès pels dubtes sobre la seva manca de competència en anglès. Aquesta teoria, però, ha quedat refutada després d'algunes intervencions públiques del mandatari en anglès, tot i que es mostra més confident en hindi.

Narendra Modi's address in English at the recent PSLV launch at Sriharikota has, predictably, led to some raised eyebrows. A political decision, say some. He wanted to show the world he is comfortable with English despite his government's promotion of Hindi, say others. (P59: HT 01 English is Indian)

The PM's speech confirmed that he is quite comfortable with English when he wants to use the language and his preference to speak in Hindi, even during bilaterals with foreign leaders, is a deliberate choice. (P9: TOI 01 Modi in English)

Modi wants to speak in Hindi because he feels he can then better use idiom and nuance as well as calibrate the flow of the conversation. (P60: HT1 Modi Hindi)

De totes maneres, també hi ha qui assenyala que darrere l'ús de l'hindi del nou govern hi ha la ideologia del nou partit en el govern sobre la necessitat de fer de l'hindi la llengua principal de l'Índia. També en algunes notícies s'esmenta que la llengua està lligada a la classe social, ja que es presenta el nou govern com a representant de les noves classes mitjanes hindiparlants, davant de l'elit anglòfona dels governs anteriors.

Professor Alok Rai (...) says, "English comes as a packaged social deal. So when Modi spoke to Saarc leaders in Hindi he was basically rejecting the metropolitan elite, a move that goes with his party's ideology." (P9: TOI 01 Modi in English)

Modi's penchant for Hindi has been read in the context an assertion of subaltern identity and the aspirations of a rising middle class that is looking for a higher social profile but differs from the elites in terms of their comfort with Hindi or regional lingos. (P9: TOI 01 Modi in English)

Agarwal says that the usage of Hindi also has a political point for Modi, who positioned himself throughout the campaign as an outsider, a man of the masses against Delhi's English-speaking elite. (P62: HT 02 Modi Hindi)

La informació sobre la promoció de l'hindi es presenta relacionada amb els greus conflictes que fa unes dècades va patir el país per aquest tema, com s'ha explicat més amunt (vegeu secció 2.3.2). Algunes de les notícies analitzades mostren les protestes que provenen sobretot dels estats del sud, que no són hindiparlants i que aposten per l'anglès com a llengua franca de l'Índia. Per aquest motiu, hi ha notícies on s'acusa el govern de revifar el conflicte lingüístic.

From the late 1930s till the 1980s there have been at least three major anti-Hindi protests in Tamil Nadu (...). The protests in 1965 are by far the most violent, which lasted for more than two months and saw more than 70 people killed. During the 1986 language riots, (...) more than 20 people committed suicide by self-immolation. (P70: HT 01 Hindi debate)

As Tamil Nadu chief minister (...) explained (...) the directives say both Hindi and English can be used, but suggest that Hindi should be “written above or first”. This she concluded “makes the use of Hindi mandatory and English optional”. (P55: HT 01 Chestnut Hindi national)

Even if such an order has not been given, the damage is done and linguistic and regional passions have been fanned in different parts of the country, especially in the South. (P70: HT 01 Hindi debate)

The development has sharpened the debate between advocates of non-Hindi languages, who complain about the bias for Hindi, and proponents of Hindi who believe English is given weight disproportionate to its reach. (P62: HT 02 Modi Hindi)

En aquest sentit, un dels arguments utilitzats és que l'Índia no té una llengua nacional i que tant l'hindi com l'anglès són llengües oficials. Per això, es qualifica l'ús de l'hindi com una imposició i es considera discriminatori per als que no el parlen, ja que es remarca que es tracta d'una llengua que no arriba a ser majoritària a l'Índia. Per contra, no hi ha cap denúncia d'aquest tipus per l'ús de l'anglès.

M Karunanidhi (...) shot off a statement from Chennai, warning that “giving priority to Hindi will be construed as a first step towards attempt at creating differences among non-Hindi speaking people and making them second class citizens”. (P7: TOI 01 Promotion of Hindi)

An old warhorse of anti-Hindi agitations said the move amounted to “treating non-Hindi speaking people as secondary citizens”. (P55: HT 01 Chestnut Hindi national)

Many see the directive as an attempt to impose Hindi as the ruling party has long been a proponent of the language. (P55: HT 01 Chestnut Hindi national)

En aquestes notícies s'exigeix al govern que renunciï a convertir l'hindi en la llengua nacional i que accepti que les llengües oficials del país són tant l'anglès com l'hindi pel bé de la unitat nacional. A més s'indica que l'hindi no és la llengua de la majoria de la població índia.

The (...) government will do national integration a great service if it helps bury the old chauvinistic and widely-circulated chestnut that Hindi is India's national language. Hindi and English are official languages. India does not have a declared national language. (P55: HT 01 Chestnut Hindi national)

The problem of one national language arises because (...) we speak in so many tongues. This imbues us with the richness of diversity that those who would impose the supremacy of just one language ignore. Hindi is the mother tongue of less than 25% of our population and, along with variations like Bhojpuri and Awadhi, is spoken by less than half. None of the other official languages is spoken by more than 10% of the population. (P59: HT 01 English is Indian)

A partir de les notícies que tracten aquest tema, es pot deduir que fins ara la llengua pels nivells superiors de l'administració pública, així com pel govern federal, ha estat exclusivament l'anglès i l'hindi no hi havia tingut cap presència. De fet, és notícia que el primer ministre celebri reunions en hindi o que es demani que es redactin també en hindi els documents oficials.

6.2.5 Tema 5: L'anglès com a llengua índia

Finalment, entre les notícies seleccionades, es tracta el tema de la llengua anglesa com a llengua pròpia de l'Índia, sense fer referència als usos lingüístics del primer ministre. En aquestes notícies, es presenta l'anglès com una llengua d'ús freqüent per a molt d'indis.

Hindi is my mother tongue. (...) But, English too is my language. It is the language that I, like millions of Indians, use most in my writing and conversation. (P59: HT 01 English is Indian)

En efecte, es denuncia que el rebuig cap a l'anglès només provindria de polítics amb posicions poc coherents, ja que, tot i la seva oposició a l'anglès, envien els seus fills a col·legis amb l'anglès com a llengua vehicular. Per a la majoria de la societat índia que vol prosperar, tanmateix, l'anglès està molt reconegut com a llengua de progrés.

The tendency to brush off English as foreign comes most often from those politicians who have no problem sending their kids to 'elite' institutions. (P59: HT 01 English is Indian)

Away from the stifling corridors of power, in the bylanes of aspirational India, English continues to bloom and evolve. As India remains an outsourcing hub, changing millions of lives and swelling the number of our middle class, English language courses flourish in small towns and state capitals. (P59: HT 01 English is Indian)

Per tant, segons aquestes notícies, l'anglès també hauria de ser reconegut com a llengua índia, tan índia com altres llengües. Expliquen, a més, que serveix com a mitjà de comunicació entre els diversos estats.

Shouldn't we also pause to claim English as an Indian language—as Indian as Tamil, Urdu, Maithili or any of the 26 official languages we recognise? (P59: HT 01 English is Indian)

India has got a rich culture and heritage and even if some see the British rule as an aberration (...), the fact remains that English (...) serves as one of the important medium of communication between different states. (P70: HT 01 Hindi debate)

L'anglès, com a llengua neutra, també facilita la comunicació interpersonal i s'està introduint en l'àmbit familiar en famílies mixtes i amb l'objectiu de millorar el futur dels joves. Segons informa a la premsa, consegüentment, s'està convertint en la llengua inicial de classes mitjanes urbanes.

Mixed marriages, enhanced mobility and a demanding pattern of education are churning up an entire generation of urban kids who are now conversing in English right from playschool level. (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

English is the neutral language which can bridge gaps in communication. "There are four languages being spoken between our two families. It is best that the girls pick up English as it will prepare them for a global platform". (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

There is little doubt that English creates greater job mobility and opens doors for success. Over the past decade it has also become the mother tongue of urban rising class. “The bulk of conversation that I have with my two year old daughter is in English,” says fashion designer Vidhi Wadhvani. “My husband and I speak to her only in English.” (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

Per contra, al costat de la introducció de l’anglès en l’àmbit familiar, es presenta l’opinió d’especialistes de l’educació que són favorables a prioritzar l’ensenyament de la llengua inicial dels nens abans que l’anglès. S’assenyala que la tendència actual podria posar en perill totes les llengües excepte l’anglès.

“There is scientific evidence which says that being bilingual or multilingual makes a person smarter,” says Supriya Varma who runs Playhouse an upscale preschool for kids aged 2 to 5 years. “I differ with this perception that English should be taught right from the start. I think knowing the mother tongue is absolutely important.” (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

Equally distressed by this trend is Mukta Chatterjee, the executive director of Centre Point group of schools who has also taught English for 30 years. “In metros this trend has taken firm roots. But I’m glad it is not so in Nagpur,” she says and advises parents to speak to young kids in their mother tongue. (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

“The rate at which parents are discarding their mother tongue, all other languages except English will perish soon,” she predicts rather ominously. (P5: TOI 02 English the de facto mother tongue)

De totes maneres, malgrat l’augment de l’ensenyament de l’anglès, es veu com un problema que en molts casos no s’arribi a assolir una bona competència d’aquesta llengua. Els estudiants, fins i tot els que van a escoles amb l’anglès de llengua vehicular, no n’arriben a tenir una competència adequada. Una de les causes que es recull és la mala qualitat de l’ensenyament de l’anglès per culpa de la manca de preparació del professorat.

Most children studying English in government primary schools across the country can barely frame sentences. (...) In most cases, the teachers themselves were trained poorly with little emphasis given to hands-on training, and this was then reflected in poor classroom practises. (P12: TH 02 English schools)

The agitation [les protestes contra l'examen d'accés a la funció pública] does point to two troubling issues. One is the sheer lack of English proficiency among millions of youth, even among those who have been to English-medium schools. (P71: HT 01 English test)

Un altre dels problemes de l'ensenyament de l'anglès és que hi ha molta demanda, de fet n'hi ha tanta, que l'oferta no arriba a satisfer-la tota.

British Council to launch quality standards programme for schools and other institutions teaching the language in India. (...) About the key problem in English language teaching (ELT) in the country, he says, "It is the supply and demand. The demand is so huge but the supply is yet to be met." (P11: TOI 01 English benchmarks)

En resum (vegeu Taula 24), en la premsa índia s'han detectat notícies relacionades amb el panjabi, l'hindi i l'anglès. En les notícies entorn al panjabi es transmet la idea d'una situació sociolingüística dinàmica, marcada per les limitacions de la llengua panjabi en alguns àmbits, però amb una societat que li dóna importància, que es mobilitza des de diferents sectors en favor de la llengua i que aconsegueix ampliar alguns dels àmbits d'ús del panjabi. Tot això, però, està ocorrent amb la reticència dels poders públics en alguns casos.

Quant a l'hindi, en les notícies analitzades, es reflecteix una situació de cooficialitat amb l'anglès que a la pràctica significa l'ús hegemònic de l'anglès en els nivells superiors de l'administració pública, el govern i la diplomàcia. Els intents de promoció de l'hindi provoquen reaccions contràries tan fortes que el govern no pot defensar-lo obertament. També es dedueix el caràcter polític i social de les llengües, ja que l'anglès s'identifica amb les elits que governaven fins ara i, en canvi, l'hindi es relaciona amb les classes mitjanes que volen progressar i que estan representades pel nou govern. De fet, l'anglès es mostra com una llengua en expansió i que va conquerint àmbits, fins i tot els més personals com ara el familiar. De totes maneres, també hi ha un component conflictiu al voltant d'aquesta llengua, ja que a més de l'oposició d'alguns polítics, hi ha les crides dels especialistes a fer ús de la llengua inicial, tant a la família com a l'escola. A més, la mala qualitat de l'ensenyament de l'anglès en limita l'avanç i les competències dels estudiants.

Taula 24: Temes i subtemes principals en les notícies de la premsa índia

Temes	Subtemes
Ampliació d'àmbits d'ús del panjabi	-universitat -administració pública -tecnologies de la informació -mitjans de comunicació
Protestes per discriminació del panjabi	-universitat -administració pública d'estats adjacents -proves d'accés a la funció pública
Utilització del panjabi per atreure votants	
Pràctiques lingüístiques del nou primer ministre	-promoció d'hindi internacional i en govern -atenuació de les mesures pel govern -manca d'informació -dubtes sobre competència d'anglès de Modi -classes mitjanes contra elit anglòfona -record de conflictes lingüístics -inexistència de llengua nacional
L'anglès com a llengua índia	-introducció en l'àmbit familiar -llengua de progrés -acceptació de l'anglès com a llengua índia -lingua franca -mala qualitat de l'ensenyament

6.3 Anàlisi qualitativa de les notícies de la premsa pakistanesa

També s'han seleccionat 30 notícies que tracten el tema de la llengua del corpus de notícies de la premsa pakistanesa per tal de dur a terme una anàlisi qualitativa similar a la realitzada amb les notícies de la premsa índia. Entre les notícies seleccionades de la premsa publicada en anglès al Pakistan s'han trobat els següents cinc temes principals:

1. Crítiques a la promoció de l'hindi a l'Índia
2. Reivindicació del panjabi
3. Defensa de l'urdú com a única llengua nacional i com a llengua sota la pressió de l'anglès
4. Equivalència hindi-urdú
5. L'anglès com a llengua agressora o com a llengua necessària

Alguns dels temes tractats a la premsa pakistanesa coincideixen amb els temes que s'han detectat a la premsa índia. Concretament, hi ha notícies sobre les reivindicacions del panjabi i també sobre l'anglès a la premsa dels dos països. A més, coincideix parcialment el tema de les crítiques a la promoció de l'hindi a l'Índia, ja que és un dels subtemes tractats en relació amb la pràctiques lingüístiques del nou primer ministre indi.

6.3.1 Tema 1: Crítiques a la promoció de l'hindi a l'Índia

Un primer tema que es tracta a la premsa pakistanesa és la crítica a la promoció de l'hindi a l'Índia, que es considera com una imposició. Els textos analitzats subratllen els conflictes lingüístics que van produir-se a l'Índia després de la independència i assenyalen el risc de tornar a aquells problemes, juntament amb el rebuig que provoquen aquest tipus de mesures sobretot als estats del sud. Els redactors dels articles apunten que l'ús de l'hindi a l'administració índia és molt costós per als funcionaris que no hi estan acostumats i critiquen les mesures pel caràcter minoritari de l'hindi en el país. En aquestes notícies, fins i tot, els partidaris de l'hindi són qualificats de fanàtics i de xovinistes.

In a country with as many as 22 official languages, many question Hindi's dominance. (...) Although Hindi and its numerous dialects are spoken by about 45 percent of India's 1.2 billion people, there are hundreds of millions (...) who don't speak Hindi at all. (P21: Pak 2014 02 India Hindi bureaucrats)³⁶

The Indian state of Tamil Nadu (...) is vehemently opposed to Modi's and BJP's [el partit al govern] plans to impose the minority Hindi language on all of India. (P30: Pak 2014 01 Separatism India)

The fears of non-Hindi speaking people have got rekindled. And they are afraid of what may happen tomorrow. India has gone through large linguistic riots in the late '50s and early '60s. (P33: Pak 2014 01 Language caution)

³⁶ Cada notícia de la premsa pakistanesa s'ha identificat amb aquest sistema (vegeu secció 5.2.2): *P21* indica el número correlatiu de cada notícia; *Pak* indica que la notícia prové del Pakistan; 2014 es correspon amb l'any de publicació; 02 fa referència al paquet de notícies d'origen; *India Hindi bureaucrats* resumeix el títol de la notícia.

He [Nehru] gave an assurance (...) that there would be no switchover until the non-Hindi speaking people themselves said that they were ready for Hindi to be an exclusive language of Union administration. This categorical statement disappointed Hindi fanatics but the nation on the whole heaved a sigh of relief. (...) Meanwhile, the chauvinist supporters of Hindi should patiently wait till people all over the country are proficient in Hindi. (P33: Pak 2014 01 Language caution)

Segons els redactors, les mesures de promoció de l'hindi estarien provocant pèrdues de productivitat als funcionaris poc habituats a treballar en aquesta llengua.

“It’s unbelievable how much time I spend rifling through the Hindi dictionary,” said a senior official (...). “A simple letter now takes me ages.” (P21: Pak 2014 02 India Hindi bureaucrats)

Inclús s’arriba a comparar la promoció de l’hindi amb la Inquisició espanyola, relacionant-la amb l’extremisme religiós i el control dels centres de poder en mans de la minoria hindiparlant.

This is a cultural revolution or the North Indian version of the Spanish Inquisition. The purification of Hindi is also a symbol of rising religious extremism in India. More accurately it symbolizes rising radicalization among Hindi-speaking Indians who a minority at one-fourth of the population control federal bureaucracy the military and foreign policy. (P30: Pak 2014 01 Separatism India)

En els articles de crítica de la promoció de l’hindi a l’Índia no s’assenyala cap paral·lelisme amb la promoció de l’urdú al Pakistan, llengua molt més minoritària que l’hindi a l’Índia i que també ha provocat conflictes i respostes de protesta en el període posterior a la independència. Tampoc no s’esmenta el lligam de la promoció de la llengua urdú amb l’Islam, tot i que es reconegui àmpliament. És sorprenent que les crítiques siguin més fortes que les trobades a la pròpia premsa índia, la qual cosa podria explicar-se per la forta rivalitat entre els dos països des de la Partició.

6.3.2 Tema 2: Reivindicació del panjabi

Un segon tema recollit per la premsa pakistanesa és el de la defensa del panjabi. No es tracta d’articles d’opinió, sinó de notícies on es recullen les declaracions de persones

alienes a qui redacta la notícia. Es resumeixen les declaracions dels organitzadors al Punjabi World Congress a favor de la modernització del panjabi i del seu ús a l'escola i en contra del purisme. A més, s'anuncien protestes contra les postures contràries al panjabi dels governs provincial i federal, i dels partits polítics.

It was also decided that efforts should be made to get Punjabi language freed from purist attitude and use of archaic words and also to get worn-out clichés replaced with new diction and fresh images in accordance with the needs of the cyber age. (P16: Pak 2014 02 WPCongress)

He said that the Punjab government and its bureaucracy was totally anti-Punjabi as we had written several letters to them to taught Punjabi in primary classes but that no one had ever replied to us or considered our suggestion. (P24: Pak 2014 01 WPC protest)

The World Punjabi Congress (WPC) has announced holding protests against anti-Punjabi and anti-Pakistani languages stance of provincial and federal governments and political parties. (P24: Pak 2014 01 WPC protest)

A banda d'això, hi trobem, també, declaracions d'especialistes en educació que avisen de la necessitat que l'ensenyament sigui en la llengua inicial dels nens en les escoles i del desenvolupament de les llengües com el panjabi per tal d'evitar l'abandonament de la llengua que actualment s'està produint per part, sobretot, del jovent urbà amb un nivell d'educació més alt. La introducció de les llengües inicials dels nens a les escoles es defensa com a mitjà per millorar els resultats educatius.

Educationists called for greater focus on local languages and less on English at schools. (P51: Pak 2013 BNU English education)

Sabiha Mansoor said that there was an urgent need for developing local and regional languages. Urban and educated young people in Punjab had moved away from Punjabi, she said. (...) She also stressed the need to address the issue of the role and status of local languages and mother tongue in education. (...) She reiterated the role of mother tongue in strengthening the ethno-linguistic identity of its speakers as well as improving educational achievement. (P51: Pak 2013 BNU English education)

En alguns fragments es relaciona la pèrdua de la llengua amb un empobriment intel·lectual més generalitzat i amb la desaparició de la cultura pròpia.

The visible sign of our cultural deterioration and decline is the disowning or rejection of our language [panjabi] by our elite (...). If you lose language, (...) you are destined to lose your culture. (P47: Pak 2013 Good of Punjabi)

Per tant, un dels aspectes que es destaquen és la necessitat de proporcionar ensenyament en la llengua inicial dels nens, tenint en compte que una de les llengües principals és el panjabi. Els que defensen aquestes mesures favorables al panjabi són els especialistes de l'educació i altres persones relacionades amb la universitat organitzadores del Congrés Mundial Panjabi.

Entre els articles relacionats amb la defensa del panjabi n'hi ha de relacionats amb les dues esmenes presentades i rebutjades el 2014 a l'Assemblea Nacional del Pakistan, el màxim òrgan legislatiu del país, per ampliar el nombre de llengües reconegudes com a llengües nacionals. No hi ha cap article d'opinió ni favorable ni contrari a les propostes, sinó que mostren els continguts de les propostes o les protestes dels seus defensors davant del rebuig. Un dels temes debatuts és l'efecte de les llengües dites regionals sobre la unitat nacional. Alguns textos analitzats afirmen que atorgar el reconeixement de llengua oficial a més llengües del Pakistan perjudicaria la unitat del país. Per contra, d'altres recorden que va ser precisament la manca de reconeixement del bengali el principal factor que va provocar la ruptura del Pakistan i la creació de Bangladesh.

The Pakistan Punjabi Adabi Board (PPAB) has condemned the National Assembly's standing committee on law and justice for rejecting a demand seeking adoption of Pakistani languages as official languages of the state and termed it an insult of the Pakistani people, their culture and language. (P37: Pak 2014 01 Defensa panjabi)

PPAB Secretary (...) criticised the stance of Ministry of Law and Justice's special secretary (...) that giving official status to Pakistani languages, including Urdu, Punjab, Sindhi and Balochi, would damage the national unity. (...) "How it damages our unity, as it keeps us united," Ms Malik said. (P37: Pak 2014 01 Defensa panjab)

Language is a very potent force. Urdu in preference to Bengali gave birth to Bangladesh. The step-motherly treatment meted out to Balochi is at the back of demand for an autonomous Balochistan

(...). In fact, the rulers' worry should be how to save regional languages like Punjabi which is being gradually discarded at Punjabi homes. (P33: Pak 2014 01 Language caution)

Així mateix, a la premsa també es recullen declaracions de persones que critiquen el rebuig a les esmenes i es manifesten a favor de la diversitat lingüística del país, lligades a un tarannà més democràtic. De fet, es considera que les esmenes eren una bona oportunitat per abandonar la tradició d'homogeneïtat de l'estat pakistanès. A banda d'això, es critica la promoció excessiva de l'anglès i de l'urdú des de la creació del país.

It is unfortunate that the National Assembly's Standing Committee on Law and Justice recently rejected a bill seeking the status of national language for 'regional languages'. Linguists across the world point out that referring to native tongues as 'regional or local languages' is derogatory. In this context, the bill would have been a welcome deviation from the state narrative of homogeneity and monolithic tradition. A major step towards accepting diversity, leading to more democratic behaviour, could have resulted with its passage. (P35: Pak 2014 01 Imperilled)

There has been a strong emphasis on the promotion of Urdu and English in Pakistan since the country's inception. This has been at the cost of linguistic diversity and to the disadvantage of state and society. (...) Nobody denies the importance of English and Urdu (...). (P35: Pak 2014 01 Imperilled)

6.3.3 Tema 3: Defensa de l'urdú

Un tercer tema tractat a la premsa pakistanesa és la defensa de l'urdú des de diversos punts de vista i en relació a diversos aspectes. Sovint, la premsa considera que l'alternança de codi amb l'anglès és un perill per a la llengua i que se n'hauria de lluitar en contra, per exemple des dels mitjans de comunicació.

I have been told that around 94.6 per cent of the population of Karachi now speaks a language which used to be known as Urdu, but which, in the fullness of time, has spawned another lingo referred to in certain circles as Engdu (or Urlish) which, after systematic and perpetual use, has now overtaken the original language. (P27: Pak 2014 01 Urdu code-switching)

També hi ha articles de remembrança de personatges que han treballat en la defensa de l'urdú i que han propagat la necessitat de revifar els moviments per a la promoció de l'urdú i de sacrificar-se per tal d'aconseguir l'objectiu.

Maulvi Abdul Haq will always be synonymous with the movement for the propagation of the Urdu language. (...) He added: "Urdu has to become the lingua franca of offices and schools. Propagation of Urdu has to be revived in the form of a movement and one must be ready to undertake hardships for its cause (...)." (P28: Pak 2014 01 Urdu aficionados)

De fet, s'enyoren els temps on l'urdú era la llengua principal dels intel·lectuals.

There was a time when Urdu was the only language that was heard in intellectual circles throughout the country. (P22: Pak 2014 02 Defensa urdú)

I es reivindica l'ús oficial de l'urdú tal com li pertocaria per davant de l'anglès per la seva condició de llengua nacional.

The government should give Urdu the official language status as per the constitution of Pakistan. (P26: Pak 2014 01 Urdu official)

Per tant, es detecta una preocupació per la situació de l'urdú i un enyorament pel passat on l'urdú gaudia, sembla ser, d'una presència i un prestigi més grans a la societat pakistanesa.

6.3.4 Tema 4: Equivalència hindi-urdú

Com a quart tema relacionat amb la llengua, trobem articles que defensen l'equivalència entre l'hindi i l'urdú. Insisteixen en el fet que l'urdú i l'hindi són llengües molt properes, tant que, sobretot en els seus usos orals, són la mateixa llengua. Per això, es critica la sanscritització de l'hindi, i la persianització i arabització de l'urdú per part d'aquells que volen distanciar les dues variants a l'escrit.

Some might regard Urdu as a language unique from Hindi, but (...) those people have little ground to stand on. (P42: Pak 2013 Urdu-Hindi)

“Urdu and Hindi are sisters to each other. On the level of spoken language they are one and the same language.” And he added: “those who are trying to make Urdu exclusively a collection of Persian and Arabic words are mistaken. At the same time, those who are bent upon Sanskritising the Hindi language are misled.” (P29: Pak 2014 01 Urdu-Hindi connection)

Experts agree that Urdu and Hindi are sister languages. (...) Urdu has a syntactical and morphological structure that is essentially same as Hindi’s.

(P23: Pak 2014 01 Misconceptions Urdu)

He said that official version was ‘Sanskritised’ in India and ‘Persianised’ in Pakistan, but common language like in films is not that different. (P39: Pak 2013 Urdu Rahman)

Així, es desmenteix la idea, amplament difosa, que l’urdú és una llengua creada en els campaments mogols per facilitar la intercomprensió entre els soldats de diversos orígens.

Urdu is not a camp-language, not a mixture and is a modern Indo-Aryan language having roots much older than the Mughal era. (P 23: Pak 2014 01 Misconceptions Urdu)

Al mateix temps, es desmenteix la idea que l’urdú sigui la llengua dels musulmans, ja que els musulmans que primer van arribar al territori parlaven altres llengües com ara el persa, l’àrab o el turc. Es tracta de desvincular la llengua urdú de l’Islam amb l’argument que ha estat utilitzada també per persones d’altres religions, com ara els hindús, els sikhs i els cristians.

Urdu is not a language that Muslims brought into Indo-Pak sub-continent. The Muslims who came to India from Arabia, Iran or elsewhere centuries ago did not speak Urdu. They spoke Arabic, Persian, Turkish and even Pashto. The people who had contributed towards ‘creating’ or originating Urdu were mostly Hindus. (P 23: Pak 2014 01 Misconceptions Urdu)

A large number of Urdu poets were Hindus, just as a large number of Muslims have written in Hindi. (...) The sacred text of the Sikh religion has Urdu words. Christian missionaries in India preached in Urdu and translated Bible into Urdu. (P 23: Pak 2014 01 Misconceptions Urdu)

Aquestes notícies, per tant, fan trontollar una de les bases de la identitat defensada des d'abans de la Partició pels partidaris de la creació del Pakistan: l'urdú com a entitat diferenciada de l'hindi i pilar de la identitat dels musulmans d'Àsia Meridional.

6.3.5 Tema 5: L'anglès com a llengua agressora o com a llengua necessària

Finalment, trobem un conjunt de notícies referides a la llengua anglesa, tal i com ocorria, també, en l'anàlisi de la premsa índia. En el cas de la premsa pakistanesa, l'anglès apareix com la llengua que usurpa el lloc de l'urdú, que persisteix i ha augmentat de poder des de la independència i que provoca l'alternança de codi abans esmentada amb el consegüent risc per a la llengua urdú. De totes maneres, als articles es defensa la utilitat de l'anglès per millorar el nivell socioeconòmic de la població i es denuncia la hipocresia de la classe política, que critica l'ús de l'anglès davant dels ciutadans però eduquen els seus fills en aquesta llengua. Aquesta crítica s'ha trobat també a la premsa índia respecte als dirigents indis.

My cook has sent her daughter to medical school. My driver has started asking me about the best coaching class for his son. (...) These children will lift their families up, and out of poverty just because they were allowed to study English. (P49: Pak 2013 English politicians)

How our politicians love to say they hate English, yet if you see where their children go, it is to the best English schools. (P49: Pak 2013 English politicians)

Efectivament, la premsa presenta resultats d'estudis que mostren que la majoria de la població dona suport a l'ús de l'anglès com a llengua vehicular a l'educació primària. Contràriament, només una petita minoria es declara favorable a l'ús de llengües diferents de l'anglès i l'urdú, com ara el panjabi.

“What, in your opinion, should the medium of instruction be for primary education?” Responding to this, 49% said English, 42% said Urdu, 8% said local language and 1% said others. (P50: Pak 2013 English medium)

Tot això fa que s'hagin desenvolupat moltes escoles amb l'anglès com a llengua vehicular. Com a conseqüència, fins i tot els centres d'ensenyament amb l'urdú com a llengua vehicular han quedat marginats i han perdut prestigi.

There is a parallel education system in Pakistan that runs in the Urdu medium, that is viewed as second class and secondary for that reason amongst others. Many urban private schools offer Urdu as an optional subject only, encouraging and enforcing the strict use of English in conversation and the classroom. (P22: Pak 2014 02 Defensa urdú)

El coneixement de l'anglès es considera sinònim d'estatus, la qual cosa, segons un dels articles, no fa més que complicar i estratificar encara més la societat pakistanesa a causa l'existència de dues narratives, una d'elles construïda des de l'anglès i l'altra, des de l'urdú.

As a result, proficiency in English for new generations, is seen as synonymous with a good education, with intellectualism, and lately, as a status symbol. (...) The class system of Pakistan has become more stratified and more problematic than ever before, with the complexities of two distinct narratives in two different languages adding to the widening disparity and alienation. (P22: Pak 2014 02 Defensa urdú)

De totes maneres, també, com a la premsa índia, s'expressa una preocupació per la qualitat i l'efectivitat de l'ensenyament de l'anglès a causa de la manca de preparació del professorat.

He said that there were many private schools that claimed to be English medium. "But are these children actually learning English?" He said there was a need to revisit the compulsion for schools to be English medium in a society where teachers were not fit to teach the language nor was it widely spoken. (P51: Pak 2013 BNU English education)

En resum, a les notícies analitzades de la premsa pakistanesa (vegeu Taula 25) es detecta la insatisfacció dels partidaris tant de l'urdú com del panjabi i altres llengües anomenades regionals. Els partidaris de l'urdú temen la supremacia de l'anglès, mentre que els defensors del panjabi es queixen per la manca de reconeixement oficial de la seva llengua. A més s'intenten esclarir alguns mites falsos en torn l'urdú, que han format part de les

bases del projecte del Pakistan com a país, entre d'altres que l'urdú és una llengua diferent a l'hindi i que és la llengua dels musulmans.

Es considera l'anglès com a llengua de prestigi, i progrés social i econòmic, encara que també s'assenyalen aspectes negatius lligats a aquesta llengua, com ara la manca de qualitat de l'ensenyament de l'anglès, l'efecte negatiu d'aquestes idees per la manca de prestigi de l'ensenyament en urdú i per l'augment de l'estratificació de la societat pakistanesa. Un altre element és la crítica que es fa a la situació sociolingüística de l'Índia, en tot cas sense tenir en compte les semblances que existeixen amb la política cap a l'urdú que ha practicat durant dècades el govern pakistanès.

Taula 25: Temes i subtemes principals en les notícies de la premsa pakistanesa

Temes	Subtemes
Crítiques a la promoció de l'hindi a l'Índia	-imposició de l'hindi a l'Índia -conflictes lingüístics a l'Índia -pèrdua de productivitat per l'hindi -hindi, llengua minoritària de l'Índia -partidaris de l'hindi, fanàtics i xovinistes
Reivindicació del panjabi	-postures contràries dels governs -defensa ensenyament en llengua inicial -esmenes a Constitució rebutjades -efecte de <i>llengües regionals</i> sobre unitat
Defensa de l'urdú	-perill alternança de codi amb anglès -necessitat de revifar moviments prourdú -defensa de l'ús oficial de l'urdú
Equivalència hindi-urdú	-crítica a sanscritització i persianització -urdú, no llengua dels campaments mogols -urdú, llengua no musulmana
La llengua anglesa	-eina de millora socioeconòmica -suport popular a ensenyament -pèrdua de prestigi escola en urdú -augment de l'estratificació social -qualitat pobra pels professors poc preparats

6.4 Síntesi comparativa entre les notícies de la premsa índia i la premsa pakistanesa

De l'anàlisi quantitativa realitzada amb les mostres de premsa índia i pakistanesa, es conclou que el tractament de les llengües és similar, quant a polaritat positiva o negativa, en tots dos corpus. A més, tampoc s'han trobat diferències quant a la positivitat o la negativitat del tractament del tema de la llengua a les mostres analitzades de premsa publicada en anglès a l'Índia i al Pakistan en comparació al tractament que rep aquest tema a la llengua anglesa en general.

No obstant això, a l'anàlisi qualitativa més aprofundida de la premsa tant índia com pakistanesa s'observa que, a part d'haver-hi algunes similituds, apareixen algunes diferències entre el tractament que es dona a les llengües i a la situació sociolingüística als dos països, així com en les actituds que s'hi veuen reflectides. En general, no s'han trobat articles amb visions fortament polaritzades.

Quant al panjabi, en ocasions s'analitza el tema d'aquesta llengua per separat, mentre que en altres articles es tracta conjuntament amb les llengües del mateix tipus. La premsa es fa ressò de les protestes favorables al panjabi en els dos països, tot i que en el cas de l'Índia trobem principalment notícies sobre accions de protesta davant de casos concrets de discriminació, mentre que al Pakistan es tracta de declaracions de protesta per la manca de reconeixement de la llengua. A l'Índia, els agents de les protestes són més variats que no pas al Pakistan, ja que mentre a l'Índia s'esmenten els ciutadans afectats per les polítiques lingüístiques, partits polítics, associacions de la societat civil i entitats religioses sikhs, a la premsa pakistanesa la defensa del panjabi es presenta només de la mà d'especialistes del tema i de representants polítics. A més, en la premsa índia també es recullen casos d'èxit de les protestes que donen lloc a l'ampliació dels àmbits d'ús del panjabi, però no s'ha detectat cap cas d'èxit d'aquest tipus en la premsa pakistanesa.

Tant a la premsa índia com a la pakistanesa es recullen reaccions contràries a la promoció de l'hindi per part del nou govern indi. Es recorden els greus conflictes de les dècades anteriors per causa de les protestes contra la difusió de l'hindi a tot Índia. Respecte a

l'urdú, la premsa pakistanesa no recull cap conflicte ni cap esdeveniment contrari, tot i que hi ha algunes notícies que ataquen determinades bases argumentals de la supremacia de l'urdú en el país, com ara la identificació de la llengua amb l'islam i la diferenciació respecte de l'hindi.

Les idees recollides amb referència a l'anglès són força similars, ja que l'anglès s'identifica amb el progrés i es presenta com una llengua en expansió. També es plantegen, però, que existeixen problemes de la qualitat de l'ensenyament de la llengua. Tant a la premsa índia com a la pakistanesa s'assenyala la hipocresia dels polítics que critiquen l'hegemonia de l'anglès al mateix temps que eduquen els fills en aquesta llengua. En el cas de l'Índia també es recullen idees favorables al valor de l'anglès com a lingua franca i com a llengua pròpia de l'Índia, idees que no apareixen a la premsa del Pakistan.

La principal diferència quant a les actituds lingüístiques reflectides en les notícies analitzades és que a la premsa pakistanesa es detecten actituds contràries al panjabi. De totes maneres, aquestes actituds no són defensades per la premsa sinó que es recullen breument a manera de declaracions de personatges polítics contraris al reconeixement oficial del panjabi. Consegüentment, si bé l'anàlisi quantitativa de la premsa índia i pakistanesa no detectava diferències significatives, en l'anàlisi qualitativa s'han trobat diferències importants, tal com ha quedat palès.

7. LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DELS PANJABIS ENTREVISTATS A CATALUNYA

En aquest capítol es presenten els resultats de l'anàlisi de les entrevistes realitzades als immigrants panjabis residents a Catalunya amb l'objectiu de conèixer les seves actituds lingüístiques. En primer lloc, s'analitzen les actituds vers les llengües d'origen, el panjabi i l'hindi-urdú.³⁷ Seguidament, es presenta l'anàlisi de les actituds vers les llengües de la societat d'arribada, el català i el castellà. A continuació, s'estudien les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya envers l'anglès com a llengua present tant als països d'origen com a Catalunya. Finalment, es conclou el capítol amb l'anàlisi de les transposicions trobades entre les actituds vers les llengües dels països d'origen i les actituds vers les llengües de la societat d'arribada.

7.1 Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers les seves llengües d'origen

Fruit de l'anàlisi de les entrevistes realitzades a l'àrea metropolitana de Barcelona, s'han identificat les actituds lingüístiques vers les llengües d'origen dels immigrants panjabis a Catalunya que es presenten en aquest apartat. En primer lloc, es presenta una primera aproximació a les actituds lingüístiques predominants al país d'origen segons els entrevistats panjabis sobretot d'origen pakistanès. Posteriorment, es presenta i es descriu en profunditat una tipologia actitudinal que s'ha creat a partir de les anàlisis de les entrevistes realitzades. Seguidament, es comparen les actituds dels panjabis líders i els panjabis comuns. Per acabar, es conclou amb la comparació d'actituds entre els panjabis indis i els panjabis pakistanesos.

³⁷ Quan es vol referir indistintament tant a l'hindi com a l'urdú o a l'expressió oral coincident de la llengua, s'utilitzarà "hindi-urdú" (vegeu secció 2.3.2).

7.1.1 Una aproximació general a la jerarquia de les llengües d'origen i a l'estigmatització del panjabi

En aquest apartat es presenta una aproximació a les actituds lingüístiques generals que els entrevistats perceben als seus països d'origen, independentment de les seves actituds personals respecte a la situació, que es presentaran en l'apartat següent. El panorama que descriuen els entrevistats per a l'Índia es correspon amb una situació de relativa normalitat en el cas de la llengua panjabi, en què els panjabis consideren aquesta llengua com a llengua pròpia i preferida. Per contra, els panjabis pakistanesos presenten una situació de clara jerarquització lingüística, en què el panjabi pateix una estigmatització important per part de la població, sobretot per part de la població femenina. Així, segons aquesta jerarquització, l'anglès és la llengua de més prestigi, pròpia de les elits urbanes i de les ocupacions de més reconeixement social i millor remunerades, com es veurà amb més detall més endavant quan s'analitzin les actituds vers l'anglès; l'urdú es posiciona a continuació i es relaciona amb les classes mitjanes urbanes i les ocupacions intermèdies i, finalment, es troba el panjabi, fortament lligat a àrees rurals i a l'agricultura. Així ho expressa gràficament i breument el Qadir, pakistanès amb estudis universitaris.

Inglés es más arriba que urdu y urdu es más arriba que punyabí. (Qadir, home, Pakistan, comú)³⁸

El Gulfaam, pakistanès que treballa com a mediador cultural i viu en parella amb una catalana, especifica el caràcter rural del panjabi i el caràcter urbà de l'urdú.

Idioma de élite es inglés. Clase media, media-alta también tira hacia el inglés, aunque maneja muy bien urdu. (...) Punyabí es pueblo; ciudad es urdu y élite es inglés. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

En aquest sentit, el Shahmir, pakistanès amb educació universitària que treballa en un locutori, subratlla la manca de preparació acadèmica associada al panjabi i a qualsevol llengua que no sigui l'anglès, la qual cosa afecta negativament, també, l'urdú.

³⁸ Tots els fragments d'entrevistes estan transcrits literalment quant a contingut (vegeu secció 5.3.1) sense entrar en el detall de les característiques fonètiques. S'hi ha afegit puntuació convencional per tal de facilitar-ne la comprensió per part del lector.

The person who's speaking Punjabi they see as illiterate, they see as a third class person in our society. Slowly slowly Urdu is going down as well, declining. Because people with more education they prefer English. If someone is not using English in this world they see him as not educated person. So Punjabi comes at the third point now. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

El Raqim, pakistanès que dirigeix un mitjà de comunicació per a immigrants, remarca el caràcter secundari del panjabi en la societat pakistanesa i, un cop més, subratlla la preferència de les classes més altes per l'anglès i per l'urdú, en aquest ordre.

La gent que té un poc més de diners, el nivell alto, és la gent que prefereix urdú, primer anglès i després urdú. I panjabi, pues si parlen, bé, i si no, no passa res, no li donen importància. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Segons diversos informants, però, l'estigmatització del panjabi al Pakistan és encara més intensa entre les dones. En efecte, serien les dones, especialment les joves de zones urbanes i amb un cert nivell acadèmic, les que estarien liderant un procés de substitució lingüística del panjabi cap a l'urdú, tant a nivell personal, pel canvi d'usos lingüístics en detriment del panjabi, com a nivell familiar, pel trencament de la transmissió familiar del panjabi. Això és el que explica el jove Usam de 22 anys, que quan va tornar al Pakistan després d'uns anys de viure a Catalunya, es va sorprendre per aquesta situació, segons ell generalitzada, que es va trobar.

És curiós, eh? És curiós. Noranta-cinc per cent dels nois, continuen parlant panjabi (...). En canvi, en les noies i en les dones la tendència és a l'urdú. (...) Les noies que creixen en aquesta generació parlen totes urdú, totes. (...) Totes les noies, totes les meves cosines, que a mi em parlen panjabi, però als seus fills i a les seves filles, urdú. Aquest canvi ja hi ha hagut. (...) Està passant arreu, especialment les noies. Totes les mares parlen urdú. Totes. (Usam, home, Pakistan, líder)

Ara bé, la dominació masculina de l'espai públic sembla que actua a favor del manteniment del panjabi, almenys entre els nois, com a mecanisme de compensació del trencament de la transmissió intergeneracional. Per aquesta raó, l'Usam pensa que l'urdú quedarà com a llengua d'ús femení.

Una altra cosa és quan els fills comencen a sortir de casa, passen al panjabi, i les mares també i els pares també. La tendència la veig una mica així: la filla i la mare parlaran sempre en urdú. En canvi

els fills i el pare parlaran sempre en panjabi. Quan el noi surt de casa, passa al panjabi amb la mare, amb tothom parla en panjabi. (Usam, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, també comença a haver-hi noies joves al Panjab pakistanès que no són capaces de parlar panjabi justament perquè no fan vida social al carrer. El Najat, de 26 anys, nascut i criat amb les seves germanes, més joves que ell, al sud del Panjab, on a més del panjabi es parla saraiki, explica precisament aquesta situació en el fragment següent.

Al Pakistan jo jugava fora. Els homes estan acostumats a anar molt freqüentment, però les dones no tenen permís, o la cultura, la societat pressionen perquè les dones es quedin a casa. Doncs, com que jo anava fora, vaig aprendre panjabi. Les germanes, no. Saraiki tampoc. (Najat, home, Pakistan, líder)

Aquet fenomen seria exclusiu del Pakistan, ja que les noies del Panjab indi sí que continuen fent ús del panjabi, la qual cosa resulta curiosa per a un noi pakistanès, tal com explica l'Usam.

Això [que les noies no parlin en panjabi] és un fenomen exclusivament pakistanès. En canvi, els panjabis orientals són molt orgullosos de la llengua. Les noies també. A mi, totes les noies que vénen, totes, em parlen panjabi. Em fa gràcia, eh! parlar panjabi amb una noia. (Usam, home, Pakistan, líder)

Al Pakistan, el panjabi queda tan relegat en la jerarquia lingüística que, de fet, per a alguns nois pakistanesos arriba a ser inimaginable parlar en panjabi a una promesa a la seva ciutat natal, tal com explica el Shahmir, jove de 27 anys, d'educació universitària. El Shahmir conclou que aquesta és la mentalitat dominant en el seu entorn.

In my town (...) if I speak Punjabi to my girlfriend she would say "what kind of person are you?" This is the mentality. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

Així doncs, els panjabis pakistanesos presenten una societat al país d'origen amb una gran estigmatització social de la llengua pròpia, com s'ha pogut observar a partir dels fragments seleccionats. Si bé fins ara s'ha comentat una visió general sobre la jerarquia de les llengües a les regions estudiades, fent especial èmfasi al panjabi, en els apartats següents s'analitzen les actituds lingüístiques dels panjabis pakistanesos i indis a

Catalunya. S'ha creat una tipologia a partir de les entrevistes, en primer lloc, per a les llengües d'origen i, seguidament, per a les llengües d'arribada.

7.1.2 Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen

Com a conseqüència de l'anàlisi de les entrevistes realitzades a panjabis que viuen a Catalunya, s'ha arribat a la definició d'una tipologia d'actituds lingüístiques. Els tipus que es presenten s'han d'entendre més aviat com a tipus ideals weberians (vegeu secció 5.3.1), on els membres de cada tipus poden no coincidir completament amb la definició del tipus per causa de l'elevada variabilitat individual i de les contradiccions que sovint presenten els individus. També s'ha de tenir en compte que les actituds detectades corresponen al moment de l'entrevista i que poden haver variat en el temps transcorregut des de llavors. Tanmateix, la present tipologia permet comprendre més fàcilment la diversitat d'actituds trobades entre els panjabis entrevistats. A continuació es presenta cada tipus i se n'analitzen les característiques principals.

S'han definit quatre tipus d'actituds vers les llengües d'origen a partir de les dades obtingudes en les entrevistes (vegeu Taula 26). Els tipus creats s'han d'entendre més aviat com a punts d'un contínuum d'actituds dins del qual se situen les actituds manifestades entre els panjabis entrevistats. En general, tots els informants tenen actituds positives cap a l'hindi-urdú, representades pel símbol “+” a la taula, o molt positives, representades per “++”, tret del Gatnam, activista propanjabi. Per contra, s'han trobat força actituds negatives vers el panjabi, que es representen amb el símbol “-” a la taula. Cal destacar que les actituds negatives vers el panjabi només s'han detectat entre els participants d'origen pakistanès. En general, les persones que manifesten actituds negatives vers el panjabi ho fan barrejant-les amb algunes actituds positives vers aquesta llengua. També s'han trobat algunes actituds vers el panjabi que s'han qualificat com a neutres, ja que no són ni clarament positives ni clarament negatives. Aquestes actituds neutres s'han simbolitzat amb un “Ø” a la taula.

Taula 26: Resum dels tipus d'actituds dels panjabis vers les llengües d'origen

Tipus d'actituds	Actituds vers el panjabi	Actituds vers l'hindi-urdú
Activisme propanjabi i antihindi	++	–
Defensa del panjabi	++	+ i ++
Indiferència cap al panjabi	Ø i +	+ i ++
Monolingüisme antipanjabi	–	++

–: actitud negativa; Ø: actitud neutra; +: actitud positiva; ++: actitud molt positiva

A continuació, s'analitzen amb detall cadascun dels tipus recollits a la Taula 26.

7.1.2.1 L'activisme propanjabi i antihindi

Només en un dels entrevistats, el Gatnam, s'han identificat actituds del tipus que en aquesta tesi s'anomena “activisme propanjabi i antihindi”. El Gatnam és un sikh de l'Índia amb estudis universitaris, de 31 anys, que fa 6 que viu a Catalunya, líder religiós sikh amb força projecció pública a Catalunya, i que va manifestar un discurs força desenvolupat i vehement sobre el tema tractat. El seu activisme lingüístic va lligat a un fort component ideològic i identitari favorable a la independència del Panjab i un gran lligam amb la religió sikh. El Gatnam participa activament a diversos *gurdwaras* o temples sikhs de l'àrea metropolitana de Barcelona, on organitza i dinamitza cursos d'ensenyament de panjabi i d'escriptura *gurmukhi* per als joves sikhs d'origen panjabi residents a Catalunya. Considera que el panjabi ha de ser l'única llengua utilitzada al temple i entre els joves panjabis. Per tant, segons ell, llengües com el català només s'han de parlar amb gent que no sigui d'origen panjabi.

Sempre en panjabi, sempre, sempre. Aquí [al temple sikh] no pot entrar ni anglès, ni hindi, ni urdú, no. (...) Jo estic intentant molt que parlin panjabi [els joves sikhs que viuen a Catalunya]. Perquè si no aprenen panjabi ara, no aprendran mai. Però si en casa no ensenyem català, anglès... això aprendran. (...) I alguns joves de 13-14-15 anys parlen entre ells català. I no m'agrada. No és que no

m'agradí que parlin català. Però vull que parlin amb gent d'aquí o altra, però vull que entre ells només parlin *gurmukhi*.³⁹ Això és molt important. (Gatnam, home, Índia, líder)

Així, el Gatnam ens explica que en els cursos que organitzen des dels temples sikhs promocionen activament l'ús del panjabi entre els joves mitjançant activitats lúdiques i premis per als que parlin en panjabi.

En estiu fem aquests camps dels nens. “Si entre nosaltres parlem només panjabi, us donaré un regal, i si hi ha algú que he sentit parlar en català, perds dos punts, perds un regal. Si un nen parla panjabi regularment una setmana, després li donarem una samarreta del Barça”. No sé, fem aquestes coses, no? (Gatnam, home, Índia, líder)

El panjabi és la seva llengua preferida, la llengua que més s'estima i la relaciona estretament amb la religió sikh. En canvi, percep l'hindi com una llengua imposada, lligada a la religió hindú i al nacionalisme indi promogut des del govern central de l'Índia, per la qual cosa hi manifesta rebuig. De fet, ell s'identifica exclusivament amb la llengua panjabi i amb la religió sikh, en contraposició al lema nacionalista indi que propugna l'estreta relació entre la llengua hindi, la religió hindú i la unitat de l'Índia.

El govern intenta molt que famílies sikhs que parlin hindi, saps? (...) El govern central que fa a cada ciutat (...) publicitat que (...) intenten posar en hindi en lloc de panjabi. Saps què vull dir? Que tot sigui hindi, hindi, hindi, no? (...) En escoles, en... donen més... subvencions les persones que aprenen hindi... i pels panjabis, no... aquestes coses fan una mica perquè la gent tingui més interès per aprendre (...). Perquè et donen com “hindi, hindú, Hindustan”⁴⁰ i no m'agrada, (...) perquè diuen “Hindú és nostra religió, Hindustan és nostre país i hindi és nostra llengua”. Doncs, no m'agrada perquè jo no me sento hindú, hindi no és meva llengua, Hindustan no és meu país. Visc a Índia, nostra llengua és panjabi i sóc sikh i ja està. (Gatnam, home, Índia, líder)

Aquestes actituds són coherents amb els seus usos lingüístics, ja que en Gatnam manifesta que fa un ús conscient i exclusiu del panjabi, tant amb la família com en l'àmbit social i religiós. De fet, compara sovint el seu comportament de defensa de la llengua amb el comportament d'alguns catalanoparlants defensors de la llengua.

³⁹ El *gurmukhi* és el sistema d'escriptura utilitzat a l'Índia per al panjabi. En aquest cas, no obstant això, el Gatnam l'utilitza com a sinònim de la llengua panjabi.

⁴⁰ Aquest és un lema molt conegut dels moviments nacionalistes indis (vegeu secció 2.3.1).

Nosaltres [la família] som molt estrictes, como catalans; no ens agrada hindi. A mi personalment no m'agrada gens ni mica. (...) Com una família catalana mai parla castellà i nosaltres també mai parlem hindi. (Gatnam, home, Índia, líder)

També en l'àmbit laboral, com a mediador intercultural a un ajuntament, afirma que practicava l'ús exclusiu del panjabi amb tots els usuaris sud-asiàtics del servei, fins i tot amb aquells que no eren d'origen panjabi i que podien no entendre'l. Tanmateix, s'ha de tenir en compte, per una part, que els habitants dels països de la zona, com ara Nepal o Bangladesh, generalment són capaços d'entendre l'hindi-urdú gràcies a la gran difusió de la indústria del cinema de Bollywood en tot l'àrea i, per una altra part, que el panjabi és una llengua molt propera a l'hindi-urdú.

De vegades, quan jo treballava a l'ajuntament, famílies que venien i parlaven a mi en urdú, jo contestava en panjabi, perquè no m'agrada ni urdú ni hindi. (...) Perquè no m'ha agradat mai. Per exemple, algunes famílies d'Índia quan treballava en ajuntament venien i em parlaven en hindi. Contestava sempre en panjabi. M'entenien o no, no és mi problema, però jo no volia parlar en hindi [riu]. (Gatnam, home, Índia, líder)

7.1.2.2. La defensa del panjabi

Com a segon tipus d'actituds, es troba un grup d'entrevistats que s'ha anomenat com "els defensors del panjabi", perquè tenen actituds molt positives vers aquesta llengua, tot i que també en tenen de positives cap a l'hindi-urdú. Aquest últim punt els diferencia del tipus anterior corresponent a l'activisme propanjabi. Sota aquesta etiqueta, s'han agrupat les següents persones del Pakistan: el Jamaal i l'Usam, del grup de líders, i el Gulfaam, l'Iqrar, el Maruf, i el Shahmir, del grup de panjabis comuns (vegeu Taula 27 i Taula 28). Tots els participants d'origen indi, a excepció de l'activista propanjabi, s'han inclòs en aquest grup: la Rajvir, del grup de líders, i l'Ankur, el Harprit, el Manda, el Misri, el Parmit, el Rakesh, la Serena, la Tatbir i la Virendri, del grup dels panjabis comuns.

Entre els defensors del panjabi, per tant, no hi ha cap dona pakistanesa, cosa que no és d'estranyar tenint en compte la situació que s'ha presentat quant a les actituds de les dones pakistaneses vers el panjabi a la secció 7.1.1. De fet, en aquest segon tipus es podria incloure la Tania del Pakistan, encara que el seu cas sigui especial, ja que és originària del sud del Panjab i la seva llengua inicial no és el panjabi sinó el saraiki. Per tant, la Tania podria considerar-se com a defensora del saraiki.

Taula 27: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds de defensa del panjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Educació	Entitat
Jamaal	home	60	Pakistan	20	urbà	universitat	associació
Rajvir	dona	40	Índia	16	urbà	universitat	associació
Usam	home	28	Pakistan	10	urbà	univ.	centre religiós

Taula 28: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds de defensa del panjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural/ urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Ankur	home	27	Índia	4	rural	secundària	atur
Gulfaam	home	39	Pakistan	16	rural	universitat	mediador
Harprit	home	27	Índia	0	urbà	universitat	atur
Iqrar	home	27	Pakistan	1	rural	universitat	estudiant universitat
Manda	home	27	Índia	4	rural	secundària	atur
Misri	home	34	Índia	10	rural	primària	operari construcció
Maruf	home	40	Pakistan	10	urbà	secundària	atur
Parmit	home	30	Índia	1	rural	secundària	ajudant botiga
Rakesh	home	27	Índia	0	rural	secundària	cambrer
Shahmir	home	27	Pakistan	0	urbà	universitat	locutori
Serena	dona	30	Índia	16	rural	universitat	mediadora
Tania	dona	56	Pakistan	4	rural	universitat	atur
Tatbir	dona	40	Índia	8	rural	primària	mestressa de casa
Virendri	dona	51	Índia	18	urbà	primària	mestressa de casa

Els motius per defensar la llengua estan lligats a dues qüestions principals. Els informants assenyalen o bé la tradició i la necessitat de conservar el llegat dels avantpassats, com en

el cas de l'Usam, o bé la identitat pròpia com a panjabi, com en el cas del Gulfaam, tots dos d'origen pakistanès.

Protegeixo el panjabi, llengua dels avantpassats, dels meus pares (...) i m'agrada parlar en panjabi, comunicar en panjabi, escoltar en panjabi, de la mateixa manera, em transmet molt de pau, molt d'amor. (Usam, home, Pakistan, líder)

Així, el Gulfaam confessa que quan viatja al Panjab pakistanès s'enfronta a recriminacions pel fet de parlar panjabi. No obstant això, insisteix a parlar-lo perquè considera que aquesta llengua forma part de la seva identitat i perquè el fa sentir-se bé.

Incluso cuando tú vas a alguna oficina pakistani hablas punyabí y vas muy bien vestido, trajeado y hablas punjabi gente ya extraña ¿no? (...) “¿Por qué no habla inglés o urdu?” les sorprende. Mis viajes [al Pakistan] (...) voy muchos sitios, y claro intentas hablar punyabí porque te sientes bien porque su tierra es añoranza (...) y gente sorprende. “Ei, tu más a más que vienes de fuera, inglés o urdu”. (...) “Hombre, no seas patán” incluso te dicen. ¿No? Bueno, pero es mi identidad ¿no? (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

El Jamaal, també d'origen pakistanès, militant d'esquerres i molt crític amb el sistema polític del seu país, lliga la manca de defensa del panjabi, malgrat un ús majoritari per part dels panjabis, amb la influència que han exercit sobre la ideologia de la població les freqüents dictadures militars governants al Pakistan (vegeu secció 2.3.1). Opina, per tant, que els panjabis defensen l'urdú, fins i tot les persones que no en tenen competències, com a conseqüència de la ideologia monolingüista favorable a l'urdú difosa pels governs militars com a base de la unitat de la nació pakistanesa.

Sempre parlen panjabi, potser alguna persona... alguna persona, no. Majoria no poden parlar urdú, però defenen urdú. És mentalitat de militares, de dictadura. No defenden su llengua. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

Els informants d'aquest tipus consideren que seria convenient introduir el panjabi a l'escola, ja que, al Panjab pakistanès, actualment no està present en l'educació primària ni en la secundària, només es pot cursar com a assignatura opcional i marginal. Té el

mateix tractament, també, a la universitat. Així, el Shahmir, jove pakistanès amb estudis universitaris, explica l'opinió generalitzada sobre el panjabi com a assignatura marginal.

Even if someone selects the subject of Punjabi they say he is just passing time (...) because it is not a good subject. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

El Jamaal, de llengua inicial urdú perquè els seus pares van emigrar d'una altra zona de l'Índia, culpa els panjabis de l'absència del panjabi a l'escola pel desinterès cap a la seva llengua.

Mira, és mal [el fet que el panjabi sigui voluntari a l'escola]. Que urdú obligatori i punjabi no. Què? Ellos [els panjabis pakistanesos] no tienen vergonya? Que su llengua des de siglos-siglos que ellos parlen i no donen importància i para urdú sí, que no és su llengua materna. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

L'absència del panjabi a l'escola s'explica com a conseqüència de diversos factors. En primer lloc, l'Iqrar assenyala que la necessitat d'una llengua comuna per a tot el país va obligar a deixar de banda el panjabi a favor de l'urdú. Ho relaciona amb el fet de ser musulmans, probablement fent referència a la Partició de l'Índia i la creació del Pakistan com a país dels musulmans el 1947.

Muslims we didn't focus on the Punjabi. We said "OK, Urdu is our language; forget the Punjabi". (Iqrar, home, Pakistan, comú)

En segon lloc, l'Iqrar assenyala la creença que el panjabi s'aprèn automàticament malgrat que no se estudiï a les escoles, ja que té una gran presència social. També remarca que, en general, els panjabis pakistanesos no contempen la necessitat de llegir ni escriure en la seva llengua.

—Iqrar: It is very bad [el fet de no tenir el panjabi a l'escola] in the sense we are ignoring a big language.

—Investigador: Why is that?

—Iqrar: I don't know, I think nobody never tried to think about this, why we are not teaching Punjabi as we should because maybe everybody born in Punjab they speak automatically Punjabi and they never think we should read or write this as well.

Un altre dels factors esmentats per explicar l'absència del panjabi a l'escola és, una vegada més, el desinterès per la llengua pròpia.

En Pakistan están metiendo escuela urdu, más y más escuela. Nadie le preocupa por punyabí (...)
Por no prestar atención por ese idioma, por eso está dañando. (Maruf, home, Pakistan, comú)

En tot cas, consideren que l'escola en urdú és un dels factors responsables de la pèrdua de vitalitat del panjabi. Així, el Gulfaam vaticina la desaparició progressiva del panjabi per causa de la difusió de l'escolarització entre la població, tenint en compte que l'escolarització és majoritàriament en urdú.

Hay más urdu. (...) Cada vez más. También tiene que ver con la estructura escolar ¿no? (...) Cada vez hay más escuela y escuela es urdu. Al ser escuela urdu, de alguna forma, quien más opciones tiene es urdu porque tú decides que tu hijo vaya a aprender urdu. (...) no el punyabí; ni reclamas que aprenda o hable punyabí ¿no? Automáticamente irá perdiendo en este caso. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

Entre els participants d'aquest grup s'assenyala la manca de materials escolars al Pakistan com un factor que dificultaria el procés d'introducció del panjabi a l'escola, en contraposició a la gran quantitat de materials redactats en panjabi a l'Índia. Els materials indis, però, són incomprensibles per als pakistanesos perquè estan en el sistema d'escriptura *gurmukhi*, que normalment no s'utilitza al Panjab pakistanès. A més, hi ha altres raons, com indica l'Usam, per exemple, que relaciona el panjabi estrictament amb la poesia i la cultura popular i, per tant, allunya aquesta llengua del món acadèmic o científic.

El problema és que el panjabi ha quedat tan retrassat a nivell acadèmic que necessitaria moltíssim de temps. No hi ha res escrit a nivell acadèmic, ni llibres. Per exemple, panjabi només és poesia, cultura popular, no hi ha res més. (Usam, home, Pakistan, líder)

Tot i que els participants pakistanesos d'aquest tipus defensen la llengua panjabi, es troben dividits quant a la transmissió que n'han fet o en faran en el futur als seus fills.

Alguns no tenen cap dubte sobre el fet de parlar panjabi amb els fills, com ara l'Iqrar o el Gulfaam, que torna a relacionar la llengua panjabi amb la seva identitat.

I will definitely teach them [als fills] Punjabi. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Yo con mis hijos decidí que tienen que hablar punyabí, no urdu. (...) Si van a aprender, que aprendan punyabí. Porque esa es mi identidad que yo soy punyabí. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

Com s'ha dit més amunt, la llengua de transmissió als fills és un punt de discrepància i pot ser font de conflicte en la parella. Aquest és el cas de l'Usam, jove pakistanès noucasat: la seva esposa, també panjabi pakistanesa, no està d'acord de parlar panjabi amb els fills. Per contra, l'Usam es rebel·la contra els estereotips sobre el panjabi que el qualifiquen de llengua ruda, vulgar i associada a una classe social baixa i, al mateix temps, es reafirma en la lleialtat a la llengua.

I jo li vaig dir a la meva dona “mira, jo al meu fill o filla parlaré en panjabi i parlarà en català i parlarà anglès”. (...) [L'esposa li respon:] “No, no, no. Els nens queda molt malament si parlen panjabi”. Dic “Per tu; en canvi a mi m'encanta els nens que parlen panjabi perquè és la llengua dels nostres avantpassats. No la puc abandonar. En canvi si tu tens una imatge, associes el panjabi amb una certa classe és el teu problema, no és el meu problema. Jo estimo el panjabi, jo no insulto a ningú. No sóc vulgar, intento respectar a tothom. I vull que els meus fills també parlin en panjabi”. (Usam, home, Pakistan, líder)

En canvi, altres participants pakistanesos, tot i defensar el panjabi, afirmen que parlen urdú amb els fills o mostren la intenció de fer-ho quan, en un futur, en tinguin. De totes maneres, en alguns casos són conscients que si parlen en urdú als fills, no arribaran a aprendre panjabi, mentre que en altres casos pensen que els seus fills sí que arribaran a assolir competències de panjabi per la presència social d'aquesta llengua al país d'origen i als cercles familiars. Així, el Maruf, que viu en un barri de Barcelona i espera el seu primer fill, afirma que li parlarà urdú i castellà. A més, pensa que tenint en compte que a l'escola haurà d'aprendre català, cognitivament resultaria excessiu per al fill gestionar més llengües. Així doncs, accepta com a impossible el fet de transmetre-li el panjabi.

—Investigador: Y tú, que pronto tendrás un hijo, ¿cómo hablarás con tu hijo?

- Maruf: Pues yo, en el urdu y castellano. (...)
- Investigador: ¿Y tú crees que tu hijo aprenderá punyabí algún día?
- Maruf: No creo que va a conocer, porque aquí tendrá muy poca recurso para aprender. Porque va a ser peso de castellano y catalán en la escuela, los dos. Y en el casa pues hablará castellano, catalán, castellano y urdu ya aprende. (...)
- Investigador: Entonces, ¿no aprenderá punyabí?
- Maruf: No creo que mucho.
- Investigador: ¿Y eso te da un poco de pena o no?
- Maruf: Es lo que hay [riu]. Porque ya el peso de tres o cuatro lenguas es demasiado para ellos. Poco a poco ya veremos.

El Shahmir, jove pakistanès que encara no té fills, coincideix amb el Maruf ja que expressa la intenció de transmetre l'urdú als seus fills. Afirmar que parlarà en urdú i en anglès als fills, i confia que de totes maneres arribaran a aprendre, també, panjabi, perquè és una llengua que està present a la seva família.

They [els futurs fills de l'entrevistat] will know Punjabi because Punjabi is around in our family. (...) But I will prefer to speak with them in Urdu, English. Because I can't leave any of these languages. (...) So, I will prefer that they know all these languages. But I will prefer Urdu. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

A més, el Shahmir considera que és important que els fills aprenguin panjabi per poder comunicar-se amb els avis monolingües panjabiparlants, al temps que per a ell això justificaria que tots els nens panjabis haguessin d'aprendre aquesta llengua.

It is important [el panjabi, pels nens]. (...) Because my father or my grandfather he doesn't know Urdu, or English specially, they speak Punjabi. (...) That's why children from our nation they should have knowledge of Punjabi as well. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

De fet, aquests joves pakistanesos, el Maruf i el Shahmir, ja utilitzen l'urdú amb els seus nebots panjabis, tot i que la llengua familiar ha estat fins fa poc exclusivament el panjabi. Per contra, l'Iqrar, jove i sense fills, no està d'acord amb els seus germans pel fet que al Panjab parlen urdú i no pas panjabi als fills. No obstant això, l'Iqrar creu que els seus nebots aprendran panjabi de totes maneres gràcies a la forta presència social de la llengua.

Nowadays my nephew, they are teaching them, my brother and my sister in law they are teaching them Urdu. So, I was just “OK, why are doing that?” They must learn Punjabi as well because that’s our culture. (...) He [el nebot] is very small and he will learn Punjabi of course automatically, because when he goes out in the society people are speaking Punjabi. So, he will pick Punjabi. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Tot i que alguns informants consideren injust el tractament del panjabi al Pakistan, com l’Usam, veuen assegurat el futur d’aquesta llengua perquè el seu ús social està molt estès al Panjab pakistanès. L’Usam considera que, encara que canviïn els usos familiars en detriment del panjabi, sobretot per la influència femenina, la vida pública continuarà sent en aquesta llengua, ja que està dominada pel col·lectiu masculí, més propens a continuar fent servir el panjabi, tal com s’ha presentat a la secció 7.1.1. Els homes serien, per tant, els garants del futur de la llengua panjabi al Pakistan.

Això és l’experiència, perquè malgrat aquest atac ferotge, la meva mare també va intentar parlar en urdú durant una temporada i no va aconseguir-ho, va fracassar. Perquè quan sortim de casa el col·lectiu masculí domina. El panjabi és la llengua vehicular, a tot el nivell, a totes les classes, quan es coneixen.(...) I per això, crec que el panjabi es mantindrà. Està viu al col·lectiu masculí. (Usam, home, Pakistan, líder)

A part d’aquests punts de vista optimistes en relació amb el manteniment del panjabi, també hi ha pakistanesos amb altres visions. Alguns informants es mostren preocupats pel futur de la llengua, ja que veuen una pèrdua de presència i de prestigi de la llengua per manca de suport del govern, tal com expressa el Shahmir.

The main thing is that the government is not focusing on the Punjabi language. I’ve never seen any government attention on Punjabi. Now slowly slowly is getting the third or fourth language of Pakistan. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

El Gulfaam, l’Iqrar i el Maruf comparteixen aquesta preocupació, ja que observen que la llengua està en risc de desaparició, tal com constata el Maruf en el següent fragment de l’entrevista.

Sí es posible [que desaparegui el panjabi], porque Pakistán lleva 67 o así años. Pues desde ahí no hay punyabí en la escuela (...). Punyabí es buena lengua y es nuestra y hay riesgo. Pues si no lo hacen, no lo trabajan por ese idioma, pues se puede desaparecer. (Maruf, home, Pakistan, comú)

En l'extracte de l'entrevista de l'Iqrar es pot comprovar, de totes maneres, que encara que abans de l'entrevista mai no havia tingut present aquesta preocupació per la llengua, mostra una predisposició a involucrar-se en la recuperació de la llengua.

I think somebody, maybe me, should raise this point. I never think about this. I was ignorant as well. In this interview I've just realized, OK? This is something is going to be disappeared, maybe in 20-30 years. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Tot i el risc que alguns veuen per a la llengua panjabi, l'Usam afirma que els moviments de defensa i promoció del panjabi són molt minoritaris i marginals i que no tenen cap incidència política al Pakistan.

Hi ha moviments d'aquests [de promoció del panjabi] però són quatre gatos (...) Són molt minoritaris. Son quatre gatos perduts allà en un poble que no li convenç ningú. (Usam, home, Pakistan, líder)

Per contra, la situació és força diferent entre els panjabis d'origen indi. No tenen cap dubte sobre la transmissió del panjabi als seus fills, com s'ha dit més amunt. La Rajvir, dona líder d'una associació índia i amb dos fills, veu estrany el comportament dels panjabis pakistanesos en aquest aspecte i hi manifesta el seu rebuig al mateix temps que es reafirma en la seva opció de transmetre el panjabi als seus fills.

Ellos [els panjabis pakistanesos] hablan urdu [amb els fills]. (...) Me parece muy raro porque ellos hablan punyabí i al hijo hablan urdu. Yo no entiendo por qué. (...) Dicen que es más bonito lengua de la urdu, es más dulce. (...) Yo sabe mal esto que tú hablas punyabí, pero tú dile que tu hijo hablan urdu. Yo no me quiero que mi hijo hablan hindi. Yo me quiero misma lengua ¿entiende? (...) Yo no parece bien ese. (Rajvir, dona, Índia, líder)

Efectivament, entre els panjabis d'origen indi d'aquest grup les actituds positives cap al panjabi estan relacionades amb una situació de relativa normalitat de la llengua en tots els àmbits públics de la societat d'origen. Això es reflecteix en l'ús principal del panjabi,

amb l'hindi com a llengua subsidiària, per utilitzar amb altres immigrants residents a Barcelona en els casos en què l'interlocutor no parli panjabi (tant originaris de l'Índia i el Pakistan, com d'altres països de l'Àsia meridional, com ara Nepal o Bangladesh). Quan es troben a l'Índia consideren que l'hindi és útil en altres estats del país. Així ho manifesta la Rajvir.

Normalmente todos bengalí saben hablar hindi. Hindi podemos hablar con Pakistanís, con nepalís, con bengalís. (...) Hay indio también de muchas partes que no saben hablar punyabí. (Rajvir, dona, Índia, líder)

Així doncs, tot i tenir unes actituds molt favorables vers el panjabi, els entrevistats d'aquest grup no manifesten la necessitat de fer proselitisme del panjabi. Simplement, el consideren la seva llengua pròpia i preferida, i és la llengua que han transmès o es proposen transmetre als seus fills, sense cap dubte ni excepció. És la llengua lligada al seu origen i a la seva identitat, però no manifesten un discurs polític de defensa de la llengua. Tal com diu la Tatbir, ella és panjabi i li agrada el panjabi.

La situació sociolingüística del Panjab indi crida l'atenció d'alguns pakistanesos defensors del panjabi, que coincideixen en l'admiració cap a l'Índia pel seu tractament de la diversitat lingüística i per l'actitud positiva dels panjabis indis vers la llengua panjabi. A més, l'Usam qualifica el panjabi parlat a l'Índia com a pur, en comparació amb el panjabi que parlen al Pakistan, barrejat amb urdú i anglès.

Me parece que [els panjabis de l'Índia] están preservando su gran cultura, que lo tienen, me parece de verdad admirable y deseable también por nosotros. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

Des del Panjab occidental mirem amb una certa, no enveja, més aviat enveja positiva diria, una enveja sana; admiració. Veiem amb admiració com ells s'estimen la llengua, com estan cuidant el panjabi i com la tenen estendida a tots els aspectes de la societat; en notícies, en mitjans de comunicació, en estudis també, és llengua oficial també. Això, els admirem i els tenim com a referent. (...) A més a més, el panjabi que parlen ells és un panjabi molt autèntic, molt clàssic, diria. En canvi, nosaltres parlem més amb barreja de l'urdú i més barreja amb l'anglès. (Usam, home, Pakistan, líder)

També l'Iqrar es mostra gratament sorprès per la situació de normalitat sociolingüística de la llengua panjabi que percep a l'Índia mitjançant la televisió. Compara el manteniment de la identitat al Panjab indi amb la pèrdua d'identitat del Panjab pakistanès.

I was watching Indian TV in Punjabi, and I was so happy. There were ministers sitting in the program and they were speaking Punjabi without any fear or without anything. I was surprised because they are keeping their identity and we are just kind of losing. (...) The situation in India is very different in terms of language. They set their priorities for their language. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Els pakistanesos expliquen de dues maneres el suport del panjabi al Panjab indi. Per una banda, l'Usam esgrimeix la identificació de la religió sikh amb la llengua panjabi, perquè és la llengua del llibre sagrat sikh o perquè, com diu l'Iqrar, són els sikhs els que es consideren els panjabis de debò ("Sikhs they call themselves true Punjabis").

La diferència és que allà [al Panjab indi] el panjabi és la llengua religiosa. Per a nosaltres l'àrab i l'urdú són les llengües religioses. Per això tenen aquesta superioritat. (...) El panjabi està tan present allà perquè el seu llibre sagrat està en aquesta llengua. (Usam, home, Pakistan, líder)

Per una altra banda, el Jamaal hi veu raons polítiques, com ara el caràcter democràtic de l'Índia en comparació amb el Pakistan. Segons ells, mentre que l'Índia dóna llibertat a cada estat, al Pakistan des del govern central insisteixen en l'urdú, juntament amb la marginació del panjabi, com a eina per construir la unitat del país.

És fàcil, és superfàcil [explicar la diferència lingüística entre Índia i Pakistan] [riu]. Mira, Índia és democràcia, no és dictadura. Así no és obligació poner leyes de dictadura, no crear un estado de patriotismo, tal, tal, tal. Un estado artificial, ahí no és necesario. Así ellos donen llibertad cada pueblo. Sea panjabi, sea de bengali... Però al revés, Pakistan és un estado en realidad és artificial. Cada província tiene su lengua. Para unir todo ha puesto tres cosas artificial: la religión, la lengua i patriotisme. Así ellos que governen en Pakistan és dictadura militar. No, no, panjabi no, urdú, para unir todo. (...) Eh, deja panjabi, deja la panjabi. Urdú para unir. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

Precisament, per tal de revertir la situació, el Maruf pensa que és el govern qui hauria de prendre mesures a favor de la llengua: "El gobierno provincial tiene que hacer bastante cosa, que sea viva, es buena lengua".

Alguns pakistanesos defensors del panjabi com ara l'Usam, el Gulfaam i el Jamaal afirmen que les seves actituds lingüístiques vers el panjabi estan influenciades pel temps de residència prolongat a Catalunya, que els ha aportat el coneixement del procés sociolingüístic i polític català amb el qual s'identifiquen. En el cas de l'Usam, aquest procés de modificació d'actituds ha arribat a tenir una dimensió personal ja que l'ha ajudat a superar un complex d'inferioritat que estava lligat a l'estigmatització social de la seva llengua inicial.

Era conscient quan jo parlava panjabi, era conscient que el panjabi era una llengua vulgar, era una llengua de poca classe. Però pel fet d'estar en el contacte amb el català aquesta idea es va modificar. Vaig anar donant-me compte que la llengua materna és la llengua materna i s'ha de respectar. (...) M'he pogut conèixer a mi mateix i aquest complex d'inferioritat que tenia també s'ha desaparegut. I aquest complex d'inferioritat per la llengua, també. Parlo panjabi arreu i no tinc vergonya d'això i jo em sento molt orgullós. (Usam, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, el fenomen no és generalitzat ja que, segons el Gulfaam, hi ha panjabis que ignoren el català de la mateixa manera que ignoren el panjabi.

Quant a l'hindi-urdú, tots els participants agrupats com a defensors del panjabi hi mostren actituds positives o, fins i tot, molt positives. Això ocorre, sobretot, entre els pakistanesos, que molt sovint consideren que l'urdú és una llengua superior al panjabi, fins i tot entre aquest grup dels defensors del panjabi. Tots els participants pakistanesos són conscients que aquesta imatge de l'urdú com a llengua superior al panjabi predomina socialment al Pakistan. Fins i tot, alguns arriben a fer seus aquests estereotips sobre les llengües, amb la qual cosa qualifiquen l'urdú de llengua suau i molt respectuosa, en contrast amb el panjabi que consideren una llengua ruda i vulgar. Així, el Shahmir presenta l'urdú com a llengua de la bona educació, incompatible amb les situacions conflictives.

Urdu is quite an interesting language, quite recent, quite polite language as well. Even if you are fighting with someone in Urdu, you don't feel that they are fighting, it's too polite [riu]. I love it. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

De totes maneres, l'Usam, que fa seu part de l'estereotip associat a l'urdú, també reconeix que aquesta percepció de la llengua es pot modificar. Si el fragment anterior identificava

l'urdú amb la manca de conflicte, ara s'identifica el panjabi amb les situacions conflictives, juntament amb el caràcter rural.

Urdú és una mica més culta, més literari, més de certa classe, més de respecte. Perquè el panjabi és una mica més vulgar, s'ha de reconèixer. Jo ho reconec. Perquè en panjabi les paraules com el origen són pobles, és el camp, en panjabi les paraules són una mica heavys, el to és una mica més elevat. I sembla com si t'estigués barallant, saps? És una mica la percepció que dona el panjabi. Però jo crec que es pot modificar. (Usam, home, Pakistan, líder)

Encara que aquests estereotips apareguin en el discurs d'alguns informants, hi ha també alguns participants d'aquest grup, com ara l'Iqrar, que no els accepten.

People think if you are speaking Urdu you are like in high society. That's like misconception inside their minds. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Per contra, entre els participants indis no s'ha trobat aquesta dicotomia entre l'hindi i el panjabi, probablement perquè diferencien clarament l'àmbit d'ús del panjabi, dintre de l'estat del Panjab, i de l'hindi, en la resta dels estats de l'Índia. De totes maneres, la Rajvir explica que sovint es relaciona l'hindi i les castes més baixes hindús al Panjab, a diferència del que passa al Pakistan, tot i que ella no comparteix aquesta visió, ja que és conscient que és la llengua nacional del seu país.

Casta baja en hindi, por ejemplo. Nosotros pensamos, pero yo no, sikhs piensan que ellos muy alto, casta muy alta, y por esto. (...) Los de casta baja todos son hindú que hablan hindi. Nosotros dicen que hindi es una lengua como de trabajadores [riu]. Pero es *national language* de mi país. (Rajvir, dona, Índia, líder)

Pel que fa al cas de la Tania, que com hem comentat abans és especial perquè prové del Baix Panjab i la seva llengua inicial no és el panjabi sinó el saraiki, coincideix amb la resta dels integrants d'aquest tipus d'actitud en la defensa que fa de la seva llengua inicial. Tot i que advoca a favor de la seva llengua, no l'ha transmesa als seus fills i la seva llengua familiar amb el marit i els fills és l'urdú, encara que continua parlant en saraiki amb els seus germans.

7.1.2.3 La indiferència vers el panjabi

Tal com s'ha recollit a la Taula 26 on es defineixen els tipus d'actituds vers les llengües d'origen, les actituds que mostren els entrevistats agrupats en aquest tipus són positives o molt positives vers l'urdú, i neutres o lleugerament positives, bàsicament d'indiferència, vers el panjabi. Tots els participants d'aquest grup (vegeu Taula 29 i Taula 30) són originaris del Pakistan, amb una única dona entre ells (la Hamimah). Formen part d'aquest grup l'Iqteza, el Muammir i el Najat, entre els líders, i l'Anwar, el Harif, la Hamimah, el Mutaal, el Qadir i el Shazfa, entre els panjabis comuns.

Taula 29: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds d'indiferència vers el panjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Educació	Entitat
Iqteza	home	44	Pakistan	22	rural	universitat	centre religiós
Muammir	home	57	Pakistan	13	urbà	secundària	partit polític
Najat	home	26	Pakistan	4	urbà	universitat	associació

Taula 30: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds d'indiferència vers el panjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Anwar	home	38	Pakistan	13	urbà	universitat	mediador
Harif	home	35	Pakistan	8	rural	primària	empresari comerç
Hamimah	dona	20	Pakistan	4	urbà	secundària	estudiant batxillerat
Mutaal	home	25	Pakistan	2	urbà	primària	atur
Qadir	home	31	Pakistan	8	rural	universitat	cambrer
Shazfa	dona	46	Pakistan	4	rural	sense escolaritzar	mestressa

Entre els pakistanesos d'aquest grup tornen a trobar-se els estereotips negatius lligats al panjabi. Per la Hamimah, és una llengua vulgar, del carrer; per l'Iqteza, el panjabi no és tan suau com l'urdú ni té les connotacions intel·lectuals d'aquesta llengua; pel Muammir,

el panjabi és dur i poc respectuós. Fan servir diverses metàfores per il·lustrar les característiques negatives del panjabi. Per exemple, al Harif el panjabi li sembla com “llençar pedres” i ràpid, en comparació amb l’urdú, que li sembla més suau. El Qadir compara les dues llengües amb l’aigua: amb el mar en el cas de l’urdú i amb el riu en el cas del panjabi, en referència al ritme o a l’entonació de l’idioma.

Punyabí yo creo fuerte. (...) Pero urdu, no. Como mar ¿no? La diferencia entre mar y río. Río va y hace mucho ruido, y el mar es muy tranquilo. Por eso me gusta más urdu que punyabí. (Qadir, home, Pakistan, comú)

Cal destacar que cap dels membres d’aquest grup qüestiona aquests estereotips negatius relacionats amb el panjabi. A més, els pakistanesos d’aquest grup consideren normal que el panjabi només estigui present a l’ensenyament secundari o a la universitat i com a assignatura opcional. Ho justifiquen amb diverses raons, com ara la manca de materials escrits, l’aprenentatge espontani del panjabi per part dels nens sense necessitat d’escola i la manca d’ús escrit del panjabi, la qual cosa en faria innecessari l’ensenyament a l’escola. A banda d’això, afegixen la necessitat d’una llengua nacional i única a l’ensenyament de tot el país, encara que en altres províncies del Pakistan hi hagi presència de llengües diferents a l’urdú en l’ensenyament, per exemple el sindí, el balutxi o el paixtu.

Per exemple, a l’Anwar, home pakistanès de 38 anys, li sembla bé que l’ensenyament primari sigui en urdú, perquè hi ha l’opció de l’assignatura de panjabi a secundària.

—Anwar: Sí, en cole los libros todos empiezan de urdu, porque allí el punyabí es más, ¿vale? cuando estás un poco mayor, cuando estás en el instituto, ¿vale? entonces puedes coger como un idioma, pero los libros de historia de los niños o de lo que sea están en urdu. Cuando estás en el instituto puedes aprender el punyabí como una idioma, pero no tienes todo el temario en punyabí. Es como más bien aprender una idioma.

—Investigador: ¿Y eso por qué es?

—Anwar: Porque toda la investigación y todo esto en todo Pakistán pues está en urdu. No hacen los libros para Punyab otro, para el Sind otro. Pues todo es generalizado, todo el mundo en cole temario todo es en urdu. Y luego si tú en el instituto quieres aprender la lengua de la provincia, pues no hay problema.

—Investigador: ¿A ti te parece que está bien ese sistema?

—Anwar: Sí.

L'Iqteza, home líder d'una entitat religiosa, relaciona l'absència del panjabi a l'escola amb el fet que no s'escriu i que és la llengua majoritària del Pakistan, la qual cosa fa que la majoria dels panjabis pakistanesos es despreocupin pel futur de la llengua, segons ell.

Tot urdú, l'escola no tenim panjabi. Com que és una llengua força dominant, un 62% de població de Pakistan és panjabi, llavors gent no tenen aquest por de què perderà força. Gent no estan molt concís per la llengua panjabi, per aquest sentit descuiden molt. Només està parlada, no està escrita ni llegida. (Iqteza, home, Pakistan, líder)

També el Muammir, líder d'un partit polític pakistanès, justifica l'absència del panjabi a l'escola amb la manca de pràctica escrita d'aquesta llengua.

No [no hi ha ningú que demani la introducció del panjabi a l'escola], porque nosotros para escribir está muy difícil, para punyabí no escrito. Ningún, ninguna oficina punyabí está escrito. Todo está en urdu. Para eso no obligan, para el punyabí. Punyabí puede hablar, pero cuando hay que escribir está escribiendo en urdu. (Muammir, home, Pakistan, líder)

En opinió del Najat, el líder del grup de joves d'una associació pakistanesa, l'absència de materials escolars en panjabi en justifica l'absència de l'escola. A Catalunya, aquesta manca de materials escolars en panjabi justifica, segons el Najat, que a l'associació de Barcelona on participa només s'ofereixin cursos d'urdú i no de panjabi.

És que la panjabi... És una mica complicat. (...) A l'Índia donen més importància ensenyen panjabi a l'escola també. Al Pakistan a l'escola no existeix panjabi, només urdú. Gairebé ningú sap escriure panjabi. No hi ha lectura, no hi ha llibres, no hi ha diaris en panjabi al Pakistan. Mai en la meua vida vaig veure. (...) Per això no oferim pas la panjabi [en els cursos de l'associació a Barcelona]. (Najat, home, Pakistan, líder)

El Qadir, de 31 anys i educació universitària, considera que és natural que el panjabi no sigui present a l'escola, tot i ser la llengua d'ús social majoritari. De fet, ni tan sols s'ho havia plantejat.

—Qadir: Pero punyabí, no [a l'escola]. Nunca.

—Investigador: ¿Por qué es eso?

—Qadir: No sé. Ahora también no me doy cuenta que no sé por qué, cuando hablamos en punjabi.

Al Mutaal, de 25 anys i amb estudis d'educació primària, fins i tot li sembla malament que a l'Índia es faci servir el panjabi a l'escola. No ho veu necessari, ja que els nens l'aprenen de totes maneres a l'espai públic, on és la llengua d'ús social predominant.

Quant a la necessitat o la conveniència de la transmissió familiar de la llengua, no hi ha acord entre els membres pakistanesos d'aquest tipus. tot i que la consideren com a llengua pròpia i és la llengua que tots parlen amb els pares i amb els germans. Alguns afirmen que parlaran en urdú als seus fills o que ja ho fan. Així, l'Anwar, home de 38 anys, mediador cultural i pare d'un fill, utilitza l'urdú amb el seu fill, tot i que viu amb un germà amb qui parla en panjabi. A més, afirma que, per ell, el panjabi té prioritat sobre l'urdú, si bé això no es reflecteix al seu comportament lingüístic familiar.

En el mateix sentit, al Harif, de 35 anys i sense fills, li sembla bé que els seus germans al Panjab hagin passat a fer servir l'urdú amb els nens petits, tot i que manifesta que li agradaria que els seus fills arribessin a parlar panjabi. Un cop més, les dones de la família apareixen com les responsables del canvi lingüístic a la família.

Cuando sus niños [els fills dels germans] tendrán 4 o 5 años seguramente, yo creo que sus madres cuando empezarán a hablar, intentarán hablar en urdu. (...) Ahora la mayoría de las madres, además mis cuñadas también han llegado hasta la universidad y por eso ellas prefieren hablar con sus niños en urdu, porque es más mejor. (Harif, home, Pakistan, comú)

A casa de la Hamimah, que té 20 anys i viu a Barcelona amb els pares i els germans, s'acaba de produir un canvi de llengua important. Malgrat que la llengua que usen els dos germans més grans, de 18 i 22 anys, ella mateixa i entre els pares és el panjabi, ja que parlen en urdú a la més petita dels tres germans, nascuda a Catalunya. De totes maneres, com que el panjabi és la llengua de la resta de la família, la Hamimah confia que la seva germana petita també l'acabarà aprenent, la qual cosa li sembla convenient per poder comunicar-se amb la gent gran que només parla panjabi. Recorda, a més, la importància de l'urdú al Pakistan i el caràcter marginal del panjabi, que considera dialecte de l'urdú.

En casa parlen urdú, urdú, i no parlen tant quan està ella [la germana petita] no parlen tant panjabi. Li parlen urdú (...) Perquè urdú seria més important en Pakistan. Que el panjabi seria un dialecte de l'urdú. (Hamimah, mitjançant la seva traductora d'urdú)

De totes maneres, també hi ha persones, com ara el Muammir, líder de 57 anys i amb fills, que tenen molt clar que han de transmetre el panjabi als fills pel lligam de la llengua amb la cultura que l'identifica.

Yo prefiero que yo hablar en casa punyabí, que hablar mis niños también punyabí. Cuando sei grande niño puede hablar puede cosas todo que yo mi cultura sabes ¿vale? Pero hay gente que deja de culturas, pero para mí hay cultura muy importante. Este base de persona. (Muammir, home, Pakistan, líder)

Aquest fenomen del trencament de la transmissió familiar és més aviat propi de les ciutats, segons els entrevistats. Així ho manifesten l'Iqteza i la Hamimah.

Els que vénen de les zones rurals parlen panjabi [amb els fills] i els que vénen de zones urbana és l'única que parlen urdú. (Iqteza, home, Pakistan, líder)

—Investigador: Això [que els grans parlin panjabi i amb els nens parlin urdú] passa igual a les ciutats i als pobles petits?

—Hamimah: No, en les ciutats sí, però en pobles, no.

Quan es pregunta a l'Iqteza sobre els moviments de defensa de la llengua panjabi al territori pakistanès, assenyala que no n'hi ha. A més, en justifica l'absència perquè els parlants d'aquesta llengua representen la majoria numèrica i per la proximitat lingüística entre l'urdú i el panjabi, que facilita l'aprenentatge i l'ús de l'urdú.

No [hi ha gent que reivindica a favor del panjabi]. Han hagut moviments, però no, perquè aquestes coses sempre es produeixen quan estàs en les minories, val? i com aquests són majories, ningú es preocupa. O ningú valora llavors en aquest sentit. Com que és una llengua urdú també no és molt difícil, molt diferent d'aprendre, de practicar, llavors i a més a més és una llengua de més respecte i més suau llavors molta gent parlen urdú. (Iqteza, home, Pakistan, líder)

Alguns pakistanesos d'aquest tipus veuen un cert risc de desaparició per al panjabi en el futur. En tot cas, aquest risc estaria limitat a les àrees urbanes i és poc probable per la gran presència social del panjabi i perquè hi ha gent gran que només parla aquesta llengua. Així ho expressa l'Anwar, mentre utilitza, una vegada més, l'argument del monolingüisme panjabi de les generacions més grans.

Ahora la gente según como están prefieren más urdu. A ver, no hay riesgo [de perdre la llengua]. Riesgo no creo que va a tener riesgo, pero a lo mejor llega un momento que la generación que está ahora creciendo que tiene 4-5 años, todo el mundo empieza con urdu. Yo estoy hablando la área más civilizada, digamos en las ciudades y tal, pero zona rural lleva, es punyabí total. No es el riesgo, pero a lo mejor los de ciudades no sienten como una lengua propia, ¿no? (...) Perder, perder, no creo que viviendo allí que vamos a perder porque nuestros hijos lo que más escuchan es punyabí. A lo mejor, comunicar entre ellos es urdu, pero la lengua que más escuchan es punyabí porque fuera y los familiares los abuelos y esto hablan punyabí. No es que vamos a perder. (Anwar, home, Pakistan, comú)

De totes maneres, la reacció davant la possible desaparició del panjabi pot variar entre la preocupació i la indiferència. És el cas de la jove Hamimah i l'amiga que li fa de traductora, que de tant en tant, durant l'entrevista, també dóna la seva opinió. Mentre que la Hamimah expressa que li sabria greu que es perdés el panjabi, la seva amiga mostra despreocupació sobre aquest tema.

—Investigador: Us sembla que potser algun dia passarà que el panjabi ja desaparegui, que tothom parli urdú?

—Traductora de Hamimah: Doncs, sí. A mi em sembla que sí.

—Investigador: I això què us sembla? us sembla bé, us sembla malament, no us preocupa, és igual...?

—Traductora de Hamimah: No ens preocupa tant perquè ja sabem parlar altres llengües.

—Hamimah: [parla en urdú]

—Traductora de Hamimah: Diu [la Hamimah] que no li agradarà, com que també és la seva llengua, que es perdi que no li agradarà tant.

Un altre dels que considera que el panjabi es podria perdre és el Qadir, de 31 anys i amb educació universitària. Creu, però, que el perill queda molt lluny en el temps, ja que podria desaparèixer, però en un termini de 200-300 anys; seria aleshores quan caldria reaccionar.

Curiosament, esmenta el treball de Pompeu Fabra amb el català i el paper que va jugar en la recuperació de la llengua.

De momento yo veo que difícil [que desaparegui el panjabi]. Pero puede ser ¿no? que pierda desde aquí, 200 o 300 años (...). De momento yo creo que... porque hay muchos pueblos que aún mantienen fuerte y hablan punyabí, pero yo creo que como estamos llegando hacia urdu seguramente que puede llegar un momento después de 200-300 años que podamos perder. A lo mejor pues, cuando aquí Pompeu Fabra ha levantado para renovar su propia idioma que levante otra persona de punyabí que vamos a enseñar punyabí también en la escuela o en colegio. (Qadir, home, Pakistan, comú)

Un altre punt que cal destacar són les característiques negatives que atribueixen els panjabis d'aquest grup al panjabi. Van lligades i contraposades a les característiques positives que tots associen a l'urdú. De manera similar al que passava en el grup anterior de defensa del panjabi, les qualitats més freqüentment esmentades per a l'urdú són la suavitat, la dolçor, la bellesa i el caràcter respectuós, a més de la modernitat, la sofisticació i la relació amb un nivell educatiu més alt i, per tant, amb una classe social més elevada, tal com resumeix el Qadir.

Hablamos punyabí [a la seva ciutat: Rawalpindi], pero como hablar en urdu un lujo ¿no? Como más moderno y dos personas que se hablan en urdu quiere decir que son más modernos, están más en ciudad o tienen más educación, que tienen más clase, o (...) más intelectual. (...) Para mí urdu es muy dulce porque es muy humilde, tranquilidad y además es muy para mí una idioma muy romántico. Y por eso para mí es más dulce urdu que punyabí. (Qadir, home, Pakistan, comú)

També l'Anwar es fa ressò de les connotacions positives que té l'urdú en la societat, sobretot per la relació que s'estableix entre aquesta llengua i el nivell educatiu. Confessa, de totes maneres, que ell no s'hi sent totalment identificat.

A ver... dicen que el urdu es una lengua. De una parte tiene verdad que el urdu es más sofisticado una lengua. A mí, no me parece tanto como dicen pero dicen que es una lengua, cuando hablas parece que has estudiado, ¿sabes? Un mentalidad, porque urdu empiezas a aprender en cole. Entonces cuando hablas urdu pues entonces parece, ¿no? ah pues este ha estudiado, este ha ido al cole. Y también es más sofisticado, los niños panjabi aprende todo el mundo, claro. (Anwar, home, Pakistan, comú).

Per acabar, en aquest grup, hi ha diversos entrevistats d'origen pakistanès que mostren la seva preferència per l'urdú, malgrat fer un ús majoritari del panjabi. El Qadir ho explica com una qüestió de gust personal.

Es que a veces es un poco muy raro ¿no? Que hablamos punyabí y nos queda al final [de la llista de preferències entre les llengües]. Si yo (...) elegir en urdu y punyabí, elegiría urdu, aunque sea hablo punyabí, urdu. No sé, me gusta más urdu. (Qadir, home, Pakistan, comú)

7.1.2.4 El monolingüisme antipanjabi

Els monolingüistes antipanjabis es caracteritzen per les seves actituds negatives vers el panjabi i la seva defensa de l'urdú com a única llengua nacional del Pakistan. Les cinc persones agrupades en aquest tipus d'actituds predominantment negatives cap al panjabi són de nacionalitat pakistanesa: el Hamim, el Jalil, el Muqtadir, el Raqim i la Zarnish (vegeu Taula 31 i Taula 32). El Hamim, el Jalil i el Raqim són líders de la comunitat pakistanesa a Catalunya amb una participació activa als mitjans de comunicació pakistanesos, sobretot en premsa i ràdio, a Barcelona. Tots tres fa més de deu anys que resideixen a Catalunya, tenen més de 30 anys i són els que tenen el discurs més desenvolupat sobre del tema. En canvi, el Muqtadir i la Zarnish tenen 22 i 21 anys, respectivament, porten entre dos i tres anys a Catalunya en el moment de l'entrevista i es manifesten de manera poc elaborada sobre el tema.

Taula 31: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds de monolingüisme antipanjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Educació	Entitat
Hamim	home	30	Pakistan	8	urbà	universitat	mitjà de comunicació
Jalil	home	55	Pakistan	16	urbà	universitat	mitjà de comunicació
Raqim	home	54	Pakistan	38	rural	primària	mitjà de comunicació

Taula 32: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds de monolingüisme antipanjabi

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Muqtadir	home	22	Pakistan	0	rural	secundària	atur
Zarnish	dona	21	Pakistan	4	rural	secundària	mestressa de casa

Les actituds negatives cap al panjabi en aquests casos es manifesten en diversos graus, des d'afirmar que aquest tema no té cap prioritat (Raqim, home, Pakistan, líder), passant per defensar la substitució del panjabi per l'urdú en tots els àmbits d'ús (Hamim, home, Pakistan, líder), fins a justificar l'urdú com a necessitat per al país (Jalil, home, Pakistan, líder). Malgrat les diferències, tots accepten la substitució del panjabi per l'urdú a nivell social i, també, personal. De fet, incorporen l'urdú als seus usos lingüístics amb intensitat diferent, malgrat que la seva llengua inicial hagi estat el panjabi.

Un punt que crea diversitat d'opinions és l'absència del panjabi a l'escola pakistanesa. El Jalil, director d'un mitjà de comunicació publicat a Barcelona en urdú, justifica aquesta absència del panjabi a l'escola per la decisió, amb el suport del govern del Panjab, de fer de l'urdú la llengua nacional com a mesura per solucionar la diversitat lingüística del país, que ell considera que és un problema. A més, afirma que, malgrat tot, el panjabi encara segueix viu.

Pakistan tiene 5 regiones. (...) Era una cosa complicada. En Punjab habla punyabí. Pero Punjab es una zona más grande y más poblada. Por eso para ser una región más dominante y para que tengamos un idioma común como Andalucía tiene todo castellano, pues el Punjab decidió que nacional tiene que ser urdú y por eso no matizado en punyabí, pero punyabí sigue. (Jalil, home, Pakistan, líder)

Igualment, el Raqim, director d'un altre mitjà de comunicació català en urdú, subratlla el poder polític dels panjabis al Pakistan i l'acceptació de l'urdú com a llengua nacional per part del Panjab.

Panjabi és la llengua més dominada en el Pakistan i la població més potent políticament, econòmicament és panjabi. Però mai li han donat aquest... Mira, ara mateix el nou primer ministre que ha sortit és panjabi. I aquest senyor ja ha estat abans també i molts més i mai han tret aquest

tema, si s'ha de parlar panjabi o s'ha de parlar... És més, la mateix Parlament que tenim de Panjab, igual que la Generalitat aquí, es parla urdú. (Raqim, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, el Raqim creu que el panjabi hauria de estudiar-se a l'escola. N'explica l'absència com la conseqüència de la manca d'estandardització del panjabi i, en tot cas, subratlla la forta presència social del panjabi al Panjab, tot i que sigui més freqüent a les àrees rurals.

A mi em sembla malament [que el panjabi no s'estudiï a l'escola], perquè tindrien de tenir la seva llengua que és panjabi, però lo bo és que no s'ha perdut. I en la majoria de les cases panjabis es parla panjabi. I després surts fora i parles urdú amb el que parli urdú. Però normalment en Panjab es parla panjabi. I és curiós perquè sense estudiar en escoles (...) i allà està el panjabi. (...) als pobles es parla més panjabi que a les ciutats. Home, també pot ser un motiu perquè el panjabi té molts dialectes (...) que a lo millor és complexe ¿no? per a introduir a les escoles, perquè quin li dones per bo?

El mateix entrevistat afegeix un altre motiu que explica l'absència del panjabi a l'escola: la manca d'interès general per la llengua.

I jo crec que això [que el panjabi no sigui a l'escola] és també perquè ningú no s'ha preocupat, no? "A veure, per què el panjabi no s'estudia, no? Si és la nostra llengua, per què no?". (Raqim, home, Pakistan, líder)

Els entrevistats d'aquest tipus insisteixen en la manca de conflicte lingüístic entorn al panjabi i en l'acceptació social d'aquesta llengua al Panjab pakistanès. El Hamim, col·laborador habitual dels mitjans de comunicació catalans en urdú, ressalta que l'urdú gaudeix d'una gran acceptació social i estima, especialment per part dels panjabis, fins i tot d'aquells que no en tenen competències. Qualifica el fet que els panjabis atorguin un prestigi superior a l'urdú com una actitud madura.

Everybody has great respect for Urdu. Even someone love, especially Punjabi... Punjabis love more Urdu than their own language, Punjabi (...). Because Punjabi, (...) they are more mature about that sense. They feel that Urdu is the national language, they prefer the national language should be upper than their own language. (...) Even in Punjab, those people who don't know to speak Urdu, (...) you would find many people, many people from Punjab, the rural areas, villages, small cities, they don't know to speak Urdu. Even then they would say something in Urdu, because it is an attitude more

than a language. They're affectionate to that language. (...) Even a person in Punjab who doesn't know to speak Urdu, he will love Urdu. (Hamim, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, el Hamim també assenyala l'existència de certa resistència a la substitució del panjabi per l'urdú, sobretot en altres províncies del Pakistan. No obstant això, afegeix que aquesta resistència és menor al Panjab, i la relaciona amb l'agressivitat i l'odi, mentre que associa l'acceptació de l'urdú amb el respecte vers la llengua i vers el caràcter de llengua nacional de l'urdú.

I know many people here they are from Punjab and if you speak them in Urdu they would mind it. "Punjabi bolo" ["Parla panjabi" dit en panjabi]. They would say in Punjabi: "You speak Punjabi, so speak Punjabi". (...) Once the minister of that province [Khyber Pakhtunkhwa], he said that Urdu is not the national language. (...) For him Pashtu was most important language, he was possessive about one language and Punjabis are not that much... (...) Punjabis are not that much aggressive in that. Punjabis respect Urdu a lot (...) they don't hate Urdu. They feel that Urdu is the national language. (Hamim, home, Pakistan, líder)

En efecte, el Hamim indica que són pocs els opositors a l'urdú i que els que s'hi oposen no manifesten la seva opinió per por a la reacció crítica que podrien trobar-se per part de la "nació". Al mateix temps, equipara les crítiques amb ofenses. Per entendre aquesta idea s'ha de tenir en compte que els moviments de defensa de les altres llengües del Pakistan han sofert una gran repressió des de la creació del país (vegeu secció 2.3.2).

—Investigador: But are there people in Pakistan who hate Urdu?

—Hamim: Not that much. If there are, but collectively Urdu has great respect, every part of the country. If someone is opposing Urdu, is not going to say anything... He will be criticized, because nation does not like that, someone abusing Urdu.

En canvi, el Raqim directament nega l'existència d'activistes defensors del panjabi i subratlla l'absència de conflicte lingüístic. Ell dóna més importància al fet d'entendre's, sigui en la llengua que sigui.

—Investigador: Hi ha al Pakistan gent que defensi el panjabi?

—Raqim: No. No, no, no, no. Jo no he trobat cap ni un que tu parlis urdú i et digui "per què parles urdú?". Però allà lo natural és que si estàs amb un panjabi, parlis en panjabi. Però

indiferentment a vegades n'hi ha gent panjabi que parlen urdú entre ells. I no passa res. Allà no n'hi ha el complexe o aquest tema de per què aquesta llengua i aquesta no. Per això a lo millor no n'hi ha problemes. La gent accepta parlis el que parlis mentre ens entenem i ja està, és el concepte que tenim. Per tant, no n'hi ha conflictes d'idiomes fins ara. (...) Allà parlen molts dialectes i no n'hi ha conflicte. Cadascú parla lo que vol i tu si entens i si no dius "parlem en urdú perquè ens entendrem millor", però no ningú s'empenya per això.

De la mateixa manera, el Jalil subratlla que l'objectiu de la llengua és comunicar-se quan diu que "Cuestión es comunicar y si no se comunica, ¿para qué sirve?"

Tornant al tema de les protestes, sembla que les queixes per l'absència del panjabi a l'escola es reconeixen com a minoritàries o inexistents. Això es deu a la manca d'interès i de preocupació que hi ha sobre el tema lingüístic entre la població en general, segons el Jalil i el Raqim.

Protestar, sí que protesta [per l'absència del panjabi a l'escola]. Pero no es una protesta muy grande, que llame atención. Realmente hay otros problemas más graves que el punyabí [riu] y gente todavía tiene problema de energía que no hay luz, tiene problemas de trabajo que no hay para comer, no le importa si tiene que hablar inglés, urdu o punyabí [riu]. (Jalil, home, Pakistan, líder)

És que no tenen temps per això [per protestar per l'absència del panjabi a l'escola]. Tenen prou problemes per sobreviure i ja no tenen temps per aquestes coses. (Raqim, home, Pakistan, líder)

El Hamim considerava com a agressivitat la defensa de les llengües diferents de l'urdú al fragment que s'ha comentat més amunt. En canvi, mostra com a acte de llibertat el fet de parlar urdú. Explica que els seus pares parlen espontàniament panjabi i que ningú els obliga a parlar urdú, tot i que l'urdú és la llengua de les generacions més joves de la família. Insisteix que no és això el que passa a Catalunya, on suggereix que s'obliga a parlar en català.

My parents, they... (...) they speak Punjabi. Not in that way like Catalan, you have to speak... Not. They are quite fluent. They spontaneously they speak Punjabi. So we don't make them in trouble, you need specific to speak Urdu, no, no, we don't do this. Depends spontaneously what you're speaking. We're not specific that you need to speak Punjabi, or to speak Urdu. No, no, not like that. It's your freedom. (Hamim, home, Pakistan, líder)

De la mateixa manera, el Raqim insisteix en la manca de prohibicions lingüístiques al Pakistan i en l'existència de llibertat per triar la llengua preferida de cadascú.

No, ni panjabi ni altres llengües [s'han prohibit mai al Pakistan]. Cadascú que parli lo que vulgui. Després, la llengua vehicular és la urdú. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Tot i la defensa que fa de l'urdú com a llengua nacional del Pakistan, el Hamim afirma que ell s'identifica més aviat amb la globalització i la humanitat en general.

Well, in past ten... eight-ten years, I'm under the spell of globalization. I always have worked for global culture, humanity, for me act is important, approach which is positive is important. It doesn't matter who is, so I would love to introduce myself as a human being. (Hamim, home, Pakistan, líder)

Segons el Jalil, l'urdú es va proposar, des de l'origen, com una solució al multilingüisme de l'Índia, multilingüisme que ell considera com un "caos". Aquesta solució va arribar, segons ell, de la mà de les tropes musulmans, abans del període colonial britànic (vegeu secció 2.3.2.1). És a dir que utilitza els arguments clàssics de l'urdú com a llengua introduïda pels mogols, que ja hem comentat anteriorment.

Desde el principio, cuando llegaron los mogols ahí, en la India (...). 130 idiomas hablan en la India y era un caos cómo comunicar entre... Y ellos habían venido de Persa y también había tropas de Turquía. Entonces llegó el punto que creció el idioma urdu. (Jalil, home, Pakistan, líder)

Quant a la transmissió intergeneracional, tots els participants en aquest grup manifesten la intenció de no parlar panjabi amb els fills, sinó urdú. De fet, els informants que ja tenen fills s'hi comuniquen en urdú, amb l'excepció del Raqim, que diu que parla indistintament castellà o català amb les filles i de tant en tant també panjabi.

El Muqtadir i la Zarnish són els dos joves pakistanesos del grup dels entrevistats panjabis comuns amb actituds contràries al panjabi, tot i que en tenen bona competència i el fan servir en l'àmbit familiar. De fet, la mare de la Zarnish, amb qui conviu, i també la del Muqtadir són monolingües panjabis. Tot i així, tant el Muqtadir com la Zarnish es proposen transmetre l'urdú als seus fills i no pas el panjabi. El Muqtadir basa la seva

decisió en la preferència per l'urdú i se'n mostra ben segur, al mateix temps que se situa en sintonia amb les noves generacions que, segons ell, volen ensenyar només anglès i urdú als seus fills.

Because I like it [l'urdú]. Most of people are like this. (...) Because Urdu is a very nice language. (...) I told you already the new generation want to teach our children only Urdu and English. (Muqtadir, home, Pakistan, comú)

A l'hora de justificar la desaparició del panjabi en la comunicació amb els fills, el Hamim dóna com a raó de la intenció de transmetre'ls l'urdú que aquesta és la seva llengua. A més, afirma que és un fenomen social força estès, sobretot, a les ciutats. Subratlla que és una qüestió cultural freqüent entre els panjabis, relacionada amb la preferència per l'urdú i amb el canvi d'usos lingüístics a les famílies.

If you are Punjabi, even then you speak Urdu with your children... it's a culture of Punjab. (...) Parents love to speak to their children Urdu and English. They don't speak Punjabi a lot. They speak Urdu. (Hamim, home, Pakistan, líder)

La llengua familiar està relacionada, segons el Jalil, amb la llengua de l'ensenyament i amb la jerarquia de les llengües al Pakistan, la qual cosa es reflecteix en els seus usos lingüístics. Així, explica una situació concreta, la visita al Pakistan de periodistes estrangers, on s'exemplifica l'ús de cada llengua. Es veu l'anglès com a llengua d'ús internacional, l'urdú es relaciona a les relacions familiars i el panjabi es considera com la llengua de comunicació amb el personal del servei domèstic.

En casa normalmente los niños que empiezan los colegios, para facilitar a ellos su idioma de enseñanza, se habla en urdu. Pero entre los padres, si son punyabís, entre ellos hablan punyabí (...). Mi hijo con mi chofer habla punyabí, y con los periodistas hablaba en inglés y conmigo hablaba en urdú y con gente de clase también y entre hermanos también habla urdu. (Jalil, home, Pakistan, líder).

A més, tant el Jalil com el Raqim justifiquen el fet de parlar urdú amb els fills com a positiu perquè reforça l'aprenentatge escolar.

Tota la gent vol que els nens quan vagin al col·legi i tot això siguin bons estudiants. I per apajar'ls-hi els hi parlen en urdú de petit, perquè els hi sigui més fàcils els estudis. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Un cop més, es repeteix la idea que, tot i que es trenqui la transmissió familiar del panjabi, els nens acaben aprenent-lo. Tanmateix, l'aprenentatge del panjabi, pot limitar-se a la comprensió i s'esmenta el paper dels avis monolingües panjabiparlants en el manteniment de l'ús d'aquesta llengua.

Si sus padres son punyabís, sí hablan punyabí perfectamente porque con sus abuelos tienen que hablar punyabí [tot i que els pares no els parlin en panjabi]. Mi madre habla punyabí y mis hijos contestan en urdu. Y se entienden perfectamente entre ellos. (Jalil, home, Pakistan, líder)

Quan arriben a 12-14 anys ja comencen a parlar automàticament el panjabi i l'urdú ja el tenen dominat. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Malgrat el trencament de la transmissió familiar del panjabi, el Jalil, igual que el Raqim, creu que no hi ha risc que la llengua desaparegui. Assenyalen, a més, que el fet de no saber escriure en panjabi no té importància, ja que el sistema d'escriptura utilitzat per a l'urdú i per al panjabi és el mateix.

Yo creo que no [desapareixerà el panjabi]. Estoy convencido que lengua de terra siempre sigue. Y es una región muy grande (...) y esto se seguirá. Simplemente que escribir no se saben. Pero si uno sabe escribir urdu, se puede escribir en punyabí perfectamente. (Jalil, home, Pakistan, líder)

També els entrevistats d'aquest grup associen l'urdú amb conceptes positius com la bellesa, la suavitat, la disciplina, el respecte i les generacions més joves. En canvi, relacionen el panjabi amb la manca d'educació, la falta de respecte i els ambients rurals. El Hamim associa a l'urdú moltes qualitats positives per justificar per què prefereix aquesta llengua. De totes maneres, també associa valors positius al panjabi, tot i que més aviat relacionats amb el passat, la tradició i les arrels.

I love Urdu more than Punjabi. Urdu is more decent language. (...) I love Urdu more than Punjabi. I feel Urdu is more composed, more organised, more decent language, more civilised, more respectful, and... Punjabi is very rich, very historic, very rich. Punjabi language has its own tradition,

its own civilisation, which is very rich. Especially Punjabi literature is very rich. (...) So, I think... Punjabi has... great roots. (Hamim, home, Pakistan, líder)

La preferència per l'urdú va lligada a l'arraconament del panjabi. En aquest sentit, el Raqim explica que se sent atret per l'urdú a causa de la seva bellesa i la riquesa de la seva literatura. El panjabi, però, no és entre les seves preferències per la manca d'utilitat que li veu i per la seva posició inferior dins la jerarquia de les llengües que parla. La manca de literatura en panjabi, segons ell, converteix aquesta llengua en inútil.

Jo veig lo útil que és cada cosa, no? Has de ser pràctic en la teva vida. (...) Lo que a mi m'ha sortit. En urdú jo, perquè urdú té moltíssimes coses a llegir. El panjabi, no. El panjabi quan parla sí que estic còmode, amb tota la gent que parlo, però després vull llegir i no n'hi ha res en panjabi. Per tant, jo prefereixo urdú. Després anglès, que també té una literatura molt rica i és un font de comunicació molt important i després pot ser català perquè visc aquí, si visqués a Madrid seria el castellà, por supuesto. (Raqim, home, Pakistan, líder)

7.1.3. Resum de les actituds vers les llengües d'origen

En aquest apartat es realitza un resum de les actituds identificades vers les llengües d'origen en cadascun dels quatre tipus presentats en la secció 7.1.2. Tot seguit, s'analitzen les principals diferències entre els líders i els panjabis comuns, i entre els panjabis d'origen indi i els panjabis d'origen pakistanès.

Així, doncs, l'activisme propanjabi i antihindi s'identifica amb la llengua panjabi i amb la religió sikh, mentre que rebutja l'hindi com a llengua imposada des del govern central de l'Índia. L'únic participant que mostra aquestes actituds participa activament en la promoció de la llengua panjabi, que és l'única llengua que utilitza amb la gent d'origen indi o pakistanès.

Les actituds pròpies del tipus caracteritzat per la defensa del panjabi són variades. Tots els participants que pertanyen a aquest grup coincideixen en la defensa del panjabi. Els indis ho fan des de la preferència per la llengua pròpia viscuda amb un gran grau de

normalitat, mentre que els panjabis pakistanesos expressen més la necessitat d'aquesta defensa, i es basen en la identitat o en la tradició i en la necessitat de comunicar-se amb les generacions d'edat més avançada, que sovint són monolingües. Els pakistanesos defensors del panjabi denuncien l'absència del panjabi a l'escola pakistanesa i la manca de suport del govern. Admiren el Panjab indi per l'atenció que hi rep la llengua panjabi. Malgrat la defensa del panjabi, entre els pakistanesos d'aquest tipus hi ha actituds divergents sobre si s'ha de transmetre el panjabi als fills. Això no passa entre els indis, que no tenen cap dubte sobre la transmissió del panjabi.

Per una part, alguns panjabis pakistanesos han transmès o pensen transmetre la llengua panjabi als seus descendents. Per una altra, alguns o no tenen intenció de transmetre-la, o, en els casos que ja tenen fills, no ho han fet. Els motius que justifiquen la manca de transmissió són la preferència per l'urdú sobre el panjabi, la càrrega cognitiva excessiva que comporta l'aprenentatge de diverses llengües i el fet de considerar que l'aprenentatge del panjabi està garantit de totes maneres per l'elevada presència social d'aquesta llengua. Les actituds cap a l'hindi-urdú són positives o molt positives.

La indiferència pel panjabi s'ha trobat exclusivament entre els panjabis pakistanesos, ja que no s'ha detectat aquest tipus d'actitud entre els panjabis d'origen indi. Les persones que s'han agrupat en aquest tipus consideren que el panjabi és la seva llengua pròpia, però mostren preferència per l'urdú. Es repeteixen diversos elements negatius respecte al panjabi, igual que en el grup anterior, però en aquest cas no es qüestionen. Així, no es posen en qüestió els estereotips negatius sobre el panjabi ni l'absència de la llengua panjabi a l'escola, i la llengua que es transmet a la descendència és l'urdú, llengua a la qual associen característiques molt positives.

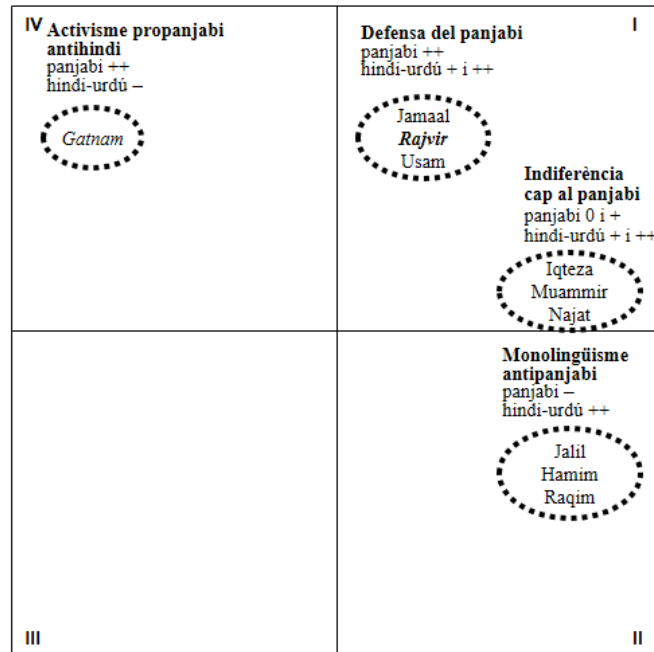
Finalment, el monolingüisme antipanjabi es caracteritza per la preferència per l'urdú i l'abandonament progressiu del panjabi. Aquest tipus d'actituds lingüístiques s'ha detectat únicament entre els panjabis d'origen pakistanès. Consideren que la diversitat lingüística és un problema i que el monolingüisme urdú ajuda a resoldre'l. A més, remarquen l'acceptació generalitzada al Panjab pakistanès, tant socialment com políticament, de l'urdú com a única llengua nacional. Justifiquen les seves postures amb raons

pragmàtiques i indiquen que allò que és important és la comunicació, de manera que no donen importància a qüestions identitàries ni afectives relacionades amb les llengües.

En els tipus d'actituds vers les llengües d'origen analitzats fins ara s'han considerat conjuntament tant els panjabis líders com els panjabis comuns. A continuació, però, s'analitzen per separat els líders comunitaris panjabis dels panjabis comuns, per la influència potencial dels líders sobre la comunitat panjabi amb qui treballen a Catalunya.

Per tal d'analitzar les diferències entre els panjabis líders i els panjabis comuns, s'han ubicat gràficament els entrevistats en diagrames de quatre quadrants construïts entorn l'eix vertical de les actituds cap al panjabi i l'eix horitzontal de les actituds cap a l'hindi-urdú. S'han representat separatament els panjabis líders (vegeu Figura 31) i els panjabis comuns (vegeu Figura 32). En el primer quadrant se situa el tipus d'actituds caracteritzats per la defensa del panjabi i també el tipus amb indiferència vers el panjabi. En el segon quadrant s'ubica el monolingüisme antipanjabi. Al tercer quadrant es troben les actituds negatives, tant vers el panjabi com vers l'hindi-urdú. De l'anàlisi de les entrevistes fetes per a aquesta tesi a panjabis residents a l'àrea metropolitana de Barcelona no s'ha identificat cap participant amb aquestes característiques. Finalment, en el quart quadrant se situa l'activisme propanjabi i antihindi, és a dir amb actituds molt favorables al panjabi i negatives vers a l'hindi-urdú. La principal diferència entre els líders i els panjabis comuns és que entre els líders s'ha identificat clarament l'activisme propanjabi i antihindi (vegeu Figura 31), mentre que entre els panjabis comuns aquest tipus no s'ha detectat (vegeu Figura 32).

Figura 31: Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen dels líders panjabis

Nom en cursiva: originari de l'Índia; nom sense cursiva: originari del Pakistan;

nom en negreta: dona;

-: actitud negativa; 0: neutra; +: positiva; ++: molt positiva

Una altra diferència és que en el cas dels líders, els tipus estan molt més diferenciats. De fet, els líders s'expressen en general de manera més elaborada i manifesten les seves actituds, tant favorables com contràries a les llengües, amb més intensitat. A més, com ja hem comentat, l'activisme propanjabi i antihindi no s'ha identificat entre els panjabis comuns i les actituds dels entrevistats del tipus de monolingüisme antipanjabi s'han expressat d'una manera molt menys elaborada. La majoria dels panjabis comuns entrevistats se situen entre les actituds de defensa o d'indiferència cap al panjabi, com es pot observar més avall (vegeu Figura 32).

Figura 32: Tipologia d'actituds vers les llengües d'origen dels panjabis comuns

<p>IV Activisme propanjabi antihindi panjabi ++ hindi-urdú -</p> <p style="text-align: center;">□</p>	<p>Defensa del panjabi panjabi ++ hindi-urdú + i ++</p> <p style="border: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"> <i>Ankur, Gulfam, Harprit, Iqrar, Manda, Maruf, Misri, Parmit, Rakesh, Shahmir, Serena, Tania, Tatbir, Virendri</i> </p> <p>Indiferència cap al panjabi panjabi 0 i + hindi-urdú + i ++</p> <p style="border: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"> Anwar, Harif, Hamimah, Mutaal, Qadir, Shazfa </p>
<p style="text-align: center;">III</p>	<p>Monolingüisme antipanjabi panjabi - hindi-urdú ++</p> <p style="border: 1px dashed black; padding: 5px; text-align: center;"> Muqtadir Zarnish </p> <p style="text-align: right;">II</p>

Nom en cursiva: originari de l'Índia; *Nom sense cursiva:* originari del Pakistan;
nom en negreta: dona;
 - : actitud negativa; 0 : neutra; + : positiva; ++ : molt positiva

Quant a les diferències entre els panjabis indis i els panjabis pakistanesos, els indis manifesten només actituds positives cap al panjabi, de manera que tots se situen en les actituds de defensa del panjabi i de l'activisme propanjabi. Són, per tant, més homogenis que els pakistanesos, ja que només es diferencien per la intensitat amb què expressen les actituds favorables al panjabi. Hi ha un líder panjabi d'origen indi que es diferencia clarament de la resta d'entrevistats per les seves actituds d'activisme favorable al panjabi i contrari a l'hindi-urdú.

7.2 Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers les llengües oficials de la societat d'arribada

La majoria dels panjabis entrevistats no tenien gaire informació ni sobre Barcelona ni Catalunya en general, ni sobre les llengües parlades a Catalunya abans d'arribar-hi. De fet, per a la majoria dels entrevistats va ser una sorpresa trobar-se dues llengües a la societat d'arribada, ja que associaven Espanya amb una única llengua, l'espanyol. En algunes entrevistes s'ha pogut comprovar que, fins i tot, després d'haver passat algun temps a Catalunya, alguns dels participants encara tenen molt poca informació sobre la situació sociolingüística del país. La manca de competència d'alguns entrevistats, tant en castellà com en català, els impedeix distingir entre les dues llengües en el discurs oral i en l'escrit, la qual cosa dificulta, encara més, que es facin una idea dels usos lingüístics mitjançant observació directa. En tot cas, en aquesta tesi no s'ha contemplat l'aranès tot i ser també llengua oficial perquè la seva presència és residual a l'àmbit geogràfic estudiat, l'àrea metropolitana de Barcelona.

De la mateixa manera que en l'apartat dedicat a les llengües d'origen, en aquest apartat, en primer, lloc s'analitzen les actituds identificades entre els participants agrupades en tipus segons la definició weberiana (vegeu 5.3.1) i, a continuació, s'ofereix un resum amb les principals característiques dels tipus creats i s'estudien les diferències observades entre els líders i els panjabis comuns, i entre els panjabis indis i els pakistanesos.

7.2.1 Tipologia de les actituds dels immigrants panjabis vers les llengües oficials de la societat d'arribada

Les actituds cap a les llengües d'arribada són variades i s'han agrupat en quatre tipus (vegeu Taula 33). El primer tipus, que s'ha anomenat activisme procatalà, presenta unes actituds molt positives cap al català, i positives o molt positives cap al castellà. El segon tipus agrupa actituds favorables a les dues llengües amb actituds positives cap al català, i positives o molt positives cap al castellà. Un tercer tipus correspondria als participants contraris al català amb actituds positives vers el castellà. Finalment, s'ha detectat un grup

que mostra indiferència vers les dues llengües, al·legant que no necessita ni el català ni el castellà per viure a Catalunya. Seguidament, s'analitza cada tipus en detall.

Taula 33: Actituds dels panjabis vers les llengües d'arribada

Tipus	Actituds català	Actituds castellà
Activisme pro català	++	+ i ++
Acceptació de català i castellà	+	+ i ++
Anticatalanisme	-	+
Indiferència a català i castellà	-	-

-: actitud negativa; (-): lleugerament negativa; +: positiva; ++: molt positiva

7.2.1.1 L'activisme pro català

El tipus de l'activisme pro català manifesta una relació afectiva molt positiva cap al català i força positiva, també, cap al castellà. Tret d'una persona, el Muammir, tots els entrevistats d'aquest grup d'activisme del català, tenen una competència molt elevada de català, i en fan un ús força freqüent i conscient. Els entrevistats pakistanesos d'aquest tipus són l'Iqteza, el Jamaal, el Najat, el Raqim i l'Usam, a més del Muammir, esmentat abans. Entre els indis, només hi ha el Gatnam. Tots són homes, porten molts anys a Catalunya, han tingut molt contacte amb catalanoparlants i són líders comunitaris, ja que dirigeixen associacions o mitjans de comunicació dels panjabis a Catalunya.

Taula 34: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds d'activisme procatalà

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Educació	Entitat
Gatnam	home	31	Índia	6	urbà	universitat	centre religiós
Iqteza	home	44	Pakistan	22	rural	universitat	centre religiós
Jamaal	home	60	Pakistan	20	urbà	universitat	associació
Muammir	home	57	Pakistan	13	urbà	secundària	partit polític
Najat	home	26	Pakistan	4	urbà	universitat	associació
Raqim	home	54	Pakistan	38	rural	primària	mitjà de comunicació
Usam	home	28	Pakistan	10	urbà	universitat	centre religiós

El Muammir, l'únic que no parla català d'aquest grup, es mostra, tanmateix, orgullós que els seus fills sí que el parlin. Justifica la pròpia manca de competència en català per la seva edat, 57 anys.

Como mi hijos este va a escuelas habla catalán muy bien. Eso me gusta. Yo como 57-58 años, memoria ahora muy mal [vol dir que no pot aprendre una llengua per l'edat]. (Muammir, home, Pakistan, líder)

Les actituds més positives d'aquest grup estan associades a tres motius: la identificació amb el nacionalisme català, l'acceptació per part dels autòctons i l'èxit social. El Raqim té una relació afectiva molt intensa amb Catalunya, tant que va ser una de les raons per tornar-hi de Madrid.

He estat visquent a Madrid un temps, però fa molts anys, però no em va agradar. Sempre tenia baralles amb els madrilenys perquè parlaven mal del català i a mi em sabi greu perquè jo dic "tu no coneixes Catalunya, per què parles així?" I sempre tenia disgust. I al final vaig decidir tornar i viure aquí, perquè no m'identificava amb la gent aquella. (...) És com si parles mal de Pakistan. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Així mateix, el Najat, que parla molt bé en català però no sap parlar castellà, va tenir una mala experiència per parlar català fora de Catalunya. Subratlla la seva identitat catalana per sobre de la pakistanesa o de l'espanyola.

Un dia vaig anar a Madrid (...) amb uns amics. Doncs allà, jo només parlo català i jo no tenia idea que aquí parlen només el castellà. I allà vaig parlar en català. Home, i era molt diferent. Ningú m'entenia. I em miraven com a persona d'un altre país o d'un altre planeta. I sentia un por allà. Doncs a Catalunya sento com al meu país. A mi jo penso que és un altre país. (...) Em sento més català que pakistaní i que espanyol. (Najat, home, Pakistan, líder)

També en el cas del Gatnam i del Jamaal, les seves actituds cap al català estan lligades a una posició ideològica favorable al nacionalisme català. El Gatnam subratlla la similitud entre Catalunya i el Panjab a causa de l'independentisme i el Jamaal declara la seva intenció de morir a Catalunya com a català que és.

Doncs vaig decidir [aprendre català] perquè Catalunya i Panjab té una història molt semblant. Perquè Catalunya també vol ser independent i Panjab també. (Gatnam, home, Índia, líder)

Como catalán jo moriré aquí i sempre viviré aquí, nunca dejaré Catalunya. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

Com dèiem, un altre dels motius que expliquen les actituds positives vers el català és el valor integrador de la llengua. Al Najat, el català li ha servit en el procés d'integració a Catalunya, ja que li ha obert les portes a conèixer gent autòctona, de qui diu que valora positivament els immigrants que aprenen català. Se sent acceptat i membre de la cultura del país d'arribada.

El català m'ha ajudat molt per entendre aquesta societat, per tenir amics, per integrar-me en aquesta societat, per buscar feina, per conèixer la gent d'aquí. El català m'ha ajudat molt, moltíssim. (...) Aquí la gent valora el català més que el castellà. Quan miren un immigrant i està aprenent català i intenten ajudar-li, molt. I li ajuden a aprendre català, li ajuden en qualsevol manera que puguin ajudar-li. Però jo tinc molts amics pakistanesos que només parlen en castellà. Jo he vist que no tenen molts amics catalans. La majoria no té ni un amic català. Al contrari, jo parlo català, jo només parlo català i tinc molts amics d'aquí i conec moltes persones catalanes. (...) Aquí la gent quan parlo català amb les persones d'aquí sempre em diuen molt bones coses, sempre estan contents... "Mira un immigrant i està parlant en català". Jo també sento que formo part d'aquesta cultura i em sento bé. (Najat, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, els participants agrupats en aquest tipus reconeixen que la majoria dels seus compatriotes no se senten atrets pel català. El Najat assenyala la manca d'informació

com la causa principal perquè els immigrants no s'interessin pel català i considera que se'ls ha de donar més informació. Al seu parer, el català és útil per integrar-se, trobar amics i aconseguir feina.

És la falta de la informació. I la majoria dels pakistanesos que diuen això, que el català no té cap importància no tenen prou informació. No saben que a l'ajuntament utilitzen català, no saben que si parles català tens més oportunitat per integrar-se en aquesta societat. I tindràs més amics, tindràs més possibilitats de trobar la feina i et sentiràs molt millor aquí. (...) Però la majoria no apren. És que hem de donar la informació, hem de convèncer-los, que han d'aprendre català. (Najat, home, Pakistan, líder)

El Jamaal explica en termes polítics relacionats amb l'eix nacional la preferència dels immigrants pakistanesos pel castellà a Catalunya. Assegura que es fonamenten en el centralisme pakistanès, que identifica la unitat del país amb una única llengua, quan interpreten la situació política catalana. És per això que associen Catalunya, com a part d'Espanya, amb una sola llengua, l'espanyol.

—Investigador: I la majoria dels pakistanesos aquí diries que aprenen català o castellà?

—Jamaal: Castellà. Perquè és també mentalitat de centralisme en Pakistan i aquí també és centralisme. “Nosaltres vivim en Espanya, no vivim en Catalunya. Hem de parlar castellà, Spanish.”

També el Raqim considera que els immigrants haurien d'aprofitar el fet que els autòctons valorin l'aprenentatge del català. És més, creu que és impossible tenir una relació estreta amb la població autòctona sense parlar català.

Si estàs a Catalunya i la gent d'aquí et veu millor perquè tu parles català, per què no has de parlar? Tu el que vols és estar a gust amb la gent, a on vius, a la societat, tenir una relació molt propera, no? I no la pots tenir si no parles català. (Raqim, home, Pakistan, líder)

El Muammir fa una valoració semblant, ja que és conscient de la importància del català i de la preferència de part dels autòctons pel català, tot i que ell no el parla.

En Barcelona aquí lengua importante de catalán. Porque en provincia de catalán hay que prefriere todos catalán que hay que hablar catalán. Todo gente que hablar con un catalán este muy contento.

Oficina también hay que todo, mayoría de catalán. Pero puede español también. Pero prefiere catalán aquí. (Muammar, home, Pakistan, líder)

En el cas del Gatnam va ser molt important l'estímul constant que rebia dels autòctons cada vegada que parlava en català, les mostres de respecte i d'afecte. De fet, l'estímul va ser tan fort que actualment té un bon nivell comunicatiu de català.

I altra cosa és quan... els gent d'aquí t'estimen, et fan sentir que ets d'aquí, això també t'ajuda... per exemple quan vaig començar a aprendre català, parlava una mica, deia "bon dia", "hola", "voldria comprar això", "em pots donar això"... només unes paraules. I em donaven seu respecte, obrien seus cors, no? I això, per mi, va ser molt... Recordo un dia vaig anar a farmàcia en Badalona, i entro. La noia "¿qué quieres?" [to d'enfadat]. "Volia comprar aquests medicaments". "Senyor, sisplau", em diu, "parles català!" i va sortir d'allà per donar-me petons, no? Diu: "Et felicito". Això és molt, no? crec. (Gatnam, home, Índia, líder)

En realitat, considera que els autòctons són els responsables que ell parli català.

Perquè quan arribava a casa seia, no? i pensava, això "aquesta gent amb una llengua como t'estima, no?" Valorava, no? I ... que els mateixos m'han donat aquest suport, aquests ànims per aprendre més. No he sigut jo, sinó han sigut ells mateixos perquè jo pugui aprendre més... Va ser això. (Gatnam, home, Índia, líder)

Com a conseqüència d'aquesta acceptació per part dels autòctons, el Gatnam ha desenvolupat una relació afectiva molt intensa amb el català. De fet, assenyala la llengua com a principal nexa d'unió amb els autòctons, malgrat el seu aspecte físic molt diferenciat, ja que porta barba llarga i cabells recollits en un turbant, a la manera dels sikhs ortodoxes.

Estic enamorat de català. (...) No sé, per l'aspecte que tinc, per això gent em dona més suport, més ànims, jo penso si fos una persona al meu lloc sense turbant, o així... no donen molta importància... Bueno, sí que donen, valoren, però no tant com a mi, no? Perquè imaginem aquesta gent quan ens veuen als carrers pensen aquests que porten barba, turbants, segur que no parlen ni castellà. Pensen que aquesta gent és així, no? Però quan senten parlant català doncs queden així, no? Ui, ui és que em sento tan orgullós de parlar en català... perquè (...) no he passat ni un dia que des de que visc aquí, no? Cada dia passa alguna història petita, cada dia. Vas qualsevol lloc, a una botiga, o una

oficina... i ... sempre “oi, parles català? Et felicito” “Molt bé! Què bé que parles català, no?” “Això ens agrada! Ho fas molt bé”.

Fa una comparació amb altres països que coneix i amb altres llengües i conclou que el cas del català no té comparació.

Jo penso si vaig un altre qualsevol país no et dirien mai. Si vas a Canadà, per exemple, ningú em dirà “you speak very good English!” No, nobody. O si vas a França “Parles français!”. No ningú et dirà. Si vas a Aleman, no et diran que parles molt bé. (...) Perquè jo he viscut en tots els països quasibé un mes o dos mesos, però com et valoren aquí en Catalunya és l’últim. (Gatnam, home, Índia, líder)

El Gatnam sent la necessitat de parlar als autòctons sobre la seva religió i la seva cultura. Considera que la llengua és imprescindible per poder assolir l’objectiu, per la qual cosa va escriure un llibre per promocionar el català com a eina d’integració, sense haver de deixar de banda la pròpia identitat.

Després un any vaig escriure un llibre (...) per la gent de la meua comunitat. Per tema d’integració és molt important, si la llengua. Com he explicat abans, (...) la gent on viu ha de saber la llengua. (...) Per exemple, si una persona et pregunta: “Qui ets?” i “per què portes turbant?” Has de saber contestar, no? (...) Doncs... vaig escriure per les persones que es puguin integrar a través de llengua és molt important sense deixar teva identificació però és molt important integrar-se. (Gatnam, home, Índia, líder)

Les actituds positives cap al català van lligades a un ús conscient i freqüent de la llengua. En el cas del Jamaal l’ús actiu és força recent, i ha estat provocat per la influència familiar. En concret, perquè després del reagrupament familiar, fa uns vuit anys, quan intentava animar el seu fill adolescent nouvingut del Pakistan perquè estudiés el català, el fill li va retreure que ell només parlés castellà. Aquest fet va constituir l’empenta per començar a parlar en català, tot i que les seves competències són força febles.

Català en realitat que quan van venir mi família i Najat, jo vaig parlar a Najat que tu ha d’estudiar catalán i ell va dir !que no, papà, jo estudiaré castellano”. I jo vaig dir que “no, no; catalán, perquè nosaltres vivim en Catalunya, no Espanya”. I ell va dir que “pare, per què tu no parla català?” [riu] I jo vaig dir “no, no” com a papa, “tu ha d’aprendre català, ja està” [fa veu com d’enfadat]. Però

parla una mica abans també, però després jo vaig pensar “no, no, no; jo parlaré”. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

La característica principal d’aquest grup és, precisament, que exerceixen com a promotors del català. En efecte, el Raqim es mostra orgullós del paper que juga com a promotor de la llengua entre els veïns castellanoparlants que no saben parlar català.

Vaig participar a un programa de TV3 una vegada i quan torno, al dia següent, una veïna d’aquí, que es diu Lourdes, em diu “Shafiq, ayer te vi en la tele, y pasé una vergüenza...” Y yo digo “ostres què hauré dit, no?” Y digo “¿qué, qué pasó?”. “Es que tú siendo de fuera y hablabas catalán y yo que soy de aquí y llevo toda la vida aquí, cojones, y no hablo catalán” [riu]. Dic “Mira, pues ja m’agrada que passis vergonya per això perquè ja és hora que sàpigues parlar el català i sàpigues on vius”. “No, no, no. Tienes razón, tienes razón”. Pues bueno. Però és la gent que viu aquí i la majoria són andalusos o castellans. (Raqim, home, Pakistan, líder)

També es mostra orgullós del proselitisme que exerceix amb vehemència entre els veïns catalanoparlants que no fan servir el català perquè viuen en un entorn completament castellanoparlant.

És més que a vegades tinc baralles amb gent catalana. Són catalans i no parlen en català. I seus fills no parlen català. I jo li dic “però per què?”. “Hombre porque la mayoría de los niños son castellanos”. “A mi tant em fa això! Tu a casa teva (...) o aquí per què li parles a la nena en castellà?” “Da igual”, diu. “Da igual, no! Si tu no defenses la teva llengua de fora no vindran, tu has de començar, per tu” i coses d’aquestes que vius a diari, no? (Raqim, home, Pakistan, líder)

També l’Usam considera que ha d’actuar com a referent i model positiu cap al català per als joves pakistanesos del seu barri i els seus pares, perquè relacionin el català amb l’èxit social. El barri on viu l’Usam es troba en una ciutat de l’àrea metropolitana de Barcelona i té un nivell socioeconòmic força baix.

Aquí al barri la llengua majoritària és el castellà, (...) malgrat que són castellanoparlants majoritàriament [els joves panjabis del barri] però tenen respecte pel català també. Perquè gràcies al professor i d’altres que som els que parlem català des de la comunitat, jo estic vinculat a molts moviments des de la comunitat, hem pogut transmetre, jo crec que ho hem fet bé, hem aconseguit mínimament que els pares relacionin el català amb un cert èxit social. (...) Jo crec que les famílies estan bastant conscients d’això. (Usam, home, Pakistan, líder)

Igualment, l'Iqteza es considera un referent per als usuaris de la seva associació, ja que està convençut de la conveniència d'aprendre el català per part dels immigrants, tot i que insisteix en la llibertat individual.

—Iqteza: Jo crec que per les persones vingudes d'altres llocs, és un clau, per obrir.

—Investigador: Aprendre català vols dir?

—Iqteza: Exacte.

—Investigador: I entre la vostra comunitat, la comunitat pakistanesa?

—Iqteza: Jo me l'estic forçant que tinc, que tinguin una envidia sana i que n'aprenquin. Ara, cadascú és lliure d'opció.

Aquesta relació positiva amb el català es veu reforçada pel seu tracte amb les autoritats catalanes com a representant de la comunitat sikh. A més, el Gatnam és conscient que ell serveix de referent i de model perquè també altres joves sikhs desenvolupin actituds positives cap al català.

Per exemple cada dia els joves [sikhs] em pregunten “Jo també vull aprendre català”. Com jo sóc portaveu de qualsevol acte que fem, quan jo parlo, quan venen gent d'aquí, autoritats, per exemple, cap de policia, mossos, o alcaldes, els ministres de, diguéssim els consells de Generalitat, quan venen, quan em senten parlar “Què bé que parles, no?” “Jo també. Igual temps fa que estic aquí però no parlo”. Tenen ganes, em pregunten molt. “Jo també vull”. Vénen molts a preguntar. (Gatnam, home, Índia, líder)

També el Jamaal fa tasques de proselitisme a favor del català entre els compatriotes que s'apropen a l'associació d'ajut als immigrants que lidera. Està convençut que el fet de saber català comporta una millor acollida i més empatia per part dels autòctons, tot i que molts immigrants no en són conscients al principi de viure a Catalunya. De fet, tots els cursos de llengua que organitza la seva associació són cursos de català, amb el fi de promoure la integració.

Mira, para inmigrante jo crec que serveix més i para altra gent ¿vale? és su llengua. Sirve, no sirve, és... jo no entro, però hem de parlar català. Como gent de aquí. Però como emigrant jo crec que serveix més... obrir porta de la feina, de comunitat, de tot coses. Per exemple, quan jo parlo catalán en qualsevol oficina, en realitat actitud de gent d'aquí es canvia i si jo parlo castellano, no. És mal, és bo, és altra cosa. Jo no vaig a entrar ahí. Por què canvien? si una persona parla un immigrant parla catalán i canvia su actitud. Jo entro ahí. Jo lo que sents, t'explico. (...) Majoria de gent jo explico. I

sí que hi han gent que aquí quan comencen curs i després adieu. Però tornen després uns anys. I per què? Perquè diuen que “nosaltres venen llaunes i samosa, pakora en carrer, quan parlem alguna paraula de catalán i actitud de gent canvia; así volem aprendre més”. Así sí que tornen i aprenen més. (Jamaal, home, Pakistan, líder)

A part, un altre element que converteix el català en una llengua útil és que es presenta, també, com a llengua institucional que dóna accés als serveis.

Se li ha de donar importància al català; és millor que aprenguin català els pakistanesos. (...) Jo crec haurem de donar, val? perquè aquí utilitzen dues llengües, com que la primera és català i tota la llengua de sanitat, d'educació és en català; els municipis en català. I el que totes les necessitats de primera mà t'ho trobes en català. És millor que aprenguin. (Iqteza, home, Pakistan, líder)

De totes maneres, al costat de l'acceptació per part dels autòctons, els panjabis d'aquest grup també s'han trobat amb obstacles per la norma de convergència al castellà, que provoca que els autòctons catalanoparlants parlin en castellà als estrangers.

A mi em fa gràcia perquè moltes vegades parlo amb una persona, truco per lo que sigui, no? i quan pregunten “i el seu nom?” i quan dic Muqtadir, “Ah ¿es que hablas catalán?” de seguida expressió es converteix al castellà [riu]. (Iqteza, home, Pakistan, líder)

El Raqim, que va viure una temporada en un entorn amb gran presència del català, també va patir la norma de convergència al castellà, tot i que va acabar aconseguint que li parlessin en català.

Jo com que he viscut a un poble catalanoparlant no va ser fàcil perquè els amics que coneixia em parlaven en castellà al ser estranger, però jo els insistia que jo volia aprendre el català i al final ho vaig aconseguir. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Un altre punt en comú entre els entrevistats activistes del català, és que tenen una posició molt favorable cap a la política lingüística catalana. Això sí, el Gatnam insisteix que no ha d'haver-hi cap prohibició ni cap obligació cap a la llengua, perquè llengua i sentiments van molt lligats. Hi afegeix, però, que en el cas del català no hi ha obligació d'aprendre la llengua, sinó suport a l'aprenentatge.

Jo penso que és voluntat de cada persona, no? O són sentiments, perquè llengua és molt important. Ho que tu sents, no? No és una cosa només per comunicar, no? Són sentiments. Ho que jo penso. I

no hem de tallar, no hem de trencar aquests sentiments, sigui qualsevol persona, o sigui qualsevol llengua, o sigui català, o sigui castellà, si una persona estima castellà, doncs, hem de deixar-li perquè és seva voluntat. (...) No hem d'obligar ningú i no hem de tampoc dir-lis que no, això no pot ser, no? Per exemple, que va passar una mica fa temps per exemple el tema de català que volien prohibir tot això? Doncs, això, eh, sí. Aquí els catalans no t'obliguen, però sí que et donen molt de suport. (Gatnam, home, Índia, líder)

Quant a les competències en llengües d'arribada, el de Najat és un cas força atípic, ja que parla català però no és capaç de parlar en castellà. Amb el temps, però, el Najat ha comprovat que amb el català no n'hi ha prou i que, per tant, necessitarà també el castellà per poder treballar a Catalunya, tot i que encara segueix prioritzant el català.

—Investigador: I tu creus que el fet de saber català afecta a la feina?

—Najat: Sí i no. Això no tinc clar. És que m'ha ajudat a aconseguir aquesta feina de mediador cultural. Però jo penso que si aprenc el castellà tindrè més oportunitats per aconseguir una altra feina o una feina fixa. (...) Castellà també és imprescindible aquí, ara ho veig clar. (...) Amb català jo penso que tens molt més oportunitats per fer qualsevol cosa aquí. El castellà també és important però per la societat d'aquí català és més important i tens portes obertes si saps català i castellà.

7.2.1.2 L'acceptació del català i el castellà

Entre els entrevistats d'aquest grup les actituds són favorables cap a les dues llengües oficials de la societat d'arribada, tot i que en general mostren actituds més positives vers el castellà que vers el català. En aquest grup no hi ha cap persona que participi com a líder comunitari (vegeu Taula 35); només hi ha panjabis comuns. D'una banda, es troben els panjabis d'origen pakistanès següents: l'Anwar, el Gulfaam, la Hamimah, l'Iqrar, el Muqtadir, el Mutaal, el Maruf, el Qadir, el Shahmir, la Tania i la Zarnish. Aquestes dues últimes, la Tania i la Zarnish, són dones. D'altra banda, els panjabis indis entre els quals s'han identificat actituds d'aquest tipus són els següents: l'Ankur, el Harprit, el Manda, el Misri, el Parmit, el Rakesh, la Serena, la Tatbir i la Virendri. Per tant, hi ha tres dones entre els indis: la Serena, la Tatbir i la Virendri.

Taula 35: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds favorables al català i al castellà

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural/urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Ankur	Home	27	Índia	4	rural	Secundària	atur
Anwar	Home	38	Pakistan	13	urbà	Universitat	mediador
Gulfaam	Home	39	Pakistan	16	rural	Universitat	mediador
Harprit	Home	27	Índia	0	urbà	Universitat	atur
Hamimah	Dona	20	Pakistan	4	urbà	Secundària	estudiant batxillerat
Iqrar	Home	27	Pakistan	1	rural	Universitat	estudiant universitat
Manda	Home	27	Índia	4	rural	Secundària	atur
Misri	Home	34	Índia	10	rural	Primària	operari construcció
Muqtadir	Home	22	Pakistan	0	rural	Secundària	atur
Mutaal	Home	25	Pakistan	2	urbà	Primària	atur
Maruf	Home	40	Pakistan	10	urbà	Secundària	atur
Parmit	Home	30	Índia	1	rural	Secundària	ajudant botiga
Qadir	Home	31	Pakistan	8	rural	Universitat	cambrer
Rakesh	Home	27	Índia	0	rural	Secundària	cambrer
Shahmir	Home	27	Pakistan	0	urbà	Universitat	locutori
Serena	Dona	30	Índia	16	rural	Universitat	mediadora
Tania	Dona	56	Pakistan	4	rural	Universitat	atur
Tatbir	Dona	40	Índia	8	rural	Primària	mestressa
Virendri	Dona	51	Índia	18	urbà	Primària	mestressa
Zarnish	Dona	21	Pakistan	4	rural	Secundària	mestressa

Els entrevistats agrupats aquí tenen una opinió favorable cap a la política lingüística que promou del català i creuen que aquesta llengua és important a Catalunya per motius instrumentals, sobretot per a la feina, com a complementària al castellà, i perquè facilita la integració, ja que agrada als autòctons. No obstant això, només un dels entrevistats d'aquest grup té una bona competència de català, ja que l'aprés a l'escola. La resta, fins i tot aquells que més anys porten i treballen en àmbits relacionats amb l'administració pública, tenen competències baixes en llengua català. Els que porten menys temps pensen que, en primer lloc, s'ha d'aprendre castellà i, després, català.

A diferència del tipus anterior, cap entrevistat d'aquest tipus s'ha autoidentificat com a català, sinó que a la pregunta sobre el lloc de residència, han respost amb una ubicació

geogràfica, que no sempre coincideix; és a dir, que sembla que els informants tenen diversos punts geogràfics de referència. Així, alguns manifesten que viuen a Espanya, altres diuen que viuen a Catalunya i hi ha un tercer grup que indica Barcelona com a lloc de residència. Per exemple, l'Anwar, home pakistanès, casat amb una dona d'una altra nacionalitat i resident a Catalunya des de l'any 2000, ja té la nacionalitat espanyola i manifesta una identitat dual espanyola, d'una banda, justificada per la qüestió administrativa i pel temps prolongat de residència al país, a més de pakistanesa, d'una altra banda, justificada per les seves arrels.

Es un poco difícil. Yo entre dos sitios porque yo nunca llegaré acuerdo conmigo mismo, tampoco con la gente de aquí. (...) Porque administrativamente yo soy español. Tengo DNI español. (...) Me siento entre dos sitios. No tengo problemas. Yo tengo mis raíces allí porque nací allí (...) en Pakistán y he estado en gran parte de mi vida aquí y los años son muy importantes de tu vida. Que es joven y ¿sabes? esto he pasado aquí. Me siento de los dos sitios. (Anwar, home, Pakistan, comú)

El Misri, indi de 34 anys i resident a Barcelona des del 2005, es va adonar que casa seva és Barcelona en un viatge a l'Índia.

Yo cuando allí, India, no sé, veces pensa “venga, rápido volver Barcelona”. (...) Porque no sé, como aquí mucho tiempo. Yo ir India siete-ocho años después. Como ahora pensa que ahora mi casa aquí. (Misri, home, Índia, comú)

El Mutaal, de 25 anys i amb dos anys de residència a Catalunya, respon amb una altra opció diferent a les dues anteriors. Afirmar que és de Catalunya, també pel fet de viure a Catalunya, a més de ser del Pakistan.

Soy de Pakistán. (...) Ahora soy de Cataluña también, porque vivo de aquí. (Mutaal, home, Pakistan, comú)

En canvi, l'Ankur, home de 27 anys i amb 4 anys de residència a Catalunya, manifesta que “de moment” se sent panjabi, de l'Índia. Vol romandre a Catalunya, però veu el futur amb incertesa.

Momento yo eres de Punjabi, de India. (...) Quiero vivir aquí, per a ver, hacer la vida aquí y ya está. A mí me gusta este país. (Ankur, home, Índia, comú)

En aquest grup és molt menys intensa la percepció d'acceptació per part dels autòctons dels immigrants que parlen català, probablement perquè com que en tenen unes competències molt baixes, no han tingut vivències personals positives relacionades amb el català. Per exemple, el Harprit, indi de 27 anys, arribat a Catalunya uns mesos abans a un barri amb una elevada taxa de població immigrant, s'ha apuntat en un curs de català, però ho ha fet per recomanació d'un amic i no és del tot conscient de la situació sociolingüística catalana. De fet, es pensa que a Catalunya tothom rebutja el castellà.

—Investigador: Why did you choose Catalan for the course here and not Spanish, for example?

—Harprit: Because sometime I'd listened people saying if you're living in Catalonia then you must go to Catalan school, because there people like to speak only in Catalan. If you speak in Spanish, then they don't like. I don't know it is true or not.

En canvi, el Maruf, pakistanès de 40 anys i resident a Catalunya els últims 10 anys, sí que és conscient que els autòctons accepten els estrangers que aprenen català.

Si un extranjero habla catalán, aprecian más y se quedan feliz. (Maruf, home, Pakistan, comú)

També el Rakesh, indi de 27 anys i arribat a Catalunya uns mesos abans, manifesta que el català resulta útil per tal de comunicar-se amb els autòctons, que valoren més aquesta llengua que el castellà.

Catalan is very important for learn for everyone. For example, if I go in hospital me and my friend, there was a lady doctor, she told me “do you speak Catalan?” I said “not”. “Why don't you speak Catalan?” I say “I'm new here, I'm going to school every week like two days”. “Ah, OK, OK, OK. That is good for me”. She told me like this “If you learn Catalan, that is good for you” (...) Because she told me “I like Catalan”. “I don't like *castellano*”. What can I do there? Nothing. If you don't speak Catalan how we talk with her? No chance. (Rakesh, home, Índia, comú)

A les entrevistes amb aquests participants es repeteix la idea de la dificultat que comporta l'aprenentatge del català, sobretot relacionada amb la pronunciació i la diferència entre l'escrit i l'oral, en contraposició al castellà que consideren una llengua fàcil d'aprendre. Diuen que és més fàcil el castellà perquè, segons ells, l'escriptura es correspon amb la pronunciació sempre, a l'igual que, segons ells, ocorre amb l'urdú i amb el panjabi. Així

ho expressen el Gulfaam, pakistanès de 39 anys d'edat i 16 anys de residència a Barcelona, i el Mutaal, pakistanès de 25 anys d'edat i dos anys de residència a Catalunya.

Difícil yo diría el catalán tal vez, porque estoy en medio de este aprendizaje (...) porque cambia un poco la pronunciación porque castellano tiene una pronunciación bastante clara como se dice de tal forma se escribe. Igual que urdu, igual que el punyabí. (...) A mí realmente, nivel pronunciación estilo francés me parece. Ahí me parece un poco más complicado nivel gramático, quizá. (...) Yo creo que difícil no es, pero distinto, sí. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

Un poco difícil [el català]. (...) Porque pronunciar es difícil. En castellano hay que pronunciar igual hay mucho como es punyabí y urdu. Son iguales. (Mutaal, home, Pakistan, comú)

De totes maneres, aquesta idea pot modificar-se per influència de catalanoparlants propers. Aquest és el cas del Qadir, pakistanès de 31 anys, resident a Barcelona els últims 8 anys, influenciat per la seva parella i la seva sogra catalanoparlants.

Y cada vez me gusta más catalán. A lo mejor es influencia de su madre [la mare de la seva companya] o de ella [la companya] [riu] (...). De verdad, cuando habla en catalán me gusta ¿no? Y antes para mí era muy difícil cómo pronunciar catalán, era muy difícil para mí, pero ahora sí que voy adaptando. (Qadir, home, Pakistan, comú)

La Serena, d'origen indi, 30 anys d'edat i resident a Catalunya des dels 14 anys d'edat, també ha identificat la presència d'aquesta idea sobre la dificultat del català entre els seus compatriotes panjabis. Atribueix aquesta dificultat, però, a la metodologia de l'ensenyament i la manca de preparació del professorat voluntari encarregat de molts dels cursos de llengua adreçats als immigrants i organitzats, sobretot, per les ONG.

El català els sembla difícil als panjabis que viuen aquí perquè crec que no hi ha prou escoles en condicions que facin cursos per adults. La majoria d'escoles que hi ha (...) la majoria dels professors que imparteixen aquests cursos són voluntaris. (Serena, dona, Índia, comú)

Un altre punt important és el cas del Gulfaam, que és un dels pocs casos entre els panjabis que, arran de conèixer la situació sociolingüística catalana, manifesta que ha canviat les seves actituds cap al panjabi i ha desenvolupat actituds de defensa de la seva llengua inicial.

Els entrevistats amb actituds d'acceptació de les dues llengües consideren que el català és una llengua important a Catalunya, però que es troba en una posició secundària respecte del castellà. Assenyalen que el català està limitat a Catalunya a diferència del castellà, que es parla a tot Espanya i és una llengua internacional. El castellà és, per ells, la llengua més important en el món laboral. Així ho apunta el Shahmir, pakistanès de 27 anys i que fa només uns mesos que resideix a Catalunya, que considera que és suficient saber castellà per poder viure a Catalunya, ja que tots els catalanoparlants són bilingües.

Most of people speak *castellà*. Catalan as well a little bit. (...) Even if you don't know Catalan, you can live here if you know *castellà*. Because the person who knows Catalan he obviously knows *castellà* as well. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

L'Ankur, el Harprit i el Parmit, d'origen indi, i el Muqtadir, d'origen pakistanès, tots ells joves d'entre 22 i 30 anys d'edat, a l'atur o amb feina molt inestable i només residents a Catalunya durant uns mesos, tret de l'Ankur que porta quatre anys, manifesten que és prioritari aprendre primer el castellà, perquè és la llengua que permet la mobilitat per tot Espanya o fins i tot a d'altres països. De fet, consideren que és la llengua que sap parlar tothom a Catalunya i que és imprescindible per aconseguir feina. Així ho expressen l'Ankur, el Harprit i el Shahmir, posant èmfasi en la mobilitat que els permet el castellà arreu d'Espanya. Dos d'ells esmenten, també, València entre les possibilitats obertes pel castellà, la qual cosa vol dir que no la consideren un territori de parla catalana.

Si vivimos Cataluña tiene que aprender mejor, y castellano primero ¿sabe? Es porque voy a Madrid trabajar, ahí solo hablar castellano, catalán no. Tiene que aprender castellano. Todo España habla castellano. (...) Luego sí, catalán también. (Ankur, home, Índia, comú)

If I live in Spain, then it is important because sometimes I go in another city like in Valencia or Zaragoza, like that they speak in Spanish, maybe there people don't like Catalan or maybe don't understand it. (Harprit, home, Índia, comú)

I preferred to learn Castellano so that I can move to others parts of Spain as well, like in Valencia, in Madrid... (Shahmir, home, Pakistan, comú)

Un altre dels motius que justifiquen aprendre el castellà és que resulta imprescindible per tal d'aconseguir una feina, tal com explica el Rakesh.

If we don't speak Castellano, how we get a job? If you want a job you compulsorily need Castellano. (Rakesh, home, Índia, comú)

De totes maneres, almenys el Parmit, el Manda i el Muqtadir afirmen que, després d'aprendre castellà, estudiaran el català. El català es presenta com una llengua que també és necessària per aconseguir feina, però el castellà és la llengua que tothom entén. a més de ser internacional.

Every person knows Castellano. (...) Therefore, I first learn Castellano. After when I understand Castellano then I go with Catalan. (Parmit, home, Índia, comú)

Spanish is the main language in Spain. When I speak Spanish, after I'll try to learn Catalan. First Spanish, because totally people speak the Spanish, Catalan a little. (Manda, home, Índia, comú)

First, I will learn Castellano. After that I have to try to learn Catalan. (...) Because in Catalonia it's a very compulsory language Catalan (...) because when I get a job, they are asking as "you know Catalan language?" (...) When I try to learn the two of them languages I'm gonna confuse. First of all, I will learn only Castellano, after that I learn Catalan. Because Castellano is international language, Catalan is only spoken here in Catalonia. That's why is more important *Español*, *Castellano*. (Muqtadir, home, Pakistan, comú)

La Tania, pakistanesa, amb educació universitària i d'ideologia progressista, explica la preferència pel castellà dels seus compatriotes pakistanesos pel fet que tenen un nivell educatiu baix que, segons ella, els impedeix d'adonar-se del valor del català i d'entendre res del seu nou entorn. En canvi, segons la Tania, sí que són conscients del valor del català aquells que volen estudiar i buscar bones feines.

People [els pakistanesos] prefer Spanish. (...) They don't understand about the value of Catalan. The value of Catalan is understood by those people who want to study, who want good jobs. They know the importance of Catalan. But Pakistani people are only Spanish, they speak only Spanish. (...) The level of education is very low, especially in Pakistan. The people are here the level of education is very low, they cannot understand anything. (Tania, dona, Pakistan, comú)

Al llarg del seu discurs, la Tania torna a subratllar la importància del català per aconseguir feina.

Here everyone says learn Catalan because jobs are available in Catalan. If you don't speak Catalan you cannot get a job. Everybody says Catalan is important here. (Tania, dona, Pakistan, comú)

Dins d'aquest grup, els participants també valoren el català, en àmbits com, per exemple, a l'hora de regularitzar la situació administrativa o per poder conèixer la cultura del país. És el cas de l'Ankur i el Rakesh, que consideren que el català és necessari a l'hora d'aconseguir regular la situació administrativa o aconseguir "els papers".

Yo quiero catalán porque ahora aquí dicen que cuando vive en Cataluña es muy importante y que tiene que aprender catalán. (...) Importante dice que para arraigo y por papeles también piden certificado de catalán y también cuando entrevista ellos hablan catalán y luego dejan un papel para leer, para escribir, qué sabe, que tres años lleva aquí que no aprende nada "¿qué es eso?" y te pone falta que no sabe. Eso problema para papeles. (Ankur, home, Índia, comú)

If we are in Spain, we learn Castellano (...). After, if you live in Catalonia you must need Catalan. (...) Because if we get paper here you must need Catalan. (Rakesh, home, Índia, comú)

El Mutaal amplia la importància del català a factors culturals, d'integració, sense oblidar les raons instrumentals, que ja han aparegut abans.

También catalán es en Cataluña muy importante. Para aprender cultura, para entender personas, para buscar trabajo. (Mutaal, home, Pakistan, comú)

Finalment, el Qadir fonamenta la necessitat d'aprendre català en la visió de futur sobre la vitalitat de la llengua.

Yo creo que si estamos en Cataluña y cada vez gente van a hablar más catalán porque le están estudiando y le están llevando en este camino que es Cataluña. Y si queremos vivir aquí, será muy importante que aprendamos catalán. (Qadir, home, Pakistan, comú)

Algunes persones amb aquest tipus d'actituds tenen competències lingüístiques tan baixes, tant en català com en castellà, que no són capaços de distingir una llengua de

l'altra, la qual cosa podria afectar la seva percepció de la realitat sociolingüística catalana. Per exemple, el Harprit pensa que el català és la principal llengua d'ús social del barri on viu, quan en realitat és el castellà, ja que viu a un barri de l'àrea metropolitana de Barcelona amb molta població immigrada d'altres zones d'Espanya en les onades anteriors d'immigració i de diverses zones del món durant l'última dècada.

Actually, sometime I try to understand, but I don't know they are speaking in Catalan or Spanish. That's similar, maybe. (Harprit, home, Índia, comú)

I don't differentiate what they are speaking, either they are speaking Castellano or Catalan. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Un altre element que apareix en els discursos dels informants d'aquest grup és que l'aprenentatge del català està supeditat a la permanència en territori català, la qual cosa està lligada al fet d'aconseguir feina, ja que si no, la llengua triada és el castellà, tal com s'ha vist abans. Així ho expliquen l'Iqrar i el Maruf, pakistanesos en atur.

I'm thinking if I stay long then I will learn Catalan, otherwise I will learn a little bit of Spanish. If I get a job, I will learn Catalan, otherwise I will go back. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

Porque nadie me explique cuando llegué que es importante para vivir y tampoco no llevaba decidido que voy a vivir aquí o en Valencia. Por eso me metí en el castellano, y también en Valencia, castellano. Por eso no he hecho ningún curso de catalán. (Maruf, home, Pakistan, comú)

L'opinió dels membres d'aquest tipus és favorable a la política lingüística general de Catalunya o a la política de la llengua vehicular a l'educació en concret, excepte en un cas, el del Parmit, que es veurà més endavant.

In Catalonia is Catalan [the language of the government]. (...) I think that's good. They are saving their language. The thing this is their identity and they are preserving it. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

The Catalanian government, they are promoting Catalan as well. (...) Because they want the people to learn Catalan as well. It's quite a good effort (...) so, this is a good way to persuade the people to learn Catalan. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

El Gulfaam aporta la seva experiència positiva amb els fills i considera que el debat sobre la llengua vehicular de l'escola és fals.

Me parece fantástico [que la llengua vehicular a l'escola sigui el català]. Yo creo que cuando oigo ese debate ¿no?, libre elección de que si es escuela es en catalán o castellano (...) yo creo que aprender catalán, idioma vehicular catalán yo creo que no tiene nada de malo. Es un plus para mí ¿no? Luego ¿Qué tú puedes aprender castellano? De hecho ya tienes castellano. Mis hijos hablan catalán y castellano perfectamente. Yo no veo este problema. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

En canvi, el Parmit, indi de 30 anys, sense fills i resident a Barcelona des de fa uns mesos, a un barri de l'àrea metropolitana de Barcelona, relaciona la promoció del català amb l'independentisme, fenomen al qual és contrari. De fet, el compara amb l'independentisme del Panjab indi i es mostra favorable a què els territoris romanguin units.

—Investigador: What do you think about that [el fet que la llengua vehicular al sistema educatiu sigui el català]?

—Parmit: [dubta] Sometimes good, sometimes not good. I don't know. Catalonia wants different country from Spain? Actually (...) it is not good. For your information in India Punjabi people want different country. (...) I think it's not good. Because (...) joint family is the best; not separate. (...) Slowly slowly all are divided and that's not good, I think.

A més, també es posen de manifest les contradiccions de les polítiques lingüístiques aplicades a Catalunya. Per exemple, la Hamimah, pakistanesa de 20 anys i arribada fa quatre anys, viu en un barri predominantment castellanoparlant on ha entrat aquest any a l'institut a fer batxillerat. No parla castellà i ha començat a fer un curs de català, però no entén que tinguin els llibres en català i que, tot i així, els professors parlin castellà en classe.

El fet de viure en barris poc catalanoparlants i la manca de coneixement del territori fa que alguns tinguin percepcions molt limitades sobre l'ús social del català, tot i que també n'hi ha qui en coneix alguns factors importants. Per exemple, es relaciona l'ús del català amb la gent gran i els ambients rurals, i amb el fet de tenir pares catalans i no pas emigrats d'altres parts d'Espanya.

Yo he visto, sí, mucha gente mayor cuando viene, voy a una supermercado está hablando catalán. (...) Jóvenes también yo he escuchado, playa estaba hablando, pero muy poca gente de jovencitos, sí. (...) Hay pueblos de Cataluña que todo el mundo habla catalán y cuando tú hablas catalán ellos contentos que tú aprendes. Y no, casi gente no habla contigo. Mayoría, por ejemplo gente mayor gusta catalán. (Ankur, home, Índia, comú)

L'Iqrar té informació sobre l'ús més freqüent del català fora de Barcelona, però confessa que no ho ha experimentat directament.

One of my class friends she lives outside Barcelona and she says in her village everybody speaks Catalan (...). People outside Barcelona prefer Catalan, but I don't know. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

L'Anwar explica que a l'àrea de Barcelona predomina el castellà per causa de la gran quantitat d'immigrants que hi resideixen, la qual cosa demostra coneixements de la situació sociolingüística a Catalunya.

Si te vas a Lleida o Girona por ahí entonces escuchas catalán, porque aquí como hay mucha emigración hay gente de fuera y tal, entonces la lengua de comunicación aquí [a l'àrea metropolitana] es castellano. (...) Si te vas fuera de aquí, y la gente comunican en catalán, en los pueblos, por ejemplo. (...) Gente mayor, sobre todo. Y ahora los jóvenes también. (Anwar, home, Pakistan, comú)

També el Qadir, pakistanès de 31 anys, que resideix des dels 25 a Catalunya i actualment viu en parella amb una dona catalana, relaciona l'ús del castellà amb la immigració arribada d'altres parts d'Espanya. Defensa l'aprenentatge i l'ús del català deslligant-lo de la ideologia independentista i remarcant el valor intrínsec de la llengua, tot i que ell no l'ha apres.

Las personas que hablan más catalán, que sus padres han nacido aquí. Y sus madres son de aquí. Y además si un madre ha casado fuera, por ejemplo con un andaluz o con un madrileño, seguramente su niño es más catalán y como en su caso [el de la seva companya] que su padre es andaluz y su madre es catalana y por eso ella prefiere hablar catalán y prefiere ser catalana y además yo creo que los niños que yo he visto aquí ellos sí que saben catalán y pueden hablar catalán pero no hablan porque sus padres o sus abuelos porque no eran de aquí, han venido de fuera. Porque su madre y su padre eran andaluz, no una persona de aquí. Y por eso yo creo que ellos todavía tienen influencia de España. "No, no, Cataluña es igual. Aunque aprendamos en escuela, no hablamos". Yo creo que es

muy importante tener riqueza de idioma ¿no? Es igual si estamos aquí idioma o no, no tiene que ver nada ni con la independencia ni nada. Aprendamos también en catalán y hablemos en catalán aquí. Yo creo que básicamente que la gente hablan catalán, que sus padres han nacido aquí. Yo creo que aquí puede ser que se hable menos catalán porque mucha gente son de fuera (...) de fuera de Cataluña. Por eso a lo mejor hablan más castellano. Pero en los pueblos o en ciudades pequeñas donde no han llegado mucho (...) seguramente ellos hablan más catalán que español, no? (Qadir, home, Pakistan, comú)

Si los dos, por ejemplo mis abuelos por parte de mi madre y padre han venido de fuera yo tengo una influencia por parte de ellos. “No, no, somos españoles, no somos catalanes; por eso vamos a hablar en español. Y catalán si necesitamos, sí” pero no le dan mucha importancia. (Qadir, home, Pakistan, comú)

A més de l'entorn familiar, l'entorn sociolingüístic de la zona de residència es considera decisiu a l'hora de saber parlar català. Així, el Misri, indi de 34 anys i resident a Catalunya durant els últims 10 anys, coneix panjabis d'Olot que parlen català.

También allí mi paisano, en Olot, hablando catalán. Sí, yo escucha. (Misri, home, Índia, comú)

El Misri també ha identificat l'administració pública i els serveis com a àmbits d'ús preferent del català.

A veces yo ir oficina de ayuntamiento, yo oír catalán. Como yo no sabe luego dice “no, yo no sabe catalán, en castellano”. Ellos luego sí, hablar con castellano, pero principio hablar catalán. (Misri, home, Índia, comú)

7.2.1.3 L'anticatalanisme

Les persones que s'ubiquen en l'anticatalanisme (vegeu Taula 36 i Taula 37), el tipus amb actituds contràries al català, tenen unes competències de català nul·les o molt baixes, malgrat el prolongat temps de residència. Dels quatre entrevistats agrupats en aquest tipus, el Hamim, el Harif i el Jalil són pakistanesos i la Rajvir és índia. Tots, tret del Harif, són líders d'alguna associació.

Taula 36: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis líders amb actituds contràries al català

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural o urbà	Educació	Entitat
Hamim	home	30	Pakistan	8	urbà	universitat	mitjà de comunicació
Jalil	home	55	Pakistan	16	urbà	universitat	mitjà de comunicació
Rajvir	dona	40	Índia	16	urbà	universitat	associació

Sexe: *d* = dona, *h* = home; País: *I* = Índia, *P* = Pakistan

Nivell educatiu: *univ.* = universitat

Taula 37: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds contràries al català

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural/ urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Harif	home	35	Pakistan	8	rural	primària	empresari comerç

Aquests entrevistats perceben el català com una llengua amb un àmbit geogràfic molt limitat i, conseqüentment, sense utilitat. Així, el Hamim pensa que el fet d'estudiar en català limita el futur dels nens.

—Investigador: What do you think about the fact that at school, for example, Catalan is the main language?

—Hamim: So, being a realist, I think they are going to limit their children's future. (...) Because if they are learning Catalan, they are limiting to Catalonia or any part where Catalan is the medium. (...) A Catalan speaking person is zero in London. So this will limit them.

La Rajvir, mare de dos fills en edat escolar, també manifesta arguments semblants. Menciona la limitació geogràfica del català i proposa l'anglès com a alternativa.

Yo me gustaría que tienen que poner [a l'escola] una lengua inglés, importante. (...) No catalán. Catalán solo puede hablar en Cataluña pero otro sitios, no. ¿Para qué sirve? (...) El catalán no sirve para nada, solamente dentro de Cataluña. Podemos hablar, podemos hacer. Por ejemplo, tú quieres trabajar fuera de la España ¿cómo? Aquí es mucho crisis, no hay trabajo. (Rajvir, dona, Índia, líder)

El Jalil, de 55 anys d'edat, que fa 16 anys que resideix a Catalunya i sense fills aquí, accepta la presència del català a l'ensenyament, com a llengua de la terra, però reclama més presència del castellà, per ser la segona llengua. A més, demana llibertat per triar la llengua.

Yo creo que el catalán es lengua de la terra y tiene que tener su importancia [a l'escola], la preferencia tiene que tener. Pero también la segunda lengua, el castellano tiene que tener igual para que los niños pueden elegir. (Jalil, home, Pakistan, líder)

El Hamim critica l'exagerat ús del català per part dels polítics, per exemple, quan visiten la comunitat pakistanesa i parla de fanatisme i de ridícula.

In the beginning sometime you are at some point extrapossessive. Sometimes I feel... and it kills space for the languages. I remember one of the politicians was speaking for the Pakistani community, and whenever they come to Pakistani community or Indian community, or any Asian communities, they don't know why they are there, they say one thing: "parla català, parla català". (...) I mean they are extrapossessive, extraconscious. (...) They come, instead of talking even a single line about what event, or the relevant, they would like to speak about "parla català". So this is extraconsciousness. Somewhere this is ridiculous, I think. (...) You are under the fever all the time. This is not good. (...) Because it makes you fanatic. If all the time you are under fear or special agenda, it's dangerous. (Hamim, home, Pakistan, líder)

L'objectiu de la llengua és comunicar-se, segons el Jalil, i per això creu que la tria de llengua ha d'estar subordinada a l'objectiu comunicatiu. Posa com a models els dirigents del Partit Socialista de Catalunya, que han començat a utilitzar l'urdú per tal d'arribar a la població pakistanesa.

Tenga en mente que ustedes tienen no que siempre hablar català, no. Cuestión es comunicar y si no se comunica ¿para qué sirve? El dirigente del Partido Socialista han empezado a hablar urdu y preparan su discurso en urdu. (...) Y en cambio, si uno venga a hablar en catalán y no se entiende. Si mensaje no llega, no sirve de nada. (Jalil, home, Pakistan, líder)

També el Hamim reclama la llibertat de triar quines llengües aprenen cadascú i, a més, afirma que els immigrants pakistanesos estan desorientats pel fet que hi hagi dues llengües

oficials. Al mateix temps, reitera la limitació del català com a llengua d'un territori concret.

They [els pakistanesos] think for themselves this is difficult to learn two languages. Because if they don't learn Spanish, it is a difficult thing for them to live in Spain. But if they don't learn Catalan, is also difficult for them also to live in Spain. So, they are little bit disturbed due to this behaviour. It should be their choice, either they should learn both languages or they should learn one language. They feel uncomfortable there. Impose to them both languages. If they learn Catalan language, it would be somewhere, it will create some problem in future, if they don't have work in Catalonia, then where they should go to Spain, and what will they speak there? (Hamim, home, Pakistan, líder)

El Jalil també pensa que hi ha un requeriment excessiu del domini del català per part dels immigrants, ja que gran part dels nouvinguts no s'estableixen en una zona concreta, sinó que es traslladen per motius laborals. També reclama que no hi hagi cap obligació relacionada amb la llengua.

El emigrante no sabe dónde va a estar. Su situación es que está moviendo. Puede ser que a mí me encuentre un buen trabajo y me marche allí. Entonces la lengua catalana no me va a servir en el País Vasco y después en el País Vasco me exigen, (...) yo veo que es más exigencia para la gente de fuera. Gente que está viviendo ahí, tiene que respetar la cultura de la tierra. Estoy de acuerdo, pero dejar un poco de margen, que no estén obligados ahí. Y si yo aquí me obligan que catalán y en Vasco me obligan vasco, y después en Andalucía ¿qué hablaré? (Jalil, home, Pakistan, líder)

Quant a la pressió per aprendre català, la localitzen entre els polítics i els governants, ja que consideren que la població en general és molt més permissiva en qüestions de llengua. La convergència al castellà amb els estrangers es considera un senyal de la bona educació dels catalans, segons el Jalil.

Yo creo que las personas normales simplemente quieren vivir y claro que un catalán quiere hablar catalán, pero tampoco las familias catalanas no le importa que si tienen que hablar en castellano con una persona que no entiende catalán, se puede hablar. Pero esto es una política de aquí. Y en los pueblos de Cataluña, que no son ciudades, claro ahí está más catalán. A veces ellos exigen. Pero en Barcelona o en ciudades grandes no es tanta exigencia. (...) Normalmente aquí gente tiene una educación. Hablo de los catalanes que si ven la persona es de fuera, hablan en castellano (Jalil, home, Pakistan, líder)

El Hamim reconeix, no obstant això, que per a les generacions de descendents dels immigrants la qüestió lingüística és menys problemàtica perquè ja són capaços de parlar català.

He was in a Pakistani family program and he was speaking in Catalan. Everyone was responding him from their seat in Catalan. So maybe in next generation will be more easier. (Hamim, home, Pakistan, líder)

El Harif és propietari d'un comerç en un barri, on admet que molts dels clients parlen català, i la seva parella, catalana, es comunica a casa en català amb el fill que ella té d'una relació prèvia. Segons ell, la llengua amb demanda per part dels autòctons és el castellà, la qual cosa la fa necessària per a la feina i això l'empeny a tenir ganes de millorar-la. Alhora, considera que el català no és necessari i que és difícil. Tot i així, i malgrat que porta vuit anys a Catalunya, encara té un nivell molt bàsic de castellà, que sovint en dificulta la comprensió.

Catalán [riu i mira la seva companya que és catalana i està a prop] difícil para hablar (...). Me gusta, pero muy difícil, pero no hay oficina, no hay nada. (...) Porque si sale problema mi aprender, pero si no sale problema castellano y ya está. Castellano no quiero más. Si trabajando en local, si gente pide catalán aprendes más (...). Porque gente pide siempre castellano, mejor que castellano. (Harif, home, Pakistan, comú)

La Rajvir, que entre altres activitats organitza cursos de castellà a l'associació que dirigeix, repeteix algun dels arguments que hem vist en el cas del Harif. La Rajvir afirma que el català és difícil i que no agrada als immigrants.

Catalán no le gusta a nadie casi [entre els immigrants]. Es difícil catalán. (...) Es difícil para aprender. Hay que llevar más tiempo para aprendiendo. (Rajvir, dona, Índia, líder)

També el Jalil i el Hamim consideren que aprendre la llengua més estesa, el castellà, és suficient. De totes maneres, al final de l'entrevista, el Hamim aclareix que ell no es considera anticatalà i que se n'alegra quan escolta nens pakistanesos parlar català. Fins i tot, reconeix el paper integrador del català per l'acceptació que pot provocar entre els autòctons. Tot i això, no li sembla normal que algú que vingui d'una altra part d'Espanya,

per exemple, hagi d'aprendre el català. De totes maneres, reclama dels catalanoparlants més obertura de ment cap al castellà.

But I'm not anticatalan. I'm not anticatalan. I'm against that attitude. (...) Catalan language is beautiful language. When I hear children, especially Pakistani children speaking Catalan, I stand there to listen to them, it's a wonderful thing. (Hamim, home, Pakistan, líder)

Language of course are (...) a key to integration. I know an old person living in my street, which is very rude. (...) He comes to a shop I know, and he never talks to the shopkeeper. And one day, the children of the owner of the shop (...) were talking in Catalan (...). And the old man stand there, laughing, enjoying and talking to those children in Catalan. (Hamim, home, Pakistan, líder)

If you know Catalan it will not give you a job it will give you a respect. If you speak Catalan, Catalan native people are going to respect you. This is attitude. But I feel they should be more open towards Spanish also. (...) You [es refereix a una persona que vingui d'una altra comunitat autònoma] have your own mother tongue, then you speak your national language, then you shifted yourself from your home province to Catalonia and you have to learn Catalan to survive in Catalonia, I think it's a little bit strange. (Hamim, home, Pakistan, líder)

7.2.1.4 La indiferència vers el castellà i vers el català

D'entre els entrevistats, només s'ha identificat una persona que expressa que no necessita ni el castellà ni el català: la Shazfa. És una mestressa de casa, monolingüe panjabiparlant, que viu amb el seu marit i els fills, i diu que no necessita ni el català ni el castellà, perquè passa la major part del temps a casa, amb veïns panjabis i en un barri on pot comprar en establiments regentats per panjabis. De fet, porta quatre anys a Catalunya i encara no sap parlar cap de les dues llengües. Probablement, el fet de no haver estat escolaritzada al Pakistan li dificulta molt l'accés a classes, tant de català com de castellà. De totes maneres, la manca de necessitat també provoca un desinterès per aprendre cap de les llengües. La Shazfa va ser entrevistada juntament amb un grup de dones pakistaneses (vegeu secció 5.2.1) i durant l'entrevista no va voler desenvolupar més en profunditat el seu punt de vista, malgrat que es disposava d'una persona que feia de traductor del panjabi.

Taula 38: Característiques sociodemogràfiques dels panjabis comuns amb actituds d'indiferència cap al català i cap al castellà

Nom fictici	Sexe	Edat	País	Anys de residència a Catalunya	Origen rural/urbà	Nivell educatiu	Ocupació actual
Shazfa	dona	46	Pakistan	4	rural	sense escolaritzar	mestressa

Tot i que només s'ha trobat una entrevistada d'aquest tipus i, a més, en podem donar poca informació, és rellevant haver detectat l'existència d'aquest grup dins la comunitat panjabi a Catalunya, ja que es diferencia clarament de la resta d'immigrants del Panjab entrevistats.

7.2.2 Resum de les actituds vers les llengües oficials de la societat d'arribada

En aquest apartat es resumeixen les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya cap al castellà i el català. A més, s'analitzen les diferències principals entre els líders i els panjabis comuns, i també entre els panjabis indis i els pakistanesos.

En primer lloc, l'activisme procatalà associa la llengua catalana amb l'acceptació dels immigrants per part dels autòctons, amb un augment de les possibilitats de comunicar-s'hi i també amb una millor inserció en el mercat laboral. Hi ha una relació afectiva amb la llengua molt intensa, lligada a la identificació personal amb Catalunya i la ideologia política del catalanisme. L'actitud cap a la política lingüística exercida a Catalunya és molt positiva, ja que es considera que no imposa cap obligació, sinó que dona suport al català. Aquests entrevistats tenen un compromís personal amb el català, que es tradueix en l'ús freqüent de la llengua, i són molt conscients del seu paper com a referents i models d'atracció cap a la llengua catalana per a la resta dels panjabis.

En segon lloc, els panjabis favorables a les dues llengües d'arribada mostren una preferència pel castellà. De fet consideren que és prioritari aprendre aquesta llengua a Catalunya perquè té un caràcter internacional, perquè tota la població catalana la coneix i perquè resulta imprescindible a l'hora de trobar feina. A més, troben que el castellà és

una llengua fàcil d'aprendre i consideren que la seva presència està lligada a migracions anteriors de població castellanoparlant espanyola, si bé el coneixement de la situació sociolingüística és variat. Les actituds cap al català, en general, són positives, tot i que el consideren com una llengua secundària al castellà. De fet, pensen que el català és una llengua difícil d'aprendre i no en tenen competències. No obstant això, també pensen que el català és una llengua important, perquè resulta útil a l'hora de buscar feina i per aconseguir la regularització de la situació administrativa. També creuen que facilita la integració, ja que agrada als autòctons. A diferència del grup de l'activisme procatalà, aquests participants no s'autoidentifiquen com a catalans.

En tercer lloc, els participants del tipus anticatalanista consideren que el català és una llengua molt limitada geogràficament, la qual cosa la converteix en un obstacle de cara a la mobilitat entre territoris i, per tant, els sembla inútil. Insisteixen molt en la necessitat de llibertat en les qüestions lingüístiques i es mostren contraris a qualsevol obligació que pogués existir entorn l'aprenentatge del català. Així, es manifesten contra el fet que el català sigui la llengua vehicular del sistema educatiu. A més, equiparen la promoció del català amb el fanatisme, els semblen exagerats els esforços que es fan per promocionar-lo i denuncien la pressió per aprendre aquesta llengua. En fi, consideren que és suficient aprendre el castellà.

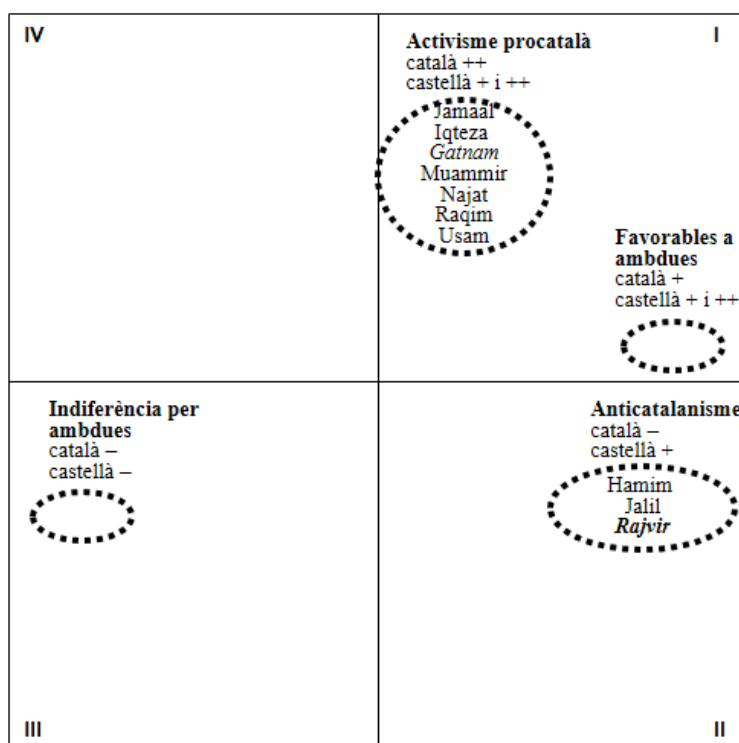
Finalment, l'últim tipus d'actitud detectat entre els entrevistats es caracteritza per la indiferència vers les dues llengües, tant el castellà com el català. L'entorn familiar i social amb una gran concentració de panjabis fa possible que la seva vida es desenvolupi exclusivament en panjabi, sense que sentin la necessitat d'aprendre cap altra llengua.

De la mateixa manera que s'ha fet abans per a les llengües d'origen, s'han ubicat gràficament les actituds de cada entrevistat en funció de la seva actitud cap al català i el castellà. S'han creat figures separades per als líders (vegeu Figura 33) i per als panjabis comuns (vegeu Figura 34), per tal d'analitzar les diferències entre aquests dos grups.

En el cas dels líders, els tipus estan molt diferenciats i la heterogeneïtat és més marcada que entre els panjabis comuns. De fet, la majoria dels panjabis comuns es concentren en

el quadrant corresponent a les actituds positives, tant cap al castellà com cap al català. A l'igual que en el cas de les actituds cap a les llengües d'origen, entre els líders les actituds cap al català i el castellà es manifesten d'una manera molt més elaborada que entre els panjabis comuns, tal com s'ha pogut comprovar en l'anàlisi dels fragments d'entrevistes. Així, tant les actituds positives com les negatives vers cada llengua estan més matisades i són més extremes entre els líders que entre els panjabis comuns.

Figura 33: Tipologia d'actituds dels líders panjabis vers les llengües d'arribada

Nom en cursiva: originari de l'Índia; nom sense cursiva: originari del Pakistan;
nom en negreta: dona
–: actitud negativa; +: positiva; ++: molt positiva

El tipus més favorable al català, el de l'activisme pro català, només està present entre els líders. En canvi, el grup dels favorables tant al català com a al castellà s'ha detectat només entre els panjabis comuns.

Figura 34: Tipologia d'actituds dels panjabis comuns vers les llengües d'arribada

<p>IV</p>	<p>Activisme pro català català ++ castellà + i ++</p> <p>Favorables a ambdues català + castellà + i ++</p> <p><i>Ankur, Anwar, Gulfaam, Harprit, Hamimah, Iqrar, Manda, Misri, Muqtadir, Mutaal, Maruf, Parmit, Rakesh, Shahmir, Qadir, Serena, Tania, Tatbir, Virendri</i></p>
<p>Indiferència per ambdues català – castellà –</p> <p>Shazfa</p> <p>III</p>	<p>Anticatalanisme català – castellà +</p> <p>Harif</p> <p>II</p>

Nom en cursiva: originari de l'Índia; nom sense cursiva: originari del Pakistan;
nom en negreta: dona
 –: actitud negativa; +: positiva; ++: molt positiva

Quant als tipus amb actituds més contràries al català, és l'únic tipus que s'ha detectat tant entre els líders com entre els panjabis comuns, si bé amb discursos molt més desenvolupats entre els líders, com s'ha vist a la secció 7.1.3. En canvi, les actituds d'indiferència tant cap al català com cap al castellà només s'han trobat en una entervistada del grup panjabis comuns. Això probablement succeeix perquè els líders desenvolupen la seva funció en una relació molt estreta amb la societat del país d'arribada, sobretot amb les institucions públiques, per la qual cosa necessiten dominar almenys una de les llengües oficials d'arribada, molt sovint el català.

Pel que fa a les actituds comparades entre els panjabis indis i els panjabis pakistanesos, no s'han trobat diferències destacables entre els líders d'ambdues nacionalitats. De fet, hi ha líders indis tant amb postures d'activisme català com d'anticatalanisme, igual que entre els pakistanesos. Pel que fa als panjabis comuns, tots els indis se situen en el grup amb

actituds favorables a ambdues llengües, mentre que no se n'ha trobat cap amb actituds contràries al català i d'indiferència cap a les dues llengües.

7.3 Les actituds dels immigrants panjabis a Catalunya vers l'anglès

Tal com s'ha explicat a la secció 2.3.2, a l'Àsia meridional s'ha utilitzat l'anglès en àmbits oficials des de l'arribada de l'Imperi Britànic el segle XVIII. Fins i tot, com a conseqüència de les polítiques educatives dutes a terme i pel fenomen de la globalització, ha augmentat la presència de l'anglès en els països d'origen dels panjabis. Per tant, es podia haver considerat també l'anglès com a llengua d'origen, juntament amb el panjabi i l'hindi-urdú. De totes maneres, l'anglès també és present a Catalunya com a llengua de comunicació amb estrangers, tant en l'àmbit laboral com al carrer, i com a llengua estrangera curricular en el sistema educatiu. Per tant, també podria ser considerada com a llengua del país d'arribada. És per això que s'ha optat per analitzar les actituds dels panjabis cap a l'anglès separatament de les actituds cap a les llengües d'origen i les llengües d'arribada.

Hi ha moltes afirmacions dels entrevistats panjabis que reflecteixen l'alt prestigi social que gaudeix l'anglès als països d'origen. Així, el Raqim, pakistanès de 54 anys amb fills, lloa el comportament lingüístic dels pares de les classes altes que parlen en anglès a la família perquè així ajuden als fills, que assisteixen a col·legis amb l'anglès com a llengua vehicular. Afirmar que aquesta és la manera que els fills siguin, en paraules seves, “algo” en el futur. A més, això no afectaria les competències d'urdú i de panjabi dels joves, ja que arribarien igualment a aprendre aquestes llengües.

Hi ha molta gent d'alta societat que els hi parla en anglès [als fills], perquè volen que quan estudiïn sàpiguen més anglès, perquè que l'urdú i el panjabi ja saben que dominaran igualment. ¿Vale? Que això és una postura intel·ligent per mi. Perquè això ajuda als nens, ja són de parla anglesa a casa amb l'accent que tinguin, perquè l'accent no té res a veure amb l'anglès, però és igual. I després quan van al col·legi, a un bon col·legi on s'estudien en anglès, que la gent que té diners se'n van a col·legis

bons i allà es parla anglès, s'estudia en anglès. (...) Per tant, aquesta gent, si vol que el nen el dia de demà sigui algo envia a aquestes escoles. Per tant els hi ajuda a casa. (Raqim, home, Pakistan, líder)

Creuen que els motius que fan que la gent vulgui aprendre anglès són diferents a Catalunya i a l'Índia; mentre que a Catalunya es considera una necessitat laboral i una llengua de comunicació internacional, a l'Índia és més aviat una qüestió de prestigi, segons la Serena, que té 30 anys i va marxar de l'Índia en fa setze.

Crec que aquí la gent vol aprendre l'anglès perquè és una qüestió de necessitat, necessitat laboral, necessitat personal, no? Però allà no és aquesta la necessitat (...) és la necessitat de ser reconegut, de tenir aquest prestigi social (...) perquè el que parla anglès allà és una persona que en sap. (...) No parteix de la necessitat que això em servirà per viatjar o trobar feina, sinó que et dona aquest reconegut social (...) de ser algú, de ser l'únic que parla anglès al poble. (Serena, dona, Índia, comú)

Per contra, la Tania, pakistanesa amb estudis universitaris però que confessa que té un nivell d'anglès més baix del que ella voldria, considera que l'anglès és una font d'oportunitats. Per tant, pensa que hi ha un tracte discriminatori quan es deixa sense educació en anglès una part de la població del país d'origen, com, segons ella, succeeix per causa del conflicte que hi ha entre el Baix Panjab, d'on és originària, i l'Alt Panjab, que seria la regió dominant. El patiment en primera persona d'aquesta discriminació, ja que ha perdut oportunitats laborals per la manca de competència suficient en anglès, ha fet que lluités perquè els seus fills tinguin una educació en anglès, la qual cosa ha suposat un sacrifici econòmic molt important per ella.

Normally in Pakistan English is officially the second language. (...) In Upper Punjab whole subjects are in English. This is not fair. (...) This is discrimination for peoples. They intentionally do this. (...) They don't want that people in Lower Punjab come into politics, come into government. (Tania, dona, Pakistan, comú)

English is very important (...) Many are there they study in English. That is for elite people. Not for poor people, not lower people. (...) My children (...) in Pakistan I taught them in English, completely in English, not Urdu idiom. Because I faced many difficulties because I studied all in Urdu, no good job, no other opportunities. So I taught my children in English medium school. (...) Very expensive. It's private. (...) I cannot afford, but I tried my best. (Tania, dona, Pakistan, comú)

El Misri nega que l'anglès sigui necessari per viure a l'Índia, però ressalta els avantatges que comporta per a la mobilitat internacional i constata l'augment de presència de l'anglès en el sistema educatiu del seu país. Considera que l'anglès fins i tot resulta útil si s'arriba a Catalunya sense saber ni català ni castellà.

- Misri: Cuando yo estudio esa English, cuando yo ocho años estudio, muy tarde. Pero ahora India sí todo parte sí principio, muy pequeño cuando niño ya puede primera clase English.
- Investigador: ¿Y eso es bueno?
- Misri: Eso bueno sí porque ahora todo parte cuando yo quiere ir fuera de India ahí todo English. Hablar puede English. Inglaterra, América, todo English, donde quiere ya puede. Como no sabe castellano, no sabe catalán, alguien aquí venir tener hablar English sabe, ya puede. Mucho ayuda cosa, ¿sabe?
- Investigador: Y para vivir en India, ¿es importante el inglés o no? ¿solo para salir fuera?
- Misri: No, no, no. Para vivir [a l'Índia] importante no English. Porque allí todo gente sabe punjabi, hindi.

Molts dels entrevistats són conscients de l'augment de l'anglès al Panjab, tant a l'escola, on la introducció de l'aprenentatge d'anglès és cada vegada més precoç, com deia el Misri en el fragment anterior, com també a la societat en general, la qual cosa es reflecteix amb molta intensitat als mitjans audiovisuals, segons el Shahmir. Aquest fenomen és reportat tant pels panjabis indis de la com pels panjabis pakistanesos. El jove Usam, pakistanès de 22 anys i que va marxar del país en fa deu, ha observat un gran augment de les escoles en anglès al Panjab.

Perquè jo quan estudiava l'anglès s'introduïa a l'escola a partir de secundària. En canvi, quan vaig anar ara hi havia una quantitat enorme d'instituts que des de petits, des de primària eren full English medium. (...) És prohibit parlar panjabi o urdú a l'escola. És un canvi dràstic el que vaig trobar allà a l'escola. (...) Aquestes eren privades, però també les públiques eren semi-English medium i l'urdú estava en dos assignatures (...) i la resta en anglès. (Usam, home, Pakistan, líder)

També l'Ankur, indi de 27 anys i que va deixar el Panjab en fa quatre, detecta que l'ensenyament de l'anglès és cada vegada més prematur, fins i tot en les àrees rurals. Ho considera beneficiós perquè facilita la mobilitat.

- Ankur: Antes clase seis empieza anglès, y aprender poca gente. Ahora, clase cero ya empieza inglés, antes casi diez años. (...) Porque ahora mucho hay escuela (...) de privado, hay de

gobierno. Private empieza de cero, y también “maths” también de inglés y “science” también de inglés. Antes cuando yo estudio no. Sólo es de punyabí o hindi. Sí que ciudad grande sí, pero pueblo no. Ahora sí que también cambiando.

—Investigador: ¿Te parece bien enseñar en inglés?

—Ankur: Sí, mucho mejor para tu futuro. Ahora todo el mundo único idioma que habla todo el mundo. Puede ir cualquier sitio. Tú sabe inglés, mejor.

L'augment de l'anglès és tal que, almenys al Pakistan, segons el Shahmir i el Hamim, en el futur serà la llengua predominant del país per sobre del panjabi, però també de l'urdú. Avisen, però, que s'està arribant a una situació de perill, tant per al panjabi com per a l'urdú.

I think English will dominate out of two languages Urdu and Punjabi as well. (...) In my town (...) people are using English. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

Even in Pakistan or in a greater level, Urdu is also facing the same problems, like Punjabi is facing, because English is replacing everything. Pakistan's national language is Urdu. But the president, prime minister would address to the nation (...) in English. It's quite ironic. (...) The official work is mostly in English. It's becoming the official language. In modern era going to school is... the parents' priority is that he should go to a school where English is the medium. So in this way, Punjabi and Urdu both are in danger. I wouldn't say they are in danger, may be it will take time to disappear, but... They are having problems. (Hamim, home, Pakistan, líder)

Mentrestant a l'Índia, l'actual augment de l'anglès està provocant que es menyspreï els que no el parlen, segons la Serena.

Quan jo estava a l'Índia, al Panjab no hi havia molta gent que sabia anglès. (...) Però ara, tothom parla. De fet, el que no parli és el menyspreat, no? (Serena, dona, Índia, comú)

Una de les conseqüències de l'augment de la presència de l'anglès és la intensa alternança de codis que practiquen els panjabis, tant quan parlen en urdú com quan parlen en panjabi. L'Usam ho compara amb l'alternança practicada a Catalunya entre el català i el castellà. A més, relaciona el grau d'alternança amb la classe social: introduir més freqüentment expressions en anglès quan es parla panjabi o urdú indicaria una classe social més alta, cosa que, a més, segueix la moda. La presència social d'aquest fenomen és tal que l'Usam es va sentir obligat a practicar-la en una visita que va fer al Pakistan, ja que els autòctons

consideraven estrany el seu panjabi “autèntic”, és a dir sense paraules en anglès, i el rebien amb burles.

Això que vagis ficant paraules amb l'urdú i l'anglès et dóna molta classe. (...) Jo crec que la tendència s'està introduint també aquí. (...) Més aviat això ens passa perquè nosaltres hem estat afectats per l'emigració i tot això, i el colonialisme anglès. Això ja estem acostumats. En canvi Espanya ha estat una mica salvada d'això, i Catalunya també. En canvi ara amb el Hollywood, amb la música i aquesta necessitat d'aprendre anglès, de donar tanta importància a l'anglès és on tothom vulguis o no vulguis, tothom barreja, de la mateixa manera que barregen català i castellà, doncs, per què no l'anglès? A més, l'anglès està de moda, és la llengua internacional. (Usam, home, Pakistan, líder)

Jo crec que el nivell de barreja d'anglès marca la classe. Quan barregen moltíssim vol dir que és una classe molt alta, quan barregen mitjanament, és classe mitjana, quan barregen poc és autènticament... (...) Jo quan vaig estar en Pakistan em vaig veure obligat a barrejar certes paraules d'anglès perquè si no, “aquest” deien “parla panjabi autèntic; és de poble, poble” [amb to de burla]. A mi m'agrada parlar panjabi bé, saps? (Usam, home, Pakistan, líder)

Per tant, l'alternança de codis estaria incidint en gran manera en el panjabi del Pakistan i, segons la Serena, també el panjabi de l'Índia. Però no només el panjabi es veuria afectat, la resta de llengües del país, també estarien perjudicades per l'anglès.

Que cada vegada tenim més paraules en anglès [al panjabi]. (...) A l'Índia la influència de l'anglès és massa i s'estan carregant els idiomes materns de l'Índia. Perquè el fet de parlar anglès et dóna un prestigi i tothom busca aquest prestigi. (Serena, dona, Índia, comú)

També el Shahmir, pakistanès de 27 anys i estudis universitaris, és conscient de l'augment de l'ús de l'anglès, que s'està convertint en la primera llengua del Pakistan, i de l'alternança habitual de codis. Associa aquest fet amb el prestigi de l'anglès.

English is becoming the first language of Pakistan, slowly slowly.(...) You can see if you watch a movie or a serial a drama serial which is on Pakistani television you can feel that in 50-60% in Urdu English is involved. Mostly people speaking Urdu but involve English, mixing with English. (...) People with more education they prefer English. If someone is not using English in this world they see him as not educated person. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

El Qadir, pakistanès de 31 anys i amb estudis universitaris, explica la pràctica de l'alternança de codis, que afecta tant l'urdú com el panjabi, com el fruit de l'atracció cada

cop més forta que exerceixen Europa i els Estats Units d'Amèrica. A més, avisa que això pot comportar un perill de pèrdua d'identitat.

Además usamos muchas palabras de inglés hablando en punyabí también, porque ya estamos acostumbrados. (...) Pasa ahora, cada vez más. (...) Eso porque en colegio o en universidad porque cada vez estudia más gente ¿no? y cuando ahí estudiamos y además influencia de Europa también o de América (...) es así ¿no? Estamos muy influidos por parte de Europa y los Estados Unidos ¿no? Y nos atraen. (...) Si hablamos más palabras en inglés, no sé cómo explicar (...) Aquí se usa muy poco, pero allí se usa cada vez más. Vamos hacia más en Europa y no sé dónde pararemos. Ni tendremos nuestro ni de Europa. [riu] (Qadir, home, Pakistan, comú)

També a Catalunya, l'anglès té molt valor. Tal com explica el Muqtadir, per als panjabis que viuen a Catalunya, l'anglès té una gran rellevància com a eina que possibilita la mobilitat geogràfica gràcies al seu caràcter internacional.

You know step by step everybody wants to go growing up, growing up. Because English is international language. You know that. (...) That's why all the people like English. (Muqtadir, home, Pakistan, comú)

El Gulfaam explica, a més, que l'objectiu final de les famílies panjabis que arriben a Catalunya, en general, no és establir-se a Catalunya, sinó anar a algun país on tinguin família, gràcies a la nacionalitat espanyola. Aquest fet explicaria que augmentés el desig de rebre educació en anglès a l'escola.

Para ellos [els panjabis de Catalunya] el inglés es mejor porque eso era idioma de los ingleses, los que gobernaron, (...) la élite ¿no? (...) A menudo lo dicen, ¿y por qué no inglés? es el idioma del futuro, es el idioma de actualidad. Es lo que va a sobrevivir. Y catalán; catalán, castellano, inglés... ¿sólo inglés por qué no? (...) Y por otro lado hay familias en otra realidad. Familias paquistaníes... cuando un hombre viene aquí no es que viene especialmente para vivir y trabajar en España, porque tenemos raíces en Pakistán, luego tenemos relaciones en otros países ¿no? donde ha habido emigración antes de ser Pakistán ¿no? Siempre es “yo acabaré en Inglaterra con mis primos” o “yo acabaré en Francia con mi resto de familia”. “Por lo tanto, cuando tenga la nacionalidad, libre circulación, me iré”. (Gulfaam, home, Pakistan, comú)

La Rajvir amplia la utilitat de l'anglès a tot Europa.

—Investigador: ¿Y el inglés, en cambio, sí que sirve?

—Rajvir: Para todos los sitios. Puedes trabajar donde quieras. Por ejemplo, toda la Europa tiene la inglés.

En aquest sentit, el Hamim preveu que en pocs anys l'anglès serà la segona llengua de tothom.

English is an international language. We can't escape this. In next fifteen-twenty years everybody will have a second language and, of course, that will be English. (Hamim, home, Pakistan, líder)

De fet, els panjabis entrevistats han sentit que a Catalunya hi ha poca gent que parli anglès o a qui li agradi parlar-lo. Que els autòctons no parlin anglès suscita reaccions que van des de la sorpresa del Gatnam o el Najat, per no poder comunicar-se en anglès amb la població local quan van arribar-hi, fins l'enuig de la Rajvir perquè quan va arribar no trobava metges que l'atenguessin en aquesta llengua.

Here in Spain, English doesn't matter at all! [riu]. (Shahmir, home, Pakistan, comú)

Spanish people, either they don't like to speak English or they don't know to speak English. (Hamim, home, Pakistan, líder)

Jo sabia que a Espanya només parlaven castellà. I jo imaginava que parlaran anglès, però aquí ningú parlava anglès. (Najat, home, Pakistan, líder)

Jo ni parlava castellà ni català. Intentava explicar en anglès: "I am Sikh, I am from India. We wear turbant. We can't cut our hair". "No, no, no, solo español, solo español". No parlaven. (...) La majoria de la gent d'aquí no sap anglès. (Gatnam, home, Índia, líder)

Un día yo me he enfadado, yo le he dicho que yo no puedo, me tienen que dar un doctor... No habla nada de inglés cuando he llegado. Ahora, sí, ahora, sí. No hay problema. Cuando me he llegado, no. (Rajvir, dona, Índia, líder)

És per això que creuen que és necessari augmentar la presència de l'anglès a l'escola catalana. La importància conferida a aquest tema és tal que la Rajvir s'està replantejant les expectatives de residència futura amb la possibilitat de traslladar-se a la Gran Bretanya

per tal de garantir una educació en anglès als seus fills. De totes maneres, indica que s'ha trobat amb la negativa del fill perquè ha nascut a Catalunya i s'hi sent integrat.

Yo me gustaría que tienen que poner [a l'escola] una lengua inglés, importante. (...) Esto tiene que poner más, tiene que poner *international language* más importante. No catalán. Catalán solo puede hablar en Cataluña pero otro sitios, no. ¿Para qué sirve? Inglés es más importante. (...) Yo tengo un plan, quiero mover de aquí para mis hijos, para estudiar. Mi hijo aquí estudiar, level para mí aquí es cero. Mi hijo van particular pero no me gusta. Yo quiero ir la Inglaterra, pero de momento estoy pensando. Mi hijo ha ido con mi marido, pero no le gusta la Inglaterra. Él quiere vivir aquí, pero no lo sé si... (...) Porque él ya está como aceptado, como nacido aquí... (Rajvir, dona, Índia, líder)

Només dos dels entrevistats, l'Iqrar i el Hamim, pakistanesos de 30 i 27 anys amb educació universitària i molt bon nivell d'anglès, han expressat alguna crítica a la supremacia de l'anglès. Qualifiquen d'equivocades o de símptoma de complex d'inferioritat les actituds favorables a aquesta llengua que predominen en els països d'origen.

People think if you speak English you are posh (...) which is, I think, a misconception. (Iqrar, home, Pakistan, comú)

It's class... symbol of status, symbol of class. If you speak English, it's known as well educated, it's known as you are elite. This is a sort of complex. (...) They are leaders of a complexed nation. So they love to speak English. (Hamim, home, Pakistan, líder)

La resta d'entrevistats només ha manifestat actituds molt favorables cap a l'anglès, unes actituds que esdevenen un punt de trobada de tot els panjabis entrevistats. De fet, no s'han trobat diferències entre els panjabis líders i els comuns i tampoc entre els panjabis indis i els pakistanesos.

7.4 Transposicions d'actituds lingüístiques en immigrants panjabis a Catalunya

En aquesta tesi es proposa el terme de transposició d'actituds per referir-se a la interpretació de la situació sociolingüística del país d'arribada mitjançant les actituds lingüístiques del país d'origen (vegeu secció 4.1). Alhora, la transposició d'actituds també podria tenir com a conseqüència que els immigrants reinterpretessin la situació d'origen arran d'haver conegut la situació sociolingüística catalana. Això ocorreria en aquells casos en què partien d'actituds negatives cap a la llengua minoritzada d'origen, però aquestes actituds s'han transformat en actituds positives després de conèixer el procés de revitalització del català (Junyent i Figueras et al. 2011, 97).

Per esbrinar si hi ha transposicions d'actituds en els panjabis de Catalunya s'ha pres com a base l'equivalència entre els tipus d'actituds vers les llengües d'origen i les actituds vers les llengües d'arribada. És a dir, hi ha transposició d'actituds quan una persona presenta actituds vers les llengües d'origen equivalents a les actituds vers les llengües d'arribada. En aquesta tesi es considera que la transposició és completa quan coincideixen les actituds vers les dues llengües d'origen, el panjabi i l'hindi-urdú, amb les actituds vers les dues llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà. En canvi, es considera que hi ha transposició parcial quan són equivalents entre si només les actituds vers les llengües minoritzades o les actituds vers les llengües dominants.

Per tant, en aquesta secció s'analitzen, en primer lloc, les transposicions completes i, després, les transposicions parcials. Finalment, en cada cas s'estudien les diferències i les similituds d'actituds, per una banda, entre les llengües minoritzades i, per una altra banda, entre les llengües dominants.

Per a l'anàlisi s'han pres com a llengües equivalents, per una banda, el català i el panjabi, pel fet de ser llengües minoritzades, pròpies d'un àmbit geogràfic i polític menor que la totalitat d'un país i amb períodes històrics de marginació per part del poder polític. Per una altra banda, s'han considerat també com a equivalents el castellà i l'hindi-urdú, perquè són les llengües dominants i perquè corresponen a l'àmbit de la totalitat del país.

Aquestes equivalències, és clar, no són absolutes perquè hi ha diferències importants entre les situacions sociolingüístiques de cada llengua a cadascun dels països estudiats. Com s'ha vist (vegeu secció 7.1), al Pakistan, el panjabi és una llengua fortament estigmatitzada i sense cap estatus d'oficialitat, mentre que a l'Índia la mateixa llengua és oficial i no està estigmatitzada, igual que ocorre amb el català a la Catalunya actual. També hi ha diferències entre les llengües dominants, ja que l'urdú és una llengua molt minoritària al Pakistan i l'oficialitat de l'hindi provoca protestes als estats del sud del país on també és minoritari. Aquesta situació contrasta, sens dubte, amb la situació del castellà a Espanya en l'actualitat, ja que és la llengua coneguda pràcticament per tota la població del país. A més, en aquesta anàlisi s'ha deixat de banda l'anglès perquè és una llengua que té presència tant als països d'origen com a Catalunya.

En general, entre els entrevistats està clar el paral·lelisme entre les llengües d'origen i les llengües d'arribada. Per exemple, així ho expressa directament el Muqtadir quan diu: “Catalan is like Panjabi and Español is like Urdu, isn't it?”. L'Anwar també estableix el paral·lelisme entre les llengües del Panjab i les llengües oficials de Catalunya: “como aquí hablan, que hablan catalán y castellano, y allí hablamos panjabi y urdu”. L'Ankur detecta un paral·lelisme entre el panjabi i el català: “Punjabi es mi idioma materna, como se dice (...). Punjabi como catalán ¿sabe?”. Altres participants, com els que es citen a continuació, també assenyalen la similitud entre la situació de les llengües d'origen i les llengües d'arribada.

Un amic que va explicar que en Barcelona parlen dos llengua. Un llengua como saraiki, i un llengua oficial Spanish, no coneixia paraula castellano, “Spanish”. I jo pensava: “vale, és millor como mi país, saraiki i catalán”. (Jamaal, home, líder, Pakistan)

[El castellà] es de idioma de país, ¿sabe? Hindi, tiene que aprenderlo. Algún de papel, lengua de capital, por ejemplo, llega en hindi. Punjabi solo existen en Punjab, como aquí Cataluña, catalán. (Ankur, home, comú, Índia)

Hindi is my second language. How can explain it? It is like in Catalonia, Catalan. Like Hindi is Indian language, all over India speak Hindi, but in a different different state like Punjab, Punjabi, in Haryana, Haryanvi, like that. (Harprit, home, comú, Índia)

També s'estableix un paral·lelisme per la proximitat lingüística que tenen les dues llengües d'origen entre si i les dues llengües d'arribada entre si. Diu el Najat: "El saraiki, panjabi i urdú s'assemblen molt, com català i castellà". El Gatnam expressa la mateixa idea quan respon sobre la proximitat entre el panjabi i l'hindi.

—Investigador: Són molt diferents panjabi i hindi?

—Gatnam: És como castellà i català

—Investigador: O sigui que sí que s'assemblen?

—Gatnam: És como castellà i català.

El paral·lelisme entre el Panjab i Catalunya pot anar més enllà de la qüestió sociolingüística. Aquest és el cas del Gatnam, que relaciona el Panjab i Catalunya basant-se en els moviments independentistes dels dos territoris.

Catalunya i Panjab té una història molt semblant. Perquè Catalunya també vol ser independent i Panjab també. Els sikhs volen tenir un país independent, no? Entonces... volen ser independents, no? Els sikhs també volen un país, Khalistan. Com els catalans volen. Com Catalunya té un paper molt important per Espanya, doncs Panjab també. (Gatnam, home, líder, Índia)

De totes maneres, també hi ha qui considera que les diferències entre el català i el panjabi són massa grans com per considerar les dues llengües equivalents. Per exemple, el Raqim subratlla que hi ha diferències perquè el panjabi és la llengua majoritària del Pakistan i els panjabis són el grup dominant, tant políticament com econòmicament.

—Investigador: També hi havia gent que em deia "és que el panjabi és com el català que té menys poder i l'urdú és com el castellà".

—Raqim: No, no, no. Panjabi és la llengua més dominada en el Pakistan i la població més potent políticament, econòmicament és panjabi. Però mai li han donat aquest... Mira, ara mateix el nou primer ministre que ha sortit és panjabi.

Com hem dit més amunt, en l'anàlisi de les entrevistes s'han observat diverses transposicions completes, és a dir que afecten tant les llengües dominants com les llengües minoritzades. Així, doncs, hi ha tres equivalències possibles entre els tipus d'actituds vers les llengües d'origen i els tipus d'actituds vers les llengües d'arribada

(vegeu Taula 39): a) la defensa del panjabi (vegeu secció 7.1.2.2) esdevé equivalent a l'activisme procatalà (vegeu secció 7.2.1.1), és a dir, es mostren actituds positives vers totes les llengües, però destaquen les actituds molt positives vers les llengües minoritzades; b) la indiferència al panjabi (vegeu secció 7.1.2.3) es converteix en l'equivalència de l'acceptació de català i castellà (vegeu secció 7.2.1.2), perquè, tot i que els entrevistats accepten totes les llengües, prefereixen les llengües dominants, i c) el monolingüisme antipanjabi (vegeu secció 7.1.2.4) es relaciona amb l'anticatalanisme (vegeu secció 7.2.1.3), ja que es mostren actituds negatives vers totes les llengües minoritzades i les actituds positives vers totes les llengües dominants. L'activisme propanjabi i antihindi (vegeu secció 7.1.2.1) no té equivalent entre les actituds detectades vers les llengües d'arribada. Tampoc el tipus d'actituds d'indiferència vers el català i vers el castellà (vegeu secció 7.2.1.4) té equivalent entre les actituds que s'han trobat entre els panjabis envers les llengües d'origen.

Taula 39: Equivalència dels tipus d'actituds vers les llengües d'origen amb els tipus d'actituds vers les llengües d'arribada

Actituds vers les llengües d'origen	Panjabi	Urdú	Actituds vers les llengües d'arribada	Català	Castellà
Activisme propanjabi i antihindi	++	-	---		
Defensa del panjabi	++	+ i ++	Activisme procatalà	++	+ i ++
Indiferència vers el panjabi	Ø i +	+ i ++	Acceptació de català i castellà	+	+ i ++
Monolingüisme antipanjabi	-	++	Anticatalanisme	-	+
---			Indiferència a català i castellà	-	-

-: actitud negativa; (-): lleugerament negativa; Ø: neutra;
+: positiva; ++: molt positiva

En general, entre els resultats analitzats en aquest capítol no s'ha detectat un patró clar de transposició de les actituds lingüístiques dels panjabis residents a Catalunya per grups; és a dir, que hi ha moltes diferències individuals entre els membres del mateix tipus actitudinal. Això significa que els panjabis del mateix tipus d'actituds vers les llengües d'origen presenten actituds molt variades vers les llengües oficials de la societat d'arribada. Tot i això, s'han trobat casos individuals de participants amb els tres tipus d'equivalències possibles, la qual cosa podria ser un indicatiu de l'existència de

transposicions entre els panjabis entrevistats. A continuació es comenten els casos de transposició d'actituds.

La primera equivalència possible correspon a la defensa i promoció de les llengües minoritzades amb l'acceptació de les llengües dominants, o sigui, a les persones amb actituds de defensa del panjabi i activisme pro-català. Hi ha dos panjabis pakistanesos, líders amb estudis universitaris, que presenten actituds molt positives vers les llengües minoritzades i també vers les llengües dominants. Es tracta de l'Usam, de 22 anys i resident a Catalunya des d'en fa deu, i el Jamaal, de 60 anys i resident a Catalunya des de en fa vint anys. De totes maneres, els usos lingüístics familiars de l'Usam no són coherents amb l'actitud que professa de defensa del panjabi, ja que parla urdú amb la seva esposa, per influència d'ella, segons diu. L'Usam és molt conscient de la influència que ha tingut sobre ell el fet de conèixer la situació sociolingüística catalana ja que l'ha ajudat a valorar millor el panjabi, tal com s'ha comentat més amunt (vegeu secció 7.1.2.2).

Era conscient quan jo parlava panjabi, era conscient que el panjabi era una llengua vulgar, era una llengua de poca classe. Però pel fet d'estar en el contacte amb el català aquesta idea es va modificar. Vaig anar donant-me compte que la llengua materna és la llengua materna i s'ha de respectar. (Usam, home, Pakistan, líder)

El Jamaal té l'urdú com a llengua inicial, però està a favor de la promoció del panjabi i, també, del saraiki, que són les llengües que es parlen majoritàriament a la seva ciutat natal del sud del Panjab pakistanès. De la mateixa manera que en el cas de l'Usam, les actituds envers la llengua minoritzada d'origen han millorat amb l'estada a Catalunya, tot i que amb matisos diferents. En el cas del Jamaal, hi ha influït probablement la seva ideologia política que el va portar a contactar amb un partit polític d'esquerres i catalanista quan va arribar a Barcelona. Les seves actituds lingüístiques estan marcades per la crítica ideològica al centralisme tant al Pakistan com a Espanya.

La segona equivalència possible és l'acceptació de totes les llengües, però amb preferència per les llengües dominants, és a dir les persones amb actituds d'indiferència vers el panjabi, actituds d'acceptació del català i actituds positives vers el castellà i l'hindi-urdú. És el cas del Mutaal, l'Anwar, la Hamimah i el Qadir del Pakistan. Tots ells

tenen actituds neutres o positives vers el panjabi i lleugerament positives vers el català, mentre que les seves actituds vers les el castellà i l'hindi-urdú són positives. Tots els entrevistats amb aquests tipus d'actituds són panjabis comuns.

La tercera equivalència possible és la dels contraris a les llengües minoritzades tant del país d'origen com del país d'arribada, és a dir el grup d'actituds de monolingüisme antipanjabi i d'anticatalanisme. És el cas de dos homes pakistanesos amb estudis universitaris, el Hamim i el Jalil, amb actituds negatives cap al panjabi i també cap al català, mentre que en els dos casos les actituds cap al castellà i l'urdú són molt positives. Tots dos són líders pakistanesos, ja que participen activament en diversos mitjans de comunicació publicats en urdú a Barcelona. Basen les seves actituds negatives vers les llengües minoritzades en els estereotips contraris al panjabi i en la suposada manca d'utilitat del català. El Jalil aplica els estereotips contraris del panjabi al català: "Panjabi es como catalán, un idioma un poco más fuerte, de más grito". A més, reivindiquen la tria de llengua en llibertat i consideren que la promoció de les llengües minoritzades pot limitar aquesta llibertat.

Per tant, s'han trobat vuit casos de transposició completa d'actituds entre els entrevistats panjabis, la meitat són líders i l'altra meitat són panjabis comuns (vegeu Taula 40), com s'ha vist. Les transposicions d'actituds dels líders ocorren tant en el tipus de contraris a les llengües minoritzades, com en el tipus de defensors de les llengües minoritzades. En canvi, entre els panjabis comuns la transposició d'actituds ocorre només en el tipus intermedi de l'acceptació de totes les llengües però amb preferència per les llengües dominants. La diferència entre els líders i els panjabis comuns probablement està relacionada amb l'existència d'actituds més elaborades i matisades entre els líders, tal com s'ha explicat més amunt (vegeu seccions 7.1 i 7.2) quan s'ha analitzat cada tipus d'actitud.

Taula 40: Casos de transposició completa d'actituds

	Actituds vers les llengües d'origen	Actituds vers les llengües d'arribada
Jamaal, Usam	Defensa del panjabi	Activisme pro català
Anwar, Hamimah , Mutaal, Qadir	Indiferència pel panjabi	Acceptació de castellà i de català
Jalil, Hamim	Monolingüisme antipanjabi	Anticatalanisme

Nom en negreta: dona; nom en rodona: home

Com s'ha vist més amunt, tots els casos de transposició completa d'actituds s'han observat entre els panjabis pakistanesos. Probablement això té a veure, per una part, amb el fet que aquestes transposicions són més marcades entre els líders i únicament s'han entrevistat dos líders indis. Per una altra part, també podria influir-hi el fet que els indis, en general, tenen actituds més favorables vers el panjabi que vers el català, per la qual cosa no presenten equivalència d'actituds vers les llengües minoritzades i, com a conseqüència, no hi ha casos de transposició completa d'actituds.

Fins ara, s'han estudiat els casos de transposició completa, és a dir casos que presenten equivalència tant en les actituds vers les llengües minoritzades com en les actituds vers les llengües dominants. Seguidament, s'analitzen els casos de transposició parcial; els casos on coincideixen només les actituds vers les llengües minoritzades o les actituds vers les llengües dominants. Per tant, s'analitza l'existència de transposició d'actituds només entre les llengües minoritzades, per un costat, és a dir, entre el català i el panjabi, i per un altre costat, l'existència de transposició d'actituds només entre les llengües dominants, el castellà i l'hindi-urdú.

A la Taula 41 es recullen els casos d'equivalència parcial pel que fa a les llengües minoritzades. Les actituds d'activisme propanjabi són equivalents parcialment a les actituds d'activisme pro català, ja que presenten unes actituds molt positives vers les llengües minoritzades, però actituds oposades vers l'hindi-urdú i el castellà. També són equivalents només pel que fa a les actituds vers les llengües minoritzades el monolingüisme antipanjabi i la indiferència vers el castellà i el català, perquè tots tenen actituds contràries a les llengües minoritzades, però divergeixen pel que fa a les actituds vers les llengües dominants, ja que són positives vers l'hindi-urdú, però negatives vers el

castellà. S'ha trobat només una persona que presenta una transposició parcial d'actituds vers el català i el panjabi, el Gatnam. El Gatnam, líder indi, manifesta actituds molt positives tant vers el panjabi com vers el català. Per contra, té actituds oposades vers les llengües dominants, ja que les seves actituds són negatives vers l'hindi, però són positives vers el castellà.

Taula 41: Equivalència de tipus d'actituds només vers les llengües minoritzades

Tipus d'actitud	Actituds panjabi	Actituds català	Tipus d'actitud
Activisme propanjabi	++	++	Activisme procatalà
Monolingüisme antipanjabi	-	-	Indiferència a català i castellà

-: actitud negativa; +: positiva; ++: molt positiva

En general, pel que fa a la transposició parcial d'actituds només vers les llengües dominants (vegeu Taula 42), són equivalents parcialment l'activisme propanjabi i l'actitud d'indiferència al català i al castellà, perquè tenen actituds contràries a les llengües dominants però les actituds vers la llengua minoritzada són diferents. La resta d'equivalències parcials presenta actituds positives vers les llengües dominants, però actituds divergents vers les llengües minoritzades. Tal com mostra la Taula 42, existeixen equivalències parcials d'aquest tipus entre la defensa del panjabi amb l'anticatalanisme, la indiferència al panjabi amb l'anticatalanisme, i el monolingüisme antipanjabi amb l'activisme procatalà i amb l'acceptació de català i castellà. A continuació s'analitzen amb detall les equivalències trobades.

Taula 42: Equivalències entre els tipus d'actituds només vers les llengües dominants

Tipus d'actitud	Actituds hindi-urdú	Actituds castellà	Tipus d'actitud
Activisme propanjabi	-	-	Indiferència a català i castellà
Defensa del panjabi	+ i ++	+	Anticatalanisme
Indiferència al panjabi	+ i ++	+	Anticatalanisme
Monolingüisme antipanjabi	+ i ++	+ i ++	Activisme procatalà; acceptació de català i castellà

-: negativa; +: positiva; ++: molt positiva

En total, s'han trobat cinc persones amb transposicions parcials d'actituds relatives a les llengües dominants (vegeu Taula 43). Tots ells tenen actituds positives vers les llengües dominants però actituds negatives vers una de les llengües minoritzades. Així, d'una banda, les actituds de la Rajvir i el Harif són positives només vers el panjabi i, en canvi, negatives vers el català, i, de l'altra, es dona la situació inversa en el cas del Raqim, el Muqtadir i la Zarnish.

Taula 43: Equivalències entre els tipus d'actituds només vers les llengües dominants

	Actituds vers les llengües d'origen	Actituds vers les llengües d'arribada
Rajvir	Defensa del panjabi	Anticatalanisme
Harif	Indiferència al panjabi	Anticatalanisme
Raqim	Monolingüisme antipanjabi	Activisme pro català
Muqtadir, Zarnish	Monolingüisme antipanjabi	Acceptació de català i castellà

Nom en negreta: dona; nom en rodona: home

En tots aquests casos s'ha trobat una gran diferència entre les actituds vers les llengües minoritzades, el català i el panjabi. Des del monolingüisme antipanjabi es pot arribar a actituds molt diferents vers el català, és a dir que es pot arribar a l'acceptació del català o fins i tot a l'activisme pro català. Hi ha dues persones contràries al panjabi, però que accepten el català: la Zarnish i el Muqtadir. Aquests dos joves pakistanesos amb actituds negatives cap al panjabi tenen, tanmateix, actituds positives cap al català. En canvi, el Raqim, pakistanès i líder d'un mitjà de comunicació, té actituds negatives vers el panjabi, però la seva actitud cap al català és molt positiva. Porta molts anys a Catalunya i durant una llarga temporada va viure en un entorn molt catalanoparlant on va assolir un molt bon comandament de la llengua. Això no obstant, té actituds negatives vers el panjabi.

Des de posicions molt diferents respecte a la llengua minoritzada d'origen, el panjabi, es pot arribar, també, a l'anticatalanisme. És a dir, que s'hi pot accedir des de la indiferència pel panjabi o des de la defensa d'aquesta llengua. Així, el Harif té actituds neutres vers el panjabi, però negatives vers el català. En canvi, la Rajvir, líder originària de l'Índia, és defensora del panjabi, però contrària al català, ja que considera que el català no li és útil.

A més de l'anàlisi segons la tipologia d'actituds creada en aquesta tesi, resulta interessant examinar en quins casos milloren o empitjoren les actituds vers les llengües dominants i vers les llengües minoritzades. És per això que finalment, es comparen les actituds que té cada entrevistat vers cada parell de llengües equivalents, el panjabi amb el català i l'hindi-urdú amb el castellà. Quant al català i el panjabi, s'han creat tres grups: primer, aquells amb una actitud vers el català ni més positiva ni més negativa a la que tenen vers el panjabi; segon, els que tenen una actitud més positiva cap al panjabi que cap al català i tercer, els que, al contrari, tenen actituds més positives cap al català que cap al panjabi (vegeu Taula 44). Els panjabis entrevistats estan distribuïts en els tres grups però amb algunes característiques diferencials.

En el primer grup, el dels que tenen actituds ni més positives ni més negatives envers el català i el panjabi, hi ha un líder indi i la resta són pakistanesos, tant líders com panjabis comuns. En aquest grup no hi ha indis comuns perquè tots tenen actituds positives vers el panjabi. En el segon grup, amb actituds més negatives vers el català que vers el panjabi, no hi ha cap líder pakistanès, mentre que s'hi situen una líder índia i tots els indis comuns. En la majoria dels panjabis d'aquest grup es tracta d'una qüestió de matisos, ja que les actituds que tenen vers la seva llengua pròpia, el panjabi, són lleugerament més positives que les actituds que s'han detectat entre ells vers el català. No és, però, el cas de la Rajvir, d'origen indi i líder d'una associació, ja que té actituds molt positives cap al panjabi i, en canvi, molt negatives cap al català. En el tercer grup, amb actituds més positives cap al català que cap al panjabi, hi ha alguns líders pakistanesos i els dos joves pakistanesos amb actituds negatives cap al panjabi.

Taula 44: Comparació de les actituds vers el català i el panjabi

Actituds	Índia		Pakistan	
	Líders	Comuns	Líders	Comuns
Equivalents vers el català i vers el panjabi	Gatnam		Hamim, Jamaal, Jalil, Usam	Anwar Hamimah , Mutaal, Qadir
Més positives vers el panjabi que vers el català	Rajvir	Ankur, Harprit, Manda, Misri, Parmit, Rakesh, Serena , Tatbir , Virendri ,	—	Gulfaam, Harif, Maruf, Tania , Iqrar, Shazfa , Shahmir
Més positives vers el català que vers el panjabi	—	—	Iqteza, Muammir, Najat, Raqim	Muqtadir Zarnish

Nom en negreta: dona; nom en rodona: home

Quant a les actituds que tenen els panjabis vers el castellà en comparació amb les que tenen vers l'hindi-urdú (vegeu Taula 45), s'observa un paral·lelisme gairebé total, ja que tots excepte dues persones mantenen el mateix tipus d'actitud cap al castellà que cap a l'hindi-urdú. Això succeeix, a més, tant entre els líders com entre els panjabis comuns i, també, tant entre els indis com entre els pakistanesos, ja que tots ells presenten unes actituds positives o molt positives cap a les llengües dominants.

Les dues excepcions a la transposició entre les actituds a les llengües dominants són molt diferents entre sí. Per una banda, el Gatnam, líder indi activista propanjabi i antihindi, té actituds positives vers el castellà, malgrat mostrar actituds negatives vers l'hindi. Justifica les seves actituds en un discurs molt elaborat. En canvi, la Shazfa, dona pakistanesa, no desenvolupa d'una manera elaborada la qüestió. La seva actitud vers l'urdú és més positiva que la que expressa envers el castellà. La Shazfa manifesta la seva manca d'intenció d'aprendre castellà perquè no el necessita, tot i no tenir cap coneixement d'aquesta llengua, mentre que la seva actitud vers l'urdú és positiva.

Taula 45: Comparació de les actituds vers el castellà i l'hindi-urdú

Actituds	Índia		Pakistan	
	Líders	Comuns	Líders	Comuns
Equivalents vers el castellà i vers l'hindi-urdú	Rajvir	Ankur Harprit Manda Misri; Parmit Rakesh Serena Tatbir ; Virendri	Hamim Jamaal Iqteza Jalil Muammir Najat; Raqim Usam	Anwar Gulfaam Harif Hamimah Iqrar; Muqtadir Mutaal; Maruf Qadir; Shahmir Tania ; Zarnish
Més positives vers el castellà que vers l'hindi-urdú	Gatnam			
Més negatives vers el castellà que vers l'hindi-urdú				Shazfa

Nom en negreta: dona; nom en rodona: home

En resum, no s'ha trobat cap tendència generalitzada de transposició d'actituds entre els panjabis immigrants adults a Catalunya. Tanmateix, sí que s'han detectat alguns casos de transposició completa, que afecten conjuntament les llengües d'origen i les llengües d'arribada. També s'han observat alguns casos de transposició parcial, que incideix només o bé en les llengües minoritzades o bé en les llengües dominants. D'una banda, en tots els casos de transferència completa, les actituds vers les llengües dominants són positives, mentre que les actituds vers les llengües minoritzades poden ser molt positives, més aviat neutres o negatives. D'altra banda, la transposició parcial d'actituds vers les llengües minoritzades s'observa en un únic cas. En canvi, la transposició parcial d'actituds relativa a les llengües dominants es troba en més casos, on les actituds vers el castellà i l'hindi-urdú es mantenen però canvien les actituds vers les llengües minoritzades. Així, doncs, una persona pot tenir actituds favorables al panjabi i contràries al català i viceversa. Hi ha un grup en què les actituds vers el català milloren respecte a les actituds vers el panjabi, mentre que en un altre empitjoren i, finalment, un tercer grup en el qual es mantenen iguals. Pel que fa a les llengües dominants, en la majoria dels casos les actituds són positives tant vers l'hindi-urdú com vers el castellà. Per tant, l'heterogeneïtat es troba en les actituds vers les llengües minoritzades.

8. LES PERCEPCIONS DELS AUTÒCTONS EN RELACIÓ AMB LES ACTITUDS LINGÜÍSTIQUES DELS IMMIGRANTS PANJABIS A CATALUNYA

En aquest capítol es presenten els resultats de l'anàlisi de les entrevistes fetes als autòctons per tal d'estudiar com perceben les actituds lingüístiques dels panjabis. Tots els autòctons entrevistats estan relacionats amb els panjabis en l'àmbit professional, en el personal o en ambdós àmbits (vegeu secció 5.1.3). En primer lloc, s'analitzen els coneixements generals dels autòctons sobre els panjabis. En segon lloc, s'examina com perceben els autòctons les actituds lingüístiques dels panjabis vers les seves llengües d'origen. En tercer lloc, s'estudien les percepcions dels autòctons sobre les actituds dels panjabis vers les llengües d'arribada. En quart lloc, s'analitzen les percepcions sobre les actituds dels panjabis cap a l'anglès. Finalment, es relacionen les actituds percebudes pels autòctons amb els tipus d'actituds trobats entre els panjabis entrevistats.

8.1 Coneixements dels autòctons sobre els panjabis

Els coneixements generals que tenen els autòctons sobre els panjabis són variats. En general, els autòctons relacionen els panjabis més sovint amb el seu país d'origen, l'Índia o el Pakistan, que amb la regió d'origen, el Panjab. Això probablement està condicionat pel comportament dels propis panjabis, que habitualment s'autoidentifiquen, en primer lloc, pel país d'origen, com es veurà més endavant. Així, alguns entrevistats no són conscients que la majoria dels pakistanesos i dels indis residents a Catalunya són panjabis. Per exemple, l'Agnès, que viu en parella amb un panjabi pakistanès i participa en activitats artístiques panjabis des de fa temps, no sap que els seus amics sikhs són panjabis.

—Agnès: Jo tinc amics que són sikh.

—Investigador: I saps en quina llengua parlen?

—Agnès: No ho sé.

—Investigador: I saps de quina zona són?

—Agnès: No ho sé, jo diria que del nord de l'Índia.

La Martina constata que els panjabis normalment es presenten segons el país d'origen.

En principi, jo els que conec es presenten com a indis o pakistanesos. Després quan ja parles amb ells, “sí, porque yo soy del Punjab”, però en principi et diuen pakistanès, no et diuen panjabi. Amb l'Índia, igual. “Jo sóc de l'Índia”, quan li preguntes “de quina part?”, sí, “del Panjab”, però d'entrada no et diuen “jo sóc panjabi” o “jo sóc musulmà”. Diuen el nom del país. (Martina)

També destaquen el mateix la Vanessa, que es relaciona molt amb panjabis per qüestions artístiques, i la Maria, professora de llengua amb grups majoritàriament panjabis.

—Investigador: I s'identifiquen com a panjabis?

—Vanessa: No, no. No ho destaquen així de primeres. Et diuen “Doncs, mira, sóc de Lahore”. I si parles més, doncs, sí, del Panjab.

—Investigador: En principi és més important el país?

—Vanessa: Sí, la nacionalitat, el país.

—Investigador: Passa el mateix amb els indis?

—Vanessa: Sí.

—Investigador: Elles [les seves alumnes panjabis pakistaneses] com es presenten?

—Maria: Del Pakistan.

Segons els autòctons entrevistats, la manca de reivindicació de la identitat panjabi no és generalitzada, només ocorre en alguns homes pakistanesos, segons l'Aida, i entre els indis, com assenyala més endavant el Raül.

Elles [les dones panjabis pakistaneses amb qui col·labora], normalment, el fet del panjabi (...) no el reivindiquen. (...) Jo els he sentit més reivindicacions als homes. (Aida)

El Pol, treballador social en un barri amb una elevada població de panjabis, identifica els pakistanesos i els indis com a grups totalment separats, on només els indis són panjabis a més de ser sikhs.

—Investigador: De la gent índia, estan molt diferenciats els pakistanesos? O formen part del mateix grup?

—Pol: No, no, no, no, no. No tenen res a veure. Aquí els indis que hi ha per aquí la gran majoria jo diria que són panjabis, són sikhs.

També el Raül assenyala que són sobretot els originaris de l'Índia els que s'autoidentifiquen com a panjabis. Aquesta podria ser la raó per la qual també alguns autòctons identifiquen com a panjabis només els originaris de l'Índia, com s'ha vist més amunt en el fragment del Pol. De fet, el Raül subratlla el discurs d'alguns dirigents panjabis que destaquen la similitud entre els catalans i els panjabis de l'Índia, probablement com a estratègia d'aproximació a la societat catalana.

[Els panjabis indis] Tenen un discurs que et diuen “els panjabis són com els catalans de l'Índia”, però alguns dirigents [diu els noms] també tenen aquest discurs, que no sé si és una certa manera d'apropar-se a sectors de la societat receptora.(...) Els de l'Índia s'identifiquen més com a panjabis. (Raül)

Tant el Raül com l'Àlícia coincideixen que l'element de diferenciació més important és la religió. Això té com a efecte que es diferenciïn el col·lectiu musulmà dels pakistanesos i el col·lectiu sikh dels panjabis indis. En general, doncs, els panjabis indis i els pakistanesos es perceben com a dues comunitats separades, fins i tot entre els autòctons que són conscients de l'existència de panjabis als dos costats de la frontera indopakistanesa. De totes maneres, la Laura, conscient de l'existència de panjabis indis i pakistanesos, considera que a Catalunya és un error parlar de comunitat ni tan sols en el cas dels pakistanesos, ja que segons ella s'agrupen més aviat per afinitats polítiques o pel fet de pertànyer a una determinada branca de l'islam i no per l'origen geogràfic.

Es un error hablar de comunidad pakistani. (...) Puede ser por región, por región no mucho, ¿eh? Puede ser por afinidades políticas o por pertenecer a una determinada rama del islam, una determinada cofradía del islam. Están bastante fragmentados (...). Incluso a nivel de barrio, a nivel de distribución geográfica a nivel de Barcelona están mayoritariamente distribuidos por esas afinidades. (Laura)

Les entrevistes han servit per veure que el grau de coneixement de la realitat lingüística dels panjabis és molt variat entre els autòctons entrevistats. Alguns coneixen força bé la situació sociolingüística dels panjabis, per exemple l'Àlícia, investigadora social i

professora de llengua en un centre amb molts alumnes panjabis; la Montse, investigadora social en temes sociolingüístics; l'Eduard, professor de català en una àrea amb molts panjabis, i el Pau, professional de l'educació en temes de llengües i immigració. Aquests entrevistats, a més de ser conscients que la majoria d'indis i pakistanesos residents a Catalunya provenen del Panjab, saben que comparteixen la mateixa llengua inicial, el panjabi, i que les llengües nacionals o oficials de l'Índia, l'hindi, i del Pakistan, l'urdú, es diferencien sobretot perquè utilitzen sistemes d'escriptura diferents, encara que a nivell oral són pràcticament la mateixa llengua. A més, aquestes persones saben que el panjabi és oficial al Panjab indi però no ho és al Panjab pakistanès i que, per tant, té una presència molt limitada a l'escola pakistanesa. Tot això ho tenen més clar els professionals que treballen en l'àmbit lingüístic o de l'ensenyament, malgrat que una persona, l'Elena, que porta anys en aquest camp no és totalment conscient de l'origen dels pakistanesos amb qui treballa o de la diferència d'àmbits d'ús entre el panjabi i l'urdú.

Una altra qüestió interessant que es desprèn de les entrevistes és que alguns informants fan paral·lelismes entre les variants del català i les llengües del Panjab. En aquest sentit, la Martina compara el panjabi dels pakistanesos i dels indis amb el català i el valencià, mentre que la Laura equipara la proximitat entre el panjabi, l'hindi i l'urdú amb les variants del català.

Hombre, claro. Te dicen que hablan urdu, punyabí, urdu y hindi. Vale. Valenciano, catalán y mallorquí [riu]. Entens? O sigui! (Laura)

De totes maneres, molts autòctons no tenen clar tot això. Hi ha qui no sap que la majoria dels pakistanesos de Catalunya són panjabis i que, per tant, tenen com a llengua inicial el panjabi, seria el cas del Pol o el Raül, ambdós treballadors socials en barris amb una elevada presència de panjabis. El Pol és conscient que hi ha intercomprensió entre els pakistanesos i els indis, però desconeix l'existència de la llengua panjabi, tot i que sap que la majoria dels indis de l'àrea on treballa són panjabis i sikhs. Creu que els pakistanesos parlen urdú i els indis, hindi i que aquestes llengües són diferents entre si. S'explica la intercomprensió entre indis i pakistanesos perquè, segons ell, cada grup sap una mica de la llengua de l'altre.

- Pol: Anglès [saben parlar] la majoria. (...) Els *pakis*, l'urdú i sabien moltes coses d'hindi. No sé si són colindantes amb l'Índia els que venien però molts sabien moltes coses d'hindi. (...)
- Investigador: De llengües dels sikhs, quines et sonen?
- Pol: Em sona anglès i em sona hindi. Crec que l'urdú el dominen també. (...) I els indis crec que coses d'urdú entenen així com els *pakis* entenen coses d'hindi.

En canvi, el Raül està segur que els indis parlen panjabi, però creu que el pakistanesos parlen urdú, llengua que considera propera al panjabi. La similitud entre l'urdú i el panjabi explicaria, segons ell, la intercomprensió entre pakistanesos i indis. Per tant, el Raül no és conscient que la majoria dels pakistanesos són panjabis i tenen en comú la llengua panjabi amb els indis.

Entre els de l'Índia claríssim, no? El que parlen és panjabi. (...) Els pakistanesos és urdú. Però l'urdú està proper al panjabi? Perquè un mediador indi sikh feia traduccions als pakistanesos. Jo diria que l'urdú i el panjabi estan molt propers. (Raül)

Tots els autòctons entrevistats, tret de la traductora d'hindi-urdú, òbviament, coincideixen en el fet que quan senten una conversa entre panjabis no són capaços de distingir si estan parlant en hindi-urdú o en panjabi, ja que les seves característiques fonètiques són impossibles de diferenciar per a un parlant de castellà o de català que no hagi après alguna d'aquestes llengües. Això fa que els autòctons no tinguin informació directa sobre l'ús de les llengües entre els panjabis. Així, la Martina, que col·labora en diverses associacions i en diferents iniciatives relacionades amb els panjabis, no sap segur en quina llengua es publica el diari per a immigrants en el qual col·labora. Tampoc sap explicar per què els panjabis pakistanesos parlen en panjabi però escriuen en urdú.

8.2 Les percepcions dels autòctons en relació amb les actituds dels immigrants panjabis vers les llengües d'origen

Els autòctons en general només perceben actituds positives cap a les llengües d'origen, sense gaires matisos, que es correspondrien amb la indiferència vers el panjabi acompanyada d'actituds positives vers l'urdú. Per tant, no detecten, per exemple, que entre els panjabis pakistanesos hi ha una jerarquia de llengües molt marcada i que el

panjabi queda en el nivell inferior. De la mateixa manera, tampoc són conscients de les actituds més positives vers la llengua minoritzada, com ara l'activisme propanjabi i antihindi i les actituds de defensa del panjabi. Només l'han detectat, en casos molt aïllats, l'Aida, col·laboradora de diverses associacions de panjabis, i la Montse, investigadora i professora d'universitat.

Entre els temes tractats a les entrevistes, un dels que estaven directament relacionats amb les actituds cap a les llengües d'origen era el dels estereotips que circulen sobre les llengües d'origen, en especial el de la dolçor de l'urdú. Entre alguns autòctons l'estereotip de la suposada dolçor de l'urdú (vegeu secció 2.3.2) ha calat. S'han detectat tres tipus de reaccions davant d'aquest estereotip entre els autòctons. En primer lloc, l'Agnès, que té company panjabi pakistanès i és participant activa d'activitats artístiques panjabis, assumeix l'estereotip i considera que l'urdú és una llengua dolça i suau, contràriament al panjabi, que seria una llengua brusca. Tot i això, admet que quan escolta una conversa no és capaç de distingir si estan parlant urdú o panjabi.

[L'urdú] És un idioma que em sembla molt suau. (...) Jo diria que el panjabi em sembla més brusca. Les paraules són com més brusques (...) no són tan fines. (Agnès)

En segon lloc, l'Ester, medidora cultural i traductora d'hindi-urdú, és conscient de l'existència de l'estereotip, però el considera un mer estereotip. També la Martina, col·laboradora de diverses entitats panjabis, constata que existeix aquesta idea de l'urdú com a la llengua de la poesia.

He sentit comentaris, també, com que l'urdú és una llengua més pura, és una llengua més literària, no té paraulotes, és més fina, perquè es feia servir a les corts dels mogols, de l'imperi mogol. Llavors sí que té tota aquesta aura. (Ester)

A l'hora de fer poesia, que sembla que està més en urdú que en panjabi, (...) sí que diuen que és un idioma molt bonic [l'urdú]. (Martina)

Finalment, l'Elvira, amb lligams personals i professionals amb panjabis, i l'Eli, amb relacions familiars amb panjabis, rebutgen l'estereotip o ni tan sols eren conscients que existia.

Per mi dolça... (...) l'urdú no és especialment dolça ni musical. (Elvira)

—Investigador: Tu havies sentit que l'urdú és una llengua dolça abans?

—Eli: No, ni trobo que sigui dolça. Sí que és més... no és tan gutural com podria ser l'àrab. (...) Però no trobo que sigui més dolça. El seu to de veu, pugem el to de veu moltes vegades, llavors no trobo que sigui més dolça.

En general, els autòctons no troben que els panjabis facin paral·lelismes entre la situació sociolingüística o política del Panjab i de Catalunya, com per exemple explica l'Elvira. Segons ella, tot i la presència de diverses llengües al Pakistan, els pakistanesos tenen una visió unitària del seu país d'origen.

—Investigador: Tu creus que fan algun paral·lelisme amb la seva situació d'origen?

—Elvira: Jo crec que no. Això del fet diferencial per nosaltres del català i la defensa del català els hi costa entendre-ho. Perquè ells veuen la seva nació com una nació, unida. (...) Ells són patriòtics, vull dir que el Pakistan és un i a pesar de les diferents llengües i a pesar de tot.

En aquest sentit, l'Àlicia afegeix que la llengua panjabi no s'utilitza com a element per definir la identitat, com sí que es fa a Catalunya. En el seu cas, els elements principals són la casta i la religió.

La identitat no es marca tant per la llengua, sinó per la casta i la religió. (...) El panjabi no és tan identitari. (Àlicia)

De totes maneres, l'Àlicia sí que ha detectat que es fan paral·lelismes per tal d'interpretar la realitat catalana, però només en alguns casos.

Els que cavil·len més sí que hi veuen que és una situació similar [entre la situació sociolingüística catalana i la panjabi], que hi ha una cooficialitat. (...) Jo amb els panjabis (...) no sé si fan massa paral·lelismes ni... (Àlicia)

Per la seva banda, alguns autòctons sí que utilitzen paral·lelismes a l'hora d'entendre la situació del panjabi. És el cas del Pau, que conscient de l'origen basc de l'investigador, apel·la contínuament a la comparació del cas del basc o del català fa algunes dècades amb

la situació actual del panjabi al Pakistan per entendre les actituds lingüístiques dels panjabis pakistanesos cap a les seves llengües d'origen. Subratlla, doncs, el caràcter subordinat del panjabi, almenys en el cas del Pakistan, que és el que ell coneix. Aquest tipus d'actituds que detecta el Pau correspon al que s'ha anomenat en aquesta tesi monolingüisme antipanjabi. De fet, el Pau és l'únic entre els entrevistats autòctons que ha percebut aquest tipus d'actitud i amb molta intensitat, ja que ha intentat organitzar cursos de panjabi a les escoles i s'ha trobat amb la ferma oposició dels pares pakistanesos, que no volien cursos de panjabi, sinó d'urdú.

És aquesta mena de sensacions com que la teva llengua és de segona. (...) Perquè tampoc és tan difícil d'entendre-ho per a nosaltres [catalans i bascos], no? Suposo que per a un francès, per a un anglès o per a un espanyol és més complicat, però per a nosaltres, els paral·lelismes són relativament fàcils, amb totes les diferències culturals que hi ha al darrera. (Pau)

També la Laura, d'origen gallec, interpreta les actituds contràries al panjabi per similitud amb les situacions que ella va viure fa anys amb la seva família en relació amb el gallec. Ella va viure que per qüestions de prestigi no es transmetés ni es parlés en gallec, una llengua que era relegada a les zones rurals. De totes maneres, confessa que no s'ha trobat amb cap panjabi que li ho hagi explicat.

—Laura: Eso [que les mares panjabis parlin urdú als nens] es muy posible que pase porque, claro, si vas a la escuela, hablas urdu. Ahí yo me remito a mi experiencia como gallega. En Galicia el gallego (...) era considerado..., lo hablaban los pobres, lo hablaban los campesinos, lo hablaban los paletos. Entonces, yo cuando iba de aquí a Galicia, mi tía, que solo hablaba gallego, yo quería un poco hablar gallego, por ellos y tal y mi madre me obligaba a hablar castellano (...) “No, no, no, no, no”, que hablara en castellano y mi tía me prohibía hablar en gallego porque eso era de clase baja. Y yo que estaba en Barcelona tenía que hablar castellano. (...) Las que habían emigrado dentro de Galicia, cuando venían al pueblo se hacían las señoritas precisamente hablando en castellano.

—Investigador: ¿Tú te has encontrado algo de eso en la comunidad pakistani?

—Laura: Huelo que pueda ir por ahí, pero no lo sé.

A continuació es presenta com perceben els autòctons les actituds dels panjabis cap a les llengües a Catalunya.

8.3 Les percepcions de les actituds vers les llengües d'arribada

En l'anàlisi de les entrevistes amb els participants autòctons s'ha detectat que les percepcions sobre les actituds vers les llengües d'arribada són abundants en comparació amb les percepcions de les actituds sobre les llengües d'origen. Com s'observa a la Taula 47, la majoria dels entrevistats perceben algun tipus d'actitud vers les llengües d'arribada, si bé en general es detecten els tipus d'actituds més neutres i lleugerament positius, com ara l'acceptació de les dues llengües, el català i el castellà, amb una marcada preferència pel castellà. A més, dos autòctons entrevistats han assenyalat casos d'activisme procatalà. Pel que fa a les actituds més negatives vers el català, els autòctons perceben entre els panjabis tant l'anticatalanisme com la indiferència vers les dues llengües. Cap dels autòctons entrevistats identifica tots els tipus d'actituds que s'han detectat entre els panjabis.

En aquesta secció s'analitzaran, en primer lloc, els tipus d'actituds més positius vers el català i, a continuació, els tipus d'actituds més negatius. Cal destacar que d'activisme procatalà, amb una actitud molt positiva cap al català, només l'han percebut les persones que es dediquen a la promoció o a l'ensenyament del català. Per exemple, consideren que l'actitud més positiva cap al català sorgeix amb el temps de residència i només en aquells casos que aspiren a feines de millor qualitat.

Com es deia més amunt, les actituds que detecten els autòctons més freqüentment són les d'acceptació de les dues llengües, neutres o lleugerament favorables al català però amb preferència pel castellà. N'és un bon exemple el punt de vista de l'Ester, medidora i traductora d'hindi-urdú, que ha percebut un orgull entre els panjabis pel fet de parlar diverses llengües i una acceptació de l'existència de més d'una llengua a Catalunya, coincident amb la seva situació multilingüe d'origen.

Els pakistanesos tenien unes actituds cap al català, actituds més positives que els equatorians i els romanesos. Deien "com al Pakistan hi ha diferents llengües (...) doncs aquí també hem d'aprendre més llengües". També com estan acostumats a viure en un entorn jo crec més multilingüe, doncs

estan més acostumats a arribar a un lloc on hi hagi, convisquin dues llengües. (...) I a més, a més, els pakistanesos i els indis també tenen com un orgull de parlar moltes llengües. (Ester)

També, la Martina, col·laboradora de diverses entitats on participen molts panjabis, creu que els panjabis accepten fàcilment la presència de dues llengües a Catalunya perquè venen d'una situació similar. Tot i això, considera que arriben sense informació prèvia sobre la situació sociolingüística de Catalunya. La Martina, veu que malgrat la manca d'informació sobre les llengües abans de l'arribada a Catalunya, s'adapten bé a la presència del castellà i el català a la societat catalana.

—Martina: Quan arriben aquí es pensen que només es parla una llengua i es troben la sorpresa quan són dues llengües. I això també fa que els costi més, no? Però un cop estan aquí, s'adapten i saben què és el que n'hi ha i per això jo crec que comencen pel català abans que pel castellà, que és el que veuen en els nens del col·le.

—Investigador: Hi ha gent que això ho considera un entrebanc?

—Martina: Els dos idiomes? Jo crec que no, perquè una vegada que has arribat aquí ja no tens més remei que aprendre'l i suposo que com que ells també vénen d'una regió amb dues llengües tampoc crec que ho trobin estrany això. Però que arriben amb el pensament que només n'hi ha una llengua, però després s'han d'adaptar al que n'hi ha.

En general, els autòctons entrevistats, per exemple l'Ester, la Maria i la Martina, no detecten actituds contràries al català entre els panjabis, igual que no troben actituds negatives respecte a cap element del país d'arribada, segons la Maria. Tampoc no es considera que els panjabis qüestionin el paper vehicular del català a l'escola, segons l'Àlicia, tot i que com s'ha vist abans (vegeu secció 7.2.1) entre els panjabis sovint no s'entén la importància del català.

Hi ha qui afirma que entre els panjabis no ha detectat diferències d'actituds envers el castellà i envers el català. Per exemple, l'Eli ho il·lustra amb el cas de dues persones d'origen panjabi molt properes a ella que parlen indistintament català o castellà. La predominança de llengua, almenys en aquest cas, ve donada per les característiques sociolingüístiques del seu entorn.

Els [dues persones d'origen panjabi del seu entorn familiar] indistintament parlen les dos [català i castellà], eh? no fan diferències. El noi parla català perquè el seu cercle és més català i la noia parla més castellà perquè el seu marit i la família del seu marit és andalusa, llavors... En això sí que són molts diferents, però indistintament. (Eli)

Segons alguns entrevistats autòctons, un aspecte que afecta la relació dels panjabis amb les llengües és la conjuntura econòmica. Tant les associacions com els individus s'han apropat més al català amb l'esclat de la crisi econòmica i l'augment de l'atur. De fet, s'observa que, sobretot en el cas dels homes, els que estan a l'atur són, precisament, els que comencen a estudiar llengües. Així ho expressa l'Elena i, alhora, destaca que amb el pas del temps poden haver canviat les necessitats d'un col·lectiu que abans era nouvingut i ara, en canvi, està en procés d'arrelament.

Jo vaig arribar aquí [a l'associació on treballa amb immigració i llengua] just quan va començar la crisi i això ha afectat bastant. (...) Jo crec que ara s'han posat molt més les piles amb temes lingüístics les entitats perquè han vist que és un moment que és molt més important. Potser abans era una immigració que acabava d'arribar i les necessitats eren unes i ara són unes altres (...). En canvi ara estem parlant d'arrelament (...). Les necessitats són diferents i el paper de les entitats també és diferent. (Elena)

També el Pol comenta l'augment de l'interès per l'aprenentatge tant de castellà com de català i subratlla el fet que les classes de llengua faciliten l'obertura cap a altres realitats diferents de la de la seva comunitat.

L'atur ha fet que molts d'ells comencessin a estudiar castellà, català també, però sobretot castellà. (...) El fet de voler aprendre castellà significa que t'has de posar en contacte amb una associació, que aquesta entitat és la que et donarà classes, que aquesta entitat és autòctona. Significa ampliar les relacions que tenen, que no són de la seva cultura, sinó que surten cap a l'altra cultura. L'atur crec que ha facilitat això. Ha facilitat anar a buscar llocs de treball fora de les empreses de la seva comunitat (...). Cosa que abans quedava tot entre ells, entre la família. (Pol)

Un altre element que detecten els autòctons com a afavoridor de l'apropament dels pares cap al català és l'escolarització dels seus fills, amb el català com a llengua vehicular. Així ho explica la Martina, que s'ha trobat amb panjabis que preferien el català, segons ella, per la familiaritat cap a la llengua d'escolarització dels nens. Això també, segons ella,

podria provocar l'aprenentatge del català especialment de les mares, que són les que més temps passen amb els fills.

El que m'he trobat també és que hi ha gent que li agrada més el català. No sé, el so del català els hi agrada més que el castellà. (...) A les dones els hi feia més gràcia el català. A lo millor com que van els petits a l'escola i arriben a casa parlant català, potser això, no? Que estan més familiaritzades amb el català pels nens. Perquè jo penso que hi ha mares, aquestes que no van a cap associació, que aprenen a través dels nens, (...) acaben aprenent les mares també. (Martina)

Els fills en edat escolar podrien ajudar a entendre millor les polítiques de promoció del català, segons l'Elvira, professora de llengua per a adults nouvinguts. Per contra, també ressalta la manca de comunicació entre els autòctons i els panjabis per fer-los entendre la importància del català.

Suposo que ho entendran millor [la política lingüística catalana] la gent que tinguin nens i tinguin l'escola i a través dels nens és la manera d'entendre-ho millor, no? (...) Els que jo conec no tenen fills (...) Saben el que és el català però tampoc no sé fins a quin punt són conscients de la importància que té, si algú no els hi explica, algú no els hi fa entendre, no? (...) Però potser aquesta situació sí que és de la gent que tenen fills. I llavors sí que a través dels fills és la manera d'entrar a la llengua. (Elvira)

Sembla ser que hi ha dues condicions que compleixen els panjabis que s'apropen més al català: són joves, segons la Martina, i tenen més aspiracions de trobar una bona feina, segons l'Aida, la Maria i el Raül. A més, amb el temps de residència s'adonen que el català és la llengua de progrés social, segons l'Eduard i la Vanessa.

També detecten, jo crec, no pas al principi sinó més endavant, que si aquí vols progressar o vols tenir una feina qualificada, el català és important. Però això no ho detecten d'entrada, eh? (...) Però jo tinc la sensació que la gent que continua i que continua en nivells més alts, continua perquè s'adonen que "Ep! Això em pot ser útil d'alguna manera, per aconseguir una feina qualificada. Per anar a l'escorxador no em caldrà [la majoria dels panjabis de la zona treballen als escorxadors], però si vull tenir una feina una mica més qualificada o vull treballar en una botiga o vull fer no sé què, això em servirà". Però jo crec que això en un primer estadi no es produeix. (Eduard)

—Investigador: T'has trobat amb gent que ha après el català?

—Vanessa: Són una minoria. I sempre són gent que intenta com integrar-se més i per intentar accedir a llocs de treball una mica millors o una mica més reconeguts. Per exemple els que volen fer taxi, també una mica han de saber escriure o parlar català. (...) Per treballar amb un altre paísà no cal, no? Però sí, el català per accedir a altres esferes.

La motivació per aprendre el català també pot estar lligada a la necessitat de regularitzar la situació administrativa, segons ha observat l'Aida, sobretot entre les dones panjabis amb qui col·labora.

El català més que res moltes [dones panjabis] ho fan pels papers, que es pensaven que sense català no tindrien papers. (Aida)

A diferència de la situació més aviat apàtica que detecten entre els individus, l'Ester considera que les associacions índies i pakistaneses tenen molt clar que la llengua de l'administració pública a Catalunya és el català. Això condiciona les seves actituds positives vers el català.

A les associacions, ells tenen molt clar que aquí la llengua de l'administració i la llengua de les altres associacions amb qui hauran d'interactuar és el català i llavors tenen, potser també per un interès que va més enllà de l'interès d'aprendre la llengua, tenen una actitud positiva cap al català. Que saben que és un mitjà, que només dir que parlen català, que els agrada el català i dir dues paraules ja els fa més simpàtics a les altres associacions que hi ha aquí, a les administracions locals. No sé, és una forma de sobreviure. Però jo no he percebut mai una actitud negativa cap al català. (Ester)

Segons la Laura, però, aquesta actitud per part de les associacions estaria dissociada de les actituds reals dels panjabis.

Una cosa es el discurso de la entidad y luego otra cosa es si realmente la gente asume tanto tanto ese discurso. (Laura)

Així, els autòctons també perceben actituds negatives vers el català com l'anticatalanisme. Qui s'ha trobat amb rebuig cap al català per part dels panjabis ho relaciona amb la manca de coneixement previ de l'existència de dues llengües en arribar a Catalunya. Segons els entrevistats, els panjabis relacionen Espanya només amb el castellà i els sorpren negativament la necessitat d'un esforç addicional per aprendre una

llengua més, el català. Segons la Laura, aquesta situació pot provocar un cert desànim vinculat a l'aprenentatge de llengües entre els panjabis.

A banda d'això, la Vanessa ha detectat freqüentment actituds contràries al català entre els panjabis associats a una ideologia monolingüista que defensa una única llengua per a cada país, de manera que el castellà seria la llengua d'Espanya i això seria suficient. Cal sumar-hi el fet que la mobilitat dels panjabis per causes laborals trauria interès pel català.

—Investigador: T'has trobat amb casos de rebuig del català?

—Vanessa: Sí, moltíssims.

—Investigador: I com ho expliquen?

—Vanessa: No, perquè diuen que si som a Espanya, doncs, amb parlar castellà és suficient, que el català de què els serveix si avui estan aquí a Catalunya i demà potser acaben en una altra part d'Espanya. Llavors per ells no té sentit perdre el temps en aprendre una cosa que és temporal, que potser ni continuaran aquí. Molts estan començant a anar al País Basc, a altres parts d'Espanya... diuen “és que no té gaire sentit”, no? I és com un doble esforç. No només han après el castellà, la primera, sinó que ara aprendre una altra llengua. “He vingut a treballar, no puc perdre el temps en altres coses, no?”

Segons la Laura, per a alguns joves panjabis, el català suposa un entrebanc inesperat en el camí a la universitat. Això podria estar provocant desànim i frustració entre els joves que no poden complir les seves expectatives de futur universitari a causa del desconeixement del català i que han de canviar-les per col·laborar en el negoci familiar.

Claro, muchos chavales llegan con 16-17 años, pensando que al año siguiente se van a la facultad. Claro, con el tema lengua que les cuesta un montón a los pakistanís el tema del castellano y del catalán, les cuesta muchísimo. Se desaniman, porque llegan a principio de año diciendo “yo he venido porque quiero ser médico, quiero ser arquitecto...” y a los cuatro meses dicen que albañil o a la tienda del papá. (Laura).

Segons els autòctons entrevistats, els panjabis perceben com a imprescindible només el castellà i, almenys en un inici, no consideren que el català sigui necessari, la qual cosa fa que no hi hagi demanda d'aprendre'l. Els autòctons associen la manca de necessitat del català per part dels panjabis al fet que els homes treballen en àmbits on predominen membres de la seva comunitat. L'Agnès veu un exemple d'això en el cas del seu company

panjabi pakistanès que no ha après el català per manca de temps, segons ell. De totes maneres, ella considera que no existeix la necessitat de saber-lo, cosa que provoca una manca d'interès a l'hora de fer l'esforç per estudiar català.

—Investigador: Ha fet algun curs [de català][en relació amb el seu company panjabi pakistanès]?

—Agnès: No. Cosa que em sembla molt malament i li he dit més d'una vegada.

—Investigador: I ell què et respon?

—Agnès: Bueno, que de moment no pot, que està molt enfeinat i que no té espai per això. I jo no hi estic d'acord.

—Investigador: Llavors seria la manca de temps la raó.

—Agnès: Això és el que diu ell. Jo penso que a vegades tampoc veuen la necessitat i amb la feina i el dia a dia ja s'entenen i tampoc fan l'esforç d'anar a una acadèmia, de seure.

L'Elvira, professora de llengua amb adults, i l'Eduard, professor de català per a adults, observen que els panjabis se'n surten amb unes competències bàsiques de castellà. Com a conseqüència, hi ha una manca de necessitat d'aprendre català entre aquest col·lectiu. Per tant, els panjabis valoren preferentment la qüestió pragmàtica.

Se'n surten molt bé parlant espanyol i tampoc no massa bé. (Elvira)

Els [els panjabis, sobretot indis] detecten que aquí es pot... això ho detecten rapidíssim, eh? que aquí es pot viure en castellà (...). Trobes això que hi ha homes que quan arriben s'apunten a un curs però en un mes desapareixen. "Escolta, aquí tanta història i tant esforç si em puc entendre en aquest castellà macarrònic, doncs... ja està. No cal pas que hi faci més." Ells ho detecten fàcil. (...) D'entrada detecten "aquí hi ha dues llengües, més o menys com al Panjab i anem a la cosa pràctica. Sí, jo començo a estudiar català, però en un mes veig que amb el castellà m'entenen i com que en castellà em faig entendre, doncs ja està." (Eduard)

Els autòctons perceben que el castellà és la llengua d'arribada preferida dels panjabis, tot i que, segons l'Eduard, professor de català per a adults, tampoc no hi ha una reivindicació del castellà, com ocorreria, per exemple, entre els col·lectius llatinoamericans, segons ell. Per a l'Elvira, els panjabis consideren que el castellà els possibilita la mobilitat i la cerca de feina.

En principi lo primer que aprenen és el castellà, perquè com que es mouen molt... La majoria estan treballant aquí... ara no, però al principi, anaven a Madrid o a Andalusia. Vull dir que es movien

molt per Espanya. Llavors, clar, per ells és més interessant aprendre l'espanyol i a més a l'escoles també el primer que et demanen és l'espanyol, no? Llavors la majoria s'interessen perquè els interessa per després treballar, per moure's per Espanya, buscar feina on sigui. (Elvira)

Si bé no sempre les actituds menys favorables al català són contràries a la llengua, alguns autòctons entrevistats troben a faltar una actitud d'apropament, de complicitat, cap al català per part dels panjabis. Aquest és el cas de l'Eduard, l'Elvira i la Maria, professors de llengua amb adults immigrants. En aquest sentit, l'Agnès i l'Àlicia, consideren que els panjabis adults no aprenen català com a conseqüència de la manca d'interès.

Quant a la percepció de la manca d'utilitat del català, l'Elvira apunta que els autòctons hi tenen responsabilitat. La norma de convergència al castellà (vegeu secció 2.1.2.1) amplament difosa fa que els autòctons utilitzin sempre el castellà quan s'adrecen als membres del col·lectiu panjabi.

També pot ser per qüestió nostra que quan arriben aquí els parlem primer també en castellà. Jo crec que per ells és molt més important el castellà que el català en aquest sentit. (Elvira)

Més amunt s'ha comentat l'efecte de la crisi econòmica per atraure nous aprenents del català, però també s'ha produït un efecte advers, ja que, cada vegada hi ha més panjabis, també els escolaritzats a Catalunya, que es plantegen el seu futur fora del territori català, la qual cosa afecta negativament l'aprenentatge del català. L'Àlicia, que treballa amb adolescents, molts d'ells panjabis, observa que la manca d'expectatives laborals fa que l'estada a Catalunya es consideri encara més temporal i que, per tant, disminueixi la motivació per aprendre català.

—Àlicia: Jo crec que sí (...) Jo crec que si la feina va minvant van fent una exploració de les possibilitats. Per exemple, el primer nen panjabi que va venir, ara és a Canadà. Va fer un cicle formatiu. (...)

—Investigador: Això com pot influenciar l'esforç per aprendre llengües?

—Àlicia: Clar, negativament. Perquè encara es veu com una cosa més temporal. I com més temporal és, menys ganes tens de gastar molt de temps aprenent segons què. Els nens que vagin aquí a l'escola (...) continuaran aprenent el català.

De totes maneres, però, el català es limita a l'àmbit escolar entre els joves panjabis. La llengua del carrer és el castellà, igual que per als autòctons que viuen en els mateixos barris que els panjabis, segons constata el Pol, que treballa en barris amb una elevada concentració d'immigrants a l'àrea metropolitana de Barcelona.

L'Alicia, professora d'educació secundària, ha observat que els pares dels alumnes només demanen l'ensenyament en castellà, basats en el pragmatisme, perquè li atorguen una utilitat superior al català. També addueix raons cognitives, per l'esforç que exigeix aprendre dues llengües tan diferents de les seves llengües d'origen.

Els pares segur que prefereixen el castellà i prou, per qüestió pràctica. L'estudiar dos llengües molt distants del panjabi i tot se'ls hi fa molt gros. (Alicia)

De totes maneres, hi ha autòctons que han detectat que els panjabis consideren més difícil el català que el castellà. Així ho manifesta l'Elvira, que ha treballat com a professora de llengües amb adults.

Jo crec (...) que sempre els hi costa més el català. El castellà els hi costa, però com que ells ja tenen l'alfabet si ja han après anglès, potser ja no els hi costa tant, per les coses bàsiques poden aprendre fàcilment. (Elvira)

L'Elvira no ha trobat rebuig del català, però sí que ha observat que els panjabis no entenen la importància del català.

—Investigador: I t'has trobat amb gent que rebutgi el català?

—Elvira: Potser rebutjar no, però, (...) més que res en el sentit que no entenen el perquè de la importància d'aprendre'l vivint aquí, però tant com rebutjar-la, no.

Finalment, també s'han detectat actituds d'indiferència tant vers el català com vers el castellà. Aquest tipus el perceben la Laura, investigadora i col·laboradora d'associacions de panjabis, i l'Alicia, investigadora i professora de llengua en un centre amb molts alumnes panjabis. La Laura ho relaciona amb la dificultat que els panjabis tenen per aprendre llengües en comparació amb altres col·lectius, com ara els d'origen subsaharià, que considera més dotats per a l'aprenentatge de múltiples llengües, a l'igual que creu

l'Àlicia. Com a conseqüència, d'acord amb la Laura, els panjabis consideren una pèrdua de temps estudiar llengües, la qual cosa es tradueix en una baixa competència lingüística generalitzada en les llengües d'arribada, malgrat el temps de residència. Diversos entrevistats autòctons ressalten aquesta manca de coneixement per part dels panjabis, tant de castellà com de català.

No son [els panjabis] como los africanos, no. Los africanos enseguida te hablan mogollón de lenguas.
(Laura)

L'Aida relaciona la manca de necessitat d'aprendre català amb els tipus d'ocupació laboral, en entorns panjabiparlants, sense necessitat del català, però tampoc del castellà.

—Investigador: els homes per a la feina diries que necessiten català?

—Aida: La majoria no. Però és que treballen molt, són molt endogàmics (...) normalment treballen en locals seus. Per això jo crec que hi ha tant de desconeixement de les altres llengües, del català i del castellà.

També l'Eduard ressalta que no existeix gaire contacte amb altres comunitats. Per això, el domini del panjabi els resulta suficient.

Els [els panjabis, sobretot indis] fan la seva vida a casa seva i continuen vivint en un univers que és totalment panjabi. (Eduard)

En aquest sentit, l'Àlicia també assenyala la manca de necessitat de cap altra llengua entre molts panjabis, sobretot entre les dones que treballen de mestresses de casa i viuen en un ambient totalment panjabi.

Els pares no crec que hi tinguin gaire interès [a aprendre català]. De fet, els adults aquí no n'han tingut gaire interès mai. (...) Les dones, algunes encara han arribat més tard i moltes són mestresses de casa. Llavors, encara els és més difícil. Per exposició a la llengua els és més fàcil als homes si són els que treballen, però (...) les mares, ni idea, però de res, ni català, ni castellà. I els pares d'aquella manera, eh, el castellà. També el que passa és que treballen en fàbriques, pot ser tot un ala que siguin tots panjabis. Clar, també els hi és menys interessant d'aprendre una llengua si entre ells es poden entendre. (Àlicia)

L'Aida pensa que el fet de trobar-se amb dues llengües molt properes entre si des del punt de vista lingüístic dificulta l'aprenentatge del català i del castellà, ja que pot induir a confusions. A més, assenyala la distància lingüística entre les llengües d'origen i les d'arribada com a causa de la dificultat perquè els panjabis aprenguin castellà i català.

Més que res la dificultat de l'aprenentatge de dues llengües tan diferents per elles [les dones pakistaneses amb qui col·labora]. I el fet que tinguin punts de connexió encara dificulta més l'aprenentatge. (Aida)

Un altre dels problemes per a l'aprenentatge del català i del castellà és, com diu la Laura, que sovint els panjabis no necessiten cap llengua d'arribada per a l'àmbit dels negocis, de manera que la prioritat és econòmica o laboral i els són suficients algunes nocions bàsiques de castellà. A més, reitera la dificultat general dels panjabis per a l'aprenentatge de llengües.

—Investigador: El tema de las lenguas aquí, ¿cómo lo llevan?

—Laura: Mal, muy mal. Llegan sin información y se pueden pasar aquí haciendo prósperos negocios y hablan en indio total, solo que en lugar de los infinitivos utilizan los gerundios “yo comiendo”, “yo mañana yendo no sé dónde”. (...) Me estoy acordando de uno que lleva doce años aquí y no lo sacas del gerundio. (...) me acuerdo que una vez le dije “¿y cómo no aprendes castellano?” y me dijo “yo viniendo aquí para haciendo dinero; yo hace dinero sin lengua; yo no tiene tiempo de lengua (...) yo no problema con dinero, yo no quiere lengua, yo no quiere perder tiempo”. (...) Si no le ven una necesidad puramente económica o laboral. (...) También es verdad que les cuesta mucho. (...) La lengua no es una traducción. La lengua expresa maneras de entender las cosas y yo creo que hay una distancia cultural importante y de ahí el problema para el aprendizaje de la lengua. Les cuesta mucho, mucho, mucho, aunque se pongan y aunque tengan interés les cuesta mucho.

L'Alícia detecta manca d'interès per aprendre tant el castellà com el català per la dificultat que els suposa i per la manca de necessitat percebuda, com han indicat altres entrevistats. En aquest sentit, diferencia els panjabis dels amazics, que caracteritza per l'empatia vers la revitalització del català. També fa la comparació entre els panjabis i els xinesos que aprenen un castellà molt bàsic.

Com en els amazics es veia o en algun altre col·lectiu [simpatia cap al català], jo entre els panjabis com que ja tenen prou dificultat en aprendre el castellà (...). Però això, perquè tampoc hi troben massa utilitat en aprendre les llengües autòctones. (...) Fins i tot a Olot. (...) [el castellà] l'aprenen, però no pas massa, una mica com el cas dels xinesos. (Alicia)

Els africans una cosa que sí que tenen envers les llengües sobretot en l'Àfrica negra, són molt poliglotes. (...) I són molt més ràpids en l'adquisició de llengües. (...) A ells [als panjabis] els hi és més difícil. (Alicia)

Davant de la situació de manca d'interès pel català que perceben entre els panjabis, l'Elvira, professora de llengües amb adults i parella d'un panjabi pakistanès que no parla català, considera que s'ha de promocionar el català entre els panjabis o fins i tot que se'ls ha d'obligar més. Segons ella i altres entrevistats, hi ha un augment de l'interès pel català directament proporcional al grau de requeriment exigint per l'administració pública, per exemple per aconseguir regularitzar la situació administrativa.

Poden entendre una mica el que passa amb el català i el castellà, però si no hi ha algú que els expliqui, no. (Elvira)

L'Agnès, que viu en parella amb un panjabi pakistanès que no sap parlar català, està d'acord amb la idea d'obligar més perquè arribin a parlar català.

Jo crec que aquí sí que s'hauria d'obligar una miqueta més a que fessin l'esforç de parlar [el català]. (Agnès)

També en el sentit de la poca utilitat que veuen els panjabis a estudiar les llengües autòctones, l'Alicia apunta que això es pot deure al fet que donen prioritat a l'anglès, que seria la llengua que més mobilitat els permet, tal com s'analitzarà en la següent secció.

8.4 Les percepcions de les actituds vers l'anglès

Hi ha acord entre els autòctons sobre la gran importància que els panjabis adjudiquen a l'anglès, lligat a la cultura i al prestigi social. De fet, el prestigi que li atorguen és tan

rellevant que, segons la Martina, col·laboradora de diverses associacions panjabis, se senten molt orgullosos de parlar-lo.

Amb l'anglès jo he vist que es posen com més xulos, no? Quan parlen anglès com dient “mira, sé tants idiomes i a sobre sé anglès, no?” Com si tinguessin més estudis, més cultura. No sé, quan saben anglès bé els veus més xulos, així com més. (Martina)

De fet, les dones pakistaneses amb qui treballa la Maria, professora de castellà, es mostren molt indignades pel baix nivell competencial d'anglès que s'han trobat entre els autòctons, tal com s'ha presentat més amunt que s'ha detectat a l'entrevista realitzada a la Rajvir (vegeu secció 7.3).

—Investigador: Tu quina importància diries que li donen al fet de saber anglès?

—Maria: Bastanta. Jo també dins la classe és una eina que utilitzo (...) Si ho sé en anglès els ho dic i llavors això fa que les que saben anglès i m'entenen dona un cert estatus també dins la classe de que entenen una mica més perquè saben anglès, no? I li donen bastanta importància. L'única cosa que sí que parlen despectivament de Catalunya és el nivell d'anglès d'aquí. Estan indignadíssimes amb això. En plan “Aquí hi ha un nivell pèssim d'anglès”, que digo “Sí, sí, tienen toda la razón” i això sí que els hi preocupa molt i de cara als fills en plan “aquí la gent no sap parlar anglès, no aprenen anglès...” (...) Jo crec que totes les que tenen estudis universitaris parlen bastant anglès.

L'Àlicia, col·laboradora amb diverses associacions de panjabis i parella d'un panjabi pakistanès, també ha percebut les actituds tan positives vers l'anglès. A més, constata que l'anglès possibilita la mobilitat internacional als panjabis.

Són molt favorables a l'anglès (...) perquè en molts llocs on podrien anar es parla l'anglès. Són molt favorables a què els fills aprenguin anglès. (Àlicia)

Un reflex de la importància que donen els panjabis a l'anglès seria, segons els autòctons, l'alternança de codi que practiquen o, almenys, els manlleus lingüístics provinents de l'anglès que utilitzen molt freqüentment. Així ho percep l'Agnès, que viu en parella amb un panjabi pakistanès, i també la Vanessa, que participa des de fa anys molt intensament en activitats artístiques amb panjabis.

Hi ha algunes paraules que incorporen en anglès. Ells quan van parlant en urdú hi ha paraules que les han incorporat al vocabulari de l'anglès. (Agnès)

—Investigador: Quina importància diries tu que li donen a l'anglès?

—Vanessa: Jo crec que màxima perquè de fet moltes paraules les diuen en anglès, tant en hindi com en urdú ja tenen una influència de l'anglès molt important.

Això, segons la Martina, li facilita la comprensió dels panjabis quan parlen en panjabi o en hindi-urdú.

A vegades como mesclen moltes paraules en anglès, doncs entenc més. (Martina)

L'Elvira, professora de llengües per a adults i que viu en parella amb un panjabi pakistanès, també detecta els nombrosos manlleus lingüístics de l'anglès. A més, relaciona els orígens de la presència i la importància de l'anglès, d'una banda, amb el període de colonització i, de l'altra, amb la mobilitat internacional.

L'anglès per ells és la segona llengua. I a més hi ha moltes paraules de l'anglès que fan servir que constantment les sents, els números també. Jo crec que per ells és arrel de la colonització i tot això no? Però per ells l'anglès és la segona llengua. (...) Per sortir del país doncs és la primera llengua que fan servir o quan arriben aquí, també. (Elvira)

En tot cas, pels panjabis, l'anglès seria sinònim d'una bona formació, com deia la Marta en un fragment presentat més amunt, fins el punt que, segons l'Eduard, professor de català en una àrea on resideixen molts panjabis, aquells que no el parlen se n'avergonyeixen i intenten ocultar-ne la ignorància.

Jo crec que l'anglès la tenen com una llengua pròpia de les persones instruïdes. Per tant, les persones que arriben aquí i no saben parlar anglès, pot ser que se n'avergonyeixin de no parlar-lo, perquè és com si denotés que aquesta persona ha anat poc a l'escola, que té poca formació, que ha estat tota la vida un pagès i això li fa sentir malament com si quedés exclòs d'algunes coses, no pas aquí, sinó entre ells. (Eduard)

De totes maneres, la Laura, que col·labora amb associacions de panjabis i és investigadora social, també ha detectat que aquest prestigi que donen els panjabis a l'anglès pot provocar que exagerin les competències que tenen en aquesta llengua.

Y te dicen que hablan inglés, pero chapurrean. Yo no sé inglés y casi que les corregiría. Chapurrean un inglés malo, malo, malo. (Laura)

En resum, doncs, l'anàlisi de les entrevistes realitzades als autòctons presentada en aquest capítol conclou que dels diferents tipus actitudinals dels panjabis, els autòctons perceben més freqüentment la indiferència vers el panjabi amb actituds positives vers l'urdú quant a les llengües d'origen i el tipus equivalent cap a les llengües d'arribada, que seria l'acceptació de les dues llengües amb preferència pel castellà. Els autòctons entrevistats, per tant, perceben les actituds més neutres i no arriben a detectar les actituds més intenses. No obstant això, el següent tipus que més sovint es detecta és l'anticatalanisme, que es caracteritza pel rebuig cap al català (vegeu Taula 46). Pel que s'ha observat, els autòctons entrevistats no perceben les actituds corresponents a l'activisme propanjabi i contrari a l'hindi-urdú. Quant a la resta de tipus, només els detecten una o dues persones.

Taula 46: Tipus d'actituds lingüístiques dels panjabis vers les llengües d'origen percebudes pels autòctons

Nom	Relació amb panjabis	Activisme propanjabi	Defensa del panjabi	Indiferència pel panjabi	Monolingüisme antipanjabi
Aida	Mixta		✓	✓	
Agnès	Personal			✓	
Alicia	Mixta			✓	
Eduard	Professional			✓	
Elena	Professional			✓	
Eli	Personal				
Elvira	Mixta			✓	
Ester	Professional				
Laura	Professional				
Maria	Professional				
Martina	Professional			✓	
Mireia	Professional				
Montse	Professional		✓		
Pau	Professional				✓
Pol	Professional				
Raül	Professional				
Vanessa	Personal			✓	
TOTAL		0	2	8	1

Taula 47: Tipus d'actituds lingüístiques dels panjabis vers les llengües d'arribada percebudes pels autòctons

Nom	Relació amb panjabis	Activisme pro-català	Acceptació de les dues llengües	Anticatalanisme	Indiferència pel català i pel castellà
Aida	Mixta		✓	✓	
Agnès	Personal		✓	✓	
Alicia	Mixta		✓	✓	✓
Eduard	Professional	✓	✓		
Elena	Professional	✓	✓		
Eli	Personal		✓		
Elvira	Mixta		✓		
Ester	Professional		✓	✓	
Laura	Professional				✓
Maria	Professional		✓		
Martina	Professional		✓		
Mireia	Professional				
Montse	Professional				
Pau	Professional				
Pol	Professional		✓	✓	
Raül	Professional		✓		
Vanessa	Personal			✓	
TOTAL		2	12	6	2

Pel que fa a l'anglès, els autòctons perceben l'elevat nivell de prestigi que els panjabis atorguen a aquesta llengua. Destaquen que és un senyal d'una bona preparació acadèmica i un element possibilitador de la mobilitat internacional.

Finalment, val la pena destacar que el grau de coneixement de les qüestions sociolingüístiques dels panjabis entre els entrevistats autòctons és molt variat. Des d'autòctons que no són conscients que els panjabis tenen una llengua pròpia, el panjabi, a entrevistats que coneixen molt bé la realitat sociolingüística de la regió.

9. DISCUSSIÓ I CONCLUSIONS

En aquest capítol es respon als objectius i les preguntes de recerca formulades en la secció 4.3 en base als resultats obtinguts a partir de l'anàlisi tant de les entrevistes realitzades a panjabis residents a Catalunya i a autòctons, com de les notícies de premsa seleccionades a la premsa anglòfona índia i pakistanesa. En cada secció del capítol (de 9.1.1. a 9.3.2) es resumeixen els resultats obtinguts i es comparen i contrasten amb la literatura revisada en els capítols 2, 3 i 4. Després de discutir sobre els tres objectius establerts en aquesta tesi, es presenten algunes recomanacions per a futures recerques juntament amb recomanacions per a la sociolingüística aplicada. Per acabar, es conclou el capítol i la tesi amb unes consideracions finals.

9.1. Sobre les actituds vers les llengües d'origen, el panjabi i l'hindi-urdú

S'han formulat tres preguntes relacionades amb les actituds envers les llengües d'origen. La primera pregunta es refereix a les actituds que tenen els panjabis residents a Catalunya envers les seves llengües d'origen; la segona tracta sobre les actituds lingüístiques reflectides a la premsa pakistanesa i índia, i la tercera es pregunta sobre la relació entre les actituds lingüístiques detectades entre els immigrants panjabis i les actituds detectades a la premsa.

9.1.1 Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers les llengües del Panjab, el panjabi i l'hindi-urdú?

En aquest estudi s'ha trobat una varietat d'actituds vers les llengües d'origen entre els panjabis entrevistats i, amb les combinacions d'actituds detectades, s'ha creat una tipologia per tal de comprendre millor el fenomen. Cal entendre els tipus d'actituds que

conformen la tipologia creada en el sentit de tipus ideals weberians, és a dir, com una manera de veure més clarament l'evolució de les actituds en el si d'un contínuum que evoluciona des de les actituds més positives fins les més negatives. A partir dels resultats obtinguts en aquesta investigació s'han definit quatre tipus d'actituds vers les llengües d'origen, el panjabi i l'hindi-urdú: l'activisme propanjabi i antihindi, la defensa del panjabi, la indiferència vers el panjabi i el monolingüisme antipanjabi. Tret del primer grup, la resta presenten actituds positives vers l'hindi-urdú, de manera que en aquesta tipologia d'actituds s'observa una gradació en el contínuum de les actituds vers el panjabi des de les molt positives de l'activisme propanjabi fins les negatives del monolingüisme antipanjabi.

El primer tipus d'actitud, l'activisme propanjabi i antihindi, es fonamenta en una identificació molt intensa amb la llengua i amb la religió sikh, de manera que s'estableix una relació molt estreta entre la llengua i la religió. Es considera que l'hindi, juntament amb la religió hindú, forma part de les polítiques centralistes del govern indi i per això genera actituds d'oposició. L'activisme propanjabi dóna molta importància a la coherència entre les actituds i el comportament. Així, des de l'activisme propanjabi s'organitzen activitats per promoure el coneixement i l'ús de la llengua panjabi entre els joves d'origen panjabi residents a Catalunya, igual que es fa en altres països de la diàspora (Smythe i Toohey 2009, 50). L'única persona que s'ha detectat amb aquest tipus d'actitud insisteix en l'ús del panjabi quan interacciona amb la resta d'immigrants d'origen indi o pakistanès. Aquest grup de participants està relacionat ideològicament amb el moviment independentista, que va arribar a tenir gran força la dècada del 1980 a l'Índia i entre la diàspora sikh, i que va patir episodis de gran violència per part del govern indi (vegeu secció 2.3.1). Podria ser conseqüència d'aquells fets que actualment l'activista propanjabi se senti víctima del govern central indi i que s'hi rebel·li en contra. L'existència d'aquest tipus, que ubica la llengua panjabi a la perifèria de la societat índia, seria un senyal de la continuïtat del conflicte lingüístic al país i indicaria que, tot i l'oficialitat del panjabi, encara hi ha una part de la població que no està satisfeta amb la situació.

L'únic entrevistat d'aquest tipus no ha manifestat cap opinió sobre la situació del panjabi al Pakistan i no ha fet cap referència a la *punjabiyyat* (Ayres 2006, 65; Mir 2010, 193) o

unitat, almenys cultural, entre els panjabis dels dos països, ja que basa el seu activisme propanjabi en la relació d'aquesta llengua amb la religió sikh. No s'ha pogut entrevistar cap panjabi pakistanès d'aquestes característiques, tot i que, indirectament, s'ha obtingut informació de la seva presència entre els panjabis residents a Catalunya. Aquest tipus, doncs, representa un dels extrems del contínuum d'actituds vers les llengües d'origen dels immigrants panjabis a Catalunya. No s'han trobat referències sobre l'existència d'aquest tipus d'actituds ni en els treballs d'investigació realitzats als països d'origen ni entre els que estudien els panjabis de la diàspora en general o de Catalunya en particular.

El segon tipus d'actituds, la defensa del panjabi, comprèn un ampli ventall d'actituds, on al centre se situen les actituds positives vers el panjabi juntament amb actituds també favorables a l'hindi-urdú. Els panjabis indis d'aquest grup manifesten la preferència pel panjabi com a llengua pròpia en un marc de relativa normalitat sociolingüística, sense dubtes sobre la conveniència de transmetre la llengua a les següents generacions. Aquesta actitud positiva dels panjabis indis coincideix amb els resultats d'altres estudis realitzats entre la població de la diàspora panjabi d'origen indi en altres països (Beynon et al. 2003, 20; Jaspal 2012, 7). En canvi, entre els pakistanesos les actituds favorables al panjabi s'emmarquen en un procés de canvi lingüístic en què està immers el Panjab pakistanès. En general, entre els pakistanesos, la defensa del panjabi està relacionada amb la connexió que troben entre la llengua i la identitat, i amb la necessitat de preservar un passat i una tradició. És probablement per això que un dels arguments de la defensa del panjabi entre els pakistanesos és la necessitat de comunicar-se amb les generacions monolingües panjabiparlants en l'àmbit familiar. És especialment rellevant si es té en compte que les relacions familiars constitueixen el centre de l'activitat social dels panjabis. L'admiració pel Panjab indi entre els panjabis pakistanesos d'aquest grup podria constituir la llavor del restabliment de les relacions entre els panjabis de cada banda de la frontera creada per la Partició de l'Índia.

De totes maneres, la política continuada de defensa de l'urdú com a garantia d'unitat del país des de la creació del Pakistan també ha influenciat les actituds dels panjabis d'aquest grup. Així, tot i la preferència personal per la llengua panjabi, diversos entrevistats admeten que no han transmès aquesta llengua als fills o que no tenen intenció de fer-ho.

La promoció de l'urdú com a llengua superior a la resta de llengües del país (vegeu secció 2.3.2) ha aconseguit que aquesta idea arribi a ser dominant entre els panjabis pakistanesos, fins i tot entre els defensors del panjabi. A més, malgrat la limitació de funcions de la llengua panjabi, no hi ha una percepció general de risc per al futur de la llengua, perquè encara gaudeix d'una presència social important.

De l'anàlisi d'aquest grup es dedueix que aquestes persones no es podrien considerar com a membres d'un moviment de resistència o d'oposició a la situació de minorització del panjabi al Pakistan, un moviment que es troba afeblit al país d'origen (T. Rahman 1999, 274; T. Rahman 1996, 76-84). Així, doncs, en aquest grup s'albiren algunes posicions d'oposició al monolingüisme oficial del Pakistan, però no es tracta d'un discurs desenvolupat ni coherent amb el comportament lingüístic personal. Es podria parlar, llavors, d'una interiorització de la minorització de la llengua panjabi fins i tot entre els panjabis pakistanesos amb actituds més favorables al panjabi. La repressió dels moviments de defensa del panjabi en les dècades passades, pot haver contribuït en l'afebliment d'aquest tipus d'actituds. De totes maneres, l'existència de defensors del panjabi entre els entrevistats pakistanesos també demostra que hi ha part de la població que encara manifesta actituds positives vers la seva llengua inicial, el panjabi.

Algunes persones amb actituds de defensa del panjabi han millorat les seves actituds vers el panjabi arran del contacte amb la situació sociolingüística catalana com a efecte mirall conseqüència de la transposició d'actituds, tal com s'ha trobat en altres casos d'immigrants que viuen a Catalunya (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 10). En general, aquest tipus d'actituds favorables al panjabi dels panjabis pakistanesos passa desapercebut a la literatura, mentre que es presenta com l'actitud més habitual dels panjabis d'origen indi (Beynon et al. 2003, 20; Jaspal 2012, 7). En els casos on es detecten actituds positives vers el panjabi entre els pakistanesos es destaca que van acompanyades d'actituds negatives. És similar al que apunta el treball de Khokhlova (2014, 35 i 36) al Pakistan, on també els pakistanesos preocupats per l'estat de la llengua panjabi consideren que el futur de la llengua està assegurat i afirmen que mai enviarien els seus fills a una escola en panjabi, coincidint amb els resultats d'aquesta tesi.

El tercer tipus d'actitud vers les llengües d'origen, l'actitud d'indiferència vers el panjabi, està present només entre els entrevistats d'origen pakistanès. En aquest cas, es veuen clarament alguns dels símptomes del procés de substitució lingüística en marxa al Panjab pakistanès. Així, aquestes persones són seguidores de la política de promoció exclusiva de l'urdú dels successius governs pakistanesos, ja que defensen l'statu quo quant a la situació sociolingüística del Panjab pakistanès. Accepten la marginació del panjabi, tot i que el reconeixen com a llengua pròpia. A més, es mostren indiferents a les qüestions associades amb la llengua panjabi, amb el risc que aquestes actituds poden suposar de cara al futur de la llengua. De totes maneres, tampoc les persones d'aquest grup consideren que el panjabi pugui trobar-se en situació de perill.

En aquesta investigació s'han analitzat intervencions que mostren l'estigmatització lingüística que pateix el panjabi al Pakistan. Aquest fenomen ocorre sovint en relació amb les varietats lingüístiques de baix prestigi associades a les classes socials més baixes, tot i que segueixen mantenint algun atractiu pel fet d'estar lligades, per exemple, a expressions humorístiques (J. Edwards 1999, 103). A la literatura apareix informació abundant sobre els estereotips negatius relacionats amb la llengua panjabi en contraposició a l'urdú i a l'anglès (Gucciardi 2014, 48; Zaidi 2001, 3). L'estigmatització del panjabi sovint està acompanyada per la manca de voluntat general d'educar els fills en panjabi (Bughio 2014, 50) i per la substitució lingüística del panjabi per l'urdú entre els joves (Gillani i Mahmood 2014; Nazir, Aftab, i Saeed 2012; S. K. Shah i Anwar 2015; Zaidi 2014; Zaidi 2011; Zaidi 2010). També hi ha estudis que informen sobre la substitució del panjabi per l'urdú entre els panjabis pakistanesos a la diàspora (Zaidi 2001, 2). Aquests fenòmens coincideixen amb les troballes d'aquesta investigació pel que fa a les actituds dels panjabis pakistanesos sobre les llengües d'origen.

El quart i últim tipus d'actitud vers les llengües d'origen, el monolingüisme antipanjabi, és el promotor de les polítiques lingüístiques oficials. Els entrevistats que han expressat aquest tipus d'actitud atorguen a la llengua exclusivament la funció de garantir la comunicació. Per tant, manifesten un punt de vista pragmàtic, segons el qual el panjabi no exerceix cap funció identitària. De fet, s'identifiquen plenament amb l'urdú, ja que consideren que la diversitat lingüística és un problema i, des del seu punt de vista, el

monolingüisme d'urdú n'és la solució. Des del monolingüisme antipanjabi, emfasitzen l'acceptació social de l'urdú a la societat pakistanesa en general i especialment entre la població panjabi. També destaquen la manca de prioritat de la qüestió lingüística davant dels problemes més urgents dels panjabis, relacionats més aviat amb qüestions de subsistència. Insisteixen en què el panjabi és el grup majoritari i amb més poder del Panjab i que, per tant, no es tracta d'una situació de minorització de la llengua. Les actituds contràries al panjabi dels entrevistats pakistanesos tenen arrels durant el període colonial, ja que aleshores els britànics van considerar el panjabi un *patois*, mentre que l'urdú era la varietat refinada (T. Rahman 2007, 27-30). En aquesta tesi doctoral les actituds contràries al panjabi s'han detectat únicament entre els panjabis d'origen pakistanès. No s'han observat actituds contràries a la llengua panjabi entre els participants panjabis indis de religió hindú, malgrat que a la literatura s'ha descrit una manca d'identificació per part de la població hindú del Panjab indi amb la llengua panjabi (Mir 2010, 188 i 191).

Com ja s'ha indicat, hi ha diferències importants entre les actituds dels panjabis pakistanesos i dels indis, ja que entre els indis no es detecten actituds contràries al panjabi, ni tan sols d'indiferència, mentre que entre els pakistanesos sí que se n'han trobat. A més, els entrevistats pakistanesos reconeixen que aquestes actituds de rebuig de la llengua pròpia estan socialment molt esteses al seu país d'origen. Això mostra la importància del context en les actituds lingüístiques, ja que la mateixa llengua sotmesa a polítiques lingüístiques diferents és objecte d'actituds divergents per part dels seus parlants. És a dir que una política lingüística contrària a una llengua, amb el temps, provoca l'aparició d'actituds negatives vers la llengua, fins i tot entre els seus parlants. Aquesta situació es podria comparar, per exemple, amb les actituds més positives vers l'èuscar a la Comunitat Autònoma del País Basc, precisament el territori amb polítiques lingüístiques més favorables a la llengua pròpia en comparació amb la resta de territoris on es parla l'èuscar, segons l'Enquesta Sociolingüística del País Basc (Govern Basc, Departament d'Educació, Política Lingüística i Cultura 2013, 56). En aquesta tesi també s'han trobat diferències importants entre els panjabis líders i els panjabis comuns. És entre els líders on apareixen les actituds més intenses, més matisades i més elaborades, tant a favor com en contra del panjabi i també de l'hindi-urdú. Les causes d'això poden ser, per una banda,

que els líders tenen més preparació acadèmica i, per una altra, que estan més acostumats a interactuar amb els autòctons. Potser per això tenen menys limitacions a l'hora d'expressar les seves opinions en una entrevista amb un autòcton.

Per tant, de l'anàlisi de les actituds dels panjabis immigrants de Catalunya vers les llengües d'origen es detecta un panorama de substitució lingüística incipient entre els panjabis pakistanesos, ja que hi ha parlants de panjabi que han deixat de transmetre la llengua als seus fills o que manifesten la intenció de no transmetre-la, que coincideix amb el panorama descrit per estudis fets a aquell territori (S. K. Shah i Anwar 2015, 26). En general, els entrevistats no consideren que la llengua panjabi es trobi en perill, malgrat el trencament de la transmissió familiar, si bé a la literatura sociolingüística es considera que la transmissió lingüística familiar és imprescindible per tal de garantir el futur d'una llengua (J. Edwards 2011; Fishman 1991). El trencament de la transmissió familiar del panjabi ha estat reportat per diversos autors al Pakistan i coincideix amb la situació que s'ha trobat en aquesta tesi entre alguns panjabis pakistanesos (Gillani i Mahmood 2014; Nazir, Aftab, i Saeed 2012; S. K. Shah i Anwar 2015; Zaidi 2014; Zaidi 2011; Zaidi 2010). En el cas pakistanès el trencament de la transmissió familiar es veuria agreujat per les actituds contràries al panjabi difoses especialment entre les dones, subratllades en aquesta tesi doctoral i en estudis fets al Pakistan, on les dones joves abandonen el panjabi per adoptar l'urdú més freqüentment que els homes (Nazir, Aftab, i Saeed 2012, 392). Aquest fenomen és habitual en altres països ja que en diversos processos de minorització lingüística s'ha detectat que hi ha diferències de gènere i que, en general, les dones s'alineen preferentment amb les posicions dominants i que valoren més positivament les varietats estàndards, de manera que prefereixen les formes més educades i correctes (J. Edwards 2006, 330). En el cas del Panjab pakistanès, les llengües dominants són l'urdú i l'anglès, mentre que la llengua subordinada és el panjabi, que és la llengua que està lligada a la manca d'educació i la manca de preparació acadèmica. Aquesta és la panoràmica que es reflecteix entre els panjabis pakistanesos de Catalunya i també és la que dibuixa el principal investigador de la sociolingüística pakistanesa, Tariq Rahman (2010, 27).

De totes maneres, també s'ha de tenir en compte que el panjabi té encara un gran nombre de parlants, que la majoria de la població encara el sap parlar i que el seu ús està

generalitzat sobretot en les àrees rurals. A més, el coneixement de l'urdú encara és escàs tant al Pakistan en general com al Panjab. El baix nivell d'escolarització de la població pakistanesa en general fa suposar que almenys durant els pròxims anys encara es mantindrà baixa la proporció de població capaç de parlar urdú al Panjab pakistanès. És per tot això que des de la sociolingüística pakistanesa també es considera que el panjabi encara no té problemes de continuïtat (T. Rahman 2010, 28).

Al llarg de la història, el panjabi no ha gaudit de cap estatus d'oficialitat, però s'ha mantingut com a llengua majoritària. Avui dia podria deixar de ser-ho. De fet, el panjabi ha estat durant segles l'única llengua que era capaç de parlar la majoria de la població, malgrat la presència de diverses llengües en àmbits diferenciats de la societat panjabi. En canvi, en l'actualitat, ha augmentat el nombre de panjabis que poden comunicar-se en urdú i anglès, amb la qual cosa s'obren les portes a la substitució.

Per tant, hi ha diversos factors que vaticinen un futur incert per al panjabi, alguns d'ells relacionats amb les actituds lingüístiques: la manca de suport institucional; l'absència del sistema educatiu, les actituds negatives d'alguns parlants, sobretot de les dones, i l'incipient trencament de la transmissió familiar de la llengua, entre d'altres. Per contra, hi ha alguns elements que frenen el descens de la llengua panjabi, sobretot l'existència de monolingües panjabis entre les generacions d'edat més avançada i l'escolarització molt limitada de la població pakistanesa, ja que un dels principals mitjans de difusió de l'urdú és l'escola, juntament amb la presència d'algunes actituds favorables a la llengua pròpia. De totes maneres, amb el temps, es podrien crear dues comunitats diferenciades per la llengua i per l'estatus socioeconòmic al Panjab pakistanès: els panjabiparlants i els urduparlants. Si bé totes aquestes característiques són comunes a molts processos de substitució lingüística, el cas del panjabi al Panjab pakistanès és particular, ja que es tracta d'un cas de minorització d'una llengua que, a més de ser demogràficament majoritària, és la llengua pròpia del grup dominant des del punt de vista demogràfic, polític i econòmic a la regió i, fins i tot, al país.

En general, la situació sociolingüística que s'ha trobat entre els adults panjabis a Catalunya explica la manca d'interès dels pares dels alumnes d'origen panjabi pakistanès

quan a Catalunya s'ha intentat organitzar cursos de panjabi com a llengua d'origen, igual que ha passat en altres països de la diàspora panjabi (Gucciardi 2014, 11, 40 i 44). És probable que gran part dels pares panjabis pakistanesos prefereixin que a les escoles s'ensenyi l'urdú com llengua d'origen. S'ha de tenir en compte que això podria resultar contraproductiu, ja que s'estaria intentant ensenyar una llengua que en moltes de les famílies, almenys encara, no és present i que alguns membres de la família desconeixen. Al mateix temps, s'estaria ignorant la verdadera llengua familiar dels nens de famílies panjabis pakistaneses, el panjabi. Per tant, amb l'ensenyament de l'urdú als nens d'origen panjabi no s'estaria treballant per assolir un dels objectius d'aquest tipus d'iniciatives, que és augmentar la valoració positiva de les llengües pròpies per part dels immigrants de manera que millori, també, l'actitud cap a la llengua pròpia del país d'arribada.

En el cas de les famílies panjabis índies probablement la reacció a l'ensenyament del panjabi a l'escola catalana seria diferent, a causa de les actituds positives d'aquest col·lectiu vers la seva llengua inicial. De totes maneres, s'ha de tenir en compte que, també en alguns casos de la diàspora panjabi índia, els pares s'han posicionat contra l'ensenyament del panjabi al sistema escolar del país d'acollida perquè consideren que pot obstaculitzar l'aprenentatge de la llengua d'arribada, fet que frena l'avanç acadèmic dels alumnes panjabis (Gibson 1988, 142 i 191; Hall 2002, 99 i 109-110). Aquests pares consideren que aprendre panjabi a casa i al temple sikh és suficient. Una altra dificultat que es presentaria si s'organitzessin cursos de panjabi seria el sistema d'escriptura que caldria utilitzar, perquè a l'Índia i al Pakistan es fan servir sistemes diferents per escriure la mateixa llengua. Aquest problema també es planteja, per exemple, a l'hora de publicar materials escrits en les llengües d'origen a Catalunya, com de vegades es fa des de l'administració pública o des d'entitats d'acollida d'immigrants. Sembla que no hi hauria dubtes en el cas dels panjabis indis: el més convenient seria publicar-los en panjabi escrit en *gurmukhi*, perquè pràcticament tota la població hi està alfabetitzada. Seria més controvertit en el cas dels panjabis pakistanesos, ja que utilitzen majoritàriament el panjabi en les interaccions orals, però no hi estan alfabetitzats i en tot cas el sistema d'escriptura que coneixen és el *shahmuqi*. A més, la publicació de textos en panjabi podria provocar el rebuig de part dels panjabis pakistanesos, però la publicació exclusiva en urdú donaria suport a la marginació del panjabi dels entorns oficials.

Les actituds negatives dels panjabis paquistanesos vers el panjabi i el consegüent trencament de la transmissió familiar dificulta encara més la ja difícil conservació de la llengua d'origen entre els col·lectius d'immigrants a la diàspora. Així, en aquesta investigació s'han trobat famílies pakistaneses on els pares de llengua inicial panjabi han transmès aquesta llengua als fills més grans, però han decidit parlar en urdú als fills més petits. Sembla realment difícil que aquests petits arribin a tenir un bon domini de l'urdú tenint en compte la limitada presència d'aquesta llengua en l'àmbit familiar. A més, aquests joves veuran limitades les possibilitats de comunicació amb els membres de la família que siguin panjabiparlants monolingües. Així, doncs, en aquesta tesi s'han trobat casos del fenomen que Zaidi (2014) anomena *diasporització* de la llengua panjabi entre els parlants pakistanesos que estan desplaçant aquesta llengua de nombrosos àmbits de la societat accentuant-ne la minorització (Zaidi 2011, 20 i 23). Aquestes actituds negatives dels panjabis vers la seva llengua inicial, juntament amb l'enfrontament històric entre l'Índia i el Pakistan podrien provocar situacions conflictives entre els panjabis indis i pakistanesos a la diàspora, que podrien incrementar-se, tal com està passant a altres països de la diàspora panjabi, si augmenten les diferències lingüístiques entre els dos col·lectius (Ballantyne 2012, 17; Sian 2011, 119). No obstant això, els resultats d'aquesta investigació no assenyalen cap indicatiu de l'existència de conflictivitat entre els panjabis indis i pakistanesos residents a Catalunya.

A les entrevistes realitzades als panjabis de Catalunya no s'ha trobat cap preocupació entre els adults per la manca de competències de panjabi o d'hindi-urdú dels joves criats a Catalunya, a diferència del que s'indica en altres països de la diàspora (Romaine 1995, 305; Smythe i Toohey 2009, 50). S'ha vist, també, que a Catalunya s'organitzen cursos de panjabi generalment als temples sikhs i cursos d'urdú als oratoris pakistanesos dirigits als joves d'origen panjabi, tal com ocorre en altres països (Gucciardi 2014, 47; Smythe i Toohey 2009, 50). Tampoc s'ha detectat que existeixi, entre els participants en aquesta investigació, una preocupació per la disminució de l'ús de les llengües d'origen entre els joves, tret del cas de l'activista propanjabi, que està involucrat en activitats de promoció del coneixement i l'ús de la llengua panjabi entre els joves. Aquesta preocupació per l'ús de la llengua d'origen entre els panjabis joves sí que s'ha observat en altres indrets amb

més tradició d'immigració panjabi, com ara els EUA o el Canadà (Gibson 1988, 138; Paolillo 1996, 15; Smythe i Toohey 2009, 52). Això s'explica probablement pel fet que, a Catalunya, encara es tracta d'una migració recent, més recent encara en el cas dels joves si es té en compte que en general en primer lloc migren els homes i, després d'uns anys, migren l'esposa i els fills. És per això que, en general, fa menys anys que les dones i els joves panjabis resideixen a Catalunya en comparació amb els homes adults.

Un altre aspecte destacable és el costum de casar els joves de la diàspora amb joves residents al país d'origen. Això fa que els lligams familiars amb l'Índia i amb el Pakistan es renovin contínuament (Gibson 1988, 126), la qual cosa es reforcen tant les competències lingüístiques en les llengües d'origen com els usos i les actituds lingüístiques del país d'origen entre els immigrants, també en el cas dels panjabis de Catalunya. El gran desenvolupament de les comunicacions i dels mitjans de comunicació avui dia també augmenta el contacte dels panjabis immigrants a Catalunya amb el país d'origen, la qual cosa podria promoure el manteniment de les llengües d'origen a la diàspora en comparació amb la situació de fa unes dècades, recollida a la literatura científica. De totes maneres, també a Catalunya es podria pensar que entre els joves es mantindrà la llengua d'origen en certs àmbits com ara la família (Beynon et al. 2003, 20; Gibson 1988, 135 i 137), la religió, la comunitat i les relacions amb el país d'origen (Hall 2002, 112), igual que ha passat en altres països entre els immigrants panjabis.

9.1.2 Quines són les actituds públiques predominants a l'Índia i al Pakistan vers el panjabi i l'hindi-urdú, segons recull la premsa d'aquests països?

En aquesta tesi s'han analitzat, a més, notícies relacionades amb les llengües recollides a la premsa índia i pakistanesa publicada en anglès. L'objectiu de l'anàlisi de la premsa és complementar el coneixement de les actituds vers les llengües d'origen dels panjabis indis i pakistanesos residents a Catalunya. Segons l'anàlisi quantitativa de la premsa seleccionada, no hi ha diferències entre la premsa dels dos països pel que fa al tractament del tema de la llengua quant a la polaritat, és a dir, la positivitat o la negativitat dels textos

seleccionats. Tampoc s'han trobat diferències en comparació amb la polaritat del tractament del tema de la llengua en general, segons un corpus de referència de la llengua anglesa. No obstant això, una anàlisi qualitativa més aprofundida ha permès detectar diferències considerables quant als temes tractats a la premsa de cadascun dels països i a les actituds que s'hi reflecteixen. Com a resultat de l'anàlisi qualitativa de les notícies de la premsa índia, s'observen tres tipus d'actituds cap a les llengües de l'Índia: l'activisme prollengua pròpia i antihindi, la defensa del panjabi, i la indiferència o les actituds contràries al panjabi.

En primer lloc, l'activisme per la llengua pròpia i en contra de l'hindi s'ha detectat, sobretot, en referència a l'activisme lingüístic dels estats del sud de l'Índia, on hi ha protestes per la difusió de l'hindi. No es troben aquestes actituds en relació amb el Panjab, ja que no hi ha cap notícia on es reflecteixen actituds contràries a l'hindi. Aquestes protestes recorden les manifestacions contràries a la promoció de l'hindi com a llengua de tot l'Índia que es van viure al país des d'abans de la proclamació de la independència (vegeu secció 2.3.2.2). La manca d'aquestes protestes al Panjab també és una qüestió tradicional, ja que la població de religió hindú d'aquest estat s'identifica amb l'hindi, tot i ser panjabiparlants, per la proximitat lingüística entre l'hindi i el panjabi, que en facilita l'aprenentatge. A més, des de l'inici del període colonial britànic l'hindi-urdú va ser la llengua oficial de l'administració pública al Panjab, tot i que amb el sistema d'escriptura persoàrab. L'aparició periòdica d'aquestes protestes cada vegada que el govern central intenta promocionar l'hindi demostra que encara es tracta d'un tema irresolut.

En segon lloc, la defensa del panjabi i l'activisme propanjabi es fan palesos en les notícies sobre partidaris del panjabi que protesten i fan demandes a favor de la llengua panjabi. Entre els agents de l'activisme i la defensa del panjabi, hi ha ciutadans afectats pels casos contra els que protesten, agrupacions polítiques, associacions de la societat civil i entitats religioses sikhs. Per tant, s'observa que a les notícies existeix un cert lligam entre la religió sikh i la defensa de la llengua panjabi, tal com informen diversos autors (Jaspal 2012, 12; Mir 2010, 186 i 187). Tot i que no s'han trobat treballs d'investigació sobre aquest tipus d'actituds, la presència abundant de notícies, igual que la varietat de

situacions reflectides i d'agents implicats mostren que és un sector amb vitalitat en l'àmbit de la societat panjabi de l'Índia.

Finalment, les actituds d'indiferència o contràries al panjabi es detecten indirectament en les notícies que tracten sobre les protestes per la discriminació del panjabi. De fet, aquestes protestes són generalment contra institucions públiques del camp de l'educació, especialment la universitària, que, segons els protestants, manifesten indiferència o oposició al panjabi. Aquestes notícies mostren una situació on encara el panjabi no s'ha implantant amb solidesa en tots els àmbits de l'administració pública ni de l'educació.

Per tant, en les notícies de la premsa índia es reflecteix l'activitat de protesta a favor de la llengua panjabi a l'Índia, tema que no s'ha trobat a la literatura científica revisada sobre el tema. A més, en relació amb aquestes protestes, s'evidencia que la situació del panjabi al Panjab indi encara presenta mancances que provoquen les protestes dels defensors de la llengua. Aquesta situació tampoc s'ha trobat descrita en la literatura consultada.

Quant a les notícies analitzades de la premsa pakistanesa s'hi poden detectar quatre tipus d'actituds lingüístiques: l'activisme antihindi, l'activisme propanjabi i la defensa del panjabi, la indiferència vers el panjabi juntament amb la defensa de l'urdú i, finalment, el monolingüisme antipanjabi. En primer lloc, l'activisme antihindi a l'Índia també és el tema de diverses notícies del Pakistan. Resulta curiosa la presència de notícies a la premsa pakistanesa on es critica la difusió de l'hindi a l'Índia sense fer referència en cap cas al paral·lelisme amb la promoció de l'urdú al Pakistan. Aquestes notícies podrien ser un reflex de l'enemistat entre els dos països i de la voluntat de la premsa pakistanesa de subratllar les notícies negatives que afecten l'Índia.

En segon lloc, l'activisme propanjabi i la defensa del panjabi es diferencien entre si pel grau de defensa del panjabi que es detecta en les notícies indirectament. És a dir, que les notícies reflecteixen les declaracions de persones amb aquests tipus d'actituds, però no hi ha articles d'opinió on el periodista s'hi identifiqui. Tant els temes que provoquen les protestes, com els agents que les protagonitzen són menys variats a les notícies pakistaneses. Les protestes se centren en temes més relacionats amb l'estatus de la

llengua, com ara l'absència total del panjabi a l'ensenyament, que amb l'ús real, com era el cas de la premsa índia. Aquestes notícies donen l'oportunitat de conèixer el tipus de protestes que s'organitzen entorn el panjabi al Pakistan, ja que la literatura sobre el tema es limita a assenyalar que el moviment de defensa del panjabi està molt afeblit, però no mostra exemples de les activitats que es puguin dur a terme des d'aquests moviments.

En tercer lloc, la defensa de l'urdú i la indiferència envers el panjabi van junts, ja que entre les notícies on es defensa l'urdú, en general, ni s'esmenten aquelles llengües que es consideren regionals del Pakistan. Per tant, no es pot conèixer quin és el posicionament sobre aquestes llengües, que inclouen el panjabi. Tanmateix, aquestes notícies es podrien identificar com defensores de l'estatus quo, o sigui, la consideració de l'urdú com a única llengua nacional i la denegació de cap reconeixement d'oficialitat al panjabi. La defensa de l'urdú està relacionada amb la situació de perill que es percep envers la llengua relegada per l'anglès en diversos àmbits. També es pot considerar en aquest tipus d'actituds les notícies que destaquen la unitat entre l'urdú i l'hindi. Aquestes notícies, tot i ser favorables a la llengua nacional del Pakistan, serien crítiques amb l'estatus quo ja que posen en dubte un dels principis de la nació pakistanesa, és a dir la identificació de la llengua urdú amb l'islam i la diferenciació respecte de la llengua hindi i la religió hindú, que serien pròpies de l'Índia, país enemic.

Finalment, el monolingüisme antipanjabi apareix relacionat amb el risc que suposaria la promoció de llengües diferents de l'urdú per a la unitat del país, però no es descriuen els estereotips negatius lligats al panjabi.

Novament, com a resultat de l'anàlisi de la premsa, es presenta un panorama similar al descrit a la literatura sociolingüística que s'ha esmentat més amunt, ja que apareix clarament la jerarquització lingüística de la societat pakistanesa. De totes maneres, els articles que s'han analitzat aborden els temes en qüestió d'una manera força objectiva i sense afegir-hi opinions pròpies del redactor. En efecte, la premsa, en general, pretén ser objectiva i, per tant, els periodistes sovint intenten no utilitzar expressions que no siguin ni clarament positives ni clarament negatives, de manera que la polaritat és menys acusada en les notícies de premsa (Balahr et al. 2013, 2216). En efecte, la mencionada

pretensió d'objectivitat provoca que les notícies estiguin redactades amb un to objectiu, que explica què ha succeït, però sense donar-ne valoracions subjectives.

9.1.3 Fins a quin punt coincideixen les actituds públiques recollides a la premsa i les actituds dels immigrants panjabis que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú?

En general, coincideixen els tipus d'actituds recollides a la premsa i les detectades entre els panjabis entrevistats, segons s'ha explicat a les seccions 9.1.1 i 9.1.2. Les actituds que apareixen a la premsa índia que coincideixen amb les que sorgeixen a les entrevistes fetes a Catalunya són l'activisme prollengua pròpia i antihindi, i la defensa del panjabi. Hi ha, tanmateix, algunes diferències, ja que a la premsa es reflecteixen algunes actituds que no s'han identificat entre els entrevistats.

Quant a les notícies de la premsa índia, tant l'activisme en favor de la llengua pròpia i contra l'hindi, com la defensa del panjabi es detecten tant a la premsa com a les entrevistes realitzades a Catalunya als panjabis indis. En canvi, la indiferència vers el panjabi i les actituds contràries a la llengua panjabi s'han trobat només a la premsa, però no a les entrevistes realitzades als panjabis indis. Aquestes actituds d'indiferència o contràries al panjabi procedeixen d'estaments de l'administració pública índia. Probablement, aquest és el motiu pel qual no s'han trobat actituds d'aquests tipus entre els panjabis indis entrevistats a Catalunya.

Pel que fa a la premsa pakistanesa, entre els resultats obtinguts s'identifiquen algunes actituds coincidents amb les trobades a les entrevistes fetes als panjabis de Catalunya. Així, la defensa del panjabi, la indiferència vers el panjabi i el monolingüisme antipanjabi apareixen tant a les entrevistes als panjabis pakistanesos com a la premsa pakistanesa. A més, a la premsa s'han detectat la defensa de l'urdú com a llengua en perill i en recessió per la presència de l'anglès en la societat pakistanesa, l'activisme antihindi i l'activisme propanjabi. En les entrevistes es menciona alguna vegada el perill de l'urdú per culpa de l'anglès, però de manera tangencial. L'activisme antihindi no s'ha detectat a les

entrevistes realitzades als panjabis pakistanesos, probablement pel desconeixement sobre la situació sociolingüística de l'Índia, tot i que s'han recollit algunes expressions d'admiració vers l'estatus del panjabi d'aquell país. Tampoc s'ha trobat l'activisme propanjabi no entre els pakistanesos entrevistats, però s'ha rebut informació sobre l'existència de persones que manifesten aquest tipus d'actitud, tot i que no s'han pogut arribar a entrevistar. No obstant això, aquest dos últims tipus d'actituds sí que s'observen a les entrevistes dels panjabis indis de Catalunya.

Per tant, a la premsa s'han trobat tots els tipus d'actituds que s'han detectat entre els entrevistats i un d'addicional, la defensa de l'urdú com a llengua en perill per la pressió de l'anglès. A més, molts dels temes tractats per la premsa no s'han reflectit a les entrevistes probablement perquè no estaven relacionats directament amb les actituds lingüístiques, sinó amb l'actualitat dels països d'origen. Així, mitjançant la premsa s'ha tingut accés a mostres de situacions reals de l'Índia i del Pakistan, que han contribuït a ampliar la visió de la situació sociolingüística dels països d'origen dels panjabis que viuen a Catalunya. No s'ha trobat cap estudi que investigui les actituds dels immigrants mitjançant l'anàlisi de la premsa del país d'origen, la qual cosa impedeix poder fer comparacions dels resultats obtinguts en aquesta tesi amb altres investigacions.

9.2 Sobre les actituds vers les llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà

En aquesta investigació s'han formulat dues preguntes sobre les actituds dels panjabis envers el català i el castellà. La primera pregunta està directament relacionada amb les actituds dels panjabis immigrants a Catalunya vers les llengües de la societat d'arribada, el català i el castellà; la segona pregunta es refereix a la percepció que tenen els autòctons d'aquestes actituds.

9.2.1 Quines són les actituds dels immigrants panjabis adults, tant de l'Índia com del Pakistan, que viuen a Catalunya vers les dues llengües oficials de la societat d'arribada, el català i el castellà?

Fruit de l'anàlisi de les entrevistes realitzades a immigrants panjabis adults residents a Catalunya, en aquesta investigació s'ha construït una tipologia d'actituds vers les llengües de la societat d'arribada formada pels següents tipus d'actituds: l'activisme pro català, l'acceptació de les dues llengües, l'anticatalanisme i la indiferència vers les dues llengües. En tots els tipus, tret de l'últim, les actituds són positives vers el castellà, així que existeix un continuïum d'actituds vers el català, des de les més positives fins les negatives.

En primer lloc, l'activisme pro català és propi de persones que han reeixit en l'aprenentatge del català, malgrat la norma de convergència al castellà de gran part dels catalanoparlants davant la presència d'estrangers. Els immigrants, tant els participants d'aquesta tesi com els d'altres estudis (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 8; Estors Sastre 2014, 169), s'enfronten sovint al fet que els autòctons els parlen en castellà tan aviat com detecten algun signe que els delati com a estrangers. Aquest fet probablement s'intensifica en aquells casos en què hi ha característiques fenotípiques diferenciadores de la majoria de la població autòctona, com ara el color de la pell, per exemple, en el cas dels panjabis. Els immigrants que aprenen català poden interpretar la norma de convergència al castellà, que és la norma dominant entre els autòctons (Boix 1993, 204), com a discriminant perquè la interpreten com un gran obstacle a la integració lingüística (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 10), però no s'ha trobat cap afirmació en aquest sentit en aquesta tesi. Els panjabis amb les actituds lingüístiques que es consideren d'aquest grup serien un indicador dels fruits que està donant el canvi de discurs des de l'antiga visió dels immigrants com a amenaça principal per a la llengua fins el discurs del català com a llengua pròpia, llengua comuna i llengua de cohesió social de les polítiques migratòries dels últims anys (Climent-Ferrando 2016, 174).

Els panjabis amb actituds d'activisme pro català han sentit l'acceptació dels autòctons pel fet d'utilitzar aquesta llengua, la qual cosa diferenciaria l'aprenentatge del català de l'aprenentatge de la resta de llengües, tal com s'ha detectat, també, en altres estudis

(Lapresta-Rey, Huguet-Canalís, i Janés-Carulla 2008, 138; Trenchs Parera 2013, 33). Així, doncs, l'acceptació dels autòctons funciona com a mecanisme motivador de l'aprenentatge de la llengua. Entre les persones d'aquest grup, el català funciona com a eina d'integració social. L'afecte per la llengua va associat a la identitat catalana, que han afegit a la resta de característiques identitàries pròpies, igual que han detectat altres autors tant entre immigrants d'origen espanyol (Saurí Saula 2015, 483-93) com els d'altres procedències (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 10). De fet, això coincidiria amb l'observació que el fet de triar el català està relacionat amb qüestions simbòliques i no amb qüestions merament comunicatives, ja que aquestes estan garantides mitjançant el castellà (Alarcón 2011, 77), de manera que l'aprenentatge i ús del català s'associa més amb una opció que amb una necessitat (Di Paolo i Raymond 2010, 24; Estors Sastre 2014, 164).

Les actituds d'activisme pro-català també estan lligades a les expectatives de romandre a Catalunya i al temps de residència prolongat. Aquests panjabis reivindiquen la importància del català en el món laboral, tot i que alguns estan a l'atur malgrat les elevades competències de català. De tot això, es dedueix que per als activistes pro-català el català és una llengua marcada, relacionada amb la ideologia de l'autenticitat de Woolard (2008). Per tant, combinen la motivació integracional, que és la predominant, amb la instrumental, tal com s'ha comprovat en altres estudis (Bernadó, Comajoan, i Bastons 2008, 82; Estors Sastre 2014, 165).

Aquest tipus d'actitud tan favorable a la llengua minoritzada s'ha documentat poc a la sociolingüística catalana, tot i que sí que hi ha alguns autors que han trobat que algunes persones que han desenvolupat un lligam afectiu intens amb el català participen en activitats de promoció d'aquesta llengua (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 14). El fet que els panjabis amb aquest tipus d'actituds siguin líders associatius proporciona un gran potencial a aquest grup a l'hora d'intervenir sobre els panjabis comuns amb l'objectiu de fomentar les actituds positives vers el català, ja que els panjabis agrupats en aquest tipus actitudinal actuen conscientment com a referents i models per a la resta de panjabis i participen activament en la promoció de la llengua catalana. En el desenvolupament de les actituds d'activisme pro-català probablement hi influeix la

frequència d'interaccions d'aquestes persones amb l'administració pública catalana, que en l'àmbit migratori ha donat una gran importància a la llengua catalana com a llengua comuna i element imprescindible per tal d'arribar a integrar-se en la societat d'arribada. També pot estar relacionat amb el contacte més freqüent amb autòctons que participen en associacions d'acollida. A més, el fet de participar en una associació podria ser un indicatiu que aquestes persones no atorguen la prioritat absoluta a les activitats productives. En el cas dels immigrants de la segona meitat del segle XX procedents d'Espanya, Saurí Saula (2015, 483-93) ha comprovat que la participació en associacions augmenta la probabilitat d'apropar-se al català. Aquest grup actitudinal seria un exponent clar del poder d'atracció del català ja que, segons les darreres enquestes de la població, són més les persones que s'identifiquen amb aquesta llengua que les que la tenen com a llengua inicial (Direcció General de Política Lingüística 2015, 15). Per tant, és en aquest grup on es materialitzaria la progressiva desetnificació del català constatada per diversos autors (Pujolar i González 2013; Woolard 2008), ja que mostra la creixent diversitat dels parlants de català. De totes maneres, la desetnificació del català encara no és completa ja que per a altres tipus d'actituds detectats en aquesta tesi el català continua sent preferentment la llengua dels catalans de famílies d'origen català.

Finalment cal remarcar que les característiques d'aquest grup no coincideixen amb les conclusions d'Alarcón (2011, 88), que conclou que la mobilitat social ascendent és el factor explicatiu de l'adhesió al català. De fet, entre els panjabis amb actituds d'activisme procatalà no s'ha observat un nivell socioeconòmic més elevat que, per exemple, entre els anticatalanistes.

El segon tipus d'actituds vers les llengües de la societat d'arribada que s'ha detectat en aquesta tesi és l'acceptació de les llengües oficials de la societat d'arribada, que està associada, sobretot, a la prioritat del castellà i el rol secundari del català. Les actituds d'acceptació de les dues llengües amb preferència pel castellà coincideixen amb les actituds majoritàries entre els nascuts a la resta d'Espanya, que manifesten la preferència per les dues llengües alhora o pel castellà (Idescat 2015, 146). Segons els entrevistats que mostren aquest tipus d'actitud, el castellà és la llengua de la mobilitat en l'àmbit d'Espanya, ja que permet l'activitat laboral en altres comunitats autònomes. En canvi, el

català es considera una llengua local i ni tan sols es reconeix la seva presència en altres territoris de parla catalana, com ara el País Valencià, que es presenta com a territori castellanoparlant. Per tant, els panjabis d'aquest grup accepten la presència del català, però reserven el seu aprenentatge per al futur, sempre subordinat a l'aprenentatge previ del castellà. A més, aprendre català està condicionat per les expectatives de permanència en territori català, fenomen similar a l'observat entre els japonesos residents a Catalunya (Fukuda 2010, 237). De fet, entre els entrevistats d'aquest grup cap d'ells no ha après el català. La motivació principal d'aquest grup és instrumental, ja que les llengües es valoren segons la utilitat que se'n percep, novament igual que en el cas dels panjabis sikhs estudiats per Farjas i Bonet (2006, 101), dels japonesos de Catalunya estudiats per Fukuda (2010, 222), dels pares dels xinesos estudiats per Estors Sastre (2014, 164) o del llatinoamericans estudiats per Trenchs-Parera (2014, 290). Per als panjabis amb aquest tipus d'actituds, el castellà també és la llengua que sap parlar tothom a Catalunya i se'n valora el caràcter internacional. Per tant, les actituds d'aquest grup estarien emmarcades en la ideologia de l'anonimat de Woolard (2008, 180), ja que considera que el castellà, com a llengua pública, la pot utilitzar tothom i pot representar tothom perquè es tracta d'una llengua que no pertany a cap col·lectiu en concret. Aquesta actitud d'acceptació de les dues llengües es troba entre els panjabis comuns i probablement està relacionat amb la prioritat de la qüestió laboral entre aquest col·lectiu. Es tracta d'una característica que també apareixia entre els primers immigrants espanyols arribats a Catalunya a la dècada del 1960 estudiats per Saurí (2015, 492). Els nouvinguts tenen com a prioritat absoluta millorar la seva situació econòmica, de manera que rebutgen involucrar-se en cap activitat que no sigui productiva immediatament, com ara els cursos d'aprenentatge de llengües. En general, la preferència entre els immigrants per la llengua dominant s'ha observat també en altres països com ara a Gal·les, on aprenen preferentment l'anglès i no el gal·lès (Drinkwater i O'Leary 1997, 585).

De totes maneres, s'ha de tenir en compte que les actituds són dinàmiques i poden modificar-se, més encara en un context tant canviant com és el migratori. És per això que s'ha de tenir en compte que molts dels panjabis d'aquest grup porten poc temps a Catalunya i que el caràcter secundari adjudicat al català podria ser temporal, ja que, per exemple, tots els immigrants amb un lligam afectiu molt intens vers el català que s'han

trobat en un altre estudi, inicialment el consideraven un obstacle (Cortès-Colomé, Barriera, i Comellas 2016, 6-8). En aquest context s'ubica el concepte de muda lingüística que es refereix als usos lingüístics però es podria aplicar també a l'àmbit de les actituds. Dels cinc moments que s'han identificat com a possibilitats de mudes lingüístiques (Pujolar i Puigdevall 2015), en el cas dels panjabis adults, n'hi ha tres que podrien afectar-los, amb el consegüent augment del contacte amb el català i també de l'ús d'aquesta llengua: l'entrada en el mercat laboral, el moment de creació d'una nova família i el moment de tenir fills. De totes maneres, el costum de casar-se preferentment amb compatriotes limitaria les possibilitats de mudes lingüístiques principalment al marc laboral, que és un dels espais on els immigrants aprenen les normes d'ús de les llengües a la societat d'acollida (Corona, Nussbaum, i Unamuno 2013, 4). Això indueix a pensar que part dels membres d'aquest grup, en especial els més joves, amb el temps podrien desenvolupar actituds diferents sobretot vers el català.

Els entrevistats reconeixen que la llengua majoritària als seus barris és el castellà i aquesta és la llengua franca que fan servir amb la resta dels col·lectius, tal com s'observa en altres estudis (Llompарт Esbert 2013, 55 i 59; Moreras 2005, 127). A més, en general, els panjabis entrevistats consideren que el castellà és una llengua més fàcil d'aprendre, igual que han indicat altres autors (Artal, Pascual, i Solana 2006, 117; Farjas i Bonet 2006, 101), mentre que creuen que el català és una llengua difícil d'aprendre (Merino Jular 2012, 340), si bé no existeixen raons lingüístiques objectives associades a les característiques d'aquestes llengües que justifiquin aquesta percepció de dificultat (Contreras i Fullana 2006, 3-9).

Com a tercer tipus d'actituds, en aquest estudi s'han detectat actituds d'anticatalanisme que es manifesten en persones que no tenen competències de català, igual que en el cas del grup anterior. Aquestes actituds estan associades a la manca d'utilitat que li veuen al català, ja que consideren que no és necessari i alguns creuen que, fins i tot, és perjudicial perquè, per exemple, limita el futur dels nens. Per tant, des del punt de vista d'aquest grup el català és un obstacle, l'aprenentatge del qual esdevé incompatible amb el domini d'altres llengües; a més, senten que existeix una pressió excessiva en favor d'aquesta llengua i qualifiquen de fanatisme la seva defensa. Així, aquest tipus d'actitud considera

que el català és una llengua que se'ls imposa, tal com s'ha trobat en altres estudis on han participat panjabis (Artal, Pascual, i Solana 2006, 190; Estors Sastre 2014, 164-66). De totes maneres, manifesten que aquesta pressió prové de l'administració pública i dels polítics, que quan s'adrecen als immigrants exageren la insistència en la promoció del català. En canvi, els participants d'aquest tipus no perceben aquesta pressió per part dels ciutadans comuns de Catalunya. Probablement, influeix en aquesta percepció la mencionada norma de convergència al castellà dels autòctons que, si bé era considerada com a obstacle pels activistes procatalà, té la seva vessant positiva per a aquells que no mostren actituds tan positives vers el català.

S'ha de tenir en compte que la majoria de les persones que s'han detectat amb aquestes actituds són líders i que, per tant, tenen un contacte més freqüent amb els responsables polítics de l'administració pública. Així, doncs, es comprova que el contacte amb l'administració pública provoca reaccions oposades, ja que pot anar acompanyat de l'activisme procatalà, però també pot estar associat a reaccions contràries, com és el cas de l'anticatalanisme. Els entrevistats amb actituds d'anticatalanisme es manifesten a favor de la llibertat de tria de llengua, per exemple, a l'escola, i demanen una presència més elevada de l'anglès o del castellà, que són les llengües que consideren útils. Des del punt de vista de la revitalització del català, resulta preocupant que alguns líders panjabis difonguin aquestes actituds negatives envers el català amb el potencial que els ofereix el lideratge sobre la resta de panjabis. Una altra característica dels informants que formen part d'aquest grup és que no han desenvolupat cap relació afectiva positiva amb el català ni amb Catalunya. Aquest grup es troba diferenciat de la majoria de la població catalana, ja que a la societat catalana són majoritàries les actituds positives vers el bilingüisme i el multilingüisme (Direcció General de Política Lingüística 2015, 36). Hi ha alguns punts de connexió entre aquest grup i les actituds de joves llatinoamericans que associen al castellà amb les característiques d'universalitat, supraètnicitat i anonimata (Trenchs-Parera, Larrea Mendizabal, i Newman 2014, 289). De fet, també es podrien establir connexions entre les actituds d'anticatalanisme i la cultura espanyola resistent (Saurí Saula 2015, 483-93), tot i que cap dels entrevistats fa explícit aquest contacte.

En quart i últim lloc, s'ha trobat un tipus d'actitud que mostra indiferència tant al castellà com al català. Es tracta d'un tipus d'actitud relacionat amb l'estil de vida de molts immigrants panjabis que es mouen exclusivament en comunitats panjabiparlants, de manera que la resta de llengües resulten prescindibles. Aquesta actitud pot estar associada amb l'aïllament ideològic, cultural i social que, segons Qureshi (2009, 48-49), s'observa entre els pakistanesos a Catalunya, reforçat per la diferència religiosa que pot fer que algunes persones rebutgin el contacte amb persones d'una altra religió (Merino Jular 2012, 404). A més, coincideix amb el desconeixement absolut dels elements culturals i lingüístics de Catalunya que troba Valenzuela García (2010, 199) en aquest col·lectiu. També pot influir-hi la manca d'hàbit d'estudi (Merino Jular 2012, 404) o d'interès per l'aprenentatge de les llengües ja que no li veuen una utilitat clara (Farjas i Bonet 2006, 100).

Hi ha molts factors interrelacionats que influeixen en l'aparició de les actituds d'indiferència a les dues llengües, entre d'altres els següents:

a) la concentració residencial ètnica, considerada com un dels factors claus de la migració espanyola prèvia (Bastardas 1985; Bierbach 1983, 93). La concentració ètnica minva les oportunitats d'interactuar amb catalanoparlants (Woolard 1992, 239-42) i està determinada, en gran mesura, per l'accés a un habitatge més econòmic en barris marginals que van acollir també a l'onada anterior d'immigrants d'origen espanyol;

b) la proliferació del comerç ètnic, que dona servei sobretot als clients compatriotes en la llengua d'origen;

c) la reclusió de les dones panjabis, amb intercanvis limitats amb la societat d'arribada i relacions preferentment amb membres de la família o amb dones de la mateixa procedència;

d) la manca d'instrucció escolar prèvia, que obstaculitza l'accés als recursos d'aprenentatge de la llengua;

e) la prioritat absoluta de les activitats immediatament productives, igual que va ocórrer amb la primera generació d'immigrants arribats d'Espanya al voltant dels anys 60 del segle XX (Saurí Saula 2015, 483-93);

f) la precarietat laboral, que impedeix tenir temps lliure per poder dedicar-lo a activitats no productives;

g) les expectatives de mobilitat elevada, que obstaculitzen l'arrelament en el territori de residència i limiten l'interès per l'entorn en general; de fet, Catalunya no figura entre les destinacions preferides dels panjabis migrants, sinó que més aviat es considera una estació temporal abans de poder marxar per exemple al Regne Unit, al Canadà o als EUA;

h) la manca d'informació sobre les possibilitats d'aprenentatge de llengües, sobre la situació sociolingüística del país d'arribada i sobre les oportunitats que es podrien derivar de l'aprenentatge de llengües;

i) la situació d'irregularitat administrativa, que impedeix desenvolupar una vida normalitzada i integrada en l'entorn, i finalment

j) la insuficiència dels recursos públics dedicats a l'acollida en general i a l'acollida lingüística en particular, tenint en compte la gran quantitat d'efectius arribats durant l'últim període migratori.

Algunes de les actituds vers el català observades entre els panjabis coincideixen amb les actituds detectades entre els immigrants espanyols de la segona meitat del segle XX i del seus descendents, segons Saurí Saula (2015) o Trenchs-Parera i Newman (2009), com es veurà més endavant amb detall. Així, segons els models creats per Saurí Saula (2015) (vegeu secció 4.1.2) l'activisme procatalà és semblant al model anomenat d'alta aproximació envers el català; l'anticatalanisme té elements en comú amb el model d'alt distanciament lingüístic, i l'acceptació de les dues llengües en alguns aspectes coincideix amb el model d'aproximació puntual.

En canvi, els models de centralitat i el d'aproximació fallida que s'han trobat entre els immigrants espanyols de la segona meitat del segle XX, no apareixen entre els panjabis entrevistats, probablement perquè encara porten relativament pocs anys de residència a Catalunya. La diferència més notable és que entre els panjabis no hi ha el que Saurís Saula (2015) ha anomenat la cultura de la resistència espanyola, òbviament perquè els panjabis, tot i tenir actituds positives vers el castellà, no desenvolupen cap identificació especial amb aquesta llengua. A més, s'ha de tenir en compte que hi ha grans diferències entre els dos col·lectius d'immigrants i els respectius contextos socials i polítics d'arribada, que poden fer que l'evolució de les actituds lingüístiques sigui molt diferent. Així, la segona onada migratòria del segle XX va ocórrer en el context d'una dictadura amb la unitat d'Espanya i la homogeneïtat lingüística com a bases i amb la consegüent repressió de qualsevol moviment de defensa de la llengua catalana. Com que la migració dels voltants de la dècada de 1960 ocorria dintre de les fronteres del mateix estat, estava estesa la reclamació del dret a parlar en castellà perquè els migrants continuaven vivint al seu país. A més, la carència de mesures d'acollida de qualsevol tipus era absoluta i els immigrants van viure en condicions de precarietat extrema. En canvi, els immigrants panjabis que s'analitzen en aquesta tesi, presenten característiques força diferenciades, entre d'altres les següents: a) parlen una llengua que fins recentment no tenia presència a Catalunya i que no és una llengua romànica; b) les diferències culturals i religioses amb els autòctons són més grans; c) es diferencien fenotípicament amb facilitat dels autòctons, a més de les diferències de vestit; d) tenen més mobilitat, sovint Catalunya és una fase de la trajectòria migratòria, i mantenen lligams familiars molt estrets i molt freqüents amb el país d'origen i amb altres destinacions de la diàspora gràcies a internet i al desenvolupament de les comunicacions telefòniques, i e) el que segurament és més rellevant: en l'actualitat hi ha més mitjans d'acollida i s'ha estès el català a diversos àmbits com ara l'educació, l'administració pública i els mitjans de comunicació, de manera que la presència del català és més abundant al paisatge lingüístic que quan van arribar els immigrants espanyols entre els anys 50 i els anys 70 del segle passat.

Un altre estudi previ que crea categories en funció de les actituds lingüístiques és el realitzat per Trenchs-Parera i Newman (2009). Existeixen alguns paral·lelismes entre el contínuum trobat per aquests autors quant a les actituds vers el català dels participants

descendents d'immigrants espanyols i el contínuum trobat en aquesta tesi entre els panjabis. Així, alguns elements del localisme català serien comparables amb l'activisme procatalà, mentre que alguns elements del localisme espanyol serien comparables a l'anticatalanisme trobat entre els panjabis. També en aquest cas hi ha una gran diferència entre els col·lectius estudiats i els panjabis pel que fa al grau d'identificació amb el castellà, per la manca d'identificació dels panjabis amb el castellà a diferència dels descendents dels immigrants espanyols. Aquesta situació de manca d'identificació amb el castellà s'ha trobat també en altres col·lectius d'immigrants no castellanoparlants, com és el cas dels xinesos (Trenchs Parera i Tristán Jiménez 2014)

Ja hem dit que les actituds lingüístiques són canviants i depenen del context. Per això s'ha de tenir en compte la influència del context socioeconòmic actual en les actituds lingüístiques. Així, la crisi econòmica que va començar la primera dècada del segle XXI i l'atur que l'acompanya ha afectat més els no catalanoparlants (Direcció General de Política Lingüística 2015, 44). Això pot tenir diverses conseqüències afavoridores de l'aprenentatge del català, per exemple l'augment de la demanda de català al mercat laboral i de la disponibilitat de temps dels immigrants per estudiar català. No obstant, això també podria comportar conseqüències negatives com ara l'augment de mobilitat dels immigrants i també un efecte negatiu general si fins i tot els immigrants que han estudiat català es queden a l'atur. Això demostraria que el fet de saber català no és, per se, útil per als immigrants. De fet, el coneixement del català afecta els ingressos només als nivells educatius més alts (Di Paolo i Raymond 2010), amb la qual cosa no afectaria molts dels immigrants panjabis amb feines de baixa qualificació.

En conclusió, s'ha observat una gran varietat d'actituds lingüístiques entre els panjabis estudiats: des de l'activisme procatalà a l'anticatalanisme. Aquesta diversitat d'actituds que s'ha trobat entre els panjabis –des del procatalà pot provocar en el futur una diversitat d'itineraris d'integració entre els seus descendents, tal com ja ha ocorregut amb altres col·lectius (Alarcón Alarcón i Parella Rubio 2013, 124).

9.2.2 Quines són les actituds vers el català i el castellà dels immigrants panjabis adults a Catalunya que perceben els autòctons?

En el marc d'aquesta tesi s'han entrevistat autòctons relacionats professionalment o personalment amb els panjabis residents a Catalunya. L'objectiu d'aquestes entrevistes era conèixer les percepcions dels autòctons, ja que és un factor que influeix a la comunicació intercultural. Tot i la importància d'aquest aspecte, està poc estudiat i no s'ha trobat cap investigació que s'ocupi de les percepcions dels autòctons sobre les actituds lingüístiques dels immigrants, ni a Catalunya ni en altres contextos, de manera que els resultats obtinguts en aquesta tesi no es poden comparar amb cap altra investigació. Segons els resultats de l'anàlisi de les entrevistes realitzades als autòctons, el coneixement que tenen sobre les qüestions sociolingüístiques relacionades amb els panjabis és molt variat. La carència de coneixements és més marcada en tot allò relacionat amb les llengües d'origen, ja que tant la jerarquització de les llengües al Panjab com l'estigmatització del panjabi en territori pakistanès passen desapercebudes. En canvi, pel que fa al castellà i al català, les percepcions que tenen els autòctons sobre les actituds dels panjabis són més riques ja que la llengua forma part, inevitablement, del contacte intercultural. Els autòctons entrevistats perceben pràcticament tots els tipus d'actituds que s'han detectat entre els panjabis en aquesta investigació, tot i que en diversa mesura i tenint en compte que cap d'ells ha identificat tots els tipus d'actituds detectats entre els panjabis.

Les percepcions dels autòctons depenen dels tipus de relacions que tenen amb els panjabis i dels àmbits en què es desenvolupen aquestes relacions, ja que varia el tipus d'interacció, la intensitat i la freqüència del contacte i els motius de les relacions. Els professionals que treballen en l'àmbit de les llengües perceben, en general, més matisos. Molts aspectes que han estat analitzats en la secció 9.2.1 també han estat mencionats pels autòctons. Així, els autòctons detecten com a factors afavoridors de les actituds positives vers el català el temps prolongat de residència i les expectatives de millora laboral. També perceben que entre els panjabis els efectes de la crisi econòmica i l'augment de l'atur conseqüent ha augmentat la disponibilitat per estudiar llengües. Altres factors que promouien les

actituds positives vers el català serien l'escolarització dels nens o la necessitat de regularització administrativa.

Els autòctons relacionen les actituds contràries al català amb la ideologia monolingüista que identifica cada país amb una única llengua i que pressuposa que l'única llengua d'Espanya és l'espanyol. Segons els autòctons, la realitat sociolingüística que es troben els panjabis quan arriben a Catalunya contradiu aquesta pressuposició i provoca una reacció d'oposició al català, llengua que els panjabis, sempre segons els autòctons, considerarien com un obstacle en el procés de millora socioeconòmica, que és l'objectiu principal dels moviments migratoris panjabis. En general, els autòctons creuen que els panjabis no senten la necessitat de saber català per poder desenvolupar la seva vida a Catalunya. Això, juntament amb la prioritat de les activitats productives entre aquest grup d'immigrants, provocaria la feble demanda per l'aprenentatge de català entre els panjabis, segons la percepció dels autòctons. A més, segons els autòctons, els panjabis manifesten sovint la percepció de dificultat associada al català. Cal no oblidar la norma de convergència al castellà practicada per la població autòctona, que els autòctons també consideren un obstacle per a l'aprenentatge del català. Els entrevistats locals troben que alguns efectes de la crisi econòmica també podrien afavorir les actituds negatives vers el català ja que l'elevada taxa d'atur augmenta la necessitat de desplaçar-se en busca de feina i, per tant, disminueixen les perspectives de romandre a Catalunya i d'aprendre català. Segons els entrevistats autòctons, també resultarien factors afavoridors de les actituds negatives vers el català la manca de contactes dels panjabis amb els autòctons i amb altres comunitats, especialment entre les dones que normalment no treballen fora de la llar, juntament amb la dificultat d'aprenentatge de llengües percebuda entre els panjabis en comparació amb immigrants d'altres orígens.

Un punt important que es manifesta entre els autòctons és la diferenciació entre les associacions i els individus. De fet, segons els entrevistats locals, les associacions tenen clar que la llengua de l'administració catalana és el català, la qual cosa apropiaria els immigrants al català, però les actituds de les associacions no coincideixen amb les dels individus, que en general consideren que no tenen actituds tan positives com les associacions.

Així, doncs, l'acceptació de les dues llengües, amb el castellà com a llengua prioritària, és el tipus d'actitud que més sovint perceben els autòctons entre els panjabis amb els quals es relacionen. De totes maneres, si bé en general no detecten actituds de rebuig al català, els autòctons troben a faltar la complicitat dels panjabis a favor del català. Com a manera de promocionar l'aprenentatge del català entre els panjabis, alguns autòctons proposen que s'augmenti el nivell d'obligació del coneixement del català. Suggereixen que aquests tipus de mesures haurien de ser responsabilitat de l'administració pública i no proposen cap canvi de comportament per part dels autòctons, malgrat el reconeixement del costum autòcton de parlar en castellà als estrangers.

De tota manera, cal tenir en compte que probablement els autòctons que més es relacionen amb els panjabis són els més oberts a relacionar-se amb població estrangera, perquè el fet d'apropar-se als panjabis generalment és conseqüència d'una decisió conscient o de l'existència de la voluntat de conèixer altres cultures i de l'acceptació de l'arribada d'immigrants a Catalunya. Per tant, les percepcions dels autòctons entrevistats probablement són menys crítiques envers els panjabis que les que es podrien trobar en altres autòctons que poguessin mostrar actituds contràries vers els immigrants en general.

9.3 Sobre la relació entre les actituds vers les llengües d'origen i les llengües de la societat d'arribada

Després d'haver analitzat per separat les actituds vers les llengües d'origen i les actituds vers les llengües d'arribada, en aquesta secció s'analitza quina és la relació entre totes elles. A més, es respon a la pregunta sobre quines són les actituds dels immigrants panjabis vers l'anglès, llengua present tant als països d'origen com a Catalunya.

9.3.1 Quina relació hi ha entre les actituds dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya vers el panjabi i l'hindi-urdú, i les seves actituds vers el castellà i el català?

En aquesta tesi s'ha utilitzat el terme de *transposició d'actituds* per anomenar la utilització de les actituds lingüístiques del país d'origen amb l'objectiu d'interpretar la situació sociolingüística del país d'arribada. Aquest fenomen pot prolongar-se en l'anomenat efecte mirall (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 10-11), que consisteix en la reinterpretació de la situació sociolingüística d'origen com a conseqüència d'haver conegut la situació sociolingüística del país d'arribada.

Segons els resultats d'aquesta tesi, tant els panjabis com els autòctons estableixen paral·lelismes entre la situació sociolingüística de Catalunya i la del Panjab, ja que detecten similituds entre, per una banda, el castellà i l'hindi-urdú com a llengües dominants i, per l'altra, el català i el panjabi com a llengües minoritzades. Un dels elements de comparació és que l'àmbit geogràfic del català i del panjabi és menor que la totalitat del país. En ocasions s'estableix un paral·lelisme en base de qüestions positives, com ara el fet de ser la llengua pròpia, però alguns panjabis construeixen el paral·lelisme basant-se en actituds negatives, com ara la inferioritat del català o del panjabi, que pot ser qualificat com a dialecte, davant la llengua dominant. De totes maneres, també en alguns casos es remarquen les diferències entre el panjabi i el català: per la gran quantitat de parlants del panjabi, per l'existència de panjabiparlants monolingües i, sobretot, perquè el panjabi és el grup majoritari del Pakistan, tant numèricament com pel que fa al poder polític, militar i econòmic amb la consegüent acceptació de la situació sociolingüística existent.

Tot i que no s'ha trobat un patró clar de transposicions, ja que hi ha una gran varietat individual, s'han observat alguns casos de transposició completa, on les actituds vers les llengües d'arribada coincideixen amb les actituds vers les llengües d'origen. En tots els casos les actituds vers les llengües dominants, el castellà i l'hindi-urdú, són positives. Quant a les llengües minoritzades, s'han identificat dos casos amb actituds positives i dos més amb actituds negatives. A més, en quatre casos es repeteixen les actituds d'acceptació

de les llengües minoritzades, però amb una clara preferència per la llengua dominant. Els casos amb actituds més positives vers el català i el panjabi expressen explícitament que el fet de conèixer els esforços de revitalització i l'estatus del català ha millorat les seves actituds vers la llengua d'origen minoritzada. Per tant, aquests casos serien exemples de l'efecte mirall mencionat més amunt. Tots els exemples de transposició ocorren en entrevistats panjabis d'origen pakistanès, probablement perquè és entre els panjabis d'aquest origen on es troba la variabilitat d'actituds més gran. Aquests casos coincideixen amb els investigats en altres estudis realitzats a Catalunya (Cortès-Colomé, Barrieras, i Comellas 2016, 13; Junyent i Figueras et al. 2011, 97).

Quant a les transposicions parcials, s'ha trobat només en una única persona unes actituds coincidents vers les llengües minoritzades, però les seves actituds vers les llengües dominants són divergents, ja que són negatives vers l'hindi i positives vers el castellà. Aquest cas és força original ja que, per exemple, Trenchs-Parera i Newman (2009) no van trobar cap cas semblant. Es tracta de l'activisme propanjabi i antihindi, que es transforma en activisme procatalà, però sense actituds contràries al castellà. Les persones que canvien només les actituds vers les llengües minoritzades tenen trajectòries molt diverses. Així, és pot arribar a l'anticatalanisme des d'una actitud d'indiferència al panjabi, però també des d'una de defensa del panjabi. Això vol dir que el fet de tenir actituds positives vers el panjabi no sempre es correspon amb actituds positives vers el català. També pot ocórrer el contrari, ja que des del rebuig del panjabi es pot arribar a l'acceptació del català i fins i tot a l'activisme procatalà.

Com s'ha observat, en el cas de les transposicions parcials hi ha una gran varietat, de manera que actituds negatives vers el panjabi no sempre comporten actituds negatives vers el català, de la mateixa manera que unes actituds positives vers el panjabi tampoc es corresponen sempre amb actituds negatives vers el català. Com que els panjabis d'origen indi participants en aquesta investigació sempre mostren actituds positives vers el panjabi, les actituds vers el català no són, en general, tan positives. En canvi, entre els pakistanesos hi ha un grup que té actituds equivalents vers el panjabi i vers el català. Un altre grup manifesta actituds més positives vers el panjabi, mentre que un tercer grup mostra actituds més negatives vers el panjabi. Entre els líders, les actituds lingüístiques vers el català són

equivalents o més positives. Quant a les llengües dominants, són sobretot equivalents les actituds vers l'hindi-urdú i vers el castellà.

Per tant, en aquesta investigació s'han detectat evidències que confirmen parcialment les tesis d'alguns autors que consideren que els immigrants utilitzen les actituds vers les llengües d'origen quan arriben per tal d'interpretar la situació sociolingüística catalana (Cortès-Colomé, Barriera, i Comellas 2016, 8; Junyent i Figueras et al. 2011, 97). També es confirma parcialment la tesi de Comellas (2009) que indica que entre els immigrants rarament es fa servir la situació sociolingüística catalana per tal de reinterpretar la realitat del país d'origen, sinó que és més freqüent el fenomen contrari, és a dir usar la situació sociolingüística del país d'origen per tal d'interpretar la realitat catalana.

9.3.2 Quines són les actituds vers l'anglès dels immigrants panjabis adults que viuen a Catalunya tant respecte a l'Índia i Pakistan com pel que fa a Catalunya?

L'anglès té presència als països d'origen dels panjabis i alhora també a Catalunya. És per això que no s'ha inclòs ni entre les llengües d'origen ni entre les llengües d'arribada, sinó que s'ha tingut en compte de manera independent. Quant a l'anglès, s'ha trobat un ampli consens respecte a les actituds vers aquesta llengua, ja que tots els entrevistats panjabis la consideren una llengua de prestigi i d'estatus, i això coincideix, també, amb el que perceben els autòctons i amb la informació recollida a les notícies analitzades de la premsa de l'Índia i del Pakistan. Aquest fet també està recollit a la literatura consultada sobre el país d'origen (Dua 1996, 576) quant a les actituds dels panjabis en la diàspora en d'altres països.

Els panjabis són conscients de l'augment de la presència de l'anglès a l'educació al Panjab i ho consideren una situació desitjable. Per una part, l'anglès s'introdueix cada vegada de manera més precoç a les escoles. Per una altra, han proliferat els centres amb l'anglès com a llengua vehicular, segons coincideixen la premsa i els panjabis entrevistats, juntament amb estudis realitzats sobre el tema (Ballesteros Peiró 2011, 202). Segons els

entrevistats i també les veus recollides a la premsa analitzada dels països d'origen, l'anglès és la llengua del progrés social. Tant és així que els autòctons de vegades detecten que alguns panjabis exageren les seves competències en aquesta llengua. Tot i que amb coneixements d'anglès molt desiguals, els panjabis entrevistats consideren que aquesta llengua garanteix la mobilitat internacional. Entre els panjabis participants en l'estudi, hi ha un nivell generalitzat d'alternança amb l'anglès quan parlen tant en panjabi com en hindi-urdú, un fenomen que ha estat relacionat amb el prestigi de l'anglès (Dua 1998, 224). Això fa sonar algunes alarmes, sobretot, respecte a l'hindi-urdú, ja que alguns entrevistats i la premsa consideren que al Pakistan aquesta llengua, i també el panjabi, es troba en risc per l'hegemonia de l'anglès.

Els panjabis mostren sorpresa i rebuig per la baixa presència de l'anglès a la societat catalana en general i, en particular, al sistema escolar. També es mostren sorpresos per les limitades competències d'anglès entre la població catalana i demanen que tingui una presència superior a l'escola catalana, igual que en un altre estudi anterior realitzat amb panjabis (Molina, Pelissier, i Hoeskma 2009, 70). Hi ha, no obstant això, panjabis que creuen que la importància desmesurada atorgada a l'anglès és un senyal d'un complex d'inferioritat de la societat pakistanesa. També s'han trobat crítiques a la presència excessiva de l'anglès entre les notícies de premsa analitzades, ja que indiquen que això pot augmentar encara més l'estratificació social. Aquestes crítiques coincideixen amb les que es fan des del posicionament contrari a l'imperialisme lingüístic (Phillipson 2006, 348). De fet, una educació en anglès i de bona qualitat no està a l'abast de qualsevol, tal com assenyalen la premsa i els panjabis entrevistats. De totes maneres, cap dels panjabis entrevistats ha expressat preocupació per la qualitat de l'ensenyament de l'anglès a l'Índia o al Pakistan.

La premsa reflecteix diversos aspectes de la presència de l'anglès al Pakistan i l'Índia a més dels presentats més amunt. Per exemple, hi ha articles que demanen el reconeixement legal de l'anglès com a llengua índia. A més, algunes notícies presenten l'anglès com a llengua inicial d'algunes famílies urbanes de classe mitjana i com a llengua neutra que garanteix la comunicació entre persones procedents dels diversos estats indis, cosa que coincideix amb els resultats de LaDousa (2005, 462). Tant en la premsa índia com en la

pakistanesa, es titllen d'hipòcrites els polítics desfavorables a l'anglès, ja que tot i les crítiques a aquesta llengua asseguraren que els seus fills estudiïn en aquesta llengua, de la mateixa manera que ha recollit Rahman (2010, 13 i 14; 1997, 181-84). Aquest cas seria similar al que s'ha observat en el present estudi que ocorre entre els panjabis defensors de la llengua panjabi, que no enviarien els seus fills a una escola en panjabi. De totes maneres, també la premsa es fa ressò de la veu d'especialistes de l'educació que alerten sobre el risc des del punt de vista educatiu d'ensenyar als nens en anglès deixant de banda les llengües inicials.

Aquesta situació té les arrels al període de la colònia britànica, ja que aleshores el tipus d'educació que permetia l'accés a les millors ocupacions laborals era l'educació en anglès (T. Rahman 2007, 33). Això es va mantenir fins el moment de la independència i també més endavant, ja que la independència no va suposar una ruptura de les estructures colonials en general ni tampoc de les estructures educatives. Això explica la continuïtat de l'anglès tant als nivells superiors de l'administració com a l'educació de més qualitat. Així, l'anglès ha mantingut i ha reforçat l'aura de prestigi i de llengua del progrés socioeconòmic associat a les classes mitjanes urbanes que les classes populars volen emular (Annamalai 2005, 25 i 26). Aquest fenomen es veu reforçat actualment per la globalització i el monolingüisme que porta a reproduir el poder colonial mitjançant la difusió de l'ensenyament en anglès (Canagarajah 2011, 392).

Del panorama que s'ha trobat entorn l'anglès, es pot deduir que dels posicionaments que existien abans de la independència sobre l'anglès ha vençut la visió de Nehru (Sonntag 2000, 136), que considerava que l'anglès era imprescindible a l'hora de construir un estat nou i modern. Ni en les notícies analitzades, ni entre els panjabis entrevistats, ni en les percepcions dels autòctons s'han trobat indicis de posicionaments contraris a l'anglès, com els recollits a la literatura sobre el moviment Banish English (Dua 1996, 563-67) o al posicionament de l'imperialisme lingüístic (Canagarajah 2011, 388; Phillipson 2000, 91). La manca de crítiques a la presència de l'anglès també és recollida per altres autors, com ara Pattanayak (1998, 29). Així, doncs, s'ha pogut documentar un panorama d'estratificació lingüística dominada per l'anglès que coincideix amb el descrit a la literatura (Durrani 2012, 33).

Finalment, només com a element de cautela, cal tenir en compte que la premsa analitzada es publica en anglès. Per tant, podria ocórrer que en la premsa publicada en altres llengües es reflectissin punts de vista més crítics o d'oposició vers la llengua anglesa que no hem pogut documentar pels objectius de recerca i per les limitacions de temps i volum de feina d'aquesta tesi.

9.4 Recomanacions per a futures recerques

Encara queda molt per investigar en l'àmbit de les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya, perquè amb el temps les actituds lingüístiques poden anar evolucionant. Segons els resultats i les limitacions de la investigació duta a terme per a aquesta tesi doctoral, aquests són alguns dels elements que es podrien considerar a l'hora de plantejar-se futures recerques:

a) El punt de vista transnacional es podria reforçar amb part de la recerca realitzada als països d'origen i a altres països on es concentra la diàspora panjabi. En aquesta tesi s'ha introduït, en certa mesura, el transnacionalisme amb l'anàlisi de premsa dels països d'origen, però intensificar-lo aportaria una visió més global sobre la qüestió de les actituds lingüístiques dels migrants panjabis. Malgrat les previsions inicials en aquesta tesi no ha estat possible realitzar part de la investigació als països d'origen per les limitacions econòmiques i de temps.

b) La rellevància del caràcter dinàmic de les actituds lingüístiques es podria tenir en compte en investigacions futures. A més, es podria incorporar el punt de vista diacrònic per tal d'estudiar l'evolució de les actituds lingüístiques dels participants i la relació amb les trajectòries vitals i amb el temps de residència a Catalunya.

c) Aquests tipus d'estudis resulten d'interès per a les entitats, tant d'autòctons com d'immigrants, que treballen amb immigrants i, especialment, per a aquelles que treballen en la integració lingüística. Es podria plantejar un estudi conjunt amb algunes

associacions de panjabis i les entitats de foment del català des del paradigma de la investigació-acció en l'àmbit de la intervenció destinada a millorar les actituds vers el català dels immigrants panjabis de Catalunya. Aquest treball es podria ampliar a col·lectius d'altres orígens.

d) L'estudi dels grups menys estudiats entre els panjabis, com ara les dones, els panjabis escolaritzats a Catalunya i els descendents ja nascuts aquí, permetria una visió més detallada i matisada de les actituds lingüístiques entre els panjabis. Seria interessant arribar a entendre les diferències d'actituds entre els diversos grups i, sobretot, comprendre el posicionament de les dones pakistaneses al voltant de la seva llengua pròpia, el panjabi.

e) La importància del context en les actituds lingüístiques fa que sigui interessant dur a terme recerques similars a la realitzada en aquesta tesi en zones sociolingüístiques diferents on viuen panjabis per poder comprovar com afecta la variació del context sociolingüístic en les actituds vers el català. L'estudi es podria ampliar a altres llengües minoritzades, com ara el basc.

e) Els resultats d'aquesta tesi constitueixen una base suficient per plantejar estudis quantitius sobre les actituds lingüístiques dels panjabis a Catalunya. Aquests estudis quantitius oferirien una idea més acurada de l'extensió de cada tipus d'actitud entre els panjabis de Catalunya i permetria l'execució de diverses anàlisis, on es podria mesurar la relació entre les variables considerades.

f) La bidireccionalitat de la comunicació intercultural fa que sigui recomanable considerar també, com en aquesta tesi, les percepcions dels autòctons en els estudis sobre les actituds lingüístiques amb immigrants d'altres orígens, per tal de tenir una idea més acurada de quines actituds lingüístiques perceben els autòctons entre els immigrants.

g) L'estudi de la premsa iniciat en aquesta tesi es podria ampliar a la premsa panjabi editada a Catalunya, però s'hauria de disposar de personal amb coneixements de panjabi i, sobretot, d'urdú, ja que són aquestes les llengües que s'hi utilitzen. També es podria ampliar amb l'estudi de la programació de l'emissora de Ràdio Pakcelona, que emet

principalment en urdú i en panjabi. També seria interessant ampliar l'estudi amb la premsa publicada en panjabi i en hindi-urdú al Panjab indi i al Panjab pakistanès.

9.5 Recomanacions per a la sociolingüística aplicada

La investigació duta a terme en aquesta tesi pot servir per millorar les actituds dels panjabis vers el català, perquè ajuda a conèixer millor la situació de l'origen, i les actituds vers el castellà i el català. Una millora de les actituds vers el català podria anar acompanyada d'un progressiu aprenentatge d'aquesta llengua i un augment de l'ús, o almenys una millor recepció de les mesures de polítiques lingüístiques de foment del català. Per tal d'aconseguir aquest objectiu, a continuació es descriuen breument algunes mesures que seria convenient d'implementar o que caldria reforçar:

a) Donar informació i formació sobre la situació sociolingüística als panjabis abans i després d'arribar a Catalunya, per tal d'evitar la manca d'informació generalitzada a l'arribada. El desenvolupament de la Llei d'Acollida pot oferir els mitjans per tal de treballar amb els nousvinguts aquest tipus de mesures. La formació en origen pot resultar més difícil, sobretot en el cas dels arribats en situació irregular. És important reforçar la creació i la difusió de materials sobre aquest tema redactats en les llengües d'origen.

b) Donar informació i formació sociolingüística als professionals autòctons (educadors, treballadors socials, agents de l'administració pública, etc.) que treballen amb panjabis mitjançant el disseny de mòduls breus i material a internet.

c) Fomentar el panjabi com a llengua comuna dels panjabis procedents de l'Índia o del Pakistan com a mesura de prevenció de conflictes entre els panjabis indis i els panjabis pakistanesos, similars als que s'han observat a la Gran Bretanya (vegeu secció 2.1.3.1). Seria convenient evitar que la llengua panjabi quedi a Catalunya com a patrimoni exclusiu dels sikhs, és a dir panjabis indis, mentre que els panjabis musulmans, és a dir els pakistanesos adopten l'urdú i abandonen el panjabi. Per tal d'aconseguir aquest objectiu és important col·laborar amb les associacions que treballen amb panjabis, sense oblidar

les entitats religioses que tant en el cas dels musulmans com en el dels sikh se n'ocupen sovint.

d) Fomentar l'aprenentatge dels tres sistemes d'escriptura més utilitats al Panjab: el *shahmuqi*, el *gurmukhi* i el *devanagari*. Així s'augmentaria la intercomprensió, l'intercanvi cultural i es faria possible la publicació de premsa dirigida a tots els panjabis. A l'igual que en el cas anterior, s'hauria de treballar el tema amb les associacions i localitzar, en primer lloc, alguns líders que fossin favorables a la idea.

e) Impulsar activitats panjabis comunes per a indis i pakistanesos, com, per exemple, els esports (*kabbadi* o criquet) o els festivals de poesia, les actuacions de dansa, les mostres de cinema o activitats al voltant d'altres elements culturals, com la gastronomia. En aquest cas també és important la participació de les entitats i aprofitar la tasca que ja estan fent en aquest sentit, però intentant difondre les activitats entre els panjabis, tant indis com pakistanesos, tenint en compte la utilització dels sistemes d'escriptura propis de cada nacionalitat.

f) Fomentar el multilingüisme com a manera de fer front al monolingüisme, mostrant que parlar diverses llengües és possible i, a més, convenient tant a nivell personal com a nivell social, ja que el monolingüisme pot provocar una pèrdua de patrimoni cultural i lingüístic important. En aquest cas s'hauria de considerar la col·laboració amb els mitjans de comunicació de la diàspora panjabi a Catalunya, si bé entre els líders d'aquests mitjans s'han detectat actituds negatives vers el català, la qual cosa dificultaria el procés.

g) Fomentar l'activitat de les associacions i les entitats de panjabis al voltant de les llengües d'origen, especialment el panjabi, i el català com a mesura per millorar l'autoestima i les capacitats cognitives i comunicatives, a més de poder aprofitar el coneixement de les llengües d'origen amb objectius comercials, culturals i socials. És important en aquest cas utilitzar els exemples i els testimonis de persones que han millorat ostensiblement les seves actituds vers el panjabi. Igual que en mesures comentades més amunt, seria crucial la participació de les entitats religioses pel seu paper en l'ensenyament de les llengües d'origen.

h) Promoure les llengües d'origen, especialment el panjabi, al sistema escolar català entre els alumnes d'origen panjabi, tant a l'educació primària com a la secundària. Aquesta mesura necessitarà de tasques prèvies de motivació sobretot entre els pares d'origen pakistanès i podria consistir en l'organització de cursos de llengua panjabi per als joves d'origen panjabi i activitats complementàries per als seus companys de classe, on es treballés sobre els elements lingüístics i sociolingüístics dels panjabis, juntament amb altres orígens presents en cada centre d'ensenyament.

i) Fomentar l'ensenyament de les llengües de la immigració en l'ensenyament d'adults, per exemple a les escoles oficials d'idiomes, tenint en compte també les llengües minoritzades, per exemple el panjabi.

j) Reforçar la col·laboració entre les associacions de panjabis i les associacions de foment del català per tal de millorar les actituds, el coneixement i l'ús del català entre els panjabis i millorar i intensificar les relacions entre els panjabis i la societat catalana.

k) Proporcionar informació sobre les llengües d'origen i sobre la comunitat panjabi al públic en general (TV, ràdio, premsa...), reforçant els programes existents, com ara el programa Karakia de TV3.

l) Incloure l'ensenyament del català i formació bàsica sobre la situació sociolingüística als programes d'integració social i laboral per als immigrants.

m) Proporcionar eines sociolingüístiques bàsiques als estudiants de català perquè puguin fer front amb èxit a la norma de convergència al castellà habitual entre els autòctons. Hi ha algunes experiències molt interessants en format de tallers que es dediquen a adaptar tècniques psicològiques i d'assertivitat als hàbits lingüístics, com ara els TELP⁴¹ (Tallers d'espai lingüístic personal), que s'apliquen tant a les terres de parla catalana com al País Basc.

⁴¹ www.tallers.cat últim accés el setembre del 2016.

9.6 Consideracions finals

Aquesta tesi contribueix a conèixer millor les actituds lingüístiques dels immigrants panjabis adults de Catalunya i les percepcions que tenen els autòctons sobre aquestes actituds. S'ha trobat una gran variabilitat d'actituds vers les llengües minoritzades, el català i el panjabi, mentre que les actituds positives vers les llengües dominants, el castellà i l'hindi-urdú, són generalitzades, malgrat l'existència d'algunes excepcions. En primer lloc, les actituds dels líders panjabis són més matisades que les actituds dels panjabis comuns, ja que els líders tendeixen a posicionar-se més clarament a favor o en contra de les llengües minoritzades. En segon lloc, l'heterogeneïtat d'actituds vers el panjabi és més elevada entre els panjabis pakistanesos que entre els indis, ja que els indis accepten la seva llengua inicial mentre que entre els pakistanesos hi ha actituds de rebuig vers aquesta llengua. A més, les actituds vers el català també són molt variades, des de les actituds molt favorables fins les actituds negatives. Els autòctons són conscients d'aquesta situació només parcialment ja que, com que tenen un coneixement molt desigual de la situació sociolingüística d'origen dels panjabis, perceben més clarament les actituds dels panjabis vers el català i el castellà que vers les llengües d'origen.

L'estudi de la premsa publicada en anglès als dos països d'origen ha ajudat a completar la comprensió de la situació d'origen i ha proporcionat exemples concrets de situacions relacionades amb les llengües. Quant a la polaritat del tractament de les llengües entre la premsa índia i pakistanesa, no s'han trobat diferències en la premsa dels dos països. No obstant això, les actituds lingüístiques que es reflecteixen a la premsa són variades i, en general, coincideixen amb les que s'han observat entre els panjabis de Catalunya, tot i que la premsa recull actituds addicionals que no s'han pogut documentar en les entrevistes dutes a terme a Catalunya.

Pel que fa a la relació entre les actituds vers les llengües d'origen i les llengües d'arribada no s'ha detectat un patró de transposició. De totes maneres, en alguns casos sí que coincideixen les actituds d'origen amb les actituds d'arribada. Es conclou, per tant, que les actituds vers les llengües d'origen no determinen les actituds vers les llengües

d'arribada i, més concretament, que les actituds vers el panjabi no determinen les actituds vers el català, tot i que en alguns casos sí que coincideixen. En casos molt aïllats el coneixement de la situació sociolingüística de Catalunya repercuteix en una millora de les actituds vers el panjabi, la llengua minoritzada d'origen.

Així, entre els pakistanesos s'ha detectat la presència d'un procés recent de substitució del panjabi per l'urdú, acompanyat per actituds negatives vers el panjabi, però no necessàriament per actituds negatives vers el català. Pel que fa a l'anglès, hi ha consens a considerar-lo com una llengua de progrés, i necessària de cara a la millora socioeconòmica personal i la mobilitat internacional. Per això, els panjabis se sorprenen negativament per la presència limitada de l'anglès a la societat i a l'escola catalana.

En general, es pot concloure que les actituds lingüístiques no són fixes, sinó que són altament dependents del context, tal com indica la diferència d'actituds entre panjabis indis i pakistanesos vers la mateixa llengua inicial, el panjabi. A més, s'ha detectat una relació més estreta entre les actituds i els usos lingüístics en aquells casos amb actituds més intenses. Així hi ha coherència entre les actituds entre els panjabis amb actituds més favorables vers el català, ja que l'han après i l'utilitzen, i també entre els panjabis amb actituds més contràries vers el català, ja que ni l'han après ni l'utilitzen. De totes maneres, el context en què es troben els panjabis en general no és favorable ni a l'aprenentatge ni a l'ús del català, per la qual cosa les actituds adquireixen una importància considerable.

A títol personal, aquesta tesi m'ha ofert l'oportunitat de descobrir una cultura que m'era totalment desconeguda. M'ha obert la porta a altres llengües, altres alfabetes, en definitiva, a altres persones que considerava estranys. He comprovat que, més enllà de compartir origen o religió, entre els panjabis hi ha molta diversitat. En la diferència he trobat també molts punts en comú amb la meua realitat: la preocupació per trobar una feina digna, els problemes d'arribar a final de mes, la distància de la família i dels amics, el sentiment de ser estranger però comprovar que l'aprenentatge d'una llengua pot obrir les portes al coneixement d'una societat i d'una cultura de més a prop, el repte que suposa mantenir una parella a distància, etcètera. Durant tot el procés de recerca jo he fet moltes preguntes, però també he hagut de donar moltes respostes al que els participants em plantejaven

durant les sessions d'entrevistes, i això m'ha fet rumiar sobre la meua pròpia identitat i la meua pròpia condició d'immigrant a Catalunya. Aquest efecte transformador de la tesi crec que també l'han experimentat tant els panjabis com els autòctons participants, ja que la participació en les entrevistes d'aquesta investigació els ha proporcionat l'ocasió de reflexionar, en alguns casos per primera vegada com confessaven, sobre les llengües del Panjab i les llengües de Catalunya.

Durant els últims anys, s'ha aconseguit transformar, almenys en part, el discurs que assenyalava la immigració com un perill per a la llengua catalana en un discurs que proposa el català com a llengua pròpia i llengua comuna, és a dir, com a llengua d'integració. De totes maneres, hi ha molta feina a fer, ja que el català encara està en una situació delicada segons alerten algunes veus i algunes dades recents. No es pot negar que l'arribada de molts milers de persones que no coneixen el català té conseqüències sociolingüístiques. Amb la crisi econòmica, s'ha aturat l'arribada d'estrangers, però molt probablement tornarà a ocórrer aviat, quan millori la situació econòmica. Els immigrants que arribaran a Catalunya no seran catalanoparlants, d'entrada, i, a més, probablement, continuarà arribant-hi una quantitat important de castellanoparlants. Això vol dir que l'esforç d'atraure els immigrants al català haurà de ser continu i que caldrà aprofitar l'experiència d'aquesta última onada, tenint en compte les actituds dels nouvinguts i la necessitat de treballar-hi, ja que, en un principi, podrien abundar les actituds contràries al català entre els nouvinguts.

BIBLIOGRAFIA

- Abbi, Anvita, Imtiaz Hasnain, i Ayesha Kidwai. 2004. «Whose Language is Urdu?» Working paper. <http://archiv.ub.uni-heidelberg.de/volltextserver/4906/>.
- Abrams, Dominic, i Michael A. Hogg. 1987. «Language Attitudes, Frames of Reference, and Social Identity: A Scottish Dimension». *Journal of Language and Social Psychology* 6 (3-4): 201-13.
- Ada, A. F., i Colin Baker. 2001. *Guía para padres y maestros de niños bilingües*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Ajuntament de Barcelona. 2015. «La població estrangera a Barcelona. Gener 2015». Informes estadístics. Barcelona: Ajuntament de Barcelona. <http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/inf/pobest/pobest15/pobest15.pdf>.
- Ajzen, I. 1988. *Attitudes, personality and behaviour*. Milton Keynes: Open University Press.
- Ajzen, I., i M. Fishbein. 2005. «The influence of attitudes on behaviour». En *The handbook of attitudes*, editat per D. Albarracín, B. Johnson, i M. Zanna, 173-221. Mahwah, N.J: Erlbaum.
- Alarcón Alarcón, Amado, i Sònia Parella Rubio. 2013. «Linguistic integration of the descendants of foreign immigrants in Catalonia». *Migraciones internacionales* 7 (1): 101-30.
- Alarcón, Amado. 2011. *Bilingüisme i mobilitat intergeneracional de la població d'origen immigrat a Catalunya*. Barcelona: Secretaria per a la Immigració (ed.) Recerca i Immigració III. Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- Albarracín, Dolores, Blair Johnson, M. Zanna, i G. Tarcan Kumkale. 2005. «Attitudes: Introduction and scope». En *The handbook of attitudes*, editat per Dolores Albarracín, Blair Johnson, i Mark P. Zanna, 3-20. Mahwah, N.J: Erlbaum.
- Allport, G.W. 1935. «Attitudes». En *A handbook of Social Psychology*, editat per C. Murchison. Worcester: Clark University Press.
- Amorrortu, Estibaliz, Ane Ortega, Itziar Idiazabal, i Andoni Barreña. 2009. *Erdaldunen euskararekiko aurreiritziak eta jarrerak*. Gasteiz: Eusko Jaurlaritzaren Argitalpen Zerbitzu Nagusia. http://www.euskara.euskadi.net/r59-738/eu/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/erdaldunen-aurreiritziak-2009.pdf.
- Aneesh, A. 2010. «Bloody Language: Clashes and Constructions of Linguistic Nationalism in India». *Sociological Forum* 25 (1): 86–109.
- Annamalai, E. 1990. «Linguistic dominance and cultural dominance: A study of tribal bilingualism in India». En *Multilingualism in India*, editat per Debi Prasanna Pattanayak, 15-24. Bristol: Multilingual Matters.
- . 1998a. «Epilogue». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 277-81. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- . 1998b. «Language development: the Indian experience». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 9-14. Mysore: Central Institute of Indian Languages.

- . 2005. «Nation building in a globalized world: language choice and education in India». En *Decolonisation, globalisation: Language-in-education policy and practice*, editat per A. Lin i P. Martin, 20-37. Clevedon: Multilingual Matters.
- . 2006. «India: Language Situation». En *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, editat per Keith Brown, 610-13. Oxford: Elsevier.
- Artal, Carmen, Àngels Pascual, i Miguel Solana. 2006. *Trajectòries migratòries de la població estrangera a Catalunya: Les poblacions marroquina, equatoriana i pakistanesa*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- Ayres, Alyssa. 2006. «The two Punjabs: A cultural path to peace in South Asia?» *World Policy Journal* 22 (4): 63-68.
- . 2009. *Speaking like a state: Language and nationalism in Pakistan*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Badia i Margarit, Antoni Maria. 1969. *La llengua dels barcelonins. Resultats d'una enquesta sociològico-lingüística*. Barcelona: Edicions 62.
- Baker, Colin. 1992. *Attitudes and language*. Clevedon: Multilingual Matters.
- Baker, Paul, Costas Gabrielatos, i Tony McEnery, ed. 2013. *Discourse analysis and media attitudes: the representation of Islam in the British press*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Balahur, Alexandra, Ralf Steinberger, Mijail Kabadjov, Vanni Zavarella, Erik Van Der Goot, Matina Halkia, Bruno Pouliquen, i Jenya Belyaeva. 2013. «Sentiment analysis in the news». Proceedings presentat a 7th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC'2010), Malta. <http://arxiv.org/abs/1309.6202>.
- Ballantyne, Tony. 2012. «Migration, cultural legibility, and the politics of identity in the making of British Sikh communities». En *Punjab reconsidered: History, culture and practice*, editat per Anshu Malhotra i Farina Mir. Oxford: Oxford Scholarship Online.
- Ballard, R. 1994. *Desh Pardesh: the South Asian presence in Britain*. London: Hurts & Co.
- Ballesteros Peiró, Ana. 2009. «Pakistan, a la recerca d'una identitat. L'Índia i el Pakistan, o allò que tenen en comú. Musulmans de l'Àsia Meridional». 109. DCIDOB. Barcelona: CIDOB.
- . 2011. *Pakistan*. Madrid: Síntesis.
- . 2013. «Comportamientos religiosos y sectarismo en el Islam en Pakistán: estudio multidisciplinar del sectarismo en origen y en la diáspora pakistaní en España». Tesi Doctoral no publicada, Madrid: Universidad Autónoma de Madrid. https://repositorio.uam.es/xmlui/bitstream/handle/10486/660326/ballesteros_peir_o_ana.pdf?sequence=1.
- Banaji, Mahzarin R., i Larisa Heiphetz. 2010. «Attitudes». En *Handbook of Social Psychology*, editat per Susan T. Fiske, Daniel T. Gilbert, i Gardner Lindzey, 5a ed. Vol. 1. John Wiley & Sons.
- Bandura, A. 1977. *Social learning theory*. Oxford: Prentice-Hall.
- Bañón, A., i J. Forneles, ed. 2008. *Manual sobre comunicació e immigración*. Donostia: Tercera Prensa.
- Bapuji, B. R. 1994. *Essays in the sociology of language*. Madras: T. R. Publications.
- Baquedano-López, Patricia, i Mangual Figueroa. 2012. «Language socialization and immigration». En *The handbook of language socialization*, editat per Alessandro Duranti, Elinor Ochs, i Bambi B. Schieffelin. Wiley-Blackwell.

- Bastardas, Albert. 1985. *La bilingüització de la segona generació immigrant: realitat i factors a Vilafranca del Penedès*. Barcelona: La Magrana.
- Bauer, Martin W. 2000. «Classical content analysis: a review». En *Qualitative researching with text, image and sound. A practical handbook*, editat per Martin W. Bauer i George Gaskell, 133-51. London: SAGE.
- Bauer, Martin W., i Bas Aarts. 2000. «Corpus construction: a principle for qualitative data collection». En *Qualitative researching with text, image and sound. A practical handbook*, editat per Martin W. Bauer i George Gaskell, 19-37. London: SAGE.
- Bell, Jeanie. 2013. «Language attitudes and language revival/survival». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 34 (4).
- Beltrán Antolín, Joaquín. 2007. «El estado de la cuestión de la investigación sobre las comunidades asiáticas en España». En *La investigación sobre Asia Pacífico en España*, editat per Pedro San Ginés Aguilar, 895-908. Granada: Editorial Universidad de Granada.
- . 2010. «Comunidades asiáticas en España: Movilidad transnacional en un territorio de frontera». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 92: 15-37.
- Beltrán Antolín, Joaquín, i Amelia Sáiz López. 2008. «La comunidad pakistaní en España». En *Anuario Asia-Pacífico 2007*, 207-16. Barcelona: Casa Asia, Fundació CIDOB, Real Instituto Elcano. www.anuarioasiapacifico.es/anuario2007/pdf/Sociedad5.pdf.
- Bernadó, Cristina, Llorenç Comajoan, i Núria Bastons. 2008. «Anàlisi factorial dels motius d'aprenentatge del català com a llengua segona i relació amb el nivell, el temps d'estada, l'edat i el centre d'estudi dels alumnes». *Catalan Review*, núm. 22: 71-94.
- Bernard, H. R., i G. W. Ryan. 2010. *Analyzing qualitative data: Systematic approaches*. SAGE.
- Bernaus, Mercè, Emilee Moore, i Adriana Cordeiro Acevedo. 2007. «Affective factors influencing plurilingual students' acquisition of Catalan in a Catalan-Spanish bilingual context». *The Modern Language Journal* 91 (2): 235-46.
- Beynon, June, Roumiana Ilieva, Marela Dichupa, i Shemina Hirji. 2003. «“Do you know your language?” How teachers of Punjabi and Chinese ancestries construct their family languages in their personal and professional lives». *Journal of Language, Identity & Education* 2 (1): 1-27.
- Bhatia, T.K. 2006. «Punjabi». En *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, editat per Keith Brown, 291-95. Oxford: Elsevier.
- Biber, Douglas. 1993. «Representativeness in corpus design». *Literary and Linguistic Computing* 8 (4): 243-57.
- Bierbach, Christine. 1983. «Aproximacions a la significació de les actituds lingüístiques: Dos estudis de cas». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 5: 93-118.
- . 1988. «Les actituds lingüístiques». En *Sociolingüística i llengua catalana*, editat per Albert Bastardas i J. Soler, 155-84. Barcelona: Empúries.
- . 1989. «Catalans i immigrants en un barri perifèric de Barcelona: La qüestió de les actituds». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 2: 34-51.
- Blas Arroyo, José Luis. 1996. «De nuevo el español y el catalán, juntos y en contraste. Estudio de actitudes lingüísticas». *Revista de lingüística teórica y aplicada*, núm. 34: 49-62.

- . 2005. *Sociolingüística del español: Desarrollos y perspectivas en el estudio de la lengua española en contexto social*. Madrid: Cátedra.
- Blommaert, Jan. 2010. *The Sociolinguistics of globalization*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Blommaert, Jan, i Jef Verschueren. 1998. *Debating diversity. Analysing the discourse of tolerance*. London ; New York: Routledge.
- Boix, Emili. 1993. *Triar no és trair. Identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62.
- Boix, Emili, i F. Xavier Vila i Moreno. 1998. *Sociolingüística de la llengua catalana*. Barcelona: Ariel.
- Boix-Fuster, Emili. 1997. «Ideologies lingüístiques de les generacions joves». En *Política i planificació lingüístiques*, editat per Toni Mollà. Alzira: Bromera.
- . 2004. «Les representacions: un camp de recerca des de l'antropologia lingüística per mantenir la diversitat». presentat a Forum Barcelona 2004, Barcelona. http://www.barcelona2004.org/www.barcelona2004.org/esp/banco_del_conocimiento/docs/PO_35_CA_BOIX.pdf.
- Borah, Porismita. 2008. «Examining media content: a case study of newspaper coverage of dowry in India, 1999–2006». *Asian Journal of Communication* 18 (4): 379–395.
- Bourhis, Richard Y., i Itesh Sachdev. 1984. «Vitality Perceptions and Language Attitudes: Some Canadian Data». *Journal of Language and Social Psychology* 3 (2): 97-126.
- Branchadell, A. 2015. «Language Education for Adult Migrants in Catalonia: Nation-State Ambitions without Nation-State Resources». En *Adult Language Education and Migration: Challenging Agendas in Policy and Practice*, editat per James Simpson i Anne Whiteside, 82-93. Routledge.
- Brass, Paul R. 2004. «Elite interests, popular passions, and social power in the language politics of India». *Ethnic and Racial Studies* 27 (3): 353-75.
- Bretxa, Vanessa. 2011. «Les actituds i les representacions lingüístiques». En *Enquesta d'usos lingüístics de la població 2008: anàlisi. Volum I. Les llengües a Catalunya: coneixements, usos, transmissió i actituds lingüístics*, editat per Joan Solé. Biblioteca tècnica de política lingüística. Dades i estudis 8. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística. http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/Publicacions/BTPL/arxiu/8_EULP_2008.pdf.
- Bretxa, Vanessa, i F. Xavier Vila i Moreno. 2014. «L'evolució dels usos lingüístics dins l'aula des de sisè de primària fins a quart d'ESO». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 62: 106-23.
- Briñol, Pablo, Richard E. Petty, i S. Christian Wheeler [2006]. 2012. «Discrepancies between explicit and implicit self-concepts: Consequences for information processing». En *Psychology of attitudes*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, V:3-42. London: Sage.
- Bughio, Qasim. 2014. «Determining the status and use of language spoken in Pakistan». *Sustainable Multilingualism* 4. <http://dx.doi.org/10.7220/2335-2027.4.3>.
- Bullock, Barbara E., i Almeida Jacqueline Toribio. 2014. «From Trujillo to the terremoto: the effect of language ideologies on the language attitudes and behaviors of the rural youth of the northern Dominican border». *International Journal of the Sociology of Language* 2014 (227): 83-100.

- Cabré, Anna. 1999. *El sistema català de reproducció*. Barcelona: Proa.
- Cambria, E., B. Schuller, Yunqing Xia, i C. Havasi. 2013. «New Avenues in Opinion Mining and Sentiment Analysis». *IEEE Intelligent Systems* 28 (2): 15-21.
- Canagarajah, A. Suresh. 2000. «Negotiating ideologies through English. Strategies from the periphery». En *Ideology, politics and language policies. Focus on English*, editat per Thomas Ricento, 121-32. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- . 2011. «Linguistic imperialism». En *The Routledge handbook of applied linguistics*, editat per J. Simpson i Selim Ben Said, 388-400. London: Routledge.
- Cargile, A., Howard Giles, Ellen Bouchard Ryan, i J. Bradac. 1994. «Language attitudes as a social process: a conceptual model and new directions». *Language and Communication*, núm. 14: 211-36.
- Carriscondo Esquivel, Francisco M., ed. 2014. *La lengua en el candelero: repercusión mediática de asuntos lingüísticos*. Vigo: Editorial Academia del Hispanismo.
- Casals, David Casals, i Marta Miró. 2010. «Estudi sobre usos, actituds i identitats lingüístiques de l'estudiantat de les universitats catalanes». *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, núm. 47: 80-88.
- Casesnoves Ferrer, Raquel. 2010. «Changing linguistic attitudes in Valencia. The effects of Language Planning Measures». *Journal of Sociolinguistics* 14 (4): 477-500.
- . 2011. «Quin valor té el valencià per als joves i com ha canviat amb els anys: un estudi sobre actituds lingüístiques». *Aula de Lletres Valencianes*, núm. 1: 83-112.
- Castells, Manuel. 2000. *The Rise of the Network Society. The Information Age: Economy, Society and Culture*. Wiley.
- Castles, Stephen. 2010. «Understanding global migration: A social transformation perspective». *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36 (10): 1565-86.
- «Census of India 2011». 2015. Accedit maig 11. <http://www.censusindia.gov.in/pca/default.aspx>.
- Central Intelligence Agency CIA. 2015. «The World Factbook». <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/pk.html>.
- Chaklader, Snehamoy. 1990. *Sociolinguistics: A Guide to Language Problems in India*. Mittal Publications.
- Chand, Vineeta. 2013. «Language policies and politics in South Asia». En *The Oxford Handbook of Sociolinguistics*, editat per Robert Bayley, Richard Cameron, i Ceil Lucas, 587-608. Oxford: Oxford University Press.
- Cheng, Helen, John Bynner, Richard Wiggins, i Ingrid Schoon. 2011. «The Measurement and Evaluation of Social Attitudes in Two British Cohort Studies». *Social Indicators Research*. <http://link.springer.com/article/10.1007/s11205-011-9852-3/fulltext.html>.
- Chiswick, BR. 2008. «The economics of language: An introduction and overview». *IZA Discussion Paper* 3568.
- Ciscar Ramírez, L., D. González Martínez, i P. Pérez Ledo. 2002. «Lleialtats i actituds lingüístiques al País Valencià». *Noves SL. Revista de Sociolingüística*.
- Clark, K, i SJ Drinkwater. 2002. «Enclaves, neighbourhood effects and employment outcomes: ethnic minorities in England and Wales.» *Journal of Population Economics* 15 (1): 5-29.
- Climent-Ferrando, Vicent. 2016. «The European Politics on language for immigrant integration: A multilevel comparative perspective». Tesi doctoral no publicada, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

- Climent-Ferrando, Vicent, i Juan Carlos Triviño. 2015. «Immigrant associations and political participation: When language matters: The Catalan case». En *Migration and autonomous territories: The case of South Tyrol and Catalonia*, editat per Roberta Medda-Vindischer i Roberta Carlà, 161-83. Leiden: Brill Nijhoff.
- Codó, Eva, i Maria Rosa Garrido. 2010. «Ideologies and practices of multilingualism in bureaucratic and legal advice encounters». *Sociolinguistic Studies*, núm. 4: 297-332.
- Codó, Eva, i María Rosa Garrido. 2014. «Shifting discourses of migrant incorporation at a time of crisis: Understanding the articulation of language and labour in the Catalan non-governmental sector». *International Journal of Multilingualism*. <http://dx.doi.org/10.1080/14790718.2014.944529>.
- Codó, Eva, i Adriana Patiño-Santos. 2014. «Beyond language: Class, social categorisation and academic achievement in a Catalan high school». *Linguistics and Education* 25: 51-63.
- Coffey, Amanda, i Paul Atkinson. 2003. «Variedades de datos y variedades de análisis». En *Encontrar el sentido a los datos cualitativos: Estrategias complementarias de investigación*. Antioquía: Universidad de Antioquía.
- Coleman, Hywel. 2010. *Teaching and learning in Pakistan: the role of language in education*. British Council. <http://www.britishcouncil.org/pakistan-ette-english-language-report.pdf>.
- Comellas, Pere. 2005. «Representacions lingüístiques a l'ensenyament secundari obligatori públic de Barcelona». Tesis Doctoral no publicada, Barcelona: Universitat de Barcelona. http://www.tesisenxarxa.net/TESIS_UB/AVAILABLE/TDX-0228106-083338//01.PCC_TESI.pdf.
- . 2009. «Idees entorn de les llengües a l'escola: representacions lingüístiques a l'ensenyament secundari obligatori públic de Barcelona». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 21: 417-34.
- Contreras, Joan Miquel, i Olga Fullana. 2006. *El panjabi. Estudi comparatiu entre la gramàtica del català i la del panjabi*. 2a ed. Llengua, immigració i ensenyament del català 7. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar i Família. <http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.7adbc213f0eaaecb1285ea75b0c0e1a0/?vgnextoid=0b8f27d17f0a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=0b8f27d17f0a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=detall&contentid=a5ebe77303d54210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>.
- Cornejo, Marcela, Carolina Besoain, i Francisca Mendoza. 2011. «Desafíos en la generación de conocimiento en la investigación cualitativa contemporánea». *FQS Forum: Qualitative Social Research* 12 (1).
- Corona, Víctor, i Òscar Bermell. 2008. «Experiencias de socialización de chicos y chicas de familias ecuatorianas: ¿Dónde comienza el viaje?». <http://www.migracat.cat/document/bfc3ab25740cebd.pdf>.
- Corona, Víctor, Luci Nussbaum, i Virginia Unamuno. 2013. «The emergence of new linguistic repertoires among Barcelona's youth of Latin American origin». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*.
- Corona, Víctor, i Virginia Unamuno. 2008. «Reflexión, conciencia e ideología lingüísticas en el discurso de jóvenes latinoamericanos». *Textos de Didáctica de la Lengua y la Literatura*, núm. 49: 48-56.

- Coronel-Molina, Serafin. 2014. «Definitions and critical literature review of language attitude, language choice and language shift: samples of language attitude surveys». *Journal of Second and Multiple Language Acquisition* 2 (2): 25-77.
- Cortès-Colomé, Montserrat, Mònica Barrieras, i Pere Comellas. 2016. «Changes in immigrant individuals' language attitudes through contact with Catalan: the mirror effect». *Language Awareness*.
- Crystal, David. 1997. *A dictionary of linguistics and phonetics*. 4a ed. Oxford: Blackwell.
- Cutillas Romero, Anna. 2014. «Usos i representacions lingüístiques de les famílies germanocatalanes: un estudi de casos». *Treballs de Sociolingüística Catalana* 24: 133-51.
- Dailey-O'Cain, Jennifer, i Grit Liebscher. 2011. «Language attitudes, migrant identities and space». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 212: 91-133.
- Das, Alok K. 2014. «The linguistic division in India: a latent conflict?» *Peace in Progress*, núm. 21. <http://www.icip-perlapau.cat/numero21/pdf-eng/Per-la-Pau-n21-ac-4.pdf>.
- De Rosselló, Carles, i Emili Boix-Fuster. 2003. «Les ideologies lingüístiques de l'alumnat de la Universitat de Barcelona». *Enxarxa't*, núm. 3: 4-5.
- De V. Cluver, A. D. 2000. «Changing language attitudes: The stigmatisation of Khoekhoegowap in Namibia». *Language Problems and Language Planning* 24: 77-100.
- Departament de Benestar Social i Família. 2014. *Decret 150/2014, de 18 de novembre, dels serveis d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya*. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Vol. 6754. <http://portaldogc.gencat.cat/utillsEADOP/PDF/6754/1382629.pdf>.
- Departament de Cultura. 2015. *Informe de política lingüística 2014*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxius/IPL-2014.pdf>.
- Departament de la Presidència. 2010. *Llei 10/2010, del 7 de maig, d'acollida de les persones immigrades i de les retornades a Catalunya*. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*. Vol. 5629.
- Di Paolo, Antonio, i J.L. Raymond. 2010. «Language knowledge and earnings in Catalonia». Barcelona: Departament d'Economia Aplicada (Universitat Autònoma de Barcelona).
- Din, Umar-ud, Muhammad Kamal Khan, i Muhammad Iqbal Iqbal. 2011. «Multiple nested triglossic situation in Pakistan». *Language in India* 11: 9-19.
- Direcció General de Política Lingüística, ed. 2015. *Anàlisi de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013. Resum dels factors clau*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Direcció General per a la Immigració. 2014. *Pla de ciutadania i de les migracions: horitzó 2016*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. http://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/05immigracio/03politiquesplansactuacio/pla_ciutadania_immigracio/pcm_2013-2016.pdf.
- . 2015. «Les 40 principals nacionalitats. Catalunya. 1 de juliol de 2015». Barcelona: Generalitat de Catalunya.

- http://benestar.gencat.cat/web/.content/03ambits_tematicas/05immigracio/perfils_demografics/PERFIL_Paisos.pdf.
- Domingo, Andreu. 2013. «“Català és...” El discurs sobre immigració i identitat nacional durant el franquisme: Frances Candel i Jordi Pujol». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 75: 9-32.
- Domingo, Andreu, Elena Vidal-Coso, i Joana Serra. 2012. «Apunts sobre sistemes migratoris i llengua als territoris de parla catalana». *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, núm. 73: 145-66.
- Dörnyei, Zoltán. 2003a. «Attitudes, orientations, and motivations in language learning: Advances in theory, research and applications». *Language learning* 53 (1): 3-32.
- . 2003b. «Attitudes, orientations, and motivations in language learning: Advances in theory, research, and applications». En *Attitudes, orientations, and motivations in language learning*, editat per Zoltán Dörnyei, 3-32. Oxford: Blackwell.
- Dragojevic, M., H. Giles, i B. Watson. 2013. «Language ideologies and language attitudes: A foundational framework». En *The social meanings of language dialect and accent: International perspectives on speech styles*, editat per H. Giles i B. Watson, 1-25. New York: Peter Lang.
- Drinkwater, SJ, i NC O’Leary. 1997. «Unemployment in Wales: does language matter?». *Regional Studies* 31: 581-91.
- Dua, Hans Raj. 1996. «The Spread of English in India: Politics of Language Conflict and Language Power». En *Post-Imperial English: Status Change in Former British and American Colonies, 1940-1990*, editat per Joshua A. Fishman, Andrew W. Conrad, i Alma Rubal-Lopez, 557-88. Berlin: Walter de Gruyter.
- . 1998. «Failure in language planning in India: Need for a new perspective». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 219-28. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- Durrani, Mariam. 2012. «Banishing Colonial Specters: Language Ideology and Education Policy in Pakistan». *Working Papers in Educational Linguistics* 27 (1): 29-49.
- Eagly, Alice H., i Shelly Chaiken [2007]. 2012. «The advantages of an inclusive definition of attitude». En *Psychology of attitudes. Volume I: What are attitudes?*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, 1:23-42. London: Sage.
- Eagly, Alice H., i Shelly Chaiken. 1993. *The psychology of attitudes*. Fort Worth: Harcourt, Brace & Janovich.
- . 2005. «Attitude research in the 21st century: The current state of knowledge». En *The handbook of attitudes*, editat per Dolores Albarracín, Blair Johnson, i Mark Zanna, 743-68. Mahwah, N.J: Erlbaum.
- Edwards, Catrin Wyn. 2015. «Language-in-education policies, immigration and social cohesion in Catalonia: the case of Vic». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 19 (5): 1-16.
- Edwards, John. 1999. «Refining Our Understanding of Language Attitudes». *Journal of Language and Social Psychology* 18 (1): 101-10.
- . 2006. «Language attitudes». En *Encyclopedia of language and linguistics*, editat per B. Keith, 324-31. Elsevier.
- . 2010. *Minority languages and group identity: Cases and categories*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- . 2011. *Challenges in the social life of language*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

- Eiser, J. Richard. 2014. «Attitudes and the Words We Use». En *Rhetoric, Ideology and Social Psychology: Essays in Honour of Michael Billig*, editat per Charles Antaki i Susan Condor, 57-70. Hove: Routledge.
- Esteve Fabregat, Claudi. 1977. «Aculturació lingüística d'immigrants a Barcelona». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 1: 81-115.
- Estors Sastre, Laura. 2014. «Les actituds lingüístiques segons l'origen dels aprenents de català com a llengua d'acollida». *Treballs de Sociolingüística Catalana* 24: 153-71.
- Fabrigar, Leandre R., Tara K. McDonald, i Duane T. Wegener. 2005. «The structure of attitudes». En *The handbook of attitudes*, editat per Dolores Albarracín, Blair Johnson, i Mark P. Zanna, 79-124. Mahwah, N.J: Erlbaum.
- Farjas i Bonet, Anna. 2006. *Desh, Pradesh: El meu país, l'altre país: Els panjabis de l'Índia a les comarques gironines*. Girona: Diputació de Girona.
- Fasold, Ralph W. 1984. *The Sociolinguistics of society*. Oxford: Basil Blackwell.
- Fazio, Russell H., i Richard E. Petty, ed. 2007. *Attitudes: key readings. Their structure, function, and consequences*. New York: Psychology Press.
- Fazio, Russell H., David M. Sanbonmatsu, Martha C. Powell, i Frank R. Kardes [1986]. 2012. «On the automatic activation of attitudes». En *Psychology of attitudes. Volume I: What are attitudes?*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, 1:43-66. London: Sage.
- Feixas Vihe, Montserrat. 2009. «Testing migration hypotheses: the movement of people from Pakistan to Catalonia». *New Issues in Refugee Research*. Research Paper No. 170. <http://www.unhcr.org/49a27ba32.pdf>.
- Feldman, Ronen. 2013. «Techniques and applications for sentiment analysis». *Communications of the ACM* 56 (4): 82-89.
- Fishman, Joshua A. 1991. *Reversing language shift: theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages*. Multilingual Matters.
- Fishman, Joshua A., R. Cooper, i R. Ma. 1971. *Bilingualism in the barrio*. Bloomington: Indiana University Press.
- Frekko, Susan E. 2012. «Legitimacy and social class in Catalan language education for adults». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*.
- Friese, Susanne. 2014. *Qualitative data analysis with ATLAS.ti*. 2a ed. Londres: SAGE Publications.
- Fukuda, Makiko. 2005. «El Col·legi Japonès de Barcelona: un estudi pilot sobre les ideologies lingüístiques d'una comunitat expatriada a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18: 211-28.
- . 2010. «Supervivència de la colònia japonesa a Catalunya: L'organització interna i la seva implicació en l'ecosistema lingüístic català». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 53: 213-41.
- . 2014. «Barrera o passaport per a la integració? Ideologies lingüístiques dels japonesos residents a Catalunya». *Revista de Llengua i Dret* 0 (62): 86-105.
- Galeano, Juan, i Jordi Bayona. 2015. «Assentament territorial de la població estrangera a l'Àrea metropolitana de Barcelona en el segle XXI». En *Recerca i Immigració VII. Migracions dels segles XX i XXI: una mirada candeliana*, 95-122. Col·lecció Ciutadania i Immigració 11. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. http://benestar.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/coleccions/ciutadania_i_immigracio/12recercaimmigracio7/recerca_immigracio_VII.pdf.

- García Mateos, Crescén, i Mohammad Ilyas. 2007. «La comunidad pakistaní». En *Plurilingüismo en España*, editat per M. Teresa Turell, 447-76. Barcelona: Institut Universitari de Lingüística Aplicada (IULA), Documenta Universitaria, Universitat Pompeu Fabra.
- Gardner, R.C. 1985. *Social Psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Gardner, R.C., i W. E. Lambert. 1972. *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley: Newbury House.
- Garrett, Peter. 2010. *Attitudes to language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gaskell, George. 2000. «Individual and group interviewing». En *Qualitative researching with text, image and sound. A practical handbook*, editat per Martin W. Bauer i George Gaskell, 38-56. London: SAGE.
- Generalitat de Catalunya. 2015. «Nota de premsa: El Tribunal Suprem ha dictat sentència declarant la vulneració de competències per part de l'Estat en matèria d'integració d'immigrants», novembre 4. http://www.govern.cat/pres_gov/AppJava/govern/notespremsa/288866/tribunal-suprem-dictat-sentencia-declarant-vulneracio-competencies-part-lestat-materia-dintegracio-dimmigrants.html.
- Gibson, Margaret A. 1988. *Accommodation without assimilation: Sikh immigrants in an American high school*. Ithaca: Cornell University Press.
- Giles, Howard, Richard Y. Bourhis, i D. M. Taylor. 1977. «Towards a theory of language in ethnic group relations». En *Language, ethnicity, and inter-group relations*, editat per Howard Giles, Richard Bourhis, i D. M. Taylor, 307-49. London: Academic Press.
- Gillani, Mariam, i Muhammad Asim Mahmood. 2014. «Punjabi: A Tolerated Language Young Generations' Attitude». *Research on Humanities and Social Sciences* 4 (5): 129-37.
- Giró, Xavier, ed. 2006. *Immigració i premsa escrita: Estudi sobre l'opinió dels diaris sobre la immigració procedent de fora de la Unió Europea i la cobertura informativa de conflictes destacats que hi tenen relació (octubre 1999 - juny 2002)*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill.
- González Martínez, Juan. 2009. «Actitudes lingüísticas en Els Ports (Castellón) y Matarranya (Teruel)». Tesi doctoral no publicada, Madrid: UNED. <http://espacio.uned.es/fez/eserv.php?pid=tesisuned:Filologia-Jgonzalez&dsID=Documento.pdf>.
- González Riaño, X. A., i Ángel Huguet. 2002. «Estudio comparado de las actitudes lingüísticas de los escolares en contextos de minorización lingüística». *Estudios de Sociolingüística* 3 (1): 249-76.
- Govern Basc, Departament d'Educació, Política Lingüística i Cultura. 2013. *V Encuesta Sociolingüística 2011*. Gasteiz: Servicio Central de Publicaciones del Gobierno Vasco.
- Govern de l'Índia. 2015. *Atlas of Punjab. Census of India 2011*. <http://www.censusindia.gov.in/2011census/maps/atlas/03part1.pdf>.
- «Govern de Panjab, Índia». 2015. Accedit maig 11. <http://punjab.gov.in/knownpunjab.jsessionid=C794DAF9575C1A87B0FE709244C06F12>.
- Government of Pakistan. 2015. «Pakistan Bureau of Statistics». Accedit maig 11. <http://www.pbs.gov.pk/population-tables>.

- Gucciardi, Stephen. 2014. «Punjabi and heritage language planning in the UK». <http://www.apnaorg.com/research-papers-pdf/punjabi-uk.pdf>.
- Gueunier, N. 2003. «Attitudes and representations in sociolinguistics: Theories and practice». *International Journal of the Sociology of Language* 160: 41-62.
- Hall, K. 1995. «“There’s a time to act English and a time to act Indian”: The politics of identity among British-Sikh teenagers». En *Children and the politics of culture*, 243-64. Princeton: Princeton University Press.
- . 2002. «Asserting “needs” and claiming “rights”: The cultural politics of community language education in England». *Journal of Language, Identity & Education* 1 (2): 97-119.
- Hassan, Mehmood-ul, Muhammad Qasim Ali, Abdul Hameed Zahid, Saeed Ahmad, Muhammad Zafar Iqbal, i Zafar Masaud. 2015. «Comparative study of the attitudes of rural and urban Punjabi society towards caste stereotypes in Punjabi language». *Mediterranean Journal of Social Sciences* 6 (1): 620-26.
- Herrera Soler, Honesto, Rosario Martínez Arias, i Marian Amengual Pizarro. 2011. *Estadística aplicada a la investigación lingüística*. Madrid: EOS.
- Hiss, Florian. 2013. «Tromsø as a “Sàmi Town”? – Language ideologies, attitudes, and debates surrounding bilingual language policies». *Language Policy* 12 (2): 177-96.
- Hoare, Rachel. 2000. «Linguistic competence and regional identity in Brittany: Attitudes and perceptions of identity». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 21: 324-46.
- Huguet, Àngel, i Jordi Suïls. 1997. «Influència del prestigi de les llengües en les actituds lingüístiques dels escolars: el cas de Catalunya i l’Aragó catalanòfon». *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, núm. 10: 52-57.
- Huguet-Canalís, Àngel. 2005. «Génesis y desarrollo de las actitudes lingüísticas en contextos bilingües. Análisis de algunas variables del ámbito escolar y sociofamiliar». *Revista de Psicología Social* 20 (2): 175-91.
- . 2006. «Attitudes and motivation versus language achievement in cross-linguistics settings. What is cause and what effect». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 27 (5): 413-29.
- . 2007. «Language use and language attitudes in Catalonia». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 17-39. Clevedon: Multilingual Matters.
- Huguet-Canalís, Àngel, Judit Janés-Carulla, J. L. Navarro, i J. M. Serra. 2005. *Les actituds lingüístiques de l’alumnat immigrant a Catalunya*. Barcelona: Institut d’Estudis Autònoms.
- Huguet-Canalís, Àngel, i David Lasagabaster. 2007. «The linguistic issue in some European bilingual contexts: some final considerations». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 234-51. Clevedon: Multilingual Matters.
- Hyrkstedt, Irene, i Paula Kalaja. 1998. «Attitudes toward English and its functions in Finland: a discourse-analytic study». *World Englishes* 17 (3): 359-68.
- Ibàñez Ferreté, Òscar-Adrià. 2014. «L’estudi d’ideologies lingüístiques amb grup de discussió: el cas dels estudiants palmesans de ciències socials de la Universitat de les Illes Balears». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 24: 225-40.
- Idescat. 2015. *Enquesta d’usos lingüístics de la població 2013*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

- . 2015. «Idescat. Anuari estadístic de Catalunya. Població. Províncies». Accedit maig 11. <http://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=245>.
- Igartua, Juan José, i Carlos Muñoz, ed. 2007. *Medios de comunicación, inmigración y sociedad*. Salamanca: Ediciones Universidad de Salamanca.
- International Organization for Migration IOM. 2015. *World migration report 2015. Migrants and cities: New partnerships to manage mobility*. Genève: International Organization for Migration. http://publications.iom.int/system/files/wmr2015_en.pdf.
- Irvine, Judith T. 1989. «When Talk Isn't Cheap: Language and Political Economy». *American Ethnologist* 16 (2): 248-67.
- Irvine, Judith T., i Susan Gal. 2009. «Language ideology and linguistic differentiation». En *Linguistic anthropology: A reader*, editat per A. Durranti, 2a ed. Singapore: Wiley-Blackwell.
- ISOR. 2015. «El mapa de les minories religioses a Catalunya: Informe d'actualització sobre les confessions minoritàries a Catalunya. Novembre 2014». Barcelona: ISOR (Investigacions en Sociologia de la Religió).
- Janés-Carulla, Judit. 2006a. «Las actitudes hacia las lenguas y el aprendizaje lingüístico». *Revista Interuniversitaria de Formación del Profesorado* 20 (2): 117-32.
- . 2006b. «Les actituds lingüístiques de l'alumnat d'origen immigrant a Catalunya. Una anàlisi d'algunes variables de l'àmbit escolar i sociofamiliar». Lleida: Universitat de Lleida.
- Jaspal, Rusi. 2012. «British Sikh identity and the struggle for distinctiveness and continuity». *Journal of Community & Applied Social Psychology*. http://www.academia.edu/491934/British_Sikh_identity_and_the_struggle_for_distinctiveness_and_continuity.
- Jaspal, Rusi, i Adrian Coyle. 2009. «Reconciling social psychology and sociolinguistics can have some benefits: language and identity among second generation British Asians». *Social Psychological Review* 11 (2): 3-14.
- Jayaram, B.D., i K. S. Rajyashree. 1998. «Development and implementation of the official languages of the states: a overview of Indian situation». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 259-76. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- Jefatura del Estado. 2000. *Ley Orgánica 4/2000, de 11 de enero, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social*. BOE. Vol. 10. <http://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2000-544>.
- . 2010. *Ley Orgánica 6/2006, de 19 de julio, de reforma del Estatuto de Autonomía de Cataluña*. BOE. Vol. 172. <http://boe.es/buscar/pdf/2006/BOE-A-2006-13087-consolidado.pdf>.
- Jones, Andrew. 2006. *Dictionary of Globalization*. Polity.
- Jones, W. R. 1949. «Attitude towards Welsh as a second language, a preliminary investigation». *British Journal of Educational Psychology* 19 (1): 44-52.
- Junyent i Figueras, M. C., Eva Monrós, Mònica Fidalgo, Montserrat Cortès, Pere Comellas, i Mònica Barrieras. 2011. «Canvi de representacions lingüístiques de parlants al·loglots per contacte amb la situació lingüística catalana». En *Recerca i Immigració III*, 93-109. Col·lecció Ciutadania i Immigració 6. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família.

- Kalra, Virinder S., i Waqas M. Butt. 2013. «'In one hand a pen in the other a gun': Punjabi language radicalism in Punjab, Pakistan». *South Asian History and Culture* 4 (4): 538-53.
- Katz, Daniel. 1960. «The functional approach to the study of attitudes». *Public Opinion Quarterly* 24: 163-204.
- Katz, Daniel, i Ezra Stotland. 1959. «A preliminary statement to a theory of attitude structure and change». *Psychology: A study of a science* 3: 423-75.
- Kaur, Harpreet. 2012. «Reconstructing the Sikh Diaspora». *International Migration* 50 (1): 129-142.
- Khokhlova, Liudmila V. 2009. «The role of Punjabi language in self-identification of Punjabi community». *Pakistan Vision* 10 (1): 1-11.
- . 2014. «Majority language death». *Language Documentation & Conservation*, núm. 7: 19-45.
- Kilgarriff, Adam, Vít Baisa, Jan Bušta, Miloš Jakubíček, Vojtěch Kovář, Jan Michelfeit, Pavel Rychlý, i Vít Suchomel. 2014. «The Sketch Engine: Ten Years on». *Lexicography* 1 (1): 7-36.
- King, Nigel, i Christine Horrocks. 2010. *Interviews in qualitative research*. London: SAGE.
- King, Robert D. 2001. «The poisonous potency of script: Hindi and Urdu». *International Journal of the Sociology of Language* 2001 (150): 43-59.
- Kircher, Ruth. 2014. «Thirty years after Bill 101: A contemporary perspective on attitudes towards English and French in Montreal». *The Canadian Journal of Applied Linguistics* 17 (1): 20-50.
- Krishnamurti, Bh. 1990. «The regional language vis-à-vis English as the medium of instruction in higher education: The Indian dilemma». En *Multilingualism in India*, editat per Debi Prasanna Pattanayak, 15-24. Bristol: Multilingual Matters.
- Kroskrity, Paul V. 2004. «Language ideologies». En *A companion to Linguistic Anthropology*, editat per A. Duranti. Malden: Blackwell.
- Krosnick, Jon A., Charles M. Judd, i Bernd Wittenbrink [2005]. 2012. «The measurement of attitudes». En *Psychology of attitudes. Volume II: Attitude measurement, attitude strength and information processing*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, II:3-80. London: Sage.
- Labov, William. 1966. *The social stratification of English in New York City*. Washington: Center for Applied Linguistics.
- . 2006. *The social stratification of English in New York City*. 2a ed. Washington: Center for Applied Linguistics.
- LaDousa, Chaise. 2005. «Disparate markets: Language, nation, and education in North India». *American Ethnologist* 32 (3): 460-78.
- Lambert, W. E., R. C. Hodgson, R.C. Gardner, i S. Fillenbaum. 1960. «Evaluational reactions to spoken languages». *The Journal of Abnormal and Social Psychology* 60 (1): 44-51.
- LaPiere, R. T. 1934. «Attitude versus action». *Social Forces* 13: 230-37.
- Lapresta-Rey, Cecilio, Àngel Huguet-Canalís, i Judit Janés-Carulla. 2008. «Anàlisi discursiva de les actituds lingüístiques de l'alumnat nouvingut a Catalunya. Una aproximació qualitativa». En *Recerca i Immigració 1*, 133-52. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
http://www.gencat.cat/benestar/immi/pdf/Recerca_i_immigracio_1.pdf.

- Lasagabaster, David. 2003. *Trilingüismo en la enseñanza: actitudes hacia la lengua minoritaria, la mayoritaria y la extranjera*. Lleida: Milenio.
- . 2005. «La presencia de tres lenguas en el currículo: Multilingüismo en los contextos canadiense y español». *Revista de Educación*, núm. 337: 405-26.
- . 2006. «Les attitudes linguistiques: un état des lieux». *Études de Linguistique Appliquée*, núm. 144: 393-406.
- . 2007. «Language use and language attitudes in the Basque Country». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 65-89. Clevedon: Multilingual Matters.
- . 2008. «Basque diaspora in the USA and language maintenance». *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, núm. 29: 66-90.
- Lasagabaster, David, i Àngel Huguet-Canalís. 2007. «Introduction: A transnational study in European bilingual contexts». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 1-13. Clevedon: Multilingual Matters.
- Laurence, Anthony. 2013. «A critical look at software tools in corpus linguistics». *Linguistic Research* 30 (2): 141-61.
- Lawson, Sarah, i Itesh Sachdev. 2004. «Identity, Language Use, and Attitudes Some Sylheti-Bangladeshi Data from London, UK». *Journal of Language and Social Psychology* 23 (1): 49-69.
- Leppänen, Sirpa, i Päivi Pahta. 2012. «Finnish culture and language endangered: Language ideological debates on English in the Finnish press from 1995 to 2007». En *Dangerous multilingualism: Northern perspectives on order, purity and normality*, editat per Jan Blommaert, Sirpa Leppänen, Päivi Pahta, i Tiina Räisänen. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Leprêtre, Marc. 1998. «Actituds i usos lingüístics a la Catalunya Nord (1993-1998)». *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, núm. 13: 60-63.
- Liebscher, Grit, i Jennifer Dailey-O'Cain. 2009. «Language attitudes in interaction». *Journal of Sociolinguistics* 13: 195-222.
- Likert, Rensis. 1932. «A Technique for the Measurement of Attitudes». *Archives of Psychology*, núm. 140: 1-55.
- Llompert Esbert, Julia. 2013. «De madres a hijas, de hijas a madres: El cambio en la transmisión intergeneracional de lenguas». *Bellaterra Journal of Teaching & Learning Language & Literature* 6 (3): 47-65.
- López-Sala, Ana. 2013. «From traders to workers: Indian immigration in Spain». European University Institute. <http://www.india-eu-migration.eu/media/CARIM-India-2013-02.pdf>.
- Lord, Charles G., René M. Paulson, Tiffany L. Sia, Jennifer C. Thomas, i Mark R. Lepper [2004]. 2012. «Houses built on sand: Effects of exemplar stability on susceptibility to attitude change». En *Psychology of attitudes*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, V:359-96. London: Sage.
- Loredo Gutiérrez, Xaquín, Antonio Fernández Salgado, Isabel Suárez Fernández, i Casares Berg. 2007. «Language use and language attitudes in Galicia». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 234-51. Clevedon: Multilingual Matters.

- Loureiro-Rodriguez, Veronica, May M. Boggess, i Anne Goldsmith. 2013. «Language attitudes in Galicia: using the matched-guise test among high school students». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 34 (2): 136–153.
- Lum, Kathryn. 2010. «The Ravidassia community and identity(ies) in Catalonia, Spain». *Sikh Formations* 6 (1): 31-49.
- Lynch, Andrew, i Carol Klee. 2005. «Estudio comparativo de actitudes hacia el español en los Estados Unidos: Edcació, política y entorno social». *Lingüística española actual* 27 (2): 273-300.
- Mahapatra, B. P. 1990. «A demographic appraisal of multilingualism in India». En *Multilingualism in India*, editat per Debi Prasanna Pattanayak, 1-14. Bristol: Multilingual Matters.
- Maio, Gregory R., i Geoffrey Haddock. 2007. «Attitude change». En *Social psychology: handbook of basic principles*, editat per Arie W. Kruglanski i E. Tory Higgins, 2nd ed, 565-86. New York: Guilford Press.
- Masgoret, A. M., i R.C. Gardner. 2003. «Attitudes, motivation and second language learning: A meta-analysis of studies conducted by Gardner and associates». En *Attitudes, orientations, and motivations in language learning*, editat per Zoltán Dörnyei, 167-210. Oxford: Blackwell.
- Melià, J., i Ll. Mestre. 2007. *Els alumnes dels cursos per a no catalanoparlants adults. Estudi sobre les característiques i motivacions dels alumnes dels cursos per a estrangers, per a no catalanoparlants i de l'Escola Oficial d'Idiomes de Palma*. <http://www.uib.es/depart/dfc/gresib/curs/meliamestre/index.html>.
- Merino Jular, Maria Elena. 2012. «Desencuentros comunicativos y percepciones sobre la cultura, la comunidad y la lengua en inmigrantes adultos. El caso de los pakistaníes en Cataluña». Tesi doctoral no publicada, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/85410/temj.pdf?sequence=1>.
- Miles, Matthew B., A. M. Huberman, i Johnny Saldaña. 2014. *Qualitative data analysis: a methods sourcebook*. 3a ed. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc.
- Ministerio de la Presidencia. 2011. *Real Decreto 557/2011 de 20 de abril, por el que se aprueba el Reglamento de la ley Orgánica 4/2000, sobre derechos y libertades de los extranjeros en España y su integración social, tras su reforma por la Ley orgánica 2/2009*. BOE. Vol. 103. <http://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2011-7703>.
- Mir, Farina. 2010. *The social space of language: vernacular culture in British colonial Punjab*. Berkeley: University of California Press.
- Molina, José Luis, Fabien Pelissier, i Sarah Hoeskma. 2009. «Les xarxes socials de sikhs, xinesos i filipins a Barcelona». Fundació ACSAR - EgoLab UAB. <http://revista-redes.rediris.es/webredes/novedades/SIGNOS.pdf>.
- Moreras, Jordi. 2005. «¿Ravalistán? Islam y configuración comunitaria entre los paquistaníes en Barcelona». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 68: 119-32.
- Moscovici, Serge [1961]. 1976. *La psychanalyse, son image et son public*. 2a ed. Paris: Presses Universitaires de France.
- Munir, Farrukh, i Atiq ur Rehman. 2015. «Attitudes of secondary school students towards English as foreign language: A case study at Lahore, Pakistan». *International Journal of Research* 2 (4): 637-50.

- Myrvold, Kristina. 2008a. «Bibliography of Studies on Sikh diaspora and migration. General works». http://www.sikhs-in-europe.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=13&Itemid=60.
- . 2008b. «Bibliography of studies on Sikhs and Punjabis in Europe». http://www.sikhs-in-europe.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=14&Itemid=60.
- . 2008c. «Bibliography of Studies on Sikhs in Africa, Asia and Oceania». http://www.sikhs-in-europe.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=11&Itemid=60.
- . 2008d. «Bibliography of Studies on Sikhs in North America». http://www.sikhs-in-europe.org/index.php?option=com_docman&task=doc_download&gid=12&Itemid=60.
- Narayana, Usharani, i Priti Kapur. 2011. «Indian media framing of the image of Muslims: An analysis of news coverage of Muslims in English newspapers of India». *Media Asia* 38 (3): 153-63.
- Naujoks, Daniel. 2009. «Emigration, immigration, and diaspora relations in India». Country profile. Migration Policy Institute (MPI). <http://www.migrationpolicy.org/article/emigration-immigration-and-diaspora-relations-india>.
- Nazir, Barirah, Umair Aftab, i Ammara Saeed. 2012. «Language shift. The case of Punjabi in Sargodha region of Pakistan». *Language in India* 12 (10): 381-402.
- Neuendorf, Kimberly A. 2002. *The Content Analysis Guidebook*. SAGE.
- Newman, Michael. 2011. «Different ways to hate a language in Catalonia: Interpreting low solidarity scores in language attitude studies». En *Selected Proceedings of the 5th workshop on Spanish sociolinguistics*, editat per Jim Michnowicz i Robin Dodsworth. Somerville, Massachusetts: Cascadilla Proceedings Project.
- Newman, Michael, Adriana Patiño-Santos, i Mireia Trenchs-Parera. 2013. «Linguistic reception of Latin American students in Catalonia and their responses to the implementation of educational language policies». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16 (2): 195-209.
- Newman, Michael, i Mireia Trenchs-Parera. 2015. «Language policies, ideologies and attitudes in Catalonia. Part I: Reversing language shift in the twentieth century». *Language and Linguistics Compass* 9 (7): 285-94.
- Newman, Michael, Mireia Trenchs-Parera, i Shukhan Ng. 2008. «Normalizing Bilingualism: The Effects of the Catalan Linguistic Normalization Policy One Generation after». *Journal of Sociolinguistics* 12 (3): 306-33.
- Obeid, Sara A. 2015. «The transfer of L1 attitudes towards L2 varieties: A preliminary investigation». *TESOL Working Paper Series*, núm. 13: 31-52.
- Observatori de la Llengua Catalana. 2015. «VIII informe sobre la situació de la llengua catalana (2014)». Barcelona: Observatori de la Llengua Catalana.
- O'Donnell, P. 1991. «Linguistically mixed families in Catalonia: Coexistence and conflict». *Language Problems and Language Planning* 15 (2): 177-90.

- Olson, Michael A., i Richard V. Kendrick. 2008. «Origins of attitudes». En *Attitudes and attitude change*, editat per William D. Crano i Radmila Prislin, 111-30. Psychology Press.
- Omdal, Helge. 1995. «Attitudes toward spoken and written Norwegian». *International Journal of the Sociology of Language* 1995 (115): 85-106.
- ONU. 2015a. «Trends in international migrant stock: The 2015 revision». Nova York: Organització de les Nacions Unides, Departament d'Assumptes Econòmics i Socials, Divisió de Població. <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates15.shtml>.
- . 2015b. *World population prospects: The 2015 revision, key findings and advance tables*. ONU, Departament d'Assumptes Econòmics i Socials; Divisió de Població. http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf.
- Osgood, Charles E., George J. Suci, i Percy H. Tannenbaum. 1957. *The measurement of meaning*. Champaign: University of Illinois Press.
- Pàmies Rovira, J. 2008. *Identitat, integració i escola: joves d'origen marroquí a la perifèria de Barcelona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament d'Acció Social i Ciutadania, Secretaria de Joventut. http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Publicacions/Col_Aportacions/aportacions32.pdf.
- Pániker, Agustín. 2007. *Los sikhs. Historia, identidad y religión*. Barcelona: Kairós.
- Paolillo, John C. 1996. «Language choice on soc.culture.punjab». *Electronic Journal of Communication* 6 (3). <http://www.cios.org/EJCPUBLIC/006/3/006312.HTML>.
- Pattanayak, Debi Prasanna. 1986. «Foreword». En *Maintenance of Panjabi language in Delhi: a sociolinguistic study*, per Ranjit Singh Rangila. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- . 1998. «Development of language: a cyclical and flexible perspective». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 23-30. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- Pedersen, Inge Lise. 2010. «The role of social factors in the shaping of language attitudes — with an evaluation of the concept of life style». *International Journal of the Sociology of Language* 2010 (204): 129–150.
- Peña i Bello, Andrea. 2008. «La motivació dels immigrants adults per aprendre català. Un estudi a la ciutat de Girona». Tesi Doctoral no publicada, Barcelona: Universitat de Barcelona. http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/1298/APB_TESI.pdf?sequence=1.
- Petitjean, Cécile. 2009. «Représentations linguistiques et plurilinguisme». Tesi doctoral no publicada, Université de Provence.
- Petty, Richard E., Pablo Briñol, i Kenneth G. DeMarree [2007]. 2012. «The Meta-Cognitive Model (MCM) of attitudes: Implications for attitude measurement, change, and strength». En *Psychology of attitudes. Volume I: What are attitudes?*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, 1:125-52. London: Sage.
- Phillipson, Robert. 2000. «English in the New World Order: Variations on a theme of linguistic imperialism and “world” English». En *Ideology, politics and language policies. Focus on English*, editat per Thomas Ricento, 87-106. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

- . 2006. «Language policy and linguistic imperialism». En *An introduction to language policy: Theory and method*, editat per T. Ricento, 346. Wiley-Blackwell.
- Poggeschi, Giovanni. 2013. *Language rights and duties in the evolution of public law*. Baden-Baden: Nomos.
- Porta, Donatella della, i Michael Keating. 2008. «How many approaches in the social sciences? An epistemological introduction». En *Approaches and methodologies in the social sciences: A pluralist perspective*, editat per Donatella della Porta i Michael Keating, 19-39. Cambridge: Cambridge University Press.
- Portes, Alejandro. 1997. *Globalization from below: The rise of transnational communities*. WPTC 98-01. Centre for Migration and Development. Princeton University.
- Portes, Alejandro, i Min Zhou. 1993. «The new second generation: segmented assimilation and its variants». *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 530: 74-96.
- Potowski, Kim. 2013a. «Language maintenance and shift». En *The Oxford Handbook of Sociolinguistics*, editat per Robert Bayley, Richard Cameron, i Ceil Lucas, 321-39. Oxford: Oxford University Press.
- . 2013b. «Sociolinguistic dimensions of immigration to the United States». *Lengua y migración* 5 (2): 29-50.
- Preet, Suman. 1998. «Development of Punjabi: an overview». En *Goals and strategies of development of Indian languages*, editat per B.D. Jayaram i K. S. Rajyashree, 93-102. Mysore: Central Institute of Indian Languages.
- Preston, Dennis R. 2013. «Language with an Attitude». En *The Handbook of Language Variation and Change*, editat per J. K. Chambers i Natalie Schilling-Estes, 2a ed., 157-82. John Wiley & Sons.
- Prislin, Radmila, i Wendy Wood. 2005. «Social influence in attitudes and attitude change». En *The handbook of attitudes*, editat per D. Albarracín, B. Johnson, i M. Zanna, 671-706. Mahwah, N.J.: Erlbaum.
- Pujolar i Cos, Joan. 1997. *De què vas, tio?* Editorial Empúries.
- Pujolar, Joan. 2009. «Immigration in Catalonia: marking territory». En *Globalization and language in contact: Scale, migration and communicative practices*, editat per James Collins, Stef Slembrouck, i Mike Baynham, 85-108. London: Continuum.
- . 2014. «Les mudes lingüístiques dels joves catalans». presentat a La convivència lingüística a la Catalunya del futur, Barcelona, maig 23.
- Pujolar, Joan, i Isaac González. 2013. «Linguistic ‘mudes’ and the de-ethnicization of language choice in Catalonia». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16 (2): 138-52.
- Pujolar, Joan, Isaac González, Anna Font, i Roger Martínez. 2010. *Llengua i joves. Usos i percepcions lingüístics de la joventut catalana*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadana, Secretaria de Joventut, Generalitat de Catalunya. http://www20.gencat.cat/docs/Joventut/Documents/Arxiu/Publicacions/Col_Aportacions/aportacions43.pdf.
- Pujolar, Joan, i Maite Puigdevall. 2015. «Linguistic mudes: how to become a new speaker in Catalonia». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 231: 167-87.
- Querol, Ernest. 2002. «Usos i representacions socials de les llengües a les Illes Balears». *Noves SL*, núm. Estiu: 1-17.

- Qureshi, Javed Ilyas. 2009. «Migració del poble pakistanès: causes, evolució i vida quotidiana dels pakistanesos a Catalunya». *DCidob*, núm. 109: 44-49.
- Rahman, Motiur, i Arvind Kumar Gautam. 2011. «Language attitude of Hindi-Urdu speakers in Patiali: A perspective». *Language in India* 11 (6): 118-30.
- Rahman, Tariq. 1996. «The Punjabi Movement in Pakistan». *International Journal of the Sociology of Language* 122 (1): 73-88.
- . 1997. «The English-Urdu controversy in Pakistan». *Modern Asian Studies* 31 (1): 177-207.
- . 1999. *Language, education, and culture*. Oxford Pakistan paperbacks. Oxford: Oxford University Press.
- . 2007. «Punjabi language during British rule». *Journal of Punjab Studies* 14 (1): 27-40.
- . 2010. *Language policy, identity and religion*. Islamabad: National Institute of Pakistani Studies.
- . 2011. *From Hindi to Urdu: A social and political history*. Lahore: Oxford.
- Rawley, Amita. 2014. «Teaching English in rural colleges of Punjab: Theory and practice». *The Criterion* 5 (3): 1-6.
- Reid-Collins, Oriana. 2013. «From attitudes to social representations in endangered language research: towards an interactional framework». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 34 (4).
- Reixach i Pla, Modest. 1975. *La llengua del poble: una mesura de catalanitat. Estudi de sociologia lingüística i cultural*. Barcelona: Nova Terra.
- Riaz, Mehvish, i Muhammad kamal Khan. 2013. «Functions of code mixing: The adaptation of borrowed words for creating humour in urdu poetry». *Pakistan Journal of Languages and Translation Studies*, núm. 2013: 45-57.
- Richards, J. C., J. Platt, i H. Platt. 1997. *Diccionario de lingüística aplicada y enseñanza de lenguas*. Barcelona: Ariel.
- Richards, L. 2009. *Handling qualitative data. A practical guide*. 2a ed. London: Sage.
- Riley, Kathleen C. 2012. «Language socialization and language ideologies». En *The handbook of language socialization*, editat per Alessandro Duranti, Elinor Ochs, i Bambi B. Schieffelin. Wiley-Blackwell.
- Riol Carvajal, Eduardo. 2003. «La vivienda de los inmigrantes en Barcelona: el caso del colectivo pakistaní». *Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales* 2 (146(059)). <http://www.ub.edu/geocrit/sn/sn-146%28059%29.htm>.
- Romaine, Suzanne. 1995. *Bilingualism*. 2a ed. Oxford: Blackwell.
- Roofi, Yasmin, i Khawaja Alqama. 2013. «Ethnic Dilemma in Pakistan and Division of Punjab: End or Beginning of the New Era of Conflict». *Journal of Politics and Law* 6 (1).
- Rumsey, Alan. 1990. «Wording, Meaning, and Linguistic Ideology». *American Anthropologist* 92 (2): 346-61.
- Safont Jordà, Àngel. 2007. «Language use and language attitudes in the Valencian Community». En *Multilingualism in European bilingual contexts. Language use and attitudes*, editat per David Lasagabaster i Àngel Huguet-Canalís, 90-113. Clevedon: Multilingual Matters.
- Sagaama, Oumaya. 2009. «Integración lingüística y cultural de los inmigrantes en España. Los marroquíes en Barcelona». Tesi Doctoral no publicada, Barcelona: Universitat de Barcelona.

- Saldaña, Johnny. 2013. *The Coding manual for qualitative researchers*. 2nd ed. London [etc.]: SAGE.
- Santos Fraile, Sandra. 2009. «Los cuerpos sikhs: Un caso de corporalización y ostentación de la identidad religiosa». *Quaderns-e de l'Institut Català d'Antropologia*, núm. 14/b. <http://www.raco.cat/index.php/QuadernseICA/article/view/148364/200180>.
- . 2013. «Sikhs in Barcelona: Negotiation and Interstices in the Establishment of a Community». En *Sites and Politics of Religious Diversity in Southern Europe: The Best of All Gods*, editat per Ruy Blanes i José Mapril, 252-77. BRILL.
- Saurí Saula, Enric. 2015. «Incorporacions lingüístiques: Una aproximació a les apropiacions lingüístiques dels immigrants dels anys cinquanta i seixanta i dels seus fills i filles». Tesi doctoral no publicada, Barcelona: Universitat Autònoma de Barcelona. <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/370111/ess1de1.pdf?sequence=1>.
- Schiffman, Harold F. 2010. «South and Southeast Asia». En *Handbook of language and ethnic identity*, editat per Joshua A. Fishman i Ofèlia Garcia, 2a ed., 1:452-69. Oxford: Oxford University Press.
- Schiffrin, Deborah, Deborah Tannen, i Heidi Hamilton, ed. 2013. *Handbook of discourse analysis*. 2a ed. Oxford: Blackwell.
- Schmied, Josef. 1991. *English in Africa: An introduction*. London: Longman.
- Schoel, Christiane, Janin Roessel, Jennifer Eck, Jana Janssen, Branislava Petrovic, Astrid Rothe, Selma Carolin Rudert, i Dagmar Stahlberg. 2013. «“Attitudes Towards Languages” (AToL) Scale A Global Instrument». *Journal of Language and Social Psychology* 32 (1): 21-45.
- Schreier, Margrit. 2012. *Qualitative content analysis in practice*. Sage Publications.
- Schwarz [2007], N. 2012. «Attitude construction: Evaluation in context». En *Psychology of attitudes. Volume I: What are attitudes?*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, 1:153-69. London: Sage.
- Schwarz, N., i G. Bohner. 2001. «The construction of attitudes». En *Blackwell Handbook of Social Psychology: Intraindividual processes*, editat per A. Tesser i N. Schwarz, 436-57. Oxford: Blackwell.
- Serra del Pozo, Pau. 2006. *El comercio étnico en el distrito de Ciutat Vella de Barcelona*. Barcelona: Fundació «la Caixa».
- Serra, J. M. 2008. «Adaptació escolar, actituds i aprenentatge del català en l'alumnat de les aules d'acollida de primària i secundària a Catalunya (curs 2005-2006)». *Caplletra*, núm. 45: 153-83.
- Shackle, C. 2006. «Pakistan: Language Situation». En *Encyclopedia of Language & Linguistics (Second Edition)*, editat per Keith Brown, 127-29. Oxford: Elsevier.
- Shah, Nasra M. 2005. «La emigración laboral pakistani: nuevos destinos en Europa». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 68: 89-96.
- Shah, Syed Kazim, i Faiza Anwar. 2015. «Attitudes of parents and children towards multilingualism in Pakistan». *Journal of Literature, Languages and Linguistics* 8: 22-29.
- Shahbaz, Muhammad, Lubna Aram Azam, i Ambreen Rahim. 2015. «Language Use and Language Attitudes of Pahari Speakers towards Punjabi Language: A Sociolinguistic Study of District Bhimber». *Advances in Social Sciences Research Journal* 2 (3). <http://www.scholarpublishing.org/index.php/ASSRJ/article/view/953>.

- Shani, Giorgio. 2002. «The Territorialization of Identity: Sikh Nationalism in the Diaspora». *Studies in Ethnicity and Nationalism* 2 (1): 11-19.
- Sharma, Gatha. 2013. «Changing face of English language in India (from 1947 to 2013)». *The Criterion* 4 (3): 1-5.
- Sian, Katy P. 2011. «Understanding inter-Brasian conflict». *Sikh Formations* 7 (2): 111-30.
- . 2013. «Losing my religion: Sikhs in the UK». *Sikh Formations* 9 (1): 39-50.
- Singh, Sukhdev. 2006. «Socio-economic background, language attitudes, and motivation of the students who prefer to pursue post-graduate studies in a language in Punjab». *Language in India* 6 (6). <http://www.languageinindia.com/june2006/sukhdevattitudes3.pdf>.
- Smythe, Suzanne, i Kelleen Toohey. 2009. «Investigating sociohistorical contexts and practices through a community scan: a Canadian Punjabi–Sikh example». *Language and Education* 23 (1): 37-57.
- Sniderman, Paul M., Joseph F. Fletcher, Peter H. Russell, i Philip E. Tetlock. 1989. «Political Culture and the Problem of Double Standards: Mass and Elite Attitudes toward Language Rights in the Canadian Charter of Rights and Freedoms». *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* 22 (2): 259-84.
- Solé Aubia, Montserrat, i Josep Rodríguez Roca. 2005. «Pakistanies en España: un estudio basado en el colectivo de la ciudad de Barcelona». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 68: 97-118.
- Solé Camardons, Joan, i Anna Torrijos López. 2015. «Què passa amb el català? Creix o decreix? Una lectura aplicada de l'Enquesta d'usos lingüístics de la població 2013». *Llengua i ús: revista tècnica de política lingüística*, núm. 57: 89-103.
- Solís Obiols, Marina. 2002. «L'aparellament de veus disfressades: una prova clàssica en el mesurament formal de les actituds lingüístiques». *Noves SL Estiu*. http://www6.gencat.net/llengcat/noves/hm02estiu/metodologia/solis1_5.htm.
- Sonntag, Selma K. 2000. «Ideology and policy in the politics of the English language in North India». En *Ideology, politics and language policies. Focus on English*, editat per Thomas Ricento. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Soukup, Barbara. 2012. «Current issues in the social psychological study of “language attitudes”: Constructionism, context, and the attitude-behavior link». *Language and Linguistics Compass* 6 (4): 212-24.
- Stone, Philip J., ed. 1966. *The General Inquirer: a Computer Approach to Content Analysis*. Cambridge: The M.I.T. Press.
- Tambiah, S.J. 1967. «The politics of language in India and Ceylon». *Modern Asian Studies* 1 (3): 215-40.
- Tatla, Darshan S. 1999. *The Sikh diaspora: the search for statehood*. London: UCL Press.
- Taylor, Steve. 2013. «Transnational emotion work: Punjabi migration, caste and identity». *International Journal of Work Organisation and Emotion* 5 (3): 281-95.
- . 2014. «The Diasporic Pursuit of Home and Identity: Dynamic Punjabi Transnationalism». *The Sociological Review* 62 (2): 276-94.
- The Constitution of India*. 2007. <http://lawmin.nic.in/coi/coiason29july08.pdf>.
- The Constitution of Pakistan*. 1973. <http://www.pakistani.org/pakistan/constitution/>.
- The official languages act (Act No. 19)*. 1963.

- The Punjab Official Language Act (Punjab Act No. 5)*. 1967. <http://www.lawsofindia.org/pdf/punjab/1967/1967PN5.pdf>.
- Thornburn, Jennifer. 2005. «Language attitudes and use of the Sheshatshiu Innu: Preliminary findings». *Toronto Working Papers in Linguistics*, núm. 25: 76-84.
- Thurstone, L. L. 1928. «Attitudes can be measured». *American Journal of Sociology* 33: 529-54.
- Tolsanas Pagès, Mònica. 2007. «Las calles de Barcelona, las casas de Pakistán». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 78: 33-56.
- Torrens Guerrini, R. M. 2004. «Entrevista sociolingüística semidirigida o construcció compartida d'identitats. Els italians a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 18: 229-48.
- Torres i Pla, Joaquim. 1977. «Les enquestes sociolingüístiques catalanes». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 1: 137-46.
- . 1988. «Les enquestes sociolingüístiques catalanes del 1974 al 1984». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 7: 57-77.
- . 2003. «Les enquestes amb contingut sociolingüístic efectuades a Catalunya (1994-2002)». *Noves SL Primavera*: 1-11.
- Trenchs Parera, Mireia. 2013. «Les vivències sociolingüístiques i el multilingüisme dels joves d'origen xinès a Catalunya». *Articles de didàctica de la llengua i la literatura*, núm. 60: 28-39.
- Trenchs Parera, Mireia, Adriana Patiño Santos, Laura Canós, i Michael Newman. 2013. «Estudi de les actituds i identitats lingüístiques dels joves xinesos i llatinoamericans a Catalunya i propostes d'actuació educativa». En *Recerca i Immigració V*, per VV.AA., 15-34. Col·lecció Ciutadania i Immigració 9. Barcelona: AGAUR, Generalitat de Catalunya. http://www20.gencat.cat/docs/bsf/01Departament/08Publicacions/Coleccions/Ciutadania%20i%20immigracio/10recerca5/recerca_immigracio_v.pdf.
- Trenchs Parera, Mireia, i Larissa Tristán Jiménez. 2014. «Interaccions al barri: un estudi de les pràctiques lingüístiques dels joves immigrants i les seves famílies a Catalunya.» En *Recerca i Immigració VI*, 143-65. Col·lecció Ciutadania i Immigració 10. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família.
- Trenchs-Parera, Mireia, i Maria Juan-Garau. 2014. «A longitudinal study of learners' motivation and beliefs in at home and study abroad contexts». En *Language acquisition in study abroad and formal instruction contexts*, editat per Carmen Pérez-Vidal, 259-81. John Benjamin Publishing Company.
- Trenchs-Parera, Mireia, Imanol Larrea Mendizabal, i Michael Newman. 2014. «La normalització del cosmopolitisme lingüístic entre els joves del segle XXI? Una exploració de les ideologies lingüístiques a Catalunya». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 24: 281-301.
- Trenchs-Parera, Mireia, i Michael Newman. 2009. «Diversity of language ideologies in Spanish-speaking youth of different origins in Catalonia». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 30 (6): 509–524.
- . 2015. «Language policies, ideologies, and attitudes, Part 2: International, immigration, globalization and the future of Catalan». *Language and Linguistics Compass*.
- Trenchs-Parera, Mireia, i Adriana Patiño-Santos. 2013. «Language attitudes of Latin American newcomers in three secondary school reception classes in Catalonia».

- En *Reviving Catalan at school: Challenges and instructional approaches*, editat per Joaquim Arnau, 49-71. Clevedon: Multilingual Matters.
- Tristán-Jiménez, Larissa. 2015. «El barrio multicultural en el discurso periodístico informativo: Análisis del mensaje y su recepción por parte de un grupo de adolescentes del barrio de Raval de Barcelona». Tesis doctoral no publicada, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Tudela Isanta, Anna. 2015. «Les actituds lingüístiques dels joves universitaris de Barcelona i Palma». Tesis doctoral no publicada, Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.
- Turell, M. Teresa. 1982. «El comportament, les actituds i l'actuació lingüística dels treballadors dins l'empresa». *Treballs de Sociolingüística Catalana* 1 (4): 7-31.
- Ubalde, Josep. 2014. «L'adopció d'actituds lingüístiques: Un estudi transversal sobre les actituds vers el català en adolescents de Catalunya i la Franja». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 23.
- Vaish, Viniti. 2008. «Language attitudes of urban disadvantaged female students in India. An ethnographic approach». *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 29: 198-215.
- Valenzuela García, Hugo. 2010. «Pecunia Ex Machina, el emprendedor pakistaní en la ciudad de Barcelona». *Revista CIDOB d'Afers Internacionals*, núm. 92: 185-206.
- Van Dijk, Teun A. 2001. «Un estudi lingüístic de la ideologia». En *Ideologia i conflicte lingüístic*, editat per Toni Mollà. Alzira: Edicions Bromera.
- . 2004. *Discurso y dominación*. Grandes conferencias en la Facultad de Ciencias Humanas 4. Bogotá: Universidad Nacional de Colombia.
- . 2006. «Ideology and discourse analysis». *Journal of Political Ideologies* 11 (2): 115-40.
- . 2009. *Society and discourse: How social contexts influence text and talk*. Cambridge: Cambridge University Press.
- . , ed. 2011. *Discourse studies. A multidisciplinary introduction*. 2a ed. London: Sage.
- . 2013. «Critical discourse analysis». En *Handbook of discourse analysis*, editat per Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, i Heidi Hamilton, 2a ed. Oxford: Blackwell.
- Van Dyke, Virginia. 2009. «The Khalistan movement in Punjab, India, and the post-militancy era: Structural change and new political compulsions». *Asian Survey* 49 (6): 975.
- Vargas Urpi, Mireia. 2014. «Actitudes y percepciones del colectivo chino en cuanto a la comunicación en los servicios públicos: ejemplos del contexto catalán». *Lengua y migración* 6 (1).
- Vertovec, Steven. 2006. «The emergence of super-diversity in Britain». Centre on Migration, Policy and Society, Working Paper 25 (Oxford University). http://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/working_papers/WP_2006/WP0625_Vertovec.pdf.
- . 2007. «Superdiversity and its implications». *Ethnic and Racial Studies* 30 (6): 1024-54.
- Vijayalakshmi, M., i Manchi Sarat Babu. 2014. «A brief history of English language teaching in India». *International Journal of Scientific and Research Publications* 4 (5): 1-4.

- Vila i Mendiburu, Ignasi, C. Sigués, i Judith Oller. 2009. «Usos lingüístics de l'alumnat d'origen estranger a l'educació primària de Catalunya». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 22: 24.
- Vila i Moreno, F. Xavier, i Mireia Galindo Solé. 2012. «Sobre la història i l'extensió de la norma de convergència lingüística a Catalunya». En *Posar-hi la base: usos i aprenentatges lingüístics en el domini català*, editat per F. Xavier Vila i Moreno, 31-45. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Xarxa CRUSCAT. http://publicacions.iec.cat/Front/PopulaFitxa.do?moduleName=novetats_editorials&subModuleName=darreres_novetats&idCatalogacio=17208.
- Vila i Moreno, F. Xavier, Natxo Sorolla Vidal, i Imanol Larrea Mendizabal. 2013. «Les vies per als aprenentatges lingüístics del jovent d'origen marroquí establert a Catalunya». En *Noves immigracions i llengües*, editat per F. Xavier Vila i Moreno i Eulàlia Salvat. Barcelona: MRP.
- Visser, Penny S., George Y. Bizer, i Jon A. Krosnick [2006]. 2012. «Exploring the latent structure of strength-related attitude attributes». En *Psychology of attitudes. Volume II: Attitude measurement, attitude strength and information processing*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, II:153-215. London: Sage.
- Visser, Penny S., i Jon A. Krosnick [1998]. 2012. «Development of attitude strength over the life cycle: Surge and decline». En *Psychology of attitudes. Volume V: Internal and external factors that influence attitudes*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, V:398-444. London: Sage.
- Voas, David. 2014. «Towards a sociology of attitudes». *Sociological Research Online* 19 (1): 1-12.
- Wicker, Allan W. 1969. «Attitudes versus actions: The relationship of verbal and overt behavioral responses to attitude objects». *Journal of Social Issues* 25 (4): 41-78.
- Wilson, Timothy D., Samuel Lindsey, i Tonya Schooler [2000]. 2012. «A model of dual attitudes». En *Psychology of attitudes. Volume I: What are attitudes?*, editat per Geoffrey Haddock i Gregory R. Maio, I:67-124. London: Sage.
- Woolard, Kathryn A. 1984. «A formal measure of language attitudes in Barcelona: A note from work in progress». *International Journal of the Sociology of Language*, núm. 47: 63-71.
- . 1991. «Linkages of language and ethnic identity: Changes in Barcelona, 1980-1987». En *Language and ethnicity: Focusschrift in honor of Joshua A. Fishman on the occasion of his 65th birthday*, editat per James R. Dow, 61-81. Amsterdam: Benjamins.
- . 1992. *Identitat i contacte de llengües a Barcelona*. Barcelona: La Magrana.
- . 1998. «Introduction: language ideology as a field of inquiry». En *Language ideologies: practice and theory*, editat per Bambi B. Schieffelin, Kathryn A. Woolard, i Paul V. Kroskrity, 3-47. New York: Oxford University Press.
- . 2003. «We don't speak Catalan because we are marginalized: Ethnic and class connotations of language in Barcelona». En *Language and social identity*, editat per K. Richard, 85-104. New York: Greenwood.
- . 2008. «Les ideologies lingüístiques: una visió general d'un camp des de l'Antropologia Lingüística». *Revista de Llengua i Dret*, núm. 49: 179-99.
- . 2009. «Linguistic consciousness among adolescents in Catalonia: A case study from the Barcelona urban area in a longitudinal perspective». *Zeitschrift für Katalanistik*, núm. 22: 125-49.

- . 2012. «Is the personal political? Chronotopes and changing stances toward Catalan language and identity». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16 (2): 1-15.
- Woolard, Kathryn A., i Susan E. Frekko. 2012. «Catalan in the twenty-first century: romantic publics and cosmopolitan communities». *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 16 (2): 129-37.
- Woolard, Kathryn A., i Tae-Joong Gahng. 1990. «Canvis en les avaluacions i les actituds lingüístiques a Barcelona (1980-1987)». *Treballs de Sociolingüística Catalana*, núm. 8: 79-88.
- Woolard, Kathryn A., i Bambi B. Schieffelin. 1994. «Language ideology». *Annual Review of Anthropology*, núm. 23: 55-82.
- Wright. 1991. «Center-Periphery Relations and Ethnic Conflict in Pakistan: Sindhis, Muhajirs, and Punjabis». *Comparative Politics* 23 (3): 299-312. doi:10.2307/422088.
- Zaidi, Abbas. 2001. «Linguistic cleansing: The sad fate of Punjabi in Pakistan». En *Best of GOWANUS: New Writing from Africa, Asia and the Caribbean*, editat per Thoma Hubschman, 208-14. <http://www.gowanusbooks.com/punjabi.htm>.
- . 2010. «A postcolonial sociolinguistics of Punjabi in Pakistan». *Journal of Postcolonial Cultures and Societies* 1 (2-3): 22-55.
- . 2011. «Ethnolinguistic vitality of Punjabi in Pakistan: A GIDS approach». *Journal of Language and Literature Review* 1 (1): 15-29.
- . 2014. «Exiled in its own land: Diasporification of Punjabi in Punjab». *South Asian Diaspora* 0 (0): 1-16.

APÈNDIXS

Apèndix 1: Guió d'entrevistes a participants panjabis

Codi: Data: Sexe: D H

Llengua: cat cast ang Lloc:

Biografia general

Data de naixement: Lloc de naixement:

Data d'arribada a Catalunya

Lloc de residència actual (barri, poble):

Vivint amb: pares germans altres familiars

parella fills altres

Nombre de fills:

	Lloc naixement	Lloc residència	Ocupació	Notes
Mare				
Pare				
Germans				
Resta família				

Competències lingüístiques pròpies (0-10)

	entendre	parlar	llegir	escriure	Forma d'aprenentatge
català					
castellà					
panjabi					
urdú					
hindi					
anglès					

Competències lingüístiques de l'entorn (0-10)

	mare	pare	germans	amics	Forma d'aprenentatge
català					
castellà					
panyabi					
urdú					
hindi					
anglès					

Trajectòria escolar

	Anys d'escola	Nivell cursat	Llengua d'estudis
Entrevistat			
Mare			
Pare			
Germans			

Projecte migratori /arrelament:

- Com va arribar vostè a Catalunya? Amb qui?
- S'hi quedarà?
- On va viure vostè abans d'arribar-hi?
- I a Catalunya?
- Què sabia vostè sobre Catalunya abans d'arribar-hi?
- Li agrada viure aquí?
- On li agradaria viure? Per què?
- Què li agrada més d'aquí?
- Què li agrada menys? Què li ha sorprès més aquí?
- Ha sentit vostè mai racisme, discriminació? On?
- El fet de saber català ho evita?
- Què se sent vostè? Català, espanyol, panyabi, pakistanès, indi, mestís?
- Té permís de residència o nacionalitat espanyola?
- Quina relació té vostè amb el seu país d'origen?
Hi ha anat vostè des que és aquí?
- Què li sembla ara el seu país d'origen?
Ha canviat des que vostè se'n va anar?

Llengües pròpies:

16. Quina és la seva llengua?
17. Quina és la primera llengua que va aprendre vostè de petit (una o més)?
18. Quina és la llengua que millor parla vostè? I la que sap escriure millor?
19. Quina és la llengua que li sembla més fàcil? I més difícil?
20. Ha tingut problemes amb les llengües? I bones experiències?
21. Quina llengua més li agradaria aprendre?
22. Quina és la llengua que més li agrada?

Llengües de la família:

23. Quina llengua parla vostè amb la mare? I amb el pare?
24. Amb els germans? Per què?
25. Ha estat sempre així?
26. Succeeix el mateix generalment al Panjab?
27. En quina llengua parlaria als fills si en tingués?
28. Quina llengua parlen entre ells els pares? Els germans?

Lleure / xarxes socials:

29. D'on són les famílies dels seus amics?
30. En quina llengua parlen vostès? Per què?
31. Quina llengua es parla al seu barri? (Carrer, botigues, mercat, bars, centre cívic...)
32. Quina és la llengua que més li serveix per fer amics i conèixer gent?
33. D'on és la família de la seva parella? En quina llengua parlen? Per què?
34. Quins programes mira a la tele? Quins canals? Per què?
35. Llegeix diaris? Quins?
36. Quina ràdio escolta? Quina música escolta?
37. Fa servir internet? Què hi fa (xarxes, e-mails...)? En quina llengua?
38. Llegeix llibres? Quins són els últims 3 o 4 llibres que ha llegit?

Educació: (taula)

39. En quina llengua parlava als professors? Als companys? Al pati? A classe?
Per què?

40. Quines dificultats li han provocat les llengües? I facilitats?

41. Quina és la llengua més important a l'escola?

Laboral:

42. On ha treballat abans d'arribar aquí? Què hi feia? En quina llengua?

43. Quina feina té ara? Quines feines ha tingut abans aquí?

44. Quines llengües li demanen per treballar?

45. El fet de saber català afecta en qüestions de feina? Com?

Política lingüística:

46. Com es tracta a Catalunya la seva cultura d'origen? Sent que és acceptada?

47. Sap en quins àmbits es fa servir el català? I el castellà? En quina llengua funcionen les escoles? El govern? La televisió? Els diaris?

48. Què li sembla la política lingüística de Catalunya? (educació, aules d'acollida, mitjans de comunicació, legislació...) S'assembla a la del seu país d'origen?

Associacions / grups:

49. Participa en alguna associació o grup cultural, esportiu, religiós?

50. Què hi fan? En quina llengua? Per què?

51. Coneix alguna activitat per promoure la seva llengua d'origen?

52. Hi participa vostè?

Apèndix 2: Guió d'entrevista a autòctons

- Tipus de contacte amb panjabis (pakistanesos i indis)

- Grau de coneixement dels panjabis (pakistanesos i indis):
 - origen geogràfic i social
 - trajectòria migratòria: temps de residència, recorregut i plans
 - situació administrativa: regulars, reagrupament familiar, irregulars
 - nivell educatiu
 - àmbit laboral: tipus i grau d'ocupació
 - xarxes personals: relacions intra i intergrupals
 - associacionisme
 - receptivitat cap a activitats organitzades
 - religions
 - coneixement de l'entorn i de la cultura local (previs a l'arribada i actuals)
 - consum cultural
 - grau d'integració
 - prevalença de castes
 - ideologies polítiques: independentisme?
 - adscripció identitària

- Aspectes lingüístics dels panjabis (pakistanesos i indis):
 - coneixement de llengües
 - usos lingüístics
 - actituds percebudes vers el català
 - actituds percebudes vers el castellà
 - actituds percebudes vers les llengües d'origen
 - actituds percebudes vers l'anglès
 - coneixements dels panjabis sobre la realitat sociolingüística de Catalunya

Apèndix 3: Codis utilitzats per a l'anàlisi

a) Codis utilitzats per a l'anàlisi de les entrevistes

Admiració Panjab indi per llengua	Info prèvia Integració	Preferència per català
Afecte per català	Jerarquia de llengües	Preferència per panjabi
Amb castellà n'hi ha prou	Llengua i gènere	Preferència per urdú
Anglès	Llengua i identitat	Pressió per català
Anglès	Llengua i religió	Puresa panjabi indi
característiques positives	Llengua important a Catalunya	Relació Índia- Pakistan
Autoidentificació	Llengua important al Panjab	Saraiki
Casta	Llengua lligada a política	Segona generació
Castellà	Llengua país	Sistemes d'escriptura
Català	Manca coneixement anglès a Catalunya	Transmissió familiar pròpia
Català acceptació per autòctons	Modelització	Transmissió familiar social
Català i autoritats	Necessitat de llengua	Unitat nacional
Català limitat geogràficament	No distingeix català i castellà	Urdú
Català rebuig	Origen rural, no aprenen llengües	Urdú característiques positives
Catalunya-Espanya	Panjabi	Urdú llengua nacional
Code-mixing	Panjabi a l'escola	Utilitat
Conflicte lingüístic	Panjabi	Ús familiar propi panjabi
Convergència cap al castellà	característiques negatives	Ús familiar propi urdú
Defensa del català	Panjabi rural, urdú urbà	Ús familiar social urdú
Defensa del panjabi	Paral·lelisme	Ús propi català
Dificultat del català	Catalunya-Panjab	Ús propi panjabi
Diversitat de llengües	Permanència i llengua	Ús propi urdú
Facilitat del castellà	Política lingüística	Ús social castellà
Futur panjabi	Catalunya	Ús social català
Hindi	Preferència per anglès	Ús social panjabi
Importància castellà	Preferència per castellà	Ús social urdú
Importància català		
Importància panjabi		
Importància urdú		
Influència de conèixer procés sociolingüístic català		

b) Codis utilitzats per a l'anàlisi de les notícies

Admiració Panjab	Llengües índies	Preferència per urdú
indi per llengua	Llengua nacional	Promoció
Anglès	Llengua oficial	Puresa panjabi indi
Anglès	Llengua pròpia	Purificació llengua
característiques	Llengua única	Relació Índia-
positives	Llengua 1	Pakistan
Anglès defensa	Llengua i gènere	Saraiki
Anglès escola	Llengua i identitat	Sànskrit
Anglès escola	Llengua i religió	Sistemes d'escriptura
perjudicial	Llengua important al	Sud Índia
Anglès rebuig	Panjab	TIC
Autoidentificació	Llengua país	Transmissió familiar
Casta	Modelització	pròpia
Code-mixing	Motivació	Transmissió familiar
Competència	Moviment social	social
Conflicte lingüístic	Negocis	Unitat nacional
Discriminació	No-hindiparlants	Urdú
Diversitat de	Normes	Urdú = hindi
llengües	Obligatori	Urdú característiques
Ensenyament	Panjabi	positives
Govern	Panjabi a l'escola	Urdú defensa
Hindi	Panjabi	Urdú llengua
Hindi defensa	abandonament	nacional
Hindi preferència	Panjabi	Urdú rebuig
Hindi rebuig	característiques	Utilitat
Hindi ús social	negatives	Ús
Importància	Panjabi defensa	Ús familiar propi
Importància panjabi	Panjabi escola	panjabi
Importància urdú	Panjabi futur	Ús familiar propi
Imposició	Panjabi promoció	urdú
Internacional	Panjabi rebuig	Ús familiar social
Islamització	Panjabi rural, urdú	urdú
Jerarquia de llengües	urbà	Ús propi panjabi
Justícia	Preferència per	Ús propi urdú
Llengua estrangera	anglès	Ús social panjabi
Llengua franca	Preferència per	Ús social urdú
Llengua i cultura	panjabi	

Apèndix 4: Selecció de notícies de la premsa de l'Índia analitzades qualitativament

Taula 48: Llistat de notícies de l'Índia analitzades qualitativament

Títol	Tema principal	Data	Font
Stir for Punjabi, Hindi tests turns ugly in PU	Protestes universitàries per reclamar panjabi i hindi en lloc d'anglès	03/06/2014	Times of India
Punjabi signboards for govt offices	Ús del panjabi a l'administració pública: retolació	09/05/2014	Times of India
Now, music, theatre PhD entrance in Hindi, Punjabi	PhD en panjabi i hindi	31/05/2014	Times of India
From Friday, take driver's licence test in Punjabi	Ús del panjabi als exàmens de conduir	23/05/2014	Times of India
English the de facto mother tongue	Transmissió familiar en anglès	13/04/2014	Times of India
Anti-Hindi bias argument behind row over CSAT	Protestes per ús d'anglès en exàmens de funcionaris	27/07/2014	Times of India
Home ministry issues circular promoting use of Hindi on social media	Promoció d'hindi per nou govern	20/06/2014	Times of India
PSLV launch: What made Modi speak in English	Promoció d'hindi per nou govern	01/07/2014	Times of India
ATMs to generate receipts in Hindi also	Promoció d'hindi per nou govern	02/07/2014	Times of India
Benchmarks for English	Baixa qualitat d'ensenyament a l'escola	22/07/2014	Times of India
English a casualty in govt schools: report	Baixa qualitat d'ensenyament a l'escola	07/05/2014	The Hindu
Sharad Yadav slams UPSC, plays language card	Protestes per ús d'anglès en exàmens de funcionaris	21/07/2014	The Hindu
The government does not care about us, students from the Hindi heartland speak up	Protestes per ús d'anglès en exàmens de funcionaris	28/07/2014	The Hindu
The accent's on Hindi	Promoció d'hindi per nou govern	10/06/2014	The Hindu
My love affair with Urdu	Experiència personal de preferència d'urdú a l'escola	02/04/2014	Hindustan Times
Hindi finds favour in Modi's regime	Promoció d'hindi per nou govern	16/06/2014	Hindustan Times
Bury the chestnut that Hindi is India's national language	Crítica de l'hindi com a L nacional	22/06/2014	Hindustan Times
An affair with Hindi	Crítiques a la nova política lingüística del PM	25/06/2014	Hindustan Times
MA Punjabi course restarted at GNDU regional campus	Reinici del màster de panjabi, aturat per manca de demanda	26/06/2014	Hindustan Times
Our Urdu's keeper	Defensa de l'urdú a l'Índia	29/06/2014	Hindustan Times
English is Indian: Kindly adjust	Defensa de l'anglès com a L pròpia	05/07/2014	Hindustan Times
From Japan to US to Russia, Modi will speak in Hindi	Nova política lingüística del PM	31/07/2014	Hindustan Times
SGPC ties up with Mumbai firm to promote Punjabi	TIC per promocionar el panjabi	24/05/2014	Hindustan Times
Modi's arrival marks the ascent of Hindi at Raisina Hill	Promoció d'hindi per nou govern	08/06/2014	Hindustan Times
18% STUDENTS FAIL IN ENGLISH	Denúncia del tractament de les llengües a l'escola	03/06/2014	Hindustan Times

Títol	Tema principal	Data	Font
Challenges faced by Punjabi language, culture highlighted	Reptes del panjabi	02/04/2014	Hindustan Times
BJP's promise: Punjabi as second language, SIT probe into '84 riots	Defensa del panjabi a estat veí pel BJP per aconseguir vots dels sikhs de Nova Delhi	01/04/2014	Hindustan Times
Makkar approaches PU chancellor on 'bias' against Punjabi	Protestes per discriminació del panjabi a la Universtat del Panjab	30/05/2014	Hindustan Times
Govt should recognise Punjabi as second official language: Yuva	Defensa del panjabi a estat veí (Haryana)	30/06/2014	Hindustan Times
Language barrier	Conflicte per diferència de visió sobre llengua als diversos partits	09/06/2014	Hindustan Times
Mind your language: why the Hindi debate matters in India?	Crítica de nova política lingüística del nou PM	20/07/2014	Hindustan Times
Mind their language: UPSC aspirants must know their English	Crítica de la mala qualitat de l'ensenyament de l'anglès	28/07/2014	Hindustan Times

Apèndix 5: Selecció de notícies de la premsa del Pakistan analitzades qualitativament

Taula 49: Llistat de notícies del Pakistan analitzades qualitativament

Títol	Tema principal	Data	Font
WPC to hold moot on Punjabi language, culture on June 22	Acte de defensa del panjabi	10/06/2014	Daily Times
PTV, 'Speak Urdu movement' and Salahuddin Ahmed	Reivindicació promoció urdú per PTV	09/06/2014	Dawn
Language, water define class system in country	Defensa d'urdú enfront d'anglès per a la igualtat de classes	22/06/2014	Dawn
Urdu is thread that binds the nation: Justice Jawwad S. Khawaja	Defensa d'urdú enfront de L regionals per a la igualtat de classes	22/06/2014	Daily Baloch. Express
Writers oppose one-nation-one-language theory	Defensa de diversitat de llengües	18/06/2014	The Express Tribune
Indian bureaucrats scramble for Hindi dictionaries	Crítica de la promoció de l'hindi a l'administració pública índia	19/06/2014	Pakistan Today
Narratives In Urdu	Promoció de l'urdú davant del declivi	02/06/2014	The Nation
Literary Notes: Common misconceptions about Urdu	Destrucció de mites sobre l'urdú	25/08/2014	Dawn
WPC to protest anti-Punjabi stance of governments, political parties	Protesta per discriminació del panjabi	20/07/2014	Daily Times
Cinemascope: Pulling the plug on Punjabi films	Declivi del cinema panjabi	12/07/2014	Daily the Pak Banker
'Urdu should be given official language status'	Reivindicació de l'urdú com a L oficial	17/08/2014	Plus News Pakistan
For Urdu ...press 1	Denúncia del code-mixing	29/06/2014	The Express Tribune
After 50 years, Anjuman opens membership to Urdu aficionados	Associació de defensa de l'urdú	10/08/2014	Dawn
The Urdu-Hindi connection	Reivindicació de l'equivalència urdú-hindi	29/06/2014	Dawn
Separatism in India When Modi was forced to Drop Hindi for English	Crítica de la promoció de l'hindi a l'Índia	31/07/2014	Hilal
NA committee to take up language bill today	Esmena a l'article sobre llengües a la Constitució	16/07/2014	Dawn
NA body rejects declaring regional languages as national language	Esmena a l'article sobre llengües a la Constitució	17/07/2014	Pakistan Observer
Deal language issue with caution	Crítica a nova política lingüística del PM indi	09/07/2014	Pakistan Observer
Language imperilled	Esmena a l'article sobre llengües a la Constitució: rebutjada	05/08/2014	Dawn
Punjabi Adabi Board condemns NA body	Esmena a l'article sobre llengües a la Constitució: protesta	19/07/2014	Dawn
Urdu has quality of absorbing words from other languages	Equivalència hindi-urdú	01/05/2013	Plus News Pakistan
Urdu belongs to all	Defensa de l'urdú com a llengua no restringida a Índia	08/04/2013	Pakistan Today
Urdu still under the influence of colonialism	Denúncia de la pervivència del colonialisme i l'anglès	02/05/2013	The Express Tribune
Urdu and Hindi: Joined by the umbilical cord	Equivalència hindi-urdú	01/05/2013	The Express Tribune
Punjabi writers urged to develop new visions	Reivindicacions dels escriptors panjabis	02/04/2013	Daily The Post

Títol	Tema principal	Data	Font
Post-colonial era: Evolution of language, not for the better	Denúncia de l'evolució negativa de l'urdú després de la colònia	03/05/2013	The Express Tribune
Words that define us: 'Language is a reservoir of cultural heritage'	Urdú com a llengua d'unió de la diversitat	23/05/2013	The Express Tribune
Sethi's gestures for the good of Punjabi	Defensa del panjabi	31/05/2013	Dawn
JUI-F's election plan: English, Urdu versions of manifesto termed incongruent	Lligam entre llengua i religió	19/04/2013	The Express Tribune
English and our politicians..!	Hipocresia dels polítics quan critiquen l'anglès	24/05/2013	Pakistan Observer
Majority of Pakistanis think the medium of education should be English	Resultats d'enquesta: la majoria vol escola en anglès	16/04/2013	The Nation
BNU conference: 'English medium compulsion will damage education'	Denúncia del perjudici d'escola només en anglès; necessitat de L1	04/05/2013	The Financial Daily
BNU holds conference on education, language, educational management	Necessitat de L1 a les escoles	03/05/2013	Pakistan Today

